

วารสารพุทธมัคค์

JOURNAL OF BUDDHAMAGGA

ISSN 2630-0788 ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2566

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวรุวิกสิทาราม

ราคาเล่มละ 100 บาท

วารสารพุทธมคค์
JOURNAL OF BUDDHAMAGGA

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2566)
Vol. 8 No. 2 (July – December 2023)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำวารสารพุทธมคค์ให้เกิดขึ้นในสำนักเรียน
2. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาวารสารพุทธมคค์ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI
3. เพื่อให้มีวารสารที่ได้มาตรฐานสำหรับตีพิมพ์ผลงานของบุคลากรภายในและภายนอกสำนักเรียน

เจ้าของ

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม (RESEARCH CENTER FOR DHAMMSUKSA PHRAPARIYATTIDHAMMA OF WATAWUTWIKASITARAM SCHOOL) สำนักงานวารสารพุทธมคค์ ภูมิคุณแม่ชาล้ง
ห้อง 305 เลขที่ 137 วัดอาวุธวิกสิตาราม ถนนจรัญสนิทวงศ์ 71 บางพลัด กรุงเทพฯ 10700
โทร 0860864258

ที่ปรึกษา

พระธรรมวชิรสุธี	รองแม่กองบาลีสนามหลวง ประจำคณะธรรมยุต เจ้าอาวาส/เจ้าสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
พระราชติลก, ดร.	ผู้ช่วยแม่กองบาลีสนามหลวง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอาวุธวิกสิตาราม ประธานกรรมการบริหารการศึกษา
พระศรีวินยาภรณ์, ดร.	เจ้าคณะแขวงบางพลัด ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอาวุธวิกสิตาราม รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาพรภวิทย์ จิรวิโช	อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
พระศรีวิชิตวาทิ, ผศ.ดร.	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูศรีวิฑูรคณสุนทร, ผศ.ดร.	คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาพรชัย สิริวิโร, ผศ.ดร.	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.เนตร หงษ์ไกรเลิศ	มหาวิทยาลัยสยาม
นาวาเอก ดร.นพดล บงกชกาญจน์	กรมยุทธศึกษาทหารเรือ
ดร.วิลาสินี วัฒนมงคล	ผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสงคราม

บรรณาธิการวารสาร

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

กองบรรณาธิการวารสาร

พระบุญฤทธิ์ อภิปัญโญ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.มนัสวี ศรีนนท์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.ธเนศ เกษศิลป์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.สุณี เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
พ.ต.ท.หญิง ดร.ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
นายครรชิต มีซอง	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

พระครูวินัยธรบุญศรี ภาณุวุฒโฒ, ผศ.ดร.	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรสุขุม สุขวฑฒโก, ผศ.	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูปลัดสุรวัณ จันทมโม, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
พระครูวินัยธรเจริญ หนตจิตโต, ดร.	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาวิโรจน์ ภาณวิโร, ดร.	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

พระคมน์ ขนติวโร, ดร.	นักวิชาการอิสระ ด้านศาสนาและปรัชญา
รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สุกิจ ชัยมุสิก	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รศ.วิรัตน์ กางทอง	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.พิเศษ ดร. สรวิชัย วงษ์สะอาด	วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ.ดร.ประยูร ป้อมสุวรรณ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ผศ.ดร.ภาสิต สุขวรรณดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
	วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ผศ.ดร.ปิ่นณพงศ์ วงศ์ณาศรี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
	วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
ผศ.ดร.ไกรฤกษ์ ศีลาคม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผศ.ดร.ประทีป พืชทองหลาง	คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผศ.ดร.เมธา หริมเทพาธิป	สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์
	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.ดร.ธเนศ ปานหัวไผ่	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.ภาสิต สุขวรรณดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
	วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชญาณนท์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ดร.กำธร เพี้ยเอี้ย	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ขลิท ไหลรินทร์	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ดร.พันธุ์ธัช ศรีทิพันธุ์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.จักรพงษ์ ทิพสุนะนิน	สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม

ดร.พูนศักดิ์ กมล	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	วิทยาเขตสุรินทร์
ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ดร.กฤตสุขิน พลเสน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ประเวช วัฒนาแก้ว	คณะศาสนาและปรัชญา
	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.วิลาสินี วัฒนมงคล	ผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัว
	จังหวัดสมุทรสงคราม
ดร.กัญญารัตน์ แม่ก๊ก	นักวิชาการอิสระ ด้านศาสนาและปรัชญา
ดร.สมเจต หลวงกัน	วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.เพ็ญพรรณ เพื่องฟูลอย	วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.อรพรรณ สุชาติกุลวิทย์	นักวิชาการอิสระ ด้านศาสนาและปรัชญา
ฝ่ายจัดรูปเล่ม/สมาชิกวารสาร	
นายอริย์ธัช เลิศอมรไชยกิจ	นายสุขชาน มักสัน
นางสาวพรทิพย์ พงษ์กิตติวงศ์	นางสาวสุนี อามาทย์มนตรี

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170

โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมลล์ g_class@hotmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธมัตว์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566 ปีที่ 8 กองบรรณาธิการวารสารพุทธมัตว์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ได้ดำเนินการบริหารจัดการทุกบทความจากนักวิชาการหลากหลายหน่วยงาน ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI อย่างเคร่งครัดและเข้มข้นทุกขั้นตอน โดยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่มี คุณวุฒิและคุณสมบัติที่สอดคล้องกับเนื้อหาบทความเป็นผู้ประเมิน เพื่อให้ได้บทความที่ได้มาตรฐาน

วารสารพุทธมัตว์ฉบับนี้ได้นำเสนอผลงานของนักวิชาการจากหน่วยงานต่างๆ ที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. การบูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนใน สังคมยุคดิจิทัล (An Integrating the Buddhist Philosophy in Dhammapada Commentary for Improving the Life Quality of Youth in the Digital Society) โดย พระมหาศรัทธาคุณ คุณปณฺโณ (คงผล) สวัสดิ์ อโณทัย และสมบุรณ์ บุญโท มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ผลการวิจัย พบว่า คุณธรรมจริยธรรม คุณงามความดีที่ควรมียุติใจ เช่น ความกตัญญูต่อบุคคล เมตตา กรุณา พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทที่ ปรากฏนิทานเรื่องเล่าเชิงบุคลาธิษฐานและธรรมาธิษฐานสามารถนำมาเป็นรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของเยาวชนได้ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกาย สังคม (ศีล) อารมณ์ (จิตใจ) และปัญญา โดยวิเคราะห์ผ่านกรอบพุทธ อภิปรัชญา พุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์ จนวิจักษ์ แล้วนำไปสู่วิธีการประยุกต์ใช้ โดยมีเป้าหมาย หลักเพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมนั้น แล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดผลเชิงคุณภาพที่ ถูกต้องดีงาม โดยเน้นย้ำให้เยาวชนมีความกตัญญูต่อบุคคล มีเมตตา กรุณา และมีสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท ต่อการ ใช้ชีวิตในสังคม ก็เพื่อลดละความโลภ โกรธ หลง อันเป็นกิเลสที่ปลูกฝังอยู่ในจิตใจ และรู้จักนำมาพัฒนา คุณภาพชีวิตของตนให้เห็นแนวทาง ได้รู้วิธีคิด และได้เข้าใจวิธีปฏิบัติ ตามหลักธรรมคำสอนในทาง พระพุทธศาสนา จนเข้าใจลึกซึ้งถึงแก่นแท้แห่งสภาวะธรรมทั้งปวงอย่างตรงประเด็น องค์ความรู้ใหม่จากการ วิจัยนี้ คือ รูปแบบ MCW Model

2. การประยุกต์ใช้กฎแห่งกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยหลังยุค (The Application of Law of Karma Related to Development of the Life Quality in the Postmodern Thai Society) โดย พระครูสังฆรักษ์ทะนงศักดิ์ จีระพัฒน์ (แช่อ๋อ) สมบุรณ์ บุญโท และสวัสดิ์ อโณทัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตยังมีความจำเป็น เพราะสังคมไทยหลังยุคได้มาสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงที่ฉับไวทั้งข้อมูลข่าวสาร ไฮ-เทคโนโลยี วัตถุนิยม บริโภคนิยม หากประชาชนตามไม่ทัน ย่อมเกิดปัญหาได้ พฤติกรรมของคนเป็นไปส่อไปในทางผิดศีลธรรมมากขึ้น กฎ แห่งกรรม หากประชาชนมีความเข้าใจถูกต้อง เชื่อกรรมและผลของกรรมสามารถช่วยยับยั้งมิให้ลุ่มหลงไปสู่ความ ชั่ว หันกลับมาทำความดี กฎแห่งกรรมช่วยให้เกิดการพัฒนาร่างกายและสังคม โดยอาศัยสมาธิภาวนา และหลัก ไตรสิกขามามอบเฉพาะที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาร่างกาย วาจา ใจ อาศัยความมีวินัยในตัวเอง อาศัยจิตใจที่แน่ว แน่ มั่นคง และอาศัยปัญญาในการแก้ปัญหาและพัฒนาทั้งทางวัตถุและทางจิตใจไปพร้อม ๆ กัน ร่างจิตที่ สมบูรณ์ อยู่ในกายที่สมบูรณ์ (sound mind in sound body) องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากศึกษาวิจัย คือ ความ

เข้าใจที่ถูกต้องเรื่องกรรม (Right understanding of Karma) การรู้จักประยุกต์ใช้ไฮเทคโนโลยี (Applying Hi-technology) รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมหลังนวยุค (Changing of Postmodern Society) ซึ่งสามารถเขียนเป็นโมเดลได้ ดังนี้ Development of the Life Quality and Postmodern Thai Society = RUK + AP-hi +CPS

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์ผ่านพุทธปรัชญาในสังคมดิจิทัล (The Model of Sangha Leadership Development Through Buddhist Philosophy in the Digital Society) โดย พระสิริปัญญาคุณ (สมพล สุวรรณสิงหราช) สมบูรณ์ บุญโท และสวัสดิ์ อโณทัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดภาวะผู้นำสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล ในพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา ต้องมีคุณธรรม คือ ความดีที่ถูกปลูกฝังขึ้นในจิตใจ จริยธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตามความดีงาม และศีลธรรม คือ การไม่ละเมิดต่อสิ่งที่เป็นเหตุทำลายความดีงาม (พระธรรมวินัย) จึงค้นหาแนวทางด้วยพุทธปรัชญา เพราะพุทธปรัชญาได้ด้วยการมองโลกแบบองค์รวมเป็นเหมือนการทดสอบตามหลักเหตุและผล มีกระบวนการอิงอาศัยกัน เพื่อให้ผู้นำสงฆ์พัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์และเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับคณะสงฆ์จังหวัดยะลา ด้วยการสร้างภาวะความเป็นผู้นำสงฆ์ให้เห็นถึงความสำคัญในการเป็นผู้นำสงฆ์ในยุคการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งทางด้านการสื่อสาร การดำเนินชีวิตประจำวัน ตลอดจนการบริหารคณะสงฆ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การนำหลักพลธรรม 4 มาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำสงฆ์ ด้วยการอาศัยความร่วมมือจากสังคมโดยรอบ เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดภาวะความเป็นผู้นำสงฆ์อย่างสมบูรณ์ อันก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย คือ KSPM Model = KSPM + CO

4. การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย (Disciplinary Offenses of Male Inmates in Nong Khai Provincial Prison) โดย จิรานุวัฒน์ ศรีนุกุล และ บุญเหลือ บุปผามาลา คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพินิจบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.45$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดวินัย ($\mu = 3.63$) รองลงมาคือด้านการคบเพื่อน ($\mu = 3.46$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเครียด ($\mu = 3.38$) ผลการเปรียบเทียบการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ โดยภาพรวม พบว่าผู้ต้องขังที่มีอายุ ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ ต่างกันมีการกระทำผิดวินัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว ต่างกันมีการกระทำผิดวินัยไม่แตกต่างกัน

5. การกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูงแดนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย (Drug Cases with High Penalty Rates in the Special Controlled Area of Nong Khai Provincial Prison) โดย สุริยะ นาตรีชน และสุปัน สมสาร คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพินิจบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.77$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือปัจจัยด้านโอกาสในการกระทำผิด ($\mu = 2.91$) รองลงมาคือปัจจัยด้านการควบคุมตนเอง ($\mu = 2.76$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือปัจจัยด้านความผูกพันทางสังคม ($\mu = 2.68$) ผลการเปรียบเทียบปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษที่มีอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีปัจจัยการกระทำผิดไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ แนวทางในการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดของผู้ต้องขังชาย ในคดียาเสพติดที่มีปริมาณของกลางเป็นจำนวนมากและมีอัตราโทษสูง ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปลูกจิตสำนึกในเรื่องภัยของยาเสพติดตั้งแต่เด็ก และควรให้โอกาสทางสังคมแก่ผู้เสพยาเสพติดให้โอกาสในการกลับตัวกลับใจ

6. การเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย (Preparation Before Being Released from Prison Inmates at Nong Khai Prison) โดย เกียรติชัย ชัยจันทร์ และโกศล สอดส่อง คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุพนิตติ ผลการวิจัย พบว่า การเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.95$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านร่างกาย ($\mu = 4.04$) รองลงมาคือด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม ($\mu = 3.97$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านจิตใจ ($\mu = 3.91$) ผลการเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพและอาชีพ โดยภาพรวมผู้ต้องขังเรือนจำหนองคายที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของเรือนจำหนองคาย ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดหนองคายที่มีอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของเรือนจำหนองคาย ไม่แตกต่างกัน

7. อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ (Ideology and Process of New Normal Society Following to Buddha Dhamma of Chaiyaphum Province Volunteer Network) โดย พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี และพูนศักดิ์ กมล วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มจิตอาสาระดับผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติการ และระดับผู้รับบริการ ในพื้นที่ 5 อำเภอ เพื่อสร้างเครือข่ายจิตอาสาให้เกิดมีพลังในการทำงานด้านจิตอาสา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว มีกระบวนการในการนำหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ใช้ ศีล 5 คือ การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นสัญญาประชาคมในกลุ่มจิตอาสา และสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตในสังคมเพื่อให้สังคมในสถานการณ์ปัจจุบันเกิดความสงบสุข มีสาราณียธรรม 6 คือ การปฏิบัติตน ประพฤติสุจริตในสิ่งที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และใช้อิทธิบาท 4 เป็นแนวทางสำหรับการใช้ชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ด้วยกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ก่อให้เกิดเป็นชุมชนแนวใหม่ขึ้นมา เพื่อให้เป็นแบบอย่างด้านการพัฒนาคน พัฒนาชุมชนและพัฒนาสังคม ให้อยู่อย่างสันติสุข ด้วยหลักคำสอนของ

พระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติให้มีความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ด้วยสติ สัมปชัญญะ พร้อมมีจิตอาสาให้ความร่วมมือกับสังคม

8. การรักษาสุขภาพจะตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (The Being on “Sacca”

According to the Moderate Postmodern Philosophical Concepts) โดย ชุมพล ชนชนนท์ และ รวิช ตาแก้ว สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สรุปว่า การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญาด้วยวิภาษวิธีและวิธีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ วิจักษ์ และวิธานการรักษาสุขภาพจะตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า การรักษาสุขภาพจะตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีโดยมีเป้าหมายคือความสุขแท้ตามความเป็นจริง และตอบคำถามของฝ่ายตรงข้ามที่ยืนยันว่า การรักษาสุขภาพจะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องมาจากศาสนาด้วยคำสอนของศาสดาเท่านั้นถึงจะเป็นความดีแท้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พบว่า 1) การรักษาสุขภาพจะจากคำสอนของศาสดาทั้งทางตรงและทางอ้อมนั้นจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจจากตนเองเป็นฐานด้วย 2) ผู้รักษาสุขภาพจะต้องปฏิบัติและสอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเองว่าผลที่ได้เป็นเช่นไร ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพกับตัวผู้รักษาสุขภาพจะจึงจะส่งผลให้ประจักษ์ได้ 3) ผลจากการรักษาสุขภาพ ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้สึกว่าได้มีความสุขจากใจของตนเองที่ได้กระทำการรักษาสุขภาพ ไม่ใช่เพียงศรัทธาโดยที่ไม่รู้สึกหรือคิดเอา 4) ความสุขแท้จากศาสนาจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความจริง ความดี ความงาม ที่ส่งผลให้เฉพาะบุคคลผู้รักษาสุขภาพจะได้รับเฉพาะตน 5) คำสอนของศาสดาจึงเป็นเหมือนคู่มือหรือแผนที่ให้แก่ผู้ที่สนใจศรัทธาไปฝึกปฏิบัติ ไม่ควรนำมาอ้างอิงคำประกันความถูกต้องหรือยกตนข่มท่านว่าดีกว่า สูงส่งกว่า หรือบริสุทธิ์กว่า โดยไม่สนใจต่อสุขภาพในบริบทอื่น ๆ

9. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี (The Development of the Quality of Life in Elderly People based on *Bhāvanā* by Wang Luek Subdistrict Administrative Organization, Sam Chuk District, Suphan Buri Province) โดย วลัยกรณ์ จันทร์ทอง พระครูโสภณวิธานวัตร และนพดล ดีไทยสงค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า 1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.646) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านปัญญาภาวนา ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.654) รองลงมาคือ ด้านศีลภาวนา ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.615) ด้านกายภาวนา ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.670) และ ด้านจิตภาวนา ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.645) 3. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูงมาก 0.962 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตภาวนา, ด้านปัญญาภาวนา, และด้านศีลภาวนา, ด้านกายภาวนา มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูง

10. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภิธานิยธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี (People's Participation in Community Development According to *Aparihāṇiyadhamma* of Sakrachom Subdistrict Municipality, Don Chedi District, Suphanburi Province) โดย ปัญญา โสภาสวพันธุ์ วิชชุกร นาคชน และนพดล ดีไทยสงค์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า 1. ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง 2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภิธานิยธรรม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศและอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ แตกต่างกัน มีส่วนรวมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภิธานิยธรรม 1) การตัดสินใจ วันทำงานไม่ตรงกัน เสียงประชามณ์ไม่ค่อยได้ยินเสียง 2) การดำเนินงาน ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่น้อย 3) การรับผลประโยชน์ ชุมชนของบประมาณจะไม่ค่อยได้รับผล เลยทำให้บางชุมชนไม่ได้รับการอนุมัติให้เกิดการพัฒนา 4) การประเมินผล ประชาชนขาดความร่วมมือ ไม่มีความรู้เรื่องแผนพัฒนา

11. ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ (Administrative Leadership of Abbots According to the Public Opinions in Thatthong Subdistrict, Phukhiao District Chaiyaphum Province) โดย พระวิชัย วิชโย (พลโยธา) สุเนตร ธนศิลปพิชิต และพระมหานรินทร์ สุรบุญโณ (เอนพันธ์) รัชศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณลักษณะ ($\bar{X}=3.81$) ด้านตามสถานการณ์ ($\bar{X}=3.79$) ด้านการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}=3.79$) และด้านพฤติกรรม ($\bar{X}=3.76$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีอายุ อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. ผลการนำเสนอภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม 7 พบว่า 1. ด้านคุณลักษณะ ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ คือ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ รอบรู้พระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง เป็นผู้ที่มีความอดทนสูง มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ มีรูปร่างสมบูรณ์สมส่วน และ

มีบุคลิกดี 2. ภาวะผู้นำด้านพฤติกรรมทางการปกครองของเจ้าอาวาส เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผู้นำอีกประการหนึ่งในการปกครอง เพราะถือว่าเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีที่ผู้ตามจะนำไปยึดถือปฏิบัติ หากผู้นำมีพฤติกรรมหรือประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ดี ก็จะส่งผลให้ผู้ตามประพฤติปฏิบัติดีตามไปด้วย 3. ด้านตามสถานการณ์ ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาส เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะนำความสำเร็จมาสู่องค์กรและชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ ผู้นำต้องมีไหวพริบปฏิภาณปรับเปลี่ยนวิธีการในการปกครองบริหารจัดการไปตามสถานการณ์ได้อย่างกลมกลืน สามารถประเมินสถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ล่วงหน้า มีการวางแผนเป็นลำดับขั้นตอนแสดงออกถึงความมีภาวะผู้นำเพื่อรับมือและแก้ไขได้ในทุกๆ สถานการณ์ 4. ด้านการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถเปลี่ยนแปลงการปกครองและบริหารจัดการด้วยวิธีการใหม่ๆ ที่ทันสมัยและเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา เป็นแบบอย่างความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ ผู้นำต้องสามารถกำหนดเป้าหมาย และแผนงานในการไปสู่เป้าหมายนั้นได้อย่างชัดเจนและทำได้จริง

12. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชน ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ (The Buddha Dharma Tegration for the Local Governance of Community Leaders in Phu Khiao District, Chaiyaphum Province) โดย พระอธิการธีรพล รวิธโน (ภูเขายุ่ง) สุนทร ฌณศิลป์ พิต และพระมหานรินทร์ สุรบุญ (เอมพันธ์) รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X}=4.04$) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}=3.98$) ด้านหลักคุณธรรม ($\bar{X}=3.97$) ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}=3.97$) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.91$) และด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X}=3.90$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ และการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. ผลการนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม คือ สาราณียธรรม 6 ประการ พบว่า 1) ด้านหลักนิติธรรม ผู้นำต้องมีความต้องมีความรู้ทางด้านกฎหมาย เคารพกฎหมายของชุมชน ต้องปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน 2) ด้านหลักคุณธรรม ผู้นำควรยึดมั่นในคุณธรรมความดีงาม มีคุณธรรมประจำใจ ยึดมั่นในความถูกต้อง มีความจริงใจต่อประชาชน และสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมได้ยึดถือปฏิบัติตาม 3) ด้านหลักความโปร่งใส ผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดีมีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส มีความตรงไปตรงมา ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงาน 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอปัญหาหรือประเด็นที่สำคัญ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ

เสนอความคิดเห็น 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบต่อภาระการกระทำของตนเอง ควรมีส่วนร่วมต่อการรับผิดชอบต่อผลงานที่ทำและภาระหน้าที่ที่มีต่อสังคม ต้องกล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้นำต้องตระหนักว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ในการบริหารจำเป็นจะต้องประหยัด ต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ควรณรงค์ให้บุคลากรรู้จักความประหยัด

13. วิเคราะห์แบบในการใช้เหตุผลจากคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทเรื่องมัญญกุนทล (A Analyze the Reasoning form in the Commentary on Madhakunthali) โดย พระครูพิบูลย์พัฒนประสุต และทวีศักดิ์ ทองทิพย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ สรุปว่า บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้เหตุผลในพระพุทธศาสนาและวิเคราะห์การใช้เหตุผลในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท โดยวิเคราะห์จากการใช้เหตุผลจากธรรมบทเรื่องมัญญกุนทล ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า รูปแบบของการใช้เหตุผลทั่วไปนั้นมี 2 รูปแบบ คือ การใช้เหตุผลแบบนิรนัย และการใช้เหตุผลแบบอุปนัย ส่วนการใช้เหตุผลในพระพุทธศาสนามีทั้งการใช้เหตุผลแบบนิรนัยและแบบอุปนัย นอกจากนี้การใช้เหตุผลในพระพุทธศาสนายังมีการใช้เหตุผลในระดับโลกียะและโลกุตระ การใช้เหตุผลในอรรถกถาธรรมบทเรื่องมัญญกุนทลเป็นการใช้เหตุผลแบบอุปนัยซึ่งหลักการใช้เหตุผลแบบอุปนัย เริ่มจากหลักความจริงเฉพาะอย่าง นำไปสู่หลักความจริงสากลหรือหาความจริงจากหน่วยย่อยไปหาหน่วยใหญ่ จากกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มเพื่อต้องการทราบภาพรวมของกลุ่มใหญ่ เช่น เราต้องการรู้ว่า “การร้องให้ถึงคนทั้งหมดที่ตายและถูกฝังศพไปแล้วจะไม่ทำให้คนตายฟื้นคืนชีพได้จริงหรือไม่” จากการเฝ้าสังเกตเห็นการร้องให้ถึงคนตายที่ถูกฝังศพไปแล้วของคนจำนวนหนึ่ง ไม่ปรากฏเห็นว่าคนตายที่ถูกฝังศพไปแล้วฟื้นคืนชีพได้เลย เป็นการแสดงให้เห็นว่า “การร้องให้ถึงคนทั้งหมดที่ตายและถูกฝังศพไปแล้วจะไม่ทำให้คนตายฟื้นคืนชีพได้ เป็นเรื่องจริง”

14. การมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ (Participation of Local Politicians in Solving the Coronavirus Disease 2019 (Covid-19) Situation in Mueang Chaiyaphum District) โดย สุจิตรา สงวนศิลป์ พระมหานรินทร์ สุรพลโย (เอมพันธ์) และสุนทร ธนศิลปะพิชิต รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.05) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการตรวจสอบการทำงาน และด้านการติดตามข่าวสาร ($\bar{X}$ = 4.05) และด้านการบริหาร ($\bar{X}$ = 4.04) ด้านการกำหนดนโยบาย ($\bar{X}$ = 4.04) ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อ

ไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. ผลการนำเสนอการมีส่วนร่วมของนักรการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยประยุกต์ตามหลักการบริหารธรรม พบว่า ด้านการประชุมกันเนืองนิตย์ นักรการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการประชุม เพื่อนำมาซึ่งความสำเร็จ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม นักรการเมืองท้องถิ่นไม่ละทิ้งการประชุม เข้าร่วมประชุมตรงเวลา และร่วมกิจกรรมเสมอ ด้านการไม่บัญญัติ หรือล้เล็กบัญญัติตามอำเภอใจ นักรการเมืองท้องถิ่นยินดี ให้ความสำคัญ และส่งเสริมประชาชนให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโควิด-19 ด้านการเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา นักรการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาด้วยความขยันหมั่นเพียร เคารพ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามนโยบายภาครัฐ ด้านการให้เกียรติ และคุ้มครองสตรี นักรการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติต่อสตรีอย่างให้เกียรติ เท่าเทียม เสมอภาค ไม่กดขี่ ข่มเหง ปกป้องจากอันตราย และให้โอกาสมีส่วนร่วมทำงาน ด้านสักการะ เคารพนับถือ บูชาต่อปูชนียสถานทั้งหลาย นักรการเมืองท้องถิ่นมีส่วนร่วมดูแลความสะอาดวัด รวมถึงร่วมรักษาวัฒนธรรมอันดี ในการจัดงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในสถานการณ์โควิด-๑๙ ด้านการให้การอารักขา คุ้มครอง ป้องกันโดยธรรมแก่นักบวชทั้งหลายเป็นอย่างดี นักรการเมืองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือคณะสงฆ์ ประสานงาน ดูแลเมื่อคณะสงฆ์ติดเชื่อ และป้องกันคณะสงฆ์จากสถานการณ์โควิด-19

15. ภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล: การเสริมศักยภาพนักศึกษาด้านการพัฒนาทักษะทางวิชาการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิภาคตะวันตก (Youth Leadership Digital Age: Empowering Students to Develop Academic Skills of the Western Regional University Network) โดย นิภาวรรณ เจริญลักษณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี สรุปว่า บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทเรียนการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำของเยาวชนจากโครงการเสริมศักยภาพทักษะทางวิชาการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิภาคตะวันตกของนักศึกษาสาขาจัดการชุมชน คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การถอดบทเรียน และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้าและนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า การเสริมศักยภาพผู้นำของเยาวชน ประกอบด้วย การมีเป้าหมายร่วม การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การทำงานเป็นทีม การคิดเชิงบวก และเข้าใจเชิงระบบ กระบวนการเสริมศักยภาพที่เป็นขั้นตอน ประกอบด้วย 4 ลำดับ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการ 2) การเสริมศักยภาพ 3) การเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันทางวิชาการ และ 4) สรุปบทเรียนประเมินผล

16. การกล่อมเกลาทงการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองชัยภูมิ (Political Convergent of Secondary School Students in Mueang Chaiyaphum District) โดย พระครูปลัดชวนากร เขมปญโย (จันทาพูน) ไพฑูรย์ มาเมือง และพระมหานรินทร์ สุรปญโย (เอมพันธ์) รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า หลักธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสมานสามัคคี เกิด

จากการสังเคราะห์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนทุกคนและทุกสังคม เป็นรากฐานแห่งการแบ่งปันผลประโยชน์ ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าแก่ตนและสังคม สังคหวัตถุมี 4 ได้แก่ 1) ทาน หมายถึงการให้หรือการเผยแพร่ความรู้ในการทางการเมือง เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว 2) ปิยวาจา หมายถึงการพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบ คายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 3) อตถจริยา หมายถึงการ การสังเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพจน์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น 4) สมานัตตตา หมายถึงการวางตนสม่ำเสมอ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพจน์เสมอต้นเสมอปลาย

17. การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (An Application of Sappurisa-Dhamma for the Development of Administrative Competence of Local Governors in Bangplama District, Suphanburi Province) โดย ณัฏฐ์ชญาดา โชติพิพัฒน์อังกูร วิชชุกร นาคชน และนพดล ดีไทยสงค์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า 1.ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการพัฒนาศักยภาพการบริหารของนักปกครองท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐาน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนรวมในการบริหารงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย 4. แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักสัปปุริสธรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่น 1) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย คือ ผู้ใหญ่พร้อมผู้ช่วยจะมาช่วยกันแก้ปัญหาในเบื้องต้นก่อน 2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ คือ ชุมชนมีความขาดแคลนในด้านใดบ้าง 3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ผู้ใหญ่และผู้ช่วยขอความร่วมมือให้ลูกบ้านช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด

18. ปรีสุทธิสถิหลักปฏิบัติเพื่อความหมดจดแห่งศีลของภิกษุในพระพุทธศาสนา (Parisudhi Precepts for Purity of the Precepts of Monks in Buddhism) โดย พระครูนิมิตรัตนนาถรณ์ และ ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ สรุปว่า บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรีสุทธิสถิ 4 ประการ ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค เพื่อเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความหมดจดแห่งศีลของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเกี่ยวกับศีลในหลายระดับทั้งระดับเบื้องต้น ระดับกลาง และระดับสูง ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้กล่าวถึงศีลไว้อย่างชัดเจนและให้ความสำคัญกับปรีสุทธิสถิ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความบริสุทธิ์หมดจดแห่งศีลของพระภิกษุและพุทธบริษัทในพระพุทธศาสนา ปรีสุทธิสถิประกอบด้วย ปาติโมกข์สังวรศีล อินทริยสังวรศีล อาชีวกปรีสุทธิสถิ ปัจจัยสันนิสิตศีล ศีลทั้ง 4 ประการนี้ครอบคลุมหลักปฏิบัติเพื่อความหมดจดแห่งศีลของภิกษุในพระพุทธศาสนา สามารถทำให้ผู้ปฏิบัติตามปรีสุทธิสถิบรรลุถึงความหมดจดและบริสุทธิ์ของศีลได้

19. การบริหารการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองพัทยา 11 (มัธยมสาธิตพัทยา) (Administration of Learning Management Through Educational Innovation “Historical Film” to Promote Morality, Patriotism, Religion, and Monarchy for Secondary School Students 6 Muang Pattaya 11 School (Pattaya Demonstration Secondary School) โดย ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร ศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมชุมชน ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยว และการศึกษา จุฑารัตน์ นิรันดร์ พรเพชร ราณี และเมธอพิชชญา วสันต์วีรวัฒน์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” มีประสิทธิภาพ (E 1 /E 2) เท่ากับ 82.75/83.54 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” มีทักษะการคิดทางด้าน คุณธรรม จริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” มีทักษะการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.23$)

20. คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู (Service Quality of the Office of the Attorney General for Rights Protection and Legal Assistance and Legal Execution in Nong Bua Lam Phu Province) โดย สุนิสา วรรณภักดี และบุญเหลือ บุปผามาลา

คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุพนธ์ ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ รองลงมาคือด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีตามความคิดเห็นของประชาชนที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี ได้แก่ ควรจัดอบรมให้กับเจ้าหน้าที่หรือพนักงานเป็นประจำในเรื่องของการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ

21. การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู (The Application of the Concept of Sufficiency Economy Philosophy to the Lives of People in the Area of Non Khamin Subdistrict Administrative Organization Nong Bua Lamphu Province) โดย บุชราภรณ์ บุตรดี สุวรรณ และชาญยุทธ หาญชนะ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพินิจ บัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความพอประมาณ รองลงมาคือด้านเงื่อนไขคุณธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านเงื่อนไขความรู้ ผลการเปรียบเทียบการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ โดยภาพรวม พบว่าหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพต่างกัน มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะทาง ในการนำแนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ควรจัดทำบัญชี ครัวเรือนเพื่อให้รู้รายรับ รายจ่ายของครอบครัวและเก็บออมรายได้ส่วนหนึ่งไว้ใช้ในยามจำเป็น

22. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกษัตริย์สมุทร จังหวัดชัยภูมิ (People's Participation in Local Development of Ban Han Subdistrict Administrative Organization Kasetsoomboon District Chaiyaphum) โดย ภูวนาส ประถมพานิชย์ และพิชัยรัฐ หมั่นด้วง หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพินิจ บัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล บ้านหัน อำเภอกษัตริย์สมุทร จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) และเมื่อพิจารณาราย ด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วม ดำเนินการ ($\bar{X} = 4.13$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ($\bar{X} = 3.58$) ผล การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกษัตริย์สมุทร จังหวัดชัยภูมิ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวม พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การ บริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกษัตริย์สมุทร จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการ มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกษัตริย์สมุทร จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน ควรมีการดำเนินการสำรวจปัญหา ความเดือดร้อน และ ความต้องการของประชาชน

23. ศึกษาการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอกัน สนามนาง จังหวัดนครราชสีมา (A Study of the Community's Adaptation in Performing a

Merit-Making Ceremony According to the Heat Twelve Principle of Kaeng Sanam Nang District. Nakhon Ratchasima Province) โดย พระครูศรีธรรมประยุต พุณศักดิ์ กมล และกาญจนาพงศ์ สุวรรณ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการศึกษา พบว่า การปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก่งสนามนาง ด้านการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญ พบว่า ในเรื่องของการทำบุญตามประเพณีหลักปฏิบัติประจำเดือน คนในชุมชนมีความตื่นตัวในการปรับรูปแบบของการทำบุญเป็นอย่างดี เพราะเหตุปัจจัยมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านของสมัยนิยม และโรคระบาด ด้วยเหตุนี้การประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก่งสนามนาง จึงต้องมีการปรับรูปแบบในการประกอบพิธี การปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สภาพการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองที่มีมาแต่เดิมก็ยังคงเป็นการประกอบพิธีตามแบบเดิม แต่จะมีเพิ่มเติม คือ รูปแบบของการทำบุญในแต่ละเดือน ที่จะเน้นการประกอบให้ได้ประโยชน์มาก และสะดวก ประหยัด พิธีกรรมถูกต้องตามหลักฮีตสิบสอง ดังนั้นการนำเสนอเกี่ยวกับการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก่งสนามนาง จะต้องมีการปรับรูปแบบที่ทันสมัย และสร้างความเข้าใจให้กับเยาวชนเป็นอย่างดีด้วย จึงจะเป็นรูปแบบที่ดีและเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีและถูกต้อง ที่สำคัญชุมชนที่อยู่ร่วมกันมีความเห็นในเรื่องการปรับเปลี่ยนพิธีการทำบุญเป็นอย่างดี

24. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลในภาคตะวันออกของประเทศไทย (Administration According to the Principle of Good Governance of Municipality in the Eastern Region of Thailand) โดย สมพร หล่งเจริญ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ข้อค้นพบจากการวิจัย (1) เกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าใจหลักการของธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง “ความโปร่งใส” และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (2) เกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันการกระทำที่ทุจริต พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายที่ชัดเจนและระเบียบวิธีปฏิบัติที่กล่าวระบุไว้อย่างแจ่มชัด มีการสร้างระเบียบวิธีปฏิบัติที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่ถูกต้องหลักจริยธรรมและให้พนักงานมีความรับผิดชอบต่อการประพฤติปฏิบัติของตน ตลอดจนมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมการบริหารต่างๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (3) เกี่ยวกับรูปแบบของการบริหารที่อิงหลักธรรมาภิบาลที่พึงประสงค์ พบว่า รูปแบบของการบริหารควรจะต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ คือ 1) การบริหารที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง 2) การบริหารจัดการความรู้ของชุมชน 3) การใช้ผู้นำที่มีความเก่งกล้าสามารถจริงๆ บริหาร และ 4) การตั้งมาตรฐานในการปฏิบัติงานไว้ในระดับสูง

25. ทวารวดี : เส้นทางเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย (Dvaravati : The Routes of Buddhism Propagation in Thai Society) โดย เพ็ญพรรณ เพ็ญพลอย และภัทรกุล ศิลปรัตน์ วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษา พบว่า เส้นทางเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดีในสังคมไทย เกิดจากการเชื่อมโยงอารยธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศอินเดีย ช่วงพุทธศตวรรษที่ 6 - 18 เป็นการเคลื่อนตัวมาพร้อมกับการติดต่อค้าขายของชาวอินเดียที่

เข้ามาพร้อมกับศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม และศาสนา สำหรับการนำเสนอผลการศึกษาเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดีสังคมไทย ได้สร้างโมเดลแผนที่แสดงเส้นทางการเผยแผ่ของอินเดียและในยุคก่อนทวารวดีตอนต้น ยุคทวารวดีตอนต้น ยุคทวารวดีตอนกลาง และยุคทวารวดีตอนปลาย

26. การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู เพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี (The Development of Information Technology Skills of Teacher for Administration Nakornnon Wittaya 5 School Transumrit Nonthaburi Province) โดย โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ วิทยาลัยทองสุข ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยพบว่าส่วนใหญ่คือ ด้านคอมพิวเตอร์อันดับที่สอง คือด้านระบบสื่อสารและลำดับสุดท้ายคือด้านเทคโนโลยีเครือข่ายตามลำดับและเพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า ครู มีทักษะในด้านคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียงด้านเดียว

27. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล (The Role of Mueang Mai Subdistrict Administrative Organization in Amphawa District, Samut Songkhram towards the building of Knowledge and understanding in digital skill to become digital citizen) โดย พิจักษณ์ ภูตระกูล สรุปว่า การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยการวิจัยนี้เป็นรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามจะมีบทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจทักษะดิจิทัลต่อประชาชนในเขตพื้นที่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ และรูปแบบการเรียนรู้ด้านทักษะดิจิทัลดำเนินการผ่าน 2 โครงการหลักได้แก่ โครงการธรรมะธรรมชา และเวทีประชาคมที่ชุมชนจะมาแลกเปลี่ยนกับองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ รวมถึงการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้จะมีการสอดแทรกประเด็นทางสังคมทำให้ประชาชนในพื้นที่ผ่านการเรียนรู้ทักษะด้านดิจิทัลในรูปแบบทางอ้อมและไม่เป็นทางการมากกว่า

28. การสำรวจและเปรียบเทียบผลการประเมินด้านคุณธรรมและความโปร่งใสจากการตอบคำถามตามประสบการณ์หรือตามความคิดเห็นของผู้เรียนในชั้นเรียน (A Survey and Comparison Results of Integrity and Transparency Evaluation from Answers of the Questions on Experiences and Opinions of the Learners in Classroom) โดย ยุทธนา หมั่นดี จุฑารัตน์ หมอเต๊ะ คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเนชั่น และสุรสิทธิ์ สุวรรณสินธุ์ คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา สรุปว่า การทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ที่มิควรได้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหน้าที่ประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการ

ดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ทุกหน่วยงานและทุกปีงบประมาณ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ได้สอนเรื่องคุณธรรมและความโปร่งใส ให้กับนิสิตชั้นปีที่ 3 ทั้งสาขาวิชาเทคนิคการแพทย์และกายภาพบำบัด รวมทั้งได้ทำการสำรวจและเปรียบเทียบผลการประเมินด้านคุณธรรมและความโปร่งใสจากการตอบคำถามตามประสบการณ์หรือตามความคิดเห็นของผู้เรียนในชั้นเรียน โดยเปรียบเทียบกัน 2 คู่ ได้แก่ ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ กับ สาขาวิชากายภาพบำบัด และระหว่างนิสิตกายภาพบำบัดชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 กับ 2565 ใน 3 ประเด็น คือ พฤติกรรมด้านคุณธรรมความโปร่งใสของผู้เรียน การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์โดยผู้เรียน และการประเมินพฤติกรรมทางจริยธรรมโดยผู้เรียนจาก 14 สถานการณ์จำลองเทียบกับผลการประเมินโดยผู้สอน ทั้งหมดนี้เป็นการประเมินแบบออนไลน์ที่ไม่มีการระบุตัวตน พบว่าทั้ง 2 คู่ที่เปรียบเทียบใน 3 ประเด็นดังกล่าว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p>0.05$) แสดงว่าผู้เรียนทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมใกล้เคียงกัน เนื่องจากอยู่ในวัยเดียวกัน มีประสบการณ์ชีวิตไม่ต่างกัน แต่พบว่า การทำผิดกฎจราจร การเกี่ยวข้องกับทางจริยธรรม การทุจริตในกิจกรรมการเรียนหรือการสอบ เป็นพฤติกรรมที่น่าสนใจและไม่พึงประสงค์ ที่สมควรจัดให้มีการรณรงค์ป้องกันและกำจัดพฤติกรรมเหล่านี้ ให้หมดไปจากสังคมไทยโดยเร็ว ส่วนการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์นั้น ผู้เรียนให้คะแนนในระดับที่สูง ซึ่งให้เห็นว่าการดำเนินงานของคณะฯ มีคุณธรรมและความโปร่งใสดี นอกจากนี้ยังพบว่าเยาวชนแยกแยะพฤติกรรมทางจริยธรรมและไม่ทุจริตออกจากกันได้ การให้ความรู้ด้านการทุจริตจึงอาจไม่จำเป็น การรณรงค์ให้เยาวชนตระหนักและไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทุจริต จึงน่าจะมีความสำคัญและจำเป็นมากกว่า

29. บทความปริทัศน์ เรื่อง “นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสารัตถะ” (Dhammacakṣu magazine (1894-1911): Its background and contents) โดย อัญชลิตา สุวรรณะชญ นักวิชาการอิสระ สรุปว่า บทความนี้เป็นการปริทัศน์บทความวิจัย เรื่อง “นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสารัตถะ” ที่ตีพิมพ์ครั้งที่ 1 ในวารสารธรรมธารา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (2023) : (ฉบับรวมที่ 17) กรกฎาคม-ธันวาคม จำนวน 43 หน้า (หน้า 76-119) พิมพ์ที่ ศูนย์พุทธศาสนศึกษา DCI พระนครศรีอยุธยา โดยผู้แต่ง คือ พระมหาสารวุธ โพธิ์ศรีขาม และ ณัฏฐพล ศิริสวัสดิ์ ได้เรียบเรียงจากส่วนหนึ่งของงานวิจัยเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ หลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อศึกษาความเป็นมาของนิตยสารธรรมจักขุ พ.ศ. 2437-2454 เพื่อวิเคราะห์สารัตถะและกลวิธีนำเสนอพุทธธรรมที่ปรากฏในนิตยสารธรรมจักขุ พ.ศ. 2437-2454 และเพื่อศึกษาบทบาทสำคัญของพุทธธรรมในนิตยสารธรรมจักขุที่มีต่อพุทธศาสนาไทย ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร นำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ บทความวิจัยที่นำมาวิจารณ์นี้ มีจุดเด่น คือ การนำเสนอผลการศึกษาศาสนาความเป็นมาและสารัตถะของนิตยสารธรรมจักขุ พ.ศ. 2437-2454 ที่ได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารปฐมภูมิ โดยบรรยายด้วยภาษาที่เรียบง่ายอย่างละเอียดและชัดเจน มีข้อค้นพบว่า นิตยสารธรรมจักขุเป็นนิตยสารทางพุทธศาสนาเล่มแรกในประเทศไทย และมีคุณค่าเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วทางพุทธศาสนาเถรวาทในสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนจุดด้อย คือ ข้อจำกัดของการรายงานผลการวิจัยที่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากยังอยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย โดยเฉพาะในประเด็นที่มีความสำคัญ คือ เนื้อหาพุทธธรรมของนิตยสาร

ธรรมจักร ในสมัยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นบรรณาธิการ พ.ศ. 2437-2454 ที่มีบทบาทต่อพุทธศาสนาไทย คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องของการรู้และการเห็นเสมอ มิใช่เรื่องของการเชื่อ ดังปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาที่กล่าวถึงบุคคลที่ได้กระทำสังฆกรรมให้แจ้งแล้วว่า “ธรรมจักร (ดวงตาเห็นธรรมที่ปราศจากธุลีและมลทิน) ได้เกิดขึ้นแล้ว” ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงทำให้เป็นที่ประจักษ์ ตลอดระยะเวลา 17 ปี ของการตีพิมพ์นิตยสารธรรมจักร (พ.ศ. 2437-2454) นับเป็นคุณูปการแก่พุทธศาสนิกชนชาวไทยอย่างหาที่สุดมิได้

30. บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง กระแสธารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต (Book Review “The Chinese Philosophical Current: Controversies on Nature, Power, and Tradition”) โดย พระวิเชียร เถียนอี (กาญจนา ไตรภพ) นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปว่า หนังสือเรื่อง “กระแสธารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต” เขียนโดย สุวรรณ สภาอนันท์ เป็นหนังสือทางวิชาการที่เกี่ยวกับปรัชญาจีน และจีนศึกษา จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สยามปริทัศน์ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเดือนกันยายน พ.ศ. 2538 สำหรับเล่มที่ผู้วิจารณ์ใช้ในการวิจารณ์นี้เป็นการพิมพ์ครั้งที่ 4 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 มีจำนวน 320 หน้า เพื่อเสนอมุมมองของปรัชญาจีน และวัฒนธรรมจีน คติความเชื่อของชาวจีน และประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เนื้อหาการเขียนของหนังสือเรื่อง “กระแสธารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต” นี้ได้มีการแบ่งสัดส่วนเนื้อหาหลักของงานออกเป็น 4 บท ได้แก่ บทที่ 1 ขงจื้อ: ปริณิพัตปรัชญาจีน, บทที่ 2 เหลาจื้อ: วิถีแห่งธรรมชาติ, บทที่ 3 จวงจื้อ: ทำลายขนบจารีต, บทที่ 4 หานเฟยจื้อ: อำนาจนิตินิยม, บรรณานุกรม และประวัติผู้เขียน ซึ่งเป็นการแบ่งตามรูปแบบของหนังสือทางวิชาการทั่วไป ผู้วิจารณ์ ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มี 2 ประการ คือ 1) การหลีกเลี่ยง ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับผู้เขียนที่อธิบายต่างจากทัศนะของศาสตราจารย์ เฮอเบิร์ต ฟิงกาเรต เพราะวัฒนธรรมของตะวันออกโดยเฉพาะของจีนนั้นย่อมมีความแตกต่างกับวัฒนธรรมตะวันตกที่ได้นำมาเป็นฐานความคิดในการอภิปรายคัมภีร์หลุนอวี่ แต่ไม่เห็นด้วยในประเด็นที่จะผู้เขียนมีท่าทีที่สนับสนุนขงจื้อที่มองมรรควิธีของตนว่าเป็นหนทางอันถูกต้องเพียงหนทางเดียว และ 2) ขงจื้อกับ ปรัชญาจีน ประเด็นนี้ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับผู้เขียนที่มองขงจื้อมีแนวคิดที่แตกต่างและโดดเด่นจากนักปราชญ์ร่วมสมัย จนได้รับการยกย่องจากนักวิชาการยุคปัจจุบัน แม้จะถูกมองว่าเป็นแนวคิดสุดโต่ง และถูกต่อต้านจากนักคิดร่วมสมัยก็ตาม อย่างไรก็ตาม หนังสือเรื่อง “กระแสธารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต” เล่มนี้ มีความเหมาะสมสำหรับนิสิตนักศึกษาด้านปรัชญาที่ควรอ่านหลังจากมีพื้นฐานความรู้ทางด้านปรัชญาจีนเบื้องต้น ก็จะช่วยต่อยอดแนวคิดเชิงปรัชญาต่อไปทั้งทางด้านปรัชญาจีนสำนักต่างๆ ทั้งนี้เพื่อต่อยอดความสนใจใคร่รู้ที่สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์วิจารณ์ในเชิงลึกได้ต่อไป

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	จ
สารบัญ	ท
การบูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล (An Integrating the Buddhist Philosophy in Dhammapada Commentary for Improving the Life Quality of Youth in the Digital Society) พระมหาศักรยัศธรณ์ คุณปญโญ (คงผล) สวัสดิ์ อโณทัย และ สมบูรณ์ บุญโท	1
การประยุกต์ใช้กฎหมายแห่งกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยหลังนวยุค (The Application of Law of Karma Related to Development of the Life Quality in the Postmodern Thai Society) พระครูสังฆรักษ์ทะนงศักดิ์ จิรวาทโน (แช่อ้อ) สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย	14
รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์มองผ่านพุทธปรัชญาในสังคมดิจิทัล (The Model of Sangha Leadership Development Through Buddhist Philosophy in the Digital Society) พระครูสังฆรักษ์ทะนงศักดิ์ จิรวาทโน (แช่อ้อ) สมบูรณ์ บุญโท และ สวัสดิ์ อโณทัย	25
การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย (Disciplinary Offenses of Male Inmates in Nong Khai Provincial Prison) จิราณัฐวัฒน์ ศรีนุกุล และ บุญเหลือ บุปผามาลา	37
การกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูงแดนควบคุมพิเศษเรือนจำ จังหวัดหนองคาย (Drug Cases with High Penalty Rates in the Special Controlled Area of Nong Khai Provincial Prison) สุริยะ นาตรีชน และ สุปิ่น สมสาร	49
การเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย (Preparation Before Being Released from Prison Inmates at Nong Khai Prison) เกียรติชัย ชัยจันทร์ และ โกศล สอดส่อง	61
อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสุจริตชีวิตใหม่ ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ	71

(Ideology and Process of New Normal Society Following
to Buddha Dhamma of Chaiyaphum Province Volunteer Network)

พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี และ พูนศักดิ์ กมล

การรักษาสังคมจะตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง 80

(The Being on “Sacca” According to the Moderate Postmodern
Philosophical Concepts)

ชุมพล ชนะนนท์ และ รวิช ตาแก้ว

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหาร 89

ส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

(The Development of the Quality of Life in Elderly People
based on *Bhāvanā* by Wang Luek Subdistrict

Administrative Organization, Sam Chuk District, Suphan Buri Province)

วลัยกรณ์ จันทรทอง พระครูโสภณวิธานวัตร และ นพดล ดีไทยสงค์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหาร 101

ของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

(People’s Participation in Community Development According
to *Aparihāniyadhamma* of Sakrachom Subdistrict Municipality,
Don Chedi District, Suphanburi Province)

ปัญญา โสภาสุพันธ์ วิชุกร นาคชน และ นพดล ดีไทยสงค์

ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชน 112

ในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

(Administrative Leadership of Abbots According to
the Public Opinions in Thatthong Subdistrict, Phukhiao District
Chaiyaphum Province)

พระวิชัย วิชโย (พลโยธา) สุเนตร ธนศิลปพิชิต และ พระมหานรินทร์ สุรบุญโย (เอมพันธ์)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชน ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ 124

(The Buddha Dharma Tegration for the Local Governance
of Community Leaders in Phu Khiao District, Chaiyaphum Province)

พระอธิการธีรพล รวิธโน (ภูเขใหญ่) สุเนตร ธนศิลปพิชิต

และ พระมหานรินทร์ สุรบุญโย (เอมพันธ์)

วิเคราะห์แบบในการใช้เหตุผลจากคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทเรื่องมัญญกุณฑล 135

(A Analyze the Reasoning form in the Commentary on Madhakunthali)

พระครูพิบูลย์พัฒนประสุต และ ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

การมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ (Participation of Local Politicians in Solving the Coronavirus Disease 2019 (Covid-19) Situation in Mueang Chaiyaphum District)	145
สุจิตรา สงวนศิลป์ พระมหานรินทร์ สุรพลโณ (เอมพันธ์) และ สุเนตร ธนศิลป์พิชิต ภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล: การเสริมศักยภาพนักศึกษา ด้านการพัฒนาทักษะทางวิชาการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิภาคตะวันตก (Youth Leadership Digital Age: Empowering Students to Develop Academic Skills of the Western Regional University Network)	156
นิภาวรรณ เจริญลักษณ์ การกล่อมเกลากาทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองชัยภูมิ (Political Convergent of Secondary School Students in Mueang Chaiyaphum District)	171
พระครูปลัดชวนากร เขมพลโณ (จันทาพูน) ไพฑูรย์ มาเมือง และ พระมหานรินทร์ สุรพลโณ (เอมพันธ์) การประยุกต์หลักสปปุริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงาน ของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (An Application of Sappurisa-Dhamma for the Development of Administrative Competence of Local Governors in Bangplama District, Suphanburi Province)	180
ณัฐฐชาดา โชติพิพัฒน์อังกูร วิชชุกร นาคธน และ นพดล ดีไทยสงค์ ปริสสุทธิศีลหลักปฏิบัติเพื่อความหมดจดแห่งศีลของภิกษุในพระพุทธศาสนา (Parisudhi Precepts for Purity of the Precepts of Monks in Buddhism)	191
พระครูนิมิตรัตนตนาภรณ์ และ ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ การบริหารการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองพัทยา 11 (มัธยมสาธิตพัทยา) (Administration of Learning Management Through Educational Innovation “Historical Film” to Promote Morality, Patriotism, Religion, and Monarchy for Secondary School Students 6 Muang Pattaya 11 School (Pattaya Demonstration Secondary School))	201
ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ จุฑารัตน์ นิรันดร์ พรเพชร ธานี และ เฉลิมพิชชญา วสันต์วีวัฒน์	

คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือ ทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู (Service Quality of the Office of the Attorney General for Rights Protection and Legal Assistance and Legal Execution in Nong Bua Lam Phu Province)	216
สุนิสา วรรณภักดี และ บุญเหลือ บุปผามาลา การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของ ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู (The Application of the Concept of Sufficiency Economy Philosophy to the Lives of People in the Area of Non Khamin Subdistrict Administrative Organization Nong Bua Lamphu Province)	228
บุษราภรณ์ บุตรดีสุวรรณ และ ชาญยุทธ หาญชนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (People's Participation in Local Development of Ban Han Subdistrict Administrative Organization Kasetsoomboon District Chaiyaphum)	242
ภูวนาฐ ประถมพานิชย์ และ พิชัยรัฐ หมั่นด้วง ศึกษาการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสอง ของอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา (A Study of the Community's Adaptation in Performing a Merit-Making Ceremony According to the Heat Twelve Principle of Kaeng Sanam Nang District. Nakhon Ratchasima Province)	253
พระครูศรีธรรมประยุต พุณศักดิ์ กมล และ กาญจนพงศ์ สุวรรณ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลในภาคตะวันออกของประเทศไทย (Administration According to the Principle of Good Governance of Municipality in the Eastern Region of Thailand)	262
สมพร หลงเจริญ ทวารวดี : เส้นทางเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย (Dvaravati: The Routes of Buddhism Propagation in Thai Society)	278
เพ็ญพรรณ เพ็ญฟูลอย และภัทรกุล ศิลปรัตน์	

การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู เพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี (The Development of Information Technology Skills of Teacher for Administration Nakornnon Wittaya 5 School Transumrit Nonthaburi Province) โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ	288
บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัล ให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล (The Role of Mueang Mai Subdistrict Administrative Organization in Amphawa District, Samut Songkhram towards the building of Knowledge and understanding in digital skill to become digital citizen) พิทักษ์ ภูตระกูล	299
การสำรวจและเปรียบเทียบผลการประเมินด้านคุณธรรมและความโปร่งใส จากการตอบคำถามตามประสบการณ์หรือตามความคิดเห็นของผู้เรียนในชั้นเรียน (A Survey and Comparison Results of Integrity and Transparency Evaluation from Answers of the Questions on Experiences and Opinions of the Learners in Classroom) ยุทธนา หมั่นดี จุฑารัตน์ หมอเต๊ะ และ สุรสิทธิ์ สุวรรณสินธุ์	310
บทความปริทัศน์ เรื่อง “นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสารัตถะ” (Dhammacakṣu magazine (1894-1911): Its background and contents) อัญชลิตา สุวรรณชะภู	320
บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง กระแสธารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต (Book Review “The Chinese Philosophical Current: Controversies on Nature, Power, and Tradition”) พระวิเชียร เถียนอี (กาญจนไตรภพ)	330
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารพุทธมัตถ์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม	339
การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารพุทธมัตถ์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม	341

การบูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล
An Integrating the Buddhist Philosophy in Dhammapada Commentary
for Improving the Life Quality of Youth in the Digital Society

พระมหาศักรยฺสสรณ์ คุณปณฺโญ (คงพล)

Phamaha Saksorn Kunapunyo (Kongpol)

สวสดี อโนทัย

Sawat Anothai

สมบุญ บัญโท

Somboon Boondo

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล 2) ศึกษาและวิเคราะห์พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) บูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญา ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัยและวิธาน เพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญา

ผลการวิจัย พบว่า คุณธรรมจริยธรรม คุณงามความดีที่ควรมียุติใจ เช่น ความกตัญญูกตเวที เมตตา กรุณา พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทที่ปรากฏนิทานเรื่องเล่าเชิงบุคลาธิษฐานและธรรมาธิษฐานสามารถนำมาเป็นรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนได้ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกาย สังคม (ศีล) อารมณ์ (จิตใจ) และปัญญา โดยวิเคราะห์ผ่านกรอบพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์ จนวิจักษ์ แล้วนำไปสู่ฐานการประยุกต์ใช้ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมนั้น แล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดผลเชิงคุณภาพที่ถูกต้องดีงาม โดยเน้นย้ำให้เยาวชนมีความกตัญญูกตเวที มีเมตตา กรุณา และมีสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท ต่อการใช้ชีวิตในสังคม ก็เพื่อลดละความโลภ โกรธ หลง อัน

เป็นกิเลสที่ปลูกฝังอยู่ในจิตใจ และรู้จักนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ได้เห็นแนวทาง ได้รู้วิธีคิด และได้เข้าใจวิธีปฏิบัติ ตามหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา จนเข้าใจลึกซึ้งถึงแก่นแท้แห่งสภาวะธรรมทั้งปวงอย่างตรงประเด็น องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ คือ รูปแบบ MCW Model

คำสำคัญ: พุทธปรัชญา, อรรถกถาธรรมบท, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

ABSTRACT

The objectives of this research paper were to: 1) study the concepts of virtue and ethic for youth development in the digital society; 2) study and analyze the Buddhist philosophy in Dhammapada commentary on improving the life quality; 3) Integrate the Buddhist philosophy in Dhammapada commentary on improving the life quality for the virtue and ethic development of Youth in the digital society; 4) Create a new body of knowledge and a model of virtue and ethic development for improving the life quality of youth in the digital society. This is was qualitative research with documentary research methods under the analytic, appreciative and applicative approaches leading to the creation of new philosophical knowledge.

The results showed that by integrating Buddhist philosophy in Dhammapada commentary on Buddhist metaphysics, epistemology and ethics to solve problems, it can raise awareness among youth to see value of virtue and ethic. Because there is explanation of the Dependent Origination and Threefold training to look at the world holistically according to the process based on the principle of cause and effect for youth to see the world as it really is by using wisdom to scrutinize the value of virtue with the use of kindness according to the five principles and the use of the 4 kinds of Dharmic energy principles to create a model for improving the life quality of youth. This is to create awareness among parents, teachers, and community leaders to participate in creating mutual benefits and happiness. The new body of knowledge from this research is the MCW model.

Keywords: Buddhist Philosophy, Dhammapada, Development of Life Quality

1. บทนำ

ท่ามกลางสถานการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้นในสังคม คนไทยจำนวนไม่น้อยต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่หลากหลาย ทั้งการระบาดของโรคโควิด-19 และปัญหาจากกระแสสังคมยุคโลกาภิวัตน์ แม้หลาย ๆ คนก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อการใช้สื่อเทคโนโลยี จนเป็นเหตุให้ตกหลุมพรางของโลกสังคมมายา ทำให้เป้าหมายชีวิตได้หันเหไปในทิศทางที่ผิด ชนิดยากจะดึงให้หวนกลับมาดังเดิม ดังเยาวชนไทยในยุคนี้ที่ได้ฝากชีวิตเอาไว้กับวัตถุ มีความคิดสุดโต่ง (Extreme) หลงติดอยู่กับการใช้สื่อจนเกิดวิกฤติต่อการดำเนินชีวิต พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2540: 21) กล่าวไว้ว่า “วิกฤติชีวิต คือปัญหาด้านทรัพย์สินเงินทองและสิ่งเสพบริโภคนิยมที่เป็นวัตถุ คนที่ฝากชีวิตไว้กับวัตถุก็ย่อมทุกข์หนัก” ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ เยาวชนต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์ภาพกับโลกภายนอก ทั้งสามารถแยกแยะสภาพดี-ชั่ว บาป-บุญ คุณ-โทษ มีสาระหรือไร้สาระ เป็นต้น ก็ปรับเปลี่ยนชีวิตให้กลับมาสุขสมบูรณ์ได้ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2540: 19) กล่าวว่า ชีวิตที่สมบูรณ์มิได้ขึ้นอยู่กับวัตถุ แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจที่คิดดีเห็นชอบถูกต้องดีงาม ชีวิตที่สุขสมบูรณ์มิใช่มีวัตถุเป็นจุดหมาย แต่จุดหมายของชีวิตคือการมีความสุขทางจิตใจที่หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง ผู้วิจัยมองว่า การบูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทมาเป็นรูปแบบแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน สามารถชี้แนะทางให้พวกเขาดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายอย่างมีคุณภาพได้ อรรถกถาธรรมบทมีหลักแห่งเหตุผลเชิงอุปนัย (Induction) ที่พระพุทธองค์ทรงทำการทดสอบฝึกหัดปฏิบัติจนได้ผลปรากฏด้วยพระองค์เองจนมั่นใจว่าสิ่งที่ฝึกหัดเรียนรู้นั้นได้ผลเป็นความดีงามที่จริงแท้ไม่แปรเปลี่ยน จึงทรงนำมาเทศนาถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้สัมผัสกับสภาวะนั้น จนเกิดเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ให้ไต่ระดับไปสู่เป้าหมายทั้งที่เป็นโลกียะ และสูงขึ้นจนถึงระดับโลกุตระ ทั้งในส่วนปัจเจกและในส่วนสังคม ดังพุทธสาขิตในอรรถกถาธรรมบท ภาค 1 (2552: 84) เรื่องพระอัสสชิเถระ มีนัยความว่า “ธรรมทั้งหลายเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตเจ้าทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมทั้งหลายเหล่านั้น พระมหาสมณะเจ้าทรงสั่งสอนอย่างนี้”

กระแสสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้บั่นทอนสติปัญญาของเยาวชน ในการเข้าถึงความจริงแท้ของชีวิต เพราะพิษภัยจากกระแสสังคมได้แฝงตัวมาพรางตาเยาวชน ให้มองเห็นว่าโลกมายาเป็นสิ่งเจริญและมีความทันสมัย ผู้วิจัยมองว่า สิ่งเหล่านั้นกำลังเติบโตขึ้นมาเป็นภัยครอบงำเยาวชน การโฆษณาชวนเชื่อได้รุกรานต่อชีวิตประจำวัน (Everyday aggression) ของเยาวชน เยาวชนจึงเกิดสภาวะทางอารมณ์ในเชิงลบโดยไม่รู้ตัว พวกเขาจะเชื่อข้อมูลที่ได้รับโดยมิได้พิจารณาถึงความเป็นจริง แต่ใช้หลักการรับรู้ของตนเองมาตัดสินเป็นส่วนสำคัญ โดยมีตัวแปรคือสิ่งโฆษณาชวนเชื่อคอยสะกดจิตกรอกหูอยู่ทุกวัน พวกเขาจึงลืมตัว หลงตัว และในที่สุดก็หลวมตัวบริโภคข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้แพร่กระจายอยู่ในโลกสังคมออนไลน์ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นตัวแปรพฤติกรรมของเยาวชนในยุค ICT ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่มิชอบ ทั้งการคิดและการกระทำ พวกเขาจึงได้รับทุกข์ทางกายและทุกข์ทางใจ (กายิกทุกข์+เจตสิกทุกข์) อีกทั้งสังคมที่ไร้เสถียรภาพก็ได้ส่งผลกระทบต่องานชีวิตของเยาวชน เช่น ครอบครัวแตกแยก ชุมชนเป็นแหล่งมั่วสุมสิ่งเสพติดและอบายมุข เพราะการปกครองของผู้นำไร้สมรรถภาพ แต่ถึงแม้ว่าผลกระทบจะมีความรุนแรงสักเพียงใด ผู้คนและหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบโดยตรงต่างก็พยายามหาหนทางควบคุม เพื่อให้การดำเนินชีวิตของเยาวชนได้กลับคืนมาสู่ความเป็นปกติสุขอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ส่วนผู้วิจัยมองว่า พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบท ยังมีรูปแบบแนวทางในการนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้สมบูรณ์ได้ โดยอาศัยพระสัทธรรมที่มีความเป็นเหตุเป็น

ผลมาประยุคที่ใช้คลี่คลายปมปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนได้ เพราะตราบไคที่เยาวชนยังอยู่ร่วมกันกับคนในสังคมแห่งการประโลมโลก ย่อมจะประสบกับปัญหาต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งสำคัญคือจะหาทางออกอย่างไรให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรมตามที่เห็นว่าควรนำมาเป็นรูปแบบแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนให้หลุดพ้นจากปมปัญหาต่าง ๆ ไปได้ เพราะความเหลื่อมล้ำในการใช้ชีวิตของเยาวชนกับคนในสังคมยังไม่สมดุลกัน ดังที่พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต) (2547: 22) กล่าวว่า เยาวชนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหของตน ไม่ใช่ทำตนให้เป็นปัญหาเสียเอง การขัดเกลาเยาวชนนั้น นับว่าเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และก็เป็นกระบวนการขัดเกลาทางจิตวิทยา ที่มีผลทำให้เยาวชนมีบุคลิกภาพตามที่สังคมต้องการ ผู้วิจัยจึงเชื่อว่า พุทธปรัชญาว่าด้วยพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยาและพุทธจริยศาสตร์สามารถหาคำตอบให้แก่คนในสังคมยุคโลกาภิวัตน์นี้ได้ โดยใช้เครื่องมือคืออรรถกถาธรรมบทที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการปฏิบัติในยุคพุทธกาลมาตอบโจทย์ เพื่อคลี่คลายปมปัญหาของเยาวชนที่เกิดจากการใช้ชีวิตในสังคมที่ไร้ศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม

ด้วยเหตุผลว่า เยาวชนบางคนกำลังเดินวนอยู่ในมุมมืด ไม่เข้าใจบริบทของตน ทั้ง ๆ ที่เรียกตนเองว่า ดิจิทัลเนทีฟ แต่หลงติดอยู่กับวัตถุ บัญญัติ พุนส์วส์ (2559: 15) กล่าวว่า ดิจิทัลเนทีฟ คือ กลุ่มเยาวชนที่รู้จักใช้งานอินเทอร์เน็ตตั้งแต่อายุ 8-9 ปี ที่มีแอปพลิเคชันต่าง ๆ อยู่บนอุปกรณ์สื่อสารเช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) เป็นเหตุให้เยาวชนมัวเมาต่อการใช้สื่อ วิไลภรณ์ จิรวฒนเศรษฐ์ (2559: 15) กล่าวว่า ในปัจจุบัน ปัญหาเยาวชนติดเกมกำลังอยู่ในขั้นวิกฤติรุนแรง เยาวชนที่ติดเกมจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว หนีเรียน การเรียนตกต่ำ มีอารมณ์แปรปรวนง่าย และติดเพื่อนมาก ผู้วิจัยมองว่าการหลงยึดติดในวัตถุจนเกินตัวหาความพอดีไม่ได้ จะบดบังชีวิตเยาวชนให้อยู่ในมุมที่อับแสงเสมอถึงแม้รูปแบบทางเลือกที่ใหม่ ๆ ก็ไม่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหชีวิตของเยาวชนได้พวกเขามีความคิดแบบยึดติดกับสิ่งเดิม ๆ ชีวิตจึงมิได้มีการเปลี่ยนแปลง สวส์ดี อโณทัย (2558: 167) กล่าวว่า สังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนซ่อนเงื่อนของปมปัญหามากมาย การแก้ปัญหานี้แต่กลับส่งผลกระทบให้เกิดอีกปัญหา เหมือนการเด็ดดอกไม้แต่สะเทือนถึงดวงดาว ฉะนั้น ผู้แก้ปัญหจำต้องมองอย่างรอบด้านอย่างหลากหลายมิติ เพื่อที่จะให้เกิดความเข้าใจในปัญหาเหล่านั้นได้อย่างแท้จริง จนกระทั่งเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคหลังนวยุค มนุษย์ตั้งความหวังไว้ว่าจะได้รับประโยชน์จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการที่ใหม่ ๆ แต่ปัญหาต่าง ๆ ยังมีได้รับการแก้ไขเยียวยา ทั้งปัญหาชีวิตเยาวชนและปัญหาสังคม สมบูรณ์ บุญโท (2553: 166) กล่าวว่า สังคมนวยุคยังก่อให้เกิดสภาพปัญหาทางด้านจิตใจ ที่มีความเคร่งเครียด เร่งรีบให้ทันต่อเวลา ต้องชวนหาเงิน เงินเป็นสิ่งกำหนดสถานะทางสังคม ทั้งครอบครัวต่างไม่มีเวลาให้แก่กัน จนนำไปสู่สังคมขาดความอบอุ่น และขาดวัฒนธรรมของการเอื้อเฟื้อ ซึ่งกำลังรกรากเยียวยาแก้ไขรอความหวังจากสังคมหลังนวยุค

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต

3. เพื่อบูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล

4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบแนวทางการพัฒนาคุณภาพของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 รวมทั้งคัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์อรรถกถาธรรมบทที่แปลออกมาจากอัมมปทัฏฐกถา ภาค 1-8 ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฯลฯ รวมทั้งงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ ข้อเขียน เอกสาร และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับงานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ แล้วนำมาเขียนอธิบายแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical description) ด้วยวิธีการบูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทว่าด้วยพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์ ให้เชื่อมโยงเป็นเนื้อเดียวกันภายใต้การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนสามารถเริ่มต้นนับหนึ่งจากตัวเอง ด้วยการฝึกฝนปฏิบัติตนตามหลักคุณงามความดีที่ระบุดอกมาจากข้างใน เช่น ความกตัญญูกตเวที การรู้คุณค่าของผู้อื่นหรือสิ่งอื่นที่ได้กระทำให้แก่เรา การกตัญญูเป็นการรู้คุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมที่พึงปฏิบัติตอบแทนบุญคุณบุคคลนั้นหรือสิ่งนั้น ด้วยคุณงามความดี ไม่คิดปองร้ายหรือคิดทำลาย ทั้งชื่อเสียงและทรัพย์สิน ควรตระหนักรู้ในบุญคุณ อีกทั้งการกตัญญูรู้คุณค่าได้จำกัดแต่เพียงบุคคลเท่านั้นไม่ แม้แต่สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่ควรตอบแทนการเป็นคนดี มีน้ำใจเห็นคุณค่าของคนอื่นเห็นคุณค่าของสิ่งสาธารณูปโภคทั้งหลาย การรู้จักตอบแทนบุญคุณอย่างนี้ ท่านเรียกว่า กตัญญูกตเวที ทำอย่างไรให้เยาวชนเกิดความกตัญญู สิ่งที่ต้องปลูกฝังอันดับแรก คือ การปลูกปัญญา (Wisdom) เป็นการสร้างคุณสมบัติที่ดีให้เยาวชนรู้จักใช้เหตุและผล คือ สัมมาทิฐิ ความเห็นดีเห็นชอบ หากเยาวชนมีคุณสมบัติดังที่กล่าวแล้ว ความสัมพันธ์กับคนในสังคมก็ดีขึ้นไปด้วย การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน ต้องมีองค์ประกอบทั้งสองนี้ด้วย เมื่อมีความกตัญญูก็ต้องมีกตเวที สองสิ่งนี้นับว่าเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่จะนำพาเยาวชนไปสู่ความเจริญงอกงาม เหมือนคบคนดีที่วางตัวดีและพื้นเดิมดีย่อมพาเราไปสู่ความเจริญงาม

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทว่าด้วยพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า พุทธอภิปรัชญา ได้บ่งบอกถึงกฎธรรมชาติหรือหลักความจริง (Reality) ตามหลักปฏิจจนสมุปปาทหรืออิตถีปัจจยตา คือ สิ่งทั้งหลายมีการอาศัยซึ่งกันและกัน สิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี สิ่งนี้เกิดสิ่งนี้จึงเกิด หลักอริยสัจ 4 ได้บอกถึงความจริงของชีวิต คือ เหตุเกิดทุกข์

และวิธีการดับทุกข์ พบว่า กฎแห่งกรรมที่สอนให้มนุษย์รับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนกระทำลงไปไม่ว่าดีหรือชั่ว ย่อมได้รับผลจากการกระทำนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และพบว่า กฎไตรลักษณ์บ่งบอกถึงทุกสรรพสิ่งเป็นไปตามกฎธรรมชาติ ไม่มีผู้บังการบัญชา เป็นหลักคำสอนที่ตรัสถึงความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งในโลกนี้ต้องมีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย หรือทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีการเกิดขึ้นดำรงอยู่แล้วก็ดับสลายไปในที่สุดนั้น เป็นการเตือนบุคคลให้ตื่นตัวจากความยึดมั่นถือมั่น มีสติสัมปชัญญะอุกคติดถึงสภาพตามความเป็นจริง ดังกรณีนางกิสาคโคตรมี ที่ลูกรักต้องมาจากไปในเยาว์วัย เกิดความเศร้าโศกมีอาจจริงสติดอยู่ได้ อุ้มร่างลูกรักไปบ้านโน้นที่บ้านนี้ที ด้วยหวังยาแก้ความตายให้ลูกน้อย เพราะนางไม่เคยเห็นความตายมาก่อนว่า ทุกถิ่นที่อยู่ของผู้คนล้วนแต่มีคนตาย ต่อเมื่อนางได้พบกับพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ได้ทรงแนะนำให้นางไปหาเมล็ดพันธ์ผักกาดจากบ้านที่ยังไม่เคยมีคนตายมาก่อน เมื่อนางหามาไม่ได้ ก็เกิดความสลดสังเวชเห็นความไม่เที่ยงของชีวิตที่ตนกำลังประสพอยู่

พุทธญาณวิทยา ป่อเกิดแห่งความรู้หรือปัญญาที่ได้ฝึกฝน อบรม เริ่มจากความรู้ในระดับโลกิยปัญญา ไปจนถึงระดับโลกุตตรปัญญา โดยจิตได้มีการรับรู้อารมณ์ภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เมื่อจิตกระทบกับอารมณ์ภายนอกผัสสะก็ย่อมเกิดขึ้น ตัวผัสสะนี้เองเป็นจุดเริ่มของความรู้ ไม่ใช่สิ่งภายนอก (The objective world) ไม่ใช่ขันธ์ภาพ (Idea) ไม่ใช่สิ่งที่จิตสร้างขึ้น แต่เป็นสิ่งที่มิได้อยู่เองนอกจิตของคนเรา (Exists by itself outside the human mind) จุดเริ่มต้นของรู้นั้นจึงเกิดจากผัสสะกระทบกับอารมณ์ภายนอก แล้วจึงทำให้เกิดวิญญาณ (การรู้แจ้งอารมณ์) สร้างเวทนาวนำไปสู่การรู้อารมณ์ ความรู้อารมณ์นำไปสู่การคิดตรองถึงอารมณ์นั้น (อายตนะภายใน+อารมณ์+วิญญาณ = ผัสสะ เวทนา สัญญา สังขาร) พุทธญาณวิทยาจึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างหลักความจริงของพุทธอภิปรัชญาเข้ากับการปฏิบัติในพุทธจริยศาสตร์ สามารถจะนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาด้านจิตใจที่ไม่สงบสับสนวุ่นวาย เพราะหลงตกหลุมพรางของสิ่งยั่ววนที่แฝงมากับกระแสโลกาภิวัตน์ได้ ดังนางกุนทลเกสผู้เป็นธิดาของเศรษฐี แต่ได้โจรเป็นสามี หลังจากนั้นได้โจรมาเป็นสามีแล้ว โจรก็คิดอุบายพานางไปฆ่า โดยหลอกไปที่หน้าผา แต่นางสามารถเอาตัวรอดออกมาได้ด้วยการใช้ปัญญา พุทธญาณวิทยา เป็นความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ พิสูจน์ พิจารณา และปฏิบัติด้วยตนเอง จึงจะเป็นองค์ความรู้ที่ถูกต้อง รู้จริง เห็นชัด อย่างแท้จริง โดยยึดหลักความเป็นเหตุเป็นผลและแยกแยะถึงเหตุและผลของการกระทำนั้น ๆ ด้วย ป่อเกิดของความรู้หรือปัญญามี 3 แหล่ง คือ 1) สุตมยปัญญา ความรู้ที่เกิดจากการฟัง ฟังดี ย่อมได้ปัญญาจากการฟัง ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน ความรู้ที่เกิดมาจากการประสบการณ์ทางอินทรีย์แบบลัทธิประจักษ์นิยม (Empiricism) 2) จินตามยปัญญา ความรู้ที่เกิดจากการคิดหาเหตุผล หรือเกิดจากการคิด การอ่าน ไคร่ครวญ ตริตรองเหตุผลด้วยตนเอง เทียบได้กับความรู้ที่เกิดจากการคิดหาเหตุผลแบบลัทธิเหตุผลนิยม (Rationalism) 3) ภาวนามยปัญญา ความรู้ที่เกิดจากการฝึกฝนอบรมด้วยการลงมือปฏิบัติ ศึกษา ค้นคว้า อาจเป็นการวิจัยหรือปฏิบัติการ (Operationalism) และการอบรมจิตใจตามแนวสมณะและวิปัสสนา โดยเฉพาะวิปัสสนาสามารถนำไปสู่ความรู้ที่แท้จริงได้ ก็เทียบเปรียบได้กับความรู้ที่เกิดขึ้นภายใน หรือการหยั่งรู้ของญาณวิทยาตะวันตก (Intuition) ความรู้ในพุทธปรัชญาต้องทำความเข้าใจทุกอย่างด้วยปัญญาของตนเอง เช่น ฟังจากคนอื่น (ปรโตโฆสะ) การคิดพิจารณาตามวิถีทางที่ถูกต้อง (โยนิโสมนสิการ) จนเกิดความรู้ความเข้าใจในทุกอย่างตามเป็นจริง (สัมมาทิฐิ) พุทธญาณวิทยาจึงเป็นป่อเกิดของปัญญาที่สื่อให้เห็นการใช้สติสัมปชัญญะดำเนินชีวิตอย่างผู้ไม่ประมาท จึงเหมาะแก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญาของเยาวชนใน

สังคมยุคข้อมูลข่าวสารเป็นอย่างยิ่ง เช่นในเรื่องของการคบมิตร การมีกัลยาณมิตรที่ดีก็เหมือนกับรุ่งอรุณของวันใหม่ เป็นเสมือนแสงเงินแสงทอง เมื่อเห็นแสงเงินแสงทองแล้ว อีกไม่นานจากนั้น ก็จะพบแสงสว่างจากดวงอาทิตย์

พุทธจริยศาสตร์ หลักการแห่งความประพฤติและวิธีการปฏิบัติ ที่ชี้ให้เห็นถึงความดี ความชั่ว บาปบุญ คุณโทษ ความถูกต้อง และความดีงาม พระพุทธองค์ทรงวางแนวทางการประพฤติปฏิบัติจากระดับขั้นพื้นฐาน คือ ศีล 5 เป็นหลักเกณฑ์ความประพฤติชอบทางกาย วาจา เป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานที่ใช้กำหนดกรอบในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ศีล 5 จึงเป็นระบบควบคุมชีวิตบุคคลให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับธรรม เป็นข้อแนะนำสั่งสอนและบัญญัติไปตามกฎธรรมดาแห่งความดีและความชั่ว ที่กันเรียกว่า กฎแห่งกรรม ผู้ละเมิดศีลย่อมได้รับผลดีผลชั่วตามธรรมดาของเหตุปัจจัย 2) ระดับวินัย เป็นแบบแผนข้อบังคับที่บัญญัติหรือกำหนดขึ้น ดุจประมวลกฎหมายเพื่อการกำกับความประพฤติของสมาชิกในหมู่ชน ศีล 5 การล่วงละเมิดศีล 5 ไม่ว่าข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมนำความเดือดร้อนมาให้แก่ตนและคนอื่น จึงมีการกำกับด้วยคุณธรรม คือ เบญจธรรม 5 ประการ เพื่อเสริมสร้างความเป็นกัลยาณชนที่บุคคลควรน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ เพื่อจะให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมขึ้นในจิตใจของตน คือ 1. เมตตา-กรุณา การมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นและสรรพสัตว์ 2. สัมมาอาชีวะ การประกอบอาชีพที่สุจริต ถูกต้องตามหลักกฎหมายและหลักศีลธรรม 3. กามสังวร การรู้จักควบคุมความพอดี รู้จักประมาณ 4. สัจจะ การมีความมุ่งมั่นในกุศลคุณงามความดี 5. สติสัมปชัญญะ การควบคุมกำกับให้ชีวิตดำรงอยู่เหนือตัณหา ในระดับขั้นกลาง กุศลกรรมบถ หนทางการทำความดี มีความละเอียดขึ้นกว่าศีล 5 เป็นการยกระดับคุณภาพจิตใจให้สูงขึ้นละเอียดขึ้น การทำความดีทางกายที่ไม่ก่อให้เกิดโทษ เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดินในกาม (กายกรรม) ส่วนความดีทางวาจา เช่น ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำส่อเสียด ไม่พูดคำยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ (วจีกรรม) และความดีทางจิตใจที่งดงามด้วยคิดดี ไม่อยากได้ของของคนอื่น ไม่พยาบาทพยาบาท มีความเห็นชอบ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อในสังสารวัฏ เชื่อในตถาคตโพธิศรัทธา โดยที่พิจารณาด้วยอุบายแห่งโยนิโสมนสิการ (มโนกรรม) และในระดับขั้นสูง อริยมรรคมีองค์ 8 ประการ หนทางปฏิบัติแห่งการพ้นทุกข์หรือสภาวะแห่งการหลุดพ้นจากทุกข์ เป็นทางสายกลางที่ประกอบด้วยองค์ 8 ประการ ดุจเชือกเส้นเดียวแต่มี 8 เกลียว ซึ่งได้ทำงานร่วมกัน อริยมรรคมีองค์ 8 ประการนี้สามารถนำมาปฏิบัติฝึกฝนอบรมตนที่สรุปลงในหลักที่เรียกว่า หลักไตรสิกขา คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ จัดเป็นศีล มีหน้าที่ควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จัดเป็นสมาธิ มีหน้าที่ประณีตขึ้นในการเข้าถึงในการอบรมจิต และ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ จัดเป็นปัญญา มีหน้าที่ทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้งชัดเจนในการข้ามพ้นจากอวิชชา ตัณหา และอุปาทาน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การบูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทว่าด้วยพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์ เพื่อการพัฒนาคูณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทสามารถนำมาพัฒนาคูณภาพชีวิตของเยาวชน ได้ทั้ง 4 ด้าน คือ

1. พัฒนากาย (กายภาวนา) พบว่า การพัฒนาคูณภาพชีวิตของเยาวชนทางด้านกายภาพ เป็นการพัฒนารูปลักษณ์ภายนอก เพื่อให้ดูงดงาม อ่อนนุ่ม น่าเลื่อมใส น่าสมัย มีสุขภาพพลานามัยที่ดี มั่นคงแข็งแรง เช่น การแต่งกายเรียบร้อยดูดี ถูกสถานที่เวลา มีความเหมาะสม ภูมิฐาน เป็นต้น ดุจหนังสือที่มีหน้าปกหรือชื่อ

เรื่องสะดุดตาต้องใจอยากจะหยิบขึ้นมาเปิดอ่าน หรือดูจาอาคารบ้านเรือนที่ออกแบบสวยงามมั่นคงแข็งแรงเด่นสง่าและมีเอกลักษณ์ สภาพสังคมปัจจุบันนี้มีสิ่งล่อลวงยั่วยวนอยู่มากมาย เยาวชนจำต้องรักษาคุ้มครองดูแลอัฐภาพร่างกายของตน ให้มั่นคงอยู่ตลอดทั้งภายในและภายนอกดุจเขาสร้างบ้านให้มั่นคง จะต้องล้อมรั้วให้รอบเป็นเขตป้องกัน คือ การสำรวมอินทรีย์ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ไม้ยึดติดกับสิ่งที่มากระทบ คือ รูป รส กลิ่น เสียง โผฏฐัพพะ ไม่ปล่อยจิตใจให้ไหลไปตามกระแสกามคุณ 5 ยอมรับความเป็นจริง มีความพอดี รู้เท่าทันต่อสิ่งทั้งหลายว่างเปล่า (อนัตตา) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านกายให้สมดุลเข้ากับสังคมยุคโลกาภิวัตน์ เยาวชนต้องรู้จักป้องกันและรู้เท่าทันต่อสิ่งยั่วยวน โดยใช้กฎไตรลักษณ์พิจารณาคอยเตือนสติให้รู้ว่า สิ่งแน่นอนคือความไม่แน่นอน เราไม่อาจควบคุมบังคับบัญชาสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไปตามใจหวังได้ กฎไตรลักษณ์จะช่วยลดทิฐิมานะให้ลดน้อยถอยลง ไม่ยึดมั่นถือมั่น เพราะทุกสิ่งเป็นของไม่เที่ยง ดังนางปฐมาจาราเอาหม้อต้มน้ำล้างเท้าเทน้ำลงไป นางถือเอาการไหลไปของน้ำเป็นคติสอนใจให้เห็นความจริงชีวิตของสัตว์ทั้งหลายว่า ตายในคราวปฐมวัยก็มี ตายในคราวมัชฌิมวัยก็มี ตายเสียคราวปัจฉิมวัยก็มี เหมือนน้ำที่ไหลไปบนพื้น ดังนั้น เยาวชนทำดีแค่เพียงครั้งเดียว หรือเสียหนึ่ของการคิดดี อาจจุดประกายให้ชีวิตพลิกผันไปในทางที่ดีได้

2. พัฒนาสังคม (ศีลภาวนา) พบว่า ท่ามกลางกระแสสังคมยุคดิจิทัล เยาวชนต้องใช้ชีวิตให้อยู่ภายใต้กรอบของศีลธรรม มีสติ มีระเบียบวินัย ไม่ประมาท ไม่จมปรักอยู่ในมิติเชิงลบของสังคม ต้องยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมและยึดหยุ่นตามกรณีอันควร ไม่ก่อความเดือดร้อนและความขัดแย้งกับผู้อื่น ต้องมีจิตสำนึกที่ดีต่อกัน การพัฒนาสังคม (ศีล) เป็นการฝึกฝนความประพฤติ การมีระเบียบวินัย มีความสุจริตทั้งทางกายและวาจา มีความเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกัน ไม่เบียดเบียนทำลายกัน บุคคลที่ขาดศีลธรรมย่อมได้รับความทุกข์กายทุกข์ใจ มักสร้างความเดือดร้อนใจให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่น ผู้วิจัยได้พบว่า พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทได้ชี้ให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างชัดเจน คือ การรักษาศีล 5 เป็นพื้นฐาน ทั้งชี้แนะให้เห็นถึงโทษของการเป็นผู้ไม่มีศีล อันเป็นเหตุนำไปสู่การทะเลาะวิวาทรบราฆ่าฟัน ลักขโมยทรัพย์สิน หลอกลวง เสพของมีนเมา ฉะนั้น ศีล 5 จึงเป็นสิ่งที่เยาวชนควรนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความกตัญญูกตเวที มีเมตตากรุณา อันเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่ควรแก่เยาวชนไทยในสังคมยุคดิจิทัลเป็นอย่างยิ่ง

3. พัฒนาอารมณ์ (จิตตภาวนา) พบว่า สังคมยุคนี้ เยาวชนเห็นคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ การเสพสื่อจนเกินความพอดี เป็นชนวนให้เกิดภาวะบกพร่องทางจิต (Mental defect) ตกเป็นทาสของกามคุณที่แฝงตัวมากับสื่อในรูปแบบต่าง ๆ จนเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทางใจ พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทได้ชี้ให้เห็นถึงการปฏิบัติจิตใจให้มี ความคิดที่สร้างสรรค์ ให้เห็นถึงความเป็นจริง คือ สัมมาทิฐิ มีสมาธิตั้งมั่น เข้มแข็ง แน่วแน่ มั่นคง ไม่ให้หวั่นไหวไปกับอารมณ์ที่คอยปรุงแต่ง ดังกรณีนางสิริมาหญิงโสเภณีที่มีรูปร่างหน้าตาสวยงามเป็นอย่างมาก พอภิกษุหนุ่มเห็นเข้าก็เกิดความพอใจลุ่มหลงในความงามรูปร่างของนาง จิตใจจึงถูกครอบงำด้วยกิเลส ครั้นนางถึงแก่กรรม พระราชาก็ได้ส่งพระราชสาส์นมายังพระพุทธเจ้าเพื่อขอให้ภิกษุทั้งหลายมาดูนางรวมถึงภิกษุหนุ่มรูปนั้นด้วย เมื่อพระพุทธเจ้าเห็นร่างนางสิริมา จึงให้คนประกาศว่าใครอยากได้นางตอนนี้ราคาหนึ่งพัน ลำดับต่อมาประกาศลดราคาเหลือราคาห้าร้อย ประกาศต่อไปเรื่อย ๆ จนไม่เหลือราคา แม้ให้เอาร่างนางสิริมาไปโดยไม่ต้องเสียเงิน ก็ยังไม่มีผู้ใดกล้าที่จะเอาไปแต่อย่างใด ผู้วิจัยพบว่า พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทนั้นเปรียบเสมือนแสงประทีปที่ชี้ให้เห็นการฝึกอบรมจิต ด้วยอริยมรรค เช่น

สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ที่ก่อให้เกิดความสงบสุขทางจิตใจ ไม่ให้หลงไปในอารมณ์ฝ่ายต่ำ คือ กามคุณ 5 ที่มีสภาวะก่อให้เกิดความทุกข์ทางใจ ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ที่เกิดจากกระแสสังคมยุคโลกาภิวัตน์ก็ตาม

4. พัฒนาปัญญา (ปัญญาภาวนา) พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมได้ชี้ให้เห็นสร้างความเห็นชอบก่อน (สัมมาทิฐิ) เพราะความคิดเห็นชอบเป็นปัจจัยทำให้เกิดความรู้ ความคิดเห็นถูกต้อง ความรู้ที่ได้ก็ถูกต้องไปด้วย เช่น การฟังจากผู้อื่น (ปรโตโฆสะ) และการพิจารณาโดยแยกกาย (โยนิโสมนสิการ) คือ การฟังผู้อื่น เป็นความรู้แบบสุตมยปัญญา เป็นปัญญาที่สำเร็จจากการฟัง แล้วจึงคิดด้วยตนเอง จึงเป็นความรู้แบบจินตามยปัญญา คือ ปัญญาที่สำเร็จจากการคิด แต่ที่ขาดไม่ได้ คือ การนำสิ่งที่ถูกต้องตามหลักเหตุผลนั้นไปอบรมต่อเพื่อเข้าใจทุกอย่างได้ตามจริง เพราะสอดคล้องกับการปฏิบัติเป็นความรู้แบบภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการเจริญวิปัสสนา ส่วนการตัดสินใจความรู้ พุทธปรัชญาได้วางหลักไว้ด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาด้วยหลักการคิดแบบเหตุผล (เหตุปัจจัย) และประสบการณ์ได้จากการปฏิบัติ หากความรู้ที่ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติแล้วเกิดเข้าใจความจริงอย่างถึมนั่นเป็น ไม่ปรุงแต่ง เป็นไปตามเหตุปัจจัย มีความไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และไม่มีตัวตน จนหลุดพ้นจากสมมติทั้งปวง จัดเป็นความรู้ที่ถูกต้องและเป็นความจริงสูงสุด คือ พระนิพพาน ดังนั้น เยาวชนต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองเข้าไปเกี่ยวข้อง คือ ต้องจัด ต้องทำ ต้องรู้ ต้องเข้าใจในสิ่งเหล่านั้น ด้วยการคิดพิจารณาโดยใช้ปัญญาเป็นเครื่องวินิจฉัย เพื่อให้ตนเองตกลงไปในหลุมพรางของกระแสสังคม เพราะอาจถูกชักจูงไปด้วยกิเลสตัณหา คือ โลภะ โทสะ โมหะ จนทำให้ตนเองต้องประสบกับความทุกข์ยาก ตระก่าลำบากยากที่จะแก้ไขให้กลับมาเป็นเช่นเดิม ดังบุตรชายของมหาเศรษฐีและภรรยาที่ไม่ได้รับการศึกษาเล่าเรียน แม้มีมรดกตกทอดรวมกันจำนวนมาก แต่ทั้งสองไม่รู้หนังสือ รู้แต่การผลาญทรัพย์อย่างเดียว เอาแต่กินดื่มอย่างสนุกสนานล้างผลาญเงินทองที่มีอยู่ เมื่อเงินทองหมด ในที่สุด ก็ได้กลายเป็นคนยากจนอนาถา ยึดอาชีพขอทานเลี้ยงชีพ

จะเห็นได้ว่า การบูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัลนั้น ผู้วิจัยได้นำเรื่องเล่านี้มาสอนในอรรถกถาธรรมว่าด้วยพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์ มาทำการบูรณาการสังเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ และวิจักษ์ ให้สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา แล้วนำไปสู่วิธาน คือ การประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนทั้งด้านกาย สังคม (ศีล) อารมณ์ (จิต) และปัญญา มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้เยาวชนไม่ยึดมั่นถือมั่นในโลกมายา ให้หันกลับมามองโลกของความเป็นจริง โดยการใช้ปัญญาที่เกิดจากโยนิโสมนสิการ และปัญญาที่เกิดจากปรโตโฆสะ พิจารณาจนรู้แจ้งเห็นจริง และสามารถนำไปปฏิบัติใช้ในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างบุคคลผู้สิ้นทุกข์

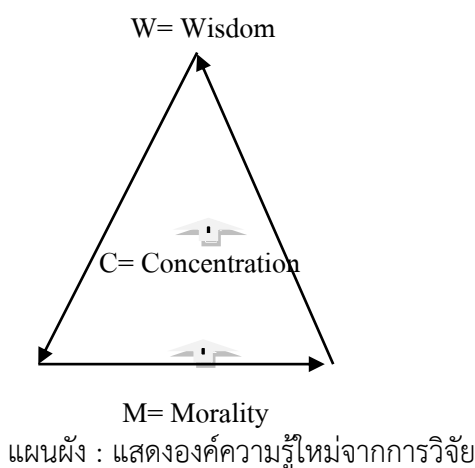
5. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้ คือ MCW Model อันเป็นลักษณะการใช้อรรถกถาธรรมบทเป็นต้นแบบสู่การตีความพุทธปรัชญาว่าด้วยพุทธอภิปรัชญา ญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์ แล้วจึงได้ทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิตมา มีคำอธิบาย ดังนี้

M= Morality ศีล หมายถึง ข้อปฏิบัติเพื่อความมั่นคงแห่งชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว ความเชื่อถือ และความมีสติ เพื่อก่อให้เกิดความเมตตากรุณา (Mercy) ธรรมอันปรารถนาดีต่อบุคคลรอบข้างให้ดำรงตนอยู่ด้วยเบญจศีลเบญจธรรม อันนำไปสู่การสร้างความถูกต้องดีงาม เพื่อบำเพ็ญประโยชน์สุขให้แก่สังคมด้วยคุณธรรมจริยธรรม (Virtue and Ethic)

C= Concentration การทำให้จิตใจสงบนิ่ง มั่นคง แน่วแน่ ด้วยการฝึกฝนจิตจนเกิดสมาธิ ในระดับต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่สมดุล (Equality) มีความฉลาดในการปรับเปลี่ยนอารมณ์ (E.Q.) คือ การปฏิบัติในระดับวิปัสสนาญาณ จนเห็นไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา ที่สามารถตัดกิเลสแห่งสังสารวัฏ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง อย่างถอนรากถอนโคนได้

W= Wisdom ปัญญา หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ การมองเห็นแจ้งตามความเป็นจริงอย่างมีเหตุมีผล อันเกิดจากปัจจัยภายในที่บ่มเพาะโยนิโสมนสิการและปัจจัยภายนอกที่เป็นปรโตโฆสะ มีหลักปฏิบัติตามแนวทางพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทว่าด้วยพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์ที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อบำเพ็ญความหลุดพ้น คือ พระนิพพาน ระดับต้น ได้แก่ ศีล 5 ระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 และระดับสูงสุด ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 ประการ ตามแผนผัง ดังนี้

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล ผู้วิจัยมองเห็นว่า กระแสสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ได้เปลี่ยนแปลงจิตใจเยาวชนให้เป็นมิชฌาติภูมิ (ความเห็นผิด) ขาดคุณธรรมอันเป็นความดีงามที่ควรประดับไว้ในจิตใจ จึงส่งผลร้ายต่อจริยธรรม คือ พฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและวาจา ได้สร้างความเสียหายให้แก่ตนและคนในสังคม เช่น ก่อเหตุทะเลาะวิวาท และทำร้ายบุพพการีเพื่อชิงทรัพย์ จนได้รับการกระทำไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสาคร วรธมโมภาโส (2560) เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์กฎหมายแห่งกรรมที่ปรากฏในอรรถกถาธรรมบทที่ว่า กฎแห่งกรรมนั้นมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต เช่น ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งเป็นกฎของธรรมชาติที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้น การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้มีเกิดขึ้นมาประดับจิตใจ เช่น มีความเมตตากรุณา มีความกตัญญูกตเวที เป็นต้นได้นั้นประเด็นนี้ ผู้วิจัยมองว่า เยาวชน

สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งการคิด การพูด และการกระทำได้ด้วยสัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาศรัทธาคุณปณฺโณ (2562) เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท ว่า หลักคำสอนในอรรถกถาธรรมบทที่เป็นพุทธปรัชญา สามารถนำมาพัฒนาบุคคลให้มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ให้กลับกลายมาเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกศณี นุชทองม่วง (2556) เรื่อง อรรถกถาธรรมบท: การการศึกษาในฐานะวรรณกรรม ที่ว่า อรรถกถาธรรมบทมีหลักคำสอนที่ชี้แนะให้มนุษย์ดำเนินชีวิตด้วยการละเว้นความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้ผ่องใส ที่แสดงออกถึงความประพฤติ อันนำไปสู่การมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมจริยธรรม เช่น ความกตัญญู รู้คุณ ความเมตตา ความหวังดี ย่อมเป็นแกนกลางชีวิตของเยาวชน ดังเหล็กที่เป็นแกนกลางภายในของตึกและถนนที่มั่นคงแข็งแรง แม้พุทธปรัชญาที่สามารถเป็นแกนกลางเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนไทยในสังคมยุคดิจิทัลได้ดี ดังที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยแล้วพบว่า เยาวชนได้เข้าวัดฟังธรรม อบรมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อนำแนวคิดจากหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติขัดเกลาจิตใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ตามกาลเทศะและบริบทของสังคมที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งต่อมาผู้วิจัยก็ได้พบว่า สังคมเกิดความสงบสุข เพราะปราศจากพฤติกรรมที่ไม่ดีของเยาวชน เช่น การทะเลาะวิวาท และมั่วสุมเสพติด เป็นต้น

2. การวิเคราะห์พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทว่าด้วยพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า อรรถกถาธรรมบทมีเรื่องราวนิทานที่เป็นแบบบุคลาธิษฐานและธรรมาธิษฐาน สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี เรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพุทธปรัชญาตามพุทธสาโรตถะในอรรถกถาธรรมบทที่ว่า พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมได้มุ่งเน้นการพัฒนาวีถีชีวิตมนุษย์ให้ได้เห็นแนวทาง ได้เรียนรู้วิถีคิด ได้เข้าใจวิถีปฏิบัติ ในการแสวงหาทางออกของปัญหาอย่างตรงประเด็น จากการวิจัยแล้วพบว่า เยาวชนย่อมมีบทบาทในการสร้างและทำลายคุณธรรมจริยธรรม เพราะฉะนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนต้องพัฒนาแบบองค์รวมอย่างบูรณาการ คือพัฒนากาย สังคม อารมณ์ และปัญญา ไปพร้อม ๆ กัน ผู้วิจัยมองว่า การนำหลักพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมมาบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา สามารถนำมาเป็นเครื่องมือประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนให้เป็นคนดีได้ ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนเริ่มเป็นผู้มีศีลธรรม เลื่อมใส ศรัทธา และเคารพต่อหลักธรรม เพราะนำไปปฏิบัติจนเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม เช่น ความเมตตากรุณา และความกตัญญูต่อบุคคล ฯลฯ ที่เกิดมาจากการมีสัมมาทิฐิ (ความคิดเห็นชอบ) เมื่อเกิดมีสัมมาทิฐิ เยาวชนก็สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตนได้อย่างประจักษ์ ทั้งพัฒนากาย สังคม อารมณ์ปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของสมสุข นิธิอุทัย (2558: 95) เรื่อง การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทยที่ว่า การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ จุดเริ่มต้นของการพัฒนา คือ สัมมาทิฐิ อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชน โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ให้มีบทบาทและมีส่วนในการพัฒนาอบรมสั่งสอนขัดเกลาเยาวชน เพื่อให้มีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น มีความนอบน้อมเคารพต่อพ่อแม่ เอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อคนรอบข้าง เพราะเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมนั้นด้วยสัมมาทิฐิ

3. การบูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทว่าด้วยพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า การนำอรรถกถาธรรมบทที่มีนิทานเรื่องเล่าเชิงบุคลาธิษฐานและเชิงธรรมาธิษฐาน มาบูรณาการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนเชิงปรัชญานั้น จุดมุ่งหมายคือการก้าวพ้นปัญหา โดยใช้วิธีการนำความรู้ไปปฏิบัติจนเกิดผลแท้จริงตามหลักพุทธอภิปรัชญา เมื่อได้เรียนรู้ความจริงโดยใช้ปัญญาวิเคราะห์ให้มั่งคั่ง รู้จักปล่อยวางความหลงติดในสิ่งที่รู้จนหลุดพ้นจากเครื่องพันธนาการแห่งชีวิต ตามรูปแบบกระบวนการทางพุทธญาณวิทยาแล้วนำไปประพจน์ปฏิบัติพัฒนาคุณภาพชีวิต บนพื้นฐานของความจริงและความถูกต้องความดีงาม ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งมีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับโลกียะ คือ ศีล 5 และกุศลกรรมบถ 10 และระดับโลกุตระ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ประการ เป้าหมายระดับโลกียะ คือ คือ 1) มีโรคภัยไข้เจ็บเป็นอันมาก 2) กิตติศัพท์อันงามย่อมขจรไป 3) เข้าไปยังบริษัทใด ๆ ชัดตียบบริษัทก็ตาม พรหมณ์บริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณะบริษัทก็ตาม ย่อมแก้แล้วไม่แก้อื่นเข้าไป 4) ไม่หลงลืมสติตาย 5) หลังจากตายแล้วย่อมไปเกิดสุคติ ส่วนเป้าหมายระดับโลกุตระ คือ วิชา วิมุตติ วิสุทธิ มรรค ผล และพระนิพพาน โดยมีหลักไตรสิกขาเป็นจุดเชื่อมโยงเริ่มต้นด้วยศีล ไปสู่สมาธิ ปัญญา และกัมมัตถ์ไปสู่พระนิพพานในที่สุด การนำอรรถกถาธรรมบทมาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ช่วยการสะท้อนให้เยาวชนได้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาทั้ง 4 ด้านที่เรียกว่า ภาวนา 4 ได้แก่ การฝึกฝนพัฒนาสมรรถนะด้านร่างกาย (กายภาวนา) การฝึกฝนพัฒนาการแสดงพฤติกรรมอันงาม เย็น สงบ สำรวม เรียบร้อย (ศีลภาวนา) การฝึกฝนพัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพทางจิต (จิตภาวนา) และการฝึกฝนพัฒนาสมองหรือปัญญา (ปัญญาภาวนา) เมื่อเยาวชนได้เรียนรู้กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตดีแล้วพวกเขาก็จะนำมาพัฒนาชีวิตตนเองให้เกิดคุณภาพมีศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างระบบสัมพันธ์ภาพต่อวิถีชีวิตที่ดีต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของจรรยา ถินลา (2562: 23) เรื่อง กระบวนการพัฒนาดนตามหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม เป็นการเสริมสร้างความดีงามที่แสดงออกทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยพัฒนาจิตให้เกิดจิตสำนึกที่ดี ให้เกิดความสุข เกิดความละเอียดแก่ใจ เกิดความเกรงใจต่อบาป จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีการพัฒนาดนอย่างมีคุณค่า

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การบูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทว่าด้วยพุทธอภิปรัชญา พุทธญาณวิทยา และพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล สามารถนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาดนตนเองเพื่อให้เกิดมีสติในการก้าวข้ามปัญหาต่าง ๆ และแนะนำให้ผู้อื่นได้ประพจน์ปฏิบัติตาม สามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดสัมพันธ์ภาพกับสิ่งต่าง ๆ ที่หลากหลายได้อย่างกลมกลืน เพื่อเป็นปัจจัยหนุนเนื่องให้ก้าวสู่สภาวะแห่งการดำรงชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ในการจัดวิจัยนี้มีประเด็นการวิจัยครั้งต่อไป เช่น ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการแสวงหาจุดร่วมเพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยใช้พุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทเป็นตัวกลางในการเชื่อมสัมพันธ์ภาพเชิงวัฒนธรรม ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับอรรถกถาปริวรรตพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทกับการดำเนินชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าของพุทธจริยศาสตร์ในอรรถกถาธรรมบทกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตในยุค

พุทธกาลจากอรรถกถาธรรมบทในลักษณะที่เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไรกับวิถีชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการพุทธปรัชญาในอรรถกถาธรรมบทเพื่อการพัฒนาสังคม

บรรณานุกรม

- เกศนี นุชทองม่วง. (2556). **อรรถกถาธรรมบท : การศึกษาในฐานะวรรณกรรมคำสอน**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จรรยา ลินลา. (2562). กระบวนการพัฒนาตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์**. 7(2): ฉบับวิสาขบูชา: 23-33.
- ปัญญาพนธ์ พูนสวัสดิ์. (2559). **Digital Natives นักเรียนยุคดิจิทัลกับห้องเรียนบน M-Learning**. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20/6/2020 จาก <https://www.digitalagemag.com>.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). **พระพุทธศาสนากับการพัฒนาคนและสังคม**. กรุงเทพมหานคร: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.
- พระมหาสาคร วรธมโมภาโส. (2560). การศึกษาเชิงวิเคราะห์กฎแห่งกรรมที่ปรากฏในอรรถกถาธรรมบท. **วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่**. 8(2): 11-23.
- พระมหาศักรยัศณ คุณปณฺโณ (คงผล). (2562, มกราคม-มิถุนายน). ศึกษาวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช**. 4(1): 70-84.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2547). **พุทธทัศนะร่วมสมัยเพื่อป้องกันความชั่วร้ายของสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2548). **พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1**. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วิไลภรณ์ จิรวัดนเศรษฐ์. (2559). เด็กยุคดิจิทัลภายใต้สังคมแห่งสื่อออนไลน์และการเรียนรู้ทางสังคม. **JOURNAL OF EDUCATION FUTUROLOGY**. 1(1): 1-10.
- สมบุญ บัญโท. (2553). **ปรัชญากระบวนการทรรศน์กับการพัฒนามนุษย์ สังคมและธรรมชาติสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: สอนโลก-สอนธรรม สำนักพิมพ์.
- สวัสดิ์ อโณทัย. (2558, มกราคม-มิถุนายน). วิธีการสร้างความสุขตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารวิชาการ วารสารเซนต์จอห์น มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น**. 18(22): 161-117.

การประยุกต์ใช้กฎแห่งกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยหลังนวยุค

The Application of Law of Karma Related to Development of the Life Quality in the Postmodern Thai Society

พระครูสังฆรักษ์ทะนงศักดิ์ จีรวทมนโน (แซ่อ๋อ)

Phrakru Sangharuk Thanongsakdi (Zaehau)

สมบุญ บุนนาค

Somboon Boondo

สวัสดี อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคม ไทย หลังนวยุค 2) ศึกษาแนวคิดกฎแห่งกรรมในคำสอนทางพระพุทธศาสนา 3) ประยุกต์ใช้กฎแห่งกรรมในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในสังคมหลังนวยุค 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต การ วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์ (analysis) วิจัย (appreciation) และวิธาน (application)

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตยังมีความจำเป็น เพราะสังคมไทยหลังนวยุคได้มาสู่ยุคการ เปลี่ยนแปลงที่ฉับไวทั้งข้อมูลข่าวสาร ไฮ-เทคโนโลยี วัตถุนิยม บริโภคนิยม หากประชาชนตามไม่ทัน ย่อมเกิด ปัญหาได้ พฤติกรรมของคนเป็นไปส่อไปในทางผิดศีลธรรมมากขึ้น กฎแห่งกรรม หากประชาชนมีความเข้าใจ ถูกต้อง เชื่อกรรมและผลของกรรมสามารถช่วยยับยั้งมิให้ล้าไปสู่ความชั่ว หันมากลับมาทำความดี กฎแห่ง กรรมช่วยให้เกิดการพัฒนาร่างกายและสังคม โดยอาศัยสมาธิภาวนา และหลักไตรสิกขามาบำเพ็ญเพียรให้เกิดการ พัฒนาทั้งทางกาย วาจา ใจ อาศัยความมีวินัยในตัวเอง อาศัยจิตใจที่แน่วแน่ มั่นคง และอาศัยปัญญาในการ แก้ปัญหาและพัฒนาทั้งทางวัตถุและทางจิตใจไปพร้อม ๆ กัน ร่างจิตที่สมบูรณ์ อยู่ในกายที่สมบูรณ์ (sound mind in sound body) องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการศึกษาวิจัย คือ ความเข้าใจที่ถูกต้องเรื่องกรรม (Right understanding of Karma) การรู้จักประยุกต์ใช้ไฮเทคโนโลยี (Applying Hi-technology) รู้เท่าทันการ

เปลี่ยนแปลงของของสังคมหลังนวยุค (Changing of Postmodern Society) ซึ่งสามารถเขียนเป็นโมเดลได้
ดังนี้ **Development of the Life Quality and Postmodern Thai Society = RUK + AP-hi
+CPS**

คำสำคัญ: กฎแห่งกรรม, สังคมไทยหลังนวยุค, บริโภคนิยม

ABSTRACT

The objectives of this research paper were to: 1) study the concept of development of the life quality in Thai postmodern society 2) study the concept of the Law of karma in Buddhism 3) apply the law of karma in development the life quality and society in Thai postmodern society 4) create new body of knowledge model of development of the life quality in Thai postmodern society. This research is qualitative method through analysis, appreciation and application.

The research was found that development of life quality is necessary yet, because Thai postmodern society has come into the age of suddenly changes in the forms of information, hi-technology, materialism including consumerism. If people could not follow them, they lead to the problems. The behavior of people leads to more misconduct. If people understand the law of karma rightly, believe karma and the result of karma, then, could help them not fail to the evil, then, back to do goodness. The law of karma is cause to develop life and society through right understanding and three common characteristics in order to train and develop the body, speech, mind through self-order, firm mind and wisdom for solving of problems and develop the body and mind together. As dictum “sound mind in sound body”. The new body of knowledge: right understanding, Applying Hi-technology, Changing of postmodern society = RUK +A-h +CPS **Model** Development of Life Quality and Postmodern Thai Society.

Keywords: The law of Action, Postmodern Thai Society, Consumerism

1. บทนำ

ความเชื่อที่สำคัญประการหนึ่งในสังคมไทย คือ ความเชื่อเรื่องกรรม ความเชื่อนี้ได้ฝังรากลึกในจิตใจของประชาชนมาช้านาน ยิ่งกว่านั้นเมื่อสังคมไทยรับเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เข้าเผยแผ่ตั้งแต่มุขที่พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งแคว้นมคธ เมืองปาตลีบุตรส่งคณะสมณทูตของพระโสณะและพระอุตตระเข้ามายัง

ดินแดนสุวรรณภูมิ(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552: 31) ทำให้เพิ่มความเชื่อมั่นกฎแห่งกรรม ผู้วิจัยเองในฐานะพระสงฆ์ที่ต้องเทศนาสั่งสอนประชาชนในโอกาสต่าง ๆ ยิ่งมีความเชื่อมั่นว่า กฎแห่งกรรมมีความสำคัญในการดำรงชีวิต เพราะเหตุผลหลายประการ

ประการแรก ในฐานะเป็นชาวพุทธต้องมีความเชื่อมั่นในหลักคำสอนนี้ เพราะหลักคำสอนนี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า ชาวพุทธย่อมมีความศรัทธาต่อคำสอนของพระพุทธเจ้า มั่นใจคำสอนของพระพุทธเจ้า เพียงแต่ชาวพุทธในปัจจุบันอาจหวั่นไหวไปบ้างต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมที่ได้พบเห็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องของคนบางกลุ่มบางพวก แต่มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน หรือมีความร่ำรวยมากขึ้นทั้ง ๆ ที่ทำความผิด ทำสิ่งที่ไม่ดีงาม ในขณะที่คนทำความดีบางคนได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน จึงทำให้คนบางกลุ่มท้อแท้หมดกำลังใจในการทำความดีก็มี

ประการที่สอง ในการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธ จำต้องมีความเชื่อเรื่องกรรมเป็นพื้นฐาน ด้วยเหตุผลที่ว่า การดำเนินชีวิตควรมีหลักยึดเหนี่ยว หรือกรอบในการดำเนินชีวิต เพื่อป้องกันการดำเนินชีวิตที่ผิดทาง กรอบชีวิต คือ บุญและบาป ชีวิตที่ผิดพลาด มักไม่ให้ความสำคัญเรื่องบุญและบาป ทำให้มีการประพฤติดี ทำให้ชีวิตต้องประสบความเดือดร้อน ตนเองเดือดร้อน ผู้อื่นเดือดร้อน ทำให้ตนเองมีปัญหา และสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในสังคม ปัญหาทุกวันนี้ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการขาดความเชื่อกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อกรรม และผลของกรรมว่ามีจริง ทำให้เกิดความประมาทในการดำเนินชีวิต ทำความผิดความชั่ว กว่าที่จะสำนึกได้ อาจสายเกินแก้ไข

ประการที่สาม หากชาวพุทธไม่ให้ความสำคัญเรื่องกรรมเท่ากับเป็นการปฏิเสธคำสอนของพระพุทธเจ้า คำสอนเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า การปฏิเสธคำสอนของพระพุทธเจ้า ถือว่าขาดหลักการวธธรรมตามหลักการวธธรรม 6 ประการ (อง.ฉก. (ไทย) 22/303/366) ข้อที่ 1 คือ สัตถุการวธตา คือ ความเคารพในพระศาสดา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2555: 189) ได้ให้นิยามและความหมายของการวธธรรมไว้ว่า “ความเคารพ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อ หรือด้วยความหนักแน่นจริงจัง การมองเห็นคุณค่าและความสำคัญแล้วปฏิบัติต่อบุคคลหรือสิ่งนั้นโดยถูกต้อง ด้วยความจริงใจ” การเคารพพระธรรมคำสอน ถือได้ว่า เป็นการแสดงความเคารพสูงสุด เพราะพระพุทธเจ้ายังต้องเคารพพระธรรม จะทำอย่างไรให้ประชาชนที่เป็นชาวพุทธปฏิบัติตนได้ถูกต้องในการให้ความเคารพต่อธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยความจริงใจ

ประการที่สี่ ปัญหาชีวิตและปัญหาสังคมเกิดขึ้น เพราะขาดความเชื่อมั่นและความเข้าใจเรื่องกรรม ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการกระทำความชั่ว ที่เรียกว่า อกุศลกรรม เมื่อบุคคลสะสมกรรมชั่ว กรรมชั่วย่อมพอกพูนขึ้นและขยายผลมากขึ้น การกระทำผิดทางกาย วาจา ใจ ที่เรียกว่า ทุจริต คือ กายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ยิ่งประพฤติดีมากเพียงใด ผลของการกระทำผิด ยิ่งส่งผลให้ชีวิตและสังคมมีปัญหามากขึ้นเพียงนั้น ข้อเท็จจริงปรากฏประจักษ์อยู่แล้ว ว่า บ้านเมืองมีกฎหมายมากมายเพื่อป้องกันมิให้คนและสังคมกระทำผิดทำชั่ว แต่การกระทำเป็นเช่นนั้นไม่ เห็นได้จากความทุกข์ ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง หรือการเพิ่มจำนวนของนักโทษในคุก จนมีนักโทษล้นคุกล้นตาราง สถิติของนักโทษ World Prison Brief: ไทยติด

อันดับ 6 ผู้ต้องขังล้นเรือนจำมากที่สุดในโลก อัตราประชากรผู้ต้องขังของไทย มีอยู่ราว 445 คน ต่อประชากร 100,000 คน ประเมินจากประชากรทั้งหมด 69.49 ล้านคน (ข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์ อ้างอิงใน Brand Inside By Parichat Chk -22/10/2021 สืบค้นเมื่อ 20 ก.พ. 2565) จะเห็นได้ว่า สถิติของนักโทษในประเทศไทยมีมากกว่าจำนวนพระสงฆ์ในประเทศไทย ประเทศไทยมีจำนวนนักโทษอยู่ในระดับ Top 10 ของโลก อยู่ในระดับ 6 ของโลก ในระดับเอเชีย อยู่ในระดับ 3 ในระดับอาเซียน ขึ้นมาเป็น ระดับ 1 จึงทำให้มีนักโทษล้นคุก

ประการที่ห้า แนวโน้มของสังคมหลังนวยุค เป็นสังคมที่มีความหลากหลาย เป็นสังคมซ้อนสังคม เป็นสังคมลูกพันธุ์ผสม(Hybride) ที่มีทั้งสังคมไสยศาสตร์ สังคมเกษตรกรรม สังคมอุตสาหกรรม สังคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมบริโภคนิยม สังคมข้อมูลข่าวสาร สังคมดิจิทัล สังคมมีลักษณะโน้มเอียงไปในทางปฏิเสธศาสนามากยิ่งขึ้น การที่เยาวชนยุคใหม่ได้รับอิทธิพลทางความเชื่อในการไม่เชื่อหรือปฏิเสธศาสนามากขึ้น เป็นผลจากการได้รับข้อมูลข่าวสารไปในทางต่อต้านศาสนา ย่อมมีผลกระทบต่อความเชื่อเรื่องกรรม ทั้งเรื่องบุญเรื่องบาป การไม่ละอายต่อบาป และการไม่เกรงกลัวต่อบาป จะทำให้สังคมมีปัญหามากยิ่งขึ้น การปลูกฝังความเชื่อเรื่องกรรมจะมีส่วนช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติของเยาวชนได้มากน้อยเพียงใด เรื่องนี้กำลังเป็นปัญหาหรือไม่ จะมีทางออกให้กับสังคมหลังนวยุคอย่างไร

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเรื่องกรรม ถ้ามองว่า กรรมในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร พระพุทธศาสนายอมรับเรื่องกรรมดี กรรมชั่ว และกรรมเหนือดีเหนือชั่ว กรรมดี คือ กุศลกรรม กรรมชั่ว คือ อกุศลกรรม และกรรมเหนือดีเหนือชั่ว หรือไม่อาจจัดว่าเป็นกรรมดำ หรือ กรรมขาว คือ อัปายาทกรรม การทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ กรรมที่พระอริยบุคคลกระทำ เป็นการกระทำไปตามหน้าที่ด้วยการกระทำที่บริสุทธิ์ใจเป็นที่ตั้ง ถ้ามองว่า ในปัจจุบัน มีการกระทำความชั่วหรือไม่ ตอบว่า ยังมีการกระทำกันอยู่มาก ถ้ามองต่อไปว่า ทำไมจึงยังมีการกระทำความชั่วกันอยู่ มีสิ่งใดบ้างที่เป็นสาเหตุให้คนกระทำความชั่ว ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า มีสาเหตุหลายประการ เช่น ปัญหาที่เกิดจากเศรษฐกิจจัมปรี ก็เป็นสาเหตุให้บุคคลก่อกรรมได้ เช่น บางคนฆ่าตัวตายเพราะถูกฟ้องศาล จนศาลตัดสินคดีล้มละลาย บางคนไปกู้หนี้ยืมสิน จนตนเองไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้ได้ จนต้องตัดสินใจไปปล้นชาวบ้าน ปัญหาเศรษฐกิจจึงเป็นปัญหาสำคัญของบุคคล ตลอดถึงสังคมและประเทศชาติ การก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจจึงมีให้เห็นดาษดื่น ส่วนปัญหาสังคมก็เป็นปัญหาหลักที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาฆาตกรรม ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้าประเวณี ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น ปัญหาเหล่านี้นำไปสู่กรรมของคนทั้งนั้น หรือ ปัญหาความห่างเหินจากศีลธรรม ยิ่งคนห่างจากศีลธรรมมากเท่าไร คนยิ่งไม่มีความละอายต่อการกระทำความผิด คนที่ขาดมโนสำนึกในการกระทำความดี เขาย่อมไม่สนใจเรื่องศีลธรรม เขาเหล่านั้นพร้อมที่จะทำความชั่วได้ทุกที่ ทุกเวลา ผู้วิจัยเห็นว่า มีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญเรื่องกรรม เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยหลังนวยุค
2. เพื่อศึกษาแนวคิดกฎแห่งกรรมในคำสอนทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้กฎแห่งกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในสังคมหลังนวยุค
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คัมภีร์ปฐมภูมิ เช่น พระไตรปิฎก และ หนังสือตำราทางพระพุทธศาสนา ในระดับต่าง ๆ เช่น อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา หรือหนังสือ ตำราวิชาการที่บรรดาผู้รู้ได้เขียนขึ้นมา รวมทั้งจากแหล่งอื่น ๆ

ขั้นตอนที่สอง จัดเรียบเรียงข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลไปตามบทที่กำหนดไว้ตามความเหมาะสม

ขั้นตอนที่สาม นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ หาเหตุผลในแต่ละประเด็น เพื่อหาความเชื่อมโยงของเรื่องนั้น ๆ นำองค์ความรู้เหล่านั้นมาวิเคราะห์ จัดเรียงลำดับเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นที่วางไว้ ให้สมเหตุผล และนำองค์ความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาสังเคราะห์กับงานวิจัย ประยุกต์ใช้องค์ความรู้เหล่านั้นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

ขั้นตอนที่สี่ นำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้ว มาสังเคราะห์ เพื่อนำไปการเขียนงานวิจัยในทิศทางเดียวกัน

ขั้นตอนที่ห้า เรียบเรียงงานวิจัย

ขั้นตอนที่หก ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม พร้อมข้อเสนอแนะ

4. ผลของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยหลังนวยุค ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพของชีวิตยังต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางกาย ทางจิต และความรู้ การพัฒนาทางกาย หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรม ทั้งพฤติกรรมทางกายที่แสดงออกมาไม่เหมาะสม เช่น การประพฤติผิดศีลธรรม ยังมีการล่วงละเมิดกฎข้อห้าม มักมีการฝ่าฝืนกฎ แม้รู้ว่า มีกฎห้ามไว้มิให้กระทำ ก็ยังมีการกระทำ หรือฝ่าฝืนกฎ การที่คนในสังคมไม่เห็นความสำคัญของกฎ กติกา ระเบียบที่สังคมยอมรับ ยึดถือปฏิบัติกันมา เป็นบ่งบอกว่า สังคมนั้นยังต้องได้รับการพัฒนาโดยการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดขึ้นในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม ให้เคารพกฎของสังคม ให้ตั้งตนอยู่ในศีลธรรม และต้องให้คนในสังคมตระหนักว่าสิ่งที่เราทำลงไป คือ การก่อกรรม เมื่อก่อกรรม ต้องได้รับผลของกรรมที่ทำเอาไว้ หากมันสังคมไม่เคารพกฎหมาย กฎกติกา ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา หากเขาเชื่อกฎแห่งกรรม ย่อมทำให้คนในสังคมหยุดทำผิดทำชั่วได้

2. เพื่อศึกษาแนวคิดกฎแห่งกรรมในคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัย พบว่า กฎแห่งกรรม ในคำสอนทางพระพุทธศาสนา สอนให้เชื่อว่า มนุษย์มีกรรมเป็นของตนเอง (กัมมัสสกตา) มนุษย์เป็นทายาท ผู้รับกรรม (กัมมทายาท) มนุษย์ล้วนเกิดแต่กรรม(กัมมโยนิ) กล่าวคือ กรรมเป็นผู้จัดสรร มนุษย์มีกรรมเป็น พวงพ้อง (กัมมพันธ) มนุษย์มีกรรม เป็นที่พึ่ง (กัมมปฏิสรโณ) กล่าวคือ ที่พึ่งที่เราสามารถพึ่งพาได้จริง ๆ นั้น คือ กรรม หรือ การกระทำของเราเอง การพึ่งตนจึงหมายถึงการพึ่งสิ่งที่เรากระทำไว้ พระพุทธศาสนาจึงสอนให้ เราพึ่งตนเอง ดีหรือชั่ว ล้วนเป็นสิ่งที่สร้างเอง ทำเอง คนอื่นไม่สามารถเป็นที่พึ่งของเราได้ตลอดไป กรรมย่อม จำแนกสัตว์ให้เลวละประณีตได้ (กมมํ สตเต วิชติ หินูปณิตตาย) ดีหรือชั่ว เป็นสิ่งที่เราเลือกได้ เพราะมนุษย์ มีเสรีภาพที่จะเลือกด้วยปัญญาของตน

3. เพื่อประยุกต์ใช้กฎแห่งกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในสังคมหลังนวยุค ผลการวิจัย พบว่า ทุกวันนี้ ตัดสินดี-ชั่ว โดยเอาเงินมาเป็นตัวตั้ง ใครมีเงินมีทองมาก กลายเป็นคนดี คนจน กลับถูกตำหนิว่า ชั่ว พอสังคมเห็นอย่างนี้ ทำให้คนทั้งหลายเอือมระอาในการทำความดี ไม่อยากทำความดี คน ทำความดีเริ่มท้อใจ หดกำลังใจ เพราะไม่มีใครเห็นความดี แต่สังคมมุ่งเข้าหาวัตถุนิยม เสพสุข ใช้เงินซื้อทุกอย่าง เพื่อปรนเปรอตนเอง เรียกว่า แสวงหาความสุขใส่ตัว เมินเฉยในการทำความดี สังคมกลายเป็นสังคมตัว ใครตัวมัน เห็นแก่ตัวสูง ตกอยู่ภายใต้อำนาจของบริโภคนิยม หลงไหลแสงสี เพลินอยู่ในดงโลกีย์ แสวงหา ความสุขโดยไม่สนใจสังคมแวดล้อมจะเป็นเช่นไร สำหรับคนรุ่นใหม่ในสังคมกับเรื่องกรรม แม้ว่าลระดับความ เชื่อลงมาบ้าง ด้วยเหตุผลที่ว่า มันยากต่อการพิสูจน์ว่าใครทำความชั่วแล้วตายไปย่อมตกนรก หรือทำความดี แล้ว ตายแล้วไปเกิดในสวรรค์ ยังไม่มีใครมีความสามารถแบบพระมาลัยที่จะพาไปชมสวรรค์ หรือลงไปดูสภาพ ของนรกจริง เป็นได้เพียงกล่าวเปรียบเทียบให้ฟัง เมื่อไม่เห็นจริง หรือไม่สัมผัสด้วยตนเอง จึงพากันปฏิเสธกัน บ้าง แต่มิเชื่อว่าทุกคนจะปฏิเสธทั้งหมด การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่อาศัยกรรมเป็นเครื่องมือ ควรพัฒนาชีวิตให้ ครอบคลุมทั้งทางกายกรรม วาจากรรม และมนะกรรม ที่เป็นกุศลกรรม และพยายามไปให้ถึงอภายกตกรรมชนิดที่ สามารถดับกรรม จึงจะเรียกว่า พ้นกรรม ไม่ต้องวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏฏ์ จึงจะดับกรรมได้ทั้งหมด ในการวิจัย ครั้งนี้ พบว่า สังคมหลังนวยุคมีลักษณะโดดเด่นที่พอจะสรุปได้ ดังนี้

ประการแรก สังคมหลังนวยุคเป็นสังคมบริโภคนิยม

ประการที่สอง สังคมหลังนวยุคเป็นสังคมทุนนิยม

ประการที่สาม สังคมหลังนวยุคเป็นสังคมที่โน้มเอียงไปในทางปฏิเสธศาสนา

ประการที่สี่ สังคมหลังนวยุคเป็นสังคมแห่งความเชื่อมั่นตนเองสูง

การพัฒนาคุณภาพชีวิต จำเป็นสร้างเสริมคุณภาพชีวิตให้ครบถ้วนของการพัฒนาทั้งทางกาย จิต และ ปัญญา ตามหลักของศีล สมาธิ และปัญญา และดำเนินตามหลักยุทธศาสตร์(20.ปี)ที่รัฐบาลได้วางไว้ หากสังคม ดำเนินตามหลักยุทธศาสตร์ (20 ปี) สังคมสามารถพัฒนาก้าวหน้าได้ แต่สังคมต้องเข้าใจสังคมในแต่ละยุคความี พัฒนาการอย่างไร เน้นอะไรเป็นหลัก การพัฒนาทุกอย่าง ล้วนมีแกนกลางยึดเหนี่ยว หรือเป็นแรงเหวี่ยงให้

บุคคลและสังคมหมุนตาม สังคมหลังนวยุค เป็นสังคมคตินอกกรอบ ปฏิรูป ปฏิวัติความเชื่อเดิม ๆ ทั้งปฏิรูป และปฏิวัติ บริหารจัดการเสียใหม่ภายใต้กระแสของบริโภคนิยม ทุนนิยม ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีที่ พัฒนาก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ไม่เห่อของใหม่ ไม่หลงใหลวิทยาศาสตร์ เป็นตัวของตัวเอง ดำเนินไปตามที่ควร จะเป็น แม้เป็นของเก่า หากยังเป็นประโยชน์ได้ ก็กลับนำมาใช้ใหม่ แม้เป็นของใหม่ แต่ไม่เหมาะสมกับ สถานการณ์ ก็ไม่นำพา โยนทิ้งได้ ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เป็นสิ่งจำเป็นในโลกยุค ปัจจุบัน

ผู้วิจัยยังพบว่า สัมมาทิฐิช่วยแก้ปัญหาชีวิตและสังคมหลังนวยุค: ความถูกต้องของความคิด ความเห็น ความเข้าใจ ความเชื่อนี้ รวมเรียกว่า ความถูกต้องของทิฐิ เรียกเป็นบาลีว่า สัมมาทิฐิ ส่วนสัมมาสังกัปปะ เป็นความถูกต้องของความมุ่งหมาย คนเราจะต้องมีความมุ่งหมาย ความดำริ ความใฝ่ฝัน ความต้องการอย่างนี้ ต้องมีความมุ่งหมายที่ถูกต้องด้วยเป็นข้อที่สองด้วย องค์ถัดไป คือ ความถูกต้องของการพูดจา ความถูกต้อง ทางการพูดจะมีก็ชนิดก็ต้องมีกันหมดเลย นี้เรียกว่า สัมมาวาจา ส่วนสัมมากัมมันตะ คือ ความถูกต้องของการ กระทำทางกาย ทุกอย่างที่จะต้องประพฤติกระทำทางกายต้องทำให้ถูกต้อง สัมมาอาชีวะ ความถูกต้อง ทางการเลี้ยงชีวิตอยู่ ดำรงชีวิตอยู่ได้ ต่อไป ก็มีความถูกต้องในความพากเพียรพยายาม โดยเฉพาะทางจิต เรียกว่า สัมมาวายามะ ต่อไป ความถูกต้องในการที่มีความระลึกระจำใจอยู่ในใจนั้นถูกต้อง สิ่งใดที่ต้องระลึก อยู่ในใจเป็นประจำ เพื่อไม่ให้มันเสียหลักเสียอะไรไปนี้ จะต้องมียุ่อย่างถูกต้อง ความถูกต้องในทางระลึก ประจำใจนี้ เรียกว่า สัมมาสติ ความถูกต้องในลำดับสุดท้าย เรียกว่า สัมมาสมาธิ คื กำลังใจที่มีอยู่อย่างถูกต้อง ถึงที่สุด

4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งหวังแสวงหา องค์ความรู้ใหม่ จากการค้นคว้าเรื่องการประยุกต์ใช้กฎแห่งกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยหลังนวยุค พบว่า การเข้าใจกฎแห่งกรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยหลังนวยุคใน จังหวะก้าวของชีวิตได้ แม้ว่าสังคมไทยหลังนวยุคจะเป็นยุคที่เจริญก้าวหน้า ทันสมัยด้วยเทคโนโลยี หรือเป็นยุค ไฮเทค ยิ่งเจริญด้วยเทคโนโลยี เราสามารถประยุกต์ใช้สร้างความเข้าใจเรื่องกรรมได้รวดเร็วเช่นกัน

4. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

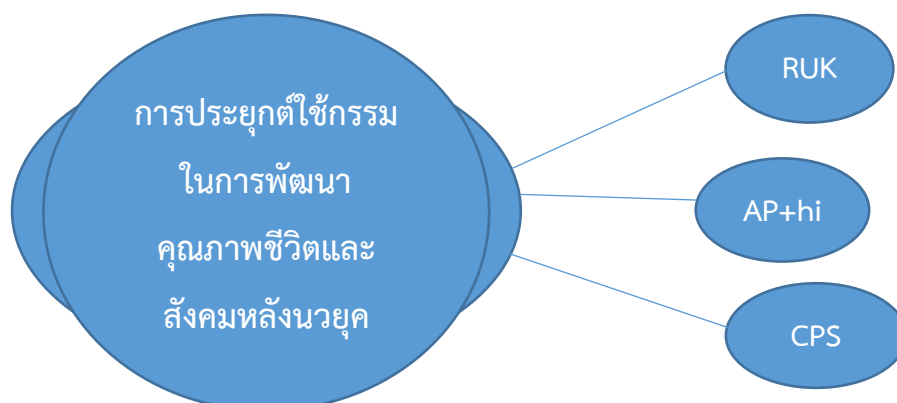
1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยหลังนวยุค จำเป็นต้องอาศัยหลักการพัฒนาทั้ง ทางวัตถุและทางจิตใจให้เกิดสมดุล จะได้ไม่สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง สอดรับกับแนวคิดของท่านพุทธทาส ที่เสนอว่า การพัฒนาที่ถูกต้อง การพัฒนาทางจิตนี้ ไม่ต้องแยกออกเป็นทางโลกหรือทางธรรม เหมือนที่เขาใช้ กันอยู่โดยมาก พัฒนาทางจิตแล้ว มันเป็นธรรมไปหมดไม่มีโลกแล้วนำมาใช้ได้แก่เรื่องโลกๆ เดียวนี้ เขากำลัง แยกกันในการพัฒนาทางจิตเป็นเรื่องโลก เรื่องธรรม โพล่ไปแยกกันว่า เรื่องโลก คือ เรื่องทำมาหากิน มีจิตดี ในการทำมาหากิน เป็นอยู่ดีอย่างฆราวาส ส่วนพัฒนาจิตในทางธรรมนั้นเอาไปไว้เป็นเรื่องของนักบวช ของ

ศาสนา ของฤๅษี ของมุนีตามภูเข ตามป่าไปเสีย แยกอย่างนี้ไม่จำเป็น ขอให้พัฒนาทางจิตเถอะ มันเป็นการดีไปพร้อมๆกัน ไปทั้งทางโลกและทางธรรม มันเป็นเรื่องเดียวกัน ไปแยกกัน มีผิดเพี้ยนตื้นลึกกว่ากัน หรือกว้างแคบกว่ากัน อย่าไปถือว่าเป็นคนละเรื่องกัน หรือคนละอย่าง ถ้าไปแยกจากกัน นั้นแหละ คือ ความสำคัญผิดเข้าใจผิดต่อสิ่งนี้ แล้วมันจะหมุนกลับไปพัฒนาทางวัตถุโดยไม่รู้ตัว ในการพัฒนาชีวิตในสังคมไทยหลังนวยุค จำเป็นต้องมีความเข้าใจสังคมหลังนวยุคที่เป็นสังคมพหุนิยม(Pluralism) ทั้งทางวัฒนธรรม เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารและทางเศรษฐกิจ การรู้เท่าทันสังคมหลังนวยุค ช่วยให้มีการปรับตัวได้ทันยุคทันสมัย ไม่เป็นคนหลงยุค ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เพราะก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก

2. แนวคิดกฎแห่งกรรมในคำสอนทางพระพุทธศาสนา ยอมรับว่ากฎแห่งกรรม เป็นกฎของเหตุและผล เป็นวิทยาศาสตร์ ที่เราสามารถพิสูจน์และตรวจสอบได้ สอดรับพระมหาสมคัถ์ ญาณโพธิ์/แม่ชีจำเรียง กำเนิดโตน(2563)ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมตามหลักคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลวิจัยพบว่ากรรม ให้ผลตามลำดับ หลักคำสอนเรื่องกรรมและความเชื่อเรื่องกรรมในพุทธปรัชญาวาท ผู้ทำชั่วแล้ว ไปเกิดในทุคติภูมิก็มี ผู้ทำชั่วแล้วไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ก็มี ผู้ทำดีแล้วได้เกิดในสุคติโลกสวรรค์ก็มี ผู้ทำดีแล้วไปเกิดในทุคติเพราะทำกรรมชั่วไว้มากในชาติก่อนก็มี อุกุศลกรรมนั้นยังให้ผลอยู่กรรมมี หน้าที่ มีลำดับและเวลาให้ผลของกรรม ผู้ทำกรรมแล้วต้องไปรับผลของกรรมทั้งฝ่ายอกุศลกรรมและฝ่ายกุศลกรรม

3. การสร้างรูปแบบการประยุกต์ใช้กฎแห่งกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในสังคมหลังนวยุค การศรัทธาในกรรม(กัมมสัทธา)สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมหลังนวยุคได้ สอดรับกับคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่องกรรมไว้อย่างเป็นเหตุเป็นผล สอดคล้องกับคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรม ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดังนี้ การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่ออายุสั้น ย่อมนำไปสู่ความเป็นผู้มีอายุสั้น การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่ออายุยืน ย่อมนำไปสู่ความเป็นผู้มีอายุยืน การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่ออาพาธน้อย ย่อมนำไปสู่ความเป็นผู้มีอาพาธน้อย การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อฉวีพรรณทราม ย่อมนำไปสู่ความเป็นผู้มีฉวีพรรณทราม การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อฉวีพรรณผุดผ่อง ย่อมนำไปสู่ความเป็นผู้มีฉวีพรรณผุดผ่อง การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการมีศักดิ์น้อย ย่อมนำไปสู่การเป็นผู้มีศักดิ์น้อย การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อศักดิ์ใหญ่ ย่อมนำไปสู่การเป็นผู้มีศักดิ์ใหญ่ การปฏิบัติเพื่อโภคทรัพย์น้อย ย่อมนำไปสู่การมีโภคทรัพย์น้อย การปฏิบัติเพื่อโภคทรัพย์มาก ย่อมนำไปสู่การมีโภคทรัพย์มาก การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการเกิดในตระกูลต่ำ ย่อมนำไปสู่การเกิดในตระกูลต่ำ การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อปัญญาทราม ย่อมนำไปสู่การมีปัญญาทราม การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อปัญญามาก ย่อมนำไปสู่การมีปัญญามาก ดูกรมาณพ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นผู้รับมรดกกรรม มีกรรมเป็นผู้ให้กำเนิด มีกรรมเป็นพวกพ้อง มีกรรมเป็นที่พึ่งกรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและประณีต

5. องค์ความรู้ใหม่

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการทำวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้กฎแห่งกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยหลังนยุค ซึ่งสามารถเขียนเป็นโมเดลได้ ดังนี้ คือ **RUK + AP+hi + CPS** โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

RUK หมายถึง ความเข้าใจ ความรู้ ความเชื่อ ทศณะที่ถูกต้องเรื่องกรรม กรรม คือ การกระทำด้วยเจตนา ถ้าเป็นกรรมดี เป็นการกระทำด้วยเจตนาที่ดี หรือ ด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ ไม่มีเจตนาแอบแฝงซ่อนเร้น มีแต่ความหวังดี ปราศจากอคติ อยากให้การกระทำของตนบังเกิดผลดี ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น การกระทำดีมุ่งหวังประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และต้องการให้เกิดประโยชน์สูงสุด ความเข้าใจที่ถูกต้อง หรือ สัมมาทิฏฐิ ต้องเป็นความถูกต้องทั้งในระดับโลกีย หรือ ระดับชาวบ้าน เป็นความรู้เรื่องบุญ-บาป เป็นความเชื่อในกรรม-สวรรค์ เป็นความเชื่อถูกต้องตามทำนองธรรม และในระดับโลกุตตระ หรือ ในระดับอริยสัจ 4 คือ เข้าใจทุกข์ว่า ทุกข์เป็นอย่างไร ทุกข์เป็นความเจ็บปวด เป็นความร้าวร้อน เป็นปัญหา เป็นความทำลายสำหรับปัญญา ทุกข์เป็นความเศร้าใจ เสียใจ เป็นความทุกข์ทั้งกายและใจ เป็นสิ่งพึงกำหนดรู้ (ปริยญาตัปปธรรม) รู้ถูกต้องว่า ทุกข์มีอะไรเป็นสาเหตุ หรือความทุกข์เกิดขึ้นได้อย่างไร การสาวโยงไปถึงเหตุหรือที่มาของทุกข์ จำเป็นต้องใช้ปัญญา ทำให้รู้ได้ถูกต้องว่า **กามตัณหา** ความทะยานอยากในกาม ทั้งกิเลสกาม และวัตถุกาม **ภวตัณหา** ความทะยานอยากในภพเพื่อมีเพื่อเป็นในภพภูมินั้น ๆ เป็นเทวดาในสุคติภูมิ เป็นพรหมในพรหมโลก เป็นมนุษย์ในมนุษย์โลก สัตว์ทั้งหลายล้วนตัณหาพาไป หรือสัตว์ทั้งหลายถูกแรงเหวี่ยงของตัณหา ถูกตัณหาบงการ มนุษย์จึงตกอยู่ภายใต้อำนาจของตัณหา **วิภวตัณหา** ความทะยานอยากที่จะออกจากภพ อยากไปให้พ้นจากสภาพที่เคยเป็น เคยเป็นเจ้าของ ก็อยากสละสิทธิ์ ไม่อยากครอบครองในสิ่งที่ตนเองเคยครอบครอง เกิดนิพพิทาเอือมระอา ตัณหาจึงเป็นสิ่งที่ต้องกำจัด หรือทำลายให้หมดไป (ปหานตัปปธรรม) รู้ถูกต้องว่า เมื่อปฏิบัติถูกต้องแล้ว ความสงบสุข ก็จะบังเกิดขึ้น จิตใจจักปลอดโปร่ง โล่ง เบาสบาย ไม่ยึดติดกับสิ่งใด ใจเป็นอิสระ มีเสรีภาพ เป็นเสรีชน มีชีวิตที่เต็มเปี่ยมด้วยสันติสุข สิ่งเหล่านี้เป็นเป้าหมายสูงสุดของการดำรงชีวิต เป็นเรื่องที่เราควรทำให้ชัดเจน (สัจฉิกาทัปปธรรม) รู้ถูกต้องว่า แนวทางในการดำเนินชีวิต จักต้องดำเนินบนทางสายกลาง หรือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์แปดประการนั่นเอง เป็นหลักปฏิบัติที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้น (ภาเวตตัปปธรรม)

AP + hi หมายถึง การประยุกต์ใช้ไฮ-เทคโนโลยี รู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง แต่ไม่ตกเป็นทาสของเทคโนโลยี สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

CPS หมายถึง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและรู้เท่าทันสังคมหลังนวยุคได้ทันทั่วทั้งที่ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา หากความรู้เกิดขึ้นช้า ย่อมรู้ไม่ทันความเปลี่ยนแปลง และไม่เข้าใจสังคมหลังนวยุค กลายเป็นคนตกยุค เมื่อไม่มีความรู้ที่ถูกต้อง ทำให้เข้าใจผิด เข้าใจไม่ชัดเจน กลายเป็นคนหลงยุค จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนร่วมปฏิวัติในทุกขั้นตอนของชีวิตและสังคมหลังนวยุค

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณภาพชีวิต จำเป็นต้องเสริมคุณภาพชีวิตให้ครบถ้วนของการพัฒนาทั้งทางกาย จิต และปัญญา ตามหลักของศีล สมาธิ และปัญญา หลักกรรมเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปตามระดับ โดยการสอนให้คนดำรงตนอยู่ในความดี(กุศลกรรม) ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยให้เริ่มต้นที่สํารวมกายมิให้ทำชั่ว โดยการไม่เบียดเบียนผู้อื่น ฆ่าผู้อื่น ไม่ถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนไม่ฉ้อโกง ไม่คอร์รัปชั่น ไม่ประพฤติผิดประเวณี ทั้ง 3 เรื่องนี้ เมื่อก้าวล่วง หรือล่วงเกิน มักเป็นเรื่องทางกาย หรืออาศัยกายหากบุคคลสํารวมกาย ควบคุมกายได้ ปัญหาอาชญากรรมก็หมดไปแต่ที่ซึ่งเห็นกันอยู่ทุกวันนี้ เพราะคนไม่คำนึงศีลธรรมเบื้องต้นเหล่านี้ จึงก่อปัญหาอาชญากรรมขึ้นทุกวันในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อบุคคลควบคุมกายได้ ก่อนพัฒนาไปสู่การควบคุมวาจา หรือพัฒนาวาจาให้มีการพูดวาจาที่ดี ถูกต้อง ถูกกาลเทศะ พูดแต่วาจาที่ดีงามไพเราะอ่อนหวาน ประสานสามัคคีในหมู่คณะ และไม่พูดเหลวไหล พัฒนาได้อย่างนี้ จึงพัฒนาใจให้คิดดี ไม่คิดร้าย และมีสัมมาทิฐิมีปัญญาเห็นชอบในกรอบของศีลธรรมหลักอกุศลกรรม เมื่อมีสิ่งที่เป็นกุศล กล่าวคือ สิ่งดี สิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นบุญ สิ่งที่ดีความชั่วออกไป ย่อมมีสิ่งที่เป็นอกุศล กล่าวคือ สิ่งชั่ว สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นบาปสิ่งที่เป็นกุศลต้องพัฒนา แต่สิ่งที่เป็นอกุศลต้องกำจัด การปล่อยให้สิ่งที่เป็นอกุศลเจริญงอกงามเป็นการเปิด โอกาสให้ความชั่วงอกเงย เพราะอกุศลเป็นตัวทำลายคุณภาพชีวิต หากสามารถกำจัดอกุศลลงได้คุณภาพชีวิตย่อมตามมา หลักอภัยภักตกรรม เป็นยกระดับคุณภาพชีวิตไปสู่ระดับที่เหนือกว่ากุศลและอกุศล เพราะเป็นการรู้เท่าทันชีวิต รู้เท่าทันกรรม ทั้งเป็นการทำหน้าที่ที่บริสุทธิ์ ไม่มุ่งหวังอามิสเป็นตัวตั้ง แต่มุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงแก่มวลมนุษยชาติ และนำพามนุษย์สู่การพ้นทุกข์ตลอดไป หากบุคคลได้ศึกษาและเข้าใจ เขาเหล่านั้นย่อมสามารถนำมาเป็นใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตปัจจุบันอันจะส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิต และเป็นเป็นผลดีกับสังคมโดยรวม เพราะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำความดีและทำความชั่ว เมื่อมีการเว้นจากความชั่ว หันมาประกอบกรรมดี เป็นการสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้าที่พยายามสอนสาวกให้ตั้งมั่นอยู่ในความดีงาม อันจักส่งผลให้เกิด โสถิผล เป็นมงคลกับชีวิตทั้งใน โลกนี้และโลกหน้าหลักนิยาม ที่รวมกฎแห่งความจริงที่เป็นที่ยอมรับหรือ กฎธรรมชาติ กรรมนิยามเป็นกฎธรรมชาติ คือเป็นกฎแห่งความจริงข้อหนึ่ง เมื่อเป็นกฎธรรมชาติ กฎแห่งกรรม จึงเป็นกลางในตัวเอง กล่าวคือ เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง และไม่ดีหรือชั่วเพียงแต่ยืนยันว่า เมื่อกระทำให้สิ่งใดลงไป การกระทำนั้น ย่อมเกิดผลตามมา อาจเป็นผลดีถ้ากระทำความดี อาจ

เป็นผลชั่วถ้ากระทำความชั่ว ถ้าทำตามหน้าที่ด้วยใจบริสุทธิ์ ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ กรรมก็บริสุทธิ์ ไม่ส่งผลกระทบในเชิงของความเลวร้ายที่จะตามมาในภายหลัง กฎแห่งกรรมจึงสามารถนำไปประยุกต์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี เพราะช่วยทำให้ชีวิตดีขึ้นและมีผลโดยตรงต่อสันติสุขและสันติภาพของสังคมโดยรวม

สำหรับผู้สนใจต้องการทำวิจัยต่อไป มีหลายประเด็นที่น่าสนใจ อาทิเช่น การวิจัยถึงการล้างบาปในพระพุทธศาสนาขัดแย้งหรือสอดคล้องกับกฎแห่งกรรมอย่างไร การวิจัยกฎแห่งกรรมกับสังสารวัฏฏ์ การวิจัยเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมกับนิพพาน การวิจัยเกี่ยวกับกำเนิดของมนุษย์เป็นไปตามกฎแห่งกรรม หรือการวิจัยพลังของอโหสิกรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นต้น

บรรณานุกรม

- พุทธทาสภิกขุ. (2518). **บรมธรรม ภาคต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 3. ไซยา: ธรรมทานมูลนิธิ.
- _____. (2521). **บรมธรรม ภาคต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 3. ไซยา: ธรรมทานมูลนิธิ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). **กาลานุกรม: พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก**. พิมพ์ครั้งที่ 3/1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2500). **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก เล่มที่ 11/14/16/22/23/**. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ แม่ชีจำเรียง กำเนิดไหนด. (2563). **การศึกษาวิจัยเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมตามหลักคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์ อ้างอิงใน Brand Inside By Parichat Chk -22/10/2021 สืบค้นเมื่อ 20 ก.พ. 2565.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์ผ่านพุทธปรัชญาในสังคมดิจิทัล

The Model of Sangha Leadership Development Through Buddhist Philosophy in the Digital Society

พระสิริปัญญาคุณ (สมพล สุวรรณสิงห์ราช)

Phra Siriphanyakhun (Somphon Suwansingharat)

สมบุญ บัญโท

Somboon Boondo

สวัสดี อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัลในพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา 2.ศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยภาวะผู้นำสงฆ์ 3.ประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาว่าด้วยภาวะผู้นำสงฆ์ในพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา 4. สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์ผ่านพุทธปรัชญาในสังคมดิจิทัล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี และแบบมีการหาเหตุผลด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดภาวะผู้นำสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล ในพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา ต้องมีคุณธรรม คือ ความดีที่ถูกปลูกฝังขึ้นในจิตใจ จริยธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตามความดีงาม และศีลธรรม คือ การไม่ละเมิดต่อสิ่งที่เป็นเหตุทำลายความดีงาม (พระธรรมวินัย) จึงค้นหาแนวทางด้วยพุทธปรัชญา เพราะพุทธปรัชญาได้ด้วยการมองโลกแบบองค์รวมเป็นเหมือนการทดสอบตามหลักเหตุและผล มีกระบวนการอิงอาศัยกัน เพื่อให้ผู้นำสงฆ์พัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์และเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับคณะสงฆ์จังหวัดยะลา ด้วยการสร้างภาวะความเป็นผู้นำสงฆ์ให้เห็นถึงความสำคัญในการเป็นผู้นำสงฆ์ในยุคการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งทางด้านการสื่อสาร การดำเนินชีวิตประจำวัน ตลอดจนการบริหารคณะสงฆ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การนำหลักพลธรรม 4 มาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำสงฆ์ ด้วยการ

อาศัยความร่วมมือจากสังคมโดยรอบ เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดภาวะความเป็นผู้นำสงฆ์อย่างสมบูรณ์ อันก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย คือ KSPM Model = KSPM + CO

คำสำคัญ : การพัฒนา, ภาวะผู้นำสงฆ์, สังคมดิจิทัล

ABSTRACT

The objectives of this research paper were to: 1) study the concept of Sangha leadership in the digital society in the Sangha administration area of Yala province; 2) study the Buddhist philosophy on Sangha leadership; 3) apply the Buddhist philosophy on Sangha leadership in the Sangha administration area of Yala province; 4) create a new body of knowledge and a model for Sangha leadership development through Buddhist philosophy in a digital society. This research is a qualitative one with dialectic philosophical research methods and rationalization with the critical thinking under the analytic, appreciative and applicative approaches leading to the creation of new philosophical knowledge.

The results showed that concept of Sangha leadership in digital society in the Sangha administration area of Yala province must have virtue which is the goodness that is instilled in the mind. Ethics is the conduct of goodness and morality that is not to violate anything that destroys goodness, Dhamma-vinaya. It is therefore to search for a way with Buddhist philosophy. Because Buddhist philosophy can be obtained by looking at the world holistically as a test based on cause and effect. There is a process of dependence to enable the Sangha leaders to develop Sangha leadership and to increase the potential of the Sangha in Yala province by creating a leadership of the Sangha to see the importance of being Sangha leader in the era of change caused by digital technology both in communication daily life as well as the administration of the Sangha propagation of Buddhism applying the 4 paladhamma of morality as a guideline for creating a model of Sangha leadership by relying on the cooperation of the surrounding society came to play a role in promoting the perfect sangha leadership which creates mutual benefits leading to new knowledge from research, namely KSPM Model = KSPM CO.

Keywords: Development, Sangha Leadership, Digital Society

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเข้าสู่สังคมไทยตั้งแต่ครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชส่งสมณทูตเข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิ จนมาถึงปัจจุบัน ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานทางความเชื่อ ความคิด วิถีชีวิต มีผลต่อวัฒนธรรมของคนไทย มีวัดเป็นศูนย์กลางในการอบรมสั่งสอนฝึกฝนอบรมพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนดี โดยใช้

พระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาจิตใจ จึงทำให้พระพุทธศาสนายู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน วิถีชีวิตของชาวไทยส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ชาวไทยประมาณร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนาได้นำหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตจนกลายเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์มรดกของชาติไทย แต่จากสภาพสังคมปัจจุบันได้มีปัญหาเกิดขึ้นมากมายหลายประการเช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และปัญหาด้านอื่น ๆ เมื่อปัญหาเกิดขึ้นมาทำให้พุทธศาสนิกชนส่วนมากเกิดความวิตกกังวล จึงหันมาสนใจหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนามากขึ้นเพื่อนำหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาไปแก้ปัญหาต่าง ๆ และเพื่อต้องการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมดีพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นหนึ่งในพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา พระสงฆ์จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้นำทางปัญญาของชาวพุทธ นอกจากนั้น บทบาทหน้าที่หลักของพระสงฆ์ คือ การศึกษาพระธรรมวินัย ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 61) ได้กล่าวไว้ว่า “วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญแก่ประชาชนและสังคมมาตลอดไม่ว่าจะเป็นแหล่งให้การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินความ การให้คำแนะนำ สั่งสอนและปรึกษา สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด”

ในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและพระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดการส่งเสริมการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการทํานุบำรุงดูแลรักษาวัดและกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนาน้อยลง มีผลให้คุณธรรมจริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ประกอบกับมีวัดหลายแห่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวัตถุมีการก่อสร้างที่ใหญ่โตสวยงาม ใช้งบประมาณจำนวนมากจนบางครั้งเกินความจำเป็นและไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชน เศรษฐกิจและการใช้งาน เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของวัด มุงหารายได้เข้าวัดมากเกินไป พระสงฆ์ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งการปฏิบัติและเผยแผ่แก่ประชาชน ทำให้เกิดวิกฤตศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา หากพระสงฆ์มีลักษณะเป็นผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์ (Vision) กว้างไกล ย่อมนำพาองค์กรคณะสงฆ์ วัด และพระพุทธศาสนาตลอดจนสังคมให้เจริญรุ่งเรือง การศึกษาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ จึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะนำผลการศึกษาพัฒนาปรับปรุงส่งเสริมการบริหารกิจการของวัดและพระพุทธศาสนา ให้มีการพัฒนาดียิ่งขึ้นอันจะส่งผลให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่อย่างมั่นคง ดังความตอนหนึ่งในพระไตรปิฎก พระพุทธองค์ตรัสไว้ในโคบาลสูตร โดยเปรียบเทียบ ฝูงโค และโคจ่าฝูง เกี่ยวกับผู้นำและผู้ตาม (อง.จตุกก (ไทย) 21/70/98) ดังข้อความที่ว่า

เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคจ่าฝูงไปคด โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปคดตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปคดฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้น บุคคลผู้ใดได้สมมุติให้เป็นใหญ่ หากบุคคลผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม หมูประชาชนนอกนั้นก็ประพฤติเสียหาย แวันแคว้นทั้งหมดก็จะยากเข็ญ หากผู้ปกครองเป็นผู้ไร้ศีลธรรม เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคจ่าฝูงไปตรง โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปตรงตามกันเพราะมีผู้นำที่ไป

ตรง ฉันทะ ในหมู่มนุษย์ก็ฉันทัน บุคคลผู้ใดได้รับสมมุติให้เป็นใหญ่ หากผู้นั้น ประพฤติชอบธรรม หมู่ประชาชนนอกล้วน ก็พลอยดำเนินตามทั้งแวันแคว้นก็จะอยู่เป็นสุขหากผู้ปกครองตั้งใจอยู่ในธรรม

กล่าวสำหรับด้านการปกครองของคณะสงฆ์แล้ว พระสงฆ์บางรูปที่ได้เป็นเจ้าคณะผู้ปกครอง เช่น เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ หรือแม้แต่ระดับเจ้าคณะจังหวัด บางรูปที่ได้ดำรงตำแหน่งนั้น บางครั้งเกิดจากการที่บวชมาอยู่ยาวนาน บางรูปเกิดจากการใช้อำนาจ บางรูปเกิดจากการคัดเลือกสรร ตามสถานภาพในแต่ละพื้นที่ดังมีให้เห็นตัวอย่างโดยทั่วไป บางรูปไม่ได้มีการผ่านอบรม ให้ความรู้แก่พระสงฆ์เหล่านั้น จึงทำให้ผู้ที่ได้รับสมณศักดิ์เหล่านั้น ขาดความรู้ ขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ จึงเป็นปัญหาส่วนหนึ่งที่แก้ไขไม่ได้มาเป็นเวลานาน อีกอย่างหนึ่ง อาจเป็นเพราะสังคมไทยเป็นสังคมเมืองพุทธ จึงทำให้พระสงฆ์ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาไม่แสดงถึงความเป็นผู้นำ เผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ดังที่ สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร), 2557: 127) กล่าวไว้ว่า “อย่างน้อยเมืองไทยเป็นเมืองพุทธ มองไปที่ไหนก็มีแต่วัด มองไปทางไหนก็เห็นแต่จีวรเหลืองอร่าม แล้วเหตุการณ์อย่างมหาวิทยาลัยนาลันทาจะเกิดขึ้นไม่ได้ ‘น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย’ ชั่วเพียงวินาทีเดียว ทุกอย่างก็พลิกได้นี่มองอย่างประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์มันเกิดมาแล้ว อย่าประมาท ต้องพร้อมอยู่เสมอ”

จากการเข้ามาของเทคโนโลยีในปัจจุบัน คณะสงฆ์เป็นอีกกลุ่มบุคคลหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้พระสงฆ์ต้องรู้จักปรับตัวไปตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะสงฆ์จังหวัดยะลา ที่จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังต้องพบเจออุปสรรค รวมถึงภัยคุกคามในการดำเนินชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการก่อความไม่สงบของผู้ก่อการร้าย การอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ทำให้ขาดโอกาสที่จะได้รับจากภาครัฐอย่างเสมอภาค แม้ว่าในกระบวนการเรียนรู้เทคโนโลยี เพื่อการสืบค้นข้อมูลและหาข้อมูลข่าวสารจากการใช้สื่อสารสนเทศ และเทคโนโลยีหลากหลายจากระบบอินเทอร์เน็ตและอันเนื่องมาจากการที่ต้องปรับการเรียนรู้อีกเพื่อให้มีลักษณะให้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้พฤติกรรมสื่อสารเปลี่ยนไป ส่งผลให้พระสงฆ์ต้องเผชิญกับความแปลกใหม่ การปรับตัวตลอดถึงความท้าทายในกระบวนการเรียนรู้ หรือทิศทางการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป โดยพระสงฆ์จะต้องนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในการจัดการเรียนรู้ หรือร่วมมือผ่านสื่อสังคม เช่น Facebook, WordPress, YouTube, Twitter และ SlideShare เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือออนไลน์ที่มีปรากฏอย่างหลากหลายบนโลกอินเทอร์เน็ตนี้ ล้วนเป็นตัวแปรที่สำคัญในการส่งเสริมให้พระสงฆ์เกิดความสามารถในการฝึกทักษะทางด้านการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น ในยุคสมัยที่เจริญด้วยเทคโนโลยี พระสงฆ์จัดว่าอยู่ในสังคมที่มีความเจริญรุ่งเรืองด้วยสิ่งเหล่านี้ จึงต้องใช้โอกาสในการสร้างสรรค์และพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ให้ทันยุค ทันสมัย ต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดี การใช้สื่อเทคโนโลยีของพระสงฆ์ยังขาดทักษะ หรือสภาพความพร้อม เห็นได้จากที่พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) (2548: 56) ได้กล่าวว่า

โลกยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการปรับตัวเป็นสิ่งสำคัญมากของโลกปัจจุบัน เมื่อรูปแบบต่าง ๆ เปลี่ยนไปองค์กรต่าง ๆ ก็ต้องปรับเปลี่ยนให้ทัน หากไม่ยอมให้มีการปรับเปลี่ยนก็จะมีปัญหามาก พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทัน การเปลี่ยนแปลงทั้งในอนาคตและปัจจุบัน ต้องเป็นที่พึงของประชาชน และเป็นภาระหน้าที่ของคณะสงฆ์ที่พึงมีต่อสังคม ต่อชุมชน และความรู้รอบตัวเรื่องสถานการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่เกี่ยวข้องที่สำคัญต้องมีความรู้พื้นฐานด้านไอทีด้วย

รวมถึงข้อจำกัดทางสถานภาพและภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ เพราะการใช้เครื่องมือเหล่านี้มีทั้งส่วนที่สร้างสรรค์ และส่วนที่ทำลาย หากพระสงฆ์ไม่คำนึงถึงปทัสฐาน คือ “พระธรรมวินัย” ที่พระพุทธเจ้าทรงวางข้อกำหนดครอบเอาไว้ จนเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมศรัทธาที่มีต่อคณะสงฆ์จนเกิดความเหินห่าง ทำให้จำนวนผู้ที่เคารพนับถือ หรือแม้แต่พุทธบริษัท ได้แก่ พระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนสามเณรเหลือน้อย เพราะเหตุมาจากไม่มีศรัทธา ผลกระทบที่เกิด คือ พระพุทธศาสนาหมดคนนับถือในที่สุด ข้อสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ พระสงฆ์ส่วนมากใช้ในทางที่เหมาะสมต่อสมณสาธูป เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา แต่ก็ยังมีพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งที่ใช้ระบบสื่อสังคมออนไลน์ เช่น อีเมล เฟซบุ๊ก แชนท์ ฯลฯ ในที่ไม่เหมาะสม สร้างความไม่สบายใจแก่พุทธศาสนิกชนบางกลุ่ม ผู้ปกครองสงฆ์ไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของผู้ได้บังคับบัญชา ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะพระภิกษุสามเณรผู้ที่มีความรู้ควบคู่กับการปฏิบัติการจัดอบรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่พระภิกษุสามเณรและบุคคลทั่วไปค่อนข้างน้อยประชาชนไม่ค่อยมีโอกาสดำรงธรรมะ นอกจากการฟังธรรมะเนื่องในวันสำคัญ หรือเทศกาลต่าง ๆ การจัดสรรที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรของแต่ละวัดยังไม่ดีเท่าที่ควร บางวัดมีสิ่งก่อสร้างเกินความจำเป็น การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนรอบวัดมีน้อย (พระวิฑูรย์ ฐานเมธี, 2554)

จากปัญหาข้างต้น ได้กลายเป็นจุดอ่อนสำหรับคณะสงฆ์ที่จะพัฒนาคณะสงฆ์ให้เดินไปอย่างมั่นคงและก้าวหน้ายุคสมัย จึงกล่าวได้ว่า คณะสงฆ์ควรที่จะใส่ใจรายละเอียดปัญหาเหล่านี้ เพื่อการวิเคราะห์ พิจารณา ตลอดจนวางแผน กำหนดทิศทางการก้าวเดินของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะในเรื่องของตัวผู้นำ พระภิกษุ หรือพระเถระในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในการปกครอง การศึกษา ที่มีอำนาจในการสั่งสอน อบรม หรือแม้แต่พระภิกษุที่จะต้องการอยู่ช่วยประกาศ เผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรปรับเปลี่ยนแนวความคิดในเชิงปรัชญานำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผน กำหนดยุทธศาสตร์ กำหนดบุคลากรสงฆ์ให้เหมาะสมกับงานและเท่าทันกับสถานการณ์ในยุคดิจิทัล ที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา การเข้ามาของเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลต่าง ๆ ที่มีผลกับการปฏิบัติ การประพฤติกิจวัตรของพระสงฆ์ การติดต่อสื่อสาร โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ ล้วนเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยความสะดวก รวดเร็ว ฉับไว ข้อมูลต่าง ๆ สามารถที่จะค้นหา ศึกษาได้อย่างไร้พรมแดน ในทางกลับกันทุกอย่างเมื่อมีด้านดี ย่อมมีด้านที่ไม่ดี กล่าวได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลอาจสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นได้ หากผู้ใช้ไม่ศึกษาอย่างจริงจัง การประพฤติปฏิบัติอย่างเคยชิน การกระทำบางอย่างอันไม่เหมาะสม บางครั้งอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ตั้งใจ ผู้นำสงฆ์ในฐานะเป็นผู้แก้อธิกรณ์เหล่านั้น จำเป็นต้องอาศัยปัญญาในการแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างมีเหตุมีผล ไตร่ตรองข้อมูลข้อเท็จจริง เพื่อให้พระพระพุทธศาสนาเดินไปข้างหน้าอย่าง

มั่นคง และเป็นที่พึ่งพิงให้กับประชาชนได้อย่างตั้งใจ อย่างไรก็ตาม ในยุคของดิจิทัล ผู้นำ หรือภาวะผู้นำ ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะนำพาคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนที่เด่นชัดที่สุด คือ ในส่วนของ การปกครอง เพราะถ้ามีระบบการปกครองที่ดี พระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครอง หรือการบริหารที่ดีนั้นต้องมีรูปแบบ วิธีการจัดการที่ดี หรือแนวคิดที่ดีในการทำงาน ความรู้ ความสามารถของผู้บริหาร ผู้ปกครอง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความรู้ การศึกษาทั้งทางโลก และทางธรรมให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ เนื่องจากในปัจจุบันคณะสงฆ์ ได้อิงอำนาจรัฐ และจารีตประเพณี เมื่อเกิดอิทธิพลขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในการจัดระเบียบในเรื่องต่าง ๆ (กรมการศาสนา, 2540: 40-42) อย่างไรก็ตาม ในอนาคตปัญหาต่าง ๆ อาจมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และปัญหาความแตกแยกของคนในสังคม มีแนวโน้ม จะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสาเหตุมีทั้งปัญหาความขัดแย้งกันเองของชาวพุทธ ซึ่งนับวันจะขยายตัวมากขึ้น ปัญหาเหล่านี้ ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง และจริงจังที่เหมาะสมดังมาจากคณะสงฆ์นัก และอาจกลายเป็นสาเหตุใหญ่ อันนำไปและส่งผลเสียหายถึงความทรุดโทรมเสื่อมสลายของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยในภายหน้าอีกด้วย

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความจำเป็นในความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นประเด็นข้อสงสัยที่นำไปสู่การศึกษาค้นคว้าหาคำตอบเกี่ยวกับภาวะผู้นำโดยเฉพาะหลักการของพระพุทธศาสนาที่มีต่อภาวะผู้นำ เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหภาวะผู้นำสงฆ์จังหวัดยะลา ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยเพื่อนำผลวิจัยที่ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล ในพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยภาวะผู้นำสงฆ์
3. เพื่อประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาว่าด้วยภาวะผู้นำสงฆ์ในพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์มองผ่านพุทธปรัชญาในสังคมดิจิทัล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) เป็นหลัก เอกสารที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้ทั้งเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary source) คือ พระไตรปิฎก และเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) คือ เอกสารคำสอนของนักปรัชญา เอกสารคำสอนของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา หนังสือ ตำรา เอกสาร งานเขียนของนักวิชาการ ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องรูปแบบการวิจัยใช้การเขียนบรรยายผสมการถกประเด็นปัญหาเพื่อให้เห็นว่าข้อมูลที่น่ามานั้นมีความจำเป็นในการเชื่อมโยงของข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์งานวิจัย

4. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล ในพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา พบว่า พื้นฐานของบุคคลจากอคติย่อมบ่งบอกถึงอนาคตได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่อยู่ในฐานะผู้นำสงฆ์ หรือผู้ปกครองที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา จะต้องมีความสมบัตินี้ครบถ้วน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน ดังนี้

1. แนวคิดและคุณลักษณะภาวะผู้นำสงฆ์ ได้แก่

1.1 ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง ศิลปะ หรือทักษะความสามารถของบุคคลหนึ่ง การใช้ อิทธิพล หรืออำนาจหน้าที่ อีกนัยหนึ่งหมายถึง คุณสมบัติที่ติดตัวของผู้นำนั่นเอง เพื่อให้การปฏิบัติบรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างสมบูรณ์

1.2 องค์ประกอบของภาวะผู้นำที่จะต้องประกอบด้วยความสามารถต่าง ๆ ทั้งเรื่องของการชักจูง การให้กำลังใจ ความรู้ รวมถึงพฤติกรรมที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้นั้น ต้องประกอบด้วยตน คือ ต้องรู้จักตนเอง มีความรู้ ความสามารถที่จะทำงานนั้น ๆ บุคคล คือ คนที่จะมาช่วย หรือผู้ตามงาน คือ ต้องเข้าใจในงาน หรือสิ่งที่จะทำ และเงิน คือ ทุน หรืองบประมาณ เป็นที่ทราบกันดีว่า ในสังคมปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะขาดไม่ได้

1.3 คุณลักษณะและทักษะสำคัญของภาวะผู้นำพึงมีอันเป็นปัจจัยที่คอยสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยภูมิรู้ มีความรู้ ความสามารถ ด้านเทคนิค หรือความชำนาญเฉพาะอย่างภูมิธรรม เป็นผู้ที่มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรม ภูมิฐาน อันเป็นบุคลิกลักษณะทั้งความคิด ทศนคติ และการประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมกับตน หรือเรียกว่า มีวิสัยทัศน์และสุดท้าย คือ ภูมิปัญญา เป็นผู้ที่สามารถแยกแยะสิ่งไหนถูก สิ่งไหนผิด สิ่งไหนมีประโยชน์ สิ่งไหนไม่มีประโยชน์ คือ มีโยนิโสมนสิการ

1.4 ประเภทของผู้นำ ที่ได้สรุปรวมไว้ คือ ผู้นำประเภทจัดตั้ง คือ ผู้นำที่เกิดจากการคัดเลือก แต่งตั้ง ขึ้นมา บางครั้งอาจมีความรู้บ้าง ไม่มีความรู้ ความสามารถบ้าง บางครั้งได้เป็นผู้นำเพราะอาวุโส ผู้นำประเภทนี้มิให้เห็นโดยมาก และผู้นำประเภทประสบการณ์ คือ ผู้นำประเภท กล้าตัดสินใจ เข้าใจในสถานการณ์ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที ไปอยู่ที่ไหนพร้อมที่จะเป็นผู้นำ

1.5 อำนาจของผู้นำ ได้สรุปรวมไว้ คือ อำนาจตามหลักเหตุผล อำนาจบารมี และอำนาจตามประเพณี

1.6 พฤติกรรมผู้นำ ได้สรุปรวมไว้ คือ กิริยาท่าทางที่แสดงออกมาส่วหนึ่งของบุคคล ๆ นั้น เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน พูด คิด จะเห็นได้ว่า ลักษณะผู้นำ หรือแบบของผู้นำนั้น สามารถเปลี่ยนแปลงได้จากแบบหนึ่งเป็นอีกแบบ ดังนั้น ทุกคนจึงสามารถจะเปลี่ยนแบบลักษณะผู้นำของตนเองจากแบบหนึ่งไปเป็นอีกแบบหนึ่งได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยภาวะผู้นำสงฆ์ พบว่า ภาวะผู้นำสงฆ์ควรนำพุทธปรัชญามาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์

1. พุทธปรัชญา มองว่า สิ่งต่าง ๆ มีความเปลี่ยนแปลง มีระเบียบ มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงแบบไร้ระบบ ไร้กฎ ไร้ทิศทางความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งไม่ใช่เกิดขึ้น โดยบังเอิญ แต่อาศัยเหตุปัจจัยเกิดขึ้นแล้วเหตุปัจจัยแต่ละอย่างก็อาศัยเหตุปัจจัยอื่น ๆ เกิดขึ้นเช่นกัน แล้วเหตุปัจจัยแต่ละอย่างก็อาศัยเหตุปัจจัยอื่น ๆ เกิดขึ้นเช่นกัน พุทธปรัชญาเป็นการแสวงหาความรู้โดยอาศัยหลักความจริงภายนอกและความจริงภายในเป็นหลักในการแสวงหาคำความจริง ซึ่งต้องกำกับโดยสติและปัญญาอันมีพื้นฐานการรับรู้ที่ได้จากการมโน และประสบการณ์ในการนำไปพิจารณาไตร่ตรอง โดยเฉพาะสังคมหลังยุค ที่มองถึงคุณค่า มองถึงคุณประโยชน์มากกว่ามองตัววัตถุ จำเป็นที่จะต้องอาศัยปัญญาในการพิจารณาเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ทั้งเรื่องของเทคโนโลยี การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว ต้องอาศัยปัญญาเป็นตัวพิจารณา กลั่นกรอง สิ่งเหล่านั้น โดยเฉพาะผู้นำสังคม จะต้องมองให้เห็นถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาโดยเฉพาะคณะสงฆ์จังหวัดยะลา ที่ต้องพิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ อย่างรอบครอบ จึงเป็นเหตุผลที่ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และสามารถนำเทคโนโลยี หรือสิ่งต่าง ๆ มาช่วยเสริมในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการ และการบริหารมากที่สุด การทำให้ผู้นำตระหนักในบทบาทของตน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดโดยพัฒนาผู้นำสังคม ตลอดจนพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้คู่คุณธรรม การพัฒนานั้นต้องพัฒนาองค์รวมอย่างบูรณาการ คือ ใช้ปัญญาเข้าใจถึงความจริงที่เป็นไปตามระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยของสิ่งทั้งหลาย แล้วลงมือปฏิบัติเพื่อความดำรงอยู่ด้วยดี ซึ่งเป็นการพัฒนาให้ผู้นำเป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ยกระดับการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำให้เจริญด้วยจริยธรรมควบคู่ไปกับความเจริญทางจิตใจ

2. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้นำในองค์กร คือ เน้นเรื่องที่ตัวเองถนัดนำความเชี่ยวชาญเหล่านั้นมาถ่ายทอดให้ผู้นำที่เราต้องการพัฒนาสร้างกลุ่มบุคคลใกล้ชิดที่คอยช่วยไม่ให้ล้มตัวบุคคลกลุ่มนี้อาจเป็นคนใกล้ชิดที่รักเราแท้จริงอย่างไม่มีเงื่อนไข พร้อมเป็นกระจกสะท้อนความเป็นจริงของเราถ้าที่จะหักท้วงในสิ่งที่ผิดและไม่สมควรทำเฉพาะงานที่สำคัญในองค์กรต้องมีการวิเคราะห์และเลือกแบ่งเวลาให้เหมาะสม สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม พระสงฆ์มีบทบาททางภาวะผู้นำสำหรับการดำเนินชีวิตให้มีความเจริญรุ่งเรืองเรื่อยมาถือได้ว่า เป็นแกนกลางที่ได้ช่วยนำพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาช่วยพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน

ดังนั้น พระสงฆ์ต้องพัฒนาภาวะผู้นำทางจริยธรรม ให้เกิดขึ้นกับตนเองก่อนและพระสงฆ์ จึงนำความรู้ และประสบการณ์ที่มีส่งผ่านไปสู่นำองค์กรในยุคปัจจุบันที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผู้นำที่มีจริยธรรม

การแก้ปัญหาภาวะผู้นำตามหลักการทางพุทธปรัชญาไว้ 3 ขั้น คือ

1) มโนธรรมสำนึก เริ่มขึ้นด้วยการอบรมจิตให้เป็นสมาธิภูมิ คือ การตั้งจิตไว้ชอบ เพราะจิตเป็นตัวนำการกระทำทั้งปวง จิตที่ประกอบด้วยมโนสำนึกชอบ คือ จิตที่ตั้งอยู่บนอหิงสธรรมที่มองด้วยหลักการว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงหวาดหวั่นต่ออาชญา ย่อมกลัวความตาย ชีวิตเป็นที่รักของคนทุก ๆ คน ฉันท สัตว์

เหล่านั้น ก็ฉันนั้น เราก็ฉันนั้น นึกถึงเขา เอาตัวเราเข้าเทียบแล้ว ไม่ควรเช่นฆ่า ไม่ควรเบียดเบียนกัน ไม่ควรทำลายล้างกันและกัน คำว่า สัตว์ในที่นี่ หมายถึง สิ่งมีชีวิต รวมทั้งเครื่องนุ่งห่มด้วย

2) ศิล ในการสร้างภาวะผู้นำ ศิลเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญมาก นั่นคือ วินัย สำหรับบรรพชิตทรงบัญญัติสิกขาบท และการกตัญญูตักเตือนด้วยหลักทศ 6 คือ การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมสังคัม

3) การพัฒนาองค์รวม (Holistic approach) ด้วยวิธีบูรณาการ (Integration) โดยเริ่มต้นการพัฒนาผู้นำให้มีปัญญารู้เท่าทันก่อน คือ

(1) การพัฒนาร่างกาย เน้นการพัฒนาทางกาย คือ พัฒนาร่างกายให้แข็งแรง มีสุขภาพดีเป็น
การพัฒนาทางกายภาพทั้งหมด

(2) พัฒนาสังคัม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดี ซึ่งเป็นการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคัมด้วยศีล

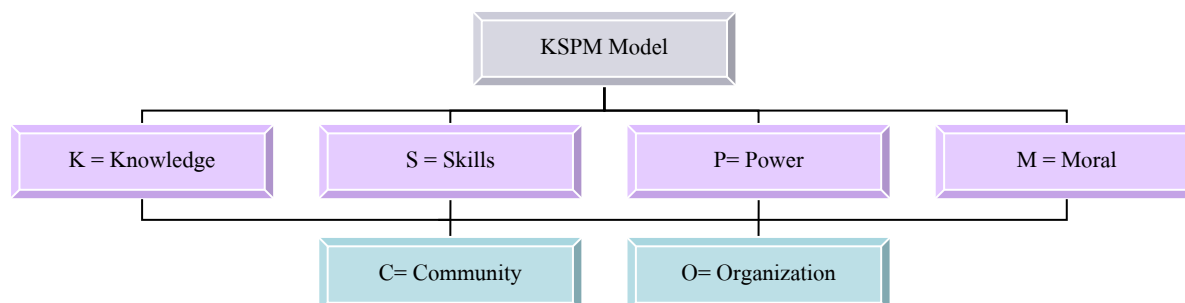
(3) การพัฒนาอารมณ์และจิตใจให้มีความแจ่มใส ให้มีความสามารถเหมาะสมแก่งาน ด้วยสมาธิ

(4) การพัฒนาปัญญา เพื่อให้รู้เท่าทันตามความเป็นจริงด้วยภาวนา หรือการอบรมฝึกฝน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาว่าด้วยภาวะผู้นำสงฆ์ในพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา พบว่า ปัญหาทางการปกครอง การแก้ปัญหาหลักของความบริสุทธิ์ (อนวัชชพละ) มาใช้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องของการปกครองคณะสงฆ์ การใช้อำนาจทางการปกครองของผู้นำ เอาไรต์เอาเปรียบ ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้อง แต่ถูกใจ ไม่ทุจริต ไม่กระทำการต่าง ๆ ให้เกิดโทษ การทำงานอันไร้โทษ จัดว่า เป็นมงคล ไม่เกิด การเอาไรต์เอาเปรียบ รู้จักหน้าที่ และการมีส่วนร่วม ซึ่งนำไปสู่การเป้าหมายอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ทำงานอย่างสุจริต ตรงไปตรงมา จัดอยู่ในกฎระเบียบ มีความยุติธรรม ให้ความร่วมมือในหมู่คณะ ตรงกันข้ามถ้าผู้นำไม่มีหลักของความบริสุทธิ์ การกระทำต่าง ๆ ก็ย่อมมีผลตรงกันข้าม คือ นำความเดือดร้อนมาให้ การงานไม่ไปตามกฎ ตามระเบียบ เอาความถูกต้องมากกว่าจะยึดถึงความถูกต้อง ผู้ใต้บังคับบัญชาก็ไม่ศรัทธา ไม่ยอมรับ เกิดความแตกสามัคคีในองค์กรเหล่านี้ เป็นต้น โดยการสร้างภูมิคุ้มกันภายในและภายนอก ปัญหาด้านการปฏิบัติงาน นำหลักของปัญญาพละและวิริยพละมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลอย่างจริงจัง โดยการปรับตัว สร้างความอดทน ตั้งใจทำงานเป็นคนจริง เอาจริงเอาจังให้เกิด อาจต้องใช้เวลาและความอดทนในการขับเคลื่อนกระบวนการ ตลอดถึงการใช้ความรู้คอยพิจารณาถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ เพราะเป็นเรื่องของคนหลายคน ดังนั้น การปฏิบัติจึงต้องดำเนินไปด้วยกันอย่างประณีตระนอง ต้องใช้ความเพียรพยายามเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อน การขับเคลื่อนก็เริ่มจะเห็นผล เห็นแนวทางที่จะสามารถแก้ปัญหาได้ ปัญหาด้านบุคลากรสงฆ์ นำหลักความฉลาด (ปัญญาพละ) และการแสวงหา (อนวัชชพละ) มาประยุกต์ใช้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพ และวิสัยทัศน์ของผู้นำสงฆ์ที่ดี คือ การพัฒนาตัวเองด้วยการแสวงหาความรู้ โดยความเป็นจริงแล้ว ในปัจจุบัน โลก หรือสังคมเปิดกว้างในเรื่องของการศึกษา พระสงฆ์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการแสวงหาความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียน จนเกิดเป็นปัญญา ความฉลาด จนนำไปสู่ความชำนาญ ในการใช้ความรู้ที่ได้จากการแสวงหา เมื่อมีความรู้ความฉลาดแล้ว ทำให้มองเห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ เพื่อสร้างและพัฒนาศักยภาพทางปัญญาให้กับทางคณะสงฆ์ให้สามารถที่จะเข้าใจในเหตุการณ์ ปรับแนวความคิด วิธีคิด เพื่อการวางแผนในเรื่องของบุคลากร

สงฆ์ โดยการกำหนดบุคลากรในอนาคต บุคลากรสงฆ์ การขาดภาวะผู้นำ นำหลักสังคหผละกับอนวัชขพะ ประยุกต์เข้ากับหลักธรรมาภิบาล คือ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบปัจจุบัน

5. องค์ความรู้ใหม่

KSPM Model เป็นการนำหลักการพัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์ อันเป็นปัญหาที่รื้อคอยการแก้ไขทาง จริยธรรม ที่กำลังเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ปัจจุบัน แนวทางที่ได้จากการนำหลักพุทธปรัชญาภาวะผู้นำมาประยุกต์ใช้ จึงได้นำมาบูรณาการ 2 ส่วน คือ ปัจจัยภายในที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัญญาในการพิจารณา คือ KSPM และ ปัจจัยภายนอกที่เกิดจากการได้ศึกษาเล่าเรียนตลอดถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วม คือ CO

K = Knowledge ความรู้ ความเข้าใจ เป็นความรู้ที่ผู้นำสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา ควรศึกษาเรียนรู้ ได้แก่ ด้านพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ เทคโนโลยี และประกาศมหาเถรสมาคม ตลอดจนการกำหนดแผน นโยบาย กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่นำไปสู่การปฏิบัติในสังคมปัจจุบัน

S = Skills ทักษะ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ความสามารถ หรือที่เรียกว่า ภาวะผู้นำสงฆ์ ผู้นำสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา ควรศึกษาเรียนรู้ให้มีความเชี่ยวชาญ ได้แก่ การประยุกต์การใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล มีเทคนิค ในการวิเคราะห์ข้อมูล และสถานการณ์ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนการมองคนออก ใช้คนเป็น เพื่อได้ประโยชน์อย่างสูงสุด

P = Power การสร้างพลังแห่งความเป็นผู้นำที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล ด้วยด้วยหลักพุทธปรัชญา คือ พละธรรม 4 ประการ คือ ปัญญาพละ วิริยพละ อนวัชขพละ และสังคหพละ ด้วยการสร้างพลังแห่งการสร้างสรรค์พลังแห่งการปรับตัว พลังแห่งการแสวงหา และพลังแห่งความร่วมมือ

M = Moral ศีลธรรม หลักของการปฏิบัติ ที่คอยควบคุมความประพฤติการปฏิบัติของผู้นำสงฆ์ ให้อยู่ในขอบเขตบนความเรียบร้อยและถูกต้อง จึงเป็นกระบวนการเริ่มต้นของระบบกฎทั้งหลาย

C = Community ชุมชน ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนของคณะสงฆ์ ให้สามารถเดินหน้าได้อย่างเข้มแข็ง โดยการมีส่วนร่วมและกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา เพราะถ้าไม่มีชุมชนคณะสงฆ์ก็ไม่สามารถที่จะเดินหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

O = Organization หน่วยงานของรัฐ องค์กร คณะสงฆ์ และภาคเอกชน ที่เป็นส่วนสนับสนุนในด้าน การให้ความรู้ สนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ เป็นพี่เลี้ยง ที่ปรึกษา และช่วยตรวจสอบ ความโปร่งใสในการทำงาน เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัลโดยเฉพาะในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา เป็นที่ชัดเจนว่า กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์นั้น สิ่งที่ควรดำเนินการเป็นลำดับต้น ๆ คือ การสร้างภาวะผู้นำสงฆ์ให้เกิดขึ้นแก่ตัวบุคคลทางด้านจริยธรรม ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันว่ายุคแห่งเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเปลี่ยนแปลงบ้างก็เกิดผลดี บ้างก็เกิดผลเสีย แม้กระทั่งคณะสงฆ์จังหวัดยะลาก็เช่นกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ อันเป็นวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ภาวะผู้นำสงฆ์จังหวัดยะลา จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีแนวคิดการปรับตัว การประสาน การร่วมมือกับหน่วยงาน หรือชุมชน อันเป็นองค์ประกอบของผู้นำทั้งสิ้น และสิ่งหนึ่งที่ผู้นำสงฆ์จะขาดเสียไม่ได้ คือ ต้องรู้ตัวเอง มองคนออก ใช้คนเป็น ต้องรู้ว่าสิ่งไหนควรที่จะทำก่อน หรือหลัง และที่สำคัญ คือ ต้องมีเงินทุน คือ ที่มาและที่ไปของเงิน เพื่อใช้ในการบริหารปกครอง โดยอาศัย อารมณ์ ความรู้ ปัญญา ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนและประสบการณ์ที่เกิดขึ้น จนเกิดเป็นความชำนาญ และนำไปสู่การปฏิบัติได้ จึงเป็นที่มาของผู้นำ ที่ไม่ต้องนำ คือ ถ้าทุกคนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ตลอดถึงความถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ทุกคนก็ย่อมเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาญาณพล ญาณปญโญ (รัตนบุรี) (2561) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน

2. พุทธปรัชญาดำรงภาวะผู้นำสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัลโดยเฉพาะในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา เป็นที่ชัดเจนทั้งโดยหลักการและประสบการณ์ของพุทธปรัชญาที่มองภาวะความเป็นผู้นำและผู้นำเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกันอาศัยซึ่งกันและกัน โดยอาศัยหลักในเรื่องนิยาม 5 ปฏิจจนูปบาทและไตรลักษณ์ ด้วยการมองโลกแบบองค์รวม เป็นเหมือนการทดสอบตามหลักเหตุและผล มีกระบวนการอิงอาศัยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ชัชฎาภรณ์ อยู่เย็นเป็นสุข (2561) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาพุทธปรัชญาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาดำรงภาวะผู้นำสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัลโดยเฉพาะในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดยะลา เป็นที่ชัดเจนว่า พุทธปรัชญาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ผลเป็นรูปธรรมโดยมุ่งพัฒนาเชิงองค์รวมและนำไปสู่ประโยชน์สุขทั้งที่เป็นประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นได้อย่างแท้จริง บนพื้นฐานหลักการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยพลธรรม 4 อันเป็นหลักกำลังแห่งคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุระพงษ์ สุรวโส (สีหมอก) (2555) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพระครูโพธิวิริคุณ วัดโพธิการาม ตำบลโพนสูง อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์นั้นจะเกิดขึ้นเพียงลำพังย่อมเป็นไปไม่ได้ ต้องอาศัยความร่วมมือ ช่วยเหลือสนับสนุนทุก ๆ ฝ่ายทั้งปัจเจกบุคคล คณะสงฆ์เอง รวมถึงชุมชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาผู้นำสงฆ์มีภาวะที่พร้อมที่จะเป็นผู้นำ เป็นที่นำเคารพ เป็นที่นำเลื่อมใส เป็นที่นำศรัทธา และที่สำคัญ คือ สามารถที่จะดำรงพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญควรที่จะให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ และร่วมกันทำไปพร้อมกันกับคณะสงฆ์ สำหรับ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการของคณะสงฆ์กับพุทธปรัชญาสามารถนำมาบูรณาการได้อย่างไร ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชาวพุทธกับคณะสงฆ์ให้เป็นรูปธรรม ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำสงฆ์ในพุทธกาลกับผู้นำสงฆ์ในยุคปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างไร ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์ใช้พุทธปรัชญากับการปกครองคณะสงฆ์ในแต่ละระดับ ควรศึกษาการจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำในแต่ละด้าน ควรศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญากับภาวะผู้นำ

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2542). **พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ชัชฎาภรณ์ อยู่เย็นเป็นสุข. (2561). **การศึกษาพุทธปรัชญาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน). (2548). **ธรรมญาณนิพนธ์ : 100 ปี พระพุทธรญาณ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาญาณพล ญาณปญโญ (รัตนบุรี). (2561). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้าน เผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุระพงษ์ สุรวโส (สีหมอก). (2555). **ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษา พระครูโพธิ์วิรุณ วัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม). (2554). **การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร). (2557). **เป็นบุญจริง ๆ นะ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย Disciplinary Offenses of Male Inmates in Nong Khai Provincial Prison

จิราวัฒน์ ศรีนุกุล

Jiranuwat Srinukul

บุญเหลือ บุปผามาลา

Boonluae Bubphamala

คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

Faculty of Political Science, Pitchayabundit College

E-mail: jirawat1195@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือผู้ต้องขังเพศชาย ที่อยู่ในเรือนจำจังหวัดหนองคาย จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลทั่วไปของประชากร สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ F - test สำหรับเปรียบเทียบการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคายที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ

ผลการวิจัย พบว่า การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.45$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมาตรการลงโทษผู้กระทำผิดวินัย ($\mu = 3.63$) รองลงมาคือด้านการคบเพื่อน ($\mu = 3.46$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเครียด ($\mu = 3.38$) ผลการเปรียบเทียบการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ โดยภาพรวม พบว่าผู้ต้องขังที่มีอายุ ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ ต่างกันมีการกระทำผิดวินัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว ต่างกันมีการกระทำผิดวินัยไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การกระทำผิดวินัย, ผู้ต้องขังชาย, เรือนจำ

ABSTRACT

The main objective of this research was to study the disciplinary actions of male inmates in Nong Khai Provincial Prison. The research population was male inmates. 100 people in Nong Khai Provincial Prison. The instrument used for data collection was a questionnaire consisting of 3 parts content. Statistics used in data analysis. are descriptive statistics such as number, percentage, mean and standard deviation. For general population information Inferential statistics include F - test for comparing the disciplinary actions of male inmates in Nong Khai Provincial Prison classified by age. education level the time to be punished and the number of times he was punished

The results showed that Disciplinary offenses of male inmates in Nong Khai Provincial Prison Overall, it was at a high level ($\mu = 3.45$), and when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was the punishment for disciplinary offenders ($\mu = 3.63$), followed by friendship ($\mu = 3.46$). and the aspect with the least mean was stress ($\mu = 3.38$). classified by age education level The time to be punished and the number of times that the prisoners had been sentenced. education level and the number of times he was punished The difference in disciplinary offenses was significantly different at the 0.05 level. Different people have different disciplinary actions.

Keywords : disciplinary offense, male inmates, prison

1. บทนำ

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีภารกิจเกี่ยวกับการควบคุมแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยมุ่งพัฒนาเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริต สามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติ และสังคมให้การยอมรับ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งตามกฎหมาย โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนดนโยบายของกระทรวง หลักอาชญาวิทยา และหลักทัณฑวิทยา ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ ดำเนินการเกี่ยวกับการให้สวัสดิการ การสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง และปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2564)

ในฐานะกรมราชทัณฑ์เป็นกลไกลำดับสุดท้ายที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล และกรมราชทัณฑ์ ตามลำดับ ซึ่งภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับ

ตัวผู้กระทำความผิดที่ศาลพิพากษาแล้วมาลงโทษตามกฎหมายและการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขภายหลังพ้นโทษแล้ว ดังนั้นจึงเห็นว่ากรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานหนึ่งช่วยป้องกันสังคมและยับยั้งการกระทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง ในขณะเดียวกันก็เป็นหน่วยงานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของชาติด้วยองค์การหนึ่งการดำเนินงานด้านวินัยผู้ต้องขังเป็นการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 35 และกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 99-1 19 ในการดำเนินการด้านวินัยผู้ต้องขังมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ด้านการปกครองผู้ต้องขังให้ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนแบบแผนต่าง ๆ ให้เกิดความสงบเรียบร้อย เมื่อเกิดการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง จะมีเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม มาตรการในการป้องกันการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังนับว่าเป็นแนวทางที่สำคัญ อาทิ การอบรมชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้ต้องขังเข้าใจใหม่เข้าใจระเบียบการปฏิบัติในเรือนจำ รวมทั้งควรตีตราระเบียบข้อบังคับให้เห็นชัดเจน เป็นต้น

เรือนจำจังหวัดหนองคายเป็นหน่วยงานราชทัณฑ์ สังกัดกรมราชทัณฑ์กระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมผู้ต้องขัง ให้การฝึกอบรม การฝึกวิชาชีพ มีผู้ต้องขัง จำนวน 1733 คน เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ จำนวน 76 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 20 พฤศจิกายน 2564) และเรือนจำจังหวัดหนองคายเป็นเรือนจำที่มีการควบคุมผู้ต้องขัง ที่มีกำหนดโทษไม่เกิน 20 ได้ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ คือ การควบคุมและแก้ไขให้ผู้ต้องขังเป็นคนดี แต่ผู้ต้องขังในเรือนจำกลับมีการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำเพิ่มขึ้นทุกปี และเนื่องจากผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดหนองคายได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นผู้ต้องขังที่เป็นผู้มีการศึกษาน้อย และเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม มาเป็นผู้ต้องขังที่มีความรู้ทั้งทางประสบการณ์และการศึกษา มีสถานภาพในสังคมที่สูงกว่าในอดีตประกอบกับสังคมปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย อาทิ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทำให้การติดต่อสื่อสารสามารถติดต่อกันได้ทุกที่ทุกเวลา การควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้เกิดการทำความผิดวินัยจึงมีปัจจัยที่ยากจะควบคุมมากขึ้น

การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดหนองคายได้มีการกระทำผิดวินัยเพิ่มขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่คนหนึ่งซึ่งปฏิบัติงานและมีประสบการณ์ในเรือนจำ เห็นว่ากรมราชทัณฑ์ได้พยายามที่จะแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี และภายหลังพ้นโทษไม่ไปก่อความสงบเรียบร้อยของสังคมตามที่สาธารณชนทั้งหลายมุ่งหวัง โดยการนำมาตรการที่เหมาะสมมาใช้กับผู้ต้องขัง แต่กลับพบว่าผู้ต้องขังบางคนถึงแม้จะถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานแล้ว ก็ยังคงมีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อกำหนดต่าง ๆ ของเรือนจำเช่น การทะเลาะวิวาท การลักลอบมีสิ่งของต้องห้ามไว้ในครอบครอง การเล่นการพนัน เป็นต้น บางครั้งก็เป็นข่าวปรากฏให้เห็นตามสื่อมวลชน ทำให้ภาพลักษณ์ของกรมราชทัณฑ์เกิดความเสียหาย

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจที่ศึกษามูลเหตุปัจจัยในการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดหนองคาย เพราะในเมื่อกรมราชทัณฑ์ได้มีมาตรการต่าง ๆ ที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติตนเป็นคนดี เช่น การจัดชั้นผู้ต้องขัง การลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ โดยมุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังได้พยายามประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี อยู่ในกฎ ระเบียบ ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่กำหนด เพื่อที่จะได้กลับสู่สังคมได้เร็วขึ้น แต่กลับมีผู้ต้องขังบางส่วนยังกระทำผิดวินัยอยู่ ทำให้ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ และยังเป็น

อุปสรรคสำคัญในการที่จะบำบัด ฟันฟู แก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดีได้ผลของการศึกษาในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังทั้งนี้ เพื่อให้กรมราชทัณฑ์ได้นำผลของการศึกษาที่เป็นประโยชน์ ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการวางมาตรการแก้ไขปัญหาลักษณะการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง เพื่อให้เรือนจำและทัณฑสถาน เป็นที่สำหรับให้โอกาสผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัย ตามเป้าหมายของกรมราชทัณฑ์ในการที่จะเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแก้ไขฟันฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดีอย่างแท้จริงดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่องมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดหนองคาย เพื่อจะได้รับทราบถึงปัญหาที่ทำให้ผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยว่าเกิดจากสาเหตุใด และสามารถวางแนวทางในการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดหนองคายได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ
3. เพื่อเสนอแนวทางในการป้องกันการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดหนองคาย

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variable) คือ 1. อายุ 2. ระดับการศึกษา 3. ระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว และ 4. จำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ

2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้เอาแนวคิดเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังจากแนวคิดตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เรื่องกฎระเบียบทางด้านวินัยผู้ต้องขังขณะคุมขังอยู่ในเรือนจำ ประกอบไปด้วย 7 ด้าน คือ

- 2.1 ด้านความเครียด
- 2.2 ด้านการคบเพื่อน
- 2.3 ด้านทัศนคติต่อการกระทำผิดวินัย
- 2.4 ด้านความแอด
- 2.5 ด้านกฎระเบียบของเรือนจำ
- 2.6 ด้านการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ
- 2.7 ด้านมาตรการลงโทษผู้กระทำผิดวินัย

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ต้องขังเพศชายที่อยู่ในเรือนจำจังหวัดหนองคาย รวมจำนวนทั้งสิ้น 100 คน โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากประชากรทั้งหมด (งานทะเบียนเรือนจำจังหวัดหนองคาย, 2565)

ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาการศึกษาในครั้งนี้ศึกษาตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 เป็นระยะเวลา 5 เดือน

4. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขังเพศชายที่อยู่ในเรือนจำจังหวัดหนองคาย
2. ทำให้ทราบถึงมูลเหตุจูงใจ และสาเหตุในการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดหนองคาย
3. สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และวิธีการต่าง ๆ ในการปรับปรุง และเสริมสร้างป้องกันการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

(Independent)

ตัวแปรตาม

(dependent Variables)

ปัจจัยส่วนบุคคล
1. อายุ
2. ระดับการศึกษา
3. ระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว
4. จำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ

การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำ

จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 7 ด้าน

1. ด้านความเครียด
2. ด้านการคบเพื่อน
3. ด้านทัศนคติต่อการกระทำผิดวินัย
4. ด้านความแอด
5. ด้านกฎระเบียบของเรือนจำ
6. ด้านการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ
7. ด้านมาตรการลงโทษผู้กระทำผิดวินัย

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ต้องขังเพศชายที่อยู่ในเรือนจำจังหวัดหนองคาย รวมจำนวนทั้งสิ้น 100 คน โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากประชากรทั้งหมด (งานทะเบียนเรือนจำจังหวัดหนองคาย, 2565)

7. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และแบบสอบถาม ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขังเพศชายที่อยู่ในเรือนจำจังหวัดหนองคาย จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย แบบสอบถามนี้ สร้างโดยการพัฒนาแบบสอบถามจากแนวคิดตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เรื่อง ระเบียบทางด้านวินัยผู้ต้องขังขณะคุมขังอยู่ในเรือนจำ มีจำนวนข้อคำถาม 36 ข้อ ประกอบไปด้วย 7 ด้าน คือ 1. ด้านความเครียด 2. ด้านการคบเพื่อน 3. ด้านทัศนคติต่อการกระทำผิดวินัย 4. ด้านความแออัด 5. ด้าน ภาวะเปียบของเรือนจำ 6. ด้านการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ และ 7. ด้านมาตรการลงโทษ ผู้กระทำผิดวินัย การศึกษาครั้งนี้ มีลักษณะเป็นการประเมินค่าระดับความคิดเห็นตามความเป็นจริง 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แนวทางในการป้องกันการกระทำผิดวินัยในเรือนจำจังหวัดหนองคาย เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question)

8. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย เพื่อนำมากำหนดกรอบการสร้างแบบสอบถามตลอดจนแนวทางการออกแบบสอบถามให้ครอบคลุมนิยามศัพท์และตัวแปรที่กำหนด

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเครื่องมือวิจัย

3. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้าง รูปแบบและข้อคำถาม เพื่อขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

4. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างภาพรวมทั้งหมดของแบบสอบถามโดยใช้สูตร IOC (Index of Item Objective Congruence) ตามวิธีของ โรวินเนลลี (Rovinelli) และแฮมเบิลตัน (Hambleton) (สมนึก ภัททิยธนี, 2544, หน้า 219-233)

5. แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วเสนอต่ออาจารย์ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อนำไปทดลองใช้และหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

5.1 โดยนำไปทดลองใช้ (try - out) กับผู้ต้องขังเพศชายที่อยู่ในเรือนจำจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นประชากรที่มีความคล้ายคลึงกับพื้นที่ศึกษา จำนวน 30 คน

5.2 นำค่าที่ได้มาทำการทดสอบความเชื่อมั่นในเนื้อหาของคำตอบโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้เท่ากับ 0.757

5.3 นำแบบสอบถามดังกล่าว ทำการปรับปรุงเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

9. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากวิทยาลัยพิชญบัณฑิต ถึงผู้บริหารของเรือนจำจังหวัดหนองคายเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม กับกลุ่มประชากรในการวิจัย
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้เป็นกลุ่มประชากรตอบแบบสอบถามแล้วเก็บรวบรวมกลับคืนมาทั้งหมด ในวันเดียวกันด้วยตนเอง
3. นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

10. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยและสถิติที่ใช้ในการเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน (N) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ต้องขังเพศชายที่อยู่ในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วยอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ

สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติ F-test (One Way ANOVA) โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาต้องทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) สำหรับการเปรียบเทียบมูลเหตุปัจจัยในการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ

และแสดงสรุปจำนวน เป็นประเด็นสำคัญสำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แนวทางในการป้องกันการกระทำผิดวินัยในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

11. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 25 – 30 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 และช่วงอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 41 – 45 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 และน้อยที่สุดคือ อนุปริญญา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 มีระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้วตั้งแต่ 1 - 5 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 94.00 และน้อยที่สุดคือมากกว่า 10 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 ส่วนใหญ่มีจำนวน

ครั้งที่เคยต้องโทษ 1 ครั้ง จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 รองลงมา 2 ครั้ง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 และน้อยที่สุดคือมากกว่า 2 ครั้งขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00

2. การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.45$, $\sigma = 0.29$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมาตรการลงโทษผู้กระทำผิดวินัย ($\mu = 3.63$, $\sigma = 0.33$) รองลงมาคือด้านการคบเพื่อน ($\mu = 3.46$, $\sigma = 0.56$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเครียด ($\mu = 3.38$, $\sigma = 0.57$) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านความเครียด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.38$, $\sigma = 0.57$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 5. การกระทำผิดวินัยของท่านเกิดจากปัญหา ที่เกิดจากหนี้สินภายในเรือนจำ ($\mu = 3.49$, $\sigma = 0.71$) รองลงมาคือ ข้อ 4. การกระทำผิดวินัยของท่านเกิดจากความเครียดที่เกิดจากปัญหาการเงินที่ใช้จ่ายในเรือนจำ ($\mu = 3.46$, $\sigma = 0.86$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 3. การกระทำวินัยผิดของท่านเกิดจากความเครียดที่เกิดจาก ครอบครัว และญาติพี่น้องทางบ้าน ($\mu = 3.27$, $\sigma = 0.96$)

2.2 ด้านการคบเพื่อน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.46$, $\sigma = 0.56$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 6. การกระทำผิดวินัยของท่านเกิดจากต้องการ เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนผู้ต้องขัง ($\mu = 3.49$, $\sigma = 0.74$) รองลงมาคือ ข้อ 7. การกระทำผิดวินัยของท่านเกิดจากการยอมรับผิดแทนเพื่อนผู้ต้องขัง ($\mu = 3.48$, $\sigma = 0.84$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 9. การกระทำผิดวินัยเกิดจากการชักชวน ของเพื่อนผู้ต้องขัง ($\mu = 3.43$, $\sigma = 0.90$)

2.3 ด้านทัศนคติต่อการกระทำผิดวินัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.40$, $\sigma = 0.50$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 15. ท่านกระทำผิดวินัยเพราะมีความจำเป็น ($\mu = 3.55$, $\sigma = 0.82$) รองลงมาคือ ข้อ 16. การกระทำผิดวินัยไม่มีผลต่อระยะเวลาที่ในการลงโทษของท่าน ($\mu = 3.51$, $\sigma = 0.78$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 12. การกระทำผิดวินัยเป็นเรื่องปกติที่ใคร่ทำกัน ($\mu = 3.17$, $\sigma = 0.81$)

2.4 ด้านความแออัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.45$, $\sigma = 0.44$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 21. การกระทำผิดวินัยเกิดจากการการใช้ชีวิตประจำวันในพื้นที่ที่จำกัด ($\mu = 3.60$, $\sigma = 0.71$) รองลงมาคือ ข้อ 20. การกระทำผิดวินัยเกิดจากการกระทบกระทั่งกันของผู้ต้องขัง ($\mu = 3.56$, $\sigma = 0.71$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 17. การกระทำผิดวินัยเกิดจากการพักอาศัยอยู่ในห้องที่มีพื้นที่จำกัด ($\mu = 3.29$, $\sigma = 0.83$)

2.5 ด้านกฎระเบียบของเรือนจำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.39$, $\sigma = 3.39$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 26. การกระทำผิดวินัยเพราะคิดว่าจะไม่ถูกดำเนินการทางวินัยจากการกระทำผิดวินัย ($\mu = 3.46$, $\sigma = 0.73$) รองลงมาคือ ข้อ 25. การกระทำผิดวินัยเกิดจากการไม่ทราบถึงบทลงโทษ ($\mu = 3.44$, $\sigma = 0.83$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 23. การกระทำผิดวินัยเกิดจากกฎระเบียบต่าง ๆ ของเรือนจำเปิดช่องให้กระทำผิดวินัยได้ง่าย ($\mu = 3.29$, $\sigma = 0.68$)

2.6 ด้านการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.44$, $\sigma = 0.40$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 31. เรือนจำจัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยาในการให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องขังที่มีปัญหา ($\mu = 3.61$, $\sigma = 0.77$) รองลงมาคือ ข้อ 30. เรือนจำ มีการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ต้องขังที่มีความเดือนร้อนภายในเรือนจำ ($\mu = 3.49$, $\sigma = 0.75$) และข้อที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 28. การกระทำผิดวินัยเกิดจากการที่เรือนจำมีการจัดสวัสดิการด้านการรักษาโรคภัย ไม่เพียงพอแก่ความต้องการของผู้ต้องขัง ($\mu = 3.34$, $\sigma = 0.60$)

2.7 ด้านมาตรการลงโทษผู้กระทำผิดวินัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.63$, $\sigma = 0.33$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 32. โทษที่ได้รับจากการกระทำผิดวินัยไม่รุนแรง พอที่จะยับยั้งผู้ต้องขังที่จะกระทำผิดวินัย ($\mu = 3.87$, $\sigma = 0.61$) รองลงมาคือ ข้อ 35. เรือนจำไม่เข้มงวดต่อ การลงโทษผู้กระทำผิดกฎระเบียบ ($\mu = 3.60$, $\sigma = 0.56$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 36. เรือนจำ สามารถดำเนินการลงโทษผู้กระทำผิดกฎระเบียบเรือนจำได้อย่างรวดเร็ว ($\mu = 3.54$, $\sigma = 0.55$)

3. การเปรียบเทียบมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ โดยภาพรวม พบว่าผู้ต้องขังที่มีอายุ ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ ต่างกันมีมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิด วินัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว ต่างกันมี มูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดวินัยไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แนวทางในการป้องกันการกระทำผิดวินัยในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ได้แก่

1. เรือนจำควรจัดกิจกรรมพัฒนาสุขภาพทางจิตใจในเรือนจำจังหวัดหนองคาย เพื่อที่จะได้สงบ และผ่อนคลายเป็นการป้องกันไม่ให้ถูกสะสมจนกลายเป็นความเครียด
2. ต้องการให้สังคมเปิดโอกาสแก่ผู้เคยถูกต้องโทษจำคุกได้กลับเข้าทำงานได้อย่างปกติในสังคม
3. ควรขยายพื้นที่พักอาศัยอยู่ในห้องที่มีพื้นที่จำกัดให้กว้างมากกว่านี้เพื่อลดความแออัด
4. ควรมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินตรวจสอบที่ชัดเจน และมีมาตรฐาน
5. ควรจัดสวัสดิการด้านเครื่องใช้ส่วนตัวให้เพียงพอแก่ความต้องการของผู้ต้องขังในเรือนจำ

12. อภิปรายผลการวิจัย

การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.45$, $\sigma = 0.29$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมาตรการลงโทษผู้กระทำผิดวินัย ($\mu = 3.63$, $\sigma = 0.33$) รองลงมาคือด้านการคบเพื่อน ($\mu = 3.46$, $\sigma = 0.56$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านความเครียด ($\mu = 3.38$, $\sigma = 0.57$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าทางเรือนจำจังหวัดหนองคาย ยังมี มาตรการลงโทษผู้กระทำผิดวินัยที่ยังไม่เข้มงวดมากพอ ดังนั้นเรือนจำจังหวัดหนองคายควรพัฒนาระบบ ตรวจสอบติดตามผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพิ่มกล้องวงจรปิดให้มากขึ้น การติดตั้งเครื่องตรวจ

ร่างกาย (body scan) เพื่อตรวจผู้ต้องขังก่อนเข้าเรือนจำหรือเข้าโรงนอน โดยเครื่องมือเหล่านี้จะช่วยให้ตรวจจับและป้องกันการกระทำผิดวินัยเกี่ยวกับการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำหรือโรงนอน การทะเลาะวิวาท การหลบหนีจากเรือนจำ การลักลอบลักตามร่างกาย การลักลอบเสพยาเสพติด และควรควรมีการกำหนดมาตรการทางเลือกอื่นแทนการลงโทษด้วยการคุมขัง เพื่อให้การแก้ไขฟื้นฟูเกิดประสิทธิภาพ และลดปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก หรือการเพิ่มโทษให้หนักมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของทรศพล ขุนรัง (2556) ที่ได้วิจัยเรื่องสาเหตุการกระทำผิดซ้ำคดีเกี่ยวกับทรัพย์: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิด ฐานลักทรัพย์นักโทษเด็ดขาดฝ่ายควบคุมแดน 8 เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ต้องขังที่กลับมากระทำผิดซ้ำมีสาเหตุมาจาก ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยด้านจิตวิทยาโดยปัจจัยทางสังคมมีส่วนผลักดันที่ทำให้ผู้ต้องขังกลับมากระทำผิดซ้ำมากที่สุด และมีปัจจัยที่สนับสนุน คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและสังคม ภาวะทางเศรษฐกิจ และการติดต่อสัมพันธ์กับอาชญากร ทั้งยังพบว่าปัจจัยด้านจิตวิทยามีส่วน สัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมอย่างมากโดยมีปัจจัยที่สนับสนุน คือ การถูกชักจูงใจให้กระทำความผิด ความไม่เกรงกลัวกฎหมาย ทศนคติต่อการถูกลงโทษ ลักษณะนิสัยและความรับผิดชอบส่วนตัว ตลอดจนสังคมภายนอกที่มีทัศนคติทางลบต่อผู้ต้องขังที่พ้นโทษทำให้การสมัครงานและหางานทำที่สุจริตเป็นไปได้ยากจนเป็นเหตุกดดันให้ต้องกลับมากระทำผิดซ้ำอีก และยังสอดคล้องคล่องกับงานวิจัยของนพคุณ นาจิตรไทย (2564) วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ พบว่าหลักจรรยา 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า หลักจรรยา 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลาง นครสวรรค์ด้านที่มีข้อเฉลี่ยสูงสุด คือ พฤติกรรมที่เกิดจากความศรัทธาอันเนื่องมาของตัวบุคคล รองลงมา คือ พฤติกรรมที่เต็มไปด้วยอารมณ์ฉุนเฉียว พฤติกรรมที่เป็นไปด้วยความไม่หนักแน่นคิดฟุ้งซ่านของบุคคล พฤติกรรมในการใช้ความคิดพิจารณาอย่างลึกลับซึ้ง พฤติกรรมที่เต็มไปด้วยความหลงใหลในอำนาจ และ พฤติกรรมอารมณ์ภายในตัวของบุคคล ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรศพล ขุนรัง (2556 : 76) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สาเหตุการกระทำผิดซ้ำคดีเกี่ยวกับทรัพย์: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดฐานลักทรัพย์นักโทษเด็ดขาดฝ่ายควบคุมแดน 8 เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังที่กลับมากระทำผิดซ้ำ มีสาเหตุมาจาก ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยด้านจิตวิทยาโดยปัจจัยทางสังคมมีส่วนผลักดันที่ทำให้ผู้ต้องขังกลับมากระทำผิดซ้ำมากที่สุด และมีปัจจัยที่สนับสนุน คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และสังคม ภาวะทางเศรษฐกิจ และการติดต่อสัมพันธ์กับอาชญากร ทั้งยังพบว่าปัจจัยด้านจิตวิทยามีส่วน สัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมอย่างมากโดยมีปัจจัยที่สนับสนุน คือ การถูกชักจูงใจให้กระทำความผิด ความไม่เกรงกลัวกฎหมาย ทศนคติต่อการถูกลงโทษ ลักษณะนิสัยและความรับผิดชอบส่วนตัว ตลอดจนสังคมภายนอก ที่มีทัศนคติทางลบต่อผู้ต้องขังที่พ้นโทษทำให้การสมัครงานและหางานทำที่สุจริตเป็นไปได้ยากจนเป็นเหตุ กดดันให้ต้องกลับมากระทำผิด การเปรียบเทียบการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ โดยภาพรวม พบว่าผู้ต้องขังที่มีอายุ ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งที่เคยต้องโทษ ต่างกันมีการกระทำผิดวินัยแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาที่ต้องโทษมาแล้ว ต่างกันมีการกระทำผิดวินัยไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของวีระชัย เหล่าลงอินทร์ และคณะ (2552) วิจัยเรื่องการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่าการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกันได้แก่ ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งที่กระทำผิดซ้ำแตกต่างกัน มีผลต่อการกระทำผิด โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า ระดับการศึกษามีผลต่อการประกอบอาชีพ การมีรายได้ ซึ่งพบว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับต่ำจะเป็นผู้กระทำผิดซ้ำมากและจำนวนครั้งในการกระทำผิดซ้ำเป็นแรงสนับสนุนที่จะเกิดการกระทำผิดซ้ำอีกซึ่งสาเหตุหลายประการ เช่น การประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษ สังคมไม่ยอมรับ ไม่มีงานทำ ไม่มีเงิน ทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำอีกซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อุษา คงลาย (2538) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง,, พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง อันแรกได้แก่ระดับการศึกษา และสอดคล้องกับการวิจัยของ สุวรรณใจคล่องแคล่ว (2546 : บทคัดย่อ) ซึ่งวิจัย เรื่อง สาเหตุการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีการกระทำผิดซ้ำ 2 ครั้ง เนื่องจากการกระทำผิดครั้งแรกมีระยะเวลาไม่นาน เมื่อพ้นโทษแล้ว สังคมไม่ค่อยยอมรับ ทำให้ว่างงานจึงต้องกระทำผิดซ้ำ

13. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 จัดโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณ (มีปัญญา) ซึ่งจะส่งผลถึงกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรอง มีข้อมูล มีวิจารณญาณในการคิดส่งผลถึงการกระทำในสิ่งที่ดี

1.2 พัฒนาระบบตรวจสอบติดตามผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพิ่มกล้องวงจรปิดให้มากขึ้น การติดตั้งเครื่องตรวจร่างกาย (body scan) เพื่อตรวจผู้ต้องขังก่อนเข้าเรือนจำหรือเข้าเรือนนอน โดยเครื่องมือเหล่านี้จะช่วยให้ตรวจจับและป้องกันการกระทำผิดวินัยเกี่ยวกับการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำหรือเรือนนอนการทะเลาะวิวาท การหลบหนีจากเรือนจำ การลักลอบลักตามร่างกาย การลักลอบเสพยาเสพติด เป็นต้น

1.3 จัดโครงการ/กิจกรรมอบรมเพื่อพัฒนาความจิตใจของผู้ต้องขังมี และการจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงนิสัยและความรู้เพื่อป้องกันการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง

1.4 มีระบบติดตามดูแลและศึกษาปัญหาของผู้ต้องขังแต่ละคนและแก้ไขให้ตรงกับปัญหา

1.5 ควรแยกผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำออกจากผู้ต้องขังที่ต้องโทษครั้งแรก เพื่อเป็นการป้องกันพฤติกรรมลอกเลียนแบบและเป็นการง่ายในการจัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องขังและควรมีนักจิตวิทยาอย่างน้อย 1 คน เพื่อให้คำปรึกษาและดูแลผู้ต้องขังอย่างใกล้ชิดในระหว่างที่ถูกคุมขังภายในเรือนจำ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ เพื่อได้ข้อมูลเชิงลึกในการศึกษามูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดหนองคาย ทำให้สามารถเปรียบเทียบข้อเท็จจริงในเชิงลึกได้มากขึ้น

2.2 ควรศึกษาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายในเรือนจำจังหวัดหนองคาย เปรียบเทียบกับเรือนจำจังหวัดอื่น ๆ เพื่อดูความแตกต่างทางด้านปัจจัย

บรรณานุกรม

กรมราชทัณฑ์ กองการเจ้าหน้าที่. (2562). รายงานข้อมูลอัตรากำลังของบุคลากรกรมราชทัณฑ์ประจำปี

พ.ศ. 2562. นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์ กองการเจ้าหน้าที่.

กรมราชทัณฑ์ สำนักทัณฑวิทยา. (2558). คู่มือการตรวจค้น. นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์ สำนักทัณฑวิทยา.

นันทิ จิตสว่าง และสมุนทิพย์ ใจเหล็ก. (2542). การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติด. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

วันเพ็ญ ภูเปีย. (2548). การจัดการศึกษานอกระบบสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครปฐม.5 วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2545). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญาวิทยา. (2548). เบื้องหลังชีวิตของอาชญากรมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: บริษัทบพิธการพิมพ์จำกัด.

อัศกร ไชยพงษ์. (2557). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. สุราษฎร์ธานี: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

อุษา คงคล้าย. (2538). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและ

คุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row.

Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). *The Balanced Scorecard: translating strategy in action*. Boston: Harvard Business School Publishing Corporation.

**การกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง
แดนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย**
**Drug Cases with High Penalty Rates in the Special Controlled Area
of Nong Khai Provincial Prison**

สุริยะ นাত্রีชน

Suriya Natrechon

สุปัน สมสาร

Supan Somsarn

คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพินิจบัณฑิต

Faculty of Political Science, Pitchayabundit College

E-mail: Natrechon543@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือผู้ต้องขังชายคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลทั่วไปของประชากร สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T - test และ F - test สำหรับการเปรียบเทียบปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.77$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือปัจจัยด้านโอกาสในการกระทำผิด ($\mu = 2.91$) รองลงมาคือปัจจัยด้านการควบคุมตนเอง ($\mu = 2.76$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือปัจจัยด้านความผูกพันทางสังคม ($\mu = 2.68$) ผลการเปรียบเทียบปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษที่มีอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีปัจจัยการกระทำผิดไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ แนวทางในการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดของผู้ต้องขังชาย ในคดี

ยาเสพติดที่มีปริมาณของกลางเป็นจำนวนมากและมีอัตราโทษสูง ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปลูกจิตสำนึกในเรื่องภัยของยาเสพติดตั้งแต่เด็ก และควรให้โอกาสทางสังคมแก่ผู้เสพยาเสพติดให้โอกาสในการกลับตัวกลับใจ

คำสำคัญ : การกระทำผิด, ผู้ต้องขังคดียาเสพติด, เรือนจำ

ABSTRACT

The main objective of this research was to study the delinquency factors of inmates in drug cases with high penalty rates. Nong Khai Provincial Prison Special Control Area The population used in the research was high-rate drug-related male inmates. special control The number of 100 prisoners in Nong Khai Province Prison was a questionnaire which consisted of 3 parts, the statistics used in the data analysis. are descriptive statistics such as number, percentage, mean and standard deviation. For general population information Inferential statistics, including T-test and F-test, were used to compare the delinquency factors of inmates in high-rate drug crimes. special control Nong Khai Provincial Prison classified by age, marital status, educational level and occupation

The results showed that Factors for offenses of inmates in drug cases with high penalty rates Nong Khai Provincial Prison Special Control Area Overall, it was at a moderate level ($\mu = 2.77$). When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was the likelihood of committing an offense ($\mu = 2.91$), followed by the self-control factor ($\mu = 2.76$) and the least mean aspect was social engagement factor ($\mu = 2.68$). special control Nong Khai Provincial Prison classified by age, marital status, educational level and occupation. The special control zones with different age, marital status, educational level and occupation had the same delinquency factors. In the case of narcotics with a large amount of medium and high penalty rates, for example, relevant agencies should raise awareness about the dangers of drugs from a young age. and should give drug addicts a social opportunity to repent.

Keywords: Offenses, Drug Inmates, Prisons

1. บทนำ

ปัญหาอาชญากรรมในประเทศไทย มีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและความรุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากอัตราการขยายตัวของประชากร เศรษฐกิจ และสังคมที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมที่เกิดขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการกับการควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเทคโนโลยี (อัคคกร ไชย

พงษ์, 2557) รวมไปถึงการแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศ ปัจจุบันเป็นปัญหาระดับชาติของประเทศไทย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย และมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยในทุกๆ ด้าน ดังจะเห็นได้จากข่าวตามสื่อต่างๆ ปรากฏให้เห็นอยู่เสมอว่ามีการจับกุมผู้ค้ายาเสพติดเกิดขึ้นทุกวัน และทั่วทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาดังกล่าวนี้นับวันก็ยิ่งจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาจากหลายภาคส่วน ในการระดมสรรพกำลังในการแก้ไขปัญหาสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางวัตถุอย่างรวดเร็ว ทั้งสิ่งของเครื่องใช้ อุปกรณ์อำนวยความสะดวก เครื่องมือสื่อสาร สาธารณูปโภคต่างๆ ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ทันสมัย และสะดวกสบายมากขึ้น ในขณะที่ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้นกลับพบว่าสภาพสังคมกลับเสื่อมทรามลง คุณภาพชีวิตและจิตใจของคนไทยมีสภาพสวนทางกับการเจริญเติบโตทางวัตถุเหล่านั้น คนไทยในสังคมมีความแก่งแย่งชิงชังกัน และใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา เหตุการณ์มากมายชี้ให้เห็นถึงระดับคุณธรรมของประชาชนที่ต้องพัฒนา (พระธรรมปิฎก, 2538) ยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่ปราศจากผู้เสียหาย (Victimless Crime) เป็นอาชญากรรมที่ทั้ง 2 ฝ่ายสมัครใจที่จะสนองความต้องการของตนเอง และพร้อมที่จะกระทำความผิดกฎหมาย เนื่องจากอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นผู้กระทำความผิดและผู้รับผลกระทบมีความสมัครใจที่จะร่วมประกอบอาชญากรรมนั้นขึ้นมา ผู้เสพเอง พึงพอใจที่จะซื้อมาเสพเพื่อสนองความต้องการของตัวเอง แม้จะรู้ว่ามีผลเสียต่อสุขภาพและจิตใจก็ตาม (วุฒิ เหล่าสุนทรและคณะ, 2536: 12)

กรมราชทัณฑ์เป็นหนึ่งในหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรม และถือว่าเป็นปลายทางของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุมผู้ที่กระทำความผิดกฎหมาย และศาลพิพากษาตัดสินให้จำคุก อีกทั้งยังมีหน้าที่ดูแลผู้กระทำความผิดเหล่านี้ และให้การอบรมการศึกษาตลอดจนฝึกวิชาชีพ เพื่อคืนคนดีสู่สังคม และไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก แต่ปัญหาดังกล่าวก็เป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยาก ดังจะเห็นได้จากจำนวนผู้ต้องขังทั่วประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติด ทำให้แต่ละเรือนจำประสบกับปัญหาผู้ต้องขังเกินมาตรฐานความจุที่กำหนดไว้

เรือนจำจังหวัดหนองคาย ตั้งอยู่เลขที่ 176 หมู่ที่ 5 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ตั้งอยู่ตรงข้ามศาลากลางจังหวัดหนองคาย ทิศใต้ติดกับโรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร ทิศเหนือติดกับวิทยาลัยเทคนิคหนองคาย มีเนื้อที่ 30 ไร่ 2 งาน 9405 ตารางวา อำนาจในการควบคุมนักโทษเด็ดขาดโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี มีผู้ต้องขังในการควบคุม รวมจำนวน 1,735 คน แยกเป็นชาย 1,536 คน หญิง 199 คน (ข้อมูล ณ. วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2564) ปัจจุบันมีผู้ต้องขังที่กระทำความผิดคดียาเสพติด จำนวน 1,096 คน แต่ละคดีที่ถูกจับกุมมีของกลางเป็นจำนวนมากหลายคดี จากข้อมูลการสำรวจของเรือนจำจังหวัดหนองคาย พบว่าผู้ต้องขังประพฤติผิดระเบียบการเยี่ยม พยายาม หลบหนี หรือหลบหนีไปแล้วได้ตัวคืนมา นำเข้าหรือมีสิ่งของต้องห้ามไว้ในเรือนจำ นำสิ่งของซึ่งมิใช่ของตนออกจากเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาต ทำให้ทรัพย์สินของหลวงหรือของหลวงเสียหายโดยประมาท กระทำการให้เกิดเหตุโดยติดขัดในงานของผู้ต้องขังอื่นโดยประมาท กระทำให้ทรัพย์สินของหลวงหรือกระทำให้เกิดเหตุติดขัดในงานของผู้ต้องขังอื่นโดยเจตนา แต่ไม่เกิดผลเสียหายร้ายแรง การกระทำการให้เกิดเหตุติดขัดในงานของผู้ต้องขังอื่นโดยเจตนา แต่ไม่เกิดผลเสียหายร้ายแรง กระด้างกระเดื่องต่อคำสั่งของผู้บังคับบัญชาต่ำกว่าพัสติลงมา กระด้างกระเดื่องต่อเจ้าพนักงานซึ่งมี

อำนาจบังคับบัญชาเรือนจำตั้งแต่อดีตขึ้นไป ก่อการวิวาทขึ้นกับผู้ต้องขังอื่นแต่ไม่ถึงมีเหตุร้ายแรง ก่อการวิวาทกับผู้ต้องขังอื่นในขณะทำงาน (เรือนจำจังหวัดหนองคาย, 2565)

แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้บังคับแดน ซึ่งเป็นแดนที่ใช้ควบคุมผู้ต้องขังชายคดียาเสพติดที่มีปริมาณของกลางเป็นจำนวนมาก (ยาบ้าตั้งแต่ 1,000 เม็ดขึ้นไปยาไอซ์ตั้งแต่ 20 กรัมขึ้นไป) และคดีอุกฉกรรจ์ ซึ่งถ้าศาลพิพากษาตัดสินมาว่ากระทำความผิดจริงก็จะมีอัตราโทษสูงตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป ผู้ต้องขังคดียาเสพติดกลุ่มนี้จัดได้เป็นผู้ร้ายใหญ่ที่มีอิทธิพลทางการเงิน และการเมือง เป็นผู้มีความประพฤติเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติดข้ามชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด และเกิดปัญหาผู้ร้ายย่อยตามมาเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษาถึงปัจจัยสาเหตุในการกระทำผิดของผู้ต้องขังกลุ่มนี้ และรวบรวมเก็บเป็นข้อมูลเพื่อการศึกษาหาแนวทางในการปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ ของผู้ต้องขังกลุ่มนี้ และรวบรวมข้อมูลให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาหาแนวทางในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยวิจัยไปเสนอแนวทาง ในการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดของผู้ต้องขังชาย ในคดียาเสพติดที่มีปริมาณของกลางเป็นจำนวนมากและมีอัตราโทษสูง ก่อนที่จะกระทำความผิดทั้งในระยะสั้น และระยะยาวต่อไป

3. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย ตามแนวความคิดของชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี, อุนิษา เลิศโตมรสกุล (2553 : 9) กล่าวถึงแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด : กรณีศึกษาผู้กระทำความผิดร้ายแรงและมีโทษสูงและต้องดูแลเป็นพิเศษ ครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านโอกาสในการกระทำผิด 2) ด้านการควบคุมตนเอง หรือปัจจัยในระดับบุคคล 3) ด้านการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่เคยกระทำความผิด และ 4) ด้านความผูกพันทางสังคม

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ต้องขังชายที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่มีปริมาณของกลางเป็นจำนวนมาก ซึ่งถ้าศาลพิพากษาตัดสินว่ากระทำความผิดจริงก็จะมีอัตราโทษสูง ภายในแดน

ควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย จำแนกตามกลุ่มอายุทั้งหมด จำนวน 100 คน (ข้อมูลทั่วไปแผนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย, 2565)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variable) คือปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขังชายคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แผนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย ของประกอบด้วย 1. อายุ 2. สถานภาพสมรส 3. ระดับการศึกษา และ 4. อาชีพ

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ ปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แผนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านโอกาสในการกระทำผิด 2) ด้านการควบคุมตนเอง หรือปัจจัยในระดับบุคคล 3) ด้านการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่เคยกระทำผิด และ 4) ด้านความผูกพันทางสังคม

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้วิจัยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาการศึกษาในครั้งนี้ศึกษาตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 เป็นระยะเวลา 5 เดือน

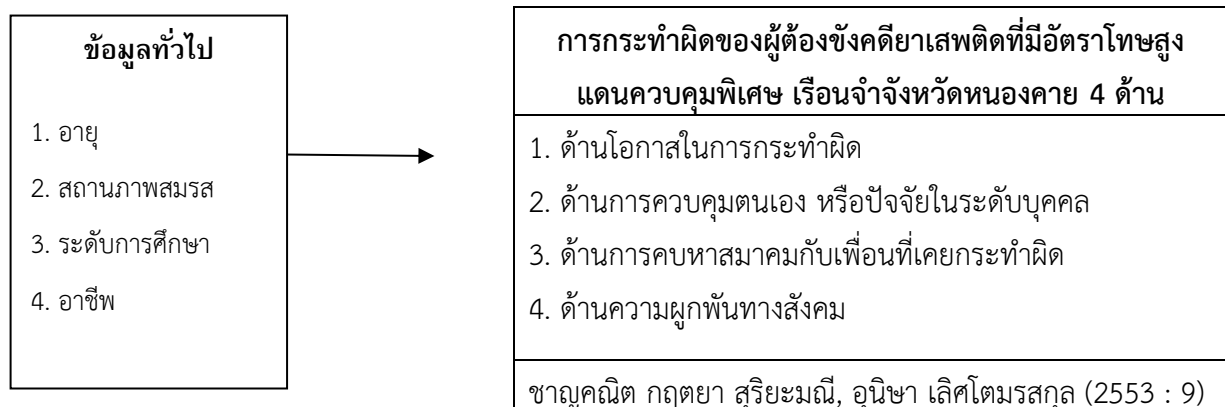
4. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลหรืออิทธิพลต่อการกระทำผิดในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังที่มีปริมาณของกลางเป็นจำนวนมาก และมีอัตราโทษสูง
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยในการกระทำผิด ที่แยกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อรวบรวมข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสนอเป็นแนวทางในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดในคดียาเสพติด ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อไป

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ต้องขังชายคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย ซึ่งผู้ต้องขังชายดังกล่าวที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่มีปริมาณของกลางเป็นจำนวนมาก ถ้าศาลพิพากษาตัดสินว่ากระทำความผิดจริงก็จะมีอัตราโทษสูง ภายในแดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัด รวมจำนวนทั้งสิ้น 100 คน โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากประชากรทั้งหมด

7. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และแบบสอบถาม ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ต้องขังชายคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย ประกอบไปด้วยอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ ลักษณะคำถามปลายเปิดให้เลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย สร้างโดยการพัฒนาแบบสอบถามจากแนวคิดชาญคิด กฤตยา สุริยะมณี, อุณิษา เลิศโตมรสกุล (2553 : 9) กล่าวถึงแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด : กรณีศึกษาผู้กระทำผิดร้ายแรงและมีโทษสูงและต้องดูแลเป็นพิเศษ ครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านโอกาสในการกระทำผิด 2) ด้านการควบคุมตนเอง หรือปัจจัยในระดับบุคคล 3) ด้านการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่เคยกระทำผิด และ 4) ด้านความผูกพันทางสังคม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ แนวทาง ในการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดของผู้ต้องขังชาย ในคดียาเสพติดที่มีปริมาณของกลางเป็นจำนวนมากและมีอัตราโทษสูง เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากวิทยาลัยพินิจบัณฑิต ถึงหัวหน้าฝ่ายบริหารของเรือนจำจังหวัดหนองคาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามในการวิจัยกับผู้ต้องขังชายคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ

2. ผู้ศึกษาวิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเองโดยแจกแบบสอบถามและรับแบบสอบถามนำคืนมาด้วยตนเอง โดยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. นำแบบสอบถามที่ได้มาสรุปผลอภิปรายผลและเขียนรายงานผล

9. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

1. สถิติพรรณนา ได้แก่

1.1 จำนวน (N)

1.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

1.3 ค่าเฉลี่ย (μ)

1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

2. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติ F-test โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และหากพบว่ามีค่าแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจะทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเซฟเฟ่)สำหรับการเปรียบเทียบปัจจัยที่จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ

10. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 และช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 61 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 มีสถานภาพโสด จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 67.00 รองลงมามีสถานภาพสมรส จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 และน้อยที่สุดคือมีสถานภาพหย่า/หม้าย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 29. และน้อยที่สุดคืออนุปริญญา/ปวส.และปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม/รับจ้างทั่วไป จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00 รองลงมาคือว่างงาน/ไม่มีอาชีพ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 และน้อยที่สุดคือรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00

ตารางที่ 1 ปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม

ปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย	μ	σ	แปลผล
1. ปัจจัยด้านโอกาสในการกระทำผิด	2.91	0.77	ปานกลาง
2. ปัจจัยด้านการควบคุมตนเอง	2.76	0.80	ปานกลาง
3. ปัจจัยด้านการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่เคยกระทำผิด	2.72	0.73	ปานกลาง
4. ปัจจัยด้านความผูกพันทางสังคม	2.68	0.59	ปานกลาง
รวม	2.77	0.55	ปานกลาง

2. ปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.77$, $\sigma = 0.55$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือปัจจัยด้านโอกาสในการกระทำผิด ($\mu = 2.91$, $\sigma = 0.77$) รองลงมาคือปัจจัยด้านการควบคุมตนเอง ($\mu = 2.76$, $\sigma = 0.80$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือปัจจัยด้านความผูกพันทางสังคม ($\mu = 2.68$, $\sigma = 0.59$) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านโอกาสในการกระทำผิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.91$, $\sigma = 0.77$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 5. ท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่มีการทุจริตต่อหน้าที่ในขั้นตอนการจับกุมและการดำเนินคดีไม่เคร่งครัด ($\mu = 3.16$, $\sigma = 1.17$) รองลงมาคือ ข้อ 3. ในชุมชนของท่านมีแหล่งขายยาเสพติดและผู้ติดยาเสพติด ($\mu = 3.10$, $\sigma = 0.95$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 1. ท่านทราบถึงโทษของการทำความผิดในคดียาเสพติด ($\mu = 2.65$, $\sigma = 1.20$)

2.2 ปัจจัยด้านการควบคุมตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.76$, $\sigma = 0.80$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 6. ท่านคิดว่าการขายยาเสพติดจะทำให้ชีวิตเกิดความตื่นเต้น มีรสชาติ ($\mu = 3.04$, $\sigma = 1.17$) รองลงมาคือ ข้อ 8. ท่านเสพยาเสพติดเป็นประจำ ($\mu = 2.74$, $\sigma = 1.06$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 10. ท่านกระทำความผิดจนติดเป็นนิสัย ($\mu = 2.65$, $\sigma = 1.07$)

2.3 ปัจจัยด้านการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่เคยกระทำความผิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.72$, $\sigma = 0.73$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 13. ท่านคบหากับเพื่อนที่เสพและขายยาเสพติดเป็นประจำ ($\mu = 2.92$, $\sigma = 1.07$) รองลงมาคือ ข้อ 15. ท่านคิดว่าเมื่อเสพยาเสพติดแล้วจะทำให้มีความสุข ลืมความทุกข์ ($\mu = 2.86$, $\sigma = 1.18$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 11. เพื่อนของท่านส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังหรือเคยต้องโทษในเรือนจำ ($\mu = 2.41$, $\sigma = 0.87$)

2.4 ปัจจัยด้านความผูกพันทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.68$, $\sigma = 0.59$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 16. ท่านเติบโตในครอบครัวที่มีรายได้ไม่พอ ($\mu = 2.93$, $\sigma = 1.03$) รองลงมาคือ ข้อ 17. ท่านเติบโตในครอบครัวแตกแยกไม่สมบูรณ์ ($\mu = 2.89$, $\sigma = 1.10$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 18. ท่านรู้สึกไม่ได้การยอมรับจากสังคม ($\mu = 2.43$, $\sigma = 1.02$)

3. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษที่มีอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีปัจจัยการกระทำผิดไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านก็ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

4. ข้อเสนอแนะ แนวทาง ในการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดของผู้ต้องขังชาย ในคดียาเสพติดที่มีปริมาณของกลางเป็นจำนวนมากและมีอัตราโทษสูง ได้แก่

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปลูกจิตสำนึกในเรื่องภัยของยาเสพติดตั้งแต่เด็ก และควรให้โอกาสทางสังคมแก่ผู้เสพยาเสพติดให้โอกาสในการกลับตัวกลับใจ

2. หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนอุปกรณ์การกีฬาหรือกิจกรรมชุมชนเพราะเป็นการแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอีกทางหนึ่ง

3. ควรมีการวางแผนให้การช่วยเหลือที่ถูกต้องและเหมาะสมชัดเจนต่อผู้ต้องขังคดียาเสพติดในแต่ละคนให้ตรงประเด็น
4. ควรมีนโยบายการปราบปรามยาเสพติดรายที่สำคัญเพื่อลดความเดือดร้อนของประชาชน
5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้สังคมภายนอกยอมรับ และเปิดโอกาสผู้กระทำผิด

11. อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.77$, $\sigma = 0.55$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือปัจจัยด้านโอกาสในการกระทำผิด ($\mu = 2.91$, $\sigma = 0.77$) รองลงมาคือปัจจัยด้านการควบคุมตนเอง ($\mu = 2.76$, $\sigma = 0.80$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือปัจจัยด้านความผูกพันทางสังคม ($\mu = 2.68$, $\sigma = 0.59$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าเนื่องจากผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายภายใน และปัญหาเศรษฐกิจทำให้กระทำผิด และประสบปัญหาเรื่องไม่มีงานทำ ทำให้ต้องหารายได้เสริมโดยการค้ายาเสพติดโดยที่คนในชุมชน ที่อยู่อาศัยรับรู้เคยติดคุกอยู่ในเรือนจำมาก่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตร์ รัชศรี (2553) การศึกษาเรื่อง การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี ผลการศึกษาพบว่ากระทำผิดซ้ำมีความผิดฐาน พ.ร.บ. ยาเสพติด ได้รับการปล่อยตัว โดยได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อค่านิยมในการทำความผิดระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าสังคมยกย่อง นับถือผู้มีฐานะร่ำรวยมากกว่าคนดี มีคุณธรรมแต่ยากจน และสังคมในปัจจุบันเป็นแบบวัตถุนิยม ฟุ้งเฟ้อ ทะเยอทะยาน ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชวลิต กลิ่นแข (2563) ที่ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำของจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สาเหตุการกระทำผิดซ้ำ อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะเกรงว่าหากนายจ้างรู้ว่าท่านเป็นผู้ที่เคยติดคุกมาก่อนจะได้รับการปฏิเสธไม่ให้เข้าทำงานหรือเพราะครอบครัวมีปัญหาทางการเงิน ต้องใช้เงินจำนวนมากเกี่ยวกับการพนัน และการเที่ยวเตร่ สอดคล้องกับขุนานฎ มุกระ (2554) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังเรือนจำกลางเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังดังกล่าว มาจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ทั้งด้านครอบครัว สังคม ชุมชน การคบเพื่อน และเศรษฐกิจ คือ ด้านครอบครัว หากครอบครัวขาดความอบอุ่น ขาดการอบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่ ทำให้ง่ายต่อการถูกชักจูงจากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด รวมถึงสภาพเศรษฐกิจ การคบเพื่อน สภาพของสังคมและชุมชน เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกมา ต้องประสบกับปัญหาด้านสภาพจิตใจ ความวิตกกังวลกลัวสังคมไม่ให้การยอมรับ การตกงาน ถูกปฏิเสธจากสถานที่ทำงาน ทำให้ขาดรายได้ในการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว ส่งผลให้กลับไปกระทำผิดซ้ำ ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน สาเหตุการกระทำผิดซ้ำอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะอยู่ในชุมชนแออัด แหล่งเสื่อมโทรม อยู่กับกลุ่มเพื่อนชักจูงให้กระทำผิด สอดคล้องกับสุวรรณ ใจคลองแคล่ว. (2546) ศึกษาเรื่องสาเหตุการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรีโดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ต้องขัง ชายที่กระทำผิดซ้ำตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไปที่ได้เด็ดขาดแล้วทุกประเภทคดีของ

เรือนจำพิเศษธนบุรี จำนวน 95 คน เก็บข้อมูลจากผู้ต้องขังกระทำคามผิดซ้ำด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบและสลับแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุไม่เกิน 25 ปี กระทำผิดเป็นครั้งที่ 2 มีการศึกษาเพียงระดับชั้นประถมศึกษา มีอาชีพรับจ้างรายวัน เคยเสพยาเสพติด ประเภทเมทแอมเฟตามีน(ยาบ้า) มีลักษณะของแหล่งที่อยู่อาศัยเป็นชุมชนแออัด (สลัม) ชอบเที่ยวเตร่ ยามค่ำคีน เรียนรู้พฤติกรรมกระทำผิดจากเพื่อนมากที่สุด ต้องการเงินหรือทรัพย์สินเนื่องจากไม่มี รายได้ และว่างงาน มีฐานะทางครอบครัวค่อนข้างยากจน มีภาระหนี้สิน ก่อนถูกจำคุกจะพักอาศัยอยู่กับบิดามารดาสนิทกับมารดามากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพแบบ Extraversion (แสดงออก) กล่าวคือเป็นผู้ที่มีลักษณะชอบกิจกรรมแสดงออกมีนิสัยก้าวร้าวและหุนหัน (Neuroticism) เป็นผู้ที่มีลักษณะตื่นเต้นง่าย คิดมากมีความโน้มเอียงเป็นโรคประสาท

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษ เรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แดนควบคุมพิเศษที่มีอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีปัจจัยการกระทำผิดไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ทุกด้านก็ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ มีเพียรและ บุญเหลือ บุษปมาลา (2564) วิจัยเรื่องปัจจัยที่ทำให้มีการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังเรือนจำกลางอุดรธานี พบว่าอายุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุต่างกัน มีปัจจัยที่ทำให้มีการกระทำผิดซ้ำ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการประกอบอาชีพ แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (นภา อินธิบาล, 2562 : 74-75) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด: กรณีศึกษาเรือนจำกลางชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล อายุ ไม่มีสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด: กรณีศึกษาในเรือนจำกลางชลบุรี และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (วีระชัย เหล่าลงอินทร์ และคณะ, 2552: 89) ได้ศึกษาเรื่อง การกระทำคามผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุแตกต่างกัน มีการกระทำคามผิดซ้ำไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องขังทุกช่วงอายุมีการ กระทำผิดซ้ำที่ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันการแพร่ระบาดของยาเสพติดมีทั้งในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ผู้ใช้แรงงาน ที่เป็นกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ จึงทำให้ทุกช่วงอายุมีโอกาสที่จะเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ และจากการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่อายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.46 รองลงมาคือช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.33 ซึ่งตามกฎหมายได้มีการกำหนดอายุของบุคคลที่กระทำผิดแล้วเข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรมและถูกส่งเข้าควบคุมตัวในเรือนจำต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป ดังนั้น เมื่อกระทำผิดครั้งแรกในช่วงอายุ 18-20 ปี ศาลอาจใช้ดุลพินิจลดโทษให้ ทำให้ระยะเวลาต้องโทษจำคุกน้อยลง และพ้นโทษตามกำหนดในครั้งแรกเร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (วัชรศพล มนต์มณีรัตน์, 2555 : 72) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการ พัฒนาคุณภาพชีวิตบุคคลที่กระทำคามผิดซ้ำในคดียาเสพติด ผลการศึกษาพบว่า การกระทำผิดครั้งแรกอยู่ ระหว่างอายุ 15-20 ปี ในคดียาเสพติด แสดงให้เห็นว่า การกระทำผิดครั้งแรกจะอยู่ในช่วงต่ำกว่า 21 ปี และมี การกระทำผิดซ้ำในช่วงอายุ 21 ปีขึ้นไป ตามลำดับ และระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีปัจจัยที่ทำให้มีการกระทำผิดซ้ำ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการคบ

เพื่อน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ (วีระชัย เหล่าลงอินทร์ และคณะ, 2552 : 89) ได้ศึกษาเรื่อง การกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังพบว่า ระดับการศึกษา มีผลต่อการกระทำความผิดซ้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการศึกษาอาจเนื่องมาจาก วุฒิการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต คือใช้ในการสมัครงานเข้าทำงานเพื่อให้มีรายได้เข้ามาเลี้ยงตนเองและครอบครัว หากผู้ต้องขังมีการศึกษาต่ำกว่าที่กำหนดก็ไม่สามารถสมัครเข้าทำงานที่เงินเดือนสูง ๆ ได้ หรือหากมีระดับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น แต่มีคู่แข่งในการสมัครเข้าทำงานจำนวนมากทำให้โอกาสในการได้งานเงินเดือนสูง ๆ ก็น้อยเช่นกัน ทำให้ต้องมาสมัครงานในตำแหน่งที่ต่ำกว่าวุฒิการศึกษาที่ตนมี ดังนั้นโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำจึงไม่แตกต่างกันและจากศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.49 รองลงมาคือระดับมัธยมต้น คิดเป็น ร้อยละ 33.91 ทำให้มีโอกาสกระทำความผิดได้ง่าย

12. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1. สถาบันครอบครัวควรมีการส่งเสริมความรัก ความอบอุ่นความเข้าใจ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวโดยการกำหนดบทบาท หน้าที่กันภายในครอบครัว เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันเกิดความรักความสามัคคีเห็นคุณค่าระหว่างบุคคลในครอบครัวเพื่อเป็นเกราะป้องกันปัญหาการขาดความรักความอบอุ่นซึ่งจะเป็นการลดปัญหาการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่ไม่ดี เมื่อครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้วบุคคลในครอบครัวจะสามารถพึ่งพาอาศัยกันและกันและให้คำปรึกษาเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับคนในครอบครัวได้

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแล สื่อมวลชน จะต้องควบคุมมิให้มีการแพร่ภาพความก้าวร้าวรุนแรง วิธีหรือพฤติกรรมในการก่ออาชญากรรม เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ที่ต้องดูแลบุตรหลานให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อและให้คำแนะนำถึงพฤติกรรมใดที่ดีและพฤติกรรมใดไม่ดี

3. ส่งเสริมการฝึกอาชีพในชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถมีอาชีพและมีรายได้ในการดำรงชีวิตและควรมีการส่งเสริมการวางแผนรายรับรายจ่ายในครัวเรือน การอดออม เพื่อให้มีรายได้ที่ยั่งยืนและไม่มีภาระหนี้สินเมื่อมีการประกอบอาชีพและมีรายได้จะส่งผลให้ความกดดันลดลง

4. หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงแรงงาน กรมราชทัณฑ์ และภาคเอกชน ควรจะร่วมมือในการจัดหางานหรืออาชีพรองรับให้แก่ผู้ต้องขังที่พ้นโทษตามความรู้ความสามารถ ประชาสัมพันธ์ให้สังคมภายนอกยอมรับและเปิดโอกาสผู้กระทำความผิด เพื่อทำให้ผู้ต้องขังได้เกิดความภาคภูมิใจว่าสังคมไม่ทอดทิ้ง โดยให้การสนับสนุนในด้านเศรษฐกิจควบคู่กันไปด้วย เช่น กรมราชทัณฑ์ จัดหาแหล่งทุนโดยร่วมกับธนาคารออมสิน สำหรับให้ผู้ต้องขังกู้ยืม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่กำลังจะพ้นโทษมีแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพอิสระ สำหรับการเริ่มต้นชีวิตใหม่หลังจากพ้นโทษแล้วและควรมีการติดตามประเมินผลอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันปัจจัยการกระทำความผิดของผู้ต้องขังคดีอาชญากรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ เพื่อได้ข้อมูลเชิงลึกในการศึกษาปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง แตนควบคุมพิเศษเรือนจำจังหวัดหนองคาย ทำให้สามารถเปรียบเทียบข้อเท็จจริงในเชิงลึกได้มากขึ้น
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบปัจจัยการกระทำผิดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีอัตราโทษสูง กับเรือนจำจังหวัด อื่น ๆ เพื่อความแตกต่าง

บรรณานุกรม

- เกษมสานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ. (2558). **ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดและการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. เอกสารวิจัย, สำนักงาน ป.ป.ส.
- กรมราชทัณฑ์. (2560). **คู่มือหลักสูตรการพัฒนาพฤตินิสัย**. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.
- กรมราชทัณฑ์. (2562). **รายงานการตรวจเยี่ยมของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและมอบนโยบายให้กรมราชทัณฑ์**. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.
- ชลิต กลิ่นแซ และคณะ. (2558). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำของจังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก.
- นริศรา พลอยเพชร. (2558). **การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์**. **วารสารวิจัยวิชาการ**, 2(3), 53-70.
- วีระชัย เหล่าลงอินทร์, เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ, สุวกิจ ศรีปัดถา, และพัชนี บุระพันธ์. (2552). **การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม**. **วารสารมหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม**, 3(1), 107 – 115.
- ศรinya สีมา. (2563). **ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ**. สำนักวิชาการ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Cronbach, L.J. (1990). **Essentials of psychological testing**. (5th ed.). New York: Harper & Row.
- Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). **The Balanced Scorecard: translating strategy in action**. Boston: Harvard Business School Publishing Corporation.

การเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย Preparation Before Being Released from Prison Inmates at Nong Khai Prison

เกียรติชัย ชัยจันทร์

Kiettichai Chaijun

โกศล สอดส่อง

Koson Sodsong

คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

Faculty of Political Science, Pitchayabundit College

E-mail: kiettichai_chaijun@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี จำนวน 115 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลทั่วไปของประชากร สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T - test และ F - test สำหรับเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ

ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.95$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านร่างกาย ($\mu = 4.04$) รองลงมาคือด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม ($\mu = 3.97$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านจิตใจ ($\mu = 3.91$) ผลการเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพและอาชีพ โดยภาพรวมผู้ต้องขังเรือนจำหนองคายที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของเรือนจำหนองคาย ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดหนองคายที่มีอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของเรือนจำหนองคาย ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การเตรียมความพร้อม, ผู้ต้องขัง, เรือนจำหนองคาย

ABSTRACT

The main objective of this research was to study the preparation before being released from prison inmates at Nong Khai Prison. The population used in this research was the inmates of Nong Khai Provincial Prison. The remaining 115 persons were sentenced to imprisonment for not more than 1 year. The instrument used for data collection was a questionnaire consisting of 3 parts, statistics used in data analysis. are descriptive statistics such as number, percentage, mean and standard deviation. For general population information Inferential statistics including T - test and F - test for comparing preparation before release of inmates at Nong Khai Prison. classified by sex, age, educational level and status

The results showed that Preparations before being released from prison inmates at Nong Khai Prison Overall, it was at a high level ($\mu = 3.95$), and when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was physical ($\mu = 4.04$), followed by family and social relations ($\mu = 3.97$), and The aspect with the least mean score was psychological ($\mu = 3.91$). The results of the comparison of pre-release preparation of inmates at Nong Khai Prison. classified by sex, age, educational level status and occupation Overall, the inmates of Nong Khai Prison were of different sexes. Comments on the preparation before the release of Nong Khai Prison were significantly different at the 0.05 level. Education level and status are different. Opinions on the preparation before release from prison at Nong Khai Prison, no different.

Keywords : preparation, inmates, Nong Khai Prison

1. บทนำ

กรมราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม นอกจากจะมีหน้าที่ในการควบคุมผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ยังมีภารกิจที่สำคัญประการหนึ่ง คือการแก้ไข ฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในระหว่างที่ถูกคุมขังในเรือนจำ เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้กลับตัวกลับใจ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุขเมื่อได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษออกไปจากเรือนจำ (กรมราชทัณฑ์, กองพัฒนาพฤตินิสัย, 2560, หน้า 1) ผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำ ซึ่งมีกำหนดโทษต่างกันไปตามพฤติกรรมการกระทำความผิด ในขณะที่ต้องโทษจากคุกย่อมต้องถูกตัดขาดจากบุคคลภายนอก ต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตที่เคยปฏิบัติขณะอยู่ภายนอก เช่น การพบปะผู้คน การมีเสรีภาพในสิ่งต่าง ๆ การที่ต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำซึ่งอยู่ในกำแพงสี่เหลี่ยมมีกฎระเบียบในการดำรงชีวิต ถูกจำกัดสิทธิ เสรีภาพที่จะประพฤติปฏิบัติตามความต้องการ ซึ่งอาจทำให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติไม่ดีกับสิ่งรอบตัว มีความรู้สึกอับอาย และเกรงกลัวว่า จะถูกสังคมเหยียดหยามไม่ยอมรับ ซึ่งสภาพเช่นนี้ ทำให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มี

ปัญหา เรื่องการปรับตัวให้เข้ากับครอบครัว และสังคมภายนอก และระยะเวลาหลังพ้นโทษในช่วงแรก จะเป็นช่วงเวลาที่สำคัญมาก ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวมักจะประสบปัญหาดังกล่าว

บุคคลใดกระทำความผิดอาญาและต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามข้อกล่าวหาย่อมมีผลให้บุคคลผู้กระทำความผิด หรือจำเลยต้องได้รับโทษ โทษประเภทหนึ่งซึ่งบัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญาคือ โทษจำคุก (เท็ดคักดี บุญไวยโรจน์, 2540, น. 6) การจำคุกได้ส่งผลกระทบทางลบ ต่อผู้ต้องขังอย่างยิ่ง นับตั้งแต่เริ่มเข้าสู่เรือนจำจนถึงเวลาพ้นโทษ หากจำคุกเป็นเวลานานผลกระทบก็ยิ่งมาก เกรมแฮม ไชคิส (Gresham Sykes) เป็นคนแรกได้ศึกษาถึงผลกระทบของ การจองจำต่อผู้ต้องขังอย่างจริงจัง และได้เรียกผลกระทบนี้ว่าเป็น “ความเจ็บปวดของการถูกจองจำ” เพราะผู้ต้องขังมักจะรู้สึกที่ตนเองเสียศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เคยเป็นที่ยอมรับในสังคม ภายนอกก็หมดไป และยังต้องเผชิญกับสภาวะการสูญเสียเสรีภาพ อิสระภาพ และสิทธิต่าง ๆ ที่เคยมี นอกจากนี้ยังถูกตีตราว่าเป็นนักโทษไปชั่วชีวิต (นที จิตสว่าง, 2529 อ้างถึงใน สุริยะ สิทธิชัย 2539, น. 16-17) การถูกตัดความสัมพันธ์กับครอบครัว ญาติ พี่น้อง เพื่อน ๆ รวมทั้ง กิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกโดดเดี่ยว ถูกแยกออกจากสังคมภายนอก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ต้องขังเกิดความกดดันทางจิตและความผิดปกติทางบุคลิกภาพ เช่น ซึมเศร้า วิตกกังวล ความเครียด ก้าวร้าว ขาดความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น จากผลการศึกษาสุขภาพจิตของผู้ต้องขังเรือนจำกลางคลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา พบว่าระดับสุขภาพจิตของผู้ต้องขังเรือนจำแห่งนี้ โดยส่วนรวม มีระดับสูงเกินกว่าปกติ ได้แก่ ความซึมเศร้า และพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงการผิดปกติทางจิต เช่น พุดจา ไม่รู้เรื่องทำร้ายตัวเองหรือผู้อื่น อย่างไม่มีสาเหตุ เป็นต้น ส่วนความวิตกกังวล ความรู้สึกโกรธแค้น ก้าวร้าว ความรู้สึกกลัวโดยไม่มีเหตุผล และ ความรู้สึกหวาดระแวง ถึงแม้จะอยู่ในระดับค่อนข้างปกติแต่ก็น่าเป็นห่วง หากถูกทอดทิ้ง (วสันต์ ชันดินทุ กุลธานนท์, 2532, น. 69) ถ้าผู้ต้องขังดังกล่าวพ้นโทษออกไป ก็จะเป็นภาระต่อสังคม ในด้านการรักษาพยาบาล สำหรับด้านสุขภาพกาย เนื่องจากผู้ต้องขังในเรือนจำต้องทำงานหนักนอนรวมกันอย่างแออัด ความแออัดนี้เป็นช่องทางนำไปสู่การแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ ได้ง่าย เช่น โรคผิวหนัง โรคระบบทางเดินหายใจ และโรคเอดส์ โดยเฉพาะ ผู้ต้องขังที่ติดเชื้อเอดส์จากภายนอกถูกจับดำเนินคดี และไม่ได้ให้ความรู้ที่ถูกต้องในการป้องกันก็จะแพร่กระจายไปสู่กลุ่มผู้ต้องขังอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ โรคต่างๆนี้ จะบั่นทอนสุขภาพกาย ของผู้ต้องขังให้อ่อนแอลง เป็นอุปสรรค ต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในสังคมภายนอก เมื่อพ้นโทษ ยิ่งกว่านี้สังคมภายนอกยังมีความเห็นว่าการจำคุกคือมลทินอย่างหนึ่ง หรือเรียกว่า “ชู้คุก” จึงไม่ยอมรับผู้ถูกจำคุก และคิดว่าผู้ถูกจำคุกได้เข้าไปเรียนรู้ค่านิยม วัฒนธรรมของสังคมผู้ต้องขังในด้านที่ไม่ดีที่เป็นภัยต่อสังคมแล้วนำติดตัวออกไป เป็นการสร้างความเดือดร้อนแก่สังคมภายนอก จึงแสดงความรังเกียจผู้ต้องขังออกมาชัดเจนหลีกเลี่ยง ไม่สมาคม กับคนติดคุกมาก่อน และไม่ยอมให้มีการปลดปล่อยผู้ต้องขังทั้งๆ ที่รู้ว่าผู้ต้องขังถูกลงโทษ จนถึงคราวจะได้รับอิสรภาพแล้ว เนื่องจากความหวาดกลัวต่ออาชญากรที่ต้องโทษ (Convint bogey) (ชาย เสวกุล, 2514, น.310) การปฏิเสธคนติดคุกของสังคมนี้เป็น การทำร้ายผู้ต้องขัง และเป็นปัจจัยหนึ่งหรือเหตุผลอย่างหนึ่งที่ผลักดันให้วนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงกลาง ได้สรุปผลวิจัยว่าผู้ต้องขังหญิงได้รับอิสรภาพ ญาติ พี่น้องและเพื่อนๆ ให้การยอมรับคบหาสมาคมด้วย แต่เพื่อนบ้านกลับรู้สึกรังเกียจไม่คบหาสมาคมด้วย ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจก็มีอคติต่อตนเมื่อเกิดคดี ในพื้นที่ก็จะถูกสงสัย การถูกจำคุกทำให้หมดโอกาสในการประกอบอาชีพสุจริต

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษออกไปสู่สังคมภายนอก รูปแบบการจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เป็นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ การฝึกทักษะอาชีพ รวมให้คำปรึกษาแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ตลอดจนเป็นแนวทางให้ผู้ต้องขังตัดสินใจเลือกวิถีทางการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้เข้ากับครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างเหมาะสม แต่เนื่องจากสภาพแวดล้อมของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และสังคมก็ยังไม่ให้การยอมรับผู้พ้นโทษ ทำให้ผู้พ้นโทษรู้สึกสับสน ว้าวุ่น โดดเดี่ยว ไร้ที่พึ่งพิง และประสบปัญหาในการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้พ้นโทษเหล่านั้นกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกได้ (กรมราชทัณฑ์, กองบริการทางการแพทย์, ม.ป.ป. หน้า 4)

เรือนจำจังหวัดหนองคาย เป็นเรือนจำส่วนภูมิภาค สังกัดกรมราชทัณฑ์ มีอำนาจควบคุมผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี ในเขตอำนาจศาลจังหวัดหนองคาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำผิดเกี่ยวกับคดีอาญา ติดเนื่องจากจังหวัดหนองคาย ติดกับเขตชายแดน และมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว มีประชากรจากทุกภูมิภาคของประเทศไทย เข้ามาอยู่อาศัยและทำงานจำนวนมาก ทำให้มีเกิดปัญหาด้านอาชญากรรมและปัญหาอาชญากรรมอย่างแพร่หลาย เกิดปัญหาทางสังคมตามมา และนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ปัญหาการกระทำผิดของผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปก็เป็นอีกปัญหาสำคัญ จากข้อมูลสถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดหนองคาย พบว่ามีจำนวนสูงขึ้นเรื่อย ๆ (เรือนจำจังหวัดหนองคาย, 2564)

จากปัญหาที่กล่าวมา ถึงแม้ว่าก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ ผู้ต้องขังจะได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจากเรือนจำ ตามโครงการที่กรมราชทัณฑ์ ใช้เป็นแนวทางให้ผู้ต้องขังได้เตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ แต่ผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้วบางคนก็ไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคม ได้อย่างปกติ ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจจะเกิดจากความไม่พร้อมทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม ด้านการประกอบอาชีพ จึงทำให้วนกลับมากระทำผิดซ้ำสถิติผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่พ้นโทษออกไปแล้ว กลับมากระทำผิดซ้ำ ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2561 – 2563 มีการเพิ่มจำนวนของผู้กระทำผิดซ้ำเพิ่มมากขึ้น แสดงตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 สถิติผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่พ้นโทษออกไปแล้ว กลับมากระทำผิดซ้ำ

ปี พ.ศ.	2561	2562	2563
ชาย	49	81	125
หญิง	5	7	11
รวม	54	88	136

** ข้อมูลวันที่ 1 ตุลาคม 2564 ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ เรือนจำจังหวัดหนองคาย **

ซึ่งปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบในการปฏิบัติงานของเรือนจำ ทั้งด้านการบริหารจัดการจำนวนของผู้ต้องขัง ที่อยู่อาศัย เรือนนอน งบประมาณในการการควบคุมดูแล การวางแผนการพัฒนาพฤตินิสัย การฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง ข้าพเจ้าในฐานะผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดหนองคาย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของเรือนจำจังหวัดหนองคาย จึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษออกไปสู่สังคมภายนอก ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนถึงแนวทางที่เหมาะสมในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังของเรือนจำจังหวัดหนองคาย เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย
2. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา การเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ต่อไป

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ตามแนวคิด และทฤษฎีของกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2563 เรื่องเกี่ยวกับหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำ ประกอบไปด้วยการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว และสังคม และ 4) ด้านประกอบอาชีพ

2. ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี จำนวน 115 คน ทั้งเพศชายและหญิง (ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่, 2564)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรต้น (Independent variable) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) การเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ประกอบไปด้วยการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว และสังคม และ 4) ด้านประกอบอาชีพ

4. ด้านพื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี จำนวน 115 คน เท่านั้น

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา คือ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ จนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565

4. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรคของการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ในแต่ละด้าน
2. เพื่อให้ทราบถึงการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และอาชีพ
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะ แนวทางในการปรับปรุงและเพื่อพัฒนาการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

5. ประชากรของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดหนองคาย ที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี จำนวน 115 คน แยกเป็นผู้ต้องขังชาย จำนวน 100 คน ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 15 คน ที่ได้เข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (งานทะเบียนเรือนจำจังหวัดหนองคาย, 2564)

6. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ ลักษณะคำถามปลายปิดให้เลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย สร้างโดยการพัฒนาแบบสอบถามจากแนวคิดของ กรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2563 เรื่องเกี่ยวกับหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำ ประกอบไปด้วยการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว และสังคม และ 4) ด้านประกอบอาชีพ และการศึกษาครั้งนี้ มีลักษณะเป็นการประเมินค่าระดับความคิดเห็นตามความเป็นจริง 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

7. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยและสถิติที่ใช้ในการเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

1. สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ และแสดงวิเคราะห์สรุปจำนวน ประเด็นสำคัญสำหรับข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและเพื่อพัฒนา การเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย จากแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

2. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติ t-test จำแนกตามเพศ และ F-test จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ

8. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 86.96 และเป็นเพศหญิง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04 อายุอยู่ระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 34.78 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 33.04 มีสถานภาพสมรส จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 46.09 ส่วนใหญ่สถานภาพสมรสมีบุตร 1 คน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 15.65 รองลงมาไม่มีบุตร 2 คน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 14.78 และน้อยที่สุดคือมีบุตร 5 คน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.87 หย่าร้างมีบุตร 2 คน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.61 และ 1 คน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.74

2. การเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.95$, $\sigma = 0.41$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านร่างกาย ($\mu = 4.04$, $\sigma = 0.62$) รองลงมาคือด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.56$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านจิตใจ ($\mu = 3.91$, $\sigma = 0.64$) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านร่างกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.04$, $\sigma = 0.62$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2. การออกกำลังกายและการฝึกกระเปียบแถวทำให้ร่างกายท่านแข็งแรงขึ้น ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.84$) รองลงมาคือ ข้อ 4. ท่านเชื่อหรือไม่ว่าการมีสุขภาพร่างกาย ที่ดีทำให้มีโอกาสในการดำรงชีวิตในสังคมดีกว่าคนที่สุขภาพร่างกายไม่ดี ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.90$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 1. ท่านได้รับการเตรียมพร้อมทางร่างกายจากเรือนจำ โดยการออกกำลังกายและฝึกกระเปียบแถว ($\mu = 3.41$, $\sigma = 1.05$)

2.2 ด้านจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.91$, $\sigma = 0.64$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 10. ท่านคิดว่ามีความพร้อมด้านจิตใจที่สามารถดำรงชีวิตสังคมภายนอกได้ ($\mu = 4.01$, $\sigma = 0.81$) รองลงมาคือ ข้อ 7. ท่านคิดว่าความรู้จากการอบรมพัฒนาจิตใจสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\mu = 3.98$, $\sigma = 0.84$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 9. ท่านคิดว่าจากการได้รับการอบรมพัฒนาจิตใจจะเกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตสังคมภายนอก ($\mu = 3.79$, $\sigma = 0.81$)

2.3 ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.56$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 11. ครอบครัวของท่านให้การยอมรับให้กำลังใจให้โอกาส และพร้อมให้ความช่วยเหลือหลังพ้นโทษ ($\mu = 4.07$, $\sigma = 0.85$) รองลงมาคือ ข้อ 12. ท่านมีความรู้ความเข้าใจและการสร้างสัมพันธ์ภาพในครอบครัวและการอยู่ร่วมกับคนในชุมชน และสังคม ($\mu = 4.06$, $\sigma = 0.75$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 13. ท่านสามารถทำให้คนในชุมชนเข้าใจไม่รังเกียจและยินดีต้อนรับให้ท่านเข้าไปเป็นหนึ่งในสมาชิกในชุมชน ($\mu = 3.83$, $\sigma = 0.79$)

2.4 ด้านการประกอบอาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.92$, $\sigma = 0.34$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 17. ท่านคิดว่าการฝึกวิชาชีพที่เรือนจำจัดให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ($\mu = 4.41$, $\sigma = 0.68$) รองลงมาคือ ข้อ 16. ท่านได้รับการฝึกวิชาชีพตามที่ท่านต้องการและให้ความสนใจ ($\mu = 4.29$, $\sigma = 0.67$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 20.

ท่านคิดว่าหลังจากพ้นโทษแล้วท่านจะนำความรู้จากการฝึกวิชาชีพไปประกอบอาชีพสุจริต ตั้งใจทำมาหากิน เลี้ยงตนเองและครอบครัว ($\mu = 2.63$, $\sigma = 0.51$)

3. ผลการเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำ หนองคาย ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ โดยภาพรวมผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัด หนองคายที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของเรือนจำ หนองคาย ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนผู้ต้องขังเรือนจำหนองคายที่มีอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ เตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษของเรือนจำจังหวัดหนองคาย ไม่ต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะ แนวทางในการปรับปรุงและเพื่อพัฒนา การเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อย ตัวพ้นโทษของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดหนองคาย ได้แก่

- ควรมีการจัดโปรแกรม สาขาวิชาชีพหลากหลายให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัด หนองคายแต่ละคน
- เรือนจำจังหวัดหนองคายควรพิจารณาระยะเวลาของโปรแกรมให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของ ผู้ต้องขัง
- ควรมีกฎหมาย และหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนเป็นเจ้าภาพ ดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษภายหลังการ ปล่อยตัวสู่สังคมแล้ว

9. อภิปรายผลการวิจัย

การเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\mu = 3.95$, $\sigma = 0.41$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านร่างกาย ($\mu = 4.04$, $\sigma = 0.62$) รองลงมาคือด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.56$) และด้านที่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านจิตใจ ($\mu = 3.91$, $\sigma = 0.64$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าทางเรือนจำจังหวัด หนองคาย มีการฝึกวิชาชีพของเรือนจำที่ได้มาตรฐาน เนื่องจากมีวิทยากรจากศูนย์พัฒนาฝีมืออาบกรมให้ ความรู้โดยตรงตามความต้องการของผู้ต้องขัง มีแนวทางในการสร้างอาชีพให้กับผู้ต้องขังที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับกระบวนการฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของกานต์สินี องอาจ และจันทร์ทิพย์ สุขุม (2564) ที่ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการสร้างโอกาส ฟื้นฟูผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคม ที่พบว่า การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและติดตามผู้พ้นโทษ ขั้นตอนสำคัญที่ จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้ต้องขังให้พร้อมกับความต้องการของสังคม โดยจะเป็นการพัฒนาศักยภาพและ สภาพของผู้ต้องขังในทุกมิติ ทั้งในด้านสุขภาพ จิตใจ และความพร้อมในด้านการศึกษาและวิชาชีพส่วนการ ติดตามผู้พ้นโทษโดยเป็นกระบวนการติดตามดูแลให้ความช่วยเหลือหลังปล่อยในระยะ 1 เพื่อให้เขาเหล่านั้น สามารถปรับตัวอยู่กับสังคมชุมชนได้อย่างปกติ ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก เป็นเรื่อง สำคัญ ดังนั้น กรม ราชทัณฑ์จึงได้ประสานความร่วมมือภาคสังคม เช่น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมการปกครอง กรม พัฒนาฝีมือแรงงาน กรมคุมประพฤติ รวมถึงบริษัทห้างร้านหรือเอกชนเข้าร่วมในการดูแลติดตามให้การ สงเคราะห์ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดหางาน การแนะนำ แหล่งงาน อย่างไรก็ตามสังคมยังมองว่า

ผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวยังไม่เป็นคนดีของสังคมตามเป้าประสงค์ของกรมราชทัณฑ์ที่กำหนด สังคมได้ตีตรา (Stigma) พวกเขาเพราะความไม่ไว้วางใจ ไม่มีความเชื่อมั่น ในการแก้ไข จึงมักจะไม่ให้โอกาสคนเหล่านี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้น การจะพัฒนาคนกลุ่มนี้ จึงเป็นเรื่องยาก จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนและพัฒนากลไกการสร้างการยอมรับของสังคมชุมชน การปลดปล่อย และการเตรียมความพร้อมกลับสู่สังคมของผู้ต้องขังหลังการพ้นโทษ (นิศา ศิลารัตน์, 2556 : 315-316) การเตรียมการปลดปล่อย (Pre-release) หรือการช่วยเหลือผู้ต้องขังที่จะได้รับการ ปล่อยจากเรือนจำให้สามารถปรับตัวให้กลับสู่ครอบครัว สังคม และมีชีวิตปกติตลอดจนมีอาชีพ สุจริตที่สามารถเลี้ยงครอบครัวและตนเองได้ ถือเป็น การป้องกันสังคมจากอาชญากรรมได้อีกวิธีหนึ่ง แต่จากสภาพแวดล้อมในเรือนจำที่แตกต่างจากสังคมภายนอก การที่ผู้กระทำความผิดต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำนาน ๆ ทำให้ต้องประสบปัญหาในการปรับสภาพชีวิตเพื่อกลับสู่ชีวิตปกติในสังคม ดังนั้นเรือนจำและทัณฑสถานจึงต้องมีการเตรียมการปลดปล่อย เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมที่จะออกไป ดำเนินชีวิตในสังคมภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานโครงการคืนคนดีสู่สังคม (เสาวคนธ์ เจริญรักษ์, 2552 : 27-33) กระทรวงยุติธรรม ได้จัดทำโครงการคืนคนดีสู่สังคม มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจ้างงาน ผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผู้ต้องขัง ผู้ถูกคุมความประพฤติ และเยาวชนที่รับการฝึกอบรม เข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐในสังกัดกระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวมีรายได้ประจำระดับหนึ่ง ที่จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าของตนเองและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำรวมทั้งปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมให้ยอมรับ เพื่อให้โอกาสผู้พ้นโทษที่เคยดำเนินชีวิตผิดพลาด และพร้อมที่จะกลับตัวเป็นคนดีของสังคม เนื่องจาก ปัจจุบันสังคมยังมีทัศนคติต่อบุคคลเหล่านี้ในเชิงลบทำให้ผู้พ้นโทษประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น การว่างงานทำให้ไม่มีรายได้ที่จะสามารถดูแลตนเองและครอบครัวได้ บางคนคิดกลับไปกระทำผิดซ้ำกลายเป็นปัญหาของสังคมต่อไป กระบวนการทางด้านสังคมสงเคราะห์ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ประกอบด้วย กระบวนการต่าง ๆ ในการคืนบุคคลให้กับสังคม

10. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 เรือนจำหนองคาย ต้องเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในทุกมิติ ตามคุณลักษณะพื้นฐานที่ถูกต้อง และเหมาะสมของผู้ต้องขังแต่ละคน งานราชทัณฑ์เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการตามคำพิพากษา และจัดการให้มีการบำบัดแก้ไขปรับปรุงในเรือนจำ วิเคราะห์ความเสี่ยงและมีความจำเป็นในการประเมินผล ผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล บริหารจัดการบนพื้นฐานความร่วมมือของทุกภาคส่วน

1.2 การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องจัดให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะตัวผู้ต้องโทษเอง ต้องเข้ามามีบทบาทและสนใจในการร่วมมือกับทางเจ้าหน้าที่บังคับโทษในการวิเคราะห์และสร้างแผนฯ ร่วมกัน ตามหลัก “ผู้ต้องขังเป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลง”

1.3 ต้องมีการบูรณาการความร่วมมือของสหวิชาชีพ (Interdisciplinary) ในการทำแผนบังคับโทษเพื่อการแก้ไข และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวของเจ้าพนักงานบังคับโทษ(เรือนจำ) ผู้ต้องโทษ ผู้ประกอบการ นักบวช แพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ชุมชน ฝ่ายปกครอง

1.4 ควรมีกฎหมายและหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนเป็นเจ้าภาพ ดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ภายหลังการปล่อยตัวสู่สังคมแล้ว

1.5 เรือนจำหนองคาย ควรมีการติดตามผู้ต้องขังหลังจากปล่อยตัวไปว่ามีคุณภาพชีวิตอย่างไร สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัว และชุมชนได้อย่างเป็นปกติสุข หรือต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด โดยการไปเยี่ยมที่บ้านหรือสถานที่ที่ผู้พ้นโทษสะดวก

1.6 เรือนจำหนองคาย ควรจัดหลักสูตรการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ต้องขังโดยเน้นเรื่องการฝึกวิชาชีพ และการมีงานทำหลังจากที่ผู้ต้องขังพ้นโทษ

1.7 เรือนจำหนองคาย ควรส่งเสริมพัฒนาศักยภาพฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ให้มีทักษะความรู้ ความเชี่ยวชาญในการเป็นวิทยากรอบรมโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขัง เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเชิญวิทยากรภายนอก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ ผู้ต้องขังเรือนจำหนองคาย

2.2 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังที่พ้นโทษ

บรรณานุกรม

กรมราชทัณฑ์ กองการเจ้าหน้าที่. (2564). รายงานข้อมูลอัตรากำลังของบุคลากรกรมราชทัณฑ์

ประจำปี พ.ศ. 2564. นทพฐร: กรมราชทัณฑ์ กองการเจ้าหน้าที่.

กรมราชทัณฑ์, กองบริการทางการแพทย์, (ม.ป.ป.). คู่มือหลักสูตรการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติด ก่อน พ้นโทษในเรือนจำ/ทัณฑสถาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.

กรมราชทัณฑ์ สำนักทัณฑวิทยา. (2558). คู่มือการตรวจค้น. นทพฐร: กรมราชทัณฑ์ สำนักทัณฑวิทยา.

มณฑล ชันกลีกรรม. (2554). ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารระบบการควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำ และทัณฑสถาน เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เพชรรัตน์ อิงศารมณ. (2551). ปัญหาในการปฏิบัติงานตามโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เรือนจำจังหวัดหนองคาย. (2564). ข้อมูลทั่วไป. เรือนจำจังหวัดหนองคาย

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2545). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. (2551). การศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการนำมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้ เพื่อเป็นมาตรการทางเลือกในการลงโทษผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย. รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพฯ. ม.ป.ท.

Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row.

**อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่
ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ**
**Ideology and Process of New Normal Society Following to Buddha
Dhamma of Chaiyaphum Province Volunteer Network**

พระมหาวิฑูรย์ สิทฺธิเมธี

Phramaha Witoon Sittimethee

พูนศักดิ์ กมล

Poonsak kamol

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist College

Email : poonsakkamol@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอุดมการณ์ในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อประยุกต์กระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการทำวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มจากกลุ่มจิตอาสา รวมจำนวน 35 รูป/คน ในเขตจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 อำเภอ มีอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มจิตอาสาระดับผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติการ และระดับผู้รับบริการ ในพื้นที่ 5 อำเภอ เพื่อสร้างเครือข่ายจิตอาสาให้เกิดมีพลังในการทำงานด้านจิตอาสา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว มีกระบวนการในการนำหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ใช้ ศีล 5 คือ การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นสัญญาประชาคมในกลุ่มจิตอาสา และสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตในสังคมเพื่อให้สังคมในสถานการณ์ปัจจุบันเกิดความสงบสุข มีสราณียธรรม 6 คือ การปฏิบัติตน ประพฤติสุจริตในสิ่งที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และ ใช้อิทธิบาท 4 เป็นแนวทางสำหรับการใช้ชีวิตให้ประสบความสำเร็จ

ด้วยกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ก่อให้เกิดเป็นชุมชนแนวใหม่ขึ้นมา เพื่อให้เป็นแบบอย่างด้านการพัฒนาคน พัฒนาชุมชนและพัฒนาสังคม ให้อยู่อย่างสันติสุข ด้วยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติให้มีความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ด้วยสติ สัมปชัญญะ พร้อมมีจิตอาสาให้ความร่วมมือกับสังคม

คำสำคัญ : อุตมการณ์, การเสริมสร้างสังคม, วิถีชีวิตใหม่, หลักพุทธธรรม

ABSTRACT

The objectives of the research are 1) to study the ideal of the social management in the new normal life of the voluntary organization in Chaiyaphum province, 2) to study the Buddhist principles in the social management in the new normal life, and 3) to apply the process of social management in the new normal life according to the Buddhist principles. This is the qualitative research with the instrument by the interview and group discussion of 35 voluntary monks and laypeople in 5 districts: Muang, Bankhwao, Khonsawan, Nongbuadaeng and Phukhieo.

The result found that in order to inspire and supplement the voluntary mind in working the voluntary leaders and task force as well as the people getting the service in the five districts have applied the Buddhist principles to manage the society in the new normal life, that is, they use five precepts in daily life as the public agreement among the volunteers and four Sangahavattu or Bases of Sympathy to manage the life living in society so as to make happy and peaceful society in the current situation and also have six Saraniyadhamma or States of Conciliation to always have good conduct and well wishes to others, and as well as using four Iddhipada or Path of Accomplishment to guide the life living to get success according to the guidance of the new normal life with the Buddhist principles of the voluntary organization in Chaiyaphum. Therefore, new style communities have taken place as a model of human development to be live peacefully and happily, practicing the Buddhist principles to be responsible to oneself, family and society with voluntary mind in society.

Keywords: ideal, social management, new normal life, Buddhist Principles

1. บทนำ

จากสถานการณ์โควิด-19 ระบาดในประเทศไทย จึงทำให้การดำเนินชีวิตของผู้คนมีความยากลำบาก ต้องใช้ชีวิตในแต่ละวันอย่างระมัดระวังจากไวรัส พร้อมทั้งต้องการความปลอดภัยในการดำเนินในแต่ละวัน

เพราะทุกอย่างก้าวของการใช้ชีวิต ต้องใช้สติกำกับพฤติกรรม ให้มีสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิตโดยไม่ประมาท (นายแพทย์พิเชฐ บัญญัติ 2563 : 141) ชีวิตวิถีใหม่จึงจะดำเนินไปอย่างเป็นปกติสุข การแสวงหาจุดสมดุลในการใช้ชีวิตในยุคหลังสมัยใหม่ บนความปกติในวิถีใหม่ และจิตสำนึกใหม่ในช่วงของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอาจดูเป็นเรื่องยาก แต่หากปฏิบัติเข้าบ่อย ๆ เรื่อย ๆ จนเกิดเป็นความเคยชิน พฤติกรรมนั้น ๆ ก็จะกลายเป็นเรื่องธรรมดาไปโดยปริยาย ในท่ามกลางสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผลักดันให้ผู้คนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกัน จึงส่งผลให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

การเสริมสร้างหลักอุดมการณ์จิตอาสาเพื่อสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ โดยนำหลักพุทธธรรมเป็นหลักในการขับเคลื่อนขบวนการเสริมสร้างจิตอาสาสู่สังคมไทย ด้วยการทำงานร่วมกับภาคีที่หลากหลาย ทั้งภาคีทางตรงตรงและทางอ้อม โดย สคส. (สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม) (รายงานประจำปี KM ประเทศไทย (สคส.) 2548 : KM (Best Practice-KM Style). รายงานประจำปี 2549)ซึ่งเป็นองค์กรหลักทำงาน เป็นลักษณะการทำงานแบบเพื่อนร่วมเรียนรู้ โดยใช้วิธีการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของภาคี และทำงานเชื่อมโยงภาคีด้านการจัดการความรู้เข้าเป็นเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์การนำการจัดการความรู้ไปใช้งาน

เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงบนโลก มนุษย์จำต้องขยับให้ทันรู้เพื่อเตรียมรองรับกับระบบใหม่ที่เกิดขึ้นกับสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2538 : 296) การพัฒนาตนเองให้มีสติรู้ ตื่นตัว อยู่ตลอด เป็นหน้าที่คอยกำจัดการประมาทเลินเล่อมีผลทำให้การทำงานทุกประเภทไม่เกิดความเสียหายความระลึกรู้ได้ไม่เปลืองหรือกุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ และคำพูด ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทุกอย่าง จึงต้องมีสติ รู้ตัว อยู่ตลอดเวลาว่าขณะนี้เราทำอะไรอยู่ ดูอะไรอยู่ ให้พิจารณา ในขณะที่กระทำนั้น ๆ ไปตามแนวของกุศล ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมมีนัยครอบคลุมอยู่ในกระบวนการ แปรเปลี่ยนพฤติกรรมทางกาย วาจา จิต อย่างเช่นเครือข่ายจิตอาสาในพื้นที่ 5 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว ผู้วิจัยคิดว่าอุดมการณ์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิจะเกิดองค์ความรู้ต่อจังหวัดชัยภูมิ สู่ทิศทางการพัฒนาคน พัฒนาคณ พัฒนางาน พัฒนาสังคม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เกิดสันติสุขร่มเย็นต่อไป

อุดมการณ์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสา จังหวัดชัยภูมิ แสดงออกถึงการเป็นผู้มีภูมิจิต ภูมิปัญญา ภูมิธรรม สามารถนำหลักการ วิธีการ แบบแผน และทัศนคติเชิงบวกมาเติมส่วนที่พร่องในสังคม จิตวิญญาณความเป็นผู้เสียสละ พัฒนาทักษะการ ปรับกระบวนการคิด การเรียนรู้ การสื่อสาร (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538 : 7) “การสื่อสารทำให้มนุษย์สามารถทำสิ่งที่ อินทรีย์ธรรมตาของมนุษย์ทำไม่ได้ให้ทำได้มากขึ้น อินทรีย์ คือ อวัยวะที่เป็นเจ้าหน้าที่ทำงานต่างๆ เช่น ตาเป็นเจ้าหน้าที่ดู หูเป็นเจ้าหน้าที่ฟัง มือเป็นเจ้าหน้าที่จับยึดฉวยไว้ เท้าเป็นเจ้าหน้าที่ในการเหยียบการเดินทาง มองเป็นเจ้าหน้าที่ในความคิด” โดยเฉพาะการปฏิบัติตน

ผู้ที่มีจิตใจเป็นผู้ให้อาจจะเป็นการให้สิ่งของให้เงินให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกาย แรงสมองซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งของตนเองมีแม้กระทั่งเวลาเพื่อเอื้อเพื่อแผ้วให้แก่งานรวม งานจิตอาสาเป็น อีกช่องทางหนึ่งในการพัฒนาระดับจิตใจคนรุ่นใหม่ให้มีความเข้าใจเอื้อเพื่อ หันมาทำกิจกรรม เพื่อสังคมมากขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.2560 : 41)เพราะงานจิตอาสาเป็นสิ่งที่ให้มนุษย์ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในตนเองในฐานะองค์ประกอบร่วมที่สำคัญทางสังคมเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้จากในปัจจุบันปัญหาสังคมเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งทางครอบครัว ชุมชนและ สังคม หากไม่รีบแก้ไขให้ทัน่วงที สังคมก็จะตกอยู่ภายใต้ความสับสนวุ่นวาย ซึ่งไม่ใช่เรื่องดีนัก แต่การสร้างจิตอาสาให้เกิดขึ้นได้มากเท่าไร สังคมแห่งการแบ่งปันเอื้ออาทรก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น เป็นการปลูกจิตสำนึกหรือสิ่งจิตของคนในสังคมด้วยว่า จงทำดีเพื่อความดี อย่าทำดีเพื่อดูดี

จากประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้คนเฉยเฉื่อยเห็นห่างจากหลักธรรมคำสอน คุณธรรมเริ่มเปราะบาง ความเห็นแก่ตัวเข้ามาสู่ใจแทน จ้องแต่จะชักนำกันและกันออกจากวิถีแห่งคุณธรรมเรื่อย ๆ แต่เพราะความที่โครงสร้างทางสังคมไทย มีพื้นฐานด้านวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความมีวิถีชีวิตแบบระบบครอบครัว ทำให้จิตใจผูกมัดด้วยความเมตตาอารี ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยมีหลักพุทธธรรมยึดประสานสังคมวิถีใหม่ที่ต้องดูหน้าแลหลัง ตื่นตัวให้มาก ๆ เข้าไว้ เมื่อใดที่สังคมถึงจุดดับ เมื่อนั้นจิตสำนึกใหม่เชิงอุดมการณ์อันแฝงด้วยมุมมองปรัชญาทางพระพุทธศาสนาจะถูกเปิดเผยและนำมาเป็นกลไกสร้างสิ่งใหม่ในสิ่งเดิม กลายเป็นความปกติใหม่อย่างกลมกลืนต่อไปในอนาคต จากสภาพปัญหาและหลักการเหตุผลดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาอุดมการณ์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ โดยมีมุ่งศึกษาอุดมการณ์และกระบวนการเชิงนวัตกรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสา หลักพุทธธรรม ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอุดมการณ์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ในจังหวัดชัยภูมิ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอุดมการณ์ในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อประยุกต์กระบวนการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิให้สอดคล้องกับอุดมการณ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขอบเขตของการศึกษา

ในการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งใช้วิธีดำเนินการวิจัยจำแนกออกเป็นรูปแบบ ดังต่อไปนี้

เป็นการสัมภาษณ์ คือ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับผู้นำทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ เจ้าอาวาส พระ และผู้นำชุมชน ได้แก่ ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล กำนันผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนทั่วไป ครู และเยาวชนในชุมชนชาวพุทธ

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้ จะมีการลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลเชิงลึกที่ต้องการจากกลุ่มจิตอาสาในเขตจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 อำเภอ ๆ ละ 1 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว

ด้านประชากร

ประชากรได้แก่กลุ่มจิตอาสาระดับผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติการ และระดับผู้รับบริการ ในพื้นที่ 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว รวมจำนวน 35 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้านเอกสาร ศึกษาข้อมูลจากเอกสารคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา รวมถึงเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิในการศึกษาวิจัย วิเคราะห์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในการสร้างอุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ให้เกิดขึ้นในชุมชนและเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ

แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง โดยใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาหลักในการอุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ศึกษาหลักคำสอนต่าง ๆ ที่กล่าวถึงวิธีการในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขด้วยความพอเพียง อันมีคำสอนของศาสนาพุทธเป็นหลักยึดโยง

การจัดกลุ่มสัมภาษณ์ นำข้อมูลมาปรึกษาหาสาเหตุและวิธีการในการรับรู้ทางด้านการพัฒนาคนในชุมชนจากกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อทราบ อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมินั้นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ โดยการลงพื้นที่ และศึกษาผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยกิจกรรมกลุ่มจิตอาสาระดับผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติการ และระดับผู้รับบริการ ในพื้นที่ 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียวเป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา รวมถึงเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ต้องการศึกษา โดย

2. รวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในเรื่องอุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ในการศึกษาวิเคราะห์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการสร้างบุคคลอย่างมีคุณภาพให้เกิดขึ้น

3. นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นในการศึกษาอุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ด้วยหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลให้เชื่อมโยงกันแล้วนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยและสรุปผลการวิจัย

4. ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการศึกษาหลักอุดมการณ์และกระบวนการเชิงนวัตกรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ อุดมการณ์ที่ประกอบด้วยหลักการ วิธีการ แบบแผน และทัศนคติเชิงบวกทุกแง่มุมชีวิตในยุควิถีใหม่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้เกิดคุณค่าเชิงสังคมให้ก่อเกิดความเป็นจิตอาสาที่ทรงพลัง การก้าวเดินออกจากหลุมพรางแห่งอัตตา แล้วยื่นมือออกไปแบ่งปันน้ำใจแก่กันและกัน ไม่นิ่งดูตาย ร่วมปลุกน้ำใจคนให้เกิดความองอาจ หันกลับมาช่วยกันดูแลสังคม สิ่งแวดล้อม ชุมชน ตลอดจนเรื่องป่วนชวนให้สังคมสับสนโกลาหลที่ประเดประดังกันเข้ามา ด้วยความเห็นใจ เข้าใจคนอื่นให้มากขึ้น ร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดี ทำดีให้เป็นรูปธรรมกันมากขึ้น หากบ้านเมืองเรามีจิตอาสากันเต็มแผ่นดิน ความสุขสงบของสังคมคงอยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม การหากินสับวันโดยไม่ผิดเคียงของเหล่าสัตว์ ถือเป็นความสำเร็จในชีวิตสูงสุดของเขา แต่มนุษย์เราควรยกระดับการดำเนินชีวิตในวิถีโลกให้สูงกว่าสัตว์เหล่านั้น เช่น ใช้สติปัญญาทำสิ่งที่มีสาระน้อยให้มีสาระมาก พลิกวิกฤติกลับกลายเป็นโอกาส จัดการกับทุกปัญหาด้วยการอยู่อย่างตื่นรู้คู่กับคืนวันแห่งปัจจุบัน ไม่ปล่อยใจให้ความหลงโลกธรรมกลืนกินปัญญา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ประเด็นการนำหลักพุทธธรรมมาวิเคราะห์พลังจิตอาสาที่เกิดขึ้นทุกพื้นที่ในยามวิกฤติ เช่นนี้ ว่า อะไร เป็นแรงบันดาลใจให้คนเหล่านี้ออกมาช่วยเหลือเพื่อนร่วมโลกด้วยกัน โดยเฉพาะจังหวัดชัยภูมิ จึงมีอุดมการณ์ที่แสดงถึงความตั้งใจที่ว่า “จุดหมายสูงสุดที่บุคคลหรือสังคมมุ่งบรรลุถึง” เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม ความเป็นอยู่ในสังคมโลกอย่างมีกฎเกณฑ์ ตามแบบแผนอย่างเป็นเหตุเป็นผลที่สังคมยอมรับได้หรือกล่าวได้ว่าการดำเนินตามอุดมคติชีวิต ที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมี คือ “มาตรฐานแห่งความดี ความงาม” ในการแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีอุดมการณ์ที่เป็นวิถีในการดำเนินชีวิตในทางใดทางหนึ่ง ที่เป็นมาตรฐานสากลที่มนุษย์ยอมรับว่าเป็นความ ดี และความงาม ที่มนุษย์ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน เพื่อแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ของกลุ่มชนในจังหวัดชัยภูมิมีกระบวนการเชิงนวัตกรรมในการ

เสริมสร้างสังคมสุวัณชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ ในการที่จะเสริมสร้างเครือข่ายของจิตอาสาในการปฏิบัติหน้าที่ในการทำความดีต่อไปศึกษาหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสังคมสุวัณชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิการเสริมสร้างสังคมสุวัณชีวิตใหม่ด้วยศีล 5 การดำเนินชีวิตตามแบบวิถีใหม่ จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งอย่าง มนุษย์จึงต้องปรับตัวให้มีปฏิริยาต่อวิถีชีวิตใหม่อย่างตื่นรู้เพื่อรับมือกับสถานการณ์ให้ทันท่วงที สลัดวิถีดั้งเดิมหรือเลิกหวนหาอดีต จึงจะเกิดการอยู่รอดได้อย่างกลมกลืนกับความปกติของโลก ศีล คือ มนุษยธรรมอันมีอยู่ตลอดกาล เพื่อให้ทุกชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การรักษาศีล นำมาซึ่งความสมปรารถนาในสิ่งที่ดิงามทุกประการ เป็นความดิงามที่ยั่งยืน และแผ่แผ่กว้างขวาง สร้าง สันติสุขให้กับโลกได้นอกจากนี้ ศีลยังช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต หรือจะเรียกว่าศีลประเพณีก็ได้ เพราะมีท่านผู้รู้หรือพระนักเทศน์นักปฏิบัติหลายท่านบอกว่า ศีลสังคมบ้าง ศีลประเพณีบ้าง ศีลพื้นฐานบ้าง ศีลธรรมด้าบ้าง เหตุที่ต้องเรียกกันไปอย่างนี้ก็เพราะศีลดังกล่าวจะเป็นศีลที่คนส่วนมากรู้จักกันดี มีการสมาทานศีลหรือของศีลจากพระกันอยู่ประจำในเรื่องของการมีจิตอาสา และจิตสำนึกในการรับผิดชอบด้วยกัน ที่กล่าวว่ามีจิตอาสาเพื่อต้องการให้ผู้คนรู้จักและสำนึกรู้ทวงแหนสิ่งของตนเอง แล้วจะมีความสุขอย่างแน่อนพร้อมกับการวางแผนพัฒนาส่งเสริมคนในชุมชนให้ลงมือปฏิบัติและสร้างเครือข่ายของการทำงานช่วยกัน และจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจในการจัดกิจกรรมไปในแนวทางเดียวกันเป็นอย่างดี ในปัจจุบันเพราะมีการมองเห็นผลลัับได้จากการที่จัดกิจกรรมแต่ละครั้ง เช่นการช่วยกันดูแลสิ่งต่าง ๆ และสร้างประโยชน์ให้เกิดในหมู่บ้านโรงเรียน จึงได้มีหลักในการพัฒนาบทบาทในอุดมคติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 อุดมการณ์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมสุวัณชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ จิตอาสาเป็นจิตที่เป็นกุศล และปราศจากอคติ ในการมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม กรรมดี คือ การกระทำ และคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี ศัพท์ที่ใช้กับคำว่า จิตอาสาได้คือคำว่า อัตถจริยา หมายถึง ความประพฤติที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การปรับตัวพร้อมกับวิถีใหม่และการพัฒนาตนให้ทันกระแสมนุษย์จึงต้องมีอยู่ดังนี้เข้าใจมองเห็นตัวเองบอกตัวเองได้เข้าใจความเป็นจริงของตนเองเข้าใจความมุ่งมั่น หรือมีความคาดหวังของตัวเองและบุคลิกภาพของตัวเองมองเห็นความเป็นตัวเองและตนเองได้อย่างชัดเจนและมีความมุ่งมั่นและแน่วแน่มาค่อยตามใครมีความรับผิดชอบ ด้วยแนวความคิดที่ว่าถ้าตนที่ตนมองเห็นกับตนตามที่เป็นจริง มีความแตกต่างกันมากหรือมีข้อขัดแย้งกันมาก บุคคลคนนั้นก็มีแนวโน้มที่จะเป็นบุคคลก่อปัญหาให้แก่ตัวเองและผู้อื่น ในรายที่มีความแตกต่างกันรุนแรง เขาอาจเป็นโรคประสาท และ/หรือโรคจิตได้ Rogers อธิบายว่า ประสบการณ์ในการทำจิตบำบัตทำให้เขาสามารถยืนยันได้อย่างแน่อนว่า คนที่มีปัญหาทางจิตใจและบุคลิกภาพ คือคนที่มีข้อขัดแย้งระหว่างตนที่เป็นจริงกับตนที่ตนมองเห็นอย่างรุนแรง ความสลับซับซ้อนของความขัดแย้งนี้ จะให้กลไกทางจิตมีความลึกลับซับซ้อน มีปมและเงื่อนไข ซึ่งทำให้เขามีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจและบุคลิกภาพ อาจจนถึงขั้นรุนแรงปรับสภาพเข้ากับสังคมไม่ได้

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสา จังหวัดชัยภูมิ หรืออาจกล่าวอีกแนวทางหนึ่งได้ว่าการดำเนินชีวิตอย่างมีอุดมการณ์ในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ด้วยกันพร้อมกับเครือข่ายในการที่จะคอยปกป้องคุ้มครองกลุ่มหรือเครือข่ายของตนเอง หากกล่าวถึงอุดมการณ์หลักของมนุษย์ คือการพัฒนาตนหรือกระบวนการพัฒนาชีวิต ที่กล่าวไว้ครอบคลุมหลักคำสอนทั้งหมดตามหลักพุทธธรรม คือ ไตรสิกขา 3 อย่าง อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักพื้นฐานในการปฏิบัติให้บรรลุในอุดมการณ์ที่ดี โดยการยึดหลักของ“ศีล” เป็นพื้นฐาน เป็นที่ตั้ง และเป็นบ่อเกิดแห่งการพัฒนาคุณธรรมอื่น ๆ ทั้งหลายให้เกิดขึ้นและงอกงามตามมา เพื่อป้องกันการกระทำอันทุจริต ซึ่งจะเป็นการนำไปสู่ความล้มเหลวของการอยู่ร่วมกันในสังคม ข้อปฏิบัติหลักของสมาธิเป็นกระบวนการพัฒนาตัวเองไปสู่จุดหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ นอกจากศีลแล้วสังคมยังต้องการสมาธิมาเป็นองค์ประกอบในส่วนที่ต่อเนื่องให้เกิดการแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างถูกต้องและเป็นระบบแบบแผนยิ่งขึ้น จากการศึกษาเข้าไปสัมภาษณ์ได้ความรู้ว่าการพัฒนาความรู้สึกเศร้าองค์กรเครือข่ายจะต้องมีหลักปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อที่จะให้ผู้นำองค์กรหรือกลุ่มเครือข่ายจิตอาสา ได้มีส่วนร่วมอย่างภาคภูมิใจพร้อมกับส่งผลถึงหลักการดำเนินชีวิต

กระบวนการดำเนินชีวิตจึงเป็นเพียงการดูแลรักษาชีวิตเอาไว้ด้วยความพยายามขยายระยะเวลาของชีวิตให้มากขึ้น เพื่อจะได้มีเวลาสร้างคุณประโยชน์เกื้อกูลต่อโลกมากยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนา กล่าวถึงความทุกข์ทั้งทางกาย และทางใจที่ปรากฏแก่หมู่สัตว์ทั้งหลาย เป็นเหตุที่ต้องพิจารณาว่าความสุขที่มนุษย์ทั่วไปแสวงหา นั้นเป็นความสุขที่ไม่แท้จริง “ชาวพุทธ ถือนะพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งอันประเสริฐ” “บุคคลผู้เข้าไปนั่งใกล้พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ด้วยกาย วาจา ใจนั้น ควรเป็นผู้รู้ผู้ตื่น ผู้ฉลาดในเหตุผล” การสร้างเครือข่ายจิตอาสาเป็นการพัฒนาคนอีกแบบหนึ่งในการที่จะให้มองเห็นถึงความสำคัญของการให้มากกว่าการรับ ดังมีคำกล่าวว่า จิตที่คิดจะให้เบาแสนเบา จิตที่จะเอาหนักแสนหนัก และยังทำให้กลุ่มจิตอาสามองเห็นความสามารถของตนเองได้ดี จึงถือว่าเป็นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเต็มที่

การพัฒนาคน ซึ่งจะทำให้คนเป็นคนที่มีความสุข และเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ การพัฒนาคนก็คือ การศึกษา คนที่มีการศึกษา ตลอดจนจบการศึกษาแล้วเรียกว่าบัณฑิต เมื่อว่าโดยเนื้อหาสาระ บัณฑิต ก็คือคนที่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา เป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาท พัฒนาชีวิตของตนจนถึงประโยชน์ที่เป็นจุดหมายของชีวิต อุดมการณ์กับกระบวนการสร้างเครือข่ายในการสร้างวิถีชีวิตใหม่ หรือปัจจุบันเป็นที่กล่าวถึงบ่อยครั้งว่าเป็นวิถีชีวิตแบบ New Normal นั่นเอง

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มจิตอาสาระดับผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติการ และระดับผู้รับบริการ ในพื้นที่ 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภูเขียว รวมจำนวน 35 รูป/คน อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ

ด้วยองค์ประกอบของอุดมการณ์และกระบวนการเชิงนวัตกรรมในการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ของเครือข่ายจิตอาสา มีดังต่อไปนี้ คือ

อุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสา จังหวัดชัยภูมิระดับผู้ปฏิบัติการ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการพัฒนาเครือข่าย ระดับผู้รับบริการ ทั้งทุนทางสังคมทุนทางเศรษฐกิจในช่วงโควิด 19 ทำให้มีการรักษาระยะทางสังคม

ยุทธศาสตร์หรือวิธีการพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ มีหลายวิธีการ เช่น การให้การศึกษาอบรม การจัดระเบียบชุมชนให้ความรู้ความเข้าใจพร้อมกับการสร้างผู้นำในเครือข่าย การสร้างกลุ่มและองค์กร การวางแผนและโครงการ การประสานงาน เป็นต้น ยุทธศาสตร์เหล่านี้เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนแล้วต้องมีการวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดเด่น จุดด้อย ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับชุมชนจึงจะเป็นประโยชน์และสนับสนุนการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จในด้านเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการนำงานวิจัยไปใช้ จากการที่ได้ศึกษากลุ่มจิตอาสาและเครือข่ายและอุดมการณ์และกระบวนการการเสริมสร้างสังคมสู่วิถีชีวิตใหม่ตามหลักพุทธธรรมของเครือข่ายจิตอาสาจังหวัดชัยภูมิ มีประเด็นหลายอย่างที่ต้องเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของกระบวนการ และเพื่อปรับประยุกต์ตามสมัยนิยมด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องตามสภาวะสังคมต่อไป

1. ศึกษาความเป็นจิตอาสาในองค์กรต่าง ๆ เช่น กรณีศึกษาสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
2. ศึกษาความเป็นจิตอาสาของบุคคลในชุมชน กรณีผู้นำชุมชน เป็นต้น

บรรณานุกรม

- นายแพทย์พิเชฐ บัญญัติ. (2563). **คู่มือเอาตัวรอดจากไวรัส COVID 19**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี แอนด์ เอ็น บั๊ค,
- สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.). (2548). **รายงานประจำปี (2548) KM ประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: มปท.
- สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.). (2549). **สิ่งดีๆ ที่หลากหลาย สไตล์ (2549) KM (Best Practice-KM Style)**. กรุงเทพฯ: มปท.
- สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.). (2549). **รายงานประจำปี (2549) สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.), นานาเรื่องราวการจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ: มปท.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาจุฬาราชวิทยาลัย,
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). **ไอทีภายใต้วัฒนธรรมแห่งปัญญา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สหธรรมิก.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2560). **คนดีสร้างได้ : โมเดลบริบูรณ์ธรรม**. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย,

การรักษาสังจะตามแนวคิดปรัชญาหลังนยุคสายกลาง

The Being on “Sacca”

According to the Moderate Postmodern Philosophical Concepts

ชุมพล ชนนวนนท์

Chumpol Chananon

รวิช ตาแก้ว

Ravich Takaew

สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Philosophy and Ethics Program,

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Email : s61584934003@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 16 พฤศจิกายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 16 มกราคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 กุมภาพันธ์ 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญาด้วยวิธีวิธีและวิธีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิเคราะห์การรักษาสังจะตามหลักปรัชญาหลังนยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า การรักษาสังจะตามแนวคิดปรัชญาหลังนยุคสายกลางเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีโดยมีเป้าหมายคือความสุขแท้ตามความเป็นจริง และตอบคำถามของฝ่ายตรงข้ามที่ยืนยันว่า การรักษาสังจะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องมาจากศาสนาด้วยคำสอนของศาสดาเท่านั้นถึงจะเป็นความดีแท้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพบว่า 1) การรักษาสังจะจากคำสอนของศาสดาทั้งทางตรงและทางอ้อมนั้นจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจจากตนเองเป็นฐานด้วย 2) ผู้รักษาสังจะต้องปฏิบัติและสอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเองว่าผลที่ได้เป็นเช่นไร ความสัมพันธ์ระหว่างสังจะกับตัวผู้รักษาสังจะจึงจะส่งผลให้ประจักษ์ได้ 3) ผลจากการรักษาสังจะ ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้สึกว่าได้มีความสุขจากใจของตนเองที่ได้กระทำ การรักษาสังจะ ไม่ใช่เพียงศรัทธาโดยที่ไม่รู้สึกหรือคิดเอา 4) ความสุขแท้จากศาสนาจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ความจริง ความดี ความงาม ที่ส่งผลให้เฉพาะบุคคลผู้รักษาสังจะได้รับเฉพาะตน 5) คำสอนของศาสดาจึงเป็นเหมือนคู่มือหรือแผนที่ให้แก่ผู้ที่สนใจศรัทธาไปฝึกปฏิบัติ ไม่ควรนำมาอ้างอิงคำประกันความถูกต้องหรือยกตนข่มท่านว่าดีกว่า สูงส่งกว่า หรือบริสุทธิ์กว่า โดยไม่สนใจต่อสังจะในบริบทอื่น ๆ

คำสำคัญ: การรักษาสังจะ, ความสุขแท้, ปรัชญาหลังนยุคสายกลาง

ABSTRACT

This research is philosophical research by dialectical and discursive method. The objectives were to: an analytic, appreciative and applicative study the being on “Sacca” according to the Moderate postmodern philosophy. The research results showed that the being on Sacca (keep the word) based on postmodern philosophy fosters the capacity for creation, adaptation, collaboration and seeking the pursuit of an improvement in a good quality of life with the aim of authentic happiness, and answering questions of the opponents who confirmed that keeping the word for improving the quality of life must come from religion and only with the teachings of the Prophet can be true goodness. The discussion revealed: 1) That keeping the word directly or indirectly from the prophets’ teachings also requires a foundation in one’s own knowledge and understanding. 2) The people who keep the word must practice and investigate till they are aware of the results. 3) The causal link between the truth and the person who keeps his word can be an objectively positive result. As a result of keeping the word, practitioners must feel good and happy from their own hearts that they got from practicing being on Sacca. It goes beyond faith devoid of feeling or thinking. 4) Authentic happiness from religion is therefore the relationship between truth, goodness, and beauty that arises exclusively in those who keep the word personally. 5) Thus, the Prophet's teachings are like guides or maps for those who are interested in faith to practice. It should not be used as a reference or guarantee the correctness or to exalt yourself as being better, superior, or purer without considering Sacca in other contexts.

Keywords: The being on Sacca, Authentic Happiness, Moderate Postmodern Philosophy

1. บทนำ

จากการดำเนินชีวิตที่ผ่านร้อนผ่านหนาวมานานคุณธรรมข้อหนึ่งที่ผู้วิจัยยึดถือมาตลอดในการดำเนินชีวิตคือ “สัจจะ” จากการที่เป็นคนมีสัจจะ (Faithful people) ทำให้ผู้วิจัยมีความมั่นคงไม่ว่าจะต้องเผชิญกับความทุกข์หรือความทุกข์ที่สลับเปลี่ยนผ่านกันเข้ามาในชีวิตแต่ละช่วง อาจเรียกได้ว่าสัจจะเป็นภูมิคุ้มกันความทุกข์ใจ และเป็นกำลังใจขับเคลื่อนชีวิตที่ส่งผลให้ส่วนของร่างกายมีกำลัง active ไม่เหงามองยอเศร้าซึม แต่เพื่อนร่วมงานบางคนมีเป้าหมายชีวิตอยู่ที่ความก้าวหน้าทางการเงิน ยศ ตำแหน่ง เมื่อพบกับความผิดหวังในชีวิตก็จมไปกับความทุกข์ บางคนถึงกับส่งผลให้กลายเป็นคนทำงานแบบเช้าชาม เย็นชาม เพราะคิดว่าทำดีไปก็ไม่ได้เลื่อนขั้นอยู่ดี จากการที่แต่ละคนเลือกยึดถือสัจจะที่ต่างกัน ส่งผลให้มีเป้าหมายของชีวิตที่ต่างกัน เห็น

ความจริง ความงาม และความดีที่แตกต่างกัน จนส่งผลให้ความสุขของชีวิตที่ต่างกัน ถึงแม้จะมีคุณภาพและปริมาณของปัจจัย 4 พื้นฐานที่พอ ๆ กันก็ตาม

ในสมัยโบราณการรักษาสัจจะเป็นหลักธรรมที่สำคัญหรือเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีในการดำรงชีวิตให้มีความสุข เช่น หลักพรวาธรรม 4 ของโลกตะวันออก หรือหลักคุณธรรมบานพับ (Cardinal virtues) ของโลกตะวันตก แต่การรักษาสัจจะเป็นนั้นจะส่งผลทำให้ชีวิตมีความสุขจริงหรือไม่ ในทางปรัชญาเชื่อว่า จะต้องพิจารณาความสุขนั้นให้ชัดแจ้ง เนื่องจากความสุขนั้นมีทั้งความสุขแท้ (authentic happiness) และความสุขไม่แท้ (inauthentic happiness) ซึ่งยังคงเป็นปัญหาอภิปรายที่ยังถกเถียงกันได้ ดังเช่นที่ Amartya Sen (1982) ได้ยกตัวอย่างถึงกรณีของภรรยาที่ถูกล้างสมองให้เชื่อว่าการรักษาสัจจะเป็นที่ถูกจำกัดไว้ตามธรรมเนียมอันเดียวนั้นเป็นชีวิตที่เหมาะสมแล้วสำหรับผู้หญิง ในเรื่อง “ภรรยาที่ไร้เกียรติ และไร้ความกล้า”สตรีจึงควรมีความสุขกับชีวิตเช่นนั้นซึ่งกลายเป็นแนวคิดความพึงพอใจทั้งชีวิต (eudaimonism) ย่อมเสนอให้ภรรยารักษาสัจจะเป็นเพื่อที่จะมีความสุขกับคุณภาพชีวิตเช่นนั้น) อีกทั้งยังมีคำสอนเรื่องความสุข-ความทุกข์ของพระพุทธศาสนาที่เน้นการจัดความทุกข์ด้วยหลักอริยสัจเป็นสำคัญ และมีการจำแนกความสุขเป็นโลกียสุข (worldly happiness) และโลกุตระสุข (transcendental happiness) ซึ่งคล้ายกันกับแนวคิดเรื่องความสุขแท้ และความสุขไม่แท้ของกระแสปรัชญาตะวันตกเพื่อการเข้าใจความสุขแท้ ดังนั้น ความเข้าใจสัจจะเป็นที่ต่างกันทำให้มนุษย์มองปัญหาไม่เหมือนกัน การรักษาสัจจะเป็นเพื่อความสุขแท้ของมนุษย์จึงมีมุมมองที่ต่างกัน

การรักษาสัจจะเป็นจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับความสุขในชีวิตของชีวิต ซึ่งในปัจจุบันจากกระแสของมนุษยนิยมทำให้มีการเรียกร้องให้สังคมเปิดกว้างและยอมรับเสรีภาพทางความคิดอย่างไม่มีขีดจำกัด เช่น สามารถเลือกเพศสภาพของตนได้ตามใจชอบ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ใครก็ได้ตามใจชอบ สามารถใช้ชีวิตอย่างไรก็ได้ตามใจชอบ ฯลฯ อาจเรียกได้ว่าสัจจะเป็นคือความพึงพอใจส่วนบุคคล ในฐานะที่เป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่ละบุคคลจึงสามารถเลือกถือสัจจะเป็นที่ตนพอใจได้อย่างเสรีไม่มีผิดไม่มีถูก แนวคิดเสรีภาพสุดขั้วนี้ไปกระทบกับวิถีชีวิตแบบเดิมที่มีกฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่ชัดเจน จึงทำให้มีกระแสที่ต้องการทำให้ชัดเจนแบบเดิมแท้ขึ้นมาต้านกระแสเสรีภาพแบบสุดขั้ว ความต้องการความจริงแท้ทำให้เกิดการคัดทั้งความจริงที่ขยายต่อเติมจากความจริงต้นฉบับเป็นฝ่ายที่เห็นต่างว่า การรักษาสัจจะเป็นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องมาจากศาสนาด้วย คำสอนของศาสนาเท่านั้นถึงจะเป็นความดีแท้ เพราะ การรักษาสัจจะเป็นจากบุคคลทั่วไปหรือปุถุชนมีความเสี่ยงที่จะเกิดความเข้าใจผิดสูงทำให้ไม่สามารถไปถึงขั้นความดีแท้ได้ เพราะไม่สามารถเข้าถึงความจริงสูงสุดหรือปรมาตมสัจจะได้แบบศาสนา การรักษาสัจจะเป็นเป็นเกณฑ์ความดีตามประสบการณ์หรือความคิดเห็นของตนจึงมีความเสี่ยงสูงที่จะทำให้เกิดความวุ่นวายและเสียหาย ทั้งแก่ตนและผู้อื่น แต่ทั้งนี้ฝ่ายผู้วิจัยเชื่อว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้นมีใช่เพียงการรักษาสัจจะเป็นด้วยความยึดมั่นถือมั่น แต่เป็นการวิเคราะห์ด้วยปัญญา วิจัยในคุณค่าความดีและวิธานไปปฏิบัติด้วยพลังแห่งการสร้างสรรค์ การปรับตัว การร่วมมือและการแสวงหา ซึ่งจะทำให้ระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ เพื่อความสุขแท้ ดังนี้ จึงน่าสนใจที่จะนำเหตุผลของทั้งสองฝ่ายมาถกปัญหากัน

ปรัชญาหลังนวยุคเชื่อว่า สัจจะเป็นของแต่ละบุคคลเป็นเรื่องที่แต่ละคนสร้างขึ้นเองในสมอง เพื่อให้ตรงกับโลกภายนอก ซึ่งการรู้ในสมองอาจไม่ตรงกันบ้างของแต่ละคน จึงต้องมานั่งคุยกันเพื่อให้เห็นว่า ต่างคนต่างก็มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง โลกภายนอกมีระบบเครือข่ายหรือไม่ ก็มีความเชื่อว่าน่าจะมีระบบของมัน เรา

รู้ได้เพียงส่วนหนึ่งและต้องหาความรู้ใหม่เรื่อยไป เพราะโลกภายนอกพัฒนาไปเรื่อย ๆ แต่ทั้งนี้การรักษาสังฆะที่แต่ละบุคคลตัดสินใจเลือกนั้นเมื่อมีเป้าหมายที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความสุขแท้ตามความเป็นจริง จึงควรเปิดโอกาสให้กับตนเองและผู้อื่นได้ตั้งข้อสงสัยในสิ่งที่ตนเชื่ออยู่ เพื่อจะได้พิสูจน์สังฆะที่ตนเชื่ออยู่ว่าสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริงหรือไม่ เพียงใด และในขณะเดียวกัน ก็พิจารณาในส่วนดีของทุก ๆ ทาง หากเห็นว่าสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริง ก็ควรน้อมรับนำมาเป็นข้อปฏิบัติเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเราให้สูงขึ้นต่อไป (กิริติ บุญเจือ, 2545: 199) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการรักษาสังฆะตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปรัชญาเพื่อหาคำตอบใหม่ที่ดีที่สุดจากการประนีประนอมทุกฝ่ายเท่าที่จะทำได้และมีเหตุผลเหนือกว่าทุกฝ่าย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ วิจัยและวิธานการรักษาสังฆะตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยทางปรัชญาด้วย วิภาษวิธี (dialectical) และวิธีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discursive) จากข้อมูล (data) เอกสาร (document) และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยผ่านการตีความตามหลักวิชาการโดยการตั้งคำถามที่อาจจะตอบได้หลายคำตอบที่เป็นไปได้ นำมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งสองฝ่ายพร้อมทั้งรับฟังเหตุผลที่สนับสนุนแต่ละคำตอบเพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุดจากการประนีประนอมทุกฝ่ายเท่าที่ทำได้แล้วจึงเสนอเนื้อหาวิจัยด้วยการวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน

4. ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาและตีความการรักษาสังฆะตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง พบว่า

1. สรุปเหตุผลของฝ่ายตรงข้าม

การรักษาสังฆะตามคำสอนของศาสนาเป็นความดีแท้ที่สามารถนำไปสู่ความสุขแท้ได้ การรักษาสังฆะที่ถูกต้องจึงต้องเข้าใจตามภาษาที่ศาสนาสื่อสารตรง ๆ จากภาษาดั้งเดิมหรือจากตัว Text ในแบบต้นฉบับจึงจะสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความสุขแท้ได้อย่างไม่ผิดเพี้ยนตามวัตถุประสงค์ของศาสนา ดังนั้นความสุขแท้ที่ถูกต้องตามความดีสูงสุดจึงเป็นสิ่งที่มิสอนในระดับศาสนาเท่านั้น เพราะมาจากปัญญาขั้นสูงสุดของศาสนา กระบวนการในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในโลกนี้ที่มนุษย์ยังต้องแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาอำนวยความสะดวกตามยุคตามสมัยให้มีชีวิตรอดปลอดภัยแลมั่นคงนั้นไม่เป็นความสุขแท้ เป็นเพียงความสุขระดับชั่วคราวเท่านั้น ไม่สามารถไปถึงขั้นดับทุกข์ได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้จากสาเหตุของปัญหามนุษย์เราต้องการความมั่นใจว่าความรู้บางอย่างมีความจริงแน่นอน ไม่หลวมตัว ไม่หลงผิด เพราะเป็นส่วนได้ส่วนเสียของชีวิต และควรจะมีศรัทธาเสียสละให้ได้หรือไม่ มนุษย์จึงต้องการคำสอนจากศาสนาที่เป็นความดีแท้ สามารถนำไปปฏิบัติในการรักษาสังฆะให้ได้ผลเป็นความสุขแท้ เพราะ สังฆะที่สูงกว่าคำสอนของศาสนาไม่มี ถ้ามีจริงศาสนาก็พุดผิด แต่ศาสนาพุดผิดไม่ได้ ศาสนิกต้องยืนยันในคำสอนของศาสนา ในเมื่อมีศาสนาเป็นสรณะ ก็ต้องมีศรัทธาที่มั่นคง ต้องเชื่อ ต้องวัดไปเลยว่าเป็นอะไร ด้วยเหตุนี้ การรักษาสังฆะจึงไม่จำเป็นต้อง

เชื่อผู้อื่นนอกจากศาสดา เพราะความรู้จากศาสดาเป็นอันติมะสัจจะ การรักษาสัจจะแบบอื่นแม้จะสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความสุขได้ก็ตาม แต่ก็ยังไม่เป็นความสุขแท้ เป็นเพียงความสุขชั่วคราวเท่านั้น

2. สรุปวิจารณ์เหตุผลของฝ่ายตรงข้าม

การรักษาสัจจะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตจากศาสดา ผ่านภาษาดั้งเดิมหรือจากตัว Text ในแบบต้นฉบับนั้นสำหรับผู้ศรัทธาคงไม่มีใครสงสัยในปัญญาของศาสดา แต่การนำคำสอนของศาสดานำมาอ้างต่อนั้นยังน่าสงสัยว่าจะเข้าใจเจตนารมณ์ของศาสดาได้แค่ไหน ตอบตามความเป็นจริงเลยคือผู้ที่ไม่ได้เป็นศาสดาคงไม่สามารถเข้าใจศาสดาได้ทั้งหมด ดังนั้นการที่ตนเองเป็นผู้รับสารหรือรักษาสัจจะทั้งทางตรงหรือทางอ้อมนั้นจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจของตนเองเป็นฐานด้วย ผู้รักษาสัจจะต้องปฏิบัติและสอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเองว่าผลที่ได้เป็นเช่นไร ความสัมพันธ์ระหว่างสัจจะกับตัวผู้รักษาสัจจะจึงจะส่งผลให้ประจักษ์ได้ ทำให้การรักษาสัจจะนั้นส่งผลให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกดีและมีความสุขจากใจของตนเองที่ได้กระทำการรักษาสัจจะ ไม่ใช่เพียงศรัทธาโดยที่ไม่รู้สึกหรือคิดเอา ความสุขที่เกิดขึ้นจากการรักษาสัจจะจึงเป็นความสุขแท้ตามความเป็นจริง ดังนั้น ความสุขแท้จากศาสนาจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ความจริง ความดี ความงาม ที่ส่งผลให้เฉพาะบุคคลผู้รักษาสัจจะได้รับเฉพาะตน ด้วยเหตุนี้ คำสอนของศาสดาเป็นเหมือนคู่มือหรือแผนที่ให้ผู้ที่สนใจไปลองปฏิบัติ ไม่ใช่นำมาอ้างอิงความถูกต้องหรือยกตนข่มท่านว่าดีกว่า สูงส่งว่า บริสุทธ์กว่า การรักษาสัจจะจึงไม่ควรนำคำสอนของศาสดาไปเป็นเครื่องมือตัดสินสัจจะของผู้อื่นว่าผิดหรือถูก และหากยิ่งยึดติดยึดถูกเข้มข้นมากขึ้นโดยไม่สามารถปล่อยวางได้จะทำให้อยู่ร่วมกับสังคมยากขึ้น มองเห็นอะไรที่เกิดขึ้นในสังคมก็ผิดไปหมดเพราะไม่สอดคล้องกับคำสอนของศาสดา ทำให้เกิดความไม่สมดุลในการดำเนินชีวิตยุคปัจจุบันที่มีความแตกต่างหลากหลาย การรักษาสัจจะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามศาสนาด้วยคำสอนของศาสดาจึงมีเป้าหมายให้เข้าใจโลก ไม่ใช่ละทิ้งโลกหรือตัดสินโลกด้วยความดีแท้

3. เหตุผลสนับสนุนคำตอบวิจัย

การรักษาสัจจะตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มีเป้าหมายคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการมุ่งความสุขแท้ตามความเป็นจริง (Authentic Happiness according to reality) เป็นการเน้นการตีความตามสัญญาตณณมนุษย์ที่มีปัญญาเป็นตัวนำ คือการสนใจในความสุขและความทุกข์ของตนเอง/ของผู้อื่น/ของสิ่งต่าง ๆ ด้วยความคิด/ด้วยภาษา/ด้วยการกระทำทุกครั้งที่มีการตีความดังกล่าวข้างต้นเกิดขึ้น ย่อมหมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีความสุขของผู้ตีความ มีศักยภาพที่จะบัลลาลความสุขแท้ตามความเป็นจริงแก่ผู้ที่เข้าใจตามระดับความจริงของสิ่งนั้น ความสนใจในความสุขและความทุกข์ของผู้อื่น/สิ่งอื่นสามารถทำได้ใน 4 ลักษณะตามกาละและเทศะที่เหมาะสม คือ 1) พลังสร้างสรรค์หรือการสร้างสรรค์ (Creativity) การสร้างสรรค์คือการคิดหรือทำสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน เป็นการเพิ่มความก้าวหน้าแก่มนุษยชาติเปิดโอกาสให้มีการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์โดยทั่วไป แต่ถ้าเกิดโทษก็ต้องการปรับตัว 2) พลังปรับตัวหรือการปรับตัว (Adaptivity) คือ การดัดแปลง การประยุกต์ใช้ให้มีคุณ ปราศจากโทษ หรือดัดแปลงโทษให้เป็นคุณ 3) พลังร่วมมือหรือการร่วมมือ (Collaboration) เป็นการประสานความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วม (participation) ซึ่งมีอยู่หลายระดับ 4) พลังแสวงหา (Requisitivity) เป็นศักยภาพทางปัญญาที่สามารถคิดค้นหาสิ่งที่ขาดหายไปเพิ่มเติมให้กับชีวิตอยู่เสมอ พลังแห่งการแสวงหานี้นอกจากจะช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งในโลกนี้แล้ว ยังมีศักยภาพในการสามารถเข้าใจถึงโลกหน้าด้วยการหยั่งรู้อีกด้วย การพัฒนาใน

ลักษณะนี้จะควบคู่ไปกับการพัฒนาความสุข ซึ่งเป็นความสุขทั้งของตนเอง ผู้อื่น และส่วนรวม ซึ่งจะเป็นผลดีต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาแบบนี้เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4. สรุปผล

การรักษาสังจะตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในปัจจุบันให้เกิดความสมดุลกับความจริงที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง แต่ก็ไม่ได้ปิดกั้นการมีเป้าหมายหลักสูงสุดแบบศาสนาที่เน้นความสุขสมบูรณ์หรือนิรันดร์เป็นหลัก เพราะแต่ละบุคคลย่อมมีเป้าหมายของชีวิตแตกต่างกันไป แต่การยึดติดกับเป้าหมายจนลืมมองความจริงอื่นที่อยู่รอบข้างก็อาจก่อปัญหาให้กับผู้อื่นได้ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางจึงเสนอให้ยึดเหนี่ยวแต่ไม่ยึดติดและเสนอพลัง 4 เพื่อให้แต่ละบุคคลมีใจเปิดกว้างในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รับฟังความคิดของผู้อื่น ไม่ด่วนตัดสิน แต่ให้เกียรติ ให้การยอมรับ ทำความเข้าใจในความรู้และความสามารถที่หลากหลายของมนุษย์

5. อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลผ่านวิชาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนเหตุผลระหว่างสองฝ่ายคือฝ่ายที่เชื่อว่าการรักษาสังจะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องมาจากศาสนาด้วยคำสอนของศาสดาเท่านั้นถึงจะเป็นความดีแท้และฝ่ายกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไว้ ดังนี้

การตีความสังจะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง อภิปรายผลได้ว่าจากที่ฝ่ายตรงข้ามได้เสนอเหตุผลไว้ว่า การรักษาสังจะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องมาจากศาสนาด้วยคำสอนของศาสดาเท่านั้นถึงจะเป็นความดีแท้ ด้วยเหตุผลสำคัญ คือ สังจะจากศาสนาชั้นความดีแท้ที่จะสามารถนำไปสู่ความสุขแท้นั้นไม่สามารถเข้าถึงได้จากวิธีคิดแบบปรัชญาหรือวิธีการพิสูจน์ทดลองแบบวิทยาศาสตร์ ดังนั้น การรักษาสังจะจากบุคคลทั่วไปหรือปุถุชนจึงมีความเสี่ยงที่จะเกิดความเข้าใจผิดสูงไม่สามารถไปถึงขั้นดีแท้ เพราะไม่สามารถแยกแยะสมมติสังจะกับปรมาตมสังจะได้แบบศาสดา การรักษาสังจะซึ่งเป็นเกณฑ์ความดีตามประสบการณ์หรือความคิดเห็นของตนจึงมีความเสี่ยงสูงที่จะทำให้เกิดความวุ่นวายและเสียหาย ทั้งแก่ตนและผู้อื่น ธรรมะบทหนึ่งแต่ละคนอาจตีความได้ไม่เหมือนกัน ดังนั้นเมื่อพระสาวกอธิบายธรรมะจึงเป็นไปได้ที่จะสอนผิดโดยไม่ตั้งใจ แต่ก็เป็นไปได้ที่จะสอนได้ถูกต้องแล้ว จึงไม่ควรจะนำคำพูดของพระสาวกมาใช้ในการตีความถูกต้อง การการันตีความถูกต้องแบบ 100% ต้องอ้างคำสอนของศาสดา เพราะความแตกต่างระหว่างศาสดากับบุคคลทั่วไปในพุทธศาสนามีระดับที่ต่างกันชัดเจน ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559: 306) อธิบายไว้ ดังนี้ ความเป็นพระพุทธานุเจ้าต้องมีพุทธคุณ 3 ประการ ได้แก่ 1) ปัญญาคุณ (พระคุณคือพระปัญญา wisdom) 2) วิสุทธิคุณ (พระคุณคือความบริสุทธิ์ purity) 3). กรุณาคุณ (พระคุณคือพระมหากรุณา compassion) ด้วยเหตุนี้มนุษย์ทั่วไปสามารถเข้าใจปรมาตมสังจะได้ยากจึงต้องพึ่งพระศาสดา การรักษาสังจะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องมาจากศาสนาถึงจะเป็นสุขแท้ผ่านคำสอนของศาสดา เพราะศาสดาท่านมีปัญญาสูงสุดเกินกว่าระดับสาวกหรือบุคคลทั่วไปจะเข้าถึงสังจะระดับสูงสุดได้

เหตุผลของฝ่ายตรงข้ามดูเหมือนว่า “การรักษาสังจะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องมาจากศาสนาด้วยคำสอนของศาสดาเท่านั้นถึงจะเป็นความดีแท้” เพราะสังจะที่ศาสดานำมาสอนด้วยคุณ 3 ประการเป็นสิ่งสูงส่ง การรักษาสังจะตามคำสอนของศาสดาจึงเป็นความดีแท้ที่สามารถนำไปสู่ความสุขแท้ได้ การรักษาสังจะ

ที่ถูกต้องจึงต้องเข้าใจตามภาษาที่ศาสนาสื่อสารตรง ๆ จากภาษาดั้งเดิมหรือจากตัว Text ในแบบต้นฉบับจึงจะสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความสุขแท้ได้อย่างไม่ผิดเพี้ยนตามวัตถุประสงค์ของศาสนา แต่ผู้วิจัยกลับมีความคิดเห็นตรงกันข้ามว่า การตีความดังกล่าวยังมีจุดอ่อนที่สามารถโต้แย้งได้ ข้อสรุปดังกล่าวเกิดจากการตีความที่ละเลยในเรื่องของการรับผลจากการรักษาสัจจะในระดับปัจเจก ซึ่งผลจากการรักษาสัจจะนั้นผู้ที่ทำการรักษาสัจจะย่อมได้ผลประจักษ์กับตนเองในเบื้องต้น แต่จะเห็นผลได้ระดับไหนนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง การที่ตนเองได้รับผลถือเป็นสัจจะจากการปฏิบัติ การปฏิเสธผลเหล่านั้นอย่างเด็ดขาดว่าไม่จริงหรือไม่ถูกต้องตามคัมภีร์จึงเป็นการหลอกตนเองหรือไม่ยอมรับผลของสัจจะในเบื้องต้น ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและการรักษาสัจจะพระพุทธเจ้าทรงให้เกณฑ์ไว้ใน “เกสปุตตสูตร” (อง. ติก. 20/505/180 - 183) ดังนี้ “เมื่อใดสอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านั้นเป็นกุศลหรือมีโทษเมื่อนั้นพึงละเสีย และเมื่อใดสอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านั้นเป็นกุศลหรือไม่มีโทษ เมื่อนั้นพึงถือปฏิบัติ” เกณฑ์นี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัจจะกับตัวผู้รักษาสัจจะ ซึ่งผู้รักษาสัจจะต้องปฏิบัติและสอบสวนจนรู้ได้ด้วยตนเองว่าผลที่ได้เป็นเช่นไร เช่น ความดีนั้นผู้ที่ทำดีจะต้องรู้สึกว่าได้มีความสุขจากใจตนเองที่ได้ทำดีด้วย ไม่ใช่เชื่อและศรัทธาโดยที่ไม่รู้สึกหรือคิดเอา ความสุขแท้จากศาสนาจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ความจริง ความดี ความงาม ที่ส่งผลให้ผู้รักษาสัจจะได้รับเฉพาะตน ซึ่งสอดคล้องกับ เมธา หริมเทพาธิป (2557) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “เกณฑ์ตัดสินความจริงตามหลักกาลามสูตร: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัยและวิธาน” ผลการวิจัยพบว่า สารสำคัญของกาลามสูตรแบ่งไว้ 3 ตอน 1) อย่าเพิ่งเชื่ออะไรง่าย ๆ 2) ควรเชื่ออย่างมีวิจารณ์ญาณ และ 3) เชื่ออย่างมีวิจารณ์ญาณแล้วดีอย่างไร

ปรมาตมสัจจะเป็นสิ่งที่จริงอยู่อย่างนั้น แต่สมมติสัจจะเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทซึ่งมนุษย์ต้องอาศัยสมมติสัจจะในการอยู่ร่วมกันจึงต้องมีการ สร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา ร่วมกับผู้อื่นและสังคมในปัจจุบัน การรักษาสัจจะจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทโดยที่ไม่ทิ้งแก่นแท้ของตนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูธรรมศาสนโมสิต (2560) ได้อธิบายว่า พระไตรปิฎกมีการสังคายนา ตัวบทจึงมีการเปลี่ยน จากภาษาที่พระพุทธองค์ทรงใช้จริงมาเป็นภาษาบาลีตามที่สังคายนาใช้ เมื่อตัวบทเปลี่ยนคำอธิบายก็ย่อมเปลี่ยน โดยไม่เปลี่ยนสาระและเป้าหมาย ดังนั้น จึงไม่สามารถป้องกันสัทธรรมปฏิรูปได้นอกจากนี้ อรรถกถาจารย์เองก็ใช้วิธีทำความเข้าใจและอธิบายไปตามยุคสมัย ซึ่งต้องการการขยายความสำหรับยุคปัจจุบัน

การที่มนุษย์แต่ละบุคคลควรรักษาสัจจะของตนเปรียบเหมือนกับการรักษาความจริงที่ตนเชื่อถือเป็นการมีความจริงในตนเองเทียบได้กับการมีปรีชาญาณของตนเอง สอดคล้องกับที่ กิริติ บุญเจือ (2551) ได้อธิบายว่า มนุษย์ทุกคนมีปรีชาญาณของตนเองไม่แบบใดก็แบบหนึ่งทุกคน ปรีชาญาณที่ไม่เหมาะสมก่อให้เกิดความยุ่งยากในชีวิต นับตั้งแต่ตัดสินใจจนถึงการปฏิบัติ ปรีชาญาณที่เหมาะสมจะทำให้มีความอบอุ่นใจในการดำรงชีพ มีความพอใจกับสภาพปัจจุบันของชีวิต และกล้าตัดสินใจทุกอย่างด้วยความเชื่อมั่นในตัวเอง...การที่มนุษย์ทุกคนมีปรีชาญาณของตนเองหรือมีสัจจะของตนเองนั้นไม่ได้หมายความว่ามนุษย์ทุกคนจะรู้หรือเข้าใจในสัจจะที่ตนยึดถือ การเข้าใจตนเองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่มนุษย์ส่วนมากมักจะมองหาหรือทำความเข้าใจเป็นลำดับท้าย ๆ เพราะต้องใช้เวลาไปกับการเอาตัวรอดและเติบโตในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้ชีวิตโดยไม่รู้จักรักสัจจะหรือวิถีชีวิตของตน เอนก สุวรรณบัณฑิต (2565) อธิบายไว้ว่า ปรีชาญาณหลังนยุคสายกลาง รื้อฟื้นความเข้าใจใหม่จาก

ปรัชญายุคกลาง โดยเห็นว่า วิธีของชีวิตเป็นการเคารพคุณค่าของชีวิตและชะตาของแต่ละบุคคล การตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของแต่ละคน พึ่งเริ่มจากการรู้จักและเข้าใจตนเอง จากนั้นเลือกสรรวิถีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตน โดยทดลองใช้ชีวิตแบบนั้น ๆ และตัดสินใจเลือกในที่สุด เมื่อตัดสินใจเลือกแล้วก็ปฏิบัติตามวิถีการดำเนินชีวิตนั้นจนเกิดเป็นความประพฤติดีเพื่อตรงไปสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิต (เฉพาะตน) โดยต้องรับผิดชอบต่อผลตามที่เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติของตนตลอดช่วงชีวิตนั้นอย่างเต็มสมบูรณ์พร้อม

การรักษาสำจะตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางจึงเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในปัจจุบัน สำจะของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นตามกรอบความคิดของแต่ละคน ที่ทุกคนบอกว่าเป็นความจริงนั้นเป็นความจริงเฉพาะส่วนของบุคคล ซึ่งรับรู้ได้ตามทักษะความชำนาญของตนเอง สิ่งที่ทุกคนนำมาอ้างจึงเป็นเพียงปรากฏการณ์เฉพาะส่วนของบุคคล ซึ่งไม่ใช่ความจริงสากล เพราะทุกคนไม่สามารถเข้าถึงความจริงสากลได้ ดังนั้น จึงควรร่วมมือกัน เพื่อสรุปความคิดเห็นที่ทุกคนได้รับรู้ไว้เป็นข้อมูลและแสดงความคิดเห็นให้ปรากฏแก่คนอื่นที่ไม่รู้ได้รู้โดยทั่วกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างความก้าวหน้าในการเรียนรู้และสร้างสรรค์ความรู้ในโลกต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ ริช ทาแกว (2562: 36) ที่อธิบายว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเชื่อว่าแต่ละคนมีระบบเครือข่ายของตนเอง ซึ่งเทียบกับผู้อื่นก็จะเหมือนบ้าง ต่างบ้าง แต่ละคนจะสร้างระบบของตนเอง เมื่อเทียบแล้วจะมีส่วนเหมือนและส่วนต่าง ส่วนที่เหมือนกันก็ร่วมมือกันสร้างสรรค์ผลงานและแบ่งปันซึ่งกันและกัน ส่วนที่ต่าง ก็ยกย่องเป็นพรสวรรค์ของแต่ละคน เป็นทักษะเฉพาะของแต่ละบุคคล

กล่าวโดยสรุป การรักษาสำจะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยยุคปัจจุบันได้อย่างน่าสนใจ เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่มักจะนำสำจะมาอ้างอิงความชอบธรรมในการกระทำของตนเอง ทุกคนจึงมีการรักษาสำจะของตนเองเพื่อเป้าหมายของชีวิตไม่แบบใดก็แบบหนึ่งทุกคน ไม่ว่าแต่ละคนจะมีเป้าหมายของชีวิตต่างกันอย่างไร แต่การรักษาสำจะที่เหมาะสมนั้นจะต้องเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชีวิต เพราะโลกภายนอกมีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ ตัวเราเป็นผู้อยู่อาศัยอยู่ในโลกร่วมกับบุคคลและสรรพสิ่งอื่นจึงควรทำความเข้าใจสำจะทั้งของตนเองและผู้อื่น โดยมุ่งเน้นความสุขแท้จากความเป็นจริงร่วมกัน โดยใช้พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา เพื่อให้สามารถเข้าถึงความสุขแท้ของชีวิตในแต่ละช่วงวัยและทุกบริบทของแต่ละบุคคล ซึ่งการมองตามทรรศนะปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนี้ทำให้มุมมองในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความครบถ้วนสมบูรณ์ตามความต้องการของมนุษยชาติ

6. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การรักษาสำจะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาเพื่อทำให้เข้าใจวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยยุคปัจจุบันที่ต้องปรับตัวตามกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้งาน

ผลจากการศึกษาทำให้พบว่าเรื่องการรักษาสำจะเป็นเรื่องพื้นฐานที่สำคัญต่อการเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสังคม จึงควรจัดทำแบบแผนการรักษาสำจะตามหลักปรัชญากระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลาง เพื่อใช้

เป็นกุญแจสำคัญในการสอนนักเรียน นักศึกษา ให้เข้าใจรูปแบบการรักษาสัจจะของชีวิตในแต่ละรูปแบบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะพหุเป็นตัวอย่างเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาหลักการรักษาสัจจะเพื่อเข้าใจตนเอง
2. ควรศึกษาหลักการรักษาสัจจะเพื่อเข้าใจผู้อื่น
3. ควรศึกษาหลักการรักษาสัจจะเพื่อเข้าใจสังคม

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2545). **ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย เซนต์จอห์น.
- _____. (2551). **คู่มือจริยศาสตร์ ตามหลักวิชาการสากล**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรีณติง.
- การศาสนา, กรม. (2525). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- พระครูธรรมศาสนโฆสิต (ภิญโญ ปานดำรง). (2560). **การตีความมรรคมีองค์ 8 ตามหลักหลักนวยุคสาย กลาง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัยและวิธาน**. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม).
- เมธา หริมเทพาธิป. (2557). **“เกณฑ์ตัดสินความจริงตามหลักกาลามสูตร : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”**.วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- รวีช ตาแก้ว. (2557). **“ความหมายของคำ “ติงาม” ในบริบทวัฒนธรรมไทย”: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”**.วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Sen, A. (1982). **Poverty and Famines: An Essay on Entitlement and Deprivation**. New York: Clarendon.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การ
บริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

The Development of the Quality of Life in Elderly People based on *Bhāvanā*
by Wang Luek Subdistrict Administrative Organization, Sam Chuk District,
Suphan Buri Province

วลัยกรณ์ จันทรทอง

Walikorn Chanthong

พระครูโสภณวีรานุวัตร

Phrakhru Sophonveeranuwat

นพดล ดีไทยสงค์

Noppadol Deethaisong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: wal.walaikorn@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 11 กุมภาพันธ์ 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี 3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย โดยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 348 คน และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.646) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านปัญญาภาวนา ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.654) รองลงมาคือ ด้านศีลภาวนา ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.615) ด้านกายภาวนา ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.670) และ ด้านจิตภาวนา ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.645) 3. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ

ผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูงมาก 0.962 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตภาวนา, ด้านปัญญาภาวนา, และด้านศีลภาวนา, ด้านกายภาวนา มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูง

คำสำคัญ: การพัฒนา, ผู้สูงอายุ, ภาวนา 4

ABSTRACT

The study consisted of the following objectives: 1) to investigate the development of the quality of life in the elderly in Wang Luek Subdistrict Administrative Organization, Sam Chuk District, Suphan Buri Province; 2) to study the comparison between the development of elderly's quality of life based on *Bhāvanā* and the development of the quality of life in elderly people by Wang Luek Subdistrict Administrative Organization, Sam Chuk District, Suphan Buri Province; and 3) to present the guidelines for the development of the quality of life in elderly. The study used mixed-methods research, with quantitative data acquired from 348 people and qualitative data collected from 9 people.

From the study, the following results are found: 1) The development of the quality of life in the elderly people is overall at a high level with a mean. 2) The comparison between the development of elderly's quality of life based on *Bhāvanā* and the development of the quality of life in elderly the is overall at a high level ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.646). When each aspect is examined, it is discovered that *paññā-bhāvanā* (wisdom development) has the highest level of mean ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.654), followed by *sīla-bhāvanā* (moral development) ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.615), then *kāya-bhāvanā* (physical development) ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.670), and lastly, *citta-bhāvanā* (emotional development) ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.645). 3) The development of the elderly's quality of life based on *Bhāvanā* is positively correlated in the same direction at a high level of 0.962, with a statistical significance of 0.01. When each aspect is examined, it is revealed that *citta-bhāvanā*, *paññā-bhāvanā*, *sīla-bhāvanā*, and *kāya-bhāvanā* are positively correlated in the same direction at a high level.

Keywords: Development, Elderly, Bhavana 4

1. บทนำ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) ดำเนินการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทยครั้งแรกในปี 2537 และการสำรวจในปี 2565 นี้ นับเป็นการสำรวจครั้งที่ 7 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ภาวะสุขภาพ การเกื้อหนุน ตลอดจนลักษณะการอยู่อาศัยของ ผู้สูงอายุ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล จากครัวเรือนตัวอย่างทั่วประเทศ ระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2564 ซึ่งสรุปผลการสำรวจที่สำคัญได้

ดังนั้นคือ ลักษณะทางประชากรของผู้สูงอายุ ในปี 2564 มีผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จำนวน 13,358,751 คน หรือร้อยละ 19.6 ของประชากรทั้งหมด โดย แบ่งเป็นผู้สูงอายุชาย 5,974,022 คน (ร้อยละ 44.7) และผู้สูงอายุหญิง 7,384,729 คน (ร้อยละ 55.3) สำหรับแนวโน้มของผู้สูงอายุ พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยเพิ่มจากร้อยละ 6.8 ในปี 2537 เป็นร้อยละ 19.6 ในปี 2564

ผู้สูงอายุถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าเนื่องจากทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติมา เป็นระยะเวลานานและได้สั่งสมประสบการณ์ต่างๆ ทั้งในการทำงานและดำเนินชีวิตซึ่งจะสามารถ ถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับบุคคลรุ่นหลังได้ ประเทศไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิก องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญของผู้สูงอายุ และปฏิบัติตามสมัชชาขององค์การสหประชาชาติที่ ให้สิทธิผู้สูงอายุในด้านความเป็นอิสระ การมีส่วนร่วม การดูแลเอาใจใส่ ความพึงพอใจในตนเองและ ศักดิ์ศรี และได้กำหนดให้วันที่ 13 เมษายน ของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุแห่งชาตินอกจากนี้ ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2540 ยังได้บัญญัติสิทธิของผู้สูงอายุ โดยบรรจุไว้ในหมวดของสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และหน้าที่ชนชาวไทยเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อีกด้วย

องค์การบริหารตำบลวังลึก เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินการบริหาร และพัฒนาตำบลในทุกๆ ด้านของประชาชน ทั้งในส่วนของพัฒนาคุณภาพชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ให้มีความอยู่ดีกินดี ซึ่งในส่วนของหลักการของการ จัดรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีเหตุผลสำคัญประการหนึ่งคือ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ถือเป็นงานปฏิบัติงาน ที่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่มากที่สุด ทำให้บทบาทหนึ่งของ ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นคือการ กำหนดนโยบายในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน องค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยพิจารณาจากคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ การพัฒนาจิตใจ การพัฒนาสังคม และการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นแนวทางในการปรับปรุง สวัสดิการให้เหมาะสมของผู้สูงอายุใน พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก เพื่อนำผลการศึกษาที่ ได้ทำเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก ให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น และสามารถรองรับปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวะ 4 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวะ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนอายุ 60 ปีขึ้นไป ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 2,631 คน

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก 1 คน รองนายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก 2 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก 1 คน ผู้อำนวยการกองสวัสดิการและสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก 1 คน ตัวแทนผู้นำชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก 2 คน และตัวแทนผู้สูงอายุ 2 คน จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี กล่าวคือ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กับกลุ่มประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในพื้นที่เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 348 คน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม พร้อมทั้งใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน โดยการเก็บรวบรวม ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กำหนดไว้

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2,631 คน สุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบมาจากประชาชนตั้งแต่อายุ 18 ปีขึ้นไปที่อยู่ในพื้นที่หมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้หลักวิถีพุทธ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพนา ด้านสัลภาวนา ด้านจิตภาวนา และด้านปัญญาภาวนา ตอนที่ 3 เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการประสานงานกับผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก ทั้ง 15 หมู่บ้าน เพื่อแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 348 ฉบับ พร้อมรับคืนด้วยตนเอง

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม โดยใช้ตารางแสดงค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถิติอนุมาน ในการทดสอบสมมติฐานนั้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในส่วนของการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักวิธีพุท ว่ามีอย่างน้อยเพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เป็นค่าวัดความสัมพันธ์ ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐานเนื่องจากระดับของตัวแปรที่ใช้เป็นระดับอันตรรกภาพ และสามารถคำนวณได้ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน ได้แก่ 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 2. นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 3. ผู้บริหารท้องถิ่น 4. ผู้ปฏิบัติงาน และ 5. ผู้นำชุมชน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

5. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น

ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านกายภาวนา	4.37	0.670	มาก
2. ด้านศีลภาวนา	4.38	0.615	มาก
3. ด้านจิตภาวนา	4.31	0.645	มาก
4. ด้านปัญญาภาวนา	4.39	0.654	มาก
ภาพรวม	4.36	0.646	มาก

พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.646) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อ 4. ด้านปัญญาภาวนา ($\bar{X}$ = 4.39, S.D.

= 0.654) รองลงมาคือ ข้อ 2. ด้านสืลภาวนา ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.615) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 3. ด้านจิตภาวนา ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.645)

ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านร่างกาย	4.20	0.753	มาก
2. ด้านจิตใจ	4.32	0.636	มาก
3. ด้านสังคม	4.38	0.660	มาก
4. ด้านสติปัญญา	4.33	0.649	มาก
ภาพรวม	4.30	0.674	มาก

พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.674) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อ 3. ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.660) รองลงมาคือ ข้อ 4. ด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.649) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 1. ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.753)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวะนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์					
การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุโดย ใช้หลักภาวนา 4	ตัวแปรตาม				
	คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ	ด้านร่างกาย	ด้านจิตใจ	ด้านสังคม	ด้านสติปัญญา
โดยภาพรวม	0.962**	0.948	0.959	0.943	0.957
1. ด้านกายภาวนา	0.944	0.940	0.978	0.939	0.946
2. ด้านสืลภาวนา	0.970	0.943	0.938	0.9434	0.948
3. ด้านจิตภาวนา	0.983	0.947	0.956	0.942	0.959
4. ด้านปัญญาภาวนา	0.971	0.932	0.946	0.927	0.945
หลักภาวนา 4	ผู้สูงอายุ				
	ค่าสหสัมพันธ์ (r)		0.962		
	P		0.01		
	ระดับความสัมพันธ์		สูงมาก		

พบว่า หลักภาวะนา 4 โดยภาพรวม และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R = 0.962^{**}$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ข้อ 3. ด้านจิตภาวนา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R = 0.983^{**}$) เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ข้อ 4. ด้านปัญญาภาวนา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R = 0.971^{**}$) และด้านที่น้อยที่สุดคือ ข้อ 1. ด้านกายภาวนา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R = 0.944^{**}$)

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวะนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ด้านกายภาวนา มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคม เพื่อพัฒนาเทศบาลให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน มีการจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วม เช่น กิจกรรมยืดเหยียดกล้ามเนื้อและการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการเรียนรู้วิชาการต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ด้านสืลภาวนา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และวันสำคัญต่างๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนในการดูแลสุขภาพกายและใจแก่ผู้สูงอายุในชุมชน จัดกิจกรรมสนับสนุนด้าน

ประเพณีวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ทำบุญใส่บาตรในวันสำคัญต่างๆ การเวียนเทียน การบวชถวายเป็นพระราชกุศล การถือศีล เป็นต้น

ด้านจิตภาวนา เทศบาลได้กำหนดมาตรการ แผนงาน และนโยบายต่างๆ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุ ตั้งแต่การจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชรา สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การรักษาพยาบาลโดยไม่ต้องเสียค่ารักษาพยาบาล การศึกษา อาชีพ และบริการสังคม เมื่อผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่ก็จะทำให้สภาพจิตใจดีตามไปด้วย จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ทำร่วมกันในสังคม เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และรู้จักนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำจิตใจให้เบิกบาน รู้จักใช้หลักธรรมมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่ทำสิ่งผิดศีลธรรม รู้จักพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับคนรุ่นหลัง

ด้านปัญญาภาวนา เทศบาลมีการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น การบริการตรวจสุขภาพ การจ่ายเบี้ยยังชีพ การจัดกิจกรรมนันทนาการ และสวัสดิการสังคมในด้านต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุ และครอบครัวผู้สูงอายุมีความสุข

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภavana 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี

1.1 ด้านร่างกาย ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้สูงอายุรับรู้สภาพร่างกายของตนเองซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง การรับรู้ถึงผลกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น และเมื่อสภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายลดน้อยถอยลงก็จะทำให้ความสามารถในการทำงานลดน้อยลงตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรนิษฐ์ แสงทองสุข (2562) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสภาพร่างกายที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้สูงอายุรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะของตนเอง รับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจและการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตน และความสามารถการควบคุมตนเอง ถึงแม้สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะลดน้อยถอยลง แต่ผู้สูงอายุเองยังเห็นคุณค่าในตัวเองและมีความมั่นใจในตัวเองอาจเป็นเพราะผู้สูงอายุยอมรับกับสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาจึงทำให้มีสภาพจิตใจที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรางทิพย์ ภักดีศรีไพรวัลย์ (2562) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับคุณภาพชีวิตดี

1.3 ด้านสังคม ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้สูงอายุรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น รับรู้ว่าตนสามารถช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมได้ตามความสามารถของตน สามารถร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนได้ แต่ยังต้องการให้หน่วยงานราชการเข้ามาให้การช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลรรา พิมพ์ใจใส (2563) ได้วิจัยเรื่องเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุตามหลักภavana 4 ของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุตาม

หลักภาวนา 4 ของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยด้านสังคมอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านสติปัญญา ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้สูงอายุ มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ทำให้สามารถรับรู้ถึงความเชื่อต่างๆ ก่อนจะเชื่อสิ่งใดต้องศึกษาหรือตรวจสอบให้ถ่องแท้ แลกเปลี่ยนความคิด ให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่น เสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์ และแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ ฤดี (2562) ได้วิจัยเรื่องสุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธศึกษาผู้ป่วยคลินิกโรคเบาหวาน โรงพยาบาลราชวิถี พบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธโดยรวมด้านปัญญาชีวิตอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูงมาก 0.957 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูงมาก ได้แก่ ด้านจิตภาวนา 0.957 รองลงมาคือ ด้านศีลภาวนา 0.948 และด้านปัญญาภาวนา 0.945 ส่วนด้านกายภาวนา 0.846 มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทธภรณ์ ดวงเรือง และนันทิชา หาสุนทรี (2563) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

3.1 ด้านกายภาวนา คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต้องร่วมมือกันในการจัดโครงการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการสาธารณสุขเคลื่อนที่เพื่อตรวจสุขภาพประจำปี ฉีดวัคซีนป้องกันโควิด กิจกรรมยืดเหยียดกล้ามเนื้อและการออกกำลังกาย กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้วิชาการต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีร่างกายที่แข็งแรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยภรณ์ เลาบุตร (2562) ได้วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ควรมีนโยบายส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทางด้านร่างกาย และจิตใจ โดยกระทรวงสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

3.2 ด้านศีลภาวนา คือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุและคนในชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรมทางศาสนา ตามประเพณี วัฒนธรรม และวันสำคัญต่าง ๆ ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชน สามารถประพฤติอยู่ในศีลธรรมอันดี และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุกุล บุญรักษา (2562) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา 4 ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 31 ผลการวิจัยพบว่า การนำแนวทางการประยุกต์ใช้พัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับดี มีประสิทธิภาพด้านศีลภาวนาพบว่า บุคคลใดก็ตามถ้ามีการปฏิบัติตนการฝึกฝนด้านพฤติกรรมหรือการฝึกอบรมด้านกาย วาจา ซึ่งเป็นคุณประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น และเป็นการไม่ทำร้ายเบียดเบียนคนอื่นให้บาดเจ็บ ไม่ลักทรัพย์ผู้อื่น ไม่ละเมิดทางเพศ ไม่คิดอยากได้ฝ่ายเดียว ต้องมีการให้หรือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่บุคคลอื่นและสังคมด้วย

3.3 ด้านจิตภาวนา คือ เทศบาลควรกำหนดแผนงาน และนโยบายต่างๆ ในดูแลผู้สูงอายุอย่างครบถ้วน รวมไปถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วม เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับ

คนทุกข์ ความเคารพ และความสามัคคี ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดี และมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยภรณ์ เลาบุตร (2562) ได้วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ควรส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทางด้านการสัมพันธ์ทางสังคมโดยองค์การบริหารส่วนตำบลพลูตาหลวง ควรกำหนดนโยบายและงบประมาณในการส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน

3.4 ด้านปัญญาวาณา คือ จัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น การบริการตรวจสุขภาพ การจ่ายเบี้ยยังชีพ การจัดกิจกรรมนันทนาการ การจัดกิจกรรมทางศาสนา และสวัสดิการสังคมในด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา จิรภักคพงศ์ และคณะ (2563) ได้วิจัยเรื่องสุขภาวะพระสงฆ์ : การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างสุขภาวะตามแนววิถีพุทธในการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี จำเป็นต้องคำนึงถึงปัญหาการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ บทบาทของวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐในการจัดการสุขภาวะของพระสงฆ์ให้สอดคล้องกับหลักภาวา 4 และการดูแลสุขภาพตามระบบการสาธารณสุข ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของพระสงฆ์

7. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

7.1.1. ด้านกายภาวนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีโซเชียลมีเดียเพื่อการศึกษาเรียนรู้หลักวิถีพุทธโดยเฉพาะภาวนา 4 ให้เป็นความรู้ที่เข้าใจง่ายต่อการนำไปปฏิบัติสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

7.1.2. ด้านศีลภาวนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่นับถือพระพุทธศาสนาได้มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจให้เชื่อในกฎแห่งกรรม พัฒนาความประพฤติที่แสดงออก เพื่อให้เป็นผู้มั่นคงในศีลธรรม มีคุณธรรมและจริยธรรม และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้ถูกต้องดีงาม ซึ่งจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางสังคมหรือการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

7.1.3. ด้านจิตภาวนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันเสริมสร้างองค์ความรู้ในการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อปลูกฝังเข้าสู่จิตใจของผู้สูงอายุในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งจะช่วยให้มีทักษะที่ถูกต้องในการปฏิบัติตนเองเป็นส่งผลให้มีสุขภาพดี มีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ

7.1.4. ด้านปัญญาภาวนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุได้คิด วิเคราะห์ และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์ เช่น การประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม การจัดการสิ่งแวดล้อม การศึกษาธรรมะ เป็นต้น เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้หลักวิถีพุทธในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

7.2.1. ควรศึกษาคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ การส่งเสริมด้านการศึกษา การส่งเสริมอาชีพหลังวัยเกษียณที่เหมาะสม ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญต่อสังคมผู้สูงอายุ

7.2.2. ควรศึกษาการนำหลักวิถีพุทธด้านอื่นๆ เช่น พุทธการธรรม 4 จักร 4 ไตรสิกขา เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลและหน่วยงานอื่นๆ

7.2.3. ควรนำหลักวิถีพุทธในการวิจัยครั้งนี้คือ หลักภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้กับพื้นที่หรือหน่วยงานอื่นๆ เช่น เยาวชน บุคคลวัยทำงาน ข้าราชการ เป็นต้น เพื่อจะได้นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4 ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

กุลวรา พิมพ์ใจใส. (2563). การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุตามหลักภาวนา 4 ของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาชีวิตและความตาย, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หน้า 86-90.

- ชลธิชา จิรภัคพงศ์ และคณะ. (2563). **สุขภาวะพระสงฆ์ : การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดลำปาง**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่. หน้า 82-88.
- ปรางทิพย์ ภักดีศรีไพรวัลย์. (2562). **การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง**. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 84-95.
- ปิยภรณ์ เลาบุตร. (2562). **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี**. งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา. หน้า 80-82.
- ภัทรภรณ์ ด้วงเรือง และนันทินา หาสนทรี. (2563). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี**. บทความวิจัย วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน). หน้า 122-134.
- เสาวนีย์ ฤดี. (2562). **สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ: กรณีศึกษาผู้ป่วยคลินิกโรคเบาหวาน โรงพยาบาลราชวิถี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาชีวิตและความตาย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย. หน้า 134-152.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). **บทสรุปสำหรับผู้บริหาร การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564**. สืบค้น 25 มิถุนายน 2564. จาก http://www.nso.go.th/summary_exclusive_64.
- อนุกุล บุญรักษา. (2562). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภavana 4 ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 31**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หน้า 89-90.
- อรนิษฐ์ แสงทองสุข. (2562). **การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี**. รายงานการวิจัย. สาขาวิชาการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 78-84.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรม

ของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

People's Participation in Community Development According to
Aparihāṇiyadhamma of Sakrachom Subdistrict Municipality,
Don Chedi District, Suphanburi Province

ปัญญา โสภาสุวพันธุ์

Panya Sophasuwapan

วิชชุกร นาคธน

Wichchukorn Nakthon

นพดล ดีไทยสงค์

Noppadol Deethaisong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: panyasopa678@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 11 กุมภาพันธ์ 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน 2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรม 3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรม เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 344 คน สุ่มตัวอย่างตามวิธีการของยามาเน วิเคราะห์ข้อมูลด้านสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัย พบว่า 1. ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศและอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐาน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ แตกต่างกัน มี

ส่วนรวมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรม 1) การตัดสินใจ วันทำงานไม่ตรงกัน เสี่ยงประชาสัมพันธ์ไม่ค่อยได้ยินเสียง 2) การดำเนินงานผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่น้อย 3) การรับผลประโยชน์ ชุมชนของงบประมาณจะไม่ค่อยได้รับผล เลยทำให้บางชุมชนไม่ได้รับการอนุมัติให้เกิดการพัฒนา 4) การประเมินผล ประชาชนขาดความร่วมมือ ไม่มีความรู้เรื่องแผนพัฒนา

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนา, อปริหานิยธรรม

ABSTRACT

The study consisted of the following objectives: 1) to investigate the level of people's participation in community development. 2) to compare people's participation in community development according to *Aparihāṇiyadhamma*. 3) to explore problems and suggestions on people's participation in community development. The study used mixed-methods research, with the quantitative method using survey research and data collected by using Taro Yamana from questionnaires with 344 people to analysis data by descriptive statistics and in-depth interviews and questionnaires to collect data from 9 people.

From the study, the following results are found: 1) People's participation in community development of Sakrachom Subdistrict Municipality, Don Chedi District, Suphanburi Province is overall at a moderate level. 2) From comparing people's participation in community development. Classified by personal factors, it is revealed that people of different genders and ages have no difference in their participation in community development. People of different educational levels, occupations, and incomes differ in their participation in community development with a statistical significance of 0.05 level. 3) Problems with people's participation in community development: (1) Decision-making is hindered because working days are not aligned (2) Operation as the administrators do not often take part in fieldwork. (3) Gaining benefits since many communities request budgets but some are denied, making community development difficult; and (4) Evaluation as people lack cooperation and knowledge on development plans are unclear in solving community problems.

Keywords: Participation, Development, Aparihaniyadhamma

1. บทนำ

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2554 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนคนไทยโดยบัญญัติให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม การจัดทำบริการสาธารณะ และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่อันสำคัญของภาครัฐในการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ชุมชน จนถึงในระดับชาติ และรัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ในเชิงปฏิบัติจริงด้วย การพัฒนาชุมชนในชนบทนั้น ซึ่งในอดีตไม่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาแบบยั่งยืน หากแต่กระแสดความคิดของนักวิชาการทั้งในประเทศและในระดับสากลเกี่ยวกับเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้การพัฒนาในยุคหลังๆ ได้เน้นประชาชนในชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนา และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 เป็นต้นมา (จินตวีร์ เกษมสุข, 2561)

การพัฒนาท้องถิ่นจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความรู้ ความสามารถ และความรับผิดชอบของประชาชน เมื่อเกิดการพัฒนาท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วมก็จะเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสูง โครงการกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นก็จะตรงตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดพลัง ทำให้เกิดความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ การพัฒนาท้องถิ่นก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว นำความเจริญมาสู่ประเทศชาติและตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง คือ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548)

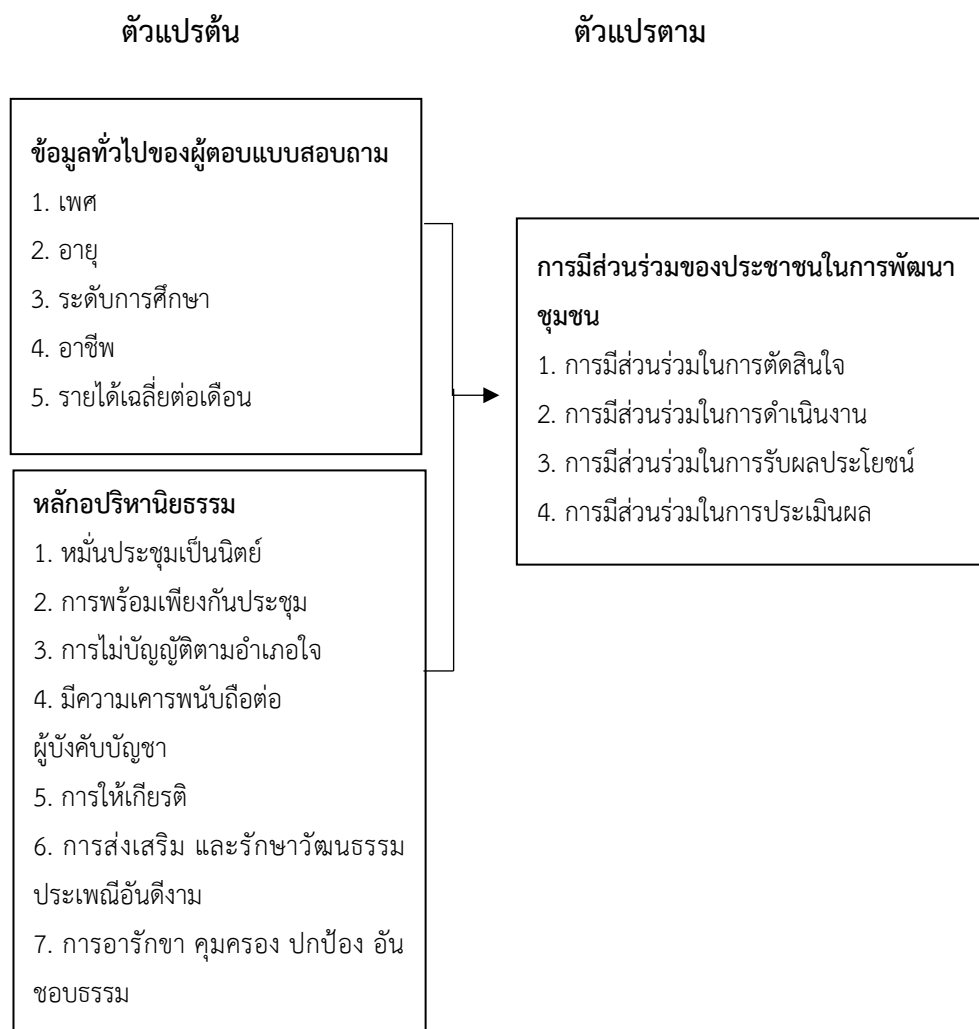
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะทำวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภิธานิธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 2,429 คน

4.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแบ่งออกเป็นข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ และประธานชุมชน จำนวน 10 รูปหรือคน

4.3 พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

5. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน ได้แก่ 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 2. นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 3. ผู้บริหารท้องถิ่น 4. ผู้ปฏิบัติงาน และ 5. ผู้นำชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการประสานงานกับผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

6. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น

1) พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยามของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.788) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อ 5 ด้านให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี มีค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.746) รองลงมาคือ ข้อ ๗ ด้านการอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม มีค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.740) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 2 ด้านพร้อมเพียงกันประชุม มีค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.825)

2) พบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.25, S.D. = 0.996) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 0.967) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X}$ = 3.28, S.D. = 1.052) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 3.26, S.D. = 1.057) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X}$ = 3.12, S.D. = 1.109) ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1-5

สมมุติฐานการวิจัยที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน ในการมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยามของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัยที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน ในการมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยามของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัยที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ในการมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัยที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน ในการมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัยที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน ในการมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

3. การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนสนใจการเมือง ต้องทำมาหากินเวลา วันหยุด วันทำงานไม่ตรงกัน เสียงประชาสัมพันธ์ ไม่ค่อยได้ยินเสียง บางจุดเสียงตามสาย ไม่ทั่วถึง จึงทำให้ ไม่ได้รับข่าวสาร

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน นายกเทศมนตรีลงพื้นที่น้อย ประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ และแก้ไขปัญหาไม่ตรงจุด รองรับสำหรับอาชีพ ของวัยรุ่น ตอนเลิกเรียนหรือวันหยุดเรียน หน่วยงานจะล่าช้า ต้องตามอย่างงานจริงจัง มีฉะนั้น งานต่างจะได้รับการหยิบยกมาพิจารณาเลย ประชาชนไม่เข้าใจในแต่ละเรื่อง แต่ละด้านของการร่วมงาน/กิจกรรมต่างๆ จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือ

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ชุมชนของบประมาณจะไม่ค่อยได้รับผล ในเรื่องที่ชุมชนขอไป ถ้าไม่เดือดร้อน จะไม่ทำเรื่องยื่นขอไป ระบบราชการขั้นตอนจะเยอะ หลายชุมชนเลยทำให้บางชุมชนไม่ได้รับการอนุมัติตามเรื่องที่ขอไปในการพัฒนาชุมชน

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประชาชนขาดความร่วมมือ ไม่มีความรู้เรื่องแผนพัฒนา หน่วยงานยังไม่ชัดในเรื่องแก้ไขปัญหาในชุมชน ประชาชนที่ค้าขายให้ความร่วมมือของคนในชุมชนยังน้อยขาดการประสานงานให้ชุมชนออกมาร่วมกิจกรรมและในการมีส่วนร่วมการประเมินผลไม่มี

7. อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนได้เข้าร่วมประชุมกับเทศบาลเสนอปัญหาความต้องการของชุมชน จัดกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ในพัฒนาชุมชน ยังมีประชาชนบางส่วนที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้น ไม่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติชัย สีนคง (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนายุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก” พบว่า ประชาชนในการพัฒนายุทธศาสตร์ ด้านมีส่วนร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับน้อย

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมกับเทศบาลในการดำเนินงานโครงการตามแผนพัฒนาชุมชน ยังมีประชาชนบางส่วนที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกติดา ปานเนตรแก้ว (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน ตัวการบริหารพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น” พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนมีความยินดีและภาคภูมิใจเมื่อโครงการต่างๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเอง และชุมชน ยังมีประชาชนบางส่วนที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัสสรีย์ คุณกลาง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ได้แก่ การรับผลประโยชน์ในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมการดำเนินโครงการ/กิจกรรมของเทศบาล มีการประเมินผล ความคุ้มค่าของแผนจากงบประมาณที่ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พาณี เรียงทอง และคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม” พบว่า ในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ดังนี้

สมมุติฐานการวิจัยที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน ในการมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าเพศไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภชัย ตรีทศ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอมะนังชลบุรี จังหวัดชลบุรี” พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรี โดยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาล

สมมุติฐานการวิจัยที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน ในการมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตามหลักอภินิหารธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าอายุไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยฤทธิ์ เบญญาภาจ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนาตำบลบางตาบ อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี” พบว่า การมีส่วนร่วมโดยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ที่ไม่มีผลต่อการมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตำบล จากโครงการปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมการเป็นประชาคมตามแนวทางของทางราชการ

สมมุติฐานการวิจัยที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ในการมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภินิหารธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษามีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงกรด ไกรกังวาร (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแสนสุข อำเภวารินชารบ จังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ระดับการศึกษา ความเข้าใจต่อองค์การบริหารส่วนตำบล

สมมุติฐานการวิจัยที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน ในการมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภินิหารธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าอาชีพมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานคร” พบว่า ปัจจัยที่มีผลประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานครโดยภาพรวม ได้แก่ ปัจจัยด้านอาชีพ มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารการพัฒนาชุมชน

สมมุติฐานการวิจัยที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน ในการมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอภินิหารธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่ารายได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสริมพงษ์ อยู่โต (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร” พบว่า เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของ ประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า รายได้ ที่แตกต่างกัน

3. การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

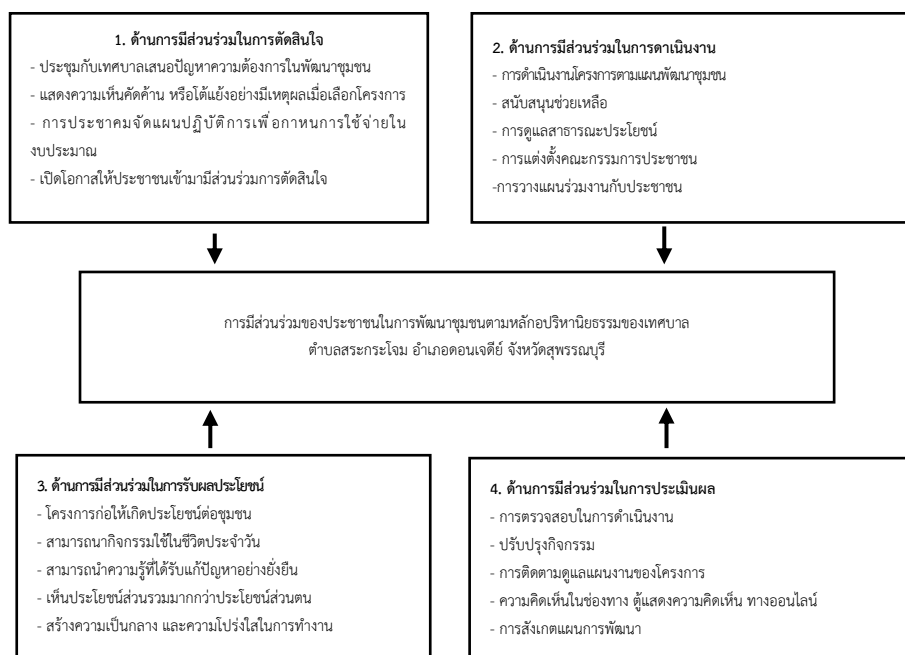
1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า โดยรวมแล้วทางผู้บริหารให้ประชาชนได้เสนอความต้องการของชุมชนให้เกิดมีความเข้มแข็ง มีระเบียบ การวางแผน การกำหนดนโยบายต่างๆ ของชุมชน ปัญหาต่างๆ ร่วมคิด ร่วมกันตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา ฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการประชาชนให้สะดวก งบประมาณจะจัดการให้ด่วน ถ้าไม่มีงบประมาณก็อาจจะรองงบประมาณเข้ามาระยะประมาณ 1 ปี รอเข้าแผนรองงบประมาณใหม่ ถ้าเร่งด่วนจริงไม่เกินงบประมาณทางเทศบาลจะจัดการให้ในทันทีเพื่อจะให้บรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จัดให้มีอาสาสมัครกลุ่มต่างๆ เช่น อาสาสมัครประจำชุมชน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จิตอาสาและอาสาชุมชน จะทำให้การพัฒนาชุมชนไม่ว่าจะโครงการ รูปแบบไหน ก็จะมีเกิดประโยชน์สูงสุดในชุมชนเทศบาลแต่ละปีจะร่วมกลุ่มช่วยกันพัฒนา ตัดหญ้า ทำความสะอาดในชุมชนในพื้นที่ เป็นงานวันเด็ก แท้เทียนเข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น ในการร่วมกิจกรรมคือเวลาที่ มีกิจกรรมเข้ามาจะเป็นของคณะกรรมการส่วนใหญ่ มีประธาน มีกรรมการ มีที่ปรึกษา แต่ละคนจะมีตำแหน่ง ประชาชนชาวบ้านจะเข้ามามีส่วนร่วมก็เข้าร่วมส่วนชาวบ้านจะเป็นการเกรงอกเกรงใจในการร่วมงาน

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ตามระเบียบราชการที่มีให้เบิกจ่ายได้ ในรูปแบบของเบี้ยเลี้ยง และเงินค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน สร้างความเป็นกลางและความโปร่งใสในการทำงาน เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน อันไหนที่เป็นประโยชน์ชุมชนก็จะเสนอต่อเทศบาลไม่ว่าจะเป็น หลอดไฟ แสงสว่าง สาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ท่อระบายน้ำ สนามกีฬา เลี้ยงโค กระบือ ที่ชาวบ้านเดือดร้อน จะนำเสนอ กับสมาชิกสภาเทศบาล (ส.ท.) ให้นำเรื่องเข้าอนุมัติกับสภาเทศบาล

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการสัมภาษณ์ ได้เปิดโอกาสให้มีความคิดเห็นในช่องทางต่างๆ เช่น ตู้แสดงความคิดเห็น ทางออนไลน์มีเดีย Facebook การเสนอความคิดเห็นให้เทศบาลทราบ ที่เทศบาลเปิดเอาไว้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินคอยตรวจสอบได้เต็มที่และเป็นผู้ที่ตรวจสอบที่ดีที่สุด ที่จริงแล้วส่วนใหญ่ประชาชนจะเป็นพนักงานบริษัท ถ้ามีการประชุมครั้งต่อไปประธานคณะกรรมการชุมชนก็จะแจ้งให้ประชาชนทราบและให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น

8. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

9. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมพัฒนาศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการรับรู้ข่าวสารของทางราชการอยู่เสมอ
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำชุมชน ผู้นำบริหารและประชาชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเทศบาลและเข้ามามีบทบาทของการพัฒนาชุมชน
3. สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ ที่เทศบาลได้จัดทำขึ้น รวมทั้งโครงการที่ชุมชนขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของเทศบาลควรที่จะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนรับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอนประชาชนไม่เข้าใจในแต่ละเรื่อง แต่ละด้านของการร่วมงาน/กิจกรรม ต่างๆ โดยประชาชนสามารถนำเสนอโครงการให้กับเทศบาลเพื่อพิจารณากำหนดตามแผนพัฒนาในการดำเนินการของเทศบาล
2. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานมากขึ้น ไม่ควรมีการเล่นพรรคพวกจนทำให้คนดีมีฝีมือไม่มีโอกาสทำงาน และควรมีการนำความคิดเห็นของประชาชนมาประยุกต์ใช้ให้มีการพัฒนา
3. ควรมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างตรงไปตรงมาให้ถูกต้องกับความเป็นจริงทั้งยังมีการชี้แจงรายละเอียดด้านงบประมาณในโครงการต่างๆ และการบริหารงานด้านอื่นๆ รวมไปถึงการทำประชาวิจารณ์ทุกครั้งก่อนที่จะมีการจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนชุมชนได้รับทราบด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในพัฒนาของเทศบาล
2. ควรศึกษาวิจัยในแนวการส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมโดยไม่ปล่อยให้เทศบาลแก้ไขปัญหาอยู่ฝ่ายเดียวโดยประชาชนไม่ให้ความสนใจ

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2548). คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 1-3.
- กิตติชัย สิ้นคง. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จินตวิทย์ เกษมสุข. (2561). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ปีที่ 26 ฉบับที่ 50 มกราคม-เมษายน. 171.

- ชัยฤทธิ์ เบญญาภาจ. (2559). **การมีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนาตำบลตาบตา อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี**. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทรงกรด ไกรกังวาร. (2560). **ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแสนสุข อำเภวารินขาราบ จังหวัดอุบลราชธานี**. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปติดา ปานเนตรแก้ว. (2560). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พาณี เรียงทอง และคณะ. (2562). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภัสสุรีย์ คุณกลาง. (2561). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น**. ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร. (2562). **การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานคร**. รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุภชัย ตรีทศ. (2559). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรี**. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เสริมพงษ์ อยู่โต. (2561). **การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตบางคอแหลมกรุงเทพมหานคร**. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

**ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชน
ในตำบลธาตุทอง อำเภอกุฉีชุม จังหวัดชัยภูมิ**
**Administrative Leadership of Abbots According to the Public Opinions in
Thatthong Subdistrict, Phukhiao District Chaiyaphum Province**

พระวิชัย วิชัยโย (พลโยธา)

Phra Wichai Wichayo (Phonyotha)

สุนทร ธนศิลปพิชิต

Sunait Thanasinlapaphichit

พระมหานรินทร์ สุรปญโญ (เอมพันธ์)

Phramaha Narin Surapinyo (Emphan)

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Political Science Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: narinpempa123@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 28 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 23 กรกฎาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอกุฉีชุม จังหวัดชัยภูมิ 2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอกุฉีชุม จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอกุฉีชุม จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยมีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 389 คน จากประชาชนผู้ที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ในตำบลธาตุทอง อำเภอกุฉีชุม จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 13,253 คนโดยเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่าเอฟ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณลักษณะ ($\bar{X}=3.81$) ด้านตามสถานการณ์ ($\bar{X}=3.79$) ด้านการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}=3.79$) และด้านพฤติกรรม ($\bar{X}=3.76$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีอายุ อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ผลการนำเสนอภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสัปตปรีชธรรม 7 พบว่า 1. ด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ คือ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ รอบรู้พระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง เป็นผู้ที่มีความอดทนสูง มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ มีรูปร่างสมบูรณ์สมส่วน และมีบุคลิกดี 2. ภาวะผู้นำด้านพฤติกรรมทางการปกครองของเจ้าอาวาสเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผู้นำอีกประการหนึ่งในการปกครอง เพราะถือว่าเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีที่ผู้ตามจะนำไปยึดถือปฏิบัติ หากผู้นำมีพฤติกรรมหรือประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ดี ก็จะส่งผลให้ผู้ตามประพฤติปฏิบัติดีตามไปด้วย 3. ด้านตามสถานการณ์ ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาส เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะนำความสำเร็จมาสู่องค์กรและชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ ผู้นำต้องมีไหวพริบปฏิภาณปรับเปลี่ยนวิธีการในการปกครองบริหารจัดการไปตามสถานการณ์ได้อย่างกลมกลืน สามารถประเมินสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ล่วงหน้า มีการวางแผนเป็นลำดับขั้นตอนแสดงออกถึงความมีภาวะผู้นำเพื่อรับมือและแก้ไขได้ในทุกๆ สถานการณ์ 4. ด้านการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถเปลี่ยนแปลงการปกครองและบริหารจัดการด้วยวิธีการใหม่ๆ ที่ทันสมัยและเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา เป็นแบบอย่างความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ ผู้นำต้องสามารถกำหนดเป้าหมาย และแผนงานในการไปสู่เป้าหมายนั้นได้อย่างชัดเจนและทำได้จริง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การปกครอง, เจ้าอาวาส.

ABSTRACT

Objectives of the research were : 1. to study the level of the abbots' governmental leadership according to the people's opinions in Thatthong Subdistrict, Phukhieo District of Chaiyaphum Province, 2. to compare the abbots' governmental leadership according to the people's opinions in Thatthong Subdistrict, Phukhieo District, Chaiyaphum Province and 3. to

present the abbots' governmental leadership according to the people's opinions in Thatthong Subdistrict, Phukhieo District of Chaiyaphum Province applied to the principle of Seven Sappurisadhamma. The methodology was the mixed method. The qualitative research collected the data from 9 key informants by in-deep-interviewing and the quantitative research collected the data with the questionnaires from 389 samples out of 13,253 people aged 18 years upward in Thatthong Subdistrict, Phukhieo District of Chaiyaphum Province. The questionnaires and interview formats used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test, and descriptive interpretation.

Findings of the research were as follows:

1. The level of the abbots' governmental leadership according to the people's opinions in That Thong Subdistrict, Phu Khieo District of Chaiyaphum Province overall was at a high level ($\bar{X}=3.79$). When classified by side, the mean from descending order was as follows: Characteristic ($\bar{X}=3.81$) Situation ($\bar{X}=3.79$) Changing ($\bar{X}=3.79$) and Behavior ($\bar{X}=3.76$) were at a high level respectively.

2. The comparative results of the abbots governmental leadership according to the people's opinions in Thatthong Subdistrict, Phukhieo District of Chaiyaphum Province classified personally found that the people's opinions were not different based on their sex and educations but different based on ages, occupations and incomes with statistically significance at the level: 0.05.

3. The results of the presentation of the abbots' administrative leadership according to the public opinions in Thatthong Subdistrict, Phukhiao District of Chaiyaphum Province applied to the principles of Seven Sappurisadhamma found that: 1. Characteristic: the abbots' administrative leadership has to possess desirable characteristics, that is, abbots must have intelligence, good knowledge of doctrine and law, so much patience, physical and mental health, good and perfect personality. 2. Behavior: The leaders' administrative behavior is an important factor of the abbots' administrative leadership, which is a good type to be followed and practiced, because good leaders make good followers. 3. Situation: Situation or Condition is also an important factor of the abbots' administrative leadership to lead to success, so the abbots have to be intelligent to adapt suitable administration and management to certain situations and conditions, be able to anticipate what will happen, set planning gradually, and express the leadership to cope with all situations. 4. Changes: Good leaders must have long visions, can change for up-to-date and proper administration and management, and be consistent to work successfully and they must aim and plan to get the target clearly and concretely.

Keywords: Leadership, domination, abbot

1. บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์ได้มีมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาล แม้จะไม่มีการบัญญัติศัพท์คำว่า “การปกครอง” ขึ้นมาใช้ในสมัยนั้นก็ตาม แต่ก็เป็นที่รู้และเข้าใจกันโดยนัยว่าพระพุทธองค์ทรงปกครองคณะสงฆ์โดยหลักธรรมาธิปไตย กล่าวคือ ทรงแสดงธรรมบัญญัติพระวินัย การปกครองจัดการคณะสงฆ์และการศาสนา ทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ โดยที่พระองค์ทรงเป็นพระธรรมราชา มีพระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดี เป็นผู้ช่วยตามที่ทรงโปรดให้ช่วย พร้อมทั้งพระโมคคัลลานะและพระเถระทั้งหลายผู้เป็นสังฆมิตร (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551 : 17) สมดังพระดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ 10 ประการ คือ เพื่อความดีแห่งสงฆ์ 1 เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ 1 เพื่อข่มผู้เก้อยาก 1 เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก 1 เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน 1 เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต 1 เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส 1 เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว 1 เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม 1 เพื่อถือตามพระวินัย 1” (วิ.มหา. (ไทย) 1/39/28-29)

หลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานแล้ว พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ประเทศไทยซึ่งในขณะนั้นเรียกว่า “ดินแดนสุวรรณภูมิ” เมื่อประมาณ พ.ศ. 236 โดยในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราชได้มีการส่งสมณทูต สายที่ 9 จำนวน 2 รูป คือ พระอุตตรเถระกับพระโสณเถระ เข้ามาประกาศพระศาสนาเป็นผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ในดินแดนแถบนี้ เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552 : 83) ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 โดยยกเลิกฉบับแรกนั้น ก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายราชอาณาจักร ในเวลาต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ตราขึ้นตามนโยบายหรือความต้องการของรัฐบาลในสมัยนั้น และคำว่า “พระสังฆาธิการ” (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, 2505 : 29-31)

ผู้นำหรือผู้ปกครองเรียกว่า “พระสังฆาธิการ” ซึ่งมีการแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองตามลำดับขั้นดังนี้ 1. สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประมุขสงฆ์สูงสุดปกครองสงฆ์ทั่วสังฆมณฑล 2.เจ้าคณะหน 3.เจ้าคณะภาค 4.เจ้าคณะจังหวัด 5.เจ้าคณะอำเภอ 6.เจ้าคณะตำบล และ 7.เจ้าอาวาส โดยในแต่ละวัดจะมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองดูแลและบริหารจัดการวัดให้ดำเนินไปด้วยดีเพื่อให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ มติ หรือคำสั่งของ มหาเถรสมาคม พร้อมทั้งดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามภารกิจของคณะสงฆ์ให้สมบูรณ์ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายมหาเถรสมาคม มาตรา 31 ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป โดยกำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

- 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น
- 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

- 1) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- 2) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- 3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561: 16)

อย่างไรก็ตาม การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มีความแตกต่างจากสมัยพุทธกาลพอสมควร เนื่องจากมีเหตุปัจจัยหลายอย่างที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย เช่น พระภิกษุมีจำนวนมากขึ้น การปกครองก็ย่อมมีความยากลำบากมากขึ้นตามไปด้วย เจ้าอาวาสในปัจจุบันนอกจากจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหลายๆ ด้านแล้ว ประการสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือต้องอาศัยความมี “ภาวะความเป็นผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาส” เป็นองค์ประกอบสำคัญ เพื่อให้การปกครองดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ติงตามพระธรรมวินัย ตามกฎหมายอาญาและกฎหมายบ้านเมือง และต้องไม่ขัดกับกฎหมายบ้านเมือง หรืออาจกล่าวได้ว่า ต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักกฎหมายของฝ่ายราชอาณาจักรควบคู่กันไปด้วย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546 : 31-32)

ฉะนั้น ความเป็นภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสจะต้องเกิดจากความตระหนักรู้ในพระธรรมวินัย เป็นผู้เข้าใจตนเองฝึกฝนตนเอง และต้องเข้าใจสภาพความเปลี่ยนแปลงของโลก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการเมือง การปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านคุณธรรมจริยธรรม และเจ้าอาวาสต้องเข้าใจในวิถีความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ที่มีปัญหาความยากจนและการว่างงาน การแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจในประเทศและต่างประเทศมีมากขึ้น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคมลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด (พระราชพุทธิญาณวงศ์, 2540 : 230) โดยเฉพาะในปัจจุบันสังคมไทยมีปัญหาความแตกแยกทางความคิดในด้านการเมืองการปกครองอย่างรุนแรง มีการแบ่งเป็นฝักฝ่ายของประชาชนอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้คนส่วนใหญ่เมื่อมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น ก็มักจะใช้วัดเป็นสถานที่เพื่อให้เกิดความสงบสุขทางจิตใจ เจ้าอาวาสถือได้ว่าเป็นผู้ชี้แนะ เป็นผู้แนะนำ เป็นผู้นำเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนได้เป็นอย่างดี และตัวเจ้าอาวาสเองต้องมีการพัฒนาตนและพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ที่เข้าไปในวัดเกิดความสบายใจ เกิดความอบอุ่นใจ (กรมการศาสนา, 2541 : 1-2) เมื่อได้เข้ามาในวัดถือได้ว่าเป็นการสร้างพลังให้กับประชาชนทั้งพลังกายและพลังใจ เป็นโอกาสในการสร้างคนในสังคมและชุมชนให้เป็นคนที่มีคุณภาพมีศีลธรรมประจำใจ

พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาสจึงควรเป็นแบบอย่างที่ดี มีภาวะความเป็นผู้นำ เป็นที่พึ่งพิงให้กับประชาชนได้อย่างสนิทใจ แต่จากสถานการณ์การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน สืบเนื่องจากพระภิกษุมีจำนวนมากขึ้น การปกครองการสอดส่องดูแลก็ทำได้ยากลำบากขึ้นและไม่ทั่วถึง ทำให้คณะสงฆ์ปรากฏเป็นข่าวในแง่ลบเพิ่มมากขึ้นไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นข่าวคณะสงฆ์ขัดแย้งกันเอง หรือคณะสงฆ์เกิดข้อพิพาทกับประชาชนในพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องอย่างน่าเป็นห่วง โดยจากสถิติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พบว่า มีเรื่องที่ประชาชนร้องเรียนต่อคณะสงฆ์เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือมีเรื่องร้องเรียนถึง 184 เรื่อง แก้ไขปัญหาได้ 84 เรื่องและรอดำเนินการอีก 107 เรื่อง จากข้อมูลดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นเรื่องเสียหายอย่างยิ่งต่อคณะสงฆ์โดยรวม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565 : ออนไลน์)

คณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ ก็มีกรณีข้อพิพาทเกิดขึ้นหลายเรื่องเช่นกัน ในบางกรณีได้รับหนังสือร้องเรียนจากประชาชน ในเรื่องการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ จนนำไปสู่การมีมติตั้งกรรมการสอบสวน (พระราชชายาสิทธินทร (ฉวี มหัทธโน), 2565 : อัดสำเนา) จากกรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาการ “ขาดภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาส” จนนำไปสู่ปัญหาข้อพิพาทกับประชาชนในพื้นที่นั้นจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากการศึกษาข้อมูลโดยรวมของสำนักงานพระพุทธศาสนาและข้อมูลของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ

ในส่วนของตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ สภาพพื้นที่โดยรวมค่อนข้างใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ตำบลธาตุทองนั้น เป็นสังคมชนบทที่ยึดติดแอบอิงอยู่กับประเพณี และวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอยู่เป็นส่วนใหญ่ มีความหลากหลายทางประเพณีวัฒนธรรม ที่แม้จะอาศัยอยู่ตำบลเดียวกันแต่ก็มีประเพณี และแนวทางการปฏิบัติที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง สืบเนื่องจากประชาชนในพื้นที่ในหลายหมู่บ้านเป็นผู้อพยพมาจากจังหวัดอื่น ทำให้นำประเพณีท้องถิ่นของตนมาปฏิบัติด้วย จึงนับว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อนในการปกครองของคณะสงฆ์ ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนที่มีความแตกต่างกันทางประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ฉะนั้น เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้ที่ฉลาดในการปกครองคอยให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะ เป็นผู้ดำเนินจิตใจ หรือแม้กระทั่งเป็นผู้ดำเนินการประกอบกิจกรรมต่างๆ โดยอนุโลมไปตามสถานการณ์หรือสภาพของชุมชนนั้นด้วย ดังที่พระมหาสุระพงษ์ สุรวโร ได้กล่าวไว้ว่า “พระภิกษุเป็นผู้นำที่สำคัญของชุมชนดังนั้นพระสงฆ์จึงมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างแนบแน่น กิจกรรมใดที่เป็นไปเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าสร้างความสามัคคีให้แก่หมู่บ้าน พระสงฆ์ก็ควรให้ความสำคัญและควรเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย” (พระมหาสุระพงษ์ สุรวโร. 2555 : 2) ซึ่งในกรณีนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญที่ตัว “เจ้าอาวาส” หรือผู้ปกครองระดับวัดเป็นสำคัญ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ มีอยู่ในระดับใด
2. ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันหรือไม่
3. ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสัปตปริสธรรม 7 ควรเป็นอย่างไร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยประกอบไปด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 2 รูป 2) เจ้าอาวาสวัดในตำบลธาตุทอง

ทอง อำเภอกุเชียว จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 รูป และ 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 วิธี คือ 1) การสังเกต 2) ตำราและเอกสาร 3) การสัมภาษณ์ 4) การบันทึกวิธีทัศน์และ โสตทัศน์อุปกรณ์ (Silverman. D, 2000, 90)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้ที่มีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลธาตุทอง อำเภอกุเชียว จังหวัดชัยภูมิ แบ่งเขตปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 13,253 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างตามโควตาที่กำหนดเพื่อความครอบคลุมของข้อมูลจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ 389 คน ในการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยโปรแกรมคำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่าง ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967, 110)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอกุเชียว จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

พบว่า ระดับการภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอกุเชียว จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$, S.D.=1.02) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณลักษณะ ($\bar{X}=3.81$, S.D.=1.05) ด้านตามสถานการณ์ ($\bar{X}=3.79$, S.D.=1.03) ด้านการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}=3.79$, S.D.=1.07) และด้านพฤติกรรม ($\bar{X}=3.76$, S.D.=1.04) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

พบว่า ประชาชนที่มี เพศ และการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอกุเชียว จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อายุ อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอกุเชียว จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การนำเสนอ ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอกุเชียว จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า

1. ด้านคุณลักษณะ ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ คือ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ รอบรู้พระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง เป็นผู้ที่มีความอดทนสูงกว่าบุคคลทั่วไป มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ มีระเบียบวินัย มีความอ่อนน้อมถ่อมตนสุภาพอ่อนโยน มีความเมตตา เสียสละ มีรูปร่างสมบูรณ์สมส่วน สุขภาพร่างกายแข็งแรง มีบุคลิกดี มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เป็นต้น อีกประการที่สำคัญ คือ เจ้าอาวาสต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการปกครอง เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ความสามารถในการปกครอง และเจ้าอาวาสต้องมีระเบียบวินัยในการปกครอง ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเปรียบเสมือนเป็นบันไดขั้นแรกให้ก้าวเดินอย่างมั่นคงแข็งแรงในการปกครองพัฒนาวัดและชุมชนให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

2. ด้านพฤติกรรม ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสด้านพฤติกรรมนั้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผู้นำอีกประการหนึ่งในการปกครอง เพราะถือว่าเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ยึดตามจะนำไปยึดถือปฏิบัติ หากผู้นำมีพฤติกรรมหรือประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ดีที่ชอบ ก็จะส่งผลให้ผู้ตามประพฤติปฏิบัติตามไปด้วย อันจะส่งผลให้การปกครองเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ซึ่งถือว่าเป็นแรงจูงใจสำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชนเป็นวงกว้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกประการที่สำคัญ คือ เจ้าอาวาสต้องช่วยเหลือสังคม เจ้าอาวาสต้องมีความเมตตาต่อประชาชน และเจ้าอาวาสต้องมีความเด็ดขาดและเข้มแข็ง เพราะสิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นแบบอย่างเป็นตัวชี้ทางทิศทางการปฏิบัติให้กับองค์กรและประชาชนในสังคมนั้น

3. ด้านตามสถานการณ์ ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสด้านตามสถานการณ์ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะนำความสำเร็จมาสู่องค์กรและชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ ผู้นำต้องมีไหวพริบปฏิภาณปรับเปลี่ยนวิธีการในการปกครองบริหารจัดการไปตามสถานการณ์ได้อย่างกลมกลืนเหมาะสมตามสถานการณ์นั้นๆ โดยเฉพาะเจ้าอาวาสนั้นต้องมีความสามารถในการคาดคะเน ตัดสินใจ กล่าวคือ สามารถประเมินสถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ล่วงหน้า มีการวางแผนเป็นขั้นตอนแสดงออกถึงความมีภาวะความเป็นผู้นำเพื่อรับมือและแก้ไขได้ในทุกๆ สถานการณ์ ต้องเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำและเฉลียวฉลาด มีความอดทนอดกลั้น รู้จักผ่อนผันผ่อนยาวตามสถานการณ์ด้วย หมั่นศึกษาหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมให้ครบถ้วน อีกประการที่สำคัญคือ เจ้าอาวาสต้องมีความกล้าหาญ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ เจ้าอาวาสต้องปรับตัวตามยุคตามสมัย และเจ้าอาวาสต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการปกครอง เพื่อใช้ความรู้ความสามารถของตนในการปกครองประชาชนให้เกิดความสงบสุขในชุมชน และให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในแต่ละสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

4. ด้านการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ต้องเป็นคนที่มีมองเห็นภาพในอนาคตที่คนอื่นมองไม่เห็น มองเห็นโอกาสในอนาคตได้ และเมื่อมองเห็นภาพอนาคตแล้วก็ต้องสามารถกำหนดเป้าหมาย และแผนงานในการไปสู่เป้าหมายนั้นได้อย่างชัดเจน ไม่ใช่แค่ฝันเฟื่องเพียงอย่างเดียว แต่ต้องกล้าเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ดีขึ้นและทำได้จริง เป็นแบบอย่างความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ สามารถเปลี่ยนแปลงการปกครองและบริหารจัดการด้วยวิธีการใหม่ๆ ที่ทันสมัยและเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา เข้มแข็งกล้าตัดสินใจในสิ่งที่ควร โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ดังนั้นผู้นำที่ดีต้องตื่นตัวและต้องกล้าเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะยืนหยัดอยู่ในสังคมได้อย่างเต็มภาคภูมิ อีกประการที่สำคัญ คือ เจ้าอาวาสต้องสามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาวัดให้เจริญขึ้น เจ้าอาวาสต้องผสมผสานแนวคิดสมัยใหม่กับสมัยเก่าให้ได้อย่างกลมกลืน และเจ้าอาวาสต้องกล้าเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาการปกครองพระภิกษุและประชาชนให้ดีขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาและประชาชนในชุมชนเสนอวิธีการใหม่ๆ ในการปกครองและจัดการงานต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าในองค์กรและชุมชนนั้นๆ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

5 สรุปองค์ความรู้

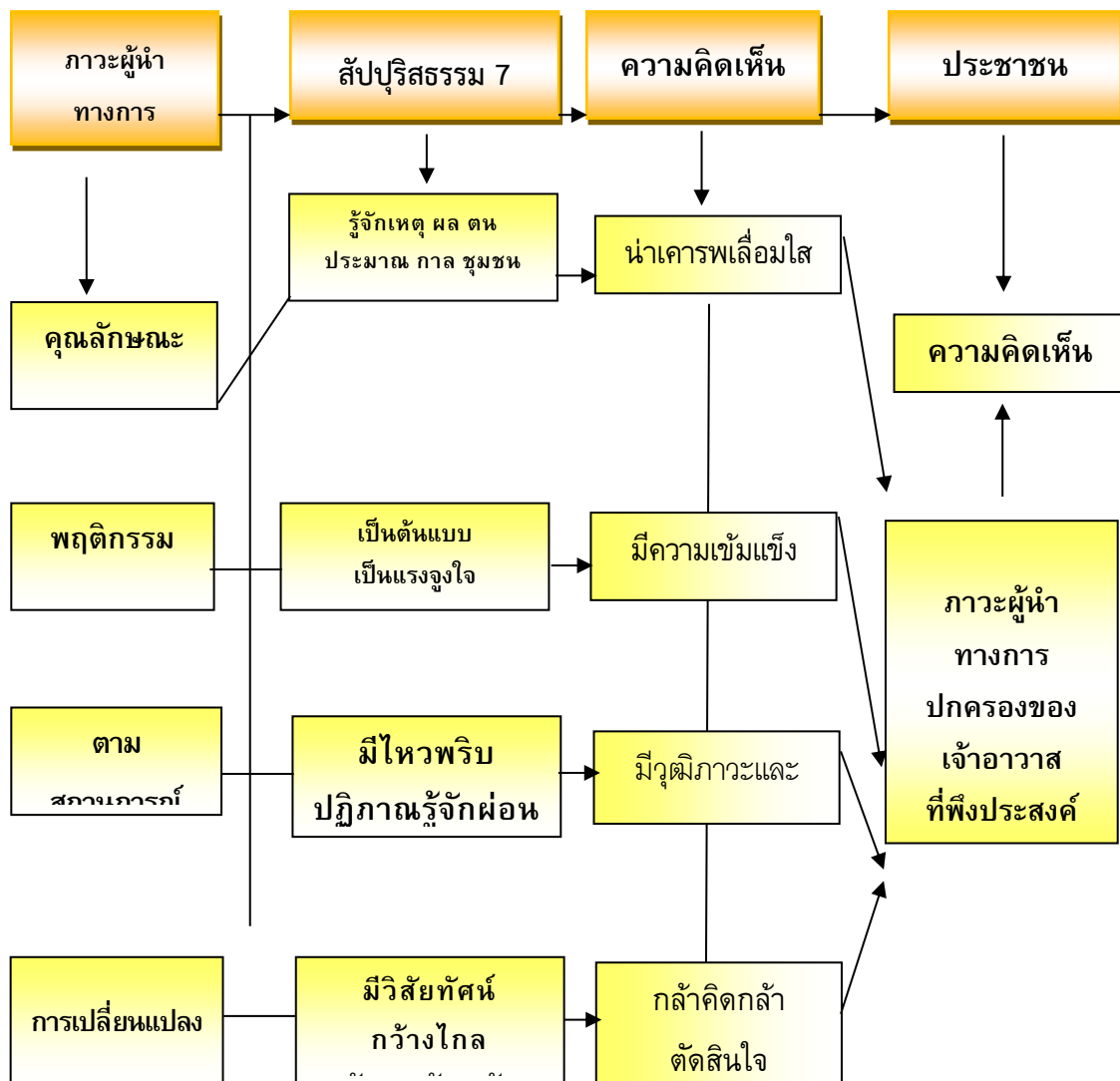
5.1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” พบว่า มีผลมาจากการวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สรุปผลการวิจัยเป็นแผนภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.2 สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังกล่าวมาสรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงแผนภาพ ดังนี้

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางการปกครองของเจ้าอาวาสตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลธาตุทอง อำเภอกุฉีชุม จังหวัดชัยภูมิ” มีข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านคุณลักษณะ พบว่าอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเจ้าอาวาสต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการปกครอง
2. ด้านพฤติกรรม พบว่าอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเจ้าอาวาสต้องช่วยเหลือสังคม มีความเมตตาต่อประชาชน
3. ด้านตามสถานการณ์ พบว่าอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเจ้าอาวาสต้องมีความกล้าหาญ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ
4. ด้านการเปลี่ยนแปลง พบว่าอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเจ้าอาวาสต้องเปลี่ยนแปลงพัฒนาวัดให้เจริญขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านคุณลักษณะ เจ้าอาวาสต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการปกครอง เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ความสามารถในการปกครอง และเจ้าอาวาสต้องมีระเบียบวินัยในการปกครอง ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเปรียบเสมือนเป็นบันไดขั้นแรกให้ก้าวเดินอย่างมั่นคงแข็งแรงในการปกครองพัฒนาวัดและชุมชนให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

2. ด้านพฤติกรรม เจ้าอาวาสต้องช่วยเหลือสังคม เจ้าอาวาสต้องมีความเมตตาต่อประชาชน และเจ้าอาวาสต้องมีความเด็ดขาดและเข้มแข็ง เพราะสิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นแบบอย่างเป็นตัวชี้นำทิศทางในการปฏิบัติให้กับองค์กรและประชาชนในสังคมนั้น

3. ด้านตามสถานการณ์ เจ้าอาวาสต้องมีความกล้าหาญ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ เจ้าอาวาสต้องปรับตัวตามยุคตามสมัย และเจ้าอาวาสต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการปกครอง เพื่อใช้ความรู้ความสามารถของตนในการปกครองประชาชนให้เกิดความสงบสุขในชุมชน และให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในแต่ละสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

4. ด้านการเปลี่ยนแปลง เจ้าอาวาสต้องสามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาวัดให้เจริญขึ้น เจ้าอาวาสต้องผสมผสานแนวคิดสมัยใหม่กับสมัยเก่าให้ได้อย่างกลมกลืน และเจ้าอาวาสต้องกล้าเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาการปกครองพระภิกษุและประชาชนให้ดีขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาและประชาชนในชุมชนเสนอวิธีการใหม่ๆ ในการปกครองและจัดการงานต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าในองค์กรและชุมชนนั้นๆ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ด้านคุณลักษณะ ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง วุฒิภาวะและความอดทนต่อการปกครองของพระสังฆาธิการ

2. ด้านพฤติกรรม ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง วาจาสุภาพของเจ้าอาวาสที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

3. ด้านตามสถานการณ์ ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ไหวพริบปฏิภาณของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์

4. ด้านการเปลี่ยนแปลง ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง เจ้าอาวาสเป็นผู้นำต้นแบบในการสร้างแรงบันดาลใจต่อชุมชน

บรรณานุกรม

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรมการศาสนา. (2541). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2552). **อรรถกถาภาษาไทย พระวินัยปิฎกสมันตปาสาทิกา ภาค 1**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

“พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505”. (2505). **ราชกิจจานุเบกษา 79 ตอนที่ 115 ฉบับพิเศษ**. ธันวาคม 2505.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). **ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

พระราชพุทธิญาณวงศ์. (2540). **คู่มือวิทยากรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาทรการพิมพ์.

พระราชชัยสิทธิสุนทร (ฉวี มหัทธโน). (2565). “เรื่องปลดพระสังฆาธิการออกจากตำแหน่งเจ้าคณะตำบล”. **คำสั่งเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ ที่ 3/2565**. ชัยภูมิ : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ.

พระมหาสุระพงษ์ สุรวโส. (2555). “ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน”. **สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). **รายงานผลการจัดการเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ ผ่านช่องทางต่างๆ ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 รอบ 9 เดือน (ตุลาคม 2561-มิถุนายน 2562)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER52/DRAWER096/GENERAL/DATA0000/0000_0182.PFD, [24 พฤษภาคม 2565].

Silverman. D. (2000). **Doing Qualitative Research: A Practical Handbook**. London: Sange.

Yamane. Taro. (1967). **Statistics: An Introductory Analysis**. New York: Harpen and Row.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชน ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

The Buddha Dharma Tegration for the Local Governance of Community Leaders
in Phu Khiao District, Chaiyaphum Province

พระอธิการธีรพล รวิวงษ์ (ภูเขาคูใหญ่)

Phra Athikan Teerapon Rawiwanno (Phukaoyai)

สุนทร ธานีศิลปพิชิต

Sunait Thanasinlapaphichit

พระมหานรินทร์ สุรปญโญ,ดร. (เอมพันธ์)

Phramaha Narin Surapinyo (Emphan)

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Political Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: narinpempa123@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 29 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม โดยมีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน จากประชาชนผู้ที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 99,910 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X}=4.04$) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}=3.98$) ด้านหลักคุณธรรม ($\bar{X}=3.97$) ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}=3.97$) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.91$) และด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X}=3.90$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ และการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ผลการนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม คือ สาราณียธรรม 6 ประการ พบว่า 1) ด้านหลักนิติธรรม ผู้นำต้องมีความต้องมีความรู้ทางด้านกฎหมาย เคารพกฎกติกาของชุมชน ต้องปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน 2) ด้านหลักคุณธรรม ผู้นำควรยึดมั่นในคุณธรรมความดีงาม มีคุณธรรมประจำใจ ยึดมั่นในความถูกต้อง มีความจริงใจต่อประชาชน และสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมได้ยึดถือปฏิบัติตาม 3) ด้านหลักความโปร่งใส ผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดีที่มีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส มีความตรงไปตรงมา ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงาน 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอปัญหาหรือประเด็นที่สำคัญ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ควรมีส่วนร่วมต่อการรับผิดชอบต่อผลงานที่ทำและภาระหน้าที่ที่มีต่อสังคม ต้องกล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้นำต้องตระหนักว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ในการบริหารจำเป็นจะต้องประหยัด ต้องคำนึงถึงความคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ควรณรงค์ให้บุคลากรรู้จักความประหยัด

คำสำคัญ: การบูรณาการหลักพุทธธรรม, การปกครองท้องถิ่น, ผู้นำชุมชน

ABSTRACT

The objectives of the research were 1. to study the level of integration of the Buddhist principles in local governance of the community leaders in Phu Khiao District, Chaiyaphum Province, 2. to compare the public opinions on the integration of the Buddhist principles in local governance of the community leaders in Phu Khiao District, Chaiyaphum Province classified by personal factors, and 3. to present the integration of the Buddhist principles in local governance

of the community leaders in Phu Khiao District of Chaiyaphum Province by applying to the principles of Buddhism. The research methodology was a combined method. The qualitative research collected data from 9 key informants by means of in-depth interviews and the quantitative research collected data by questionnaires from a sample of 399 people aged 18 years and over living in Phu Khiao District of Chaiyaphum Province having 99,910 people. The tools used were questionnaires and interview formats. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, hypothesis testing by T-test and F-test, and data analysis by descriptive interpretation.

Findings of the research were as follows:

1. The level of integration of the Buddhist principles in local governance of the community leaders in Phu Khiao District of Chaiyaphum Province, overall, was at a high level ($\bar{X}=3.96$) when classified by aspects in order of averages from highest to lowest as follows: Rule of law ($\bar{X}=4.04$), Principle of Transparency ($\bar{X}=3.98$), Morality ($\bar{X}=3.97$), Accountability ($\bar{X}=3.97$) Participation ($\bar{X}=3.91$) and Value ($\bar{X}=3.90$) at a high level respectively.

2. The results of comparison of the public opinions on the integration of the Buddhist principles in local governance of the community leaders in Phu Khiao District of Chaiyaphum Province classified by personal factors found that the people with different sex, age and education had no different opinions, therefore there was no research hypothesis. While for the people with different occupations and incomes their opinions on this matter were different statistically at the 0.05 level, therefore, the research hypothesis was accepted.

3. Results of the presentation of the integration of Buddhist principles in local governance of the community leaders in Phu Khiao District of Chaiyaphum Province by applying the principles of Buddhism, namely, Six Saraniyadhamma found that 1) For the Rule of Law: Leaders must have legal knowledge, follow and respect the regulations of the community, protect the rights, liberties and equality of the people. 2) For Moral Principles: Leaders should adhere to virtue, goodness, and correctness. They should be sincere to people and create good values to be adhered for operators in the organizations or members of society. 3) For Principles of Transparency: Leaders must be a good example of honesty, transparency, accuracy and clarity in their work, and allow the public to participate in the audit of operations. 4) For Principles of Participation: Leaders must listen to opinions of people and provide them the opportunities to participate in learning and presenting problems or important issues. They should encourage people to take part in expressing their opinions. 5) For Principles of Responsibility: Leaders must be responsible for their work and should participate in responsibility for the results of their actions and for the obligation to society. They must dare to think, to act and to decide in performing duties. 6) For Value for Money: Leaders

must recognize the limitation of resources and then manage economically. They must consider the value for the most benefit of the public and should campaign for personnel to realize the economy.

Keywords: integration of Buddhist principles, local government, community leader

1. บทนำ

ประเทศไทยได้เริ่มมีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโดยได้มีการจัดระเบียบการปกครองแผ่นดินออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การปกครองส่วนกลาง และการปกครองส่วนภูมิภาค หรือเรียกอีกอย่างว่า การปกครองอาณาเขตซึ่งในการปกครองอาณาเขตนั้นมีเมืองหรือหัวเมืองเป็นศูนย์การบริหาร มีการจัดระเบียบการปกครองภายในเมืองหนึ่งๆ ออกเป็นหน่วยการปกครองรับผิดชอบลดหลั่นกันลงมา คือ แขวง ตำบล และหมู่บ้าน ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับหมู่บ้านที่มาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด และทรงโปรดให้มีการทดลองการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน เมื่อ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) ที่อำเภอบางประอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ต่อมาในรัชสมัย รัชกาลที่ 6 จึงทรงประกาศยกเลิก และได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2547 ขึ้นใช้บังคับแทน และถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน สืบมาตั้งแต่นั้น หลังจากนั้นได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวมาเป็นลำดับ จำนวน 9 ครั้ง จนถึงปัจจุบัน (สรายุทธ์ หอมจันทร์, 2563 : 168-169)

การจัดการปกครองตำบล หมู่บ้านใหม่นี้ มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิมหลายประการ กล่าวคือ ให้ราษฎรพิจารณาเลือกผู้ใหญ่บ้านเอง แทนการแต่งตั้งโดยเจ้าเมืองดังแต่ก่อน สำหรับการบังคับบัญชานั้นมีการกำหนดให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่การป้องกันโจรกรรมและผู้ร้าย และกำหนดให้มีผลประโยชน์ตอบแทนบ้างกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ ได้แก่ การลดค่านา ภาษีไม้ไผ่ ค่าเหยียบย่ำที่นา ราษฎร ซึ่งความมุ่งหมายในการปกครองระดับตำบลและหมู่บ้านก็เพื่อให้กำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งราษฎรเลือกสรรขึ้น โดยความยินยอมช่วยกันดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้านให้เรียบร้อย เป็นหู เป็นตา แก่ทางราชการที่จะช่วยสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎรทั่วไป ตลอดจนควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน (ไททัศน์ มาลา, 2559 : 308) จากความเป็นมาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้นำท้องที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับผูกพันกับประชาชนในพื้นที่และอยู่คู่กับสังคมมาแล้วตั้งแต่อดีต จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมไทย เพราะผู้นำท้องที่เปรียบเสมือนต้นแบบเป็นผู้นำของสังคม ประชาชนย่อมคาดหวังที่จะพึงพิงผู้นำในทุกๆ ด้าน ดังนั้นผู้นำท้องที่จึงต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอยู่เสมอ กล่าวคือ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับองค์กรการปกครอง ได้แก่ ผู้นำองค์กร ผู้นำท้องที่ของชุมชน จะต้องมีความพร้อมและมีศักยภาพในการปกครองพัฒนา สามารถเป็นผู้นำที่ดีให้แก่ชุมชนในการจัดการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้นำในองค์กรการปกครองมีความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญของกระบวนการจัดการปกครองและพัฒนาที่มีคุณภาพแล้ว ย่อมส่งผลให้การปกครองประสบผลสำเร็จและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม จริยธรรม” ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนิน

ชีวิตด้วยความอดทนขยันหมั่นเพียรซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจกครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (สุรพล สุยะพรหม และคณะ, 2556 : 20-21)

ผู้นำท้องถิ่นเปรียบเสมือนกลไกที่สำคัญของการปกครองในส่วนท้องถิ่น และเป็นตัวแทนของกระทรวงมหาดไทย ในการเป็นผู้นำตำบล หมู่บ้าน ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการ ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในพื้นที่ (นิยม พัฒนศรี และคณะ, 2564 : 120) ดังนั้น ผู้นำท้องถิ่นจึงมีความสำคัญยิ่งต่อชุมชน แม้ว่าในปัจจุบันการปกครองท้องถิ่นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากและมีผลกระทบต่ออำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้สืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นในด้านวัตถุมากเกินไป ส่งผลให้ความนึกคิดและจิตใจของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย สาเหตุของความเสื่อมทางจริยธรรมของสังคมไทยเป็นเพราะขาดการขัดเกลาทางสังคม สถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัวไม่ส่งเสริมคุณค่าทางจริยธรรม ด้วยความรัก ความผูกพัน การไม่เคารพซึ่งกันและกันด้วยคุณธรรม (พระครูพิศาลจริยากร เลขธมโม (สังข์ขาว), 2562 : 131) ทั้งด้านศีลธรรม จริยธรรมของคนในสังคมรวมถึงแม้กระทั่งผู้นำชุมชนเสื่อมโทรมลงอย่างมีนัยสำคัญ

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นควรนำหลักธรรมมาบูรณาการใช้ในการปกครองด้วยโดยหลักธรรมที่เหมาะสมที่ผู้นำท้องถิ่นควรนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครอง คือ หลักสาราณียธรรม (ที.ปา. (ไทย) 11/317/242-243) ซึ่งมีความหมายว่า “ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกันและกัน” เป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็เครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้น จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการบูรณาการในองค์กรปกครองท้องถิ่นให้แก่ประชาชนทุกคน หากผู้นำท้องถิ่นมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ย่อมจะนํ้าบ้านเมืองรุ่งเรืองและประชาชนสุขสันต์ การใช้หลักธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบูรณาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบูรณาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยประกอบไปด้วย 1) พระสังฆาธิการในอำเภอภูเขียวจำนวน 2 รูป 2) ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจำนวน 5 คน และ 3) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 วิธี คือ 1) การสังเกต 2) ตำราและเอกสาร 3) การสัมภาษณ์ 4) การบันทึกวีดิทัศน์และโสตทัศนูปกรณ์ (Silverman. D, 2000, 90)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้ที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งแบ่งเขตการปกครองเป็น 11 ตำบล 119 หมู่บ้าน รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 99,910 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างตามโควตาที่กำหนดเพื่อความครอบคลุมของข้อมูลจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ 399 คน ในการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยโปรแกรมคำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่าง ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967, 110)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ระดับการการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องที่ของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.51) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X}=4.04$, S.D.=0.59) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}=3.98$, S.D.=0.61) ด้านหลักคุณธรรม ($\bar{X}=3.97$, S.D.=0.61) ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}=3.97$, S.D.=0.62) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.91$, S.D.=0.64) และด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X}=3.90$, S.D.=0.59) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ประชาชนที่มี เพศ อายุ และการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องที่ของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องที่ของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การนำเสนอ พบว่า

1. **ด้านหลักนิติธรรม** การปฏิบัติตามกฎหมายตลอดจนระเบียบข้อบังคับที่เป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม กล่าวโดยสรุป คือ การสถาปนาการปกครองภายใต้กฎหมาย และการแบ่งแยกอำนาจซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติธรรม ผู้นำต้องมีความรู้ทางด้านกฎหมาย และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อปกป้องคุ้มครองแก่ประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในบรรดาสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งมวลของปัจเจกบุคคลและโดยหลักการนี้ ผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใดๆ อันละเมิดต่อกฎหมายกระทำต่อประชาชนได้ อีกประการหนึ่ง ผู้นำท้องที่ต้องเคารพกฎกติกาของชุมชน ผู้นำท้องที่ที่จะต้องให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน และผู้นำท้องที่ที่ต้องให้ความเสมอภาคเท่าเทียม

2. **ด้านหลักคุณธรรม** ผู้นำควรยึดมั่นในคุณธรรมความดีงาม มีคุณธรรมประจำใจ ยึดมั่นในความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ เมตตา ความอดทน ขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย และมี

หิริโอตตปละคือการรู้จักละอายและเกรงกลัวบาปกรรม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมได้ยึดถือปฏิบัติ

3. ด้านหลักความโปร่งใส ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการปกครอง มีความถูกต้องชัดเจนในการปฏิบัติตามหลักการที่ควรจะเป็น มีกลไกการบริหารที่มีความสุจริตและโปร่งใส มีระบบกติกาเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างเสรีภาพ ทั้งยังต้อง รวมทั้งความสามารถในการรายงานชี้แจงให้เหตุผล เพื่ออธิบายการกระทำของตนเอง และสามารถตอบคำถามของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ อีกประการหนึ่ง ผู้นำท้องที่ที่ต้องยึดมั่นในความถูกต้อง ผู้นำท้องที่ที่จะต้องมีความเสียสละ ผู้นำท้องที่ ต้องมีความตรงไปตรงมา โปร่งใสตรวจสอบได้

4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา หรือประเด็นที่สำคัญ และควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เพราะผู้นำนั้นต้องพึงระลึกไว้ว่า ตนเองเป็นสมาชิกของสถาบันหรือชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมนั้นคืออิสระของการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการบ้านเมืองเป็นหัวใจหลักที่จะทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จในการปกครอง

5. ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบในงานของตน และต้องมีความรับผิดชอบต่อ การกระทำของตนเอง การร่วมรับผิดชอบต่อผลงานที่ทำ รับผิดชอบในบทบาทภาระหน้าที่ที่มีต่อสาธารณชน รับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างมีเหตุมีผลตามที่ได้รับมอบหมาย ตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างสุดความสามารถ และติดตามผลการปฏิบัติงานภายหลังโดยการประเมินผลงานเป็นระยะๆ พร้อมทั้งมีการเตรียมการแก้ไขปัญหากหากเกิดผลกระทบใดๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม เช่น การปฏิบัติงานที่ผู้นำสามารถตอบสนองข้อสงสัยของประชาชน สามารถชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจได้ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

6. ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้นำหรือผู้บริหารต้องตระหนักว่าทรัพยากรค่อนข้างมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นในการบริหารจัดการจำเป็นจะต้องยึดหลักความประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย และความคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้บุคลากรมีความประหยัดใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน โดยการปรับปรุง ปรับลดขั้นตอนการปฏิบัติงานโดยนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือเกิดมูลค่ามากที่สุด การบริหารจัดการจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายไปที่ผู้รับบริการหรือประชาชนโดยส่วนรวมเป็นสำคัญ

5. สรุปองค์ความรู้

5.1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องที่ของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้สรุปแผนภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังต่อไปนี้

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องถิ่นของ
ผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ด้านหลักนิติธรรม

ผู้นำท้องถิ่นจะต้องให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน ต้องเคารพกฎหมายของชุมชน ต้องให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า

ด้านหลักคุณธรรม

ผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีระเบียบวินัย มีคุณธรรมความดีงาม มีความจริงใจต่อประชาชน และผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีความสุภาพอ่อนโยน

ด้านหลักความโปร่งใส

ผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดี มีความถูกต้องชัดเจนในการปฏิบัติตามหลักการที่ควรจะเป็น มีกลไกการบริหารที่มีความสุจริตและโปร่งใส

ด้านหลักการมีส่วนร่วม

ผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ และควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม

ด้านหลักความรับผิดชอบ

ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบในงานของตน และรับผิดชอบต่อภาระการกระทำของตนเอง ทั้งต้องรับผิดชอบต่อบทบาทภาระหน้าที่ที่มีต่อสาธารณชนด้วย

ด้านหลักความคุ้มค่า

ผู้นำหรือผู้บริหารต้องตระหนักว่า

ด้านหลักนิติธรรม

ผู้นำมีความรู้ทางด้านกฎหมาย ผู้นำควรเคารพปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ผู้นำต้องให้สิทธิเสรีภาพความเสมอภาค

ด้านหลักคุณธรรม

ผู้นำควรมีระเบียบวินัยยึดมั่นในคุณธรรมความดีงาม ผู้นำจะต้องมีความจริงใจต่อประชาชน ผู้นำจะต้องมีความสุภาพซื่อสัตย์สุจริต

ด้านหลักความโปร่งใส

ผู้นำต้องยึดมั่นในความถูกต้อง ผู้นำจะต้องมีความเสียสละ ผู้นำต้องมีความตรงไปตรงมา มีความโปร่งใสสามารถที่จะตรวจสอบได้

ด้านหลักการมีส่วนร่วม

ผู้นำต้องเคารพในความเห็นต่างเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ผู้นำควรให้ความสำคัญต่อประชาชน และกระตือรือร้นในการทำงาน

ด้านหลักความรับผิดชอบ

ผู้นำต้องมีวุฒิภาวะมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ผู้นำต้องมุ่งมั่นต่อการทำงาน กล้าตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่

ด้านหลักความคุ้มค่า

ผู้นำต้องรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

สารานุกรม ๖ ประการ

- ผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อประชาชน และผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีกิริยาอ่อนน้อมถ่อมตน
- ผู้นำท้องถิ่นต้องเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมถูกกาลเทศะ ใช้ถ้อยคำสุภาพ อ่อนหวาน พุดจาไม่เหตุผล เพื่อลดความขัดแย้ง
- ผู้นำท้องถิ่นที่ควรแสดงความรักด้วยไมตรีจิตอย่างจริงใจ มองโลกในแง่ดีเพื่อสานสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน เพื่อนำไปสู่ประโยชน์ส่วนรวม และต้องมีจิตเมตตาปรารถนาดี
- ผู้นำท้องถิ่นจะต้องไม่เอาัดเอาเปรียบประชาชน มีความเป็นธรรม และเป็นตัวอย่างหรือแบบที่ดีต่อประชาชนในด้านบำเพ็ญประโยชน์
- ผู้นำท้องถิ่นจะต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ต้องเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพหลักเหตุผล ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม
- ผู้นำท้องถิ่นจะต้องยึดมั่นในความสามัคคีและลดความขัดแย้งในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นต้องเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และผู้นำ

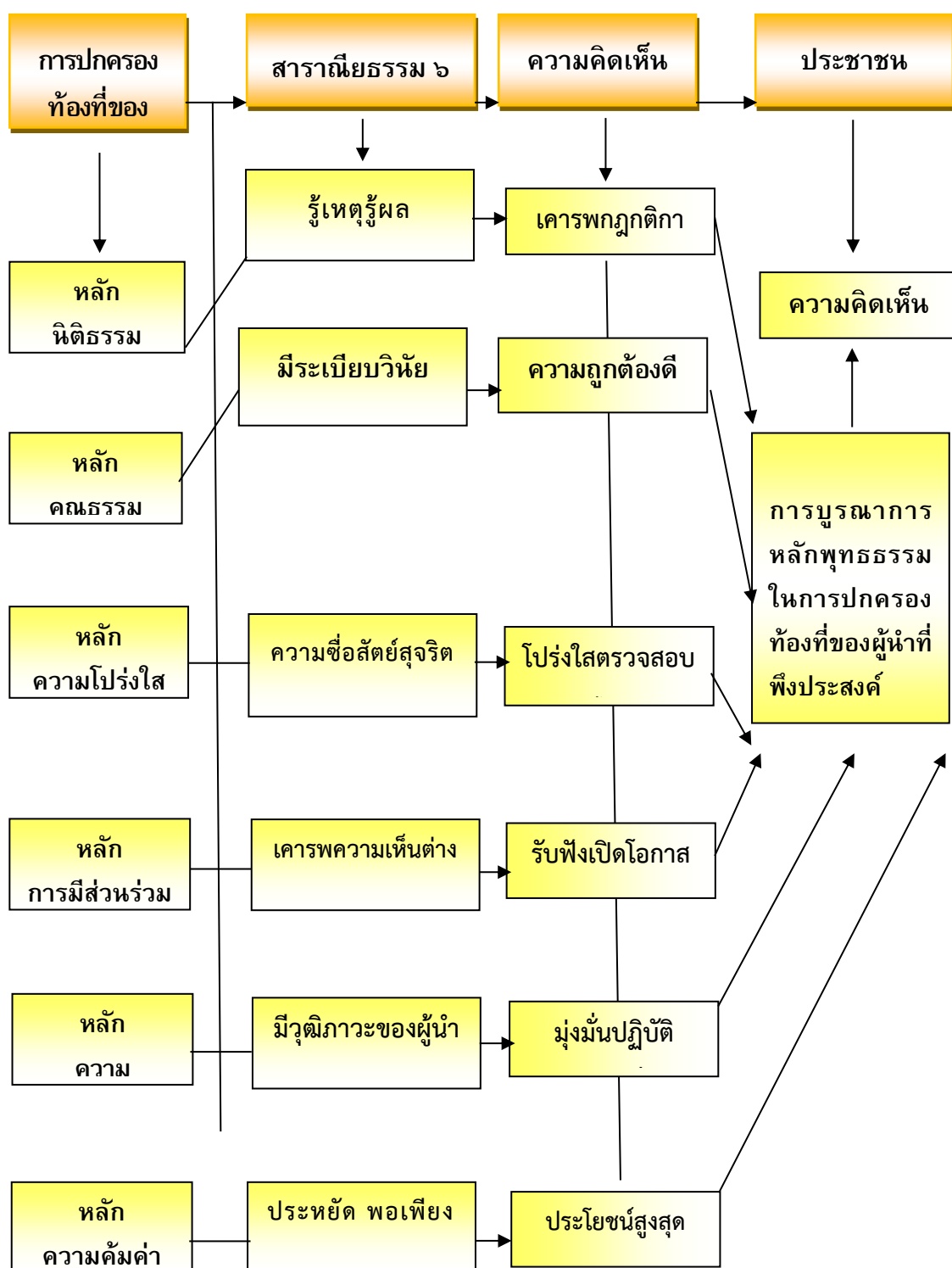
ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชน

การปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชน

5.2 สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังกล่าวมาสรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงแผนภาพ ดังนี้

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านหลักนิติธรรม ผู้นำท้องที่มีความยุติธรรมให้แก่ประชาชน
2. ด้านหลักคุณธรรม ผู้นำท้องที่มีความอดทนอดกลั้น
3. ด้านหลักความโปร่งใส ผู้นำท้องที่มีความซื่อสัตย์สุจริต
4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้นำท้องที่จัดประชุมปรึกษางานเป็นประจำ
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้นำท้องที่มีจิตสำนึกที่ดีในหน้าที่
6. ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้นำท้องที่มีความประหยัดสมณะ

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านหลักนิติธรรม ผู้นำท้องที่ควรมีความรู้ทางด้านกฎหมาย และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ต้องยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ต้องรู้เหตุรู้ผล เคารพกฎกติกาของชุมชน ต้องปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน ผู้ปกครองต้องไม่ใช้อำนาจใดๆ ไปละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ต้องให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า

2. ด้านหลักคุณธรรม ผู้นำท้องที่ควรยึดมั่นในคุณธรรมความดีงาม มีคุณธรรมประจำใจ ยึดมั่นในความถูกต้อง ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ เมตตา ความอดทน มีระเบียบวินัย ต้องมีความจริงใจต่อประชาชน มีความสุภาพอ่อนโยน ต้องมีหิริโอตตัปปะคือการรู้จักละอายแก่ใจและเกรงกลัวบาปต่อบาปกรรม ต้องมีค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควรสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมได้ยึดถือปฏิบัติตาม

3. ด้านหลักความโปร่งใส ผู้นำท้องที่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีมีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ถูกต้องชัดเจนในการปฏิบัติงาน ต้องยึดมั่นในความถูกต้อง มีความเสียสละ ต้องมีความตรงไปตรงมา โปร่งใสตรวจสอบได้ ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนเข้าถึงได้อย่างเสรีภาพ ต้องสามารถรายงานชี้แจงให้เหตุผลในสิ่งที่ประชาชนสงสัยเคลือบแคลงได้

4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้นำท้องที่ควรรับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ และเรียนรู้ ต้องเคารพในความเห็นต่างของประชาชน ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา หรือประเด็นที่สำคัญ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ต้องให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของประชาชน ต้องกระตือรือร้นในการทำงาน การมีส่วนร่วมนั้นคืออิสระของการแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

5. ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้นำท้องที่ควรมีวุฒิภาวะของความเป็นผู้นำที่ดี ต้องมีความรับผิดชอบในการทำงานและต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ควรมีส่วนร่วมต่อการรับผิดชอบต่อผลงานที่ทำและภาระหน้าที่ที่มีต่อสังคม ต้องมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างสุดความสามารถและติดตามผล

การปฏิบัติงาน ต้องมีการเตรียมการแก้ไขปัญหามาเพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มต่างๆ ต้องกล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่

6. ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้นำท้องที่ควรตระหนักว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ในการบริหาร จำเป็นจะต้องประหยัด ต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ต้องปกครองพัฒนา ชุมชนให้ดำรงอยู่ในความพอเพียง ควรณรงค์ให้บุคลากรรู้จักความประหยัด ความพอเพียง ต้องปรับปรุงแก้ไข โดยการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ด้านหลักนิติธรรม ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การปกครองตามหลักสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรมผู้นำท้องที่
2. ด้านหลักคุณธรรม ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ความอดทนอดกลั้นต่อการบริหารงานของผู้นำท้องที่
3. ด้านหลักความโปร่งใส ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมทางการปกครองด้านความซื่อสัตย์สุจริตของผู้นำท้องที่
4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การประชุมปรึกษาหารือของผู้นำท้องที่ใน องค์การบริหารส่วนตำบล
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง จิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำท้องที่
6. ด้านหลักความคุ้มค่า ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ต้นแบบผู้นำแห่งความประหยัดสมณะพอเพียงของ ผู้นำท้องที่

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไททัศน์ มาลา. (2559). การคงอยู่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในบริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น. **วารสารวิจัย และพัฒนาไยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน).
- นิยม พัฒนศรี และคณะ. (2564). บทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครปฐม. **วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน).
- พระครูพิศาลจริยากร เลขธมโม (สังข์ขาว). (2562). จริยธรรม : ปัญหาพฤติกรรมและการจัดการ ในปัจจุบันของสังคมไทย. **วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม).
- สุรพล สุยะพรหม และคณะ. (2556). **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สรายุทธ์ หอมจันทร์. (2563). ภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในจังหวัด สุพรรณบุรี. **วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน).

วิเคราะห์แบบในการใช้เหตุผลจากคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทเรื่องมัญญกุนทล A Analyze the Reasoning form in the Commentary on Madhakunthali

พระครูพิบูลย์พัฒนประสุต

Phrakhrupiboonpatthanaprasut

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

Taweesak Tongtip

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

E-mail: kumarny2527@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 30 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้เหตุผลในพระพุทธานุศาสนและวิเคราะห์การใช้เหตุผลในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทโดยวิเคราะห์จากการใช้เหตุผลจากธรรมบทเรื่องมัญญกุนทล ผลการศึกษาวิเคราะห์พบว่า รูปแบบของการใช้เหตุผลทั่วไปนั้นมี 2 รูปแบบ คือ การใช้เหตุผลแบบนิรนัย และการใช้เหตุผลแบบอุปนัย ส่วนการใช้เหตุผลในพระพุทธานุศาสนมีทั้งการใช้เหตุผลแบบนิรนัยและแบบอุปนัย นอกจากนี้การใช้เหตุผลในพระพุทธานุศาสนยังมีการใช้เหตุผลในระดับโลกียะและโลกุตระ การใช้เหตุผลในอรรถกถาธรรมบทเรื่องมัญญกุนทลเป็นการใช้เหตุผลแบบอุปนัยซึ่งหลักการใช้เหตุผลแบบอุปนัย เริ่มจากหลักความจริงเฉพาะอย่าง นำไปสู่หลักความจริงสากล หรือหาความจริงจากหน่วยย่อยไปหาหน่วยใหญ่ จากกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มเพื่อต้องการทราบภาพรวมของกลุ่มใหญ่ เช่น เราต้องการรู้ว่า “การร้องไห้ถึงคนทั้งหมดที่ตายและถูกฝังศพไปแล้วจะไม่ทำให้คนตายฟื้นคืนชีพได้ จริงหรือไม่” จากการเฝ้าสังเกตเห็นการร้องไห้ถึงคนตายที่ถูกฝังศพไปแล้วของคนจำนวนหนึ่ง ไม่ปรากฏเห็นว่าคนตายที่ถูกฝังศพไปแล้วฟื้นคืนชีพได้เลย เป็นการแสดงให้เห็นว่า “การร้องไห้ถึงคนทั้งหมดที่ตายและถูกฝังศพไปแล้วจะไม่ทำให้คนตายฟื้นคืนชีพได้ เป็นเรื่องจริง”

คำสำคัญ: การใช้เหตุผล, ธรรมบท, อรรถกถา

ABSTRACT

This article aims to study the reasoning in Buddhism and to analyze the reasoning in the commentary on the Dhammapada by analyzing the reasoning from the Madhakunthali

Dhammapada. The results of the analytical study found that There are two general forms of reasoning: deductive reasoning and deductive reasoning. and inductive reasoning As for the reasoning in Buddhism, there are both deductive reasoning and inductive reasoning. In addition, reasoning in Buddhism also has reasoning at the level of world and world. The reasoning in the commentary on Madhakunthali is an inductive reasoning in which the principle of inductive reasoning It starts with a specific truth. leading to universal truth or finding the truth from small to large units from some sample groups to want to know the overview of large groups, for example, we want to know “Will the cry of all those who are dead and buried not bring the dead back to life?” It did not appear that the dead who had been buried had come back to life at all. to show that “Crying to all those who are dead and buried will not bring the dead back to life.”

Keywords: analyze, Reasoning, commentary

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีจุดเด่นในเรื่องเกี่ยวกับการมีเหตุมีผลหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นศาสนาแห่งเหตุและผล เพราะการใช้เหตุผลเป็นลักษณะของการแสดงออกทางปัญญาที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ ด้วยเหตุว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผลมากกว่าสัตว์ทั่วไป ซึ่งความมีเหตุผลนี้เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาตนสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสังคมมนุษย์จึงพัฒนาและเจริญมากกว่าและไปไกลกว่าสัตว์ทั้งหลายบนแผ่นดินโลกนี้ ยิ่งไปกว่านั้นพระพุทธศาสนาก็ได้ยืนยันว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่สามารถฝึกฝนพัฒนาได้ และเมื่อฝึกฝนตนเองได้แล้วมนุษย์ก็จะเป็สัตว์ประเสริฐยิ่งกว่าเทวดา เช่นพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์อรหันตสาวก ความเป็สัตว์ที่มีเหตุผลและรู้จักการใช้เหตุผลนี้เอง เพลโตจึงได้กล่าวไว้ในเรื่องอุดมรัฐของเขาความตอนหนึ่งว่า “มีพลังรากฐานสามประการที่จูงใจคน คือพลังความปรารถนาหรือความอยาก จิตหรือกำลังขวัญ และเหตุผล แต่ละอย่างมีอยู่ในตัวคนทุกคนในขนาดจำนวนต่างๆ กันไป” (เอ็ม.เจ.ฮาร์มอน,มปป.:44) สังคมมนุษย์จะมีพลังอย่างนี้เป็นแรงจูงใจเสมอ แต่เขาก็ยอมรับว่าพลังความปรารถนามักจะมีมากกว่าพลังอื่น สำหรับพลังเหตุผลแม้จะมีน้อยกว่าพลังอื่นแต่ก็เป็นพลังสำคัญของคนชั้นปกครอง โดยที่เขาเรียกว่า “รูปชั้นสูงสุดของมนุษย์ภาพได้แก่บุคคลซึ่งความอยากและจิตอยู่ภายใต้ครอบงำของเหตุผล” (เอ็ม.เจ.ฮาร์มอน,มปป.:48)

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีคำสอนเกี่ยวกับการใช้เหตุผลกระจายอยู่หลายลักษณะ เช่น การใช้เหตุผลตอบปัญหาเรื่องกรรมเป็นอนัตตาอย่างไร แตกต่างจากกรรมของศาสนาพราหมณ์และเชนอย่างไร เมื่อพระพุทธศาสนาสอนว่าขันธ 5 เป็นอนัตตาแล้วใครเป็นคนรับผลกรรม (ม.อ.(ไทย) 4/90/102) การใช้เหตุผลในการถามตอบเกี่ยวกับขันธ 5 ตกอยู่ในกฎไตรลักษณ์แก้ปัญจวัคคีย์ ในอุปาสิทวาทสูตร พระพุทธเจ้าทรงตอบปัญหาเรื่องกายกรรมและมโนกรรมอย่างไหนมีโทษมากกว่ากัน (ม.ม.(ไทย) 13/64/61) ในมหาตณหาสังขยสูตร ทรงใช้เหตุผลในกระบวนการปฏิเสธสมุพบาท ตอบปัญหาเรื่องวิญญานแก้สาคติภิกษุ การแสดงธรรมตามแนวอริยสัจ 4 ที่มีลักษณะบอกเหตุและผล คือทุกข์เป็นผล สมุทัยเป็นเหตุ นิโรธเป็นผล มรรคเป็นเหตุ และในคัมภีร์

กล่าววัตถุ มีการตอบปัญหาเรื่องบุคคล ชั้น 5 เป็นต้น ทั้งในแง่สมมติบัญญัติและปรมาตถ์บัญญัติ คัมภีร์นี้นักวิชาการทางพระพุทธศาสนายอมรับกันว่าเป็นคัมภีร์ที่แสดงให้เห็นถึงการใช้เหตุผลอีกแบบหนึ่ง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการใช้เหตุผลในพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการค้นหาความจริงและการศึกษาพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการใช้เหตุผลในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทเรื่องมัญญุทถุณทลี เพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจและการศึกษาตัวอย่างของการใช้เหตุผลในพระพุทธศาสนาต่อไป

2. การใช้เหตุผลทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า ความเป็นมาของการใช้เหตุผลเมื่อพิจารณาในแง่ของสังคมวิทยาก็เป็นที่ยอมรับกันว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมเป็นสัตว์ที่มีเหตุผล (จันงค์ ทองประเสริฐ, 2538:15) มีความรู้สึกนึกคิด ชอบรู้ ชอบเห็น ผักใฝ่ในความมีเหตุผล การดำเนินชีวิตที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีวัฒนธรรมประเพณี มีภาษาใช้ติดต่อสื่อสาร กระทั่งมีการพัฒนาภาษามาเป็นเครื่องมือการใช้เหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาการเมืองของอริสโตเติลที่ว่า คนเป็นสัตว์ประเภทเดียวที่ได้รับความสามารถใช้เหตุผลและสื่อสารถึงกันได้ ธรรมชาติไม่ใช่สิ่งอ่อนไหวเรรวน ธรรมชาติไม่ทำอะไรโดยปราศจากจุดมุ่งหมาย คนได้รับพรวิเศษเหล่านี้ ทำให้สามารถคิดและแสดงออกในเรื่องความยุติธรรมและอยู่ดีธรรม ความดีและเลว ทั้งสัญชาตญาณและเหตุผลประกอบกัน ทำให้คนสามารถสร้างระเบียบองค์การที่ซับซ้อนยิ่งๆ ขึ้นจากครอบครัวเป็นหมู่บ้าน และเป็นรัฐในที่สุด มนุษย์เป็นสัตว์เมืองที่มีธรรมชาติอยู่ร่วมกันในสังคมขนาดใหญ่ การสื่อสารด้วยภาษาทำให้มนุษย์พิเศษกว่าสัตว์อื่น ภาษานี้เองทำให้มนุษย์เป็นสัตว์สังคม สังคมเกิดขึ้นเพราะมนุษย์มีธรรมชาติแห่งการใช้ภาษา และอริสโตเติล ก็ได้คิดระบบตรรกศาสตร์ด้วยการใช้ภาษาที่เรียกว่า ตรรกบท มาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความจริง ดังนั้น การใช้เหตุผลจึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่การดำเนินชีวิตธรรมดา ถึงระบบการศึกษาและการแสวงหาความจริง กระทั่งสมัยที่ปรัชญาเริ่มมีความเจริญรุ่งเรือง การใช้เหตุผลจึงมีการพัฒนาตัวเองจนกลายเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของวิชาปรัชญา ซึ่งเกิดระหว่างพุทธกาลหรือหลังพุทธกาลประมาณ 200-300 ปี เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการใช้เหตุผลและความเป็นมาของการใช้เหตุผลในสังคมทั่วไป ผู้เขียนเห็นว่าควรนำเสนอความหมายของคำว่า “เหตุผล” และการใช้เหตุผลในบริบททั่วไปดังนี้

1. ความหมาย

ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของ “การใช้เหตุผล” ผ่านรากศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตว่า ตรรก, ตรรกะ(ตักก) (แบบ) เป็นคำนาม หมายถึง ความตรึก, ความคิด (สันสกฤตมาจาก ตรก, บาลีมาจาก ตก) และนำเอาคำว่า “วิทยา” มาต่อท้ายคำว่า “ตรรก” จึงเป็น ตรรกวิทยา(ถ้าต่อแบบภาษาบาลีเป็น ตกกวิทยา หรือ ตักกวิทยา) เป็นคำนามหมายถึง ตรรกศาสตร์ ซึ่งเป็นปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยการคิดหาเหตุผลว่าจะสมเหตุสมผลหรือไม่ บางครั้งก็ใช้คำว่า ตรรกวิทยา แทน และตรงกับภาษาอังกฤษว่า Logic (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546:425) ศาสตราจารย์พิเศษ จันงค์ ทองประเสริฐ ให้ความหมายของ “การใช้เหตุผล”(ตรรก) คล้ายกับราชบัณฑิตยสถาน และได้้นำคำว่า “ศาสตร์” มาต่อท้าย “ตรรก” สมรสเป็น ตรรกศาสตร์(Logic) แล้วให้ความหมายว่า “ศาสตร์ว่าด้วยกฎแห่งความคิด(Science of Law of Thought)” และได้อธิบายความต่อไปว่า

บทนิยามนี้แม้ว่าจะให้ร่องรอยคุณลักษณะสามัญของวิชาตรรกศาสตร์อยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่แน่นอนนัก เพราะความคิดเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่นักจิตวิทยาศึกษาอยู่ และกระบวนการทางจิตนี้ก็ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของนักตรรกศาสตร์ที่จะศึกษา อีกทั้งความคิดของคนในการดำเนินชีวิตประจำวันก็ไม่จำเป็นต้องใช้เหตุผลเสมอไป อีกความหมายหนึ่ง ตรรกศาสตร์เป็นศาสตร์ว่าด้วยการให้เหตุผล การให้เหตุผลเป็นการคิดที่ก่อให้เกิดบทสรุปซึ่งได้มาจากสถานบทหรือข้อตั้ง หรือข้ออ้าง หรือข้อเสนอ(Premises) นักตรรกศาสตร์จะเกี่ยวข้องเฉพาะกับความถูกต้องแห่งกระบวนการที่สำเร็จเรียบร้อยแล้วเท่านั้น (จ้านงค์ ทองประเสริฐ, 2538:7) จะเห็นได้ว่าความหมายของตรรกศาสตร์ที่ศาสตราจารย์พิเศษจ้านงค์ ทองประเสริฐ ให้ไว้นี้ก็ยังเป็นเรื่องของกระบวนการคิดตามกฎเกณฑ์ ซึ่งความหมายนี้เกี่ยวโยงไปถึงวิชาจิตวิทยา แต่เส้นแบ่งของตรรกศาสตร์อยู่ที่ความถูกต้องแห่งกระบวนการคิดที่ได้ข้อสรุปเรียบร้อยแล้วเท่านั้น จะไม่สนใจกระบวนการคิดที่เป็นจิตสำนึกหรือจิตใต้สำนึกเหมือนจิตวิทยา

จากที่กล่าวมาจึงพอสรุปความหมายของการใช้เหตุผลได้ว่า การใช้เหตุผล หมายถึง การคิดที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ การตรึงตรองอย่างมีเหตุผลเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งของวิชาปรัชญาเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ที่แท้จริง

2. รูปแบบวิธีการใช้เหตุผล

รูปแบบวิธีการใช้เหตุผลคือขั้นตอนปฏิบัติการในการใช้เหตุผลด้วยการดำเนินตามกฎระเบียบของรูปแบบการใช้เหตุผลแต่ละอย่างให้ถูกต้อง ว่ารูปแบบของการใช้เหตุผลมี 2 อย่างคือ

1) การใช้เหตุผลแบบนิรนัย การใช้เหตุผลแบบนิรนัย คือ การใช้เหตุผลแบบอ้างหลัก (Universal Principle) โดยเริ่มจากหลักความจริงสากลนำไปสู่หลักความจริงเฉพาะอย่าง (Particular principle) (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2550: 19) เช่น ตามหลักความจริงมีว่า “มนุษย์ทุกคนต้องตาย” ข้อความนี้เป็นข้อความหลักหรือเป็นข้อความสากลที่ทุกคนทราบดี เมื่อพิจารณาไปหาส่วนย่อยคือมนุษย์แต่ละคนอีก เช่น นาย ก. เป็นมนุษย์ ดังนั้น นาย ก. ต้องตาย ซึ่งทำให้เราทราบชัดขึ้นมาทันทีว่า นาย ก. เป็นส่วนย่อยของมนุษย์ มนุษย์ทุกคนต้องตาย เป็นความจริงแบบสากลที่เราารู้อยู่แล้ว และนาย ก. เป็นส่วนย่อยของมนุษย์ นาย ก. จึงต้องตาย

วิธีการนิรนัย คือ การพิสูจน์ความเชื่ออันหนึ่ง โดยอาศัยความเชื่อเดิมที่มีอยู่หรือที่ยอมรับหรือที่สมมติเป็นจุดตั้งต้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การนิรนัยคือการโยงหรือการสืบต่อความคิด ถ้าเรารู้อะไรบางอย่างแล้วเราสามารถสืบรู้อะไรอีกบางอย่างโดยไม่อาศัยอะไรอื่นอีกนอกจากสิ่งที่เรารู้ก่อน นั่นคือเรารู้ความจริงใหม่โดยวิธีนิรนัย ในการนิรนัยแต่ละครั้งจะต้องมีสองส่วนเสมอ คือ หนึ่ง ส่วนที่เป็นข้อความที่เราทราบว่าจริง สอง ส่วนที่เราสรุปออกมาได้จากส่วนแรก อันแรกเรียกว่า ข้อฐาน(premise) เพราะเป็นที่ตั้งต้นจะยืนยัน อันหลังเรียกว่าข้อสรุป(conclusion)

2) การใช้เหตุผลแบบอุปนัย คือ การใช้เหตุผลแบบนำเข้าสู่หลักหรือหาหลัก โดยเริ่มจากหลักความจริงเฉพาะอย่างๆ นำเข้าสู่หลักความจริงสากล (สิทธิ บุตรอิน, 2522:5-6) หรือหาความจริงจากจุดเล็กไปหาจุดใหญ่ จากหน่วยย่อยไปหาหน่วยใหญ่ จากกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มเพื่อต้องการทราบภาพรวมของกลุ่มใหญ่ เช่น เราต้องการรู้ว่า วัวทุกตัวเป็นสัตว์ก้นน้ำจริงหรือ เราจึงไปสังเกตดูวัวฝูงหนึ่งซึ่งกำลังเดินข้ามแม่น้ำ

ปรากฏว่า วัวแต่ละตัวเมื่อจะข้ามน้ำ มันจะรีบกระโดดบ้าง วิ่งบ้าง พร้อมทั้งชูหางขึ้นซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า มันกลัวน้ำ

วิธีการอุปนัยนั้นเป็นการสรุปความจริงสากลโดยอาศัยความจริงเฉพาะที่ได้จากประสบการณ์ กล่าวคือจากการที่ารู้ลักษณะบางอย่างเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะหลายๆ สิ่งที่อยู่ในประเภทเดียวกัน จึงสรุปว่า ลักษณะซึ่งบรรดาสิ่งทั้งหลายมีอยู่ร่วมกันนี้เป็นความจริงของ “ประเภท” ด้วย คือเป็นความจริงสากล เช่น มะนาวต้นนี้เปรี้ยว อันนี้เป็นความรู้สากลหรือความจริงสากลที่ทุกคนทราบดี การที่เรารู้อย่างนี้ได้ก็เพราะเกิดจากเราเคยชิมมะนาวลูกหนึ่งมาแล้ว ไม่จำเป็นต้องชิมทั้งต้นก็รู้ว่ามันเปรี้ยว หรือ คนไทยอีสานพูดภาษาอีสาน ข้อความนี้เป็นความจริงสากลที่เราทราบกัน ไม่ต้องไปถามคนไทยอีสานทั้งหมดก็สามารถรู้ได้ เพราะเพื่อนบ้านเราในซอยเดียวกันอยู่จังหวัดชัยภูมิ เขาพูดภาษาอีสาน อันนี้เราก็สามารถโยงได้ว่า คนไทยอีสานทุกคนพูดภาษาอีสาน วิธีการแบบอุปนัยเป็นวิธีการที่สรุปบางส่วนไปสู่สากล ชาวโลกได้รู้สิ่งต่างๆ และมีความเจริญก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้ก็เพราะวิธีการแบบอุปนัยนี้ นั่นคือวิธีอุปนัยเป็นหัวใจของวิทยาศาสตร์

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่าเมื่อเราต้องการค้นหาความจริงและเลือกวิธีการใช้เหตุผลรูปแบบใด รูปแบบหนึ่งที่เราเชื่อมั่นว่าเป็นรูปแบบที่ใช้แสวงหาความจริงได้แน่นอนและน่าเชื่อถือ เราก็ใช้วิธีการนั้นและดำเนินไปตามขั้นตอนของวิธีการนั้น เช่น เราเลือกวิธีการใช้เหตุผลแบบนิรนัย เราก็ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของนิรนัยเพื่อค้นหาความจริงหรือหาความรู้เป็นต้น

3. การใช้เหตุผลในพุทธศาสนา

จากการยอมรับกันว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุและผล หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าสามารถพิสูจน์ความจริงได้ด้วยการประพจน์ปฏิบัติและจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า การใช้เหตุผลของพระพุทธเจ้า 2 ลักษณะ คือ 1) การใช้เหตุผลในการค้นหาความจริง ซึ่งการใช้เหตุผลช่วงนี้ถือว่าเป็นเหตุผลแบบโลกียปัญญา เป็นเหตุผลที่เจ้าชายสิทธัตถะยังมีกิเลสอยู่ ยังไม่หมดความสงสัย 2) การใช้เหตุผลหลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้หลุดพ้นจากกิเลสแล้ว เรียกว่าเป็นเหตุผลแบบโลกุตตรปัญญา ความสงสัยของพระพุทธองค์สิ้นไปแล้ว ดังนั้น ในที่นี้จะแบ่งการใช้เหตุผลในระบบความคิด ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้เหตุผลแบบโลกียปัญญา และการใช้เหตุผลแบบ โลkutตรปัญญา

1. การใช้เหตุผลแบบโลกียปัญญา การใช้เหตุผลนี้มีร่องรอยการใช้มาตั้งแต่สมัยที่พระองค์ยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ โดยเจ้าชายได้ทรงสดับปาฐะของพระนางกัศยปาคือแล้วทรงดำริว่า “พระนางกัศยปาคือนี้ตรัสอย่างนี้ว่า หทัยของมารดา หทัยของบิดา หทัยของปชชาติ ดูเห็นอรรถภาพเห็นปานนี้อยู่ ย่อมดับทุกข์ได้ เมื่ออะไรหนอดับ หทัยจึงชื่อว่าดับทุกข์ได้” จากนั้น พระโศภิตีตรัสดำริต่อไปว่า เมื่อไฟคือธรรมาดับ ขึ้นชื่อว่าความดับทุกข์ก็มีได้ เมื่อไฟคือโทสะดับ ขึ้นชื่อว่าความดับทุกข์ก็มีได้ เมื่อไฟคือโมหะดับ ขึ้นชื่อว่าความดับทุกข์ก็มีได้ เมื่อความเร่าร้อนคือกิเลสทั้งปวงมีมานะและทิฏฐิเป็นต้น ดับแล้วขึ้นชื่อว่าความดับทุกข์ก็มีได้ พระนางให้เราได้ฟังคำที่ดี ความจริงเรากำลังเที่ยวแสวงหานิพพานอยู่ เราควรที่จะทิ้งฆราวาสออกไปบวชและแสวงหานิพพานเสียวันนี้ทีเดียว (ขุ.ชา.อ.(ไทย) 1/91-92.) นอกจากนี้ยังปรากฏการคิดเชิงเหตุผลหลายแห่ง เช่น ในโพธิราชกุมารสูตร พระพุทธเจ้าได้สนทนากับโพธิราชกุมารในเชิงเหตุผลเกี่ยวกับการแสวงหาความจริงสูงสุดคือพระนิพพาน ซึ่งโพธิราชกุมารได้กราบทูลว่า “บุคคลจะไม่ประสบความสำเร็จด้วยความสุขแต่บุคคลจะประสบ

ความสุขด้วยความทุกข์เท่านั้น พระพุทธเจ้าตรัสว่าพระองค์ทรงเคยมีแนวคิดเช่นนี้เหมือนกัน ดังนั้นพระองค์จึงได้ออกผนวชตั้งแต่ยังเป็นหนุ่มแน่น แข็งแรง มีเกศาดำสนิท อยู่ในปฐมวัย เมื่อพระราชมารดาและพระราชบิดาไม่ทรงปรารถนาจะให้ผนวช มีพระพักตร์นองด้วยน้ำพระเนตร ทรงกันแสงอยู่ จึงโกนผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาฬหสี ออกจากวังบวชเป็นบรรพชิต ได้เข้าไปหาอาหารดาบส กาลามโคตร เพื่อประพจน์พรหมจรรย์ (ม.ม. (ไทย) 13/326-327) ข้อความที่ว่า บุคคลจะไม่ประสบความสุขด้วยความสุข แต่จะประสบความสุขได้ด้วยความสุขเท่านั้น เมื่อพิจารณาในแง่ของการใช้เหตุผลหรือตรรกะแล้ว โพธิราชกุมารน่าจะได้รับแนวคิดนี้มาจากนิครนถ์ หรือศาสนาเซน เพราะเซนเน้นการบำเพ็ญตบะ การทรมานร่างกาย ให้ได้รับทุกข์อย่างแสนสาหัส จึงจะสามารถหลุดพ้นได้ การมีความคิดที่จำกัดว่า จะต้องบำเพ็ญตบะเท่านั้นจึงจะประสบความสุขได้ นับว่าเป็นการใช้เหตุผลที่สุดโต่งไปอีกด้านหนึ่ง ขณะที่พระพุทธเจ้าเองก็ทรงยอมรับว่า เคยมีแนวคิดอย่างนี้เหมือนกัน เมื่อนำแนวคิดนี้มาเป็นฐานในการแสวงหาความจริงจนกระทั่งนำไปสู่การทรมานตนอย่างอุกฤษฏ์ จนเกือบเอาชีวิตไม่รอดก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ พระองค์จึงเปลี่ยนแนวคิดใหม่

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ความคิดเชิงเหตุผลที่ผิดทาง ทำให้พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญทุกกรกิริยานานถึง 6 ปี ต่อเมื่อเปลี่ยนแนวคิดแบบใหม่ หรือใช้เหตุผลแบบใหม่ คือ บุคคลสามารถประสบความสุขด้วยความทุกข์ได้ ดังนั้น พระองค์จึงได้สอนให้สาวกเว้นจากอัตตกลิณณานุโยคเป็นสิ่งแรก เพื่อลดความเน้นซำในการบรรลุธรรม และด้วยวิธีการปฏิบัติแบบพระองค์นี้เป็นการสวนกระแสแนวคิดของเซนและพราหมณ์หลายสำนัก ทำให้พระพุทธองค์ถูกต่อต้าน แม้กระทั่งปัญจวัคคีย์เองก็ต่อต้าน แสดงให้เห็นว่าการคิดแบบเซน หรือการใช้เหตุผลแบบนี้มีแพร่หลายมากทีเดียวแต่ในที่สุดด้วยเหตุผลเป็นที่ประจักษ์ทั้งคำพูดและการกระทำของพระพุทธเจ้า ปัญจวัคคีย์จึงเชื่อและยอมเป็นพระสาวก จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การใช้เหตุผลแบบโลกีย์ ปัญญา มีความเป็นไป 2 ทาง คือ (1) เป็นเบื้องต้นของปฏิบัติเพื่อค้นหาความจริง (2) อาจทำให้เสียเวลาในการแสวงหาความจริง จนนำไปสู่การไม่ประสบความสุขตามที่ตัวเองมุ่งหวัง

2. การใช้เหตุผลแบบโลกุตตรปัญญา การใช้เหตุผลนี้เริ่มมาตั้งแต่ครั้งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ๆ ซึ่งในเบื้องต้นเป็นการใช้เหตุผลในระดับความคิด โดยพระองค์พิจารณาทบทวนปัจจุสมุปบาทแบบอนุโลมและปฏิโลม การพิจารณาปัจจุสมุปบาทอย่างนี้เป็นการคิดในเชิงเหตุผล โดยที่อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร และสังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ... จนกระทั่งถึงชาติเป็นปัจจัยให้เกิด ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส การพิจารณาปัจจุสมุปบาทแบบอนุโลมทำให้ทราบสาเหตุแห่งทุกข์ตลอดสาย ในการพิจารณาแบบปฏิโลม พิจารณาว่า เพราะอวิชชาดับไม่เหลือด้วยวิราคะ(มรรค) สังขารจึงดับ เพราะสังขารดับ วิญญาณจึงดับ จนกระทั่งถึงเพราะชาติดับ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส จึงดับ เมื่อพิจารณาทั้งอนุโลมและปฏิโลมแต่ละครั้งเสร็จแล้วทรงเปล่งอุทานว่า “เมื่อใดแล ธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้น ความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้นย่อมสิ้นไปเพราะมารู้ธรรมพร้อมทั้งเหตุ”

อุทานคานานี้กล่าวไว้ชัดเจนว่า ความสงสัยทั้งปวงสิ้นไปเพราะรู้ธรรมพร้อมทั้งเหตุ โดยพระบาลีท่านใช้คำว่า “ยโต ปชานาติ สเหตุมม” ต่อมาในเวลามัชฌิมาภคิยสูตรก็ทรงพิจารณาทบทวนปัจจุสมุปบาทเหมือนเดิม แต่คราวนี้ทรงเปล่งอุทานว่า “เมื่อใดแล...(เหมือนคานาแรก) เมื่อนั้น (เหมือนคานาแรก)เพราะได้รู้ความสิ้นไปแห่งปัจจัยทั้งหลาย” พระบาลีบทสุดท้ายของคานานี้ มีว่า “ยโต ขย ปจฺจยาณํ อเวทิต” และในเวลา

ปัจฉิมยาม พระองค์ทรงพิจารณาปัจจุสมุปปาทอีก แล้วทรงเปล่งอุทานว่า “เมื่อใดแล ธรรมทั้งหลายปรากฏ แก่พราหมณ์ ผู้มีความเพียร เพ่งอยู่ เมื่อนั้น พราหมณ์นั้นย่อมกำจัดการและเสนาเสียได้ดุจพระอาทิตย์อุทัยขึ้น สาดส่องท้องฟ้าให้สว่างไสวฉะนั้น”

จะเห็นได้ว่า การพิจารณาปัจจุสมุปปาทแบบอนุโลมและปฏิโลม แสดงให้เห็นถึงระบบความคิดในเชิงเหตุผลของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นการคิดเชิงเหตุผลที่บริสุทธิ์ เพราะรู้แจ้งในธรรม รู้ธรรมพร้อมทั้งเหตุแห่งธรรม รู้ความสิ้นไปแห่งปัจจัยทั้งหลายและแสงสว่างแห่งปัญญาก็เกิดขึ้นดุจพระอาทิตย์อุทัยฉะนั้น

เมื่อความคิดของพระศาสดาผู้ตรัสรู้แจ้งแห่งสัจธรรมมีลักษณะเป็นเหตุเป็นผลอย่างนี้ จึงมีผลทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปในเชิงเหตุผล จะเห็นได้จากการเริ่มประกาศศาสนาแก่พระปัญจวัคคีย์ พระองค์ทรงเริ่มใช้วิธีการประกาศในเชิงเหตุผลทันที

4. วิเคราะห์การใช้เหตุผลในธรรมบทเรื่องมัญญุณทล

ธรรมบทเรื่องมัญญุณทลเป็นเรื่องของเศรษฐีขึ้นเณียวที่มีบุตรชายอยู่คนเดียว แม้ว่าเศรษฐีจะมีจิตใจรักบุตรชายเพียงใด แต่ด้วยความตระหนี่ของตนเอง ต่อมาพราหมณ์คิดว่าจะทำตุ้มหูให้ลูก แต่ก็กลัวว่าถ้าไปจ้างช่างทองทำให้ก็ต้องเสียค่าบำเหน็จให้แก่ช่าง จึงลงทุนบุทองทำตุ้มหูด้วยตนเองจนสำเร็จเป็นตุ้มหูเกลี้ยงๆ ไม่มีลวดลายและให้ตุ้มหูนี้แก่บุตรชาย เพราะเหตุนี้ บุตรของพราหมณ์จึงถูกเรียกว่า มัญญุณทล ที่แปลว่า ผู้มีตุ้มหูอันเกลี้ยง ต่อมาเมื่อบุตรชายเป็นโรคผอมเหลือง ด้วยกลัวว่าจะเสียเงินเสียทองในการรักษาบุตรชายเยอะพราหมณ์จึงเที่ยวถามหมอต่างๆ เรื่องยารักษา จากนั้นก็พยายามให้ลูกชายกินเองสุดท้ายลูกชายอาการหนักพราหมณ์เรียกหมอมารักษาบุตรชาย เมื่อหมอมาดตรวจอาการแล้วเห็นว่าไม่มีทางรักษาได้ จึงไม่รับรักษาพราหมณ์เห็นลูกอาการหนักจึงให้ลูกนอนอยู่ที่นอกบ้าน พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดลูกชายของพราหมณ์ด้วยทรงเล็งเห็นว่าถ้าลูกชายของพราหมณ์คนนี้ได้เห็นพระองค์แล้วจะทำจิตเลื่อมใสและเมื่อเสียชีวิตไปแล้วก็สามารถไปเกิดเป็นเทพบุตรบนสวรรค์ได้ และเมื่อลูกชายของพราหมณ์ได้เห็นพระพุทธเจ้าแล้วก็เลื่อมใสและเสียชีวิตลง ด้วยจิตที่เลื่อมใสต่อพระพุทธเจ้าก่อนเสียชีวิตทำให้ลูกชายของพราหมณ์ไปเกิดเป็นเทพบุตรบนสวรรค์ ส่วนพราหมณ์เมื่อลูกชายตายแล้ว ก็เที่ยวร้องคร่ำครวญถึงลูกชาย ทำให้เทพบุตรลูกชายต้องการที่จะช่วยพ่อให้พ้นทุกข์จึงแปลงกายเป็นมัญญุณทลมานั่งร้องไห้ให้พราหมณ์เห็น พราหมณ์เห็นเขาแล้ว จึงคิดว่า “เราร้องไห้เพราะโศกถึงบุตร ก็มาณพนั้นร้องไห้ต้องการอะไรเล่า? เราจะถามเขาดู” ดังนี้แล้ว

เมื่อจะถาม ได้กล่าวคาถานี้ว่า

“ท่านตกแต่งแล้ว เหมือนมัญญุณทล มีภาระ
คือระเบียบดอกไม้ มีตัวพุงด้วยจันทน์เหลือง,
กอดแขนทั้งสองคร่ำครวญอยู่ ในกลางป่าช้า,
ท่านเป็นทุกข์อะไรหรือ?”

มาณพกล่าวว่า

“เรือนรถ ทำด้วยทองคำ ผุดผ่อง เกิดขึ้นแล้ว
แก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าหาความสุขของมันยังไม่ได้

ข้าพเจ้าจักยอมเสียชีวิต เพราะความทุกข์นั้น.”

ที่นั่น พราหมณ์ได้พูดกะเขาว่า

“พ่อมานพผู้เจริญ คู่ล้อของม้านั้น จะทำด้วย
ทองคำก็ตาม ทำด้วยแก้วก็ตาม ทำด้วยโลหะก็ตาม
ทำด้วยเงินก็ตาม ท่านจงบอกแก่ข้าพเจ้าเถิด,
ข้าพเจ้าจะรับประกันให้ท่านได้คู่ล้อ (ของม้าน).”

มานพได้ฟังคำนั้น คิดว่า“พราหมณ์ผู้นี้ ไม่ทำยาให้แก่บุตรแล้ว ครั้นมาเห็นเรารูปร่างคล้ายบุตร ร้องให้
อยู่ ยังพูดว่า ‘เราจะทำล้อรถซึ่งทำด้วยทองคำเป็นต้นให้’, ช่างเถิด เราจักแกล้งแกล่น” ดังนี้แล้ว จึงกล่าวว่า
“ท่านจะทำคู่ล้อให้แก่ข้าพเจ้าโตเท่าไร?” เมื่อพราหมณ์นั้นกล่าวว่า “ท่านจะต้องการโตเท่าไรเล่า?”

จึงบอกว่า

“ข้าพเจ้าต้องการด้วยพระจันทร์ และพระอาทิตย์
ทั้งสองดวง ท่านอันข้าพเจ้าขอแล้ว โปรดให้พระจันทร์
และพระอาทิตย์ทั้งสองนั้นแก่ข้าพเจ้าเถิด.”

มานพนั้นกล่าวซ้ำแก่เขาว่า

“พระจันทร์และพระอาทิตย์ ส่องแสงเป็นคู่กัน
ในวิถีทั้งสอง รถของข้าพเจ้าทำด้วยทองคำ ย่อมงาม
สมกับคู่ล้ออันนั้น.”

ลำดับนั้น พราหมณ์พูดกับเขาว่า

“พ่อมานพ ท่านผู้ปรารถนาของที่ไม่ควรปรารถนา
เป็นคนเขลาแท้ๆ, ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ท่านจักตายเสียเปล่า
จักไม่ได้พระจันทร์และพระอาทิตย์ทั้งสองเลย.”

ลำดับนั้น มานพจึงพูดกะพราหมณ์นั้นว่า “ก็บุคคลผู้ร้องให้ เพื่อต้องการสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ เป็นคนเขลา
หรือว่าบุคคลผู้ร้องให้เพื่อต้องการสิ่งซึ่งไม่ปรากฏอยู่ เป็นคนเขลาเล่า?” ดังนี้แล้ว จึงกล่าวเป็นคาถาว่า

“แม้ความไปและความมา ของพระจันทร์
และพระอาทิตย์ก็ปรากฏอยู่ ชาติคือวรรณะแห่ง
พระจันทร์และพระอาทิตย์ ก็ปรากฏอยู่ในวิถีทั้ง
สอง (ส่วน) ขนที่ทำกาละ ละไปแล้ว ใครก็ไม่แล
เห็น บรรดาเราทั้งสอง ผู้คร่ำครวญอยู่ในที่นี้
ใครจะเป็นคนเขลาว่ากัน.”

พราหมณ์สดับคำนั้นแล้ว กำหนดได้ว่า “มานพนี้พูดถูก”

จึงกล่าวว่า

“พ่อมานพ ท่านพูดจริงทีเดียว, บรรดาเราทั้งสอง
ผู้คร่ำครวญอยู่ (ในที่นี้) ข้าพเจ้าเองเป็นคนเขลาว่า,

ข้าพเจ้าอยากได้บุตรที่ทำกาละแล้วคืนมา เป็นเหมือน
ทารกร้องไห้อยากได้พระจันทร์” ดังนี้แล้ว
เป็นผู้หายโศก เพราะถ้อยคำของมาณพนั้น,

จากเหตุการณ์ในเรื่องมัจจุรณทลีนื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยความเป็นเหตุเป็นผลในทางพระพุทธศาสนา แล้วจะเห็นว่าเหตุผลที่ปรากฏในเรื่องมัจจุรณทลีนี้นั้นเป็นเหตุผลในระดับโลกียะและเมื่อวิเคราะห์โดยใช้หลักการใช้เหตุผลทั่วไปแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าบทสนทนานี้ระหว่าง มาณพ(มัจจุรณทลีนีเทพบุตร) กับ พราหมณ์ (เศรษฐีชั้นหนึ่ง) การใช้เหตุผลในบทสนทนานี้ เป็นการให้เหตุผลในรูปแบบ “อุปนัย” ซึ่งหลักการให้เหตุผลแบบอุปนัยเริ่มจากหลักความจริงเฉพาะอย่าง นำไปสู่หลักความจริงสากล หรือหาความจริงจากหน่วยย่อยไปหาหน่วยใหญ่ จากกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มเพื่อต้องการทราบภาพรวมของกลุ่มใหญ่ เช่น เราต้องการรู้ว่า “การร้องไห้ถึงคนทั้งหมดที่ตายและถูกฝังศพไปแล้วจะไม่ทำให้คนตายฟื้นคืนชีพได้ จริงหรือไม่” จากการเฝ้าสังเกตเห็นการร้องไห้ถึงคนตายที่ถูกฝังศพไปแล้วของคนจำนวนหนึ่ง ไม่ปรากฏเห็นว่าคนตายที่ถูกฝังศพไปแล้วฟื้นคืนชีพได้เลย เป็นการแสดงให้เห็นว่า “การร้องไห้ถึงคนทั้งหมดที่ตายและถูกฝังศพไปแล้วจะไม่ทำให้คนตายฟื้นคืนชีพได้ เป็นเรื่องจริง” อย่างกรณีตัวอย่างการสนทนานี้ระหว่าง มาณพ(มัจจุรณทลีนีเทพบุตร) กับ พราหมณ์ (เศรษฐีชั้นหนึ่ง) จะเห็นว่าข้าพเจ้าการใช้เหตุผลในรูปแบบของ “อุปนัย” คือ ได้เริ่มจากหลักความจริงเฉพาะอย่าง นำไปสู่หลักความจริงสากล หรือหาความจริงจากหน่วยย่อยไปหาหน่วยใหญ่ เช่น การร้องไห้ถึงคนทั้งหมดที่ตายและถูกฝังศพไปแล้วจะไม่ทำให้คนตายฟื้นคืนชีพได้ มัจจุรณทลีนีที่ตายและถูกฝังศพไปแล้วเป็นส่วนย่อยซึ่งอยู่ในกลุ่มคนทั้งหมด ดังนั้น การร้องไห้ของพราหมณ์ ถึงมัจจุรณทลีนีที่ตายและถูกฝังศพไปแล้วจะไม่ทำให้คนตายฟื้นคืนชีพได้ เป็นต้น

แม้คำสนทนาของพราหมณ์กับเทพบุตรที่บอกว่าการร้องไห้อยากได้พระจันทร์และพระอาทิตย์ที่ยังมองเห็นอยู่ยิ่งดีกว่าพราหมณ์ที่ร้องไห้หาบุตรชายที่ตายแล้วและไม่รู้ว่าอยู่ที่ใด เหตุการณ์ของบทสนทนาครั้งนี้ ผู้เขียนก็เห็นว่าเป็นการใช้เหตุผลแบบอุปนัยเช่นเดียวกัน ตัวอย่างการใช้เหตุผลสามารถเทียบเคียงกับการใช้เหตุผลที่ได้นำเสนอไว้แล้วก่อนหน้านี้ได้เลย

5. บทสรุป

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเหตุผลหลักธรรมในพระพุทธศาสนาสามารถอธิบายให้เข้าใจได้ด้วยกระบวนการแห่งเหตุและผล การศึกษาเกี่ยวกับการใช้เหตุผลในพระพุทธศาสนาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี กล่าวคือสามารถนำไปเป็นหลักคิดและตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ เช่น เกี่ยวกับความเป็นเหตุเป็นผลของการทำกรรมและผลของกรรม การใช้เหตุผลทั่วไปมีทั้งแบบนิรนัยและอุปนัย การใช้เหตุผลในพระพุทธศาสนามีทั้งการใช้เหตุผลในระดับโลกียะและระดับโลกุตระ การใช้เหตุผลในธรรมบทเรื่องมัจจุรณทลีนีเป็นการใช้เหตุผลในระดับโลกียะซึ่งผลของการใช้เหตุผลไตร่ตรองตามสภาพเป็นจริงที่พราหมณ์ประสบทำให้พราหมณ์มีความเข้าใจที่ถูกต้องและหันมานับถือพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2538). **ตรรกศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ. (2550). **การใช้เหตุผล : ตรรกวิทยาเชิงปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- เอ็ม.เจ.ฮาร์มอน. (มปป.). **ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน**. แปลโดย เสน่ห์ จามริก. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อ

ไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ

Participation of Local Politicians in Solving the Coronavirus Disease 2019

(Covid-19) Situation in Mueang Chaiyaphum District

สุจิตรา สงวนศิลป์

Suchittra Sangunsilp

พระมหานรินทร์ สุรบุญโย (เอมพันธ์)

Phramaha Narin Surapinyo (Emphan)

สุนทร ธนศิลปพิชิต

Sunait Thanasinlapaphichit

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Political Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: narinpempa123@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 4 มกราคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ 2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อนำเสนอการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลัก อปปรานิชธรรม 7 โดยมีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน จากประชาชนผู้ที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในอำเภอเมืองชัยภูมิ จำนวน 137,400 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ (descriptive interpretation)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการตรวจสอบการทำงาน และด้านการติดตามข่าวสาร ($\bar{X} = 4.05$) และด้านการบริหาร ($\bar{X} = 4.04$) ด้านการกำหนดนโยบาย ($\bar{X} = 4.04$) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ผลการนำเสนอการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยประยุกต์ตามหลักการบริหารนิยธรรม พบว่า ด้านการประชุมกันเนืองนิตย์ นักการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการประชุม เพื่อนำมาซึ่งความสำเร็จ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม นักการเมืองท้องถิ่นไม่ละทิ้งการประชุม เข้าร่วมประชุมตรงเวลา และร่วมกิจกรรมเสมอ ด้านการไม่บัญญัติ หรือลบล้างบัญญัติตามอำเภอใจ นักการเมืองท้องถิ่นยินดี ให้ความสำคัญ และส่งเสริมประชาชนให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโควิด-19 ด้านการเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา นักการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาด้วยความขยันหมั่นเพียร เคารพ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามนโยบายภาครัฐ ด้านการให้เกียรติ และคุ้มครองสตรี นักการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติต่อสตรีอย่างให้เกียรติ เท่าเทียม เสมอภาค ไม่กดขี่ ช่มเหง ปกป้องจากอันตราย และให้โอกาสมีส่วนร่วมทำงาน ด้านสักการะเคารพนับถือ บูชาต่อปูชนียสถานทั้งหลาย นักการเมืองท้องถิ่นมีส่วนร่วมดูแลความสะอาดวัด รวมถึงร่วมรักษาวัฒนธรรมอันดี ในการจัดงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในสถานการณ์โควิด-๑๙ ด้านการให้การอารักขาคุ้มครอง ป้องกันโดยธรรมแก่นักบวชทั้งหลายเป็นอย่างดี นักการเมืองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือคณะสงฆ์ ประสานงาน ดูแลเมื่อคณะสงฆ์ติดเชื้อ และป้องกันคณะสงฆ์จากสถานการณ์โควิด-19

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, นักการเมืองท้องถิ่น, โควิด-19.

ABSTRACT

This research has the following objectives: 1. to study the level of participation of the local politicians in resolving the situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in Mueang Chaiyaphum District, 2. to compare the participation of the local politicians in resolving the situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in Mueang Chaiyaphum District by categorizing by personal factors, and 3. to present the promotion of participation of the local politicians in solving the

situation of Corona Virus 2019 (COVID-19) in Mueang Chaiyaphum District by applying the principles of Seven Aparihaniyadhamma. The research methodology was a combined method. The qualitative research collected data from 9 key informants by in-depth interviews and the quantitative research collected data by questionnaires from a sample of 398 people out of 137,4000 people aged 18 years and over living in Mueang Chaiyaphum District. The tools used were questionnaires and interview formats. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, hypothesis testing by t-test and F-test and data analysis through descriptive interpretation.

Findings of the research were as follows:

1. The level of participation of the local politicians in resolving the situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in Mueang Chaiyaphum District overall was at a high level ($\bar{X} = 4.05$). When classified by factors the mean in descending order was as follows: working inspection and news tracking ($\bar{X} = 4.05$) administration ($\bar{X} = 4.04$) policy making ($\bar{X} = 4.04$) respectively.

2. The results of comparison of the public opinions on the participation of the local politicians in resolving the situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in Mueang Chaiyaphum District classified by personal factors indicated that the people with different sex and age had no different opinions on the participation of the local politicians in resolving the situation of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in Mueang Chaiyaphum District, therefore, the research hypothesis was rejected. As for the people with different levels of education, occupation and income, their opinions on the participation of the local politicians in resolving the situation of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in Mueang Chaiyaphum District were different with statistical significance at the 0.05 level, therefore the research hypothesis was accepted.

3. The presentation of participation of the local politicians in resolving the situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in Mueang Chaiyaphum District by applying the principles of Aparihaniya Dhamma found that for meeting: The local politicians regularly attended meeting, they recognized the importance of meetings to bring about success and make efficient working. For cooperating in meeting: The local politicians were always present and punctual for the meetings, and they regularly participated in various activities. For enacting or eliminating regulations: The local politicians realized the importance of this matter and encouraged people to follow the preventing measures of Covid-19. For chief respect and obedience: The local politicians obeyed and followed the leaders' orders willingly, persistently and obediently and practiced according to the state policy. For woman honoring

and protection: The local politicians gave women honour, equality, no oppression, no mistreat, protection and opportunities to participate in working. For worship and profession: The local politicians participated in cleaning temples as well as conserving good ancient tradition and culture by setting various activities on the Buddhist important days during the Covid-19 situation. For virtuous protection and defense of monks: The local politicians participated in helping monks, cooperated, took care of the Covid-19 infected monks and prevented monks from the Covid-19.

Keywords: Participation, Local Politicians, Covid-19.

1. บทนำ

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ โควิด-19 (COVID-19) เป็นสภาวะการณวิฤตติที่เริ่มแพร่ระบาดขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่นเมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนจนกระทั่งปัจจุบัน (สิงหาคม พ.ศ. 2564) มีการแพร่ระบาดไปอย่างรวดเร็วจากประเทศหนึ่งสู่ประเทศหนึ่ง โดยมีโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นตัวเร่งและพบการระบาดกว่า 220 ประเทศและดินแดน จนกระทั่งองค์การอนามัยโลก (WHO) ยกย่องให้เป็น “ภาวะการณระบาดใหญ่ ทั่วโลก (Pandemic)” ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกคน ทุกภาคส่วน ทุกองค์กร ทุกประเทศในทุกๆ มิติ โดยวิฤตติสร้างการเปลี่ยนแปลงให้โลกเสมือนวิถีแห่งโลกใบนี้ต่อไปไม่ใช่วิถีความเป็นไปแบบโลกใบเดิมอีกแล้ว ภายใต้การรับมือกับไวรัสโควิด-19 แต่ละประเทศมีการดำเนินการในวิธีการในการรับมือและจัดการกับปัญหานี้แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามจำนวนผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและก้าวกระโดด ในประเทศที่มีระบบบริหารจัดการที่ดี จะสามารถรองรับกับปัญหาได้รวดเร็ว ทำให้ส่งผลกระทบของความสูญเสียในวงที่จำกัด (วลัยพร รัตนเศรษฐ และสมศักดิ์ วานิชยาภรณ์, 2564 : 71-87)

ปัญหาสถานการณ์ของโรคโควิด-19 ในประเทศไทยกลายเป็นประเด็นที่สร้างความสนใจ และทุกเพศทุกวัย และทุกคนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ การให้ข้อมูลข่าวสารขององค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐ ทั้งวิธีป้องกันการแพร่ระบาด และการควบคุมการแพร่ระบาด ตลอดจนการบังคับใช้มาตรการต่างๆ ของภาครัฐ กลายเป็นสิ่งที่ทุกคนต่างรับรู้ และจำต้องปฏิบัติตาม ซึ่งถือเป็นสถานการณ์ที่มีอิทธิพลทำให้ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลที่เกิดขึ้นและอาจมองเห็นคุณค่าของความสำเร็จในการดำเนินนโยบายต่างๆ ที่เป็นมาตรการที่หลากหลายนั้นในทิศทางที่เหมือนหรือแตกต่างกันได้ (ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร และคณะ, 2564 : 23)

บทบาทของรัฐในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) จึงควรพิจารณาจากปัจจัย 3 ด้านเพราะท่ามกลางสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในบางเรื่องรัฐไทยถือว่าทำได้ดีแต่บางเรื่องดูเหมือนจะเป็นปัญหา ถ้าจำแนกการพิจารณาออกเป็น 3 ด้านจะทำให้เห็นถึงความชัดเจนได้มากขึ้น ในด้านแรก คือ การบริหารจัดการโรคการรับมือของการขยายตัวของโรคระบาดหรือไวรัส ด้านที่สองการบริหารจัดการเศรษฐกิจอาจจะเป็นในเชิงมหภาค หรือการบริหารจัดการเศรษฐกิจในเชิงที่เป็นของกลุ่มทุน

ขนาดใหญ่และขนาดกลาง และด้านที่สาม การบริหารจัดการชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตของประชาชนทั่วไป (สมชาย ปรีชากุล, 2564 : 2)

นักการเมืองท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ สาธารณสุข และการเมือง ซึ่งมีนิยามบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชนว่า “ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลสำคัญกลุ่มหนึ่ง ที่จะเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพราะผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับประชาชน จึงสามารถเข้าใจสภาพชุมชนได้อย่างแท้จริง และมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง” การสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนในท้องถิ่นนั้น และแตกต่างกันไปตามบริบทต่างๆ อาทิ สภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป (ชูศักดิ์ ชูช่วย, 2533 : 52) ซึ่งเมื่อเกิดวิกฤติการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในประเทศไทย นักการเมืองท้องถิ่นได้ตื่นตัวกับสถานการณ์นี้ และดำเนินการตามมาตรการการป้องกันสถานการณ์การแพร่ระบาด เช่น การคุมเข้มการสวมหน้ากากอนามัยภายในที่ชุมชน การตรวจวัดอุณหภูมิ เป็นต้น ทั้งยังจัดสถานที่กักตัว สถานที่รองรับผู้ติดเชื้อให้ได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาว่า นักการเมืองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ อยู่ในระดับใด
2. การมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ มีความแตกต่างอย่างไร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลัก อปปรานิชธรรม 7 ควรเป็นอย่างไร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยประกอบไปด้วย 1) พระสังฆาธิการในอำเภอเมืองชัยภูมิ จำนวน 2 รูป 2) นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 คน 3) นักวิชาการด้านสาธารณสุข จำนวน 2 คน และ 4) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 วิธี คือ

1) การสังเกต 2) ตำราและเอกสาร 3) การสัมภาษณ์ 4) การบันทึกวิธีทัศน์และโสตทัศนูปกรณ์ (Silverman, D, 2000, 90)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้ที่มีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จำนวน 19 ตำบล รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 137,400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างตามโควตาที่กำหนดเพื่อความครอบคลุมของข้อมูลจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ 389 คน ในการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยโปรแกรมคำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่าง ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967, 110)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของนักรการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ” ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของนักรการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.05, S.D.=0.66) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการตรวจสอบการทำงาน และด้านการติดตามข่าวสาร ($\bar{X}$ =4.05, S.D.=0.71) และด้านการบริหาร ($\bar{X}$ =4.04, S.D.=0.69) ด้านการกำหนดนโยบาย ($\bar{X}$ =4.04, S.D.=0.71) ตามลำดับ

พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของนักรการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของนักรการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการนำเสนอการมีส่วนร่วมของนักรการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยประยุกต์ตามหลักการบริหารนิยม พบว่า

1. ด้านการประชุมกันเนืองนิตย์

การประชุมกันเนืองนิตย์ คือองค์ประกอบสำคัญสำหรับการทำงาน เป็นการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระดมความคิด รวมทั้งความสามารถของทุกคน เพื่อนำมาแก้ปัญหา หาแนวทางป้องกันการเกิดปัญหา แนวทางการปฏิบัติงาน กระตุ้นการทำงานของบุคลากร เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนั้นนักรการเมืองท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการประชุม เพื่อนำมาซึ่งความสำเร็จของงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

2. การพร้อมเพรียงกันประชุม

การพร้อมเพรียงกันประชุม เข้าประชุมตรงต่อเวลา ตามกำหนดการนัดหมายที่ชัดเจน เลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกันตามวาระเวลาที่กำหนด ไม่ละทิ้งการประชุม ซึ่งการประชุมเป็นสิ่งสำคัญขององค์กร เป็น

การฝึกวินัย ชนดิธรรมให้มีความอดทน รับผิดชอบต่อการงานที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นไม่ควรละทิ้งการประชุมโดยไม่มีเหตุอันควร เข้าร่วมประชุมก่อนเวลาหรือตรงเวลา และเข้าร่วมกิจกรรมเสมอ

3. การไม่บัญญัติ หรือลบล้างบัญญัติตามอำเภอใจ

การไม่บัญญัติ หรือลบล้างข้อบัญญัติตามอำเภอใจ เป็นการรักษาของเก่า คงอยู่ถึงสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติที่ดีเอาไว้ หากทุกคนอยากบัญญัติสิ่งใดขึ้นมาโดยเอาตนเองเป็นที่ตั้ง หรือลบล้างอะไรตามอำเภอใจตน สังคมคงมีแต่ความวุ่นวาย ไม่อยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงธรรม ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นควรยั้งคิด ให้ความสำคัญ และส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

4. การเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา

การเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา เป็นสิ่งที่ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนพึงกระทำ และให้ความสำคัญ ทุกองค์กรมีผู้บังคับบัญชาในสายงานต่างๆ ซึ่งก่อนที่จะเป็นผู้บังคับบัญชานั้นได้สั่งสมประสบการณ์การทำงานมาเป็นอย่างยาวนาน เพื่อให้องค์กรของตนดำเนินไปบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นควรปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาด้วยความขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติตามนโยบายภาครัฐ และท่านเคารพ เชื่อฟัง ผู้บังคับบัญชา

5. การให้เกียรติและคุ้มครองสตรี

การให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี เป็นสิ่งที่บุคคลทุกคนในสังคมเปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ามามีบทบาทในทางด้านสังคม มีส่วนร่วมในการทำงานด้านต่างๆ ตามความสามารถ อย่างเท่าเทียม เสมอภาค โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเพศ เพราะสถานภาพทางสังคมของทุกคนมีความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นควรปฏิบัติต่อสตรีอย่างให้เกียรติ เท่าเทียม เสมอภาคไม่มีพฤติกรรมกดขี่ ข่มเหง สตรี และปกป้องสตรีจากสถานการณ์อันตราย และให้โอกาสสตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน

6. สักการะ เคารพนบถือ บูชาต่อปูชนียสถานทั้งหลาย

การสักการะ เคารพนบถือ บูชาต่อปูชนียสถานทั้งหลาย ไม่เพียงแต่กราบไหว้สักการะเท่านั้น แต่หมายถึงการปฏิบัติตนด้วยความเคารพเมื่อเข้าไปในศาสนสถาน ดูแล ปกป้อง รักษาปูชนียสถาน ซึ่งเป็นสถานที่ที่สำคัญในศาสนา เพื่อจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคนในหมู่คณะที่อยู่ร่วมกัน ให้ดำรงอยู่ต่อไป ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมดูแลความสะอาดวัด มีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมอันดีไว้ และมีส่วนร่วมในการจัดงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

7. การให้การอารักขา คุ้มครอง ป้องกันโดยธรรมแก่นักบวชทั้งหลายเป็นอย่างดี

การให้การอารักขา คุ้มครอง ป้องกันโดยธรรมแก่นักบวชทั้งหลายเป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่รัฐควรให้ความสำคัญในการปกป้องดูแลพระภิกษุ สามเณร ด้วยความเสมอภาค เท่าเทียม ให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข บำรุงด้วยปัจจัยสี่เป็นประจำ คอยดูแลช่วยเหลือตลอดเวลา ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ประสานงาน ดูแล และป้องกันคณะสงฆ์จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

5 สรุปองค์ความรู้

5.1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของนักรการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ” ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถนามาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังต่อไปนี้

อุปหรณนยธรรม 7

ประชุมกันเนื่องนิตย

- ให้ความสำคัญกับการประชุมเพื่อนำมาซึ่งความสำเร็จ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

พร้อมเพรียงกันประชุม

- ไม่ละทิ้งการประชุม เข้าร่วมประชุมตรงเวลา และเข้าร่วมกิจกรรมเสมอ

ไม่บัญญัติหรือลัษณลัษณบัญญัติตามอำเภอใจ

- ยินดี ให้ความสำคัญ และส่งเสริมประชาชนให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโควิด-๑๙

เคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา

- ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาด้วยความขยันหมั่นเพียร เคารพและปฏิบัติตามนโยบายภาครัฐ

ให้เกียรติและคุ้มครองสตรี

- ปฏิบัติต่อสตรีอย่างให้เกียรติเท่าเทียม เสมอภาค ไม่กีดขั้่มเหง และให้โอกาสมีส่วนร่วมทำงาน

เคารพ ปุชนียสถาน

- ร่วมดูแลความสะอาดวัด รวมถึงร่วมรักษาวัฒนธรรมอันดี

อารักขา คุ่มครองนักบวช

- ประสานงาน ดูแล และป้องกันเมื่อคณะสงฆ์ติดเชื้อโรคโควิด-19

อุปหรณนยธรรม ๗

การมีส่วนร่วมของ

นักรการเมืองท้องถิ่น

ด้านการตรวจสอบการทำงาน

- เห็นด้วยกับการร้องเรียนเมื่อเจอสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่โปร่งใส ตรวจสอบการทำงานของผูปฏิบัติงาน

ด้านการกำหนดนโยบาย

- ร่วมกำหนดนโยบาย แสดงความคิดเห็น เสนอนโยบายวางแผนการแก้ปัญหาสถานการณ์โควิด-19

ด้านการบริหาร

- รับฟังความคิดเห็นของประชาชน เข้าร่วมประชุมแก้ไขปัญหา และจัดสรรความช่วยเหลือในสถานการณ์โควิด-๑๙อย่างเหมาะสม

ด้านการติดตามข่าวสาร

- ติดตาม รับข่าวสารรวมเร็ว และพูดคุยกับประชาชนเกี่ยวกับสถานการณ์โควิด-19

การมีส่วนร่วมของ

นักรการเมืองท้องถิ่น

การแก้ไขสถานการณ์การ

แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ

ไวรัสโคโรนา 2019

- ร่วมประชุมติดตามสถานการณ์ และข้อมูลข่าวสารอยู่เสมอ และประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ประชาชนทราบ

- บริหารจัดการขยะติดเชื้อ หน้ากากอนามัย ATK อย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันประชาชนติดเชื้อ

- บริหาร จัดสรรงบประมาณในการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอย่างทั่วถึง

- ตรวจสอบการทำงานให้เป็นไปตามนโยบายของภาครัฐและโปร่งใสตรวจสอบได้

การแก้ไขสถานการณ์

5.2 สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ” ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ซึ่งสามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

6 ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในอำเภอเมืองชัยภูมิ” มีข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการตรวจสอบนโยบาย นักการเมืองท้องถิ่นควรเป็นกรรมการในการตรวจสอบการทำงานแบบโปร่งใส
2. ด้านการกำหนดนโยบาย นักการเมืองท้องถิ่นควรร่วมชี้แจงและเผยแพร่แผนนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ให้ประชาชนรับทราบ
3. ด้านการบริหาร นักการเมืองท้องถิ่นควรควบคุมการปฏิบัติงานในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)
4. ด้านการติดตามข่าวสาร นักการเมืองท้องถิ่นควรมีความสนใจเกี่ยวกับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านการตรวจสอบการทำงาน นักการเมืองท้องถิ่นคือผู้ที่ประชาชนไว้วางใจเลือก มีความเป็นผู้นำ ทักษะดี มาแก้ปัญหาในพื้นที่ ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นควรเห็นด้วยกับการร้องเรียนเมื่อพบเจอสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ตรวจสอบการทำงานของผู้ปฏิบัติงานให้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ และเพื่อให้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการทำงาน ตรวจสอบการทำงานให้ปฏิบัติงานไปด้วยความโปร่งใส สุจริต ตรวจสอบได้ และร่วมต่อต้านการกระทำที่ไม่โปร่งใส
2. ด้านการกำหนดนโยบาย นักการเมืองท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แสดงความคิดเห็น เสนอนโยบาย และวางแผนในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามความต้องการของประชาชนได้อย่างทันทั่วทั้งพื้นที่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน โดยไม่ขัดต่อนโยบายภาครัฐ และใช้ได้จริง
3. ด้านการบริหาร นักการเมืองท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารโดยตรง ที่ต้องบริหารงาน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาให้แก่ท้องถิ่นของตน ดังนั้นจึงต้องมีความยุติธรรม เที่ยงธรรม คุณธรรม มีเหตุผล ในการใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเพื่อเอื้อต่อการดำเนินงานบริหารท้องถิ่น ลดอุปสรรคที่จะส่งผลต่อการบริหาร
4. ด้านการติดตามข่าวสาร นักการเมืองท้องถิ่นต้องเป็นคนมุ่งมั่น ทันเหตุการณ์ และใส่ใจในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันการติดตามข่าวสารเป็นเรื่องง่าย และสามารถติดตามข่าวสารสะดวกรวดเร็ว รวมถึงประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารได้ง่าย และยังมีข่าวเท็จที่มีอยู่ในสื่อต่างๆ อย่างมากมาย ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นจึงต้องติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว ในหลายช่องทาง และต้องคัดกรองข่าวที่เป็นจริงเพื่อประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ด้านตรวจสอบการทำงาน ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง หลักการตรวจสอบการทำงานแบบโปร่งใสตามหลักพุทธธรรม

2. ด้านการกำหนดนโยบาย ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในการเป็นผู้นำการสื่อสารกับประชาชน
3. ด้านการบริหาร ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง หลักการควบคุมการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่น
4. ด้านการติดตามข่าวสาร ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง รูปแบบการพัฒนาตนเองของนักการเมืองท้องถิ่นในการติดตามสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

บรรณานุกรม

- ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร และคณะ. (2564). **ทัศนคติของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาต่อนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา**. วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ. 2(1), 23.
- ชูศักดิ์ ชูช่วย. (2533). **บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท** ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นและหมู่บ้านทั่วไป ภาคใต้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัยพร รัตนเศรษฐ และสมศักดิ์ วานิชยาภรณ์. (2564). **บทบาทของภาครัฐในการบริหารจัดการกับการแพร่ระบาดของโควิด 19**. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 4(2), 71-87.
- สมชาย ปรีชากุล. (2564). **การเมืองของรัฐไทยในการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19**. วารสารพัฒนศาสตร์. 4(1), 2.
- Silverman. D. (2000). **Doing Qualitative Research: A Practical Handbook**. London: Sange.
- Yamane. Taro. (1967). **Statistics: An Introductory Analysis**. New York: Harpen and Row.

**ภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล: การเสริมศักยภาพนักศึกษาด้านการพัฒนาทักษะทางวิชาการ
ของเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิภาคตะวันตก**

**Youth Leadership Digital Age: Empowering Students to Develop Academic
Skills of the Western Regional University Network**

นิภาวรรณ เจริญลักษณ์

Nipawan Charoenlak

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

Muban Chombueng Rajabhat University, Chombueng, Ratchaburi

Email: ncharoenlak@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 4 มกราคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทเรียนการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำของเยาวชนจากโครงการเสริมศักยภาพทักษะทางวิชาการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิภาคตะวันตกของนักศึกษาสาขาจัดการชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การถอดบทเรียน และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้าและนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่าการเสริมศักยภาพผู้นำของเยาวชน ประกอบด้วย การมีเป้าหมายร่วม การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การทำงานเป็นทีม การคิดเชิงบวก และเข้าใจเชิงระบบ กระบวนการเสริมศักยภาพที่เป็นขั้นตอน ประกอบด้วย 4 ลำดับ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการ 2) การเสริมศักยภาพ 3) การเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันทางวิชาการ และ 4) สรุปบทเรียนประเมินผล

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, การเสริมศักยภาพ, ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

This article aims to present youth leadership empowerment lessons from the Academic Skills Enhancement Project of the Western Regional University Network of Community Management students of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Moo Ban Chom Bueng Rajabhat University, Chom Bueng District, Ratchaburi Province. Data collection by

interview knowledge management and participatory observation. Data were analyzed by content analysis and qualitatively check it with triangular techniques and descriptive presentation. The study found that youth leadership empowerment consisted of: Having a common goal Continuous, self-improvement, Teamwork, positive thinking, and systematic understanding. The step-by-step capacity building process consists of 4 steps: 1) data analysis to assess needs, 2) capacity building, 3) participation in academic competitions, and 4) lesson evaluation conclusions.

Keywords: Leadership, Empowerment, Digital Era

1. บทนำ

การจัดการศึกษาที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อตอบสนองบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ต้องเป็นกระบวนการที่สามารถพัฒนาศักยภาพของคนให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ส่งเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีการปรับตัวเพื่อให้เท่าทันต่อสภาวะการณ์ต่างๆ สามารถที่จะอยู่ได้อย่างมีความสุขตามหลักการที่ว่ามนุษย์จะอยู่ด้วยดี และจะต้องมีระบบชีวิตที่สมดุล (balance; equilibrium; balanced system) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550: 26) ความสำคัญดังกล่าวได้สะท้อนผ่านแนวคิดการบริหารและการจัดการศึกษาดังปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 รวมถึงแนวคิดการจัดการศึกษาและพัฒนาศักยภาพพลเมืองของประเทศตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่ได้เน้นถึงการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยทั้งหมดมีกรอบหลักคือแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่มุ่งให้ประเทศก้าวสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ธีรศักดิ์ อุปรมัย อุปไมยอริชัย และสุชาติ บางวิเศษ, 2563: 2) สำหรับการบริหารหรือกระบวนการเสริมศักยภาพพลเมืองของประเทศในยุคดิจิทัล (Digital Age) หรือบางครั้งอาจเรียกว่าเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร (Information Age) จะต้องให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behaviors) เพื่อจะเปลี่ยนแปลงคนให้มีศักยภาพที่ดีโดยมีเครื่องมือจากหลากหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มพลังบวก เพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงลึก (Positive Approach for Profound Change) กลุ่มบำบัด ได้แก่ ศิลปะบำบัด (Art Therapy) กลุ่มการเรียนรู้ ได้แก่ องค์กรเรียนรู้ (Learning Organization) การบริหารความรู้ (Knowledge Management) รวมถึงกลุ่มพัฒนาอย่างพอเพียงและยั่งยืน เป็นต้น (วรภัทร์ ภู่เจริญ, 2559) และในส่วนของคุณภาพของคนไทยที่พึงประสงค์ใน ยุคใหม่จะต้องเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นผู้ที่ออกแบบชีวิตที่มีคุณค่า เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สร้างอนาคต เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ และเป็นผู้มีสุขภาวะกายและใจที่ดี ในส่วนของคุณภาพด้านเทคโนโลยีซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการดำเนินชีวิตในสถานการณ์ปัจจุบันคนไทยจะต้องเป็นผู้พลิกผันดิจิทัล เป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม และเทคโนโลยีสีเขียว (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564: 2) จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการเสริมศักยภาพเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะเป็นอนาคตของสังคมและประเทศ หน่วยงาน องค์กร และทุกองคาพยพจึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมทักษะที่จำเป็นและให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

เยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศเนื่องจากจะเป็นผู้นำพาอนาคตของประเทศสืบต่อไป การเสริมศักยภาพ การออกแบบเพื่อที่จะกระตุ้น และสร้างเยาวชนให้มีความตระหนักรู้ต่อความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศในอนาคตจึงเป็นเรื่องสำคัญดังปรากฏในหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560-2564 (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561: 3) ได้ระบุทิศทางของแผนฯ มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ที่สามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และมีส่วนร่วมในฐานะภาคีที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งของเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถานบันศึกษาซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในช่วงการเปลี่ยนแปลงของชีวิตเยาวชนจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการเสริมศักยภาพเยาวชนให้ทันต่อโลก ต้องเปลี่ยนจาก “การศึกษา” ให้เป็น “การเรียนรู้” โดยการเน้นการร่วมสร้างสรรค์ในกระบวนการเรียนรู้ จัดหลักสูตรการเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนเป็นหลัก ควบคู่กับหลักสูตรมาตรฐาน เพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ (Learning) เพียงอย่างเดียวไม่พอ ผู้เรียนรู้ในศตวรรษใหม่จะต้องเป็นผู้มี “Living” และ “Loving” ด้วย (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2563: 59) ดังนั้น การจะพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่จำเป็นต้องมีการฝึกทักษะที่จำเป็นทั้งการวิเคราะห์สังคมให้ได้ การอบรมตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ การมีทักษะการประสานสัมพันธ์และการทำงานท่ามกลางวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย การเข้าร่วมกิจกรรมที่มีการพัฒนาความคิดและฝึกทักษะประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและนำพาตนเองให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้

ภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล: การเสริมศักยภาพนักศึกษาด้านการพัฒนาทักษะทางวิชาการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิภาคตะวันตก เป็นบทความที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ภาวะผู้นำของเยาวชนจากกิจกรรมวิชาการ “การแข่งขันทักษะวิชาการ พ.จ.น.ก. ครั้งที่ 43” ซึ่งเป็นความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ระหว่างวันที่ 20-21 ธันวาคม 2565 ซึ่งกิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีการแข่งขันทางวิชาการ และเสริมทักษะให้นักศึกษาได้มีโอกาสดำเนินการเพิ่มพูนประสบการณ์ระหว่างเครือข่ายมหาวิทยาลัยด้วยกัน มีกิจกรรมวิชาการทั้งสิ้น 14 ทักษะ และ 48 กิจกรรม ผู้ศึกษาได้เจาะจงเลือกการถอดบทเรียนจาก 2 กิจกรรม คือ กิจกรรม “การจับประเด็นและสื่อสารด้วยแผนผังความคิด (Mind Mapping) กิจกรรม “เส้นแบ่งเวลา” (Timeline) และได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประมวลเชื่อมโยง องค์ความรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและประสบการณ์จริงซึ่งได้จากการสะท้อนบทเรียนหลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การนำเสนอบทความครั้งนี้ได้นำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องในช่วงต้น ส่วนที่สองเป็นการนำเสนอลำดับของการเสริมศักยภาพ และตอนท้ายเป็นการวิเคราะห์และนำเสนอตามลำดับ

2. ภาวะผู้นำ : ความหมาย และพื้นฐานแนวคิด

ตามความหมาย “ภาวะผู้นำ” หรือ “ความเป็นผู้นำ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Leadership” หมายถึงความสามารถในการนำ (capacity or ability to lead) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จของผู้นำ ภาวะผู้นำได้รับความสนใจและมีการศึกษามาเป็นเวลานานแล้วเพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำหรือมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ซึ่งได้ศึกษาตั้งแต่คุณลักษณะของผู้นำ (Traits) อำนาจของผู้นำ (Power) พฤติกรรมของผู้นำ (Behavior) แบบต่างๆ ปัจจุบันยังมีการศึกษาภาวะผู้นำอยู่ตลอดเวลา และพยายามจะหาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลในแต่ละองค์การหรือในสถานการณ์ต่างๆ กัน (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ์ ชูสอน, 2557: 6-7) การเป็นผู้นำ (Leader) เป็นความสามารถที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในลักษณะการขึ้นขึ้นต่ำให้กับกลุ่มองค์กรหรือชุมชนที่ตนเองอาศัย รวมถึงการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จได้ล้วนต้องอาศัยทักษะความเป็นผู้นำ ในมิติของการศึกษาแล้วธรรมชาติของ “ภาวะผู้นำ” เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน การศึกษาเรื่องภาวะผู้นำนับว่าเป็นสาขาวิชาที่ใหม่และแนวคิดเรื่องนี้มีลักษณะไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามสถานการณ์ การศึกษาภาวะผู้นำมุ่งศึกษาถึงพลังที่อยู่ (ภายใน) ของบุคคลที่สามารถส่งแรงกระทำอันก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกลุ่มคน ชุมชน สังคม และระบบองค์กร ไปสู่การบรรลุเป้าประสงค์ แหล่งที่มาของพลังดังกล่าวอาจมีลักษณะที่เป็นทางการ (Formal) และไม่เป็นทางการ (Informal or Non- Sanctioned Leadership) (นิธย์ สัมมาพันธ์, 2546: 31-32) การเสริมศักยภาพภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับเยาวชนจึงเป็นเสมือนการเตรียมความพร้อมสมาชิกของสังคมให้เป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มองค์กร หรือสังคม รวมถึงการจะเป็นผู้นำพาสังคมให้ก้าวต่อไปในอนาคตในทิศทางที่ดีได้

ภาวะผู้นำเป็นแนวคิดที่มีการศึกษามาเป็นระยะเวลายาวนาน การศึกษาครอบคลุมทั้งด้านสังคมศาสตร์ มานุษยวิทยา ธุรกิจ การศึกษา ประวัติศาสตร์ การทหาร การพยาบาล พฤติกรรมองค์กร ปรัชญา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยา และศาสนศาสตร์ ทั้งหมดสามารถแบ่งพัฒนาการซึ่งเป็นพื้นฐานในการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำ ที่สำคัญ สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่ม (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ์ ชูสอน, 6-8) ประกอบด้วย

กลุ่มแรก ภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะ (Leadership is a Trait) เห็นว่าผู้นำแต่ละคนมีคุณลักษณะพิเศษแตกต่างจากคนโดยทั่วไปที่ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายกันมา เป็นลักษณะทางกายภาพ (physical) สังคม (social) และลักษณะเฉพาะของบุคลิกภาพ (personal characteristics) ซึ่งสืบทอดในตัวผู้นำ (inherent) เน้นที่ตัวผู้นำและพรสวรรค์ เชื่อว่าผู้นำมาจากกำเนิดไม่ได้สร้างขึ้นมาจากภายหลัง (leader are born, not made) บางคนเชื่อว่าผู้นำแบบนี้เป็นคนชั้นนำของสังคม (elite) แต่อย่างไรก็ตามมีข้อถกเถียงว่าทุกคนต่างเกิดมาด้วยความสามารถพิเศษแตกต่างกันมิใช่มีเฉพาะคนกลุ่มน้อย และสามารถพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะที่มีมาก่อนนั้นได้

กลุ่มที่สอง ภาวะผู้นำที่เน้นเรื่องความสามารถ (Leadership is an ability) เน้นให้ความสำคัญกับความสามารถในการนำ (capacity to lead) โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าคนเรามีความสามารถที่แตกต่างกันโดยธรรมชาติ (natural capacity) แต่ถ้าได้รับการฝึกฝนหรือพัฒนาความสามารถนั้นก็จะทำให้มีความสามารถในการเป็นผู้นำในการนำในด้านนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งในการนำตนเอง การนำผู้อื่น และการครองใจผู้อื่น และ

สามารถที่จะใช้คนอื่นให้ทำบางอย่างตามเป้าหมายและแนวทางที่ตนวาดฝันไว้หรือคาดคะเนเองได้โดยการคล
ใจ (inspire) การกระตุ้น (stimulate) และการสนับสนุน (support)

กลุ่มที่สาม ภาวะผู้นำที่ให้ความสำคัญกับทักษะ (Leadership is an ability) เน้นขีดความสามารถ
หรือสมรรถนะของผู้นำ (competency) จะแตกต่างจากกลุ่มที่เน้นธรรมชาติได้สร้างมาให้แล้ว เพียงแต่มีการ
พัฒนาในด้านนั้นๆ เพิ่มขึ้นก็จะสามารถเป็นผู้นำในด้านดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ในขณะที่กลุ่มนี้มีความเชื่อว่า
ทุกๆ คน สามารถพัฒนาขีดความสามารถหรือสมรรถนะตนเองได้ ซึ่งทุกคนสามารถพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ
ด้วยการฝึกปฏิบัติ (practice) การเรียนการสอน (instruction) การเรียนรู้จากผู้อื่น (learning from others)
หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์ (learning from experience)

กลุ่มที่สี่ ภาวะผู้นำเกี่ยวกับพฤติกรรม (Leadership is behavior) จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาท
ของผู้นำ (leadership role) ที่ผู้นำปฏิบัติหรือแสดงออกในสถานการณ์ต่างๆ ที่สามารถสังเกตได้โดยมีตัวร่วม
หลักของพฤติกรรมทั่วไปอยู่สองประเภท คือ พฤติกรรมที่ได้จากการทำงาน (task behaviors) ซึ่งได้จากการ
ทำงานของผู้นำ และพฤติกรรมที่ได้จากกระบวนการทำงาน (process behaviors) เกิดจากการที่ผู้นำได้ช่วย
ให้สมาชิกหรือกลุ่มมีความพึงพอใจ

กลุ่มที่ห้า ภาวะผู้นำที่เน้นเรื่องความสัมพันธ์ (Leadership is a relationship) มองภาวะผู้นำเป็นเรื่อง
ความสัมพันธ์ (leadership is a relationship) มุ่งความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้นำกับผู้ตาม
มากกว่าคุณลักษณะที่หลากหลายของผู้นำ ให้ความสำคัญกับกระบวนการรวมพลัง (process of
collaboration) ร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ตามทั้งเรื่องภาวะผู้นำ อำนาจหน้าที่ และอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับ
ผู้อื่น

กลุ่มที่หก ภาวะผู้นำที่มุ่งกระบวนการของอิทธิพล (Leadership is an influence) มองว่าภาวะผู้นำ
ไม่ใช่การกระทำที่เกิดขึ้นเดี่ยวๆ หรือการกระทำที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่เฉพาะเจาะจง
เท่านั้น แต่เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นเป็นลำดับขั้นตอนกันไปจนบรรลุผลสำเร็จนั้น
โดยมีองค์ประกอบหลักด้านผู้นำ (leader) ผู้ตาม (followers) และสถานการณ์ (situation) เป็นเหตุการณ์
และสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้น

กลุ่มของภาวะผู้นำสามารถสรุปได้ ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

กลุ่ม	คำอธิบายลักษณะ
ภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะ	➢ ผู้นำแต่ละคนมีคุณลักษณะพิเศษแตกต่างจากคนโดยทั่วไปที่ส่วน ใหญ่สืบเชื้อสายกันมา ➢ เป็นลักษณะทางกายภาพ (physical) สังคม (social) และ ลักษณะเฉพาะของบุคลิกภาพซึ่งสืบทอดในตัวผู้นำ ➢ เน้นที่ตัวผู้นำและพรสวรรค์ เชื่อว่าผู้นำมาจากกำเนิด ไม่ได้สร้าง ขึ้นมาภายหลัง ➢ บางคนเชื่อว่าผู้นำแบบนี้เป็นคนชั้นนำของสังคม (elite)
ภาวะผู้นำเน้นความสามารถ	➢ เน้นให้ความสำคัญกับความสามารถในการนำ

กลุ่ม	คำอธิบายลักษณะ
	➢ มีความเชื่อพื้นฐานว่าคนเรามีความสามารถที่แตกต่างกันโดยธรรมชาติ ➢ การฝึกฝนหรือพัฒนาความสามารถจะทำให้มีความสามารถในการเป็นผู้นำในการนำในด้านนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี
ภาวะผู้นำด้านทักษะ	➢ เน้นขีดความสามารถหรือสมรรถนะของผู้นำ จะแตกต่างจากกลุ่มที่เน้นธรรมชาติได้สร้างมาให้แล้ว ➢ การพัฒนาในด้านนั้นๆ เพิ่มขึ้นจะเป็นผู้นำได้เป็นอย่างดี ➢ ทุกคนสามารถพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้วยการฝึกปฏิบัติ การเรียนการสอน การเรียนรู้จากผู้อื่น หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์
ภาวะผู้นำด้านพฤติกรรม	➢ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ (leadership role) ที่ผู้นำปฏิบัติหรือแสดงออกในสถานการณ์ต่างๆ ➢ สังเกตได้โดยมีตัวร่วมหลักของพฤติกรรมทั่วไปอยู่สองประเภท คือ พฤติกรรมที่ได้จากการทำงาน (task behaviors) และ พฤติกรรมที่ได้จากกระบวนการทำงาน (process behaviors) เกิดจากการที่ผู้นำได้ช่วยให้สมาชิกหรือกลุ่มมีความพึงพอใจ
ภาวะผู้นำด้านสัมพันธภาพ	➢ มองภาวะผู้นำเป็นเรื่องความสัมพันธ์ ➢ มุ่งความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้นำกับผู้ตาม มากกว่าคุณลักษณะที่หลากหลายของผู้นำ ➢ ให้ความสำคัญกับกระบวนการรวมพลัง ร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ตามทั้งเรื่องภาวะผู้นำ อำนาจหน้าที่ และอิทธิพล
ภาวะผู้นำที่มุ่งกระบวนการของอิทธิพล	➢ ภาวะผู้นำเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นเป็นลำดับขั้นต่อเนื่องกันไปจนบรรลุผลสำเร็จ ➢ องค์ประกอบหลักภาวะผู้นำ คือด้านผู้นำ ผู้ตาม และสถานการณ์ เป็นเหตุการณ์และสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้น

แผนภาพที่ 1 สรุปพัฒนาการของภาวะผู้นำ

สรุปได้ว่า พัฒนาการของการศึกษาภาวะผู้นำแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มที่สำคัญคือภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะ ภาวะผู้นำเน้นความสามารถ ภาวะผู้นำด้านทักษะ ภาวะผู้นำด้านพฤติกรรม ภาวะผู้นำด้านสัมพันธภาพ และภาวะผู้นำที่เน้นกระบวนการ ภาวะผู้นำเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชนในยุคใหม่ที่จะต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างปกติสุข

3. การพัฒนาเยาวชนยุคดิจิทัล

การมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนนับว่าเป็นการตระหนักถึงอนาคตของประเทศชาติ ความสำคัญดังกล่าวได้ปรากฏชัดในพระราชบัญญัติส่งเสริมเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 รวมถึงแผนพัฒนาเด็กและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560-2564 (พ.ศ.2561-2568) ซึ่งได้บูรณาการนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ เน้นให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ที่สามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และมีส่วนร่วมในฐานะภาคีที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561: 3) ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนมากขึ้นอันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล (Disruptive world) การพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองควรตั้งต้นจากการพัฒนาชุดความคิดหรือกรอบความคิดแบบเติบโตให้กับเยาวชนเสียก่อน เพื่อสร้างให้เกิดคุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำ กล้าเผชิญหน้ากับปัญหา ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค โดยผ่านช่องทางทั้งที่เป็นทางการที่ได้รับการจัดสรรโดยภาครัฐและช่องทางแบบไม่เป็นทางการผ่านระบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประชาธิปไตย และต้องเชื่อมโยงในเชิงปัจเจกบุคคลที่มีต่อสังคมโดยรวมในฐานะพลเมือง (สมพงษ์ จิตระดับ และพจนา อาภาณูรักษ์, 2564: 413) นอกจากนี้แล้วสถานการณ์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงยากที่จะคาดเดาดังเช่นสถานการณ์โควิด – 19 เด็กและเยาวชนยังมีประสบการณ์และทักษะในการรับมือปัญหาน้อย เด็กและเยาวชนจึงเป็นกลุ่มเปราะบางทางด้านสุขภาพจิต โดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์วิกฤติที่ควรต้องการเฝ้าระวังและมีระบบรองรับสนับสนุนอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อฟันฝ่าวิกฤติต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ ตัวอย่างแนวทางสนับสนุน เช่น ความสัมพันธ์กับเพื่อนและครู บรรยายภาคโรงเรียนต้องมีการสนับสนุนในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน ฝึกอบรมครู และนักเรียนให้สามารถช่วยเฝ้าระวังอาการหรือสัญญาณเตือนทางสุขภาพจิตของนักเรียนในโรงเรียน ด้านทักษะในการรับมือกับปัญหาจะต้องมีการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับสุขภาพจิต ส่งเสริมทักษะในการขอความช่วยเหลือหากมีปัญหาด้านสุขภาพจิต สร้างเสริมทักษะในการใช้และรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม (วปส.), 2565: 2-4)

มิติการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล จากผลสำรวจของ World Economic Forum ได้เผยแพร่ผลสำรวจของเยาวชนอาเซียนเกี่ยวกับทักษะทางดิจิทัล และการทำงานในอนาคต โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนอายุ 15-35 ปี จำนวน 56,000 คน จาก 6 ประเทศ สมาชิกอาเซียน ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม และไทย พบว่าเยาวชนอาเซียนตระหนักถึงศักยภาพของเทคโนโลยี และความท้าทายในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 รวมถึงโอกาสการจ้างงานสำหรับตลาดแรงงานในอนาคต โดยมากกว่าร้อยละ 9.2 เชื่อว่าทักษะที่พวกเขาใช้อยู่ในปัจจุบันมีความล้าหลัง และมากกว่าร้อยละ 52.4 ต้องการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ตลอดเวลา เพื่อให้มีความสามารถและประสบความสำเร็จในตลาดแรงงานในอนาคต สิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่าเยาวชนอาเซียนมีความคิดในเชิงก้าวหน้า และมีความต้องการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) รวมถึงข้อกังวลเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้ทันสมัยอยู่เสมอของ

เยาวชนอาเซียน อาจมีผลต่อทัศนคติในการทำงาน และการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และผลสำรวจระบุเหตุผลอันดับหนึ่งที่ทำให้อาเซียนเปลี่ยนงานคือต้องการเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ มากกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น โดยมากกว่าร้อยละ 5.7 ระบุว่าเทคโนโลยีได้เข้ามาแทนที่งานของพวกเขา นอกจากนี้แล้วยังให้ความสำคัญกับการอบรมและพัฒนาทักษะของตนเองเป็นอย่างมาก โดยระบุว่าการฝึกงานแบบได้ลงมือทำจริงสำคัญกว่าการศึกษาพื้นฐานในปัจจุบัน (ปิยะขวัญ ชมชื่น. 2562: 1-2) สอดคล้องกับสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2561: 53) ได้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนความเป็นพลเมืองโลกด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหลักการจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วมของนักเรียนในมิติที่เรียกว่า “คิดในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับโลกแต่ปฏิบัติในระดับท้องถิ่น (Think Globally, Act Locally) เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเน้นประสบการณ์จริง (Experiential Learning) และใช้กระบวนการเรียนรู้ (Process Learning) ได้แก่การเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน (Issue-Based Learning) การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน (Case-Based Learning) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) การเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) การเรียนรู้จากการบริการ (Service Learning) การเรียนรู้จากการรับใช้สังคม (Community Service Learning) การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) และการเรียนรู้จากโครงการ (Project-Based Learning)

สรุปได้ว่า เยาวชนในยุคดิจิทัลดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน การพัฒนาต้องเน้นเยาวชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ของบริบทโลก

กิจกรรมการพัฒนาทักษะทางวิชาการ: บทเรียน และผลสะท้อนการเรียนรู้ภาวะผู้นำ

กิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาการ ในงานกีฬา พ.จ.น.ก. สัมพันธ์ ครั้งที่ 43 หรือ “ดอกเฟื่องฟ้าเกมส์” เป็นกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มีการหมุนเวียนการเป็นเจ้าภาพ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือมุ่งเสริมสร้างเครือข่ายทางวิชาการในภูมิภาค ทั้งอาจารย์และนักศึกษา ผลการสะท้อนหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (After Action Review: AAR) และการเรียนรู้หลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Retrospect) และได้มีข้อเสนอถึงมิติต่างๆ ที่สืบเนื่องกับภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำจากการเสริมศักยภาพทักษะทางวิชาการ ประกอบด้วย 5 ลักษณะที่สำคัญ คือ

1.1 การมีเป้าหมายร่วม การมองเห็นเป้าหมายร่วมกันว่าสิ่งที่ต้องไปให้ถึงจุดหมายนั้นคืออะไร ผลลัพธ์สุดท้ายอาจจะไม่ใช่รางวัลจากการแข่งขัน แต่จะเป็นประสบการณ์ที่จะเสริมสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับทุกคนทั้งในด้านการดูแลตนเอง การค้นคว้าหาความรู้ การเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกซ้อมทักษะที่คณาจารย์ได้จัดให้ การทบทวนและฝึกฝนด้วยตนเอง การเล็งเห็นเป้าหมายปลายทางร่วมกันจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับทุกคน ดังการสะท้อนกลับหลังการเข้าร่วมกิจกรรมว่า “การแข่งขันทักษะวิชาการครั้งนี้ รู้สึกตื่นเต้น และคุ้มค่ากับการแข่งขัน แม้จะมีเวลาฝึกสั้นๆ ก็เห็นความมุ่งมั่น มีความตั้งใจ และ

มีการร่วมมือสามัคคีกัน เราไม่รู้ว่าจะผลจะเป็นอย่างไร แต่เรามีความพยายามจนเกิดความภูมิใจ เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่เคยได้ทำ” (สัมภาษณ์เชิงลึก, 20 กรกฎาคม 2565) นอกจากนี้แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงมิติความเสียสละมุ่งมั่นตั้งใจ และความเป็นจิตอาสา (Volunteer spirit) ในฐานะที่ได้รับการเป็นตัวแทนในการสร้างชื่อเสียงให้กับสถาบัน ดังการสนทนากลุ่มว่า “การได้ลงแข่งขันทักษะวิชาการ ทำให้ค้นพบถึงความสมัครใจ ความใส่ใจของเพื่อนที่ร่วมกันแข่งขันอย่างน้อยถึงจะไม่ได้รางวัลอะไรมากมาย แต่ได้รอยยิ้ม และได้พบกับเพื่อนใหม่ และทำให้เกิดความพยายามโดยที่ไม่หวังผลตอบแทน ขอแค่ได้ลงแข่งเพื่อเพิ่มประสบการณ์ให้กับตัวเองเท่านั้น” (สนทนากลุ่ม, 20 กรกฎาคม 2565)

1.2 การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กระบวนการสำคัญที่คณาจารย์มุ่งให้เกิดขึ้นกับการเสริมทักษะเยาวชนระหว่างการเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมการแข่งขันวิชาการคือ “การสร้างวินัยเบื้องต้น” ให้เกิดขึ้นกับเยาวชน การกระตุ้นและเสริมแรงในด้านการสร้าง “ความปรารถนา” (Passion) ที่จะพัฒนาตนเองให้มีทักษะทางวิชาการตามกิจกรรมที่ตนเองได้รับมอบหมายให้ได้ การมี “กระบวนการคิดเชิงระบบ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เครื่องมือแผนผังทางความคิด (Mind Mapping) การเขียนลำดับเหตุการณ์เวลา (Timeline) ทั้ง 2 กิจกรรมนี้จะต้องใช้ทักษะการคิดเป็นหลัก และเชื่อมโยงประเด็นต่างๆ ได้ นอกจากนี้แล้ว ทักษะที่สำคัญที่จะต้องพัฒนาคือ “การสะท้อนกลับ” (Reflection) ที่เยาวชนจะต้องฝึกซ้อมและพัฒนาดตนเองเพื่อให้สามารถนำเสนอและอภิปรายตอบโต้ระหว่างกระบวนการแข่งขันได้ ซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญ ดังการสะท้อนกลับว่า “รู้สึกได้ความรู้ และประสบการณ์อย่างมากสำหรับการแข่งขัน มีทั้งตื่นเต้น และกดดัน สำหรับการ Mind Mapping ได้ทั้งมีรูปภาพต่างมหาวิทยาลัย และได้ข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการต่างมหาวิทยาลัยหลายท่านที่จะนำไปแก้ไข” (สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2565)

1.3 การทำงานเป็นทีม กิจกรรมการพัฒนาทักษะทางวิชาการเป็นกิจกรรมที่เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีการคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรม การวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นทั้งภาวะผู้นำ การอบรมศึกษาเพิ่มเติมในเนื้อหาที่มุ่งแข่งขันวิชาการตามวัตถุประสงค์ที่โครงการได้กำหนดไว้ และการสื่อสารเป็นกลุ่มเรียนรู้ที่มีทั้งอาจารย์ผู้ให้คำชี้แนะ นักศึกษาที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมแข่งขัน รวมถึงคณาจารย์ในสาขาเพื่อมาร่วมกันระดมสมองและให้ข้อคิดในการพัฒนาการทำงานเป็นทีม การแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบและช่วยเหลือกันและกันเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพและทุกคนเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน ดังการสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนบทเรียนว่า “การแข่งขันทักษะวิชาการ พ จ น ก ในครั้งนี้รู้สึกคุ้มค่ากับการที่ได้ฝึกฝนถึงแม้จะเป็นเวลาที่ไม่นาน แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจ ความพยายาม และความร่วมมือที่ได้ไปแข่งขัน ไม่ว่าผลจะออกมาเป็นอย่างไร แต่สุดท้ายที่ได้รับคือความภูมิใจ ความสามัคคี และยังได้เพื่อนใหม่ ประสบการณ์ใหม่ๆ ที่จะหาไม่ได้หลังจากเรียนจบแล้ว” (สนทนากลุ่ม, 20 กรกฎาคม 2565) การทำงานร่วมกันเป็นทีมและการแสดงบทบาทในฐานะ “ผู้นำ” และการเป็น “ผู้ตามที่ดี” เป็นคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำในเยาวชนในยุคดิจิทัล

1.4 การคิดเชิงบวก เป็นแนวคิดพื้นฐานตั้งต้นที่เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ให้ความสำคัญ การเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ การเกิดความคิดต่อมุมมองสิ่งต่างๆ ทั้งผู้คน กระบวนการ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังกิจกรรมอย่างเข้าใจ ส่งผลให้เกิดการยอมรับต่อประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเข้าใจ และมองให้เป็นวิถีการดำเนินชีวิตธรรมดาทั้งด้านประสบผลสำเร็จและด้านที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งหมด

ล้วนแล้วแต่เป็นบทเรียนที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตจริง นำประสบการณ์ต่างๆ ย้อนกลับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทั้งการทำงาน การปฏิสัมพันธ์ และการศึกษาในบวรมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุข ดังการสะท้อนกลับว่า “หนูคิดว่าสิ่งที่ได้ตรงๆ คือการแข่งขันจะทำให้พวกเราเองทำงานกันได้ ส่วนที่ได้หรือไม่ได้รางวัลก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ที่ได้แน่ๆ ก็คือมันเป็นประสบการณ์ค่ะ พวกเราจะหาไม่ได้เลยจากมหาลัยในการเรียนการสอนปกติ แต่ที่เราสมัครใจมาร่วมมันก็เป็นโอกาสของพวกเรา” (สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2565) และการสนทนากลุ่มว่า “สามารถนำไปปรับใช้ได้หลากหลายมากๆ เช่น การแก้ปัญหาเบื้องต้น เพราะการแข่งขันจะต้องมีปัญหาไม่มากก็น้อย ดังนั้น การแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองย่อมส่งผลดีกับตัวเองแน่นอน รวมถึงการทำงานร่วมกับคนอื่นหรือเพื่อนก็ต้องมีความคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้นก็ต้องเปิดใจที่จะฟังเสียงข้างมากเพื่อจะได้พัฒนาให้ดีขึ้นไปอีก พวกเราเองก็ต้องยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนที่บางครั้งก็มีความแตกต่างกันมากๆ” (สนทนากลุ่ม, 20 กรกฎาคม 2565) การคิดเชิงบวกจะทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา ถ้าที่จะเผชิญกับข้อบกพร่องหรือข้อเสนอนะที่จะเกิดขึ้นจากเวที

1.5 **เข้าใจเชิงระบบ** ประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการเป็นการฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบได้เป็นอย่างดี เริ่มจากการเข้าใจถึงเหตุผล การมองเห็นปัญหาและวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจากการฝึกทักษะ การนำบทเรียนจากการแก้ปัญหามาพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณภาพระหว่างกระบวนการมากยิ่งขึ้น ซึ่งทั้งหมดสามารถนำมาใช้ในการศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะการต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การตระหนักถึงการวางแผน การใส่ใจต่อกระบวนการทำงาน และคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าได้ ดังการสนทนากลุ่มว่า “ค้นพบว่าการทำงาน หรือทำอะไรสักอย่างต้องมีการวางแผนล่วงหน้า แต่ละคนอาจมีบทบาทหน้าที่การทำงานอย่างลงตัว เพื่อที่จะทำให้การทำงานนั้น เสร็จทันเวลา และการทำงานร่วมกัน การทำงานงานต้องจัดสรรเวลาให้พอดี และลงตัว” (สนทนากลุ่ม, 20 กรกฎาคม 2564) และการสนทนากลุ่มว่า “หากวันใดวันหนึ่งทำงานแล้ว เราต้องรู้จักประเมินเวลาในการทำงานให้ได้มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น เวลาทำงาน 8 ชั่วโมงครึ่ง ก็ควรจะต้องเดินทาง 7 โมง เมื่อรถติดก็ทำให้ไม่ไปทำงานสาย ต้องจัดเวลาให้เหมาะสม” (สนทนากลุ่ม, 20 กรกฎาคม 2565) และการสะท้อนกลับว่า “สามารถนำไปปรับใช้ได้หลายสถานการณ์ การแข่งขันจะต้องมีปัญหา ความคิดต่างกันบ้าง แต่เราต้องเปิดใจคุยช่วยกันคิดเลือกสิ่งที่ดีที่ทำงานกลุ่ม เลือกที่ดีที่สุด” (สนทนา, 20 กรกฎาคม 2565) ดังข้อสะท้อนประสบการณ์ข้างต้นได้แสดงให้เห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การเข้าร่วมการแข่งขัน แม้ว่าจะเป็นช่วงระยะเวลาไม่นาน แต่ได้สร้างประสบการณ์และระบบวิธีคิดที่ดีให้กับเยาวชนได้เป็นอย่างดี

ภาพประกอบ 1 และ 2: กิจกรรมการเข้าร่วมแข่งขันทางวิชาการ พ.จ.น.ภ สัมพันธ์ครั้งที่ 43

ที่มาภาพ: บันทึกโดยผู้ศึกษา วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2565

2. กระบวนการเสริมศักยภาพเยาวชนสู่ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

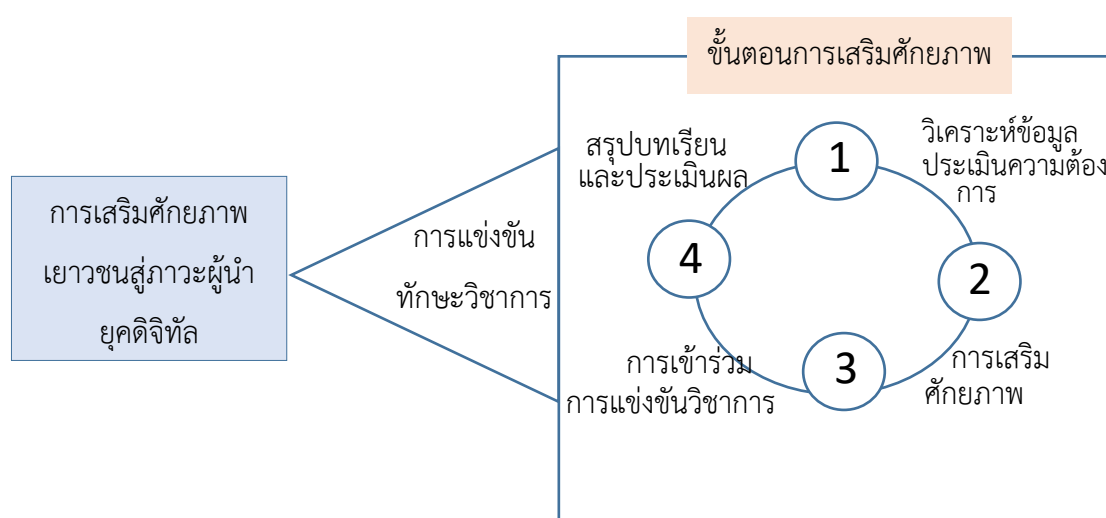
บทเรียนประสบการณ์การเข้าร่วมการแข่งขันวิชาการซึ่งถูกออกแบบอย่างเป็นขั้นเป็นตอนตั้งแต่เริ่มต้น ระหว่างกระบวนการ และปลายทางของกระบวนการได้สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำที่บูรณาการทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นประสบการณ์จริง (Experiential Learning) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (Process Learning) ผ่านประสบการณ์จริงแบบข้ามเครือข่ายโดยอิงกับโครงการและกิจกรรมที่เป็นทักษะพื้นฐานของเยาวชนในฐานะเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย (Issue-Based Learning) เป็นการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานกล่าวคือองค์กรหรือการรวมกลุ่มวิชาการเป็นฐานในการศึกษาเรียนรู้ (Community-Based Learning) และการเรียนรู้จากโครงการ (Project-Based Learning) ซึ่งสามารถสรุปให้เห็นกระบวนการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการ ในการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ การได้รู้ถึงศักยภาพ ความสนใจ หรือทักษะเฉพาะด้านที่เยาวชนมีความถนัดอยู่แล้วจะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในกระบวนการเสริมศักยภาพ จะทำให้รู้ว่าสิ่งที่ต้องออกแบบเสริมและวางแผนต่อยอดนั้นคืออะไรบ้าง โดยคณาจารย์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมศักยภาพจะต้องออกแบบทั้งการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือการนัดหมายเพื่ออบรมโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ คณาจารย์ผู้เกี่ยวข้องจะต้องนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เบื้องต้นเพื่อพัฒนาการเสริมศักยภาพให้เหมาะสม

2) การเสริมศักยภาพ ยุคของการเปลี่ยนแปลงและข้อมูลข่าวสารที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย การเรียนรู้เป็นไปได้ง่ายดังนั้นเยาวชนยุคดิจิทัลต้องเป็นผู้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หรือเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ศักยภาพของตนเอง การได้รับการหนุนเสริมจากคณาจารย์ผู้สอนเพื่อเสริมแรงในการค้นคว้า และหาความรู้ด้วยตนเอง ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หากมีพื้นฐานดังกล่าวแล้วเยาวชนจะสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

3) การเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันทางวิชาการ ภาวะผู้นำจากประสบการณ์การเข้าร่วมการแข่งขันคือการลงมือปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมแข่งขันวิชาการจึงเป็นการฝึกฝนประสบการณ์ผ่านประสบการณ์จริง เยาวชนได้สัมผัสสภาพสิ่งแวดล้อมทางวิชาการจริง ตั้งแต่การคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ บรรยาภาศการ แข่งขัน ทีมเยาวชนต่างสถาบันที่เข้าร่วมแข่งขัน ทั้งนี้ หากมีการจัดซ้อมเวทีวิชาการตั้งแต่ระดับห้องเรียน ระดับมหาวิทยาลัย และเครือข่ายผ่านการเรียนการสอน จะเป็นการให้เยาวชนเกิดทักษะผู้นำซึ่งเป็นคนลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรไปด้วย และได้ผลตามความคาดหวังของสังคมนั้น การเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันวิชาการจะเป็นการจัดประสบการณ์ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทการเสริมสร้างภาวะผู้นำของเยาวชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ที่ได้เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย กล่าวคือการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือลงมือกระทำ

4) *สรุปบทเรียนและประเมินผล* กิจกรรมสำคัญในการประยุกต์ใช้ได้อย่างเรียบง่ายและสามารถดำเนินการได้ให้เป็นปกติของเยาวชนโดยเฉพาะที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยคือการสะท้อนบทเรียน (Reflection) หรือ Acter Action Review (AAR) อย่างง่ายๆ การตั้งคำถาม การพูดคุย และการสรุปประเด็นให้เป็นบทเรียน การรู้จักประยุกต์ใช้กิจกรรมสรุปบทเรียนและประเมินผลให้เป็นปกติ จะเป็นการทบทวนเปรียบเทียบถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ว่ามีความสำเร็จอย่างไรบ้าง มีปัญหาที่จะต้องปรับปรุง หรือยกระดับต่อยอดอย่างไรได้บ้าง ทั้งหมดจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินชีวิตให้เกิดความสมดุลได้ ดังการสรุปตามแผนภาพ 1

แผนภาพ 1: การเชื่อมโยงการเสริมศักยภาพเยาวชนสู่ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

ที่มา: สรุปและสังเคราะห์โดยผู้เขียนบทความ

4. สรุปผลการศึกษา

การเสริมศักยภาพทักษะทางวิชาการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิภาคตะวันตกเป็นกิจกรรมทางวิชาการเพื่อเติมเต็มประสบการณ์ให้เยาวชนซึ่งยังอยู่ในระหว่างการศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาบทสรุปจากผลการศึกษาระดับสะท้อนให้เห็นว่าการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำทางวิชาการซึ่งเป็นทักษะจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเยาวชนที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัล (Digital Age) ซึ่งจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ การเริ่มต้นด้วยการฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รู้จักกำหนด “การมีเป้าหมายร่วม” (Goal setting) เป็นทักษะที่สำคัญต่อการพัฒนาและสร้างเป้าหมายให้กับตนเองรวมถึงผู้ที่ตนเองจะเข้าไปเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงเพื่อที่จะวางแผนการดำเนินชีวิต รวมถึงการวางแผนต่างๆ ให้สามารถที่จะมุ่งสู่เป้าหมายให้ได้ตามระยะเวลา นอกจากนี้แล้วเพื่อที่จะบริหารจัดการให้สอดคล้องกับศักยภาพตนเองรวมถึงทีมงาน ในด้าน “การพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง” (Self-improvement) เริ่มต้นด้วยการปรับกระบวนการคิดเป็นเชิงบวก (Growth Mindset) กล้าที่จะเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ มุ่งมั่นที่จะฝ่าฟันปัญหาอุปสรรค อดทนที่จะต่อสู้กับปัญหาต่างๆ มีมุมมองที่จะกล้าที่จะเผชิญกับความผิดพลาด ไม่หยุดที่จะพัฒนาตนเอง ให้โอกาสตนเองในการพัฒนาโอกาสใหม่ๆ “การทำงานเป็นทีม” (Team work) การมุ่งมั่นและมีความตั้งใจต่อการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและร่วมทำงาน

ความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นส่วนหนึ่งของทีม หน่วยงานหรือส่วนราชการ โดยผู้ปฏิบัติมีฐานะเป็นสมาชิก ไม่จำเป็นต้องมีฐานะหัวหน้าทีม รวมทั้งความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับสมาชิกในทีม “การคิดเชิงบวก” และ “เข้าใจเชิงระบบ” ทั้งหมดสอดคล้องกับแนวคิด กระบวนการเสริมศักยภาพทางวิชาการประกอบด้วย 4 ลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการ การเสริมศักยภาพ การเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันทางวิชาการ และสรุปบทเรียนประเมินผล ทั้งหมดจะเป็นวงจรของการเสริมศักยภาพสำหรับเยาวชนในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

5. ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำ นับว่าเป็นทักษะสำคัญสำหรับเยาวชนในยุคดิจิทัลซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่างที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการเป็นผู้นำจะต้องประกอบด้วยระดับความรู้ต่างๆ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด การนำไปปรับใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินผล ทั้งหมดนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะต้องพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในการดำรงชีวิต โดยลำดับความรู้ที่สำคัญ ดังนั้นบทบาทของสถาบันการศึกษา อาจารย์ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมประกอบที่จำเป็นดังกล่าวเพื่อเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างให้เกิดภาวะผู้นำ ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่แรกเริ่ม การสร้างความเข้าใจต่อบทบาทของตนเองในสังคมทั้งด้านความรับผิดชอบ การยอมรับสังคม การเข้าใจถึงนโยบายของสังคม รวมถึงการสร้างความแข็งแกร่งทางคุณธรรมให้กับตนเอง ทั้งหมดจะเป็นพื้นฐานในการเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพของสังคมในอนาคต

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). **แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2565 (ผนวกรวมแผนปฏิบัติการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เจ. เอส. การพิมพ์.
- ธีรศักดิ์ อุปรมัย อุปมัยอธิชัย และสุชาติ บางวิเศษ. (2563). **การบริหารและการจัดการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นิตย สัมมาพันธ์. (2546). **ภาวะผู้นำ: พลั้งขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ**. กรุงเทพฯ: บริษัท อินโนกราฟฟิกส์ จำกัด.
- ปิยะขวัญ ชมชื่น. (2562). **ทักษะดิจิทัลกับการทำงานของเยาวชนอาเซียน**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <https://lawforasean.krisdika.go.th/Content/View?Id=725&Type=1>. 30 ธันวาคม 2565.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). **รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์สวย.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2559). **ฟา: ทักษะสำหรับผู้บริหารยุคใหม่ Facilitator Skill For Modern Management**. กรุงเทพฯ: อริยชน.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม (วปส.) มหาวิทยาลัยมหิดล. **เด็กและเยาวชน: กลุ่มเปราะบางทางสุขภาพจิตในวิกฤติโควิด – 19.** (2565). <https://ipsr.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2022/09/2022-policy-brief-youth-mental-health.pdf>

สมพงษ์ จิตระดับ และพจนา อาภาณัฐรักษ์. (กันยายน - ธันวาคม 2564). “แนวทางการพัฒนาคุณภาพเยาวชนพลเมือง: การเปรียบเทียบกรอบความคิดแบบเติบโตของประเทศไทย สาธารณรัฐเอสโตเนีย และสิงคโปร์,” **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**. 16(3) : (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yrh_human/article/view/242098/172580. 3 มกราคม 2565.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ ชูสอน. (2557). **ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์: แนวคิดและการวิจัย Global Leadership: Concept and Research**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น: หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). **รายงานวิจัยแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) : ประสพการณ์นานาชาติ**. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). **ข้อเสนอระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงโลกอนาคตในปี 2040**. กรุงเทพฯ: สกศ.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2563). **โลกเปลี่ยน คนปรับ: หลุดจากกับดัก... ขยับสู่ความยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

การกล่อมเกลາทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองชัยภูมิ

Political Convergent of Secondary School Students

in Mueang Chaiyaphum District

พระครูปลัดชวณกร เขมพลโณ (จันทาพูน)

Phrakhrupalad chawankorn Khammaphanyo (Chanthaphoon)

ไพฑูรย์ มาเมือง

Phaitoon Mamuangt

พระมหานรินทร์ สุรพลโณ (เอมพันธ์)

Phramaha Narin Surapinyo (Emphan)

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Political Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-Mail: buaonsomsak014@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 กุมภาพันธ์ 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับการกล่อมเกลາทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ 2. เพื่อเปรียบเทียบการกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อนำเสนอการกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4

ผลการวิจัย พบว่า

หลักธรรม คือสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี เกิดจากการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนทุกคนและทุกสังคม เป็นรากฐานแห่งการแบ่งปันผลประโยชน์ ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าแก่ตนและสังคม สังคหวัตถุมี 4 ได้แก่ 1) ทาน หมายถึงการให้ หรือการเผยแพร่ความรู้ในการทางการเมือง เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว 2) ปิยวาจา หมายถึงการพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบ คายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ประนีประนอมต่อสังคม 3) อตถจริยา หมายถึงการ การสงเคราะห์ทุกชนิด หรือการประพจน์ในสิ่งที่ประนีประนอมแก่ผู้อื่น 4) สมานัตตตา หมายถึงการวางตนสม่ำเสมอ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย

คำสำคัญ: การกล่อมเกลา, การกล่อมเกลาทางการเมือง, หลักสังคหวัตถุ 4

ABSTRACT

Objectives of the research were: 1. To study the level of political socialization of secondary school students. 2. To compare the political refinement of secondary school students. in Mueang Chaiyaphum District Classified by personal factors and 3. to present the political refinement of secondary school students. in Mueang Chaiyaphum District By applying the principle of Sangkhavattthu 4.

Findings of the research were as follows:

the 4 Sanghavatthus is the Dhamma that binds the individual mind and unites the people in unity. arising from mutual sympathy which is essential for all people and every society It is the foundation of benefit-sharing. causing progress for oneself and the society or the dissemination of knowledge in politics 2) Piyawaca means speaking with sweet words. Speak with sincerity, do not speak vulgar, aggressive, speak in things that are beneficial to society. 3) Atthachariya means all kinds of assistance or behavior that benefits others. 4) Samanattata means laying down consistent being consistent or have consistent behavior.

Keywords: socialization, political socialization, Sanghavatthus 4

1. บทนำ

นับตั้งแต่สังคมไทยเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ทว่าระบอบดังกล่าว นั้นก็มีความลุ่มๆ ดอนๆ และถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่ตลอดทั้งในระดับอุดมการณ์ และระดับการปฏิบัติใช้ กับสังคมการเมืองไทย นี่จึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ว่าสังคมมีทัศนคติที่ไม่ลึกซึ้งต่อระบอบประชาธิปไตยทั้งเรื่องของโครงสร้าง สถาบันทางการเมืองรูปแบบการ ปกครองอีกทั้ง อุปสรรคของวัฒนธรรมทางการเมืองพื้นฐานของสังคมไทยเอง ระบอบการปกครองใน อารยประเทศที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันคือระบอบประชาธิปไตยประชาธิปไตย คือการปกครองโดยประชาชน ซึ่ง ประชาชนเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย ฉะนั้นการปกครองสังคมจึงต้องถือมติปวงชนเป็นใหญ่หรือที่กล่าวว่า เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนนั่นเอง (สุรพล นิติไกรพจน์, 2548 : 12) ซึ่ง เชื่อว่าเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดที่ได้คิดค้นขึ้นมาและนำมาประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันและวิถีชีวิต ทางการเมืองซึ่งเป็นเป้าหมายและอุดมคติของประชาธิปไตยซึ่งเป็นที่เรียกได้ว่าเป็นคุณธรรม ระดับสูงของ มนุษย์

การกล่อมเกลางานการเมือง หมายถึง การเรียนรู้ที่ทำให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองขึ้นมา ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้ที่ได้รับจากสถานศึกษาในวิชาสังคมศึกษา จากข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบันไปจนถึงการรับ เอาทัศนคติทางการเมืองจากครอบครัว กลุ่มเพื่อน และบุคคลอื่น (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2531 : 62) เป็นยุทธวิธีที่ สังคมส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง ในรูปแบบต่าง ๆ อันได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่น ถัดไป โดยที่หากมิได้มีการบวกรวมการเช่นนี้แล้วสมาชิกใหม่ของระบบการเมืองโดย

ส่วนใหญ่ที่เป็นเด็กหรือเยาวชนก็จะต้องค้นหาแบบแผนของความโน้มเอียงทางการเมืองใหม่อยู่ตลอดเวลา ด้วยความสำคัญเช่นนี้ การกล่อมเกลாதทางการเมืองจึงช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ เพราะเป็นกระบวนการที่บุคคลสร้างความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งดำเนินการสืบทอดโดย ผ่านทางหน่วยตัวแทนต่าง ๆ ในสังคม ที่จะทำให้แต่ละคนได้เรียนรู้ถึงรูปแบบของความสัมพันธ์ ระหว่างตนเองกับการเมืองที่เหมาะสมได้ ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า การกล่อมเกลาททางการเมืองเป็นกระบวนการที่นำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ของประชาชน นอกจากนี้ การกล่อมเกลาททางการเมืองยังอาจมีบทบาทช่วยสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในรูปแบบใหม่ขึ้นมาเองก็ได้เช่นเดียวกัน เมื่อบริบทของสังคมการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การกล่อมเกลาททางการเมืองมีหน้าที่สำคัญที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมือง และยังช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระดับหนึ่ง อันหมายถึง การสร้าง การเปลี่ยนแปลง การแก้ไข และการธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของชาติต่อไป (จันทร์นุช มหากาญจนะ, 2560 : 150)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการกล่อมเกลาททางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบการกล่อมเกลาททางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการกล่อมเกลาททางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหัตถ์ 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลาททางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 2 รูป 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3) ตัวแทนผู้ประกอบการ จำนวน 2 คน และ 4) ตัวแทนนักเรียน จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้นจำนวน 9 รูปหรือคน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เขต 30 ซึ่งมีโรงเรียนจำนวนทั้งสิ้น 6 โรงเรียน ดังต่อไปนี้ คือ 1) โรงเรียนสตรีชัยภูมิ จำนวนประชากร 3,726 คน 2) โรงเรียนเมืองพญาแลวิทยา จำนวนประชากร 2,495 คน 3) โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยชัยภูมิ จำนวนประชากร 468 คน 4) โรงเรียนบ้านค่ายวิทยา จำนวนประชากร 109 คน 5) โรงเรียนสี

ลองวิทยา จำนวนประชากร 137 คน และ 6) โรงเรียนกุดตุ้มวิทยา จำนวนประชากร 144 คน รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 7,115 คน จากจำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมคำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 379 โดยสูตรทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967 : 110)

4. สรุปผลการวิจัย

พบว่า ระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D.=0.32) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ปิยวาจา ($\bar{X}$ = 4.77, S.D.=0.43), ทาน ($\bar{X}$ = 4.77, S.D.=0.46), สมานัตตตา ($\bar{X}$ = 4.76, S.D.=0.43) และอรรถจริยา ($\bar{X}$ = 4.76, S.D.=0.45) อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

พบว่า พบว่า นักเรียนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีการกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์นำเสนอการกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า

1. ทาน พบว่า ระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D.=0.43) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ให้ความสำคัญ” ($\bar{X}$ = 4.79, S.D.=0.51) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ให้ความรู้เรื่องศาสนา” ($\bar{X}$ = 4.78, S.D.=0.51) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ให้วิชาความรู้” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D.=0.56) ตามลำดับ

2. ปิยวาจา พบว่า ระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ปิยวาจา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D.=0.43) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “แนะนำให้คำปรึกษา และแลกเปลี่ยนในที่ดี” ($\bar{X}$ = 4.79, S.D.=0.51) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “แนะนำแลกเปลี่ยนความรู้ พูดให้ธรรมะ” ($\bar{X}$ = 4.78, S.D.=0.51) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “แนะนำให้ความรู้ คำแนะนำ” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D.=0.56) ตามลำดับ

3. อรรถจริยา พบว่า ระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 อรรถจริยา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D.=0.45) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ให้สิ่งที่สร้างสรรค์และเกิดประโยชน์” ($\bar{X}$ = 4.78, S.D.=0.52) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “เตือนสติ และคิดไตร่ตรอง” ($\bar{X}$ = 4.78, S.D.=0.53) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “เป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นที่ มีระเบียบวินัย” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D.=0.61) ตามลำดับ

4. สมานัตตตา พบว่า ระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สมานัตตตา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D.=0.43)

เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ปลูกฝังทัศนคติในการกลมเกลียวทางการเมือง” ($\bar{X}$ = 4.81, S.D.=0.45) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “เป็นแบบอย่างในการทำมาค้า” ($\bar{X}$ = 4.80, S.D.=0.49) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70, S.D.=0.60) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์การนำเสนอการกลมเกลียวทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองชัยภูมิสรุปองค์ความรู้พบว่า

1. ด้านสถาบันครอบครัว พบว่า เยาวชนมีการติดตามรับฟังข่าวสารทางการเมืองผ่าน แหล่งข้อมูลและทางสื่อประเภทต่าง ๆ แต่ขาดการควบคุม มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ และการพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับการเมือง บางโอกาสก็มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ถกเถียงประเด็นทางการเมืองในมุมมองที่แตกต่างกัน สถาบันครอบครัวช่วยในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง หรือความโน้มเอียงทางการเมืองซึ่งได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ บรรทัดฐาน และค่านิยมต่าง ๆ ทาง การเมืองแก่ บุตร หลาน คนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง ซึ่งอาจจะได้รับข้อมูลจากสังคมอื่นที่ตนเองได้รับรู้ และเห็นข้อมูลมา ซึ่งมีผลต่อการกลมเกลียวและสามารถสร้างเสถียรภาพของระบบการเมืองนั้น ๆ ดังนั้นสถาบันครอบครัวจึงมีผลต่อการกลมเกลียวทางการเมืองจึงเป็นการช่วยให้ระบบการเมืองได้รับ การสืบต่อรุ่นต่อรุ่น

2. ด้านสถาบันการศึกษา พบว่า เยาวชน ได้รับการเรียนรู้การสอนที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง โดยครู อาจารย์ แสดงออกและปฏิบัติต่อนักเรียน นักศึกษา ด้วยความเสมอภาค และยุติธรรม เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ยังสอดแทรกการอบรมสั่งสอนทางการเมืองการ ปกครอง ปลูกฝังค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิตในระบอบประชาธิปไตย สถาบันการศึกษาได้สอน และปฏิบัติกรกลมเกลียวทางการเมืองทางตรง เช่น การเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาหน้าที่พลเมืองเป็นต้น ในขณะที่การกลมเกลียวทางการเมืองทางอ้อม มักเกิดขึ้นกับบุคคลเมื่ออยู่ในวัยเยาว์ ซึ่งจะได้รับการ อบรมสั่งสอนและเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองจากบิดามารดา ครู อาจารย์ และเพื่อนสนิท เป็นส่วนใหญ่ จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทัศนคติทางการเมืองให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งจะคงอยู่ ดังนั้นการกลมเกลียวทางการเมืองก็คือเครื่องมือของการถ่ายทอดแบบแผนของความคิดและความเชื่อในทางการเมืองจากโรงเรียนไปยังนักเรียน โดยเฉพาะหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาและหลักสูตรหน้าที่พลเมือง ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเหล่านี้ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนักเรียนให้มีคุณสมบัติ เป็นพลเมืองของชาติ กิจกรรมเกี่ยวกับพิธีการในชั้นเรียน เป็นการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กนอกจากจะเรียนรู้ในโรงเรียนโดยผ่านหลักสูตร แล้วเด็กอาจจะเรียนรู้ทางการเมืองจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับพิธีการในชั้น เรียนได้อีก เช่น การเคารพธงชาติ การร้องเพลง ชาติ เป็นต้น ซึ่งลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนปลูกฝัง ความรู้สึกรักชาติให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก นั่นเอง

3. ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน พบว่า เยาวชนมีความสนใจและติดตามข่าวสารทางการเมือง ในสื่อหลาย ๆ ด้าน เลือกที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเปรียบเทียบข้อมูลให้ถูกต้องและเวลาเกิดปัญหาความขัดแย้งกันต้องรับฟังเสียงข้างมาก เพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งและปรับความเข้าใจกันในกลุ่มและ ชุมชน กลุ่มเพื่อน ประกอบด้วยบุคคลที่มีอายุและฐานะทางสังคมแตกต่างกัน โดยทั่วไปมีความสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางสังคมและการปรับตัวของบุคคลในสังคม ในกรณีของการให้การเรียนรู้ทาง การเมืองเป็นที่ยอมรับกันว่ากลุ่มเพื่อนมิได้มีบทบาทที่ยั่งยืนไปกว่าครอบครัวและโรงเรียน โดยเฉพาะในช่วงที่เด็กอยู่ในวัยรุ่นและวัยที่เป็น

ผู้ใหญ่ กลุ่มเพื่อนก็มีอิทธิพลในเรื่องนี้อยู่ไม่น้อย กลุ่มเพื่อนจะช่วยในช่วงเข้าสู่วัยรุ่นได้โดยการให้การเรียนรู้ทางการเมืองในระดับที่สูงขึ้นจนกระทั่งเด็กสามารถเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งการเมืองได้

4. ด้านสถาบันศาสนา พบว่า เยาวชนได้รับการปลูกฝังและการสอนให้ยึดมั่นในความ ถูกต้อง ดีงาม โดยยึดถือความเป็นกลาง เคารพความยุติธรรม นิยมความถูกต้อง มีสติ คิดไตร่ตรอง ก่อนตัดสินใจในการเลือกผู้นำที่ดีและเป็นแบบอย่าง หน้าที่หลักของศาสนา คือหน้าที่ต่อบุคคลและ หน้าที่ต่อสังคม โดยหน้าที่ต่อบุคคล คือศาสนาสนองความต้องการส่วนตัวของบุคคลในด้านการอยาก รู้ อยากเห็น การแสวงหาสิ่งที่เป็นสาระในชีวิต และการแสดงออกทางอารมณ์ ส่วนหน้าที่ต่อสังคมมี หลายประการในส่วนของการขัดเกลาทางสังคม สถาบันศาสนาจะช่วยให้บุคคลมีการเรียนรู้เพื่อ ปรับตัวให้สอดคล้องกับบรรทัดฐาน และค่านิยมในสังคมและช่วยให้บุคคลมีอุดมคติในการดำรงชีวิต

5. ด้านสถาบันทางการเมือง พบว่า เยาวชนได้รับการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ทางการเมือง จากนักการเมืองและพรรคการเมืองต่าง ๆ ออกกฎหมายเพื่อเอื้อ ประโยชน์ต่อประชาชนเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะเยาวชนควรมีสติมีเสียงในการแสดงออกทางความคิด การเมืองและมีส่วนช่วยในทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายบริหารได้รับทราบข่าวสาร ข้อมูลและความต้องการของประชาชนอันจะเป็นประโยชน์แก่การกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ สถาบันรัฐธรรมนูญจึงเป็นองค์ประกอบของรัฐในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดหรือวางรากฐานที่สำคัญ ยิ่งของระบอบการปกครองโดยแสดงออกถึงหลักการต่าง ๆ อย่างชัดเจนเป็นหลักประกันและป้องกัน การบิดเบือนและการดำเนินการตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจเพราะจะเห็นได้ว่าโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว รัฐธรรมนูญจะกำหนดถึงอำนาจอธิปไตย ที่มาของสิทธิและการใช้สิทธิหน้าที่ และความสัมพันธ์ ระหว่างอำนาจและสถาบันที่ให้อำนาจไว้เป็นการแน่นอน

5 สรุปองค์ความรู้

5.1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of knowledge) ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองชัยภูมิ ที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ สามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังต่อไปนี้

ด้านสถาบันครอบครัว

ให้ความรัก พุดปรณาณีให้ ให้
สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็น
ตัวอย่างให้นักเรียนฝึกวินัย
และความรู้ ให้ความอบอุ่น
และความสำคัญ

ด้านสถาบันการศึกษา

ให้วิชาความรู้ สอนในสิ่งที่ดี
สนับสนุนเรื่องการศึกษา
เป็นต้นแบบให้นักเรียน
ให้ความรู้เรื่องการเมือง
บรรยายด้วยความไพเราะ

ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน

ให้คำปรึกษา พุดในเชิง
สร้างสรรค์ เป็นผู้สนับสนุน
เป็นตัวแทนที่ดีแลกเปลี่ยน
ความรู้และรับฟังความ
คิดเห็นของเพื่อน ๆ

ด้านสถาบันศาสนา

ให้หลักธรรมะ สอนทำความ
ดี รักษาศีล เป็นผู้ทำความดี
สม่ำเสมอ และสอนให้ทำ
ความดีละเว้นความชั่ว เกรง
กลัวต่อบาปกรรมทั้งปวง

ด้านสถาบันการเมือง

ให้เกียรติความเคารพ พุดใน
เชิงสร้างสรรค์ เกื้อกูลกัน

ด้านสถาบันครอบครัว

การติดตามรับฟังข่าวสาร
ทางการเมือง การเข้าร่วม
กิจกรรมทางการเมือง
การพุดคุยและสนทนา
เกี่ยวกับการเมือง

ด้านสถาบันการศึกษา

การปฏิบัติตนตามระบอบ
ประชาธิปไตย การสร้าง
บรรยากาศการเรียนให้มี
ความเป็นประชาธิปไตย ครู
เป็นกลางมีความเสมอภาค

ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน

การติดตามข่าวสารทางการเมือง
เมือง การแก้ไขปัญหาความ
ขัดแย้งด้วยหลักเหตุผล และ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
ทางการเมือง

ด้านสถาบันศาสนา

มีการสอนให้ยึดมั่นใน
ความถูกต้องดีงาม เป็น
กลางเคารพความยุติธรรม
นิยมความถูกต้องมีสติคิด
ไตร่ตรองก่อนตัดสินใจทำ

ด้านสถาบันทางการเมือง

มีการถ่ายทอดอุดมการณ์ทาง
การเมือง มีการออกกฎหมาย

- พุดคุยมากที่สุดเกี่ยวกับ
ทัศนคติ และ เรื่องต่าง ๆ
ปลูกฝัง ความถูกต้อง
เหตุผลการเชื่อในแนะนำ
ประโยชน์รู้จักให้ผู้อื่นพุด
กับผู้อื่นด้วยเป็นมิตร

- ให้แต่สิ่งเป็นประโยชน์
ทำดีกับผู้อื่นสอนให้ทำ
ความดีละเว้นความชั่วให้
ความรู้เรื่องศาสนา พุดคุย
ธรรมะ เตือนสติ เป็น
แบบอย่างคนดี

- เผยแผ่ความรู้ด้าน
ศาสนาให้ความนอบ
น้อมต่อพระรัตนตรัย
ช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้น
ทุกข์ ปฏิบัติอยู่ธรรม
รักษาศีลแนะนำความรู้

- ประพฤติแบบอย่างที่ดี
ศาสนาทำให้จิตใจความ
สงบ มีการจัดกิจกรรม
ที่ศาสนสถานประชาสัมพันธ์
เชิญชวนนักเรียนเข้าร่วมใช้
เหตุผลเพื่อลดการขัดแย้ง

- ศาสนากล่อมเกล่าจิตใจเผย
แผ่ความรู้ด้านศาสนาให้ความ
นอบน้อมต่อพระรัตนตรัย

5.2 สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การกล่อมเกลากลายทางเมืองของนักเรียน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ ตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อุตถจริยา 4) สมานัตตตา ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านครอบครัวในครอบครัวของท่านมีการติดตามรับฟังข่าวสารทางการเมือง ผ่านแหล่งข้อมูลและทางสื่อประเภทต่างๆ
2. ด้านสถาบันการศึกษาท่านได้รับการบ่มเพาะความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและ อุดมการณ์ทางการเมืองจากสถานการณ์
3. ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อนชุมชนเปิดโอกาสให้ท่านและเพื่อน นักเรียน ได้แสดง ความคิดเห็นอย่างเสรี และแสดงออกได้อย่างอิสระในเชิง สร้างสรรค์
4. ด้านสถาบันทางศาสนาสอนให้ท่านยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม มีความเป็นกลาง
5. ด้านสถาบันการเมืองได้กำหนดนโยบายทางการเมืองที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถาบันครอบครัว เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางการเมืองที่สำคัญ ทัศนคติ ความ เชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับการเมือง การกระทำของเด็กจะได้มาจากครอบครัว ส่วนใหญ่บิดามารดาจะสอน ให้เด็กเคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโส เป็นการกล่อมเกลากลายทางเมืองจากคนรุ่นไปสู่รุ่น

2. สถาบันการศึกษา มีบทบาทสำคัญตั้งแต่เด็กจนโต มีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยทันกับ การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเพื่อให้สามารถเข้าถึงนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น

3. ชุมชนและกลุ่มเพื่อน กลุ่มอยู่ในชุมชนที่ดี รู้เรื่องประชาธิปไตย หน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ ก็สามารถจะทำให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีได้ มีผู้ชี้นำทางความคิดที่ดี ครอบครัวดี ชุมชนดี

4. ศาสนา ถือว่าเป็นสถาบันที่สามารถสอนให้เยาวชนรู้จัก บาป บุญ คุณโทษ เป็นกลางให้มากที่สุด และ สร้างเยาวชนให้มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีแนวคิดทางการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย

5. สถาบันการเมือง พรรคการเมือง ควรมียุทธศาสตร์ในการให้ความรู้เกี่ยวกับ การเมืองการปกครอง ให้แก่เยาวชน ฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน ควรนึกถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่ แสดงความรับผิดชอบ แบบอย่างของความซื่อสัตย์ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ด้านครอบครัว ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และ การใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. ด้านสถาบันการศึกษา ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และ การแสดงออกได้อย่างอิสระในเชิงสร้างสรรค์

3. ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่องประเด็นสำคัญทางการเมืองผ่านสื่อประเภทต่างๆ

4. ด้านสถาบันทางศาสนา ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การปลูกฝังเรื่องความดีหรือสิ่งที่ควรประพฤติ และ เรื่อง การปฏิบัติเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการสร้างนักเรียนที่ดีแก่สังคม

5. ด้านสถาบันการเมือง ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและอุดมการณ์ทางการเมือง

บรรณานุกรม

จันทร์านุช มหากาญจนะ. (2560). การเมืองเปรียบเทียบ. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์รัตนไตร.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2531. รัฐศาสตร์เชิงประจักษ์. กรุงเทพมหานคร : ธนวิซซ์การพิมพ์.

สุรพล นิติไกรพจน์. 2548. รวมกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร : ประกายพริก.

Yamane Taro. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.

การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของ

นักปกครองท้องถิ่นในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

An Application of Sappurisa-Dhamma for the Development of Administrative Competence of Local Governors in Bangplama District, Suphanburi Province

ณัฐชัญญาดา โชติพิพัฒน์อังกร

Natchayada Chotpiphataugkun

วิชชุกร นาคธน

Witchugon Nakthon

นพดล ดีไทยสงค์

Noppadol Deethaisong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: nuunattyandnattaporn@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 11 กุมภาพันธ์ 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่น 2) เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการพัฒนาศักยภาพการบริหารของนักปกครองท้องถิ่น 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 359 คน และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1.ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการพัฒนาศักยภาพการบริหารของนักปกครองท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนรวมในการบริหารงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 4. แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตาม

หลักสัปปุริสธรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องที่ 1) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย คือ ผู้ใหญ่พร้อมผู้ช่วยจะมาช่วยกันแก้ปัญหาในเบื้องต้นก่อน 2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ คือ ชุมชนมีความขาดแคลนในด้านใดบ้าง 3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ผู้ใหญ่และผู้ช่วยขอความร่วมมือให้ลูกบ้านช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด

คำสำคัญ: การประยุกต์, การพัฒนาศักยภาพ, หลักสัปปุริสธรรม

ABSTRACT

The study consisted of the following objectives: 1) to investigate the administrative competence of local governors 2) to compare an application of Sappurisa-dhamma for the development of administrative competence of local governors and 3) to explore an application of Sappurisa-dhamma for the development of administrative competence of local governors by using mixed-methods research, with quantitative data acquired from 359 people and qualitative data collected from 9 people.

From the study, the following results are found: 1) An application of Sappurisa-dhamma for the development of administrative competence of local governors is overall at a high level 2) The level of administration of local governors is overall at a high level 3) To comparing an application of Sappurisa-dhamma for the development of administrative competence of local governors classified by personal factors, it is discovered that people of different genders, ages, occupations, and incomes have no difference regarding their participation in community development People of different educational levels. 4) The guidelines for promoting morality based on Sappurisa-dhamma for the development of administrative competence of local governors are as follows: (1) On governance and keeping order, village and subdistrict headmen, as well as the committee, solve problems by first investigating the main reasons, (2) On career development and promotion, village and subdistrict headmen understand what their communities lack and require. (3) On the conservation of natural resources and the environment, villager and subdistrict headmen conduct regular campaigns to provide villagers with knowledge and understanding of natural resources.

Keywords: An Application, Development of Administrative, Sappurisa-dhamma

1. บทนำ

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.๒๔๕๗ กำหนดให้นักปกครองท้องที่ หรือกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเป็นเจ้าพนักงานท้องที่มีหน้าที่ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับหน่วยงานราชการในส่วนท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจเป็นตัวแทนรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันแก้ไขปัญหาคriminal ในท้องที่ ผู้แทนชาวบ้านสามารถนำเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และความเดือดร้อนต่อส่วนราชการบทบาท

หน้าที่ของนักปกครองท้องถิ่นมีหลากหลาย เช่น การดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ การไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง การทะเลาะวิวาท การดูแลช่วยเหลือหากเกิดน้ำท่วมหรือไฟไหม้ การดูแลเรื่องทะเบียนราษฎร แจ้งเกิด แจ้งตาย ย้ายเข้า ย้ายออก การส่งเสริมอาชีพ การดูแลป่าไม้ทรัพยากรธรรมชาติ การดูแลที่ดินสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางราชการ การแก้ไขปัญหาเสพติด การรับรองลูกบ้าน การเป็นกรรมการต่างๆ ในชุมชน การกิจเรียกได้ว่างานปกครองที่มีลักษณะค่อนข้างกว้างครอบคลุมหลายมิติหรือนิยาม โดยรวมว่า “การบำบัดทุกข์บำรุงสุข”(โกวิท พวงงาม 2560)

กำหนดให้อำนาจหน้าที่ในการปกครองดูแลหมู่บ้านเป็นของนักปกครองท้องถิ่น หรือกำนันผู้ใหญ่บ้านไว้อย่างชัดเจน แต่คุณลักษณะความประพฤติดที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนาไม่ได้มีกำหนดไว้เป็นกฎหมาย ซึ่งความจริงแล้วหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของนักปกครองท้องถิ่นนั้นมีธรรมะอยู่หลายหมวด ที่แม้พระราชบัญญัติการปกครองจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลาแต่ธรรมะคือรูปแบบความประพฤติถูกต้องนั้นไม่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะหลักแห่งความตระหนักรู้ในด้านต่าง ๆ คือ สัปปุริสธรรม 7 ประการนั้น สุรัตน์ กลั่นประเสริฐ. (2563). ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของนักปกครองท้องถิ่นที่ควบคู่ไปกับระเบียบกฎหมายของสังคมได้ทุกที่ทุกเวลา

ปัจจุบันหน้าที่ของนักปกครองท้องถิ่นมีมากมายหลายอย่าง นอกจากงานด้านบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนที่ต้องเข้าใจเข้าใจถึงความสะดวกและเป็นธรรม ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานในตำแหน่งนี้ แล้วยังมีงานพัฒนาที่จะต้องทำให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงคือ การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของนักปกครองท้องถิ่นจึงมีความแตกต่างไปจากอดีตอย่างสิ้นเชิง นักปกครองท้องถิ่นต้องทำหน้าที่เชิงรุกประสานงานหลายด้านในหลายส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจคือการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านสังคมคือปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย รวมถึงงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเจริญและสมดุลในทุกด้านทุกมิติ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ความรับผิดชอบของนักปกครองท้องถิ่น การดำเนินงานและสนองนโยบายของภาครัฐให้บรรลุเป้าหมายมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการพัฒนาศักยภาพการบริหารของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร

1) ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีจำนวน 3,436 คน

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้บริหารอำเภอบางปลาม้า จำนวน 9 คน ประกอบด้วย 1. ผู้บริหารอำเภอบางปลาม้าจำนวน 2. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม 3. นักปกครองท้องถิ่นในเขตตำบลมะขามล้ม

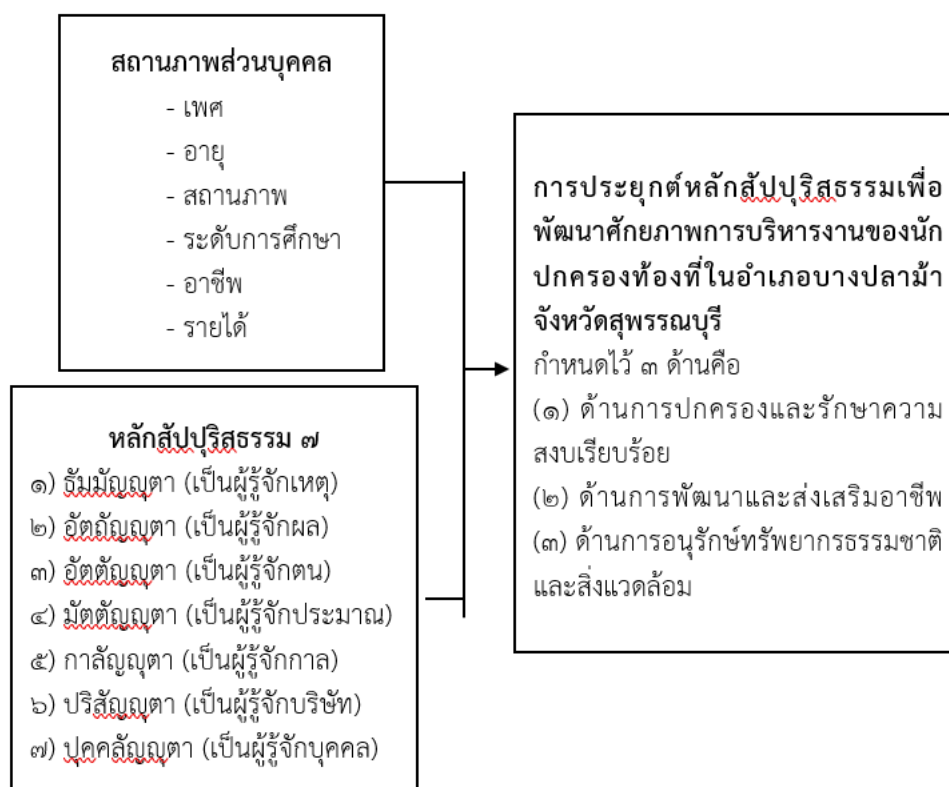
3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้ศึกษาในเขตการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม 14 หมู่บ้าน ของอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) ศึกษาหลักสัปปริสธรรม 7 ข้อ ประกอบด้วย คือ 1) อัมมัญญาตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) 2) อัตถัญญาตา (เป็นผู้รู้จักผล) 3) อัตตัญญาตา (เป็นผู้รู้จักตน) 4) มัตตัญญาตา (เป็นผู้รู้จักประมาณ) 5) กาลัญญาตา (เป็นผู้รู้จักกาล) 6) ปริสสัญญาตา (เป็นผู้รู้จักบริษัท) 7) ปุคคลัญญาตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล)

2) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 3 ด้านคือ 1) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และ 3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี คือ ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กับกลุ่มประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 359 คน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม พร้อมทั้งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กำหนดไว้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน ได้แก่ 1.ผู้บริหารอำเภอบางปลาม้าจำนวน 2. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม 3. นักปกครองท้องถิ่นในเขตตำบลมะขามล้ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการประสานงานกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน ภายในเขตตำบลมะขามล้ม ทั้ง 14 หมู่บ้าน เพื่อแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 359 ฉบับ พร้อมรับคืนด้วยตนเอง

5. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

1) ผลการวิจัยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X} = 4.20$, S.D.=0.863) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ มีความประพฤติที่เหมาะสมต่อบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X} = 4.30$, S.D.=0.814) รองลงมาคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ มีวิสัยทัศน์ ทศนคติ ในการพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.25$, S.D.=0.381) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม ในการส่งเสริมด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.05$, S.D.=0.975)

2) ผลการวิจัยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นที่ตามหลักสัปปุริสธรรม ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X} = 4.15$, S.D.=0.847) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ มีการช่วยวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย มีค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X}=4.40$, $S.D.=0.770$) รองลงมาคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ บริหาร จัดการ ส่งเสริมอาชีพในชุมชนได้เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}=4.20$, $S.D.=0.845$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ สนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถในด้านอาชีพต่างๆ เพื่อชาวบ้านในชุมชนจะได้มีรายได้ มีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}=4.05$, $S.D.=0.894$)

3) ผลการวิจัยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นที่ตามหลักสัปปริสธรรม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X}=4.15$, $S.D.=0.847$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการบริหารชุมชน มีค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X}=4.47$, $S.D.=0.776$) รองลงมาคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ มีการตั้งกฎการใช้พื้นที่ส่วนรวมในชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านปฏิบัติตาม มีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}=4.25$, $S.D.=0.860$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ มีการวางแผนเพื่อพัฒนาพื้นที่โดยรอบชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}=4.10$, $S.D.=0.944$)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักสัปปริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นที่อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักสัปปริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นที่อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักสัปปริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นที่อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักสัปปริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นที่อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักสัปปริสธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นที่อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักสัปติธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

1. ด้านธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น เห็นเหตุการณ์อะไรก็ตามแต่ ก็จะได้รู้ว่าเกิดจากเหตุอะไร สาเหตุมาจากอะไร และผลจะเป็นอย่างไร รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุแบบนี้ จึงจะทำให้เกิดผลที่ต้องการนั้นๆ เป็นต้น การเป็นผู้นำท้องถิ่นนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจถึง เหตุปัจจัยจากทฤษฎีหลักการ กฎหมาย และนโยบายของการจัดระเบียบชุมชนเป็นอย่างดีและต้องเข้าใจธรรมชาติของชุมชนตนเอง

2. ด้านอัตถัญญาตา เป็นผู้รู้จักผล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องรู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ คือ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ ซึ่งสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ได้จริง ผู้นำท้องถิ่นต้องรู้จักผลของการปกครองดูแลพื้นที่ของตน ผลของการใช้อำนาจทางการบริหารจัดการชุมชน คือ ความรู้สึก ความประพฤติกว้างใจ ความสุข ความทุกข์ของผู้ใต้บังคับบัญชา

3. ด้านอัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักตน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องรู้จักตัวตนของตัวเอง ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม สามารถประเมินตนเองได้ในหลักธรรม ดังนี้ ศรัทธา (ชอบ ถนัด รักในงานอะไร), ศีล (วินัย), สุตตะ (ความรู้), จาคะ (ความเสียสละ), ปัญญา (กระบวนการในการพัฒนาความรู้ที่มีอยู่) เป็นต้น แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป ผู้นำต้องรู้จักตนเองเป็นอย่างดีก่อน รู้จักตนว่าพร้อมสำหรับการเป็นผู้นำชุมชนในปัจจุบัน

4. ด้านมัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักประมาณ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องรู้จักความพอดีความ พอดีเช่น รู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ เป็นต้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องรู้จักประมาณศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการ ประมาณทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ประมาณศักยภาพของชุมชน ประมาณภาระงานที่ไม่เหลือต่ำกว่าแรง ประมาณการรับงานนอกจนเกินความจำเป็น ประมาณการ คือ มีการวางแผนการปฏิบัติงานระยะยาว ระยะปานกลาง และระยะสั้น

5. ด้านกาลัญญาตา เป็นผู้รู้จักกาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องรู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น แบ่งเวลา ทำให้ถูกจังหวะ ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น ผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดีด้านการรักษาเวลา ต้องตรงเวลา หากจะให้ดีต้องก่อนเวลา เพราะผู้บังคับบัญชาต้องรู้ทุกเรื่องก่อนผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องทันโลก ทันข่าว ทันเทคโนโลยีทันเวลา

6. ด้านปรัสนัญญาตา เป็นผู้รู้จักชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องรู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้วิธีการที่จะประพฤติดูชุมชนนั้นๆ ว่าชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิจอย่างนี้จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น สิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าสิ่งอื่นกว่าได้สำหรับผู้นำในยุคปัจจุบัน คือ การรู้จักและเข้าถึง

ชุมชนที่เป็นระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติอย่างไร ทิศทางไหน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง

7. ด้านบุคคลัญญาตา เป็นผู้รู้จักบุคคล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอรรถาธิบายความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครดีหรือห่วยอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดีว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนียกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น สิ่งที่ยากที่สุดสำหรับผู้ผู้นำคือการบังคับบัญชาสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชา หรือ การบริหารคนนั่นเอง ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องรู้จักและเข้าใจถึงความแตกต่างของคนในชุมชนอย่างดีเยี่ยม ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการคน ใช้มนุษยสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร มีรอยยิ้ม คำชม และน้ำใจเป็นโล่ป้องกันตัวเองเป็นอย่างดีพร้อมทั้งมีปิยะวาจาสิทธิ์เป็นอาวุธ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่น อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้ง 3 ด้านสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

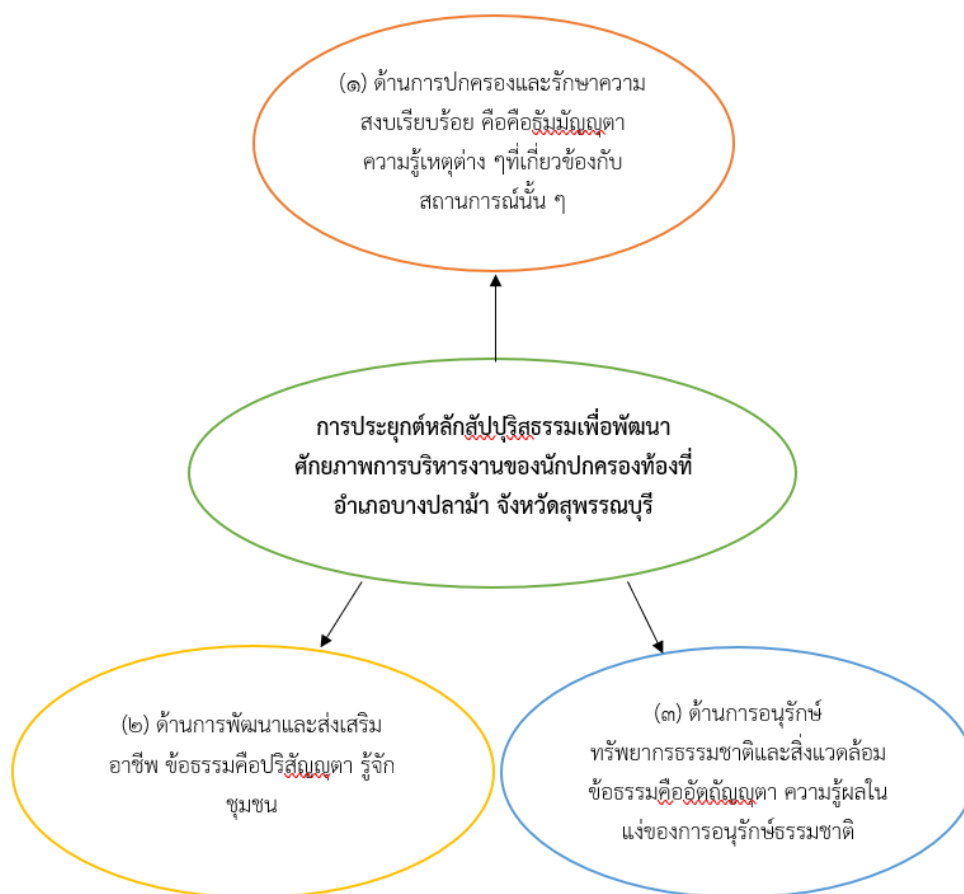
1. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของนักปกครองท้องถิ่นที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X} = 4.20$, S.D.= 0.863) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ มีความประพฤติที่เหมาะสมต่อบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X} = 4.30$, S.D.= 0.814) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษตรศิริ เสมือนโพธิ์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537: กรณีศึกษาอำเภอลำสนธิ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย บทบาทที่ได้ทำมากกว่าทุกเรื่อง คือ การเรียกประชุมชาวบ้าน เพื่อทำการอบรมสั่งสอน และชี้แจงข้อราชการแก่ชาวบ้าน และการดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะต้องพึงกระทำตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ 2) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน บทบาทที่ได้ทำมากกว่าทุกเรื่อง คือ การรายงานเรื่องทุกข์ร้อนของราษฎรให้ทางราชการทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไข 3) ด้านการส่งเสริมความเข้มแข็ง ให้กับชุมชนบทบาทที่ได้ทำมากกว่าทุกเรื่อง คือ การสนับสนุนให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นเพื่อ ศึกษาถึงปัญหาและร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน 4) ด้านการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ บทบาทที่ได้ทำมากกว่าทุกเรื่อง คือ การประสานในระดับตำบลตามโครงการที่ได้รับมอบหมายจากอำเภอหรือจังหวัดให้มาปฏิบัติในพื้นที่

5) ด้านการปฏิบัติ ตามนโยบายของรัฐและของกระทรวงมหาดไทย บทบาทที่ได้ทำมากกว่าทุกเรื่อง คือ การส่งเสริมและสนับสนุนในกระบวนการประชาคมหมู่บ้านต่อต้านยาเสพติด

2. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของนักปกครองท้องที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X} = 4.15$, S.D.= 0.847) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ มีการช่วยวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย มีค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X} = 4.40$, S.D.= 0.770) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักษณะ ฤๅชา (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาอำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานว่า ปัจจัยพื้นฐานภาวะผู้นำของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านมีผลทำให้การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพมาก โดยปัจจัยพื้นฐานที่ศึกษา ได้แก่ อายุเพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้จากการศึกษาพบว่า 1). โดยภาพรวมทัศนคติของผู้ใหญ่บ้านต่อภาวะผู้นำของตนเองในภาพรวมเป็นผู้มีภาวะผู้นำในระดับสูง 2). โดยภาพรวมของทัศนคติของประชาชนที่มีความพึงพอใจในระดับสูงต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อันเนื่องมาจากการบริหารของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน 3). เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีใช้ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน 4) การศึกษาที่มีต่อปัจจัยที่มีต่อทัศนคติของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและแก้ไขประนีประนอมข้อพิพาทพยายามเมื่อลูกบ้านเกิดการขัดแย้ง 5) อาชีพเป็นปัจจัยที่มีต่อทัศนคติของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเรื่องการเป็นผู้มีอำนาจ และหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

3. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการพัฒนาศักยภาพการบริหารงานของนักปกครองท้องที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X} = 4.15$, S.D.= 0.847) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการบริหารชุมชน มีค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{X} = 4.47$, S.D.= 0.776) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พุฒ บัญเดิม (2559) วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการป่าชุมชนที่เหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ในเขตกลุ่มน้ำมูลตอนกลาง” ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีชุดความรู้พื้นฐานในการจัดการป่าตามชุมชน คือ ความรู้เกี่ยวกับบริบททางภูมิศาสตร์ บริบททางวิถีชีวิตชุมชนกลุ่มน้ำมูลตอนกลางและระบบการจัดการพื้นที่ตามในอดีต โดยนำชุดความรู้ดังกล่าวมาจัดปรับกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป พร้อมกับการในศึกษาแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นๆ จนสามารถบอกได้ว่า ขั้นตอนการจัดตั้งป่าทางชุมชนนั้นทำอย่างไร การจัดการความสัมพันธ์กับองค์กร/หน่วยงานท้องถิ่นหรือหาความร่วมมือนั้นจัดทำอย่างไร รวมทั้งการกำหนดแนวทางการขยายผลทั้งในระดับพื้นที่ 4 ป่า ระดับเครือข่ายน้ำมูลตอนกลางโดยมีชุมชนเป็นฐาน มีองค์กรท้องถิ่นเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนหนุนช่วย พร้อมกับพัฒนาระดับระบบข้อมูลสู่สาธารณะและนโยบายต่อไป

7. องค์ความรู้จากการวิจัย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผู้นำชุมชนควรที่จะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนรับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอน
ประชาชนไม่เข้าใจในแต่ละเรื่อง แต่ละด้านของการร่วมงาน/กิจกรรมต่าง ๆ โดยประชาชนสามารถนำเสนอ
โครงการให้กับเทศบาลเพื่อพิจารณากำหนดตามแผนพัฒนาในการดำเนินการของเทศบาล
2. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานมากขึ้น ไม่ควรมีการเล่นพรรคพวกจน
ทำให้คนดีมีฝีมือไม่มีโอกาสทำงาน และควรมีการนำความคิดเห็นของประชาชนมาประยุกต์ใช้ให้มีการ
พัฒนาบ้าง
3. ควรมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมาให้ถูกต้องกับความเป็นจริงทั้งยังมี
การชี้แจงรายละเอียดด้านงบประมาณในโครงการต่าง ๆ และการบริหารงานด้านอื่น ๆ รวมไปถึงการทำ
ประชาวิจารณ์ทุกครั้งก่อนที่จะมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนชุมชนได้รับทราบด้วย
4. ผู้นำชุมชนควรดำเนินงานอย่างจริงจังต่อเนื่องและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ
ตามที่มีการจัดจ้างและจัดกิจกรรมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกับการดำเนินงานของชุมชน ซึ่งควรมีการอบรมให้
ความรู้เกี่ยวกับมลภาวะ สถานการณ์ สภาพปัญหาและการแก้ไขให้กับประชาชน เพื่อจะได้รับรู้แล้วทำ
โครงการร่วมกันในการพัฒนาชุมชน

5. ผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานด้วยความโปร่งใส และให้บริการประชาชนด้วยความเป็นธรรม เพื่อสร้างความรู้สึกว่าเทศบาลและเจ้าหน้าที่ของประชาชน เป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาชุมชนร่วมกับประชาชน

8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในพัฒนาของเทศบาล
2. ควรศึกษาวิจัยในแนวการส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมโดยไม่ปล่อยให้เทศบาลแก้ไขปัญหาอยู่ฝ่ายเดียวโดยประชาชนไม่ให้ความสนใจ
3. ควรทำการศึกษาวิจัยในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในหัวข้อธรรมอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นการบูรณาการระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับพระพุทธศาสนา
4. ควรทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่การศึกษาให้กว้างกว่านี้ เช่น เทศบาลนคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น
5. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในเทศบาล เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของเทศบาลต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- โกวิท พวงงาม. (2560). การปกครองท้องถิ่นว่าด้วยทฤษฎี แนวคิดและหลักการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส เอเซียเพรส จำกัด. 13.
- เกษตรศิริ เสมือนโพธิ์. (2562). บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537: กรณีศึกษาอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- งานวิเคราะห์นโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม, แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565), องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- ลักษณ์ ฤชา. (2563). ภาวะผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่อประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษา อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พุ่ม บุญเต็ม. (2559). รูปแบบการจัดการประชุมชนที่เหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ในเขตลุ่มน้ำมูลตอนกลาง. รายงานการวิจัย.
- สุรัตน์ กลั่นประเสริฐ. (2563). ภาวะผู้นำทางการบริหารโดยการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปริสธรรม 7: กรณีศึกษา บริษัททรูคอร์ปอเรชั่น จำกัด มหาชน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 118.

ปรีสุทธศีลหลักปฏิบัติเพื่อความหมดจดแห่งศีลของภิกษุในพระพุทธศาสนา Parisudhi Precepts for Purity of the Precepts of Monks in Buddhism

พระครูนิมิตร์รัตนนาภรณ์

Phrakhrunimitrattanaphon

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

Taweesak Tongtip

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

E-mail: anurut.san@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 มีนาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรีสุทธศีล 4 ประการ ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค เพื่อเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความหมดจดแห่งศีลของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเกี่ยวกับศีลในหลายระดับทั้งระดับเบื้องต้น ระดับกลาง และระดับสูง ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้กล่าวถึงศีลไว้อย่างชัดเจนและให้ความสำคัญกับปรีสุทธศีลซึ่งเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความบริสุทธิ์หมดจดแห่งศีลของพระภิกษุและพุทธบริษัทในพระพุทธศาสนา ปรีสุทธศีลประกอบด้วย ปาติโมกข์สังวรศีล อินทริยสังวรศีล อาชีวนปรีสุทธศีล ปัจจัยสันนิสิตศีล ศีลทั้ง 4 ประการนี้ครอบคลุมหลักปฏิบัติเพื่อความหมดจดแห่งศีลของภิกษุในพระพุทธศาสนา สามารถทำให้ผู้ปฏิบัติตามปรีสุทธศีลบรรลุถึงความหมดจดและบริสุทธิ์ของศีลได้

คำสำคัญ: ปรีสุทธศีล, ความหมดจด, ศีล

ABSTRACT

This article aims to study the four parisuddhi precepts in the Visuddhimagga scriptures. as the principle of practice for the purity of the precepts of the monks in Buddhism Buddhism has teachings about precepts at various levels, at the introductory, intermediate and advanced levels. The Precepts of Monks and Buddhist Companies in Buddhism Parisusuddhisila consists of Patimokkha organic matter Occupational purity Factors for peace of precepts These four precepts cover the principles of practice for the purity of the precepts of the monks in Buddhism. It can make the practitioner of the purity and purity of the precepts attain.

Keywords: Parisuddhi, Purity, Sila

1. บทนำ

ศีลในพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติเพื่อการบรรลุผลนิพพานและความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา ปาริสุทธิศีลจัดเป็นศีลชั้นสัทธิสุทธิที่เป็นพื้นฐานอันสำคัญโดยเฉพาะของภิกษุที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการดำเนินไปสู่การปฏิบัติตนให้มีความบริสุทธิ์ ในวิสุทธิมรรคได้อธิบายขยายความ คำว่าศีลในความหมายเจตนานั้นว่าได้แก่เจตนาของ บุคคลผู้งดเว้นจากบาปกรรม มีปาณาติบาตเป็นต้นหรือเจตนาของบุคคลผู้กำลังบำเพ็ญวัตรปฏิบัติอยู่ (พระพุทธโฆสะเถระ, 2556: 10) ศีลนี้ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เดือดร้อนใจ เพื่อปราโมทย์ เพื่อปิติ เพื่อปัสสัทธิ เพื่อโสมนัส เพื่อการปฏิบัติโดยเอื้อเฟื้อ เพื่อความเจริญ เพื่อทำให้มาก เพื่อเป็นเครื่องประดับ เพื่อเป็นเครื่องป้องกัน เพื่อเป็นเครื่องแวดล้อม เพื่อความสมบูรณ์ ย่อมเป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายโดยส่วนเดียว เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน ความบริสุทธิ์ด้วยความสำรวมแห่งศีลดังกล่าวนี้ชื่อว่าอภิสสิล จิตที่ตั้งอยู่ในความบริสุทธิ์ด้วยความสำรวมย่อมไม่ฟุ้งซ่าน ความบริสุทธิ์แห่งจิตที่ไม่ฟุ้งซ่านชื่อว่าอภิจิต พระโยคาวจรเห็นความบริสุทธิ์ด้วยความสำรวมโดยชอบ เห็นความบริสุทธิ์แห่งจิตที่ไม่ฟุ้งซ่านโดยชอบ ความบริสุทธิ์แห่งความเห็นทั้งสองประการนี้ชื่อว่าอภิปญญา

อีกประการหนึ่งความว่า ภิกษุทั้งหลาย พืชคามและภุตคามเหล่าใดเหล่าหนึ่ง พืชคามและภุตคามเหล่านั้นทั้งหมดอาศัยแผ่นดินดำรงอยู่บนแผ่นดินจึงถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ได้ พืชคามและภุตคามเหล่านี้ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ด้วยประการฉะนี้แม้ฉันท ภิษุก็ฉันทนั้นเหมือนกัน อาศัยศีล ดำรงอยู่ในศีลแล้วเจริญทำให้มากซึ่งอริยมรรคมีองค์ 8 ย่อมถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในธรรมทั้งหลาย

อีกประการหนึ่ง บรรพชิตบวชในศาสนานี้มีจิตบริสุทธิ์ รักษาปาริสุทธิศีล 4 หมดจด สมาทานธุดงค์ 13 เรียนหลักกรรมฐานอันเหมาะแก่จริตของตน อยู่ในเสนาสนะอันสงัด ทำบริกรรมมีกสิณเป็นต้นจนเกิดฌานสมาบัติ ได้บรรลุโสดาปัตติมรรค ได้บรรลุสกทาคามีมรรค ได้บรรลุอนาคามีมรรค นี้ชื่อว่าอนุคาริยปฏิบัติ สุกตติ บรรพชิตนั้นดำรงอยู่ในอัทธภาพนั้นแล้ว ครั้นกายแตกย่อมเกิดในตระกูลใหญ่ 3 ตระกูล ในมนุษยโลกบ้าง ในเทพชั้นกามาวจร 6 ชั้นบ้าง ในภพแห่งพรหม 10 ภพบ้าง ในชั้นสุทธาวาส 5 ชั้นบ้าง ในอรุณภพ 4 บ้าง นี้ชื่อว่า คตีสุกตติของบรรพชิต

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้แสดงอานิสงส์ของศีลสมบัติไว้ดังนี้ ศีลของภิกษุใดเป็นศีลสมบัติปราศจากมลทินดีแล้ว การทรงบาตรและจีวรของภิกษุนั้นย่อมเป็นที่น่าเลื่อมใส บรรพชาของท่านก็เป็นสิ่งที่มิดผล ดวงหทัยของภิกษุผู้มีศีลบริสุทธิ์แล้ว ย่อมไม่หยั่งลงสู่ภย มีการติเตียนตนเองเป็นต้น เป็นเหมือนพระอาทิตย์ไม่หยั่งลงสู่ความมืดมน (พระพุทธโฆสะเถระ, 2546: 80) ในการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ เช่น พระภิกษุผู้บวชนั้นไม่มีการศึกษาให้เข้าใจและฝึกอบรมปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างถูกต้องแล้ว ตามปกติของบุคคลธรรมดาโดยทั่วไปจะถูกชักจูงล่อให้เพลิดเพลินหลงระเริงอยู่ในกามคุณ 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่ชอบใจ เมื่อปล่อยให้อารมณ์ที่เฝ้าครอบงำจิตใจ จิตถูกปรุงแต่งจน ราคะ โทสะ โมหะ เกิดขึ้นแล้วทั้งที่รู้ว่ามีผิดหรือถูก มีความสำนึกในสิ่งที่ชอบอยู่ แต่ก็ไม่อาจจะต้านทานความเฝ้าวนไว้ได้ลุ่มอำนาจกิเลสเสื่อมจากประโยชน์ที่ได้จากการบวชเป็นเหตุให้ต้องลาสิกขาไป ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องศึกษาวิธีระมัดระวังป้องกันให้ปลอดภัยไว้ก่อนตั้งแต่ต้น

ยิ่งในสังคมยุคปัจจุบัน คือ ยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้นทั้งพระภิกษุและคฤหัสถ์ต่างก็มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่พัฒนาเพื่อความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นจึงต้องเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ หรือภิกษุผู้บวชใหม่นั้น ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ด้วยการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยี ถือเป็นเครื่องมือสำคัญ ในยุคนี้ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ที่ทันสมัยเป็นอย่างมาก แต่การใช้เทคโนโลยีนั้นต้องรู้เท่าทัน ต้องมีสติสำรวมอินทรีย์อยู่ทุกขณะเพื่อให้เกิดความรู้เท่าทันสภาพความจริง ไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา ยิ่ง ๆ ขึ้น และประพฤติปฏิบัติด้วยการวางท่าทีที่ถูกต้อง

จากที่กล่าวมาทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาปาริสุทธิสีลในคัมภีร์วิสุทธิมรรคเพื่อจะได้ทราบหลักปฏิบัติแห่งปาริสุทธิสีลในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อความหมดจดแห่งศีลทั้งที่เป็นพระภิกษุและชาวพุทธที่สนใจต่อไป

2. ศีลในคัมภีร์วิสุทธิมรรค

คัมภีร์วิสุทธิมรรคเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนาเถรวาทสายลังกา คัมภีร์วิสุทธิมรรค เป็นวรรณกรรมที่ชาวพุทธเถรวาทอ้างอิงบ่อย ชาวพุทธเถรวาทให้ความสำคัญกับคัมภีร์วิสุทธิมรรคไม่น้อยกว่าพระไตรปิฎก บางคนอาจจะรู้จักคัมภีร์วิสุทธิมรรคมากกว่าพระไตรปิฎก ผู้รจนาคัมภีร์คือพระพุทธโฆษาจารย์ เป็นชาวอินเดียเกิดที่พุทธคยา เดินทางไปลังกาเพื่อแปลคัมภีร์นิกายเถรวาทพระสงฆ์ลังกาทดสอบความสามารถขอให้ท่านขยายความพุทธพจน์เรื่องไตรสิกขา เดิมที่มีเนื้อหา 4 บรรทัด ท่านขยายความเป็นวิสุทธิมรรค สงฆ์ลังกาทั้งในความสามารถ ยกท่านเป็นคณาจารย์ที่สำคัญองค์หนึ่งในพระพุทธศาสนา

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคแปล สีสันเทศ ปัญหากรรม 6 ได้กล่าวถึงศีลนั้นในลักษณะเป็นคำถามว่า “อะไรเป็นศีล” และมีคำตอบว่า “ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้นของบุคคลผู้เว้นจากโทษมีปาณาติบาตเป็นต้นก็ดี ของบุคคลผู้บำเพ็ญข้อวัตรปฏิบัติที่ดี เป็นศีล” (พระพุทธโฆสเถระ, 2546: 17) และในประเด็นเดียวกันของเรื่องศีลนี้ พระสารีบุตรก็ได้กล่าวไว้ ในปฏิสัมภิทามรรคในลักษณะถามตอบว่า “อะไรเป็นศีล เจตนาเป็นศีล เจตสิกก็เป็นศีล สังวรก็เป็นศีล ความไม่กำเริบก็เป็นศีล” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2523: 13) คำว่า ศีล ในความหมายได้แก่การงดเว้นจากมโนทุจริต 3 (วสิน อินทสระ, 2557: 29) คือ เจตนาเพ่งเล็งอยากได้ของเขา เจตนาปองร้ายเขา ความเห็นผิดที่เกิดขึ้นทางใจ (ปัญญา ไข่มุก, 2548: 25) คำว่าศีลในความสำรวมหรือสังวร มีความหมายถึง 5 ประการด้วยกัน คือ 1) ปาติโมกขสังวร สำรวมระวังในสิกขาบทตามภูมิขั้นของตน เช่น ศีล 5 เป็นปาติโมกข์ของอุบาสกอุบาสิกา ศีล 10 เป็นปาติโมกข์ของสามเณร สิกขาบท 227 เป็นปาติโมกข์ของภิกษุ เป็นต้น 2) สติสังวร ระวังกีดกันบาปด้วยสติ 3) ญาณสังวร ระวังกีดกันบาปด้วยญาณ คือ รู้เท่าทัน 4) ขันติสังวร ระวังกีดกันบาปด้วยความอดทน 5) วิริยสังวร ระวังกีดกันบาปด้วยความเพียรพยายาม (วสิน อินทสระ, 2557: 30) คำว่าศีลในความหมายไม่ล่วงละเมิด ได้แก่การไม่กำเริบทางกาย ทางวาจา ของผู้ที่ได้ สมาทานศีลไปแล้ว คือรักษาศีลที่ตนได้สมาทานไปแล้วให้ดี มิให้ขาด มิให้ทะลุ มิให้ต่างพร้อยหรือ เศร้าหมอง (พระธรรมธีรราชมหาวิทยาลัย (โชดก ญาณสิทธิ), 2550: 375)

นอกจากนี้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคตอนสีลนิกายได้แสดงถึงศีลไว้หลายประการตั้งแต่ศีลมีอย่างเดียว ศีล 2 อย่าง ศีล 3 อย่าง ศีล 4 อย่าง และ ศีล 5 อย่าง เฉพาะในศีล 4 ดังนี้

1. ศีลมีประเภท 2 เช่น จาริตตศีล หมายถึง การประพฤติตามสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติไว้ว่าสิ่งนี้ควรทำ วาริตตศีล หมายถึง การไม่ฝ่าฝืนสิกขาบทที่ทรงห้ามไว้ว่าสิ่งนี้ไม่ควรทำ อาภิสมจาริกศีล หมายถึง ความประพฤติอย่างสูงในสิกขาบทเล็ก ๆ น้อย ๆ พระวินัยที่พระพุทธเจ้าวางขึ้นแก่พระสงฆ์ เพื่อเป็นหลักในการประพฤติในด้านขนบธรรมเนียมและเพื่ออาจารย์ที่เหมาะสมของพระสงฆ์ **สปรียันตศีล** หมายถึง ศีลมีลาภ ยศ ญาติ อวัยวะ และชีวิต เป็นที่สุด ได้แก่ บุคคลที่ล่วงละเมิดสิกขาบทที่ตนสมทานแล้ว เพราะมีลาภเป็นเหตุ เพราะลาภเป็นปัจจัย เพราะลาภเป็นตัวยุทธ เพราะมียศเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะมีญาติเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะมีอวัยวะ เป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ และเพราะมีชีวิตเป็นเหตุ เพราะชีวิตเป็นปัจจัย เพราะชีวิตเป็นตัวยุทธ อปรียันตศีล หมายถึง ศีลไม่มีลาภ ยศ ญาติ อวัยวะ และชีวิต เป็นที่สุด ได้แก่ บุคคลที่ไม่มีจิตที่จะล่วงละเมิดสิกขาบทที่ตนสมทานแล้วเพราะลาภเป็นเหตุ เพราะลาภเป็นปัจจัย เพราะลาภเป็นตัวยุทธ เพราะยศเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะญาติเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะอวัยวะเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ และเพราะชีวิตเป็นเหตุ เพราะชีวิตเป็นปัจจัย เพราะชีวิตเป็นตัวยุทธ เป็นต้น

2. ศีลมีประเภท 3 เช่น หินศีล หมายถึง ศีลที่บุคคลสมทานปฏิบัติด้วยความเป็นผู้ต้องการยศ มัชฌิมศีล หมายถึง ศีลที่บุคคลสมทานปฏิบัติด้วยความเป็นผู้ต้องการผลบุญ ปณัตตศีล หมายถึง ศีลที่บุคคลสมทานปฏิบัติเพราะเห็นว่าศีลนี้เป็นสิ่งที่ควรทำ อัฏฐาธิปไตยศีล คือ ศีลที่บุคคลผู้ใคร่เพื่อสละทิ้งสิ่งซึ่งไม่สมควรแก่ตนผู้มีตนเป็นที่เคารพ โลกาธิปไตยศีล คือ ศีลที่บุคคลผู้ใคร่เพื่อจะหลีกเลี่ยงจากการตำหนิ ของชาวโลกผู้มีโลกเป็นที่เคารพ ฐัมมาธิปไตยศีล คือ ศีลที่บุคคลผู้ใคร่เพื่อจะบูชาความยิ่งใหญ่ของธรรมผู้มีธรรมเป็นที่เคารพ

3. ศีลมีประเภท 4 คือ ภิกขุศีล หมายถึง สิกขาบททั้งหลายที่ทรงบัญญัติไว้ และสิกขาบทเหล่าใดที่จะต้องรักษานอกเหนือจากบทบัญญัติของภิกษุณี ภิกษุณีศีล หมายถึง สิกขาบททั้งหลายที่ทรงบัญญัติปรารภเฉพาะภิกษุณี และสิกขาบทเหล่าใดที่ภิกษุณีจะต้องรักษานอกเหนือจาก บทบัญญัติของภิกษุทั้งหลาย อนุปสัมปันนศีล หมายถึง ศีล 10 ของสามเณรและสามเณรี คหฺณฐศีล หมายถึง นิจศีลหรือศีล 5 อุโบสถศีลหรือศีล 8 สำหรับอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย เป็นต้น (พระพุทธโฆสะเถระ, 2546: 16-23)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ตอนสีลนิกาย ได้แสดงถึงศีลไว้หลายประการตั้งแต่ศีลมีอย่างเดียว ศีล 2 อย่าง ศีล 3 อย่าง ศีล 4 อย่าง และ ศีล 5 อย่าง เฉพาะในศีล 4 อย่างได้แสดงปาริสุทธิศีล 4 ไว้ว่า ภิกษุเป็นผู้สำรวมด้วยพระปาฏิโมกข์สังวรศีลกับการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ ก็เพื่อพระสงฆ์ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดการสำรวมระวังในศีลปาฏิโมกข์ คือ ท่านกล่าวถึงศีลของพระภิกษุซึ่งเป็นศีลที่เป็นหลักเป็นประธาน โดยความหมายถึงการไม่ล่วงศีล การรักษาศีลที่มาในพระปาฏิโมกข์ 227 ข้อ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะป็นสิกขาบทที่ปรากฏในพระปาฏิโมกข์ หรือสิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์ ตามที่กล่าวมาก็ควมมีความสำคัญยิ่งอันภิกษุจะต้องถือปฏิบัติตามและงดเว้นกิจตามที่ทรงห้าม ซึ่งภิกษุใดประพฤติอย่างเคร่งครัดเข้มแข็ง ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีลดี มีวัตรที่ดี การบรรพชาของภิกษุนั้นไม่ไร้ผลแน่นอน ด้วยใจของพระภิกษุผู้มีศีลดีมีวัตรที่ดี ย่อมไม่หยิ่งลงสู่ภัย มีการเตือนตนเองได้ เปรียบเสมือน พระอาทิตย์จะไม่หยิ่งลงสู่ความมืด ซึ่งเป็นไปด้วยอำนาจแห่งการล่วงละเมิดซึ่งสิกขาบท 6 ประการ ที่ทรงบัญญัติไว้ เพราะการมีอาชีวะเป็นเหตุ มีการหลอกลวง

การแสวงหาลาภด้วยลาภ เป็นต้น ศิลปะคืออาชีพปาริสุทธศิลป์ การบริโภคปัจจัย 4 อันบริสุทธิ์ด้วยการพิจารณา ศิลปะคือ ปัจจัยสันนิสิตศิลป์

3. ปาริสุทธศิลป์ 4

ศิลปะในคัมภีร์วิสุทธิมรรค โดยความหมายได้แก่ พฤติกรรมที่ถูกควบคุมอย่างดี กล่าวคือควบคุมกาย วาจา ให้เรียบร้อย และรองรับกุศลธรรมทั้งหลาย โดยธรรมชาติ ได้แก่ เจตนา เจตสิกสังวร และ อวิตกกัมมะ โดยลักษณะ ได้แก่ ควบคุมพฤติกรรม โดยหน้าที่ ได้แก่ กำจัดความทุกข์โดยผล ได้แก่ ความสะอาดกาย ความสะอาดวาจา โดยเหตุใกล้ ได้แก่ ความมีหิริ คือ ความละอายต่อการทำชั่วทั้งปวง และความมีโอตตปปะ คือ มีความกลัวตัวบาปต่อการทำชั่ว โดยเนื้อหา คือปาริสุทธ 4 ประการประกอบด้วยปาติโมกข์สังวรศิลป์ อินทรีย์สังวรศิลป์ อาชีพปาริสุทธศิลป์ และปัจจัยสันนิสิตศิลป์ รายละเอียดของศิลปะแต่ละประเภทมีดังนี้

1) **ปาติโมกข์สังวรศิลป์** หมายถึง ศิลปะ คือ ความสำรวมในพระปาติโมกข์ คำว่า ปาติโมกข์ หมายถึงเอาศิลปะที่เป็นสิกขาบท เพราะว่าผู้ใดเฝ้าระวัง คือ รักษาศิลานั้น ศิลปะนั้นย่อมยังผู้นั้นให้รอด คือ ให้พ้นจากทุกข์ทั้งหลายมีทุกข์ในอบาย เป็นต้น เพราะเหตุนี้ ศิลปะนั้นท่านจึงเรียกว่า ปาติโมกข์ศิลป์ ข้อนี้เกิดจากปัจจัยอย่างน้อย 4 ประการ คือ (1) อาจารย์ มีความหมายตรงข้ามกับอนาจารย์ กล่าวคือ ภิกษุมีความเคารพอยู่ในใจเป็นผู้วางายมีหิริโอตตปปะ และเพียบพร้อมด้วยอิริยาบถ สำรวมอินทรีย์ รู้จักประมาณในโภชนะไม่นอนในยามตื่น และยามสุดท้ายของราตรี มีปัญญาและสันโดษ ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ ปราศจากความเพียร และมากไปด้วยความเคารพยำเกรงเพื่อนสหธรรมิกของตน (2) โคจร หมายถึง การเที่ยวไปโดยเว้นสถานที่ที่โคจร เช่น บ่อนการพนัน สถานที่เร่ร่อน เป็นต้น พระจุฬานาคเถระ อันเตวาลิกของ พระสมุตเถระ กล่าวว่า ปาติโมกข์สังวรศิลป์ นั้นแลคือ ศิลปะเพียงรักษาทวารทั้ง 6 ชื่อว่าอินทรีย์สังวรศิลป์ เพียงทำปัจจัยให้เกิดขึ้นโดยธรรมโดยชอบชื่อว่า อาชีพปาริสุทธศิลป์ เพียงพิจารณาปัจจัยที่ได้แล้วว่ามีอยู่แล้วบริโภค ชื่อว่า ปัจจัยสันนิสิตศิลป์ เมื่อว่าโดยตรงปาติโมกข์สังวรศิลป์ เท่านั้นชื่อว่าศิลปะปาติโมกข์สังวรศิลป์ของภิกษุใดขาดแล้ว ภิกษุนั้นไม่อาจกล่าวได้ว่าจรรักษาศิลปะที่เหลือได้ เปรียบเหมือนบุรุษศีรษะขาดแล้วจึงไม่อาจจรรักษามือเท้าชีวิตไว้ได้ ส่วนปาติโมกข์สังวรศิลป์ ของภิกษุใดไม่เสีย ภิกษุนั้นก็อาจทำศิลปะที่เหลือให้เป็นปกติได้เหมือนบุรุษศีรษะไม่ขาดก็รักษาชีวิตไว้ได้ (อง.ทสก.อ. (ไทย) 5/-/-/226)

2) **อินทรีย์สังวรศิลป์** หมายถึง ศิลปะ คือ ความสำรวมอินทรีย์ 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ด้วยสติ ไม่ให้บาปอกุศลทั้งหลายเกิดขึ้นได้ รู้ธรรมารมณด้วยমনแล้ว ไม่ถือเอาอนิมิต ไม่ถือเอาอนุพยัญชนะ คำว่า ไม่ถือเอาอนิมิต ไม่ถือเอาอนุพยัญชนะ จะเห็นจากเรื่องเล่าต่อไปนี้ คือ หญิงสะใภ้แห่งตระกูลคนใดคนหนึ่ง ทะเลาะกับสามีตกแต่งและประดับกายสวยงามระแวกเทพกัญญา ออกจากอนุราชปุระแต่เช้าตรู่ เดินไปสู่เรือนญาติในระหว่างทางได้พบ พระมหาตีสสเถระ นั้นผู้เดินจากเจตยบรรพตมาสู่อนุราชปุระ เพื่อเที่ยวบิณฑบาต เกิดมีจิตวิปลาสหวัหระดังขึ้น ฝ่ายพระเถระแลดูว่า นี้อะไร กลับได้อุสภสัญญาในพินของหญิงนั้นแล้วได้บรรลุพระอรหันต์

3) **อาชีพปาริสุทธศิลป์** มีวิธีเป็นเหตุให้สำเร็จ เรียกว่า “วิธีสาธนะ” ดังนั้น ในการสมาทานแสวงหาไม่สมควรเสีย เสพแต่ปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบริสุทธิ์ ได้แก่ ปัจจัย 4 คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช โดย

เว้นขาดจากนิมิต (พูดใบ้) โอภาส (พูดเคาะ) ปริกถา (พูดหวานล่อม) วิญญูติ (ขอตรงๆ) อาชีวาปาริสุทธิศีล หมายถึง การงดเว้นจากมิจฉาชีวะ คือ การล่อลวง (กุหนนา) การบื้อยอ (ลปนา) การทำใบ้ (เนมิตติกา) การบิบบังคับ (นิปเปสิกตา) การแสวงหาลาภด้วยลาภ (ลาภณ ลาภินิชิคิสนตา) มิจฉาชีฟ 5 ประการนั้น กล่าวเฉพาะการกระทำใบ้กายกรรม และวจีกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อันยังความหมายรู้ในอันให้ปัจจัย (แก่ตน) ให้เกิดแก่คนอื่นๆ ชื่อว่านิมิตต์ (บู้ใบ้) การที่ภิกษุเห็นเขาถือขาพินียะเดินไป จึงทำนิมิตโดยนัยว่า “ท่านทั้งหลายได้ของเคี้ยวอะไรมา” ชื่อว่า นิมิตตกมม (บอกใบ้) การพูดเกี่ยวกับปัจจัย ชื่อว่า โอภาโส (พูดเคาะ) การที่ภิกษุเห็นเด็กเลี้ยงโคแล้วแสวงถามว่า “ลูกโคเหล่านี้ เป็นลูกโคนมหรือลูกโคเปรียง” เมื่อเขาตอบว่า “ลูกโคนมเจ้าข้า” แล้วทำโอภาสอันพูดเคาะได้โดยนัยว่า “ไม่ใช่ลูกโคนมกระมังถ้าเป็นลูกโคนม พวกภิกษุคงได้นมสดบ้าง” เป็นต้นจนเด็กเหล่านั้นต้องไปบอกบิดามารดาให้ถวายนมสด (แก่เธอ) เป็นอาทิชื่อว่า โอภาสกมม (พูดเคาะได้) การพูดเฉียด (วัตถุที่ประสงค์) ชื่อว่า สามนตชุปปา (การพูดเลียบเคียง)

4. ปัจจัยสันนิสิตศีล หมายถึง ศีลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 พระศาสดาทรงเน้นให้สาวกพิจารณาโดยแยบคาย ไม่บริโภคน้ำอย่างขาดสติในการใช้สอยในขณะนั้น คือ 1) การพิจารณาการนุ่งห่มจีวร หมายถึง ขณะการใช้สอยจีวร ภิกษุพึงพิจารณาโดยแยบคาย แล้วนุ่งห่มจีวร เพียงเพื่อบำบัดความหนาว เพื่อบำบัดความร้อน เพื่อบำบัดสัมผัสอันเกิดจากเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย และเพียงเพื่อกบปิดอวัยวะอันให้เกิดความละอาย 2) การพิจารณาการบริโภคบิณฑบาต หมายถึง ขณะบริโภคบิณฑบาตภิกษุพึงพิจารณาโดยแยบคาย แล้วฉันบิณฑบาต ไม่ให้เป็นไปเพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ไม่เป็นไปเพื่อความเมาเมามันเกิดก้างกลางกาย ไม่ให้เป็นไปเพื่อประดับไม้ให้เป็นไปเพื่อตกแต่ง แต่ให้เป็นไปเพียงเพื่อความตั้งอยู่ได้แห่งกายนี้ เพื่อความเป็นไปได้ออรรถภาพ เพื่อความสิ้นไปแห่งความลำบากทางกาย เพื่ออนุเคราะห์แก่การประพฤติพรหมจรรย์ ด้วยการทำอย่างนี้ เราย่อมระงับเสียได้ ซึ่งทุกเวทนาเก่าคือความทิว และไม่ทำทุกขเวทนาใหม่ให้เกิดขึ้น 3) การพิจารณาการใช้สอยเสนาสนะ หมายถึง ขณะบริโภคใช้สอยเสนาสนะภิกษุพึงพิจารณาโดยแยบคาย แล้วใช้สอยเสนาสนะเพียงเพื่อบำบัดความหนาว เพื่อบำบัดความร้อน เพื่อบำบัดสัมผัสอันเกิดจากเหลือบ ยุง ลม แดดและสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย เพียงเพื่อบรรเทาอันตรายอันพึงมี จากดินฟ้าอากาศ และเพื่อความเป็นผู้นอนได้อย่างดีในที่หลีกเร้นสำหรับภาวนา 4) การพิจารณาการบริโภคคิลานเภสัช หมายถึง ขณะบริโภคใช้สอย ภิกษุพึงพิจารณาโดยแยบคาย แล้วใช้สอยหรือบริโภคเภสัชบริวารอันเกื้อกูลแก่คนไข้ เพียงเพื่อบำบัดทุกขเวทนาอันบังเกิดขึ้นแล้วมีอาพาธต่างๆ เป็นมูลเพื่อความเป็นผู้ไม่มีโรคเบียดเบียนเป็นอย่างยิ่ง

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้แสดงองค์ธรรมที่เป็นเหตุปัจจัยสนับสนุนให้ปาริสุทธิศีลแต่ละข้อมีความบริสุทธิ์ และมีความตั้งมั่นไว้ว่า

ปาติโมกขสังวรศีล ชื่อว่าเทสนาสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ได้ด้วยการแสดงอาบัติมีศรัทธาเป็นเหตุให้สำเร็จ เพราะการบัญญัติสิกขาบทเป็นสิ่งที่เกินวิสัยของพระสาวก เพราะเหตุที่นั้นบุคคลพึงสมาทานเอาสิกขาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้แล้วอย่างไม่มีพิเศษเหลือไม่กระทำอาลัยแม้ในชีวิต

อินทริยสังวรศีล ชื่อว่าสังวรสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ด้วยตั้งใจสังวรสำรวมระวัง มีสติเป็นเหตุให้สำเร็จ เพราะอินทริยทั้งหลายที่ตั้งมั่นอยู่ด้วยสติแล้ว เป็นสภาพอันบาปธรรมทั้งหลายมีอภิขมาจะพึงรู้ไหลเข้าไปมิได้

อาชีวาปาริสุทธิศีล ชื่อว่าปรีญญูสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ด้วยการแสวงหาปัจจัยของผู้ละอเนสนาแล้วมีวิริยะเป็นเหตุให้สำเร็จ เพราะวิริยะที่ปรารภโดยชอบแล้วเป็นการประหาณมิจฉาอาชีวะ เพราะฉะนั้นพึง

ละอนเสนา คือ การแสวงหาอันไม่สมควร อันไม่เหมาะสม แล้วอิงอาศัยซึ่งปัจจัยทั้งหลายอันเกิดขึ้นโดยความบริสุทธิ์เท่านั้น

ปัจจัยสันนิสตีล ชื่อว่าปัจจัยเวกชนสุทธิเพราะบริสุทธิ์ด้วยการพิจารณา มีปัญญาเป็นเหตุให้สำเร็จ เพราะผู้มีปัญญาก็สามารถมองเห็นโทษและอานิสงส์ของปัจจัยทั้งหลายได้ พึงละความกำหนัดยินดีในปัจจัย และพิจารณาปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมสม่ำเสมอ (พระพุทธโฆสเถระ, 2546: 62)

ยังมีหลักธรรมที่สนับสนุนให้ปาริสุทธิตีลมีความผ่องแผ้วหรือเกิดความเศร้าหมองได้อีก นั่นคือ เมถุนสังโยค 7 ประการ มี 1) สมณะหรือพรหมณ์บางคนในโลกนี้ ปฏิญญาว่าเป็นพรหมจรรย์อย่างถูกต้อง ไม่ประพฤติกิจสองต่อสองกับมาตุคาม แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจด้วยการที่มาตุคามอาบน้ำให้ ลูบไล้ให้นวดพั้นให้ 2) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจในการหัวเราะกระซิกกระซี้เล่นหัวและยังล้อเลียนกับสตรีเพศอยู่ 3) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจในการเพ่งดูจักขุแห่งสตรีเพศด้วยจักขุของตน หรือในการสบตานั่น 4) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจเมื่อได้ยินเสียงพูดจาหรือเสียงหัวเราะเสียงขบร้องของสตรีเพศ ในที่นอกฝานอกกำแพงนั้น 5) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่เมื่อนึกถึงเรื่องที่เคยหัวเราะเล่นหัวกับสตรีแล้วเกิดความยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจ 6) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่เห็นคหบดีหรือบุตรของคหบดีผู้เพียบพร้อมด้วยกามคุณ 5 บำเรอตนอยู่แล้วกระหิณยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจ 7) ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยมุ่งปรารถนาจะได้เป็นเทพเจ้าหรือเทพองค์ใดองค์หนึ่งด้วยศีลวัตรหรือด้วยพรหมจรรย์อันนี้ แล้วยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจกับการทำเช่นนั้น

ผู้ที่ล่วงพ้นเมถุนสังโยคทั้ง 7 ประการนี้ไม่ได้ ชื่อว่าเป็นความขาด ความทะลุ ความต่างและความพร้อยแห่งพรหมจรรย์ พรหมจรรย์ของเขาจะชื่อว่าบริสุทธิ์ไม่ได้เลยและเขาย่อมไม่สามารถล่วงพ้นจากชาติ ชรา พยาธิ และมรณะได้ (อง.สตุตทก. (ไทย) 23/50/83-84) ธรรม คือ หิริและโอตตปปะ การเห็นโทษแห่งศีลวิบัติ และเห็นคุณแห่งศีลสมบัติ การเว้นจากเมถุนสังโยคทั้ง 7 ประการ ทั้งหมดเป็นธรรมที่สนับสนุนให้ปาริสุทธิตีลเกิดขึ้นและมีความผ่องแผ้ว บริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง และมีธรรมคือ ศรัทธา สติ วิริยะ ปัญญา ที่ผู้ปฏิบัติในปาริสุทธิตีลจะต้องทำให้เกิดมีขึ้นในตนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ปาริสุทธิตีลมีความบริสุทธิ์ เป็นฐานของกุศลธรรมที่ยิ่งขึ้นไป

4. คุณค่าของปาริสุทธิตีล 4

พระภิกษุในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหนึ่งในพุทธบริษัททั้ง 4 ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ พระภิกษุมีความโดดเด่นและมีความสำคัญถือเป็นกำลังหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การบวชเป็นพระภิกษุเป็นประเพณีสืบเนื่องในพระพุทธศาสนาที่คนไทยถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน (ธรรมปราโมทย์, 2535: 43) การบวชเป็นพระภิกษุ ถ้ากล่าวกันตามประเพณีที่มีมา เรามักจะได้ยินกันว่า บวชเพื่อทดแทนพระคุณพ่อแม่ แต่ถ้าในมุมมองของพระพุทธศาสนาแล้ว นั้นยังไม่ใช่เหตุผลหลักในการบวช เพราะถ้าเรายังไม่ฝึกฝนอบรมตนให้ดีขึ้น ก็จะไม่มีความดีอะไรไปทดแทนพระคุณพ่อแม่ ดังนั้นวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องเป็นอันดับแรกของการบวช คือ บวชเพื่อแก้ไขนิสัยไม่ดีของตัวเอง การที่เราบวช ความเป็นพระก็เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

เพราะฉะนั้นทันทีที่บวชผู้บวชต้องรู้ว่า ต่อแต่นี้ไปข้าพเจ้าไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมายไทยเท่านั้น แต่ต้องดำรงในทางพระธรรมวินัย เพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ภิกษุ ก็จะไม่เป็นภัยอันตรายสำหรับภิกษุ

ในคัมภีร์สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค พระผู้มีพระภาค ตรัสถึงความสำคัญของศีลสัมปทาความถึงพร้อมด้วยศีล ซึ่งหมายถึง ปาริสุทธศีล 4 มีความปรากฏว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิตฉันใด สีสัมปทาที่เป็นตัวนำเป็นบุพนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมืองค์ 8 ฉะนั้น” (ส.ม. 19/50/44) ใน ทุตติยเอกธัมมเปยยาลวรรค มีความปรากฏว่า “ภิกษุทั้งหลาย ธรรมอันเป็นเอกมียุพาการะมาก เพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมืองค์ 8 ธรรมอันเป็นเอก คือ สีสัมปทา” (ส.ม. 19/64/49) ใน พลกรณียวรรคพิชสูตร มีความปรากฏว่า “ภิกษุทั้งหลาย พืชคามและภุตคามทั้งหมดล้วนอาศัยแผ่นดิน ดำรงอยู่บนแผ่นดิน จึงเจริญงอกงามเติบโตได้ ฉะนั้น ภิกษุทั้งหลายก็ฉะนั้นเหมือนกันอาศัยศีล ดำรงอยู่ในศีลแล้ว เจริญอริยมรรคมืองค์ 8 ทำอริยมรรคมืองค์ 8 ให้มาก ย่อมถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในธรรมทั้งหลาย” (ส.ม. 19/150/80)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าให้ความสำคัญต่อศีลและการรักษาศีลพระองค์ได้ตรัสถึงความสำคัญของศีลไว้ในหลายแห่งตามที่กล่าวมาแล้วและจากการศึกษาปาริสุทธศีลใน คัมภีร์วิสุทธิมรรค สามารถนำมาสรุปเป็นคุณค่าของปาริสุทธศีลได้ดังนี้คือ คุณค่าหรือความบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นทางกาย ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ระดับคือ คุณค่าหรือความบริสุทธิ์ในปัจจุบันชาติ คุณค่าหรือความบริสุทธิ์ในชาติหน้า และคุณค่าหรือความบริสุทธิ์สูงสุดคือพระนิพพาน คุณค่าความบริสุทธิ์ในชาตินี้ คือ การดำเนินชีวิตที่มีความสุข มีความสงบ ไม่เดือดร้อนเป็นทุกข์กายหรือทุกข์ใจ คุณค่าหรือความบริสุทธิ์ในชาติหน้า คือ การได้บังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ หรืออย่างน้อยได้เกิดมาเป็นมนุษย์อีกครั้ง ไม่ต้องพลัดตกไปสู่อบาย คือ เกิดเป็นสัตว์นรก เปรต อสุรกายหรือสัตว์เดรัจฉาน คุณค่าหรือความบริสุทธิ์สูงสุดคือ การกำจัดกิเลสอาสวะ เพื่อบรรลุมรรคผลนิพพาน ดังธรรมภาษิตของท่าน พระสีลวเถระ แสดงธรรมด้วยคาถาเหล่านี้ ในสีลวเถรคาถาว่า กุลบุตรในสัตว์โลกนี้ผู้ใคร่ประโยชน์ พึงศึกษาศีลนั้นแหละให้เป็นอันศึกษาดีแล้วในโลกนี้เพราะศีลที่รักษาแล้วย่อมนำมาสมบัติทุกประเภทมาให้ได้ ผู้มีปัญญาเมื่อปรารถนาความสุข 3 อย่าง คือ การสรรเสริญ 1 การได้ความปลื้มใจ 1 การตายไปแล้วบันเทิงในสวรรค์ 1 ควรรักษาศีล เพราะผู้มีศีล มีความสำรวมย่อมได้มีตรามาก ส่วนผู้ทุศีล ประพฤติแต่ความชั่ว ย่อมแตกต่างจากมิตรศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้งเป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลายเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้น พึงชำระศีลให้บริสุทธิ์ สังวรศีล เป็นเครื่องกันทุจริต ทำจิตให้ร่าเริงและเป็นทางสำหรับหยั่งลงมหาสมุทร คือ นิพพานของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ เพราะฉะนั้น ควรชำระศีลให้บริสุทธิ์ศีลเป็นกำลังหาสิ่งเปรียบปานมิได้ เป็นอาวุธชั้นเยี่ยม เป็นอาภรณ์อันประเสริฐ เป็นเกราะบังอย่างน่าอัศจรรย์ ศีลเป็นสะพานอันมีพลังมาก มีกลิ่นหอมอย่างยิ่ง เป็นเครื่องลูบไล้อย่างประเสริฐซึ่งเป็นเหตุให้ผู้มีศีล มีชื่อเสียงระบือไปทั่วทุกทิศ ศีลเป็นกำลังที่ดีเลิศ เป็นเสบียงเดินทางชั้นเยี่ยม เป็นยานพาหนะชั้นประเสริฐ ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้มีศีลไปได้ทั่วทุกทิศ คนพาลมีใจไม่ตั้งมั่นในศีล ย่อมได้รับการติฉินนินทาในโลกนี้ และตายไปแล้ว ย่อมได้รับทุกข์ทมนัสในอบายภูมิ ย่อมได้รับทุกข์ทมนัสในที่ทั่วไป ชีรชนตั้งมั่นดีในศีล ย่อมได้รับชื่อเสียงในโลกนี้ และตายไปแล้ว ย่อมได้รับสุขโสมนัสในสวรรค์ ย่อมได้รับสุขโสมนัสในที่ทั่วไป ศีลเท่านั้นเป็นเลิศในโลกนี้ ส่วนผู้มีปัญญาเป็นผู้สูงสุดทั้งในหมู่มนุษย์และหมู่เทวดา ชัยชนะก็เพราะศีลและปัญญา” (ขุ.วิ 26/608-619/445-446) ใน อินทริยสังวรสูตร ว่าด้วยอินทริยสังวร ภิกษุทั้งหลาย เมื่ออินทริยสังวรไม่มี ศีลของบุคคลผู้มีอินทริยสังวรวิบัติ ชื่อว่ามีเหตุถูก

ขจัดแล้ว เมื่อศิลปินไม่มี สัมมาสมาธิของบุคคลผู้มีศีลวิบัติ ชื่อว่ามีเหตุถูกขจัดแล้ว เมื่อสัมมาสมาธิไม่มี ยถาภูตญาณทัสสนะ ของบุคคลผู้มีสัมมาสมาธิวิบัติ ชื่อว่ามีเหตุถูกขจัดแล้ว เมื่อยถาภูตญาณทัสสนะไม่มี นิพพิทาและวิราคะ ของบุคคลผู้มียถาภูตญาณทัสสนะวิบัติ ชื่อว่ามีเหตุถูกขจัดแล้ว เมื่อนิพพิทาและวิราคะไม่มี วิมุตติญาณทัสสนะ ของบุคคลผู้มีนิพพิทาและวิราคะวิบัติ ชื่อว่ามีเหตุถูกขจัดแล้ว ภิกษุทั้งหลายเมื่ออินทริยสังวรมี ศีลของบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยอินทริยสังวร ชื่อว่ามีเหตุสมบูรณ์ ฯลฯ วิมุตติญาณทัสสนะของบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยนิพพิทาและวิราคะ ชื่อว่ามีเหตุสมบูรณ์ เปรียบเหมือนต้นไม้ที่มีกิ่งและใบสมบูรณ์ สะเก็ด เปลือก กระพี้ แม้แก่นของต้นไม้ นั้น ย่อมถึงความสมบูรณ์ (อ.ปญจก. 22/50/518-519) การเห็นคุณค่าของศีลนั้นมีความปรากฏในอังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต ว่าครั้งนั้นพระอุบาลีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับถวายอภิวาท แล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบท ทรงแสดงปาติโมกข์ แก่เหล่าสาวกโดยอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไรหนอ พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “อุบาลี ตถาคต บัญญัติสิกขาบทแสดงปาติโมกข์แก่เหล่าสาวกโดยอาศัยอำนาจประโยชน์ 10 ประการ” คือ 1) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ 2) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ 3) เพื่อข่มบุคคลผู้เกียติ 4) เพื่อความอยู่ผาสุกแก่เหล่า ภิกษุผู้มีศีลดีงาม 5) เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน 6) เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต 7) เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส 8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่ยังเลื่อมใสแล้ว 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งศีลธรรม 10) เพื่อเอื้อเฟื้อวินัย (อง.ทสก. (ไทย) 24/31/81)

จากการศึกษาเรื่องปรีสุทธศีลทำให้มีข้อสรุปได้ว่ากุลบุตรเมื่อบรรพชาอุปสมบทโดยมุ่งถึงความหลุดพ้น ก็ต้องตั้งใจรักษาศีลให้บริสุทธิ์ย่อมจะทำให้จิตใจมีความสุขที่ไฉไลแว่นจากบาปกรรม ย่อมไม่ละเมียดสิกขาบท เมื่อมีความสุขใจย่อมจะรักษาพรหมจรรย์คือสามารถดำรงความเป็นพระภิกษุได้ทำให้ไม่มีความกังวลใจเรื่องระเบียบวินัยทำให้เบิกบานใจ ดังนั้นภิกษุควรได้ศึกษาเรื่องสังวร ในปรีสุทธศีลสังวรศีลในโลกยุคใหม่วิถีชีวิตของ พระสงฆ์กับสังคมไทยควรมีบทบาทและภารกิจอย่างไร ย่อมหนีไม่พ้นที่จะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ พระสงฆ์เองที่ต้องดำเนินไปภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัยและความสัมพันธ์กับสังคมในส่วนรวมว่ามีขอบเขต มากน้อยเพียงใด ดังนั้นศีลหมายถึงระเบียบวินัยข้อบังคับให้ประพฤติดีงามเพื่องดเว้นจากบาปกรรม และไม่ล่วง ละเมียดสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วประโยชน์ของศีลในขั้นพื้นฐาน คือทำให้กาย วาจา ใจสงบ ไม่เบียดเบียนตนเอง และ ผู้อื่นทำให้สามารถที่จะทำให้จิตสงบได้ง่ายในการทำสมาธิในระดับของบรรพชิตศีล จะมีจำนวนมาก เพื่อกำกับให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรสามารถครองตนในสมณภาวะได้อย่างสมบูรณ์และเอื้อต่อการประพฤติพรหมจรรย์ในขั้นสูงต่อไปได้

5. บทสรุป

จากการศึกษาปรีสุทธศีล 4 ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค สรุปสาระสำคัญได้ว่า ปรีสุทธศีล 4 เป็นหลัก ปฏิบัติเพื่อความบริสุทธิ์หมดจดแห่งศีลของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา คุณค่าที่เกิดขึ้นทางกาย ต้องมุ่งเน้น ฝึกตนจากการรักษาศีล รักษาพระวินัย ไม่กระทำความชั่วอันเป็นบ่อให้เกิดการขาดจากศีล เพื่อการป้องกันไม่ให้เกิด สิ่งอันทำให้ศีลมัวหมอง เพื่อประคับประคองนิสัยที่ดีในตัวให้เจริญงอกงามขึ้นเพราะบุคคลที่ควรบูชา จะเป็น แบบอย่างที่ดีให้เราดูและปฏิบัติตาม คุณค่าด้านการสำรวม เป็นการพัฒนาความสำรวม ยกระดับจิตใจให้อยู่ใน

สติด้วยการพยายามอดทนอดกลั้นต่อกิเลส และรักษาอาการอันน่าเลื่อมใส น่ายกย่อง ความบริสุทธิ์ในการสำรวมทวารทั้ง 6 อินทรีย์สังวรนี้จะบริสุทธิ์ได้ก็ด้วยกำลังของสติ คุณค่าด้านอาชีพ ความบริสุทธิ์ในการเลี้ยงชีพ สิ่งใดที่ไม่ถูกต้องด้วยพระธรรมวินัย จะไม่ก้าวล่วงเด็ดขาด ถึงแม้ชีวิตต้องตกต่ำหรือตายไปก็ยอม แต่ไม่ยอมผิดศีลแม้เพราะลาภ ยศ หรือญาติ หรือเพราะชีวิต เพราะชีวิตเป็นไปเพื่อทุกข์จึงรักษาพระธรรมวินัยดีกว่า อาชีพปาริสุทธิศีลนี้ จะบริสุทธิ์ได้ก็ด้วยกำลังของวิริยะ และคุณค่าด้านการใช้สอยปัจจัย ความบริสุทธิ์ในการรับปัจจัย ขณะที่พระภิกษุจะรับปัจจัย 4 ต้องพิจารณาเสียก่อนว่า ควรแก่สมณะหรือไม่ ถ้าไม่ควรก็ไม่รับ การใช้เครื่องนุ่งห่มก็เช่นกัน ต้องพิจารณาก่อนว่านุ่งห่มเพื่ออะไรมิใช่เพื่อความสวยงาม แต่เพื่อกันความหนาว ความร้อน แดดต่าง ๆ เป็นต้น อันเป็นเหตุไม่สะดวกแก่การเจริญสมณะธรรม

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539.
- ธรรมปราโมทย์. (2435). **บวชจริง เรียนจริง ปฏิบัติจริง ได้ผลจริง คู่มือสำหรับพระแท้**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ลิเบอร์ตี เพรส.
- ปัญญา ใบบางยาง. (2548). **ธรรมอธิบาย หลักธรรมในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ). (2550). **คำบรรยายวิปัสสนากรรมฐาน**. กรุงเทพฯ: บริษัท ประยูร วงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.
- พระพุทฺธโฆสเถระ. (2546). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัทธนาเพรส จำกัด.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2523). **วิสุทธิมรรคแปล ภาค 1 ตอน 1**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

การบริหารจัดการการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์”
เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนเมืองพัทยา 11 (มัธยมสาธิตพัทยา)

Administration of Learning Management Through Educational Innovation
“Historical Film” to Promote Morality, Patriotism, Religion, and Monarchy for
Secondary School Students 6 Muang Pattaya 11 School
(Pattaya Demonstration Secondary School)

ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร

Ntapat Worapongpat

ศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมชุมชน ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยว และการศึกษา

Center for Knowledge Transfer, Technology, Community Innovation,

Entrepreneurship, Tourism and Education

จุฑารัตน์ นีรันดร์

Jutharat Nirundorn

พรเพชร รานี

Pornpetch Rani

ณอพิชชญา วสันต์วีวัฒน์

Cherpitchaya WasanWeerawat

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Education Bangkok Thonburi University

E-mail: dr.thiwat@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 มีนาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” 3) เปรียบเทียบการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนเมืองพัทยา 11 (มัธยมศึกษาสัตตพัตยา) สังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 40 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ แบบทดสอบวัดการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ (เกี่ยวกับความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์) และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าสถิติที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” มีประสิทธิภาพ (E 1 / E 2) เท่ากับ 82.75/83.54 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” มีทักษะการคิดทางด้าน คุณธรรม จริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” มีทักษะการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.23$)

คำสำคัญ : นวัตกรรมทางการศึกษา, สื่อการจัดการเรียนการสอน, การสร้างสื่อภาพยนตร์ประวัติศาสตร์

ABSTRACT

Creating historical film media to promote morality, ethics, patriotism, religion, and monarchy for Grade 12 students. Pattaya City 11 School (Pattaya Sathit Secondary School) The objectives of this study are to: 1.) examine the effectiveness of educational innovations. “Historical film” to promote morality, ethics, patriotism, religion, and monarchy for grade 12; 2) compare the historical thinking skills of grade 12 students after learning management with educational innovations in “Historical film”; 3) compare historical perceptions after learning management with educational innovations in “Historical film” for Grade 12 students; and 4) study the satisfaction of students towards learning management through educational innovations. “Historical film”, to promote morality, ethics, patriotism, religion, and monarchy for students of Mathayom Suksa 6/1 Pattaya City 11 School (Pattaya Sathit Secondary School)

under Pattaya City Chonburi Province, 40 students in the first semester of the academic year 2022. The research instruments were “historical films”. The tools used for data collection includes: Historical Thinking Skills Quiz, Historical Perception Test (regarding patriotism, religion, monarchy) and the satisfaction questionnaire of Grade 12 students towards innovative learning management in education. “Historical film”. We analyze the data by finding the percentage, Mean standard deviation, and the t-test (t-test)

The results of the data showed that

1. Plans for learning management through educational innovations “Historical film” are effective (E 1 / E 2) is 82.75/83.54 which meets the specified criteria.

2. Grade 12 students who have learned with innovative educational learning management methods. “History film”. Their critical thinking skills in morality, ethics, patriotism, religion, and monarchy after school were significantly higher than before at the .05 level.

3. Grade 12 students, learning management through educational innovations “Historical film”.

There was a statistically significantly higher level of historical perception skills after school than before at .05.

4. Satisfaction of grade 12 students towards learning management through educational innovations “Historical film”. The overall picture was at a high level ($\bar{X}$ = 4.16, SD. = 0.23).

Keywords: Educational innovations, instructional media, historical film production

1. บทนำ

“ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” เป็นนวัตกรรม ที่กลุ่มของเรานำมาจัดการเรียนรู้ เป็นวิธีที่ใช้ในการเตรียมตัวและฝึกซ้อมของนักแสดง คิดค้นโดย Constantin Stanislavski มีจุดมุ่งหมายให้นักแสดงสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร ผ่านการกระทำของนักแสดง ทั้งสีหน้าและท่าทางที่มีความสมจริงและเป็นธรรมชาติมากที่สุด จึงเป็นแนวคิดในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้คนในอดีตกับผู้เรียนในปัจจุบันได้ อย่างเป็นรูปธรรมกล่าวถึงเทคนิคการละครทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์และความแตกต่างของมุมมองทางประวัติศาสตร์การนำนวัตกรรมละครประวัติศาสตร์มาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ จึงน่าจะกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ และ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้ (ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร และพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ: 2565).ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองพัทยา 11 (มัธยมสาธิตพัทยา) สังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรี ได้ทำการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน (เอกนรินทร์ คงชุม, ธนาถล สมบูรณ์, วีระ วงศ์สรรค์, ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร: 2565) เนื่องจากรายวิชาประวัติศาสตร์มีเนื้อหาค่อนข้างมาก ครูผู้สอนส่วนใหญ่จะเน้นให้นักเรียนท่องจำ โดยเฉพาะ

เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์อีกทั้งปัญหาจากครูผู้สอนยังขาดความรู้ด้านประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้ง จึงทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่สามารถเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องเลือกวิธีการสอนให้ตรงตามเป้าหมายซึ่งอาจใช้วิธีการสอนทั่วไป (ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, วารินทร์ อธิพิล, ทรงยศ เพ็ญศิริ และขวัญเดือน พรหมสร: 2565). หรือวิธีการสอนเฉพาะทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งใช้สื่อสนับสนุนการสอน เช่น การใช้หลักฐานเอกสารชั้นต้น การใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นสื่อ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ควรมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์จึงควรมีวิธีการหรือเทคนิคที่หลากหลายตอบสนองให้นักเรียนมีการเรียนรู้มีลักษณะที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญเปิดโอกาสให้นักเรียนมีการทำกิจกรรมหรือเรียนรู้แบบการทำงานร่วมกัน จากนั้น กลุ่มของเรา ได้ศึกษาค้นหานวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันสมัยหรือดึงดูดความสนใจของผู้เรียนมากขึ้นทางกลุ่มของเราจึง นำนวัตกรรมภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ มาประยุกต์จัดการเรียนการสอนเพื่อ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ให้กับนักเรียน (ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, วีรเทพ ชลทิตา, วัชรธิดา ศิริวัฒน์ และปรีญา ศรีจันทร์ : 2565).

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจการ สร้างสื่อภาพยนตร์ประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเป็นการฝึกฝนทักษะการคิดและการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ การตรวจสอบประเมินข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เช่น สภาพแวดล้อม ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึของผู้คนในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ และยอมรับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวัฒนธรรมทางการศึกษา ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชาภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์”

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมทางการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยทดลอง พื้นที่วิจัย คือโรงเรียนเมืองพัทยา 11 (มัธยมสาธิตพัทยา) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองพัทยา 11 (มัธยมสาธิตพัทยา) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 187 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนเมืองพัทยา 11 (มัธยมสาธิตพัทยา) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 40 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มี 4 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถามบทเรียนออนไลน์ วัฒนธรรมทางการศึกษา ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ 2) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านบทเรียน จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 40 ตัวเลือก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นข้อสอบชุดเดียวกัน และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียน

4. สรุปผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชา ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภาพยนตร์ประวัติศาสตร์การจัดการเรียนรู้ ผ่านบทเรียนออนไลน์ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทย เรื่อง รายวิชาภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การจัดการเรียนรู้ ผ่านบทเรียนออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 16.87 ค่าเฉลี่ยหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 23.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 1.38 และหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 4.57 ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม (t-test) ก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 66.79 และหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 27.91 จากผลการศึกษาจึงสรุปได้ว่าผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังผ่านบทเรียนออนไลน์ Mobile Learning รายวิชาภาษาไทย รายวิชาภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ดีกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์ รายวิชาภาษาไทย รายวิชาภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภาษาไทย เรื่อง รายวิชาภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การจัดการเรียนรู้ ผ่านบทเรียนออนไลน์ Mobile Learning

ลำดับ	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$\bar{x}$	S.D	t	n
1	ก่อนเรียน	17.87	1.38	67.79	30
2	หลังเรียน	22.30	4.57		

วัตถุประสงค์ที่ 2. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ รายวิชาภาษาไทย ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน ที่มีต่อการเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์รายวิชาภาษาไทย ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์ ในระดับมาก ผลการประเมินคะแนนเฉลี่ยทุกด้าน เท่ากับ 4.06 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.89 ($\mu = 4.06$, $\sigma = 0.89$) เมื่อวิเคราะห์ในแต่ละด้านพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจด้านรูปแบบการนำเสนอมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 4.05 อยู่ในระดับมาก และ ด้านเนื้อหาบทเรียน มีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 4.04 อยู่ในระดับมากตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน ที่มีต่อการเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์รายวิชาภาษาไทย ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

รายการประเมิน	$\sum x$	$\bar{x}$	S.D	แปลความหมาย
1. ด้านเนื้อหาบทเรียน				
1.1 เนื้อหา เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	122	4.07	0.85	มาก
1.2 การจัดเนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน	125	4.17	0.82	มาก
1.3 เนื้อหาเรียงลำดับจากง่ายไปสู่ยาก	123	4.10	0.87	มาก
1.4 ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน	122	4.07	0.96	มาก

รายการประเมิน	$\sum X$	$\bar{x}$	S.D	แปล ความหมาย
1.5 เนื้อหา ภาษา รูปแบบตรงกับความต้องการ และความสนใจ และความต้องการของนักเรียน	114	3.80	0.87	มาก
เฉลี่ย	4.04			มาก
2. ด้านรูปแบบการนำเสนอ				
2.1 บทเรียนออนไลน์ สวยงาม ทำให้ดึงดูดความสนใจ	118	3.93	0.96	มาก
2.2 ตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย	117	3.90	0.91	มาก
2.3 มีกิจกรรมหลากหลาย ไม่น่าเบื่อ	119	3.97	0.87	มาก
2.4 การเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์ ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาวิชาเพิ่มมากขึ้น	129	4.30	0.90	มาก
2.5 ภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อหา ช่วยให้เข้าใจยิ่งขึ้น	125	4.17	0.93	125
2.6 นักเรียนสามารถทบทวน ทำความเข้าใจและทำกิจกรรมได้ด้วยตนเอง	128	4.27	0.85	128
เฉลี่ย	4.09			มาก
3. ด้านการวัดและประเมินผล				
3.1 มีการประเมินความรู้ก่อนการเรียนรู้	115	3.83	0.93	มาก
3.2 นักเรียนทราบผลการเรียนรู้ของตนเอง	132	4.40	0.71	มาก
3.3 มีการประเมินผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้	127	4.23	0.80	มาก
3.4 การประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน	117	3.90	0.91	มาก
3.5 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น	117	3.90	0.83	มาก
เฉลี่ย	4.05			มาก
เฉลี่ยทุกด้าน	1825	4.06	0.89	มาก

5. อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม นวัตกรรมทางการศึกษาผ่านภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ เป็นการนำนวัตกรรมมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับยุคสมัย นักเรียน เห็นภาพประวัติศาสตร์เป็นนามธรรมมากขึ้น ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้าน รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ได้ดีซึ่งสอดคล้องกับ ฐานพัชร วรพงศ์พัชร, อรอนงค์ พงษ์กลาง, มธุรส สกุลทอง, ปวันรัตน์ ทรงนวน, พัชกรฤกษ์สมจิตพันธ์โชติ อนุรักษ์ธรรมานนท์. (2565).

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษาภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วยให้ผู้เรียนมี

ความรู้ความเข้าใจที่คงทน สามารถพัฒนาตนเอง ผูกพันให้มีทักษะการสื่อสารเน้นการทำงานเป็นทีมคุณค่าของการเรียนรู้แบบรวมพลังว่า 1) ผู้เรียนมีความเข้าใจ เพราะมีความรู้ที่คงทน ผู้เรียนที่เข้าใจสามารถอธิบาย แปลความหมาย นำความรู้ไปใช้ ประยุกต์ความรู้ได้ 2) ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ ทั้งความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการคิด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ พัฒนาจนเกิดสมรรถนะที่พึงประสงค์ 3) ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนที่ได้รับการบ่มเพาะเป็นระยะๆ 4) ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะการสื่อสาร จากการสนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เขียนรายงาน เป็นต้น 5) ผู้เรียนได้รับการฝึกให้ทำงานเป็นทีมคนเก่งช่วยเหลือคนเรียนช้าคนที่ถนัดกว่าช่วยเหลือคนถนัดน้อยกว่าฝึกการเป็นผู้ให้อย่างกระฉับกระเฉง อีกทั้งเป็นการบ่มเพาะวิถีประชาธิปไตย อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาความตระหนักแห่งตนความตระหนักต่อสังคม ตลอดจนทักษะการสร้างมนุษยสัมพันธ์กัน ช่วยเหลือกัน และ 6) ผู้เรียนได้รับพัฒนาให้เป็นนักสืบสอบ นักสร้างนวัตกรรม ผ่านการทำโครงการหรือการทำวิจัยสู่การเป็นผู้แก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณสร้างองค์ความรู้ใหม่ นวัตกรรมประเภทต่างๆ อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญสู่การมีสัมมาชีพเพื่อการมีสัมมาชีพในอนาคต สร้างรายได้ให้กับประเทศและเผยแพร่ไปยังประเทศข้างเคียงในระดับอาเซียนและระดับโลกซึ่งสอดคล้องกับ ฐานพัชร วรพงศ์พัชร, ชัชวรินทร์ จันทรวงุณ, จิรวดี เหลาอินทร์, พรทิพย์ คุณธรรม, มนัสชนก ยุวดี. (2565).

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ หลังการจัดการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะการจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสได้วิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ โดยใช้ความสามารถในการลำดับเหตุการณ์ ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมของเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ตลอดจนการทำความเข้าใจผู้คนในอดีตเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรม ความรู้ ทศนคติและความรู้สึกที่มีผลต่อชีวิตการกระทำของผู้คนในอดีตนั้นๆ ด้วยการวิเคราะห์หลักฐานและผ่านการตีความอย่างหลากหลายโดยเฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่บุคคลในอดีตอาจปฏิบัติตามความเชื่อและอุดมการณ์พื้นฐานที่ขัดแย้งกันเพื่อนำมาสู่การเชื่อมโยงเจตนาและพฤติกรรมกับการกระทำตลอดจนพิจารณา มุมมองที่เกี่ยวข้องส่งผลถึงพฤติกรรมนั้น (อุทิศ บำรุงชีพ: 2020). ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมีลักษณะสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ 1) การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้าใจและการอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดผู้คนในอดีตจึงกระทำเช่นนั้น 2) การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าของการบริบท และลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ นักเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงเหตุการณ์สำคัญ บุคลิกภาพและวัฒนธรรมของช่วงเวลาการศึกษาซึ่งอยู่ภายใต้การตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างพินิจพิเคราะห์ 3) การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์จะต้องอาศัยการวิเคราะห์ และประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างละเอียดถี่ถ้วน เนื่องจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการศึกษาประวัติศาสตร์ นักเรียนจึงจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำในอดีตได้มากขึ้น 4) การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าของผลสืบเนื่องจากการกระทำในอดีต นักเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงผลของการกระทำและสามารถที่จะสะท้อนถึงความคิดเกี่ยวกับการกระทำใดๆ ของตัวละครทางประวัติศาสตร์ (Historical character) ที่มีผลกระทบต่อเหตุการณ์ในอนาคต 5) การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ต้องอาศัยความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างอดีตกับปัจจุบัน กล่าวคือ ผู้คน

ในอดีตจะต้องไม่ถูกตัดสิน โดยค่านิยม ประเพณี ความเชื่อ และความรู้ในปัจจุบัน การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพนั้น นักเรียนจำเป็นต้องเริ่มเห็นคุณค่าของพลังการเมืองเชิงสังคมและวัฒนธรรมในอดีต 6) การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ต้องให้ความเคารพ เห็นคุณค่า รวมถึงการรู้สึกถึงความซับซ้อนและผลสำเร็จจากกระทำของมนุษย์ นักเรียนต้องตระหนักว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และไม่มีกฎเกณฑ์ใดที่ใช้บังคับกับการกระทำของมนุษย์ในอดีตกล่าวคือ แม้ว่า จะอยู่ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันมากหรือมีสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในทำนองเดียวกัน ทว่าบุคคลแต่ละบุคคล นั้นมีความแตกต่างกัน การดำเนินการกระทำในสถานการณ์นั้นๆ จึงอาจมีความแตกต่างกันออกไปเป็นอย่างมาก ดังนั้นนักเรียนจำเป็นต้องเข้าใจว่าความซับซ้อนทางบุคลิกภาพ ภูมิหลัง ลักษณะนิสัย และความเชื่อของแต่ละบุคคล ย่อมมีอิทธิพลสำคัญต่อการกระทำของบุคคลนั้นๆ

ทั้งนี้การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ไม่ควรจะสับสนกับการจินตนาการ เช่น ให้นักเรียนจินตนาการว่าตนเองกำลังอยู่ในสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์หรือเป็นบุคคลในอดีตเพียงอย่างเดียว อันจะนำไปสู่ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนได้ เนื่องจากการศึกษาประวัติศาสตร์ที่แท้จริงขึ้นอยู่กับการสอบสวนอย่างระมัดระวังและการตรวจสอบหลักฐานที่มีอยู่อย่างพินิจพิเคราะห์ อย่างไรก็ตามการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นกระบวนการที่เต็มไปด้วยจินตนาการ เนื่องจากนักเรียนจำเป็นต้องวิเคราะห์และประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ รวมไปถึงการพิจารณาบริบททางประวัติศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดอันส่งผลต่อการกระทำใดๆ ของผู้คนในอดีต ดังนั้น การทำความเข้าใจเหตุผลในการกระทำและมุมมองอันหลากหลายของบุคคลที่ได้ กระทำในอดีต การตระหนักถึงบริบทและลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์และ ประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การตระหนักถึงผลกระทบจากการกระทำในอดีต การตระหนัก ถึงความแตกต่างระหว่างอดีตกับปัจจุบัน และการพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำของบุคคลใน ประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของบริบทและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จึงเป็นลักษณะสำคัญของการ รับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ สิ่งสำคัญแนวคิด Magic if เน้นให้ผู้เรียนเริ่มต้นจากการศึกษาบทละครและทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาของตัวละคร จากนั้นจึงจินตนาการและจำแนกความคิดของนักแสดงกับความคิดของตัวละคร สิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่เกิดขึ้นบนเวทีที่นักแสดงทำความเข้าใจปัญหาและตัวละครแล้ว ต่อมาจึงมาปรับปัญหาของตัวละครมาเป็นปัญหาของตนเอง เพื่อช่วยให้นักแสดงสามารถแก้ปัญหา และแสดงออกตามที่ตัวละครนั้นๆ คิด หรือกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นการสมมติบทบาทจึงเป็นแรงกระตุ้นทำให้นักแสดงจินตนาการกระทำสิ่งใดๆ ได้สมเหตุสมผล น่าเชื่อถือ อีกทั้งยังมีอารมณ์ ความรู้สึกเหมือนตัวละครนั้นอีกด้วย จึงส่งผลให้การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์หลังจากการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ ฌูสซัฟ วรพงศ์พัชร, อภิสิทธิ์ ทูริยานนท์, อรอนงค์ โพธิจักร, อภิเชษฐกิจเกษม เหม และปวีณา จันทร์ไทย. (2565).

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสอดคล้องกับ ฌูสซัฟ วรพงศ์พัชร, วารินทร์ อิทธิพล, ทรงยศ เพ็ญศิริ และขวัญเดือน พรหมสร. (2565).

ร่วมมือรวมพลังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ 81.14 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป จัดอยู่ในความสามารถระดับดีมาก โดยมีความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในองค์ประกอบข้อกล่าวอ้างและหลักฐานอยู่ในระดับดีมาก และองค์ประกอบการให้เหตุผลอยู่ในระดับดี 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาทั้งคะแนนรวม 3 องค์ประกอบและคะแนนองค์ประกอบข้อกล่าวอ้าง หลักฐานและการให้เหตุผล 3) นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือรวมพลัง เมื่อพิจารณาคะแนนรวม 3 สมรรถนะหลัก 2.71 คะแนน จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน มีความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือรวมพลังอยู่ในระดับสูงทั้งหมด เมื่อพิจารณาทั้งคะแนนรวม 3 สมรรถนะหลัก คะแนนสมรรถนะหลักที่ 1 การกำหนดและคงรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกัน สมรรถนะหลักที่ 2 การเลือกวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา และสมรรถนะหลักที่ 3 การกำหนดและคงรักษาระเบียบของกลุ่ม 4) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือรวมพลังสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ ญฐาพัชร วรพงศ์พัชร, ทรงชัย ชิมชาติ, หยาดพิรุณ แดงสี, อมรเทพ สมคิด, ชาญวิทย์ อิสระลาม. (2565).พบว่า ก่อนเรียนนักเรียนสร้างคำอธิบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยไม่ได้ประยุกต์ความรู้และไม่ได้สืบเสาะหาความรู้ เพื่อนำสู่การอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว แต่หลังเรียน พบว่า นักเรียนประยุกต์ความรู้ไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่แสดงถึงผลลัพธ์ สาเหตุและสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้มากขึ้น ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้ฯ ดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนสอดคล้องกับญฐาพัชร วรพงศ์พัชร, สุริยะ วชิรวงศ์ไพศาล และพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ. (2564) .

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนรู้ ด้วยนวัตกรรม “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” ที่มีต่อคุณธรรม จริยธรรม รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ ได้นำทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์มาเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเสริมสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในสังคมมิติต่างๆ โดยให้นักเรียนเข้าใจว่า แนวคิดหรือมุมมองทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างหลากหลายนั้นมีลักษณะอย่างไร มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และเพราะเหตุไรจึงเกิดแนวคิดหรือมุมมองเช่นนั้น ทั้งนี้ประกอบด้วยทักษะที่เกี่ยวกับการทำความเข้าใจเหตุการณ์ในอดีต ทักษะความเชี่ยวชาญในการพิสูจน์ข้อโต้แย้งทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ดังกล่าวเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนเกิดความท้าทายในการเรียนรู้ และด้วยแนวคิดของการละครทำให้ผู้เรียนรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนให้ความสนใจและชื่นชอบ เหมาะสมกับวัย ที่ต้องการแสดงออกทางพฤติกรรมและความคิด ถ่ายทอดจากนามธรรมสู่รูปธรรม โดยนักเรียนสามารถทำได้ดีด้วยการใช้จินตนาการในการรับรู้ ซาบซึ้งในความรู้สึก เต็มใจในการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ขณะเดียวกันผู้เรียนจะต้องสร้างบรรยากาศ สร้างความรู้เกี่ยวกับบริบททางประวัติศาสตร์ ระมัดระวังนำความรู้สึกในปัจจุบันไปใช้ในอดีต รวมทั้งหลักฐานในการทำความเข้าใจหรือคิดเรื่องราวในอดีต ซึ่งสอดคล้องกับความรู้สึกของศานติภาพ วจนะสัจจะ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนเมืองพญา 11 (มัธยมสาธิตพญา) ที่ได้เรียนรู้จากการจัด ด้วยนวัตกรรม “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” ที่มีต่อมีต่อคุณธรรม จริยธรรม ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ พบว่า การแสดงละครประวัติศาสตร์ครั้งนี้ ทุกคนได้ร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือกัน การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจความรู้สึกของตัวละครหรือบุคคลในประวัติศาสตร์มากกว่าการเรียนรู้จากแบบเรียนหรือข้อเขียนใด ๆ เพราะการแสดงทำให้ตระหนักถึงความรู้สึกนึกคิดว่า การกอบกู้ชาติบ้านเมืองนั้นลำบากลำเค็ญแค่ไหน และทำไมจึงต้องมีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ ยอมพลีชีพเพื่อแผ่นดินได้ และยังสอดคล้องกับพรพิมล เพ็ญประภา, กิตติยา คุณารักษ์. (2021). นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองพญา 11 (มัธยมสาธิตพญา) ที่กล่าวว่า การจัดการรู้เป็นทำให้เกิดความท้าทาย ตัวตัว ตัวต้นกับการปฏิบัติกิจกรรม เพราะการได้สวมบทบาทของตัวละครทางประวัติศาสตร์นั้นมีใช้เรื่องง่าย หากเราทำได้ก็จะทำให้เราเข้าใจความรู้สึกของบุคคลเหล่านั้นในอดีตได้ตัวมีความรู้สึกเช่นไร เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ โดยเฉพาะการเสียสละเลือดเนื้อและชีวิตเพื่อปกป้องชาติบ้านเมือง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ นายพงศกร ชิมนอก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองพญา 11 (มัธยมสาธิตพญา) ที่กล่าวว่า เมื่อเรียนรู้ด้วยการร่วมมือและการแสดงละคร ทำให้มีความรักกันภายในกลุ่มมากขึ้น มีความเห็นอกเห็นใจ ต้องการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันน้ำใจให้กัน รวมทั้งการให้อภัยกัน หากมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดใด ๆ และพร้อมที่จะปรับปรุงเพื่อกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธนาพัชร วรพงศ์พัชร, แสงระวี จรัสน้อยศิริ, สุรพล หิรัญพต, แก้วใจ พิชชาณต์. (2565). กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ 1) การสร้างบริบททางประวัติศาสตร์ คือ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม การเมือง และบรรทัดฐานทางสังคมของช่วงเวลาการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่ศึกษา หรือผลกระทบจากเหตุการณ์นั้น 2) การรับรู้มุมมองของผู้อื่น เป็นความเข้าใจในประสบการณ์ หลักการ จุดยืน เจตคติ และความเชื่อที่นำมาสู่ความเข้าใจในความคิดของบุคคลในเหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ เพื่อทำให้นักเรียนเห็นถึงความแตกต่างระหว่างการดำรงชีวิตในอดีตกับปัจจุบัน 3) การเชื่อมโยงความรู้สึก เป็นการพิจารณาการเชื่อมโยง ประสบการณ์ชีวิตของตนที่มีผลต่อการตอบสนองทางอารมณ์ที่คล้ายคลึงกับสถานการณ์ การกระทำและประสบการณ์ชีวิตของบุคคลทางประวัติศาสตร์ที่เผชิญอยู่ ซึ่งกระบวนการเชื่อมโยงความรู้สึก ส่งผลให้นักเรียนสามารถสำรวจบุคคลทางประวัติศาสตร์อย่างใกล้ชิดราวกับว่ากำลังเผชิญหน้ากัน ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจที่มากขึ้นกว่าการรับรู้มุมมองของผู้อื่นเพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการสร้างความเข้าใจในแนวคิด ความเชื่อ และการตัดสินใจในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้ง ทำให้นักเรียนสามารถอธิบายเหตุการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น ซึ่งในองค์ประกอบนักเรียนควรที่จะสามารถตรวจสอบ ซาบซึ้ง และเข้าใจในมุมมองของผู้คนในอดีต และสามารถทำให้คนในปัจจุบันเข้าใจผู้คนในอดีตได้ ซึ่งยังสอดคล้องกับ ธนาพัชร วรพงศ์พัชร, จุฑารัตน์ นิรันดร์, ณัฐวุฒิ อุตตะสาระ, ปิยพัทธ์ สุปณณะ, จันทนา มุกดาสุขณัฐ. (2565). ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ 1) ในการฝึกฝนการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ ครูควรมุ่งเน้นไปที่สถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้นักเรียนเกิดความงุนงงสงสัยและความขัดแย้ง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้และเห็นความแตกต่างของอดีตที่ห่างไกลกับอดีตที่ตนศึกษา 2) ให้ความรู้เกี่ยวกับบริบททางประวัติศาสตร์ และลำดับเหตุการณ์บางส่วนก่อนให้นักเรียนศึกษาหัวข้อที่ตนสนใจอย่างลึกซึ้ง

3) แนะนำขอบเขตของแหล่งข้อมูลขั้นต้นและชั้นรองอย่างหลากหลายให้นักเรียน โดยขอบเขตของข้อมูลพิจารณาจากระดับความรู้ ความเข้าใจ และช่วงวัยของนักเรียน บริบททางประวัติศาสตร์ การรับรู้มุมมองของผู้อื่น และการเชื่อมโยงความรู้สึกของตนกับผู้คนในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ให้น่าเชื่อถือ 4) ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งคำถามที่สำคัญเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล เพื่อช่วยให้นักเรียนหลีกเลี่ยงการใช้ข้อมูลตามที่มีการกล่าวอ้าง 5) ช่วยเหลือและเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการช่วยให้นักเรียนพัฒนาตนเองในการตั้งคำถามที่ซับซ้อนและกระตุ้นความคิดมากยิ่งขึ้น 6) กระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบเอกสารทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง 7) ส่งเสริมให้นักเรียนระบุที่มาของแหล่งข้อมูลและให้เหตุผลว่า เพราะเหตุใดนักเรียนจึงเลือกใช้แหล่งข้อมูลนี้และแหล่งข้อมูลดังกล่าวมีประโยชน์ต่อเหตุการณ์ที่ศึกษาอย่างไร 8) ช่วยเหลือนักเรียนให้ระมัดระวังความเป็นพลวัต ในข้อสรุปสุดท้ายของตน กล่าวคือ ข้อสรุปของนักเรียนอาจได้รับการยอมรับในเวลาหนึ่ง แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีหลักฐานใหม่หรือการตีความหมายหลักฐานเดิมในมุมมองใหม่ และระมัดระวังการตีความผู้อื่นที่ไม่เห็นด้วยกับข้อสรุปของนักเรียน 9) ครูควรตระหนักว่าการยึดมั่นผูกพันให้นักเรียนสืบค้นจนนำมาสู่การรับรู้ความรู้สึก เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลา ทรัพยากรและความเพียรพยายามเป็นอย่างมาก 10) เข้าใจว่าการเลือกแหล่งข้อมูล การถามคำถามกระตุ้นความคิด การจำลองสถานการณ์ โดยใช้การสืบสอบ การนำอภิปรายในชั้นเรียน และการรักษาแรงกระตุ้นในการสืบค้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การฝึกฝนการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ในชั้นเรียนประสบความสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร, ชมกฤษ พัดตัน, กาญจน์ เพ็ชรเมณี, ณภาพัช ราโชภาณจน์, ศุภชัยรวมกลา กอบการณ อาจประจันต์. (2565). ได้ศึกษาบทบาทของครูผู้ช่วยวิชาสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการคิดทางประวัติศาสตร์ให้กับนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจและประสบการณ์ของครูผู้ช่วยเกี่ยวกับรับรู้ธรรมชาติเชิงวิจารณ์ทางประวัติศาสตร์ในฐานะผู้สอน และการใช้ความเข้าใจเหล่านี้ในการออกแบบการสอนประวัติศาสตร์ โดยนำเสนอวิธีการสังเกตและพิจารณา รวมทั้งการเข้าถึงการอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ให้นักเรียน เป็นการช่วยส่งเสริมความสามารถในการตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ และยังสอดคล้องกับความรู้สึกของนักเรียนที่กล่าวว่า เรียนรู้ประวัติศาสตร์ครั้งนี้ทำให้พวกเรามีแนวคิดหลากหลาย มากกว่าการสอนด้วยการบรรยายของผู้สอนอย่างเดียว ทั้งยังเห็นถึงภาพ ความคิด ความรู้สึกของบุคคลในประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน และเพลิดเพลินกับการเรียนรู้ที่ต้องสืบค้นหาร่องรอยหลักฐานมาประกอบแนวคิดอีกด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. เป็นวิธีการสอนที่ทำให้นักเรียนได้ซึมซับความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความหวงแหนและเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ รวมทั้งเกิดจิตสำนึกในการจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและผู้มีพระคุณ และยังส่งเสริมถึงความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลซึ่งกันและกันในสังคม
2. การนำวิธีการจัดการเรียนรู้ ด้วยนวัตกรรม “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” ครูผู้สอนควรปรับให้สอดคล้องกับสภาพสถานการณ์และบริบทของสถานศึกษา เช่น สภาพแวดล้อม บรรยากาศของโรงเรียน

จำนวนนักเรียนต่อกลุ่มอาจเพิ่มหรือลดได้ การกำหนดบทบาทของนักเรียนสามารถปรับได้ตามเนื้อหาและจุดประสงค์ของการเรียนรู้

3. การจัดการเรียนรู้แบบ นวัตกรรม “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” นี้ผู้สอนจะต้องใกล้ชิดกับนักเรียน ควรให้คำแนะนำในการอ่าน การแปลความ การเชื่อมโยงข้อมูลไปสู่ประเด็นทางประวัติศาสตร์ เพื่อไม่ให้ผู้เรียนหลงประเด็น เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพในการอ่าน การวิเคราะห์ และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์แตกต่างกัน

4. การจัดการเรียนการสอนผู้สอนควรให้ผู้เรียนทำการศึกษานอกเวลาเรียนบ้าง และคอยติดตามผลการทำงานของนักเรียนเป็นระยะๆ เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงให้เกิดความสมบูรณ์ ถูกต้องในเนื้อหาพร้อมทั้งให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปบทเรียนและผลงานของตนเองหน้าชั้นเรียน เพื่อให้เพื่อนกลุ่มอื่นๆ รับรู้มีการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานเหล่านั้น เป็นการฝึกฝนการจัดการเรียนรู้แบบประชาธิปไตยได้อีกด้วย

5. การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ จำนวนมาก เช่น ทักษะการพูด การเขียน การแสดงออก การจัดการ การแสวงหาความรู้ข้อมูล และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นต้น

6. จากผลการวิจัยผู้เรียนบางกลุ่มนำเสนอข้อมูลโดยปราศจากหลักฐานอ้างอิง การเข้าใจเนื้อหาที่มีความคลาดเคลื่อนสืบเนื่องมาจากข้อมูลไม่เพียงพอ หรือมีคำศัพท์เฉพาะที่ไม่นัยแอบแฝง ดังนั้น ผู้สอนจะต้องคอยให้คำแนะนำหรือตรวจสอบผลงานของผู้เรียนก่อนนำเสนอ

7. การจัดการเรียนรู้ “ด้วยนวัตกรรม “ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์” เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลามาก เพราะต้องมีการจัดเตรียมบทละคร การตีความความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร รวมทั้งการฝึกฝนการแสดงละคร การเตรียมอุปกรณ์ เครื่องแต่งกาย การจัดหาฉาก และอื่นๆ ประกอบการแสดง ซึ่งผู้สอนควรวางแผนจัดการเวลาเรียน

บรรณานุกรม

- ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร, พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ. (2565). การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์หัวข้อทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารการศึกษาสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 14(2). 80-106.
- ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร, วีรเทพ ชลธิชา, วัชรธิดา ศิริวัฒน์, ปรีญา ศรีจันทร์. (2565). นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) โดยใช้สื่อวิดีโอ (VDO) ผ่านแอปพลิเคชันสำหรับเรียนรู้ผ่านวีดิทัศน์แบบมีปฏิสัมพันธ์. วารสารวิจัยศิลปวิทยาการกลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 30(2). 25-38
- ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร, วารินทร์ อิทธิพล, ทรงยศ เพ็ญศิริ, ขวัญเดือน พรหมศร. (2565). การพัฒนานวัตกรรมสื่อการเรียนรู้เรื่องโคกหนองนาโมเดล ตำบลจันตุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสำโรง โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์. วารสารนวัตกรรมการศึกษาในอนาคต. 1(1). 1-16.

ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, ชัชวรินทร์ จันทระขุน, จิรวดี เหลาอินทร์, พรทิพย์ คุณธรรม, มนัสชนก ยุวดี. (2565).

นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาช่วยสอนในวิชาภาษาไทยเรื่อง หลักการใช้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดแจ้งลำหิน (พุนราชูร์อุปถัมภ์) อำเภอ ลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 15(2). 49-63.

ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, ทรงชัย ชิมชาติ, หยาดพิรุณ แดงสี, อมรเทพ สมคิด, ชาญวิทย์ อีสระม. (2565). การ พัฒนานวัตกรรมสื่อการเรียนรู้เรื่องโคกหนองนาโมเดล ตำบลจันตุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัด บุรีรัมย์ ในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสำโรง โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์. วารสารนวัตกรรมการศึกษาในอนาคต. 1(1). 47-58.

ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, จุฑารัตน์ นิรันดร์, ณัฐวุฒิ อุตตะสาระ, ปิยพัทธ์ สุบุญณะ, จันทนา มุกดาคุณัญญ์. (2565). นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการใช้สื่อ เครือข่ายสังคมออนไลน์ "ตู้เทคโนโลยีดิจิทัลอัจฉริยะ" เรื่อง การปฏิบัติตนตามบรรทัดฐานและ วัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดพระขาว (ประชาชนุเคราะห์). วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์. [jmpr]. 5(2). 22-32.

ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, อภิสิทธิ์ ทูริยานนท์ อรอนงค์ โพธิจักร, อพิเชษฐกิจเกษม เหม, ปวีณา จันทรไทย. (2565). นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้บทเรียน อิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจันทะแก่งคอย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย. 14(2). 28-42.

ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, แสงระวี จรัสน้อยศิริ, สุรพล หิรัญพต, แก้วใจ พิษขามณต์. (2565). นวัตกรรมและ เทคโนโลยีทางการศึกษาบทเรียน M-Learning ร่วมกับรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เรื่อง สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน วัดบางปลา. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ. 5(3). 28-40.

ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, ชมกฤษ พัดตัน, กาญจน์ เพ็ชรเมณี, ณภาพัช ราชกาญจน์, ศุภชัยรวมกลา กอบการณ์ อาจประจันต์. (2565). การบริหารงานวิชาการบทเรียนสำเร็จรูปของชั้นประถมศึกษาโรงเรียนบ้าน หนองลุมพุก จังหวัดชัยภูมิ. วารสารครุทรรศน์ (Online). 2(3). 41-52.

ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, สุริยะ วชิรวงศ์ไพศาล, พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ. (2564). การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล รายวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับผู้เรียน ระดับปริญญาตรีคณะบริหารธุรกิจ. วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์. 4(2). 427-442.

ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร, อรอนงค์ พงษ์กลาง, มธุรส สุกุลทอง, ปวันรัตน์ ทรงนวน, พัทธกัญจน์สมจิตพันธ์โชติ อนุรุทธรรชานนท์. (2565). ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้เรื่องระบบสุริยะบนระบบปฏิบัติการ แอนดรอยด์ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองขวาง จังหวัดตราด. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 5(2). 26-38.

- พรพิมล เพ็ญประภา, กิตติยา คุณารักษ์. (2021). **เรื่องเล่าพระพุทเจ้าผจญมารในสื่อร่วมสมัย: การสืบทอด
ขนบวรรณคดีคำสอน.** วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(1), 756-768.
- อุทิศ บำรุงชีพ. (2020). **การประเมินความต้องการจำเป็นของครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อกำหนดประเด็น
สาระการผลิตสื่อการเรียนทางไกลผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ.** วารสารการศึกษาและการ
พัฒนาสังคมมหาวิทยาลัย บุรพา, 15(1), 104-119.
- เอกนรินทร์ คงชุม,ธนาตล สมบูรณ์,วีระ วงศ์สรรค์,ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร. (2565). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน เรื่อง การแกะสลักผักและผลไม้ลายกุหลาบ โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลมะนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล เขต 1.**
วารสารวิจัยวิชาการ. 6(1). 79-90.

**คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย
และการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู**
**Service Quality of the Office of the Attorney General for Rights Protection
and Legal Assistance and Legal Execution in Nong Bua Lam Phu Province**

สุนิสา วรรณภักดี

Sunisa Wannaphakdee

บุญเหลือ บุปผามาลา

Boonluae Bubphamala

คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพินิจบัณฑิต

Faculty of faculty of political science, Pitchayabundit College

E-mail: suni.meiji@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนที่มาติดต่อขอรับบริการด้านการปรึกษากฎหมายกับสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี จำนวน 286 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T - test และ F - test

ผลการวิจัย พบว่า

คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ รองลงมาคือด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี ตามความคิดเห็นของประชาชนที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี ได้แก่ ควรจัดอบรมให้กับเจ้าหน้าที่หรือพนักงานเป็นประจำในเรื่องของการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ

คำสำคัญ : คุณภาพการให้บริการ, สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ, ประชาชน

ABSTRACT

This research has objectives 1. To study the quality of services of the Office of the Rights Protection and Legal Assistance Prosecutor and Legal Execution. 2. To compare the service quality of the Office of the Rights Protection and Legal Assistance Prosecutor in Nong Bua Lam Phu Province. classified by gender, age, education level and occupation; and 3. to study guidelines for improving service quality of the Prosecutor's Office for rights protection and legal assistance and legal execution in Nong Bua Lam Phu Province. The sample used in this research was 286 people who came to request legal advice services from the Office of the Prosecutor for Rights Protection and Legal Assistance and Legal Execution. Tools used for data collection as a questionnaire It consists of 3 parts, statistics used in data analysis. are descriptive statistics including number, percentage, mean and standard deviation. Inferential statistics were T - test and F - test.

The results showed that:

Service quality of the prosecutor's office protects rights and provides legal assistance and the overall execution was at a high level. And when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the confidence towards service users. Followed by the aspect of knowing and understanding the service recipients. and the aspect with the least average value was the concreteness of the service.

Comparative analysis of service quality levels of the Office of the Prosecutor for rights protection and legal assistance and enforcement According to public opinion classified by sex, age, level of education and occupation. Overall, it was found that people with different levels of education. There are opinions on the quality of services provided by the

Office of the Prosecutor for rights protection and legal assistance and enforcement. The difference was statistically significant at the 0.05 level for people with different sex, age and occupation. There are opinions on the quality of services provided by the Office of the Prosecutor for rights protection and legal assistance and enforcement. no difference.

Suggestions for the development of service quality of the Office of the Attorney General for rights protection and legal assistance and enforcement, for example, training should be held regularly for officers or employees in various areas of work.

Keywords: service quality, rights protection prosecutor's office, people

1. บทนำ

เนื่องจากสภาพปัญหาสังคมมีมากมายหลายสาเหตุด้วยกันที่มีส่วนทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่มีฐานะยากจนหรือที่อยู่ในชนบทห่างไกล อาทิเช่น การถูกเอารัดเอาเปรียบในด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการแย่งที่ดิน การกระทบกระทั่งกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับราษฎรในการใช้อำนาจรัฐอันไม่เป็นธรรม ฯลฯ สาเหตุต่างๆ เหล่านี้เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนที่ถูกกระทำต้องสูญเสียสิทธิเสรีภาพและทรัพย์สินไป ซึ่งภาวการณ์ดังกล่าว จากการศึกษาวิจัยพบว่า มูลเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือความไม่รู้กฎหมายที่ทำให้คนส่วนหนึ่งมีการกระทำที่ละเมิดต่อกฎเกณฑ์ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ในขณะที่คนอีกส่วนหนึ่งก็ไม่มีความรู้ที่จะใช้กฎหมายในการปกป้องและพิทักษ์สิทธิหรือผลประโยชน์ของตน เมื่อเกิดกรณีพิพาทขึ้นก็ทำให้รัฐต้องทุ่มเทงบประมาณจำนวนไม่น้อยในแต่ละปีเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จ ซึ่งวิธีการที่ดีที่ควรทำควบคู่กันไปก็คือการส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนตามกฎหมายจะทำให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลในการลดปัญหาพิพาทขัดแย้งได้ในปริมาณที่มากกว่า ดังนั้นในยุครัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งได้มีการจัดตั้งโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนชนบทในเขตยากจนขึ้น ต่อมาได้มีการออกกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 ลงวันที่ 29 กันยายน 2549 ข้อ 15 (24) กำหนดให้สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การเผยแพร่ความรู้ทางด้านสิทธิมนุษยชน และความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ (สุวัठी ไกรสกุลและจุฑาภรณ์ คงรักษ์วิน : 2560)

ความพึงพอใจได้เพียงใด Millett อธิบายได้ว่าเป้าหมายสำคัญของการจัดบริการคือการสร้างความพึงพอใจในการให้บริการแก่ประชาชนที่มาใช้บริการไม่ว่าจะมองประชาชนว่าเป็นลูกค้าหรือผู้รับบริการของภาครัฐ อันเป็นการจัดบริการแบบให้เปล่าหรือเรียกว่าเป็นบริการสาธารณะก็ตาม โดยหลักการที่สำคัญก็คือการให้บริการจะต้องเป็นการกระทำอย่างเสมอภาค หมายถึง มีความยุติธรรม ซึ่งในการบริหารงานภาครัฐนั้นเป็นไปตามฐานคติที่ว่าทุกคนที่เป็นสมาชิกของรัฐ มีความเท่าเทียมกันด้วยเหตุนี้ การจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐจะได้เป็นการปฏิบัติต่อประชาชนผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกกีดกัน หรือต้องเป็นไปโดยมีมาตรฐานเดียวกันไม่เลือกปฏิบัติ

คุณภาพของการให้บริการ (Service Quality) นับเป็นความสนใจของนักบริหารไม่ว่าจะเป็นนักบริหารในภาครัฐหรือภาคเอกชนที่ให้ความสำคัญต่อการผลิตบริการหรือให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการ ที่มุ่งไปที่การก่อให้เกิดความพึงพอใจ (Satisfaction) ต่อผู้รับบริการ เนื่องจากการศึกษาถึงคุณภาพของการให้บริการ เป็นส่วนที่สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของการให้บริการขององค์กร โดยเฉพาะสำหรับองค์กรที่มีบทบาทภารกิจในการให้บริการ และยังเป็นส่วนที่ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างสรรค์ความได้เปรียบ (Advantage) ในสถานการณ์การแข่งขันและการมุ่งเน้นผลลัพธ์ของการบริหารงานได้ในทางหนึ่ง

ปัจจุบันองค์การภาครัฐภายใต้บริบทของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่ได้รับอิทธิพลของแนวคิดทางการตลาดมาปรับใช้เพื่อให้ระบบการดำเนินงานมีบทบาทเป็นผู้ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนโดยเป็นไปอย่างมีระบบ เน้นผลสัมฤทธิ์ของการทำงาน (Gesult - oriented) มีธรรมาภิบาล (Good Governance) และมุ่งให้ระบบราชการสามารถปฏิบัติงานตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ทำการปรับกระบวนการขั้นตอนในการบริหารงานจากเดิมที่ประชาชนเป็นเพียงผู้จำเป็นต้องรับบริการที่รัฐจัดให้มาเป็นลูกค้าที่องค์กรภาครัฐพึงให้ความสนใจจัดบริการสาธารณะตามขอบเขตอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ และที่สำคัญคือการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐนั้นจำเป็นต้องหันมาพิจารณาถึงคุณภาพของการให้บริการ (Service Quality) ซึ่งหมายความว่าความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้ให้บริการเป็นหัวใจสำคัญ

สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหนึ่งในส่วนภูมิภาคของสำนักงานอัยการสูงสุดที่จะกระทำหน้าที่ในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายและเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายให้กับประชาชน แต่องค์กรดังกล่าวก็มี ข้อจำกัดหลายประการในการให้บริการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย เช่น ข้อจำกัดในแง่ของจำนวนบุคลากร ข้อจำกัดในแง่ของจำนวนงบประมาณ และรวมไปถึงกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการซึ่งส่งผลทำให้ประชาชนนั้นอาจไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงควรที่จะทำการศึกษาถึงระดับคุณภาพในการให้บริการสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู โดยกำหนดตัวแปรตาม (Dependent Variables) ซึ่งประยุกต์จากแนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของParasuraman et al. (1988) ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ 2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้ 3. การตอบสนองต่อผู้รับบริการ 4. การให้ความมั่นใจแก่ผู้บริการ 5. ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจในผู้รับบริการ ซึ่งดำเนินการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variables) อันได้แก่เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผนและปรับปรุงการให้บริการให้เกิดความเหมาะสม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสนองตอบความต้องการของประชาชนได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ต่อไป

ซึ่งในปัจจุบันการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการฝ่ายอัยการ สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ต้องพบปะกับประชาชนที่มารับบริการโดยตรงซึ่งในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของภาครัฐในยุคปัจจุบันนั้น จำเป็นจะต้องมีความเสมอภาคและต่อเนื่อง ด้วยการนี้จึงมี

ความจำเป็นในการที่จะต้องติดตามประเมินผลของการให้บริการต่อประชาชน เพื่อวัดถึงระดับประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของงานบริการ ดังนั้นความคิดเห็นของผู้มารับบริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู จึงเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่จะสามารถแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ว่ามีความคิดเห็นอย่างไรต่อคุณภาพการบริการ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุงหรือเป็นแนวทางในการแก้ไขในการดำเนินงาน โดยมีจุดมุ่งหวังเพื่อที่จะสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการให้ได้รับความพอใจมากที่สุด อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ทราบและหาวิธีการขยายผลในการดำเนินการแก้ไขปรับปรุงไปสู่ประสิทธิภาพของหน่วยงานต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ตามความคิดเห็นของประชาชนที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาคุณภาพการให้บริการตามแนวคิดและทฤษฎีของ Parasuraman et al. (1990) ประกอบไปด้วยคุณภาพการให้บริการ 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ
- 2) ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้
- 3) ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ
- 4) ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ และ
- 5) ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือประชาชนที่มาติดต่อขอรับบริการด้านการปรึกษากฎหมายกับสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2564 – วันที่ 31 กรกฎาคม 2565 จำนวน 1,000 คน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1973 อ้างใน อธิรุฒิ เอกะกุล, 2546 : 135) โดยกำหนดให้ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ได้ 286 คน (ข้อมูลสถิติสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู, 2565)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ คือปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มาติดต่อขอรับบริการด้านการปรึกษากฎหมายกับสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบไปด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

3.2 ตัวแปรตาม คือ คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ 2) ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ 3) ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ 4) ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ และ 5) ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาการศึกษาในครั้งนี้ศึกษาตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565

4. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู

2. ทำให้ทราบถึงผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู

3. ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู สามารถนำมาพัฒนา/ปรับปรุงการให้บริการของหน่วยงานต่อไป

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มาติดต่อขอรับบริการด้านการปรึกษากฎหมายกับสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2564 – วันที่ 31 กรกฎาคม 2565 จำนวน 1,000 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างใน อีรวิทย์ เอกะกุล, 2546 : 135) โดยกำหนดให้ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ได้ 286 คน

6. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ของผู้มารับบริการกับสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย และการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) คำถามทั้งหมด 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย และการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 50 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย และการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู

7. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

1. หลักการและวิธีสร้างแบบสอบถามจากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดขอบข่ายของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย
3. ร่างแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย และการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู
4. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ให้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ความตรงเชิงเนื้อหา และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00
5. นำแบบสอบถามไปลองใช้ กับประชาชนที่มาติดต่อขอรับบริการที่สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย และการบังคับคดีจังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.747
6. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาต่อไป

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากวิทยาลัยพินิจบัณฑิต ถึงผู้บริหารสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย และการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและชี้แจงการตอบแบบสอบถามอย่างละเอียด แล้วให้กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามที่ตอบแล้ว กลับคืนมายังผู้วิจัยโดยตรง
3. จากการส่งแบบสอบถามไปจำนวน 286 ชุด ได้รับกลับคืนมาจำนวน 286 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100
4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ และบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ต่อไป

9. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยและสถิติที่ใช้ในการเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

1. การทดสอบค่าที่ t – test (Independent samples) ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 ตัวแปร

2. การทดสอบค่าเอฟ F – test (One way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่าง ก็หาความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่มีมากกว่า 2 ตัวแปร

10. ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40 และเป็นเพศชาย จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 48.60 ส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 93 และช่วงอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 91 คน และระดับการศึกษาที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.75 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร/ทำสวน/ทำไร่/ทำนา จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40 รองลงมาคือพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 16.78 และน้อยที่สุดคือประกอบอาชีพนักศึกษา จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.55

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมและรายด้าน

คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.39	0.76	ปานกลาง
2. ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	3.67	0.46	มาก
3. ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ	3.47	0.34	ปานกลาง
4. ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ	4.20	0.26	มาก
5. ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ	4.13	0.31	มาก
รวม	3.77	0.44	มาก

2. คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.13$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ($\bar{X} = 3.39$) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 4. สถานที่ให้บริการมีความสะอาดและเป็นระเบียบ ($\bar{X} = 3.50$) รองลงมาคือข้อ 6. การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อคนพิการและผู้สูงอายุ เช่น มีทางขึ้น-ลง

สำหรับ วิลแชร์ ($\bar{X} = 3.49$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 8. เจ้าหน้าที่ มีการแต่งกายสะอาด เรียบร้อย และมีความสุข ($\bar{X} = 3.27$)

2.2 ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 15. ให้บริการประชาชนด้วยความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ไม่มีการเรียกรับสินบน ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือข้อ 17. เจ้าหน้าที่มีความจริงใจและตั้งใจในการแก้ปัญหาให้ท่าน ($\bar{X} = 4.08$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 20. เจ้าหน้าที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน ไม่รับสินบน ไม่หาประโยชน์ในทางมิชอบ เป็นต้น ($\bar{X} = 2.85$)

2.3 ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 26. มีการแจ้งให้ผู้รับบริการทราบอย่างชัดเจนว่าจะได้รับบริการนั้นเมื่อใด ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมาคือข้อ 27. การให้บริการแก่ประชาชนมีหลากหลายช่องทาง ($\bar{X} = 3.91$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 23. เจ้าหน้าที่บริการประชาชนด้วยความรวดเร็ว และฉับไว ไม่ต้องรอนาน ($\bar{X} = 2.78$)

2.4 ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.20$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 31. มีเบอร์โทรศัพท์สำหรับรับเรื่องร้องเรียน แจ้งปัญหาต่าง ๆ หรือขอความช่วยเหลือได้ตลอดเวลา ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมาคือข้อ 33. แจ้งข้อมูลจำเป็นที่ประชาชนต้องรับรู้อย่างทั่วถึง ($\bar{X} = 4.35$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 36. เจ้าหน้าที่มีความเอาใจใส่ต่อผู้รับบริการในแต่ละรายอย่างเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 4.02$)

2.5 ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 45. สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภูให้ความสำคัญต่อคำร้องขอของผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมาคือข้อ 41. เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน ($\bar{X} = 4.23$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 44. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยถ้อยคำ กิริยา ท่าทางที่สุภาพ ใจเย็นเป็นกันเอง ($\bar{X} = 4.01$)

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ตามความคิดเห็นของประชาชน ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่

1) ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ควรเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรฐานด้านคุณภาพการติดตามกำกับดูแลการบริหารงาน และคุณภาพของการบริการแก่ประชาชนที่มาติดต่องานอย่างต่อเนื่อง

2) สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ควรจัดอบรมให้กับเจ้าหน้าที่หรือพนักงานเป็นประจำในเรื่องของการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจสอบถามความเดือดร้อนของประชาชนที่มาติดต่อ และติดตามแก้ไขปัญหาให้ประชาชนได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด

3) สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ควรพัฒนาระบบติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานให้รวดเร็วมากกว่านี้

4) สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ควรจะมีนโยบายการปฏิบัติต่อผู้ปฏิบัติงานโดยยึดหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ให้โอกาสประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการสาธารณะต่าง ๆ

5) เจ้าหน้าที่มีอัธยาศัยที่ดีในการให้บริการ และคอยตอบปัญหาข้อสงสัยจากประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ให้มากกว่านี้

11. การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. คุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.13$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ($\bar{X} = 3.39$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าทางสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการให้บริการแก่ประชาชนที่มาติดต่องานเช่น มีนโยบายแสวงหาอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยให้เพียงพอกับความต้องการใช้งาน มีการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสารสนเทศอย่างต่อเนื่องเพื่อการตอบสนองต่อผู้รับบริการ และมีช่องทางการบริการที่มีความหลากหลาย และทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิณารัตน์ หนูแก้ว (2559) วิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการจังหวัดจันทบุรี ผลการวิเคราะห์คุณภาพบริการของสำนักงานอัยการจังหวัดจันทบุรี พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการบริการ อยู่ในระดับดีมาก โดยประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริการในด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ มีความเห็นว่าคุณภาพบริการอยู่ในระดับดีมาก เป็นอันดับรองลงมาด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ มีความเห็นว่าคุณภาพบริการอยู่ในระดับดีมากด้านความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจในผู้รับบริการ มีความเห็นว่าคุณภาพบริการอยู่ในระดับดีมากด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ มีความเห็นว่าคุณภาพบริการอยู่ในระดับดีมาก และสุดท้ายด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ มีความเห็นว่าคุณภาพบริการอยู่ในระดับดีมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัตร์ ไกรสกุล และ จุฬารัตน์คงรักษ์กวิน (2560) วิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการความช่วยเหลือทางกฎหมายของสำนักคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสำนักคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการ

ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ อยู่ในระดับดีมากเป็นอันดับหนึ่ง และรองลงมาคือ ด้านการเอาใจใส่ต่อผู้รับบริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นและไว้วางใจแก่ผู้รับบริการ และด้านกายภาพของการบริการ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ตามความคิดเห็นของประชาชน ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัठी ไกรสกุล และจุฑาภรณ์คงรักภวีน (2560) วิจัยเรื่องคุณภาพการให้บริการความช่วยเหลือทางกฎหมายของสำนักคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสำนักงานคุ้มครอง สิทธิ และช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัดนนทบุรีพบว่า เพศ อายุ อาชีพ รายได้ภาพรวม ในแต่ละรายด้าน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ด้านกายภาพของการ บริการ ด้านการเอาใจใส่ต่อผู้รับบริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นและไว้วางใจแก่ผู้รับบริการ มีความ แตกต่างต่าง และพบว่าระดับการศึกษาในภาพรวม 4 ด้าน มีความไม่แตกต่างกันในด้านการให้ความ เชื่อมั่นและไว้วางใจแก่ผู้รับบริการ เพราะจากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามไม่ว่าจะเป็นความชำนาญ ด้านกฎหมายพร้อมให้บริการ การให้ช่วยเหลือทางกฎหมายมีระเบียบวินัยในการทำงานและให้คำ แนะนำ อย่างเหมาะสม น่าเชื่อถือ ความช่วยเหลือทางกฎหมายได้ต่อเนื่องจนงานสำเร็จ ติดตามงานให้ บริการ ช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างต่อเนื่อง การให้บริการช่วยเหลือทางกฎหมายที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและ โปร่งใส และสามารถติดต่อสอบถามหรือขอคำแนะนำด้านกฎหมายทางโทรศัพท์ได้มีระดับความพึงพอใจ อยู่ในระดับดี ซึ่งระดับการศึกษาไม่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

12. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ควรจัดให้มีการอบรม สัมมนา เพิ่มความรู้ในสายงานเพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรอบรู้ในงานที่ให้บริการเป็นอย่างดีแก่ประชาชน

1.2 สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ควรมีการจัดโต๊ะ เก้าอี้ ให้มีจำนวนและขนาดพอเหมาะ เพื่อให้มีจำนวนเพียงพอในการให้บริการประชาชน

1.3 สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ควรจัดทำป้าย หรือเอกสารแสดงขั้นตอนต่าง ๆ ในการเข้ารับบริการในแต่ละเรื่องอย่างชัดเจน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มารับบริการอย่างชัดเจนที่สุด

1.4 ใส่ใจในการบริการประชาชนมากยิ่งขึ้น ไม่เลือกปฏิบัติและไม่นิ่งเฉยเมื่อประชาชนมาติดต่อราชการ เช่น จัดเจ้าหน้าที่เป็นเวรประจำวันเพื่อเป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์สำหรับการติดต่อเรื่องต่าง ๆ ให้ประชาชนสามารถติดต่อสอบถามได้สะดวก และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู ในการวิจัยรูปแบบเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งในรายละเอียดมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดหนองบัวลำภู กับจังหวัดอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กาญจนา รวดเร็ว. (2558). **ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอุทยานการอาชีพชัยพัฒนา จังหวัดนครปฐม**. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชวดินทร์อิทธิพงศ์เดช. (2560). **การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสังกัดที่ว่าการอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นงศ์คาร พึ่งพร้อม (2561). **การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นิภา ปิ่นทองพันธ์. (2562). **ความพึงพอใจของผู้มาติดต่อราชการต่อคุณภาพของการให้บริการของพนักงานต้อนรับประจำศาลจังหวัดเกาะสมุย**. ใน งานวิจัยเอกบริหารธุรกิจ.มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560, 6 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 19.
- รัตามาศ คาสวนจิก. (2559). **ความคิดเห็นของผู้รับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของส่วนคดี ศาลจังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุวดีไกรสกุล และจุฑาภรณ์คงรักษ์กวิน. (2560). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี**. **ทุนอุดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์**.
- Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). **The Balanced Scorecard: translating strategy in action**. Boston: Harvard Business School Publishing Corporation.
- Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd Ed. New York. Harper and Row Publications.

การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู

The Application of the Concept of Sufficiency Economy Philosophy to the
Lives of People in the Area of Non Khamin Subdistrict Administrative
Organization Nong Bua Lamphu Province

บุษราภรณ์ บุตรดีสุวรรณ

Boodsaraporn Butdeesuwan

ชาญยุทธ หาญชนะ

Chanyut Hanchana

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต

Faculty of political science, Pitchayabundit College

E-mail: binprom@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น คำนวณตามสูตรการคำนวณของทาร์ยามาเน่ 330 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T - test และ F - test สำหรับเปรียบเทียบการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ ตามลำดับ

ผลการวิจัย พบว่า

การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความพอประมาณ รองลงมาคือด้านเงื่อนไขคุณธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านเงื่อนไขความรู้

ผลการเปรียบเทียบการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ โดยภาพรวม พบว่าหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพต่างกัน มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะทาง ในการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ควรจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้รู้รายรับ รายจ่ายของครอบครัวและเก็บออมรายได้ส่วนหนึ่งไว้ใช้ในยามจำเป็น

คำสำคัญ : แนวคิด, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, องค์การบริหารส่วนตำบล

ABSTRACT

The main objective of this research was to study the application of sufficiency economy philosophy to the people's lives in Nonkhamin Subdistrict Administrative Organization. Nong Bua Lamphu Province The sample used in this research was household heads in Non khamin Subdistrict Administrative Organization. Calculated according to the calculation formula of Taro Yamane, 330 people. The tool used for data collection was a questionnaire consisting of 3 parts. Statistics used to analyze the data. are descriptive statistics including number, percentage, mean and standard deviation. for general information of the sample The inferential statistics were T - test and F - test for comparing the application of sufficiency economy philosophy to people's lives. Classified by gender, age, level of education Average monthly income and occupation, respectively.

The results showed that:

Applying Sufficiency Economy Philosophy to the People's Lives in Non Khamin Subdistrict Administrative Organization Area Nong Bua Lamphu Province Overall, it was at a high level. And when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was moderation. followed by moral conditions and the side with the least mean was the knowledge condition side.

Comparative results of applying the sufficiency economy philosophy to the people's lives in the area of Non Khamin Subdistrict Administrative Organization. Nong Bua Lamphu Province Classified by gender, age, level of education average monthly income and occupation. average monthly income and different professions The Sufficiency Economy Philosophy has been applied to their lives no differently.

guideline proposal in applying the philosophy of sufficiency economy to the lives of people in the area of Nonkhamin Subdistrict Administrative Organization Nong Bua Lam Phu Province, including the head of the household in the area of Non Khamin Subdistrict Administrative Organization. Household accounts should be prepared to know income, family expenditures and save part of their income for use in times of need.

Keywords: Concept, Philosophy of Sufficiency Economy, Subdistrict Administrative Organization

1. บทนำ

การขับเคลื่อนประเทศต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีความทันสมัยใกล้เคียงกันนั้น ล้วนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศไทยในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนนวัตกรรมและเทคโนโลยี สภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลง (Speed of change) มากกว่าในอดีต ขนาดของการเปลี่ยนแปลง (Scope of change) ที่มีขนาดใหญ่กว่าในอดีต ความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลง (Complexity of change) ที่มีความซับซ้อนมากกว่าในอดีต และความเชื่อมโยงระหว่างกัน (Connectivity of change) ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากกว่าในอดีต ผลแห่งการพัฒนาประเทศในเชิงบวก ก็คือ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น มีโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การกระจายการศึกษาระดับสูงระดับสถาบันอุดมศึกษาไปในแต่ละภูมิภาคมีมากขึ้น ฯลฯ แต่ผลของการพัฒนาดังกล่าวยังไม่สามารถกระจายการพัฒนาไปถึงประชากรในชนบทได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน อีกทั้งสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกลับเกิดผลแห่งการพัฒนาในเชิงลบด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกป่าสงวน การสร้างปริมาณขยะมีพิษของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากขึ้นแล้วทิ้งลงแหล่งน้ำส่งผลให้น้ำเน่าเสีย การพึ่งพิงพ่อค้าคนกลางของประชากรในชนบททั้งในด้านการเกษตรและการค้าขาย ส่งผลต่อต้นทุนต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัวจากครอบครัวขยายได้ค่อย ๆ กลายสภาพเป็นครอบครัวเดี่ยว การรวมกลุ่มตามประเพณีนิยมเพื่อบริหารทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดของคนในชุมชนก็เริ่มมีปัญหาจากผลประโยชน์ต่างๆ ที่แทรกแซงความสัมพันธ์ของกลุ่มดังกล่าว ภูมิปัญญาที่เคยสั่งสมจนพัฒนาเป็นองค์ความรู้ของชุมชนกลับถูกละเลย ไม่ให้ความสำคัญและอาจสลายหายไป ในที่สุด ทั้งนี้หลักคิดที่จะส่งผลต่อการทำชุมชนเกิดความเต็มใจ ความตั้งใจ มุ่งมั่น ในการสร้างเสริมความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองให้ได้ก่อนเป็นอันดับแรกจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ความพอเพียงในการดำรงชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญ ในการที่จะทำให้ประเทศไทยสามารถพึ่งพาพึ่งพิงตนเองได้ สามารถดำรงสมาธิชีพ และชีวิตไปได้อย่างมีคุณค่าศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและคามมีอิสระที่จะลิขิตชีวิตของตนเองได้อย่างมีสติปัญญา ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่างๆได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิมต้องถูกระทบบกระเทือน ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบทรวมทั้งปัญหาอื่นๆที่

เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์ข้างต้นนี้ได้เป็นอย่างดี (Chaipattana Foundation, 2017)

เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ ต่างเปลี่ยนแปลงอย่างผันผวนอยู่ตลอดเวลาทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากภาวะการณ์ที่เกิดจากกระแสนิยมของโลกตามกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้เกิดการแข่งขันและมีการแก่งแย่งทรัพยากรจำเป็นในการดำรงชีวิต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนต่างต้องตื่นตัวและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ได้ตลอดเวลาซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีทั้ง เกิดจากเหตุปัจจัยภายในและเหตุปัจจัยภายนอก หรือทั้งสองอย่างผสมผสานกันซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเล็งเห็นว่าปัจจุบันสังคมไทยได้มีการพัฒนาก้าวหน้าไปมาก โดยเฉพาะการเปลี่ยนจากประเทศเกษตรกรรมกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม ส่งผลให้มีผลดีต่อประเทศไทยด้านเศรษฐกิจมากมาย แต่ในขณะเดียวกันก็มีผลเสียต่าง ๆ ตามมามากมายเช่นกัน ที่สำคัญคือทรัพยากรของประเทศเสื่อมโทรมลงไปมาก ประชากรในชนบทไม่สามารถเลี้ยงตนเองได้เพราะไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต้องพึ่งแต่ตลาดและพ่อค้าคนกลางในการค้าขายดำรงชีวิต

ด้วยสาเหตุเหล่านี้พระองค์จึงมีพระราชดำริและแนวคิดเรื่องการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้เลี้ยงชีพด้วยตนเองได้ พึงคนอื่นให้น้อยที่สุด เศรษฐกิจพอเพียงมิได้มีไว้เพื่อคนในชนบทเท่านั้น แต่สามารถประยุกต์ใช้ให้เข้ากับชีวิตของคนเมืองได้ ดังนั้น ประชาชนต้องมีความตื่นตัวและรู้รับผิดชอบในหน้าที่การสร้างจิตสำนึกในการเป็นประชาชนที่ดีตามรอยพระยุคลบาทเป็นการเสริม สร้างคุณธรรม และจริยธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและประโยชน์สุขของประชาชนโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจิตสำนึกพร้อมที่จะปฏิบัติงานสร้างภูมิคุ้มกันด้านจิตใจเพื่อให้มีพฤติกรรมในเชิงสร้างสรรค์ มีจิตสำนึกในการกระทำคุณงามความดี ซึ่งจะทำให้สังคมได้เห็นถึงความแตกต่างและเข้าใจในแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ในเขตพื้นที่ ที่ทำการศึกษารองจังหวัดนนทบุรี ตลอดจนภูมิปัญญาที่มีคุณค่าอย่างลึกซึ้ง ในการดำรงอยู่ด้วยวิถีแบบพอเพียง อันจะนำไปสู่ต้นแบบของนโยบายการพัฒนาประเทศที่คำนึงถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมและฐานคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทุนเดิม

หลักในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องมีหลักธรรมเหล่านี้ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนในทางพระพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตในแง่เศรษฐกิจอยู่ไม่น้อย ในแง่พระพุทธศาสนาจึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะเป็นพื้นฐานให้กับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (สมพร เทพสิทธา, 2541) การประกอบกิจการต่าง ๆ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การตั้งอยู่พื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2548) 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ความพอประมาณ คือ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดย

คำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล 2 เงื่อนไข คือการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานประกอบไปด้วย เงื่อนไขความรู้ คือ ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทนมีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน ได้แก่ 1. บ้านขมิ้น 2. บ้านนาเลิง 3. บ้านโนนคูณ 4. บ้านห้วยโจด 5. บ้านโสกปลาตุก 6. บ้านทุ่งสว่าง 7. บ้านใหม่แหลมทอง 8. บ้านเก่าโกใต้ 9. บ้านห้วยไร่ และ 10. บ้านโนนสำราญ มีประชากร 7,966 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,858 ครัวเรือน (ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู, 2565) ซึ่งในแต่ละชุมชนประชาชนในทุกครัวเรือนจะมีอาชีพและรายได้ที่แตกต่างกันและด้วยภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้วิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน ย่อมจะประสบปัญหาทางการเงินในหลายด้าน เช่น ค่าครองชีพ การศึกษาบุตร ค่าผ่อนบ้าน ค่าผ่อนรถ เป็นต้น เนื่องจากมีรายได้น้อยไม่เพียงพอจากรายจ่าย จากภาวะเศรษฐกิจภายใต้ระบบทุนนิยมส่งผลให้ค่าใช้จ่ายภาคครัวเรือนสูงขึ้น ในขณะที่รายรับเท่าเดิม บางครัวเรือนจะหารายได้เสริมด้วยการค้าขายและประกอบอาชีพเป็นพนักงานเอกชน และได้รับการปรับเงินเดือนและโบนัสก็ยิ่งประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากผลกระทบหลายด้านจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจทำให้ครัวเรือนมีภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้มีความจำเป็นต้องหาเงินเพื่อมาแก้ไขภาวะหนี้สินต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนี้สินในระบบหรือหนี้สินนอกระบบโดยเฉพาะการกู้เงินนอกระบบ ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยสูงก็ตาม เพราะความจำเป็นเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดภาวะหนี้สินผูกพันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตของทุกครัวเรือน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมุ่งศึกษาถึงการดำเนินชีวิตไม่ให้ฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ไม่กู้ยืมเงินอย่างเกินตัวเกินความสามารถ การประกอบอาชีพ หรือการทำมาหากินที่สามารถค้าจุนตนเองและครอบครัวให้มีความพอดี หรือการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และมีคุณค่าระยะยาว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ต่อไปในอนาคต และใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ให้เป็นประโยชน์ในระดับนโยบาย พร้อมนำผลการวิจัยเสนอต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องและนำผลการวิจัยครั้งนี้มาปรับทิศทางแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ตลอดเขตพื้นที่ต่าง ๆ ในชนบท เพื่อให้ประชาชนเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข เพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเปรียบเทียบการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ
3. เพื่อให้ข้อเสนอแนะทาง ในการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความพอประมาณ 2) ด้านความมีเหตุผล 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ และ 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 1,858 คน (ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 330 คน โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 :125) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทราบจำนวนของประชากรที่แท้จริง จึงใช้สูตรดังกล่าวในการคำนวณ

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ คือปัจจัยส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบไปด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ

3.2 ตัวแปรตาม คือ การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ 1)

ด้านความพอประมาณ 2) ด้านความมีเหตุผล 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ และ 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

4. ประโยชน์ของการวิจัย

1.ทราบถึงระดับในการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู

2. ทราบถึงความแตกต่างในการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ

3. ผลการวิจัยครั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูล และแนวทางในการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 1,858 คน (ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู, 2565)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง (Actual population) โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบค่าประชากรจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หรือระดับค่าความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) เท่ากับ 330 ตัวอย่าง

6. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ(Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านความพอประมาณ 2) ด้านความมีเหตุผล 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ และ 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม รวมทั้งหมด จำนวน 25 ข้อ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีลักษณะคำถามเชิงบวก เป็นคำถามที่มีระดับคะแนนตามลำดับ

ตอนที่ 3 เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ได้ให้ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถตอบได้อย่างอิสระ เป็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) ที่แบ่งออกเป็นแต่ละด้าน

7. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารวิชาการ ตำรางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม
2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยสร้างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น
3. นำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขในด้านความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้านรูปแบบ (Format) และภาษา (Wording) ที่ใช้
4. นำแบบสอบถามกลับไปปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient of Alpha) ซึ่งต้องได้ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.72 ขึ้นไป
6. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากวิทยาลัยพณิชยบัณฑิต ถึงผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม กับกลุ่มประชากรในการวิจัย
2. ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัยด้วยตนเอง แจกแบบสอบถามให้กับหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ทราบลักษณะของแบบสอบถาม ตลอดระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดรับคืนแบบสอบถามเป็นเวลา 2 สัปดาห์หลังวันแจกแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และลงรหัสเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

9. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยและสถิติที่ใช้ในการเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพรรณนา ได้แก่ 1.1 จำนวน (n) 1.2 ค่าร้อยละ (Percentage) 1.3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ 1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ

2. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

2.1 สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 ตัวแปร สำหรับการเปรียบเทียบการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ

2.2 สถิติ F-test โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และหากพบมีความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาวิจัยจะทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's method) สำหรับการเปรียบเทียบการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ

10. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 65.45 และเป็นเพศหญิง จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 34.55 อายุอยู่ระหว่าง 50 – 59 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 33.94 และช่วงอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 8.79 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 50.61 รองลงมาคือ มัธยมศึกษา จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 40.30 และระดับการศึกษาที่มีจำนวนที่น้อยที่สุดคือสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.52 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45 และน้อยที่สุดคือ 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.03 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 51.21 และน้อยที่สุดคือ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.12

2. การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความพอประมาณ ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาคือด้านเงื่อนไขคุณธรรม ($\bar{X} = 4.24$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านเงื่อนไขความรู้ ($\bar{X} = 3.62$) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังดังนี้

2.1 ด้านความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1. ท่านดำรงชีวิตด้วยปัจจัยสี่ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค) ได้พอดีพอเหมาะกับความต้องการ ($\bar{X} = 4.5$) รองลงมาคือ ข้อ 2. ท่านไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็นและเกินกำลังในการแสวงหาวัตถุหรือปัจจัยในการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 4.27$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 5. ท่านดำเนินชีวิตโดยยึดหลักสายกลาง รู้จักพอ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหรา พออยู่ พอกิน พึ่งตนเองเป็นหลัก ($\bar{X} = 4.20$)

2.2 ด้านการมีเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 7. ท่านใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผล คุ่มค่าและมีความจำเป็น ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาคือ ข้อ 8. ท่านคำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำของตนเองต่อสังคมส่วนรวม ($\bar{X} = 4.18$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 9. ท่านมีความอดทน อดกลั้น ต่อปัญหาและอุปสรรคทั้งปวง ($\bar{X} = 3.97$)

2.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 13. ท่านปฏิบัติตามอยู่ในระเบียบและวินัยในตนเอง ($\bar{X} = 3.79$) รองลงมาคือ ข้อ 11. ท่านคำนึงถึงผลดีและผลเสียของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ($\bar{X} = 3.69$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 15. ท่านมีการหลีกเลี่ยงอบายมุข ($\bar{X} = 3.47$)

2.4 ด้านเงื่อนไขความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 19. ท่านสามารถนำความรู้การดำเนินชีวิตแบบพอเพียงไปแสวงหาความเจริญก้าวหน้าของตนเองและครอบครัว ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมาคือ ข้อ 17. ท่านสามารถให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงแก่บุคคลอื่นได้ ($\bar{X} = 3.61$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 16. ท่านสามารถนำความรู้ใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพ มาวางแผนเพื่อการดำเนินชีวิตในอนาคต ($\bar{X} = 3.58$)

2.5 ด้านเงื่อนไขคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 21. ท่านยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริต ในการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมาคือ ข้อ 23. ท่านมีความรู้สึกระอายเมื่อกระทำผิดกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม อันดี ($\bar{X} = 4.25$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 25. ท่านสนใจและเห็นความสำคัญในการรับการอบรม ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.11$)

3. ผลการเปรียบเทียบการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ โดยภาพรวม พบว่าหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพต่างกัน มีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะทาง ในการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่

1. หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ควรจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้รู้รายรับ รายจ่ายของครอบครัวและเก็บออมรายได้ส่วนหนึ่งไว้ใช้ในยามจำเป็น
2. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยชวนขวนขวายหาความรู้ ให้เกิดรายได้เพิ่มพูนจนถึงขั้นพอเพียง
3. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้ รัก สามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว และชุมชน รักษาเอกลักษณ์ ภาษา ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย
4. สามารถนำความรู้ใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพ มาวางแผนเพื่อการดำเนินชีวิตในอนาคต
5. หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ควรรู้จักละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ที่รุนแรงและไม่ถูกต้อง

11. อภิปรายผลการวิจัย

การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความพอประมาณ รองลงมาคือด้านเงื่อนไขคุณธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านเงื่อนไขความรู้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู รู้จักการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและสามารถนำมาปรับใช้ได้เป็นอย่างดีเช่น ยึดหลักประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในทุกด้าน ลด ละ ความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต มีประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ ละ เลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ที่รุนแรงและไม่ถูกต้อง และไม่หุยดิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยชวนชวนหาความรู้ ให้เกิดรายได้เพิ่มพูนจนถึงขั้นพอเพียง และอีกทั้งทางองค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู มีการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ ในชุมชน รวมทั้งมีการจัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุคนธ์ เหลืองอิงคะสุต (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และค้นพบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐพงศ์ บุญญานุวัตร (2557) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการ ปฏิบัติของประชาชนทั้งโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ด้านการมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตามลำดับ และปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผล ได้แก่ เพศ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์แซ่หลี่ (2562) ที่ได้วิจัยเรื่องการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่าการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 3 ด้าน มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่าบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของความพอเพียงและได้รับการอบรม สัมมนา การปฏิบัติตนตามวิถีแห่งความพอเพียง ทำให้บุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความพอประมาณในการใช้จ่าย มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินที่เป็นระบบ ไม่ใช้จ่ายเกินจำเป็น แสวงหาความรู้ให้แก่ตนเองให้สูงขึ้นเสมอ เข้าวัดปฏิบัติธรรมบ่อย ๆ เหตุนี้เป็นเหตุที่ทำให้บุคลากรมีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง

มาใช้อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐสุญญ์ สุจริต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของข้าราชการชั้นประทวน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธร จังหวัดยโสธร” พบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ตำรวจภูธรจังหวัดยโสธร มีการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินชีวิตในระดับมาก และรายด้านทั้งสามด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาลำต่ำ คือ ด้านความมีเหตุผล ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และด้านความพอประมาณ

ผลการเปรียบเทียบการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ โดยภาพรวม พบว่าหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพต่างกัน มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าไม่ว่าหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จะมีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพต่างกัน ก็มีความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตเหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ (2562) ที่ได้วิจัยเรื่องการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่าบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านความรู้ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

12. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 ด้านความพอประมาณ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้น ได้เห็นคุณค่าของอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้านของตนเองเพิ่มขึ้น ควรส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายประหยัดพอเพียงตามอัตภาพ ควรส่งเสริมการวางแผนการใช้ชีวิต ส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นลดการซื้อของใช้ฟุ่มเฟือย ซื้อแต่ของจำเป็นที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน และมีการวางแผนทางการเงินที่ดี

1.2 ด้านการมีเหตุผล ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นใช้ปัญญาคิดวิเคราะห์ปัญหาชีวิต และแก้ไขตามแนวทางพระพุทธศาสนา ควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นได้ปฏิบัติธรรม มีสติไม่ประมาท ในชีวิต ควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นได้เห็นความสำคัญของการช่วยเหลือคนอื่น และควรส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม

1.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นได้ฝึกความอดทน อดกลั้น ต่อภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต

ควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นได้จัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน และ เก็บออมเงินที่เกิดจากรายได้ของตนเอง ควรส่งเสริมกิจกรรมการอยู่ร่วมกับผู้อื่นแก่หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้น และเห็นความสำคัญของครอบครัว

1.4 ด้านเงื่อนไขความรู้ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นมีการวางแผนการทำงานอย่างมีระบบขั้นตอน มีการประเมินผลงานของตนเอง ควรส่งเสริมการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ทีมงาน และควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นได้มีโอกาสได้แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

1.5 ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น ควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นได้ปฏิบัติธรรม ฝึกสมาธิ ควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นมีความอดทน อดกลั้น ต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงาน ควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นมีความยุติธรรมต่อผลงานของเพื่อนร่วมงาน ควรส่งเสริมให้หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ตำบลโนนขมิ้นใช้ชีวิตโดยยึดหลักหัวใจพระพุทธศาสนา คือ ละชั่ว ทำดี และทำใจให้ผ่องใส

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู ในเรื่องของการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

2.2 ควรทำการศึกษาการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขมิ้น จังหวัดหนองบัวลำภู เปรียบเทียบกับตำบลอื่น ๆ เพื่อดูความแตกต่างในแต่ละด้าน และหาแนวทางการพัฒนา

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2551). แผนยุทธศาสตร์ กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2551-2554. กรุงเทพฯ: ไร่ไทยเพรส.
- จำรัส โคตะยนต์. (2553). ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” กรณีศึกษาหมู่บ้านก้างปลา ตำบลหนองไผ่ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากร. ทิศทางไทย, 1(5), 1-10.
- ชุมโชค พลสมศรี. (2560). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. กองบัญชาการกองทัพไทย กระทรวงกลาโหม.
- ประเวศ วะสี. (2542). เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางประชาสังคม : แนวพลิกพื้นเศรษฐกิจ สังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

พันธุ์บุญย ทองสังข์. (2549). **หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับกลยุทธ์การจัดการองค์การในสภาวะวิกฤติ กรณีศึกษา: ชุมพร คานาน่า รีสอร์ท. สารนิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ. โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**

อาธิป ปัญญาประเสริฐ. (2562). **การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติงานของบุคลากร : กรณีศึกษากรมศลการ. [รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง].**

อานนตรี ประสมสุข. (2562). **การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาของปราชญ์ชาวบ้านตำบลขวาว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์. 6(4), 355-368.**

Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis. 3rdEd. New York. Harper and Row Publications.**

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วน
ตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
People's Participation in Local Development of Ban Han Subdistrict
Administrative Organization Kasetsoomboon District Chaiyaphum

ภูวนาฐ ประถมพานิชย์

Phuwanat Prathompanich

พิชัยรัฐ หมื่นด้วง

Pichairat Muenduang

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต

Faculty of political science, Pitchayabundit College

E-mail: pratempa2010@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน จำนวน 386 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T-test และ F-test สำหรับการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ ($\bar{X} = 4.13$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ($\bar{X} = 3.58$) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวม พบว่า

ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษेत्रสมบุญ จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษेत्रสมบุญ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน ควรมีการดำเนินการสำรวจปัญหา ความเดือดร้อน และความต้องการของประชาชน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, องค์การบริหารส่วนตำบล, ประชาชน

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) people's participation in local development. 2) to compare people's participation in local development; and 3) to propose guidelines for developing people's participation in local development of the Ban Han Subdistrict Administrative Organization. Kasetsoomboon District Chaiyaphum The sample group used in this research was people aged 18. More than 386 people residing in the Ban Han Subdistrict Administrative Organization. It is a questionnaire consisting of 3 parts: statistics used in data analysis. are descriptive statistics, i.e. number, percentage, mean, and standard deviation for the general data of the sample. Inferential statistics were T-test and F-test for comparing people's participation in local development of Ban Han Subdistrict Administrative Organization. Kasetsoomboon District Chaiyaphum personal factor classified by gender, age, educational level and occupation.

The results showed that People's Participation in Local Development of Ban Han Subdistrict Administrative Organization Kasetsoomboon District Chaiyaphum Overall, it was at a high level ($\bar{X} = 3.90$), and when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was participation in decision making ($\bar{X} = 4.28$), followed by participation in action ($\bar{X} = 4.13$) and the aspect with the least mean was the participant in the evaluation ($\bar{X} = 3.58$). Kasetsoomboon District Chaiyaphum classified by sex, age, educational level and occupation. Overall, it was found that people with different sex, age, education level and occupation had different participation in local development of Ban Han Subdistrict Administrative Organization. Kasetsoomboon District Chaiyaphum no different Proposal guidelines for the development of people's participation in local development of the Ban Han Subdistrict Administrative Organization Kasetsoomboon District Chaiyaphum Province, including Ban Han Subdistrict Administrative Organization Problem surveys should be carried out. trouble and the needs of the people.

Keywords: Participation, Subdistrict Administrative Organization, People

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 ได้มีสาระสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นสาระประการหนึ่งที่สภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้ใช้หลักการในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับปรากฏในอารัมภบทของรัฐธรรมนูญ (ดังนี้) ว่า “ได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ได้มีสาระสำคัญเน้นการส่งเสริมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยเพิ่มขึ้นตลอดจนการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นใหญ่”

จากที่มาของรัฐธรรมนูญดังกล่าวถือว่า “เป็นนิมิตหมายที่ดีของภาคราชการ ภาคประชาชน และภาคเอกชนในการที่จะประสานความร่วมมือกันเพื่อให้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็งทัดเทียมนานาอารยประเทศได้เป็นที่ยอมรับกันว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Democracy) เป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด เนื่องจากการปกครองที่ถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยทุกคนรัฐธรรมนูญ เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์เป็นผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนของตนด้วยความชอบธรรม การมีส่วนร่วมถือเป็นหลักที่สำคัญตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจและในกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาลและในทางการเมืองหรืออาจจะเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล เช่น การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองลงแข่งขันในการเลือกตั้งเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การมีส่วนร่วมในทางการเมืองและรัฐบาล (Citizen Participation in Government and Politics) มีความสำคัญมาก สมมุติฐานของประชาธิปไตยมีอยู่ว่าการมีส่วนร่วมในทางการเมืองและรัฐบาลนั้น ควรจะเป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปอาจกระทำได้อย่างเต็มที่และกว้างขวาง”

ในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันว่า “ความสำเร็จของการบริหารงานทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน มิได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยความรู้ความชำนาญและความร่วมมือจากผู้ตามประกอบด้วย ฉะนั้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ตามจึงเป็นเรื่องที่สำคัญทั้งนี้เพราะนอกจากจะสอดคล้องกับวิถีทางของการบริหารตามปรัชญาประชาธิปไตยแล้วยังก่อให้เกิดผลดีต่อหมู่คณะ และผลงานขององค์กรด้วย นอกจากนี้ตามความเข้าใจของนักวิชาการบางคนเห็นว่าการมีส่วนร่วมตามครรลองของประชาธิปไตยไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น หากยังเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เสียอีกด้วยในสภาวะการณ์ปัจจุบันจนทำให้คนเชื่อว่าศตวรรษแห่ง “การระเบิดการมีส่วนร่วม” (Participation explosion)”

จากสถานการณ์ของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงและทางอ้อมต่อวิถีการดำรงชีพของประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการปรับปรุงสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของรัฐ การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการเร่งรัดให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารและการจัดบริการสาธารณะไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเร็วทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารงานและการให้บริการสาธารณะของรัฐเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น องค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2542 เป็นรูปแบบ

ของการปกครองที่เกิดจากการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น เพื่อวัตถุประสงค์ในอันที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสการเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการปกครองท้องถิ่นด้วยตัวเอง เพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองท้องถิ่น คือเป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีสภาองค์การฯ สมาชิกสภาและผู้บริหารระดับท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนและมีอิสระในการปกครองตนเองมีขอบเขตของการปกครองที่ชัดเจน มีงบประมาณรายได้เป็นของตนเองอย่างเพียงพอและมีบุคลากรปฏิบัติงานของตนเองรวมถึงการมีอำนาจออกข้อบังคับ ระเบียบ กฎหมายท้องถิ่นภายใต้ขอบเขตของกฎหมายแม่บทและมีการควบคุมดูแลของรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของประเทศและประชาชนโดยส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา การกำหนดภารกิจ และแนวทางการดำเนินการตามภารกิจอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดแผนงานและโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทิศทางที่สอดคล้องและประสานสนับสนุนในจุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการของประชาชนได้รับการแก้ไขและตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน ได้ทำการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป เช่น การก่อสร้าง และซ่อมแซม ถนน สะพาน และแหล่งน้ำต่าง ๆ และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มอาชีพ การส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส การช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่ราษฎร โดยการเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาให้ตำบลบ้านหัน มีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป

ประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน พบว่าประชาชนได้ร้องเรียนผ่าน ช่องทางต่างๆ เช่นส่งถึงอำเภอ,ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน เช่น เรื่องประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการกิจกรรมที่เป็นผลกระทบกับประชนไม่ว่าจะเป็นการร่วมกำหนดวิธีการดำเนินงาน การร่วมการวางแผน และตรวจสอบโดยเฉพาะโครงการที่มีผลกระทบต่อประชนส่วนใหญ่ของตำบล การเข้าร่วมประชุม ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกำหนดวิธีการแก้ปัญหา ซึ่งประชาชนควรได้รับการเข้าร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบโครงการฯ ต่างๆเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อคนในตำบล(รายงานผลการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหันประจำปี 2564)

จากประเด็นปัญหา ดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เพราะผู้ศึกษาได้อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหันและได้มีโอกาสสัมผัสและได้รับผลกระทบจากการพัฒนาตำบลด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ จังหวัดชัยภูมิ ปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ จังหวัดชัยภูมิ

3. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ จังหวัดชัยภูมิ

2. ได้ทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ จังหวัดชัยภูมิ

3. นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ จังหวัดชัยภูมิ และท้องถิ่นอื่นต่อไป

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ จังหวัดชัยภูมิ โดยศึกษาจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการบริหาร ตลอดจนศึกษากฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบการบริหารส่วนตำบล และแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนและเอกสารรายงานการวิจัยนำมาเป็นข้อมูลในการออกแบบสอบถามประชาชนในตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ จังหวัดชัยภูมิ ตามทัศนคติและความเป็นจริงในการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของ Cohen and Uphoff (1980) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งออกเป็น 4 ด้าน นำมากำหนดขอบเขตเนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล

2. ขอบเขตประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรทั้งหมดคือผู้มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 17 หมู่บ้าน จำนวน 10,906 คน (อบต.ปี 2564)

3. ขอบเขตพื้นที่

ผู้วิจัยได้ศึกษาในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารงานส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษตรสมบูรณ จังหวัดชัยภูมิ

5. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบปลายปิดที่สร้างขึ้นมาจากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุม หัวข้อที่ต้องการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้นิยามของ Likert ซึ่งแบบสอบถามประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบหลายคำตอบให้เลือก และเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวนทั้งหมด 4 ด้าน

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยมีข้อคำถามจำนวนทั้งหมด 4 ด้าน

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยมีวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามและรวบรวมแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) บันทึกข้อมูลเอกสารและข้อมูลแบบสอบถามเพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป
- 3) วิเคราะห์สมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, และอาชีพ การทดสอบสมมติฐานใช้ค่าสถิติ (t - test) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเพศ ระดับการศึกษาและการมีส่วนร่วม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างอายุ อาชีพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพบความแตกต่างจะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธี เชฟเฟ (Scheffe' method) ตามสมมติฐานของการวิจัย
- 4) ผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นสำคัญในแต่ละด้านสำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

7. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 50.52 และเป็นเพศชาย จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 50.52 อายุอยู่ระหว่าง 36-60 ปี จำนวน 189 คน และช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คิดเป็นร้อยละ 3.11 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปวช. จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 58.55 รองลงมาคือปวช. จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 24.35 และน้อยที่สุดคือปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.04 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 53.89 รองลงมาคือรับจ้าง จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 19.17 และน้อยที่สุดคือผู้บริหาร (อบต.) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.07

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกษेत्रสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D.= 0.42) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.28$, S.D.= 0.36) รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.39) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ($\bar{X} = 3.58$, S.D.= 0.78) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, S.D.= 0.36) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1. ประชาชนเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อร่วมตัดสินใจปัญหาที่สำคัญของชุมชน ($\bar{X} = 4.55$, S.D.= 0.49) รองลงมาคือ ข้อ 3. ประชาชนมีส่วนร่วมจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาตามความจำเป็นเร่งด่วนและความต้องการของชุมชน ($\bar{X} = 4.35$, S.D.= 0.76) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและแผนประจำปี ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.66)

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.39) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณูปโภคเช่น ถนน ไฟฟ้า ศาลาอเนกประสงค์ เป็นต้น ($\bar{X} = 4.26$, S.D.= 0.71) รองลงมาคือ ข้อ 10. ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการก่อสร้างที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการ ($\bar{X} = 4.25$, S.D.= 0.66) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 7. ประชาชนมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนเงินอุปกรณ์และแรงงานแก่องค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.02$, S.D.= 0.57)

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D.= 0.79) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 15. องค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้เงินหรือจ่ายค่าตอบแทนหรือมอบของรางวัลให้แก่ประชาชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 3.65$, S.D.= 0.98) รองลงมาคือ ข้อ 14. องค์การบริหารส่วนตำบลได้ร่วมกับประชาชนจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับงาน ด้านการแก้ไขปัญหาคความยากจนเช่น การส่งเสริมอาชีพและการฝึกอบรมอาชีพให้กับประชาชน ($\bar{X} = 3.64$, S.D.= 0.97) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 12. องค์การบริหารส่วนตำบลได้ร่วมกับประชาชนจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับงานด้านโครงสร้างพื้นฐานเช่น ถนน ไฟฟ้าประปาให้กับประชาชนในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.59$, S.D.= 1.06)

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D.= 0.78) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 19. ประชาชนมีส่วนร่วมในการสำรวจความพึงพอใจของการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{X} = 3.64$, S.D.= 0.93) รองลงมาคือ ข้อ 20. ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{X} = 3.59$, S.D.= 0.95) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 17. ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการกำกับ ติดตาม การใช้จ่ายงบประมาณของแต่ละโครงการ ($\bar{X} = 3.52$, S.D.= 1.09)

3. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกษेत्रสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกษेत्रสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษัตร์สมบุรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่

1. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษัตร์สมบุรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ควรมีการดำเนินการสำรวจปัญหา ความเดือดร้อน และความต้องการของประชาชน

2. ควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงาน และควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับประชาชนได้เข้าถึงง่ายที่สุด

3. ควรหาแนวทางให้คนในชุมชนให้มีรายได้ ให้มีงานทำ ให้มีอาชีพเสริม สร้างความรักความสามัคคีกันในชุมชน

4. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษัตร์สมบุรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ควรจัดกิจกรรมพบปะกันประชาชนกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มหรือชุมชนเล่าสู่กันฟังด้านต่างๆ ของแต่ละกลุ่มว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดในการดำเนินการ

8. อภิปรายผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษัตร์สมบุรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.42) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.36) รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.39) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.78) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะษัตร์สมบุรณ์ จังหวัดชัยภูมิ มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ อีกทั้งกระตุ้นประชาชนให้ทราบถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน และมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ของทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหันซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของวิชญ์ หยกจินดา (2557) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่าโดยภาพรวมระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่งกว้างอยู่ในระดับมาก ในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าในทุกโครงการของการพัฒนาชุมชนนั้น ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านทุกคนย่อมมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม ซึ่งโครงการทุกโครงการพัฒนานั้นย่อมส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นด้วย จึงทำให้ระดับการประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนออกมาในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในระดับมาก ซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีระดับอยู่ในระดับมากเนื่องจากประชาชนได้มีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนามีส่วนในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรม และมีส่วนร่วมกำหนดแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในระดับมาก ซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีระดับอยู่ในระดับมากเนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรม หรือโครงการเพื่อพัฒนามีส่วนร่วม

สนับสนุนทรัพยากรเงินทองเพื่อใช้ในการทำกิจกรรม และมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในระดับมากซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีระดับอยู่ในระดับมากเนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเอง จากการร่วมทำกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่งกร่าง เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพสตรีในหมู่บ้าน โครงการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ฯลฯ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธนิศร ยืนยง (2561) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายกภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของประชาชน ในจังหวัดนครนายก อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นได้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัย (พรทิพย์ ทับ แว่ว, 2554) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านเกาะ อำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมใน การพัฒนาท้องถิ่นในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ระดับการศึกษา และอาชีพ ทั้งนี้จึง สอดคล้องกับผลการศึกษางานวิจัยชิ้นนี้ ด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ระดับการศึกษา และ อาชีพ เช่นเดียวกัน เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 40 – 49 ปี คิด เป็นร้อยละ 48.12 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 22.31 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 29.82 จึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรมหรือ โครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะหรังบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอกะหรังบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนทุกคนสามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในโครงการ หรือแผนงานพัฒนาต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ยังได้มีส่วนร่วมใน การทำกิจกรรมต่าง ๆ เหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพนม โพธิ์อาภา (2561) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตำบลสวายปรอเตียลอำเภอสะอาง จังหวัดกันตล ราชอาณาจักรกัมพูชา พบว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอาง จังหวัดกันตล ราชอาณาจักรกัมพูชา จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอาง จังหวัดกันตล

ราชอาณาจักรกัมพูชา จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะ ประทีปภักดิ์ (2546) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผล การศึกษาพบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชุมชนในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พิชิต ไทยนิยม (2553) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาล ตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษา พบว่า อายุ ไม่เป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชร กุณทิทอง (2551) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผลการศึกษาการมีส่วน ร่วมของประชาชนที่มีอาชีพต่างกันพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีการ ของเซฟเฟ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ในรายคู่ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าจะเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม ประมง นักเรียน นักศึกษา รับจ้าง พนักงาน ค้าขายธุรกิจส่วนตัว รับราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือประกอบอาชีพอื่น ประชาชนทุก อาชีพสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้เหมือนกัน ทุกคนให้ความ ร่วมมือกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ข่าวสารการพัฒนา การร่วมกำหนดแผนพัฒนา การปฏิบัติตามแผนงาน กิจกรรมที่จัดทำขึ้น รวมถึงการติดตามประเมินผล ซึ่งการทำกิจกรรม ของชุมชนจะเห็นได้ว่ามีประชาชนที่ หลากหลายอาชีพให้ความร่วมมือ เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาร่วมกับทางเทศบาลเมือง ชะอำ เพราะว่าการมี ส่วนร่วมกับทางเทศบาลเมืองชะอำ จะไม่จำกัดเฉพาะประชาชนบางอาชีพ ประชาชนทุกอาชีพสามารถ เข้า ร่วมพัฒนาชุมชนได้ทุกคนและได้รับการปฏิบัติจากทางเทศบาลเมืองชะอำเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ประชาชนที่มี อาชีพ ต่างกันจึงให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุสรรา พันธรักษ์ (2555, น.54) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่ตำบล คลองจุกกระเฉด อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า อาชีพต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

9. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 ปรับนโยบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของความ รับผิดชอบต่อสังคม ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

1.2 ส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานต่าง ๆ อีกทั้งยังได้เข้ามาตรวจสอบ กำกับดูแลการบริหารงานได้

1.3 ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงผลประโยชน์จากการดำเนินการตามโครงการหรือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้น เช่น ติดป้ายประกาศ หรือจัดประชุมร่วมกัน

1.4 สร้างความรู้ ความเข้าใจ อีกทั้งกระตุ้นประชาชนให้ทราบถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ของ ประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ประชาชนทราบ ว่าตนเองต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง มีบทบาทหน้าที่ ต่อการทำงานของเทศบาลอย่างไร อันจะส่งผลให้การใช้หลัก ธรรมาภิบาล สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

1.5 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ควรกำหนดนโยบาย จัดสรรงบประมาณพัฒนาให้ครอบคลุมทุกด้าน มากขึ้น โดยเฉพาะโครงการที่มีการจัดซื้อจัดจ้าง ควรมีการ ต่อรองราคาที่ต่ำกว่างบประมาณที่ตั้งไว้ได้ให้ลดได้น้อยที่สุด ซึ่งจะทำให้มีงบประมาณเหลือและสามารถนำไป ดำเนินโครงการอื่น ๆ เพิ่มขึ้นได้อีก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ กับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ เพื่อกำหนด แนวทางในการพัฒนาต่อไป

บรรณานุกรม

กฤษฎาภรณ์ ยุงทอง. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล. กรณีศึกษา: ตำบลนาजू จังหวัดเพชรบูรณ์. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย รามคำแหง.

โกวิท พวงงาม. (2549). มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.

จริญญา จันทรทรง. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การ บริหารส่วน ตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี.

นิติพงษ์ พงศ์วิทย์เวคิน. (2551) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วน ตำบลในเขต อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย.

มัทนา วัชรพรพัฒน์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหาร ส่วนตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. โครงการรัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อุทัยวรรณ ลิ้มปชาพร. (2551). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวศึกษาเฉพาะกรณีบึงบอระเพ็ด จังหวัด นครสวรรค์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Maslow, Abraham H. (1970). *Motivation and Personality*. 2nd ed., New York: Harper and Row.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd Ed. New York. Harper and Row Publications.

ศึกษาการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสอง

ของอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

A Study of the Community's Adaptation in Performing a Merit-Making
Ceremony According to the Heat Twelve Principle of Kaeng Sanam Nang
District. Nakhon Ratchasima Province

พระครูศรีธรรมประยุต

Phrakhru Sri Thammaprayut

พูนศักดิ์ กมล

Poonsak kamol

กาญจนพงศ์ สุวรรณ

kanchanapong suwan

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist College

E-mail: poonsakkamol@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 3 กุมภาพันธ์ 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาหลักการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสอง (2) เพื่อศึกษาการปรับตัวในการประกอบพิธีตามฮีตสิบสองของอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา (3) เพื่อเสนอการปรับตัวในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองในสังคมปัจจุบันด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก จากกลุ่มประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จำนวน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ อำเภอแก้งสนามนาง จำนวน 10 รูป/คน โดยใช้วิธีการเจาะจงตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย จำนวน 20 คน

จากการศึกษาพบว่า การปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก้งสนามนาง ด้านการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญ พบว่า ในเรื่องของการทำบุญตามประเพณีหลักปฏิบัติประจำเดือน คนในชุมชนมีความตื่นตัวในการปรับรูปแบบของการทำบุญเป็นอย่างดี เพราะเหตุปัจจัยมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านของสมัยนิยม และโรคระบาด ด้วยเหตุนี้การประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก้งสนามนาง จึงต้องมีการปรับรูปแบบในการประกอบพิธี

การปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สภาพการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองที่มีมาแต่เดิมก็ยังคงเป็นการประกอบพิธีตามแบบเดิม แต่จะมีเพิ่มเติม คือ รูปแบบของการทำบุญในแต่ละเดือน ที่จะเน้นการประกอบให้ได้ประโยชน์มาก และสะดวก ประหยัด พิธีกรรมถูกต้องตามหลักฮีตสิบสอง

ดังนั้นการนำเสนอเกี่ยวกับการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก่งสนามนาง จะต้องมีรูปแบบที่ทันสมัย และสร้างความเข้าใจให้กับเยาวชนเป็นอย่างดี จึงจะเป็นรูปแบบที่ดีและเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีและถูกต้อง ที่สำคัญชุมชนที่อยู่ร่วมกันมีความเห็นในเรื่องการปรับเปลี่ยนพิธีการทำบุญเป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การปรับตัว, การประกอบพิธี, หลักฮีตสิบสอง

ABSTRACT

This thesis studies the adaptation of the community in making merit according to the principle of Heet twelve in Kaeng Sanam Nang District. Nakhon Ratchasima Province It has 3 objectives: (1) to study the principle of making merit according to the Heet Twelve (2) to study the adaptation of the ceremony according to the Heet Twelve in Kaeng Sanam Nang District. Nakhon Ratchasima Province. (3) To propose an adaptation for making merit ceremonies according to the principle of heat twelve in today's society. with in-depth interviews from the people of Kaeng Sanam Nang District, 10 people, experts Kaeng Sanam Nang District, 10 photographs/person, by using a specific method according to the issue to be researched, 20 people

The study found that The adaptation of the community in making merit according to the principle of heat twelve of Kaeng Sanam Nang District Regarding the adaptation of the community in performing the merit-making ceremony, it was found that in terms of making merit according to the traditions and practices of the month. People in the community are very alert in adjusting the form of making merit. Because of the factors from the changes in the aspects of fashion and the epidemic, therefore, the merit-making ceremony according to the principle of Heet Twelve of Kaeng Sanam Nang District Therefore, the form of the ceremony must be adjusted.

From the adaptation of the community in making merit according to the heat twelve principles of Kaeng Sanam Nang District Nakhon Ratchasima Province, it was found that the condition of the merit-making ceremony according to the principle of heat twelve that originally existed was still the traditional ceremony. But there will be an additional form of making merit each month. That will focus on the assembly to be very useful, convenient, economical. The ritual is correct according to the heat twelve principle.

Therefore, the presentation about the adaptation of the community in making merit according to the principle of heat twelve of Kaeng Sanam Nang District Must have a modern style and create a good understanding for the youth as well It will be a good form and a good and correct change. More importantly, the community that coexisted had good opinions on the modification of the merit-making ceremony.

Keywords: Adaptation, ceremony, heat twelve

1. บทนำ

ความเชื่อทางศาสนาเกิดการพัฒนาหลักของการอยู่ร่วมกันอย่างมีกฎมีเกณฑ์ พร้อมกับการร่วมกันคิด หลักจารีตประเพณี, วัฒนธรรม, ในการดำเนินตามแบบวิถีของตนเอง และกลุ่มชาติพันธุ์ของตน มนุษย์เป็น สิ่งมีชีวิตที่สามารถพัฒนาตนเองได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้แล้วมนุษย์เองจึงสร้างกฎเกณฑ์ และระเบียบต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อขัดเกลาจิตใจของตนเองและชุมชนของตน และเป็นวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งก็เป็นธรรมชาติ ของมนุษย์ที่ต้องการมีชีวิตที่ไม่เดือดร้อน และเป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาทและมีความเคารพและกตัญญูต่อ บรรพบุรุษ มนุษย์จะทำดีหรือชั่ว จะอยู่อย่างมีความสุขหรืออยู่อย่างทุกข์ ขึ้นอยู่กับสภาพทางจิตหรือพลังงาน ทางจิต เพราะภาวะจิตในทางดีหรือไม่ดีนั้นจะเป็นตัวผลักดันให้เกิดพฤติกรรมดีหรือไม่ดีตาม ดังพุทธดำรัสที่ ตรัสว่า (ขุ.ธ. (ไทย) 25/1/23) ”ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุดสำเร็จแล้วแต่ใจ” วัฒนธรรมที่ หลากหลาย ทำให้เกิดหลักจารีตประเพณีที่มีเอกลักษณ์ ให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของชุมชน

ชุมชนแต่ละชุมชนก็มีวิถีชีวิตที่หลากหลาย เช่น (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม 2541: 161- 162.)การอาชีพ หรือการประกอบกิจกรรมซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือมีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อหรือความสนใจ ร่วมกัน การหลอมรวมทางด้านความคิดและวิถีชีวิตก็เพื่อจะให้ชุมชนเกิดความสงบสุข และเป็นชุมชนที่รู้จัก การจัดการกับตนเอง เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ พร้อมกับเป็นชุมชนที่มีสันติภาพความสงบสุขในท้องถิ่น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2540 : 25) เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านความเชื่อและความกตัญญูผ่านรูปแบบ และ วัฒนธรรมพร้อมด้วยหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาเพราะเหตุนี้จารีตประเพณีที่ประชาชนชาวอีสานได้ ปฏิบัติสืบต่อกันมาในโอกาสต่างๆ ทั้งสิบสองเดือนในแต่ละปีนั้นล้วนเป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้คนในชุมชน (พระมหาอภิสิทธิ์ วุฑฒิสโสโร วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2021): มกราคม-มิถุนายน) ได้ ออกมาร่วมกิจกรรมพบปะสังสรรค์กัน เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงและเพื่อความสามัคคีมีความ รักใคร่กัน ของคนในท้องถิ่นเป็นการสืบทอดสิ่งที่ตั้งตามประเพณีชาวอีสาน เรื่องสิบสองมีผู้สูงอายุหลายท่านกล่าว ไว้คล้ายๆ กันถึงแม้จะต่างบ้างก็เพียงเล็กน้อย ทั้งนี้เพราะครั้งโบราณด้านหนังสือยังไม่เจริญ อาศัยการบอกเล่า จดจำกันมาเป็นส่วนใหญ่ สิบสอง สมัยก่อนเป็นธรรมเนียมของคนล้านช้าง ซึ่งก็รวมเอาทั้งลาวและอีสานเข้า ด้วยกัน เข้าใจว่าแต่เดิมอาจจะถือว่าเป็นกฎหมายของชุมชนหรือเขาเรียกสมัยนี้ว่า (<http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jica/article/viewFile/3238/4556> วารสารสถาบันวัฒนธรรมศิลปมหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ) “กฎสังคม” แต่ปัจจุบันไม่ได้พบว่าเป็นกฎหมาย แต่ยังมีการปฏิบัติกันอยู่ทั่วไปในอีสานจึง กล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนอีสานได้มีการร่วมกันทำบุญตามความเชื่อพื้นฐานในเรื่องของศรัทธาใน

พระพุทธศาสนา และความเชื่อทางด้านสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ภูตผี เทวอารักษ์ ผีบรรพบุรุษ โดยจะนำปัจจัยทางด้านวิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมและสภาพอากาศของพื้นที่ ผสมผสานกันอย่างกลมกลืนจนเกิดเป็นปัจจัยต่างๆ ในการกำหนดกิจกรรมของการทำบุญที่จะมีขึ้นในแต่ละเดือน

วัฒนธรรมและประเพณี สังคมชาวอีสาน มีประเพณีประจำเดือน ที่เรียกว่า “ประเพณี ฮิตสิบสอง” ซึ่งเป็นคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และผสมผสานกับคติความเชื่อ ในศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อเรื่องแถน ได้แก่ (ปรีชา พิณทอง, 2535) ประเพณีการเข้ากรรม ประเพณีบุญคุณลาน ประเพณีบุญข้าวจี่ ประเพณีบุญเผาส ประเพณีบุญสงกรานต์ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบุญซำฮะ ประเพณีบุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน ประเพณีบุญข้าวสาก ประเพณีบุญออกพรรษาชาวอีสานตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน จะให้ความสำคัญกับประเพณีฮิตสิบสองเป็นอย่างมาก เนื่องจากสังคมอีสานส่วนใหญ่ยังเป็นสังคมเกษตรกรรมฮิตบางฮิต จึงเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ ของเกษตรกรรม เช่น (พระมหาประทีป อภิวิฑฒโน วารสารปัญญาปณิธาน ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2564) บุญคุณลาน บุญเดือนบั้งไฟ บุญข้าวสาก ด้านความเชื่อ ความเชื่อคือการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้มนุษย์มี หลักยึดเหนี่ยวทางใจ เกิดความรู้สึกอุ่นใจว่ามีอำนาจพิเศษปกป้องคุ้มครองภัยให้กับตน ชาวอีสานมีความเชื่อเรื่องเวทมนต์ (อภิศักดิ์โสมนินทร์ , 2524) ความเชื่อเรื่องเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อสถานที่สถิตของเทวดา ความเชื่อเรื่องผีसाง ยักษ์ ความเชื่อเรื่องการสวดพระปริตร ความเชื่อเรื่องตักบาตรเทโวโรหณะ ความเชื่อเรื่องการบูชาพระธาตุ ความเชื่อเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อดั้งเดิม และความเชื่อในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอิทธิพล ต่อวิถีชีวิตของชาวอีสานมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

อำเภอแก้งสนามนางจัดเป็นอำเภอหนึ่งที่มีประเพณีและวัฒนธรรมอันสืบเนื่องและเกี่ยวของกันกับฮิตสิบสองซึ่งก็กล่าวได้ว่ามีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดี เพราะถึงอย่างไรการปฏิบัติที่มีความสืบเนื่องด้วยประเพณี และอำเภอแก้งสนามนางก็ยังมีประเพณีปฏิบัติกันเป็นประจำโดยจะเป็นที่เข้าใจของชุมชนและคนในพื้นที่เกี่ยวกับหลักฮิตสิบสอง โดยเชื่อมโยงเข้ากับหลักธรรมทางศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเป็นอยู่ของชุมชนบุคคล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาหลักการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮิตสิบสอง
- 2 เพื่อศึกษาสภาพการปรับตัวในการประกอบพิธีตามฮิตสิบสองของอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา
- 3 เพื่อเสนอการปรับตัวการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮิตสิบสองในสังคมปัจจุบัน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเรื่องการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮิตสิบสองของอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้มีการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการ

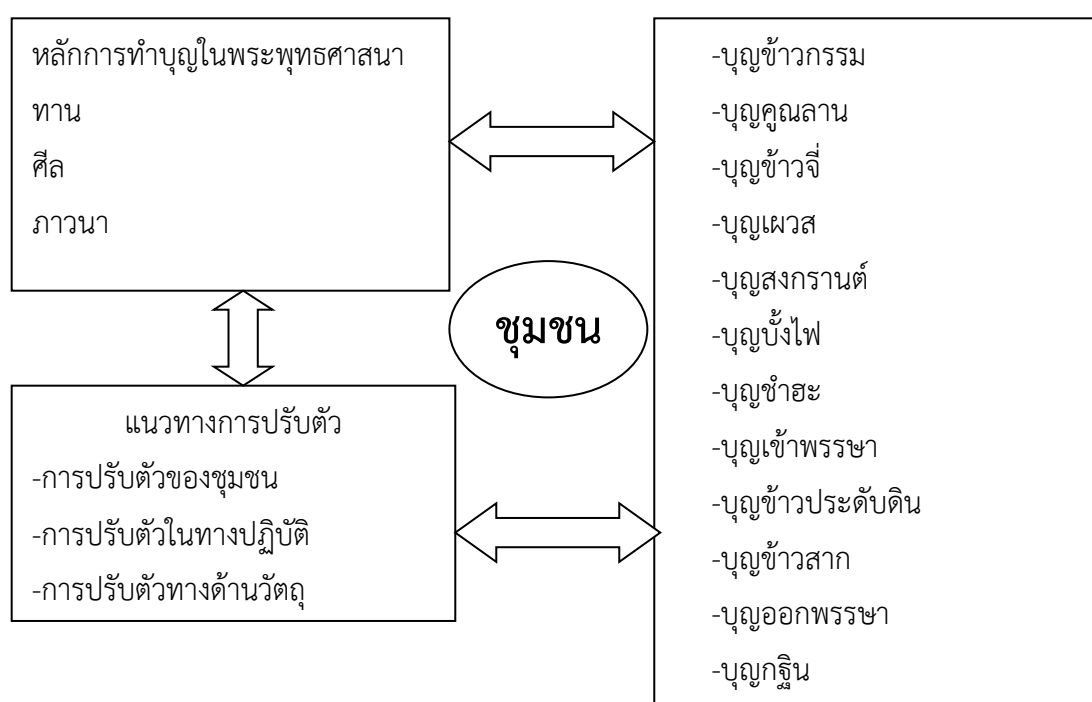
วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีแนวทางการศึกษาในการจัดเก็บข้อมูลอันประกอบด้วย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ แผนพัฒนา และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้นงานวิจัย (Data sources) เพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านพื้นที่ สัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลที่ต้องการจากกลุ่มเจาะลึก (in-depth interview) เป็นข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ที่จัดเก็บข้อมูลในการรวมข้อมูล และจากการสัมภาษณ์กลุ่มประชาชน ในอำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาจำนวน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 รูป/คน โดยใช้วิธีการเจาะจงตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย จำนวน 20 คน

พื้นที่ทำการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยไว้ที่ ในอำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองสามารถอภิปรายลงได้ดังนี้

ชุมชนมีการจัดพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองเป็นประจำ เพราะถือว่าเป็นหลักปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นประเพณี แต่ก็มี การปรับตัวในเรื่องของการทำบุญที่หลากหลาย ประเพณีฮีตสิบสองของอำเภอแก่งสนามนาง

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจาริตประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งอิตินี้จะต้องปฏิบัติเหมือนกันเมื่อถึงคราววาระ และเดือนที่จะต้องประกอบพิธีกรรม ตามแต่ละแห่งแต่ละชุมชน จะต้องปฏิบัติเหมือนกัน ซึ่งมีทั้งหมด 12 อิตด้วยกัน หากแต่รูปแบบและพิธีการในการทำบุญในอำเภอแก้งสนามนาง ได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นอย่างดี เพื่อแสดงถึงความสามัคคีในเรื่องของหลักประเพณี และวัฒนธรรม ข

ในปัจจุบันด้วยเหตุการณ์ที่เปลี่ยนไปคนในชุมชนก็จะมีการ จัดทำบุญตามหลักอิติสิบสองอยู่แล้ว แต่จะปรับเปลี่ยนให้เวลากระชับจาก สี่วันให้เหลืออยู่ สองวัน และสองวันให้เหลืออยู่หนึ่งวัน หรือหนึ่งวันเหลืออยู่ครึ่งวัน ก็ขึ้นอยู่กับปรับเปลี่ยนแต่ก็ยังคงในเรื่องของพิธีกรรมเป็นหลักสำคัญในการทำบุญตามประเพณีอิติสิบสอง และจะต้องมีประโยชน์มากที่สุดให้เกิดต่อชุมชนในการจัดพิธีทำบุญตามหลักอิติสิบสองของแต่ละเดือน และสิ่งสำคัญจะต้องมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำพิธีกรรมเสมอ และจะต้องมีการเสริมสร้างในการส่งต่อให้แก่เยาวชนรุ่นหลังเข้าใจในรูปแบบของการทำบุญตามหลักอิติสิบสอง ด้วยหลักประโยชน์ ประหยัด เหมาะสม ทันสมัย ถูกใจและถูกต้อง

เดือนที่หนึ่งของทุกปี ที่พระภิกษุสงฆ์ต้องอยู่กรรมที่เรียกว่าการเข้ากรรมในพระภิกษุที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส และโยมเองก็ได้เข้าวัดรักษาศีลฟังธรรม ดังที่มีคำกล่าวว่า พอถึงเดือนเจียงมานั้น ให้เลี้ยงผีผด ผีหมอ ผีฟ้า ผีแกน และนิมนต์ พระสงฆ์เจ้าเข้าปริวาสกรรม อาจเรียกได้อีกอย่างว่าบุญเข้ากรรม หรือ บุญเดือนอ้ายบุญเข้ากรรม คือบุญที่ทำขึ้นในเดือนอ้าย ซึ่งเป็นเดือนแรกของปีที่ชาวอีสาน จะต้องประกอบพิธีบุญกันจนเป็นประเพณีซึ่งอาจจะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้พิธีบุญนี้จะเกี่ยวกับ พระสงฆ์โดยตรงซึ่งความจริงน่าจะเป็นเรื่องของพระสงฆ์โดยเฉพาะ แต่มีความเชื่อกันว่าเมื่อทำบุญกับพระสงฆ์ที่ทำพิธีนี้จะทำให้ได้อานิสงส์มาก

เดือนที่สองถึงเวลาวาดข้าวในการจัดกัณฑ์ข้าวมารวมกันแล้วก็นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์เพื่อให้เกิดเป็นสิริมงคล ดังกล่าวว่า พอถึงถึงฤดูเดือนยี่ให้นิมนต์พระสงฆ์เจ้ามาตั้งสูตรชัยมงคลเอาบุญคุณข้าวหรือเรียกว่า บุญคุณลาน หรือ บุญเดือนยี่ ความสำคัญและความหมาย บุญคุณลาน ถือเป็นประเพณีที่มีความสำคัญมากประเพณีหนึ่งของชาวอีสานเพราะเป็นบุญที่ ทำขึ้นเกี่ยวกับการแสดงออกถึงความเคารพบูชาในสิ่งที่ป็นปัจจัยยังชีพอันสำคัญของผู้คนคือข้าว เพราะความจริงของพิธีนี้ต้องการจะเน้นให้ผู้คนลูกหลานได้ทราบว่ข้าวแต่ละเม็ดจะมากองอยู่บน ลานนั้นมีความเป็นมาอยู่ยากลำบากเพียงใด

เดือนที่สามบุญข้าวจีโดยนำข้าวเหนียวมาปั้นแล้วก็ทาไขและโรยเกลือแล้วจีไฟให้สุกและมีการแจกทานด้วยข้าวจี ดังกล่าวว่า ถึงฤดูเดือน 3 เพี้ยมานั้น ให้ทำบุญข้าวจี (ช่วงนี้เพิ่มบุญมาฆบูชาเข้าด้วย) ตามความเข้าใจเรื่องบุญข้าวจี หรือ บุญเดือนสาม ข้าวจี คือ ข้าวเหนียวหนึ่งให้สุก แล้วนำมาปั้นเป็นก้อนโตประมาณเท่าไข่เป็ดขนาดใหญ่หรือ ผลมะตูมขนาดกลาง ปั้นให้แน่นแล้วทาเกลือให้ทั่วเสียบไม้ย่างไฟหรือจะย่างบนตะแกรงเหล็กก็ได้ ด้วยไฟถ่าน

เดือนที่สี่เป็นช่วงของการเทศน์พระเวสสันดรชาดกที่เป็นการแสดงถึงจริยวัตรของพระพุทธเจ้า ในคราวที่พระองค์เสวยชาติเป็นพระเวสสันดร ดังกล่าวว่า ถึงฤดูเดือน 4 ให้หาดอกไม้มาไหว้สักการบูชา แล้วทำบุญฟังธรรมเทศนามีบุญมหาเวสสันดรชาดก หรือเรียกว่าบุญเผวสหรือบุญมหาชาติ (บุญเดือนสี่) หรือพระเวส คือคนที่ 3 ทำเกี่ยวกับเรื่องราวของพระเวสสันดรนิมทนํ้ากันในวันใดวันหนึ่ง ของเดือนสี่ จึงเรียกบุญเผวส หรือบุญเดือนสี่ เป็นบุญที่มีการเทศน์มหาชาติหรือ พระเวสสันดรชาดก

เดือนที่ห้าถึงฤดูเดือน 5 สังขารปีใหม่มาขึ้น ให้นิมนต์พระสงฆ์เจ้าตั้งสูตรชัยมงคล รุ่งเช้าอันเป็นวันเนารวีให้พากันทำบุญให้ทานข้าวน้ำโภชนาหารแก่พระสงฆ์ผู้มีศีล แล้วขอสมมาคารวะพระพุทธรูปเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า และพ่อแม่ ถ้ำแก่และผัวแห่งตน หรือเรียกว่า บุญสงกรานต์

เดือนที่หกบุญบังไฟให้ทำพุทธานิเขก ฮตสรงพระพุทธรูปเจ้าแล้วเชิญพระพุทธรูปเจ้าประดิษฐานไว้แต่โบราณมาเคยนิยมทำบุญบวช แต่ทุกวันนี้ทำบุญวันวิสาขบูชา หรือเรียกว่าประเพณีท้องถิ่นมีการจัดบุญบังไฟ ปัจจุบันมีการจัดโรงทานให้กับผู้ที่มาชมบังไฟ

เดือนที่เจ็ดชำระ หรือสะสาง ปรับปรุงให้ดีขึ้น เช่นชำระพระไตรปิฎก พิจารณาตัดสิน เช่น ชำระความใช้ในคำว่า ชำระหนี้” หมายความว่าประเพณีหนึ่ง คือพอถึงเดือนเจ็ดให้พากันบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพดามเหล็กดี หลักเมือง ให้ทำตามจารีตประเพณีเก่านิมนต์พระสงฆ์องค์เจ้ามาสวดมนต์ชำระเสนียด จัญไร ให้ทำอย่าละเลยหาไม่แล้วจะทำให้เกิดภัยพิบัติจัญไรแก่บ้านเมือง หากทำแล้วก็จะทำให้อยู่เย็นเป็นสุขปาน เมืองฟ้าสวรรค์

เดือนที่แปดพระสงฆ์เจ้าเข้าพรรษาคนในชุมชนก็จะมีการแห่เทียนเพื่อจะได้ถวายเทียนให้พระที่จำพรรษาได้จุดเทียนในการเรียนพระธรรม แต่สมัยนี้มีการเปลี่ยนเป็นการถวายหลอดไฟและถวายค่าไฟแก่วัดเพื่อวัดจะได้จ่ายค่าไป ดังคำกล่าวที่ว่า ให้นิมนต์พระสงฆ์เจ้าเข้าพรรษาแล้วป่าวประกาศญาติพี่น้องเอาผิงมาตีเทียนเล่มใหญ่ถวายแก่พระสงฆ์เจ้าแล้วถวายข้าวน้ำโภชนาหารฟังธรรมเทศนาตามศรัทธา ปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลายในการถวายเช่นถวายหลอดไฟ ถวายปัจจัย เป็นต้น

เดือนที่เก้าเป็นการจัดทำห่อข้าวปลาอาหารและของคบเคี้ยวแล้วนำไปถวายทานตามจุดต่าง ๆ เช่นแขวนตามกิ่งไม้ในวัด เรียกว่าการทำบุญข้าวประดับดิน นิมนต์บุญข้าวประดับดินนิมนต์พระสงฆ์เจ้าตั้งสูตรชัยมงคล รุ่งเช้าจึงเอาข้าวประดับดินไปย่ำไว้ตามดินตามหญ้าอุทิศ ผากไปหาญาติพี่น้อง และเปรต ผี ทั้งหลายและถวายทานแก่พระสงฆ์เจ้า

เดือนที่สิบการเขียนชื่อพระภิกษุสงฆ์และสามเณรแล้วนิมนต์พระสงฆ์และสามเณรมาจับ จับได้เลขใดเจ้าของสลากก็ถวายพระสงฆ์และสามเณรรูปนั้น ดังกล่าวว่า ให้ทำบุญข้าวสากผากไปหาญาติพี่น้องและเทวดาอารักษ์ทั้งหลาย บุญข้าวสากเป็นบุญที่ทำเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตายหรือเปรต เป็นการทำบุญอุทิศให้เปรตอีกครั้งโดยมีเวลาห่างจากเวลาของบุญข้าวประดับดินเพียง 15 วัน

เดือนที่สิบเอ็ดเป็นการออกจากเขตจำพรรษาไปพักแรมที่อื่นได้หรือเรียกว่าบุญออกพรรษาวินเพ็ญมานั้นให้นิมนต์พระสงฆ์เจ้าออกพรรษาและทำการบายศรีพระภิกษุสามเณร ถวายข้าวน้ำโภชนาหาร และผ้าจ่าน้ำพรรษาแก่สงฆ์แล้วนิมนต์ท่านให้อยู่ต่อไปเพื่อจำพรรษาในปีหน้า

เดือนสิบสองในช่วงของการการทำบุญกฐิน กำหนดเวลาในการถวายเพียงหนึ่งเดือน คือตั้งแต่แรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ด ถึงเพ็ญสิบสอง เพราะกำหนดให้ทำในเดือนสิบสอง ดังกล่าวว่า ให้พร้อมกันทำบุญกฐินถวายอัฐบริวารแก่พระสงฆ์เจ้า หรือเรียกว่าบุญกฐิน

สรุปพลวิเคราะห์การประกอบพิธีตามฮีตสิบสองของอำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา จะเห็นได้ว่าผู้คนในชุมชนมีความคิดที่หลากหลายในเรื่องของการประกอบพิธีในการทำบุญตามประเพณีฮีตสิบสอง แต่จากการถอดบทสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่าการประกอบพิธีในการทำบุญตามกาลสมัยนั้น กลุ่มคนส่วนใหญ่มีความคิดว่า ในการประกอบพิธีการทำบุญของแต่ละเดือนนั้นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการ

ทำบุญให้มีความสุขสบาย ไม่เสียเวลาแต่ต้องได้ประโยชน์ และไม่ทิ้งประเพณีเก่า ๆ ที่เป็นไปในเรื่องของความรู้สึกดีของการประกอบพิธีการทำบุญในแต่ละเดือนของอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

6. สรุปองค์ความรู้

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา” จากการศึกษาในประเด็นที่ได้รวบรวมดังนี้ จากงานวิจัยที่เกิดขึ้นจากการจัดพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองในรูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏให้เห็นก็จะมีการจัดในรูปแบบต่าง ๆ เช่นในเรื่องของการประหยัดเวลาในการทำบุญตามประเพณีที่เคยทำสืบทอดกันมาพร้อมกับมีการนำสิ่งใหม่เข้ามา มีบทบาทในเรื่องของการทำพิธีอย่างเช่นการทำบุญออนไลน์ มาผนวกกันกับรูปแบบดั้งเดิมที่มีการปฏิบัติกันมาอย่างยาวนานแต่ก็จะมีอยู่บ้างในเรื่องของพิธีกรรมที่เป็นสิ่งที่ละเอียด แต่สิ่งสำคัญในการจัดพิธีทำบุญ จะมีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมตามประเพณีตามหลักฮีตสิบสองอย่างชัดเจน และในยุคสมัยนี้ก็มีเหตุการณ์หลายอย่างที่ต้องมีความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้หลักของประเพณีอยู่ได้ แต่ด้วยเหตุการณ์จะเป็นอย่างไรคนในชุมชนก็จะมีการ จัดทำบุญตามหลักฮีตสิบสองอยู่แล้ว แต่จะปรับเปลี่ยนให้เวลากระชับจาก สี่วันให้เหลืออยู่ สองวัน และสองวันให้เหลืออยู่หนึ่งวัน หรือหนึ่งวันเหลืออยู่ครึ่งวัน ก็ขึ้นอยู่กับปรับเปลี่ยนแต่ก็ยังคงในเรื่องของพิธีกรรมเป็นหลักสำคัญในการทำบุญตามประเพณีฮีตสิบสอง และจะต้องมีประโยชน์มากที่สุดให้เกิดต่อชุมชนในการจัดพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของแต่ละเดือน และสิ่งสำคัญจะต้องมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำพิธีกรรมเสมอ และจะต้องมีการเสริมสร้างในการส่งต่อให้แก่เยาวชนรุ่นหลังเข้าใจในรูปแบบของการทำบุญตามหลักฮีตสิบสอง ด้วยหลักประโยชน์ ประหยัด เหมาะสม ทันสมัย ถูกใจและถูกต้องจากประเด็นในการศึกษารูปแบบการทำบุญตามประเพณีฮีตสิบสองที่มีความเห็นว่าจะจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงหรือคงเดิม แต่หากจะปรับปรุงก็ต้องมีการสร้างความเข้าใจกันในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทันยุคทันสมัยไม่ว่าจะเป็นเรื่องพิธีกรรม และรูปแบบการทำบุญ และหลักคำสอนทางศาสนาด้วย เพราะถึงอย่างไรก็ต้องสืบทอดต่อรุ่นสู่รุ่นอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ผู้นำชุมชนต้องสร้างความเข้าใจให้กับเยาวชนรุ่นหลังในเรื่องของความสำคัญของการทำบุญตามประเพณีฮีตสิบสองด้วยการเล็งเห็นว่าประเพณีฮีตสิบสองมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชนนั้น ๆ จึงเป็นสิ่งที่ต้องสร้างเสริมความเข้าใจในเรื่องของหลักในการดำเนินชีวิตให้อยู่ในครรลองคลองธรรมตามชุมชนของตนเอง คือ ด้านการค้าขาย ด้านการเกษตร ด้านการเป็นอยู่ ด้านการปกครองของผู้นำชุมชน ด้านศาสนาที่สร้างความเชื่อความศรัทธา ในเรื่องความกตัญญูตบเทวที่ต่อบรรพบุรุษ

ดังนั้นการทำบุญตามหลักประเพณีฮีตสิบสองจึงกล่าวได้ว่าการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำบุญนั้นสามารถปรับเปลี่ยนได้ แต่ในเรื่องของพิธีกรรมนั้นบางอย่างถ้าเป็นเรื่องที่มีความรู้สึกที่ไม่ดีก็ไม่ควรเปลี่ยน แต่ถ้าหากสิ่งใดที่ชุมชนเห็นควรเปลี่ยนก็เปลี่ยนแต่ต้องให้อยู่ในรูปแบบดั้งเดิมเป็นสำคัญ

7. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา” มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญตามหลักฮีตสิบสองของอำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา จากการที่ได้ศึกษาและลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เห็นถึงประเด็นในการประกอบพิธีทำบุญของอำเภอแก่งสนามนาง ดังนั้นเพื่อจะได้ศึกษาตามประเด็นต่าง คือ

1. ศึกษาการปรับตัวของชุมชนในการประกอบพิธีทำบุญในยุคสมัยปัจจุบัน
2. ศึกษาการปรับรูปแบบการทำบุญในวันพระของแต่ละเดือน

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2541). **ประชาสังคม : วรรณคดีนักคิดในสังคมไทย, สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาอภิสิทธิ์ วุฑฒิสโส (เจริญราช), พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, เกียรติศักดิ์ บังเพลิง. (2021). **การศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อในบุญพิธีของชาวอีสานที่สอดคล้องกับคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท**. วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม, 8(1).
- พระมหาประทีป อภิวิฑฒโน. (2564). **การศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมในคัมภีร์ธัมมปาฎฐกถาที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวอีสาน**,วารสารปัญญาปณิธาน, 6(2).
- อภิศักดิ์โสอินทร์. (2524). <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jica/article/viewFile/3238/4556>
- วารสารสถาบันวัฒนธรรมศิลปมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลในภาคตะวันออกของประเทศไทย

Administration According to the Principle of Good Governance of Municipality in the Eastern Region of Thailand

สมพร หลงเจริญ

Somporn Lungcharoen

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Doctor of Public Administration in Public Administration

Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University

E-mail: sompornlungcharoen@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้มี 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาสภาวะทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารที่ใช้หลักธรรมาภิบาลของเทศบาลในภาคตะวันออกของประเทศไทย (2) เพื่อศึกษามาตรการการป้องกันการทุจริตในเทศบาลในภาคตะวันออกของประเทศไทย และ (3) เพื่อค้นหารูปแบบของการบริหารที่ใช้หลักธรรมาภิบาลที่พึงประสงค์

การวิจัยนี้มีคุณลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ต้องการได้มาจาก 3 แหล่ง คือ (1) เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (2) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และ (3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 ท่าน เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ปรากฏว่า พวกเขาทั้งหมดมีความรู้และประสบการณ์ต่างๆ อย่างมากเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และการบริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เครื่องมือนี้ใช้เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ผู้วิจัยได้ให้การรับรองในเรื่องความเป็นส่วนตัว ความลับและการไม่เปิดเผยชื่อของผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมได้ ได้ทำการวิเคราะห์โดยวิธีการบรรยายความและแบบอุปนัย

ข้อค้นพบจากการวิจัย (1) เกี่ยวกับสภาวะการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าใจหลักการของธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง “ความโปร่งใส” และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (2) เกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันการกระทำที่ทุจริต พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายที่ชัดเจนและระเบียบวิธีปฏิบัติที่กล่าวระบุไว้อย่างแจ่มชัด มีการสร้างระเบียบวิธีปฏิบัติที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่ถูกต้องหลักจริยธรรมและให้พนักงานมีความรับผิดชอบต่อการประพฤติปฏิบัติของ

ตน ตลอดจนมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมการบริหารต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) เกี่ยวกับรูปแบบของการบริหารที่อิงหลักธรรมาภิบาลที่พึงประสงค์ พบว่า รูปแบบของการบริหารควรจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ คือ 1) การบริหารที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง 2) การบริหารจัดการความรู้ของชุมชน 3) การใช้ผู้นำที่มีความเก่งกล้าสามารถจริงๆ บริหาร และ 4) การตั้งมาตรฐานในการปฏิบัติงานไว้ในระดับสูง

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, เทศบาล, ภาคตะวันออก

ABSTRACT

The objective of this study were threefold: (1) to ascertain the general condition pertaining to the administration based on the principle of good governance of Municipality in the eastern region of Thailand; (2) to determine the preventive measures of corruption practices in Municipality; and (3) to bring to light the desirable pattern of administration based on the principle of good governance.

The study was qualitative research. The required data were collected from three sources: (1) related documents (2) the participant observations and (3) in-depth interviews with 30 key informants. With regard to the key informants, they all had the wealth of information and experiences about the principle of good governance and the administrative practices of Municipality. The study instrument was a structured interview questionnaire; it was used for in-depth interviews with the key informants. Protect the human subjects or the key informants, the researcher provided them with a guarantee of privacy, confidentiality and anonymity. All the collected data were analyzed by resorting to descriptive analysis and inductive method.

Research findings: (1) Concerning the general condition about the administration based on the principle of good governance, it was found that most of the administrators of local government organizations failed to gain insights about the principle of good governance: particularly “transparency” and “people’s participation” (2) Concerning the preventive measures of corruption practices, it was discovered that the local government organizations had clearcut policies and clearly defined procedures, established procedures that promote ethical behavior and hold public employees accountable for their conduct, and encouraged people to participate in various administrative activities of local government organizations. (3) Concerning the desirable pattern of administration based on the principle of good governance, it was found that the desirable pattern of administration should consist of the following :1)

human-centered administration; (2) community knowledge management; (3) use of top flight leaders; and (4) setting up high performance standards.

Keywords: principle of good governance, Municipality, Eastern Region

1. บทนำ

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นชุมชนเมือง ศึกษากรณีเทศบาลนครในเขตภาคตะวันออก หลักธรรมาภิบาลให้กลายเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการที่สามารถเกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตยได้ โครงสร้างธรรมาภิบาลไม่เคยสมบูรณ์และหยุดนิ่ง แต่มีพลังพลวัตและพัฒนาปรับตัวไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะธรรมาภิบาลแบบตะวันตกเข้ามาในสังคมไทยหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ นับว่ายังห่างไกลกับความสำเร็จ แม้ว่ารัฐบาลไทยได้ตรากฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวกับธรรมาภิบาล ส่วนสำคัญมาจากความเข้าใจอย่างคลาดเคลื่อนต่อแนวความคิดนี้ แต่เหนือสิ่งอื่นใดก็คือ ธรรมาภิบาล เป็นเรื่องของการปฏิรูปสถาบันในสังคมให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งขึ้นกับความสามารถของรัฐบาลในการยกระดับการพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและยั่งยืน โดยเฉพาะสถาบันแบบไม่เป็นการ มักเป็นอุปสรรคสำคัญของการสร้างธรรมาภิบาล

การเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานที่สำคัญของการเมืองการปกครองของประเทศ โดยเฉพาะในด้านที่เป็นสถาบันที่ให้การศึกษ อบรม กล่อมเกลาก่อนการเมืองแก่ประชาชนให้รู้จักการปกครอง จัดทำบริการสาธารณะ สนองความต้องการของตนเอง และเป็นเสมือนตะแกรงสำหรับการกรองเลือกสรรบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถ มีอุดมการณ์ ได้มีโอกาสเป็นนักการเมืองระดับชาติ

ธรรมาภิบาลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลกับโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะหลังจากเกิดวิกฤตการณ์การเงินในเอเชีย เมื่อปี พ.ศ. 2540 คือ การกล่าวอ้างขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ทั้งสององค์กรมีบทบาทสำคัญในการผลักดันวาระของธรรมาภิบาลให้เป็นวาระของโลก ในแง่ที่ว่า มูลเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ การเงินในเอเชียนั้น ก็เพราะในประเทศภูมิภาคแถบนี้ไร้ซึ่งธรรมาภิบาล ด้วยเหตุนี้ ทั้งธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ จึงได้เสนอแนวทาง “ธรรมาภิบาลระดับโลก” (GLOBAL GOVERNANCE) ที่พยายามผลักดันให้ประเทศในแถบเอเชีย และประเทศอื่นๆ พยายามเดินตามกรอบของธรรมาภิบาล เพราะเชื่อว่าด้วยหนทางนี้เท่านั้น ประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากจะสามารถพัฒนาประเทศ ให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน ธนาคารโลกดูจะเป็นเหมือนองค์กรโลกบาลที่เชื่อมั่นดังกล่าวย่างจริงจัง เพราะก่อนหน้าวิกฤตการณ์ทางการเงิน ปี 2540 ธนาคารโลกเองได้ตีพิมพ์เผยแพร่เอกสารจำนวนไม่น้อยชี้ให้เห็นถึง “ธรรมาภิบาลกับการพัฒนา”

ประวัติความเป็นมาของคำว่า “ธรรมาภิบาล” การเลือกใช้คำว่า “ธรรมาภิบาล” เห็นว่าเป็นคำใกล้เคียงกับคำว่า “good governance” มากที่สุด ในความเป็นจริงสิ่งที่ควรพิจารณาเป็นอันดับแรกคือ การแยกคำว่า “governance” กับคำคุณศัพท์ว่า “good” ออกจากกัน ในวงการวิชาการนั้น รู้จักคำว่า governance มานานมาแล้ว ส่วนการใส่คุณศัพท์เพื่อกำกับคุณค่าบางอย่างนี้ เพิ่งเริ่มเมื่อไม่นานมานี้ โดยหลักฐานที่ปรากฏหลาย ๆ แห่ง ระบุตรงกันว่า คำว่า “governance” เพิ่งมีใช้อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.

2532 เมื่อธนาคารโลกพยายามวิเคราะห์ถึงความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศของประเทศต่าง ๆ หลังจากนั้นคำนี้ก็เริ่มมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็นลำดับ

ตามหลักฐานที่ปรากฏในตำราหลายเล่ม ชี้ว่าคำว่า good governance เพิ่งมีการใช้อย่างเป็นทางการครั้งแรกในปี 1989 ในรายงานเรื่อง Sub Sahara Africa : From Crisis to Sustainable Growth ซึ่งเป็นรายงานที่ธนาคารโลกพยายามวิเคราะห์ถึงความล้มเหลวของรัฐในแอฟริกา ในการพัฒนาประเทศคำว่า “good governance” เริ่มมีบทบาทในแง่โลกาภิวัตน์ ก็เพราะทั้งธนาคารโลกและกองทุนระหว่างประเทศต่างเชื่อว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะทำไม่ได้เลย ถ้าประเทศนั้น ๆ ปราศจาก “good governance” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง มีการผูกโยงคำว่า “การพัฒนา” ให้ควบคู่กับคำว่า good governance นั่นคือ การกำหนดกลไกอำนาจของรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากร ทั้งเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนา

ความหมายที่แอบแฝงของธรรมาภิบาล อย่างที่กล่าวได้ว่า “ธรรมาภิบาล” มิใช่ศัพท์ที่เกิดขึ้นในสุญญากาศ แท้ที่จริงนั้นมีการแอบแฝงแนวความคิดธรรมาภิบาลประชาธิปไตยไว้ ซึ่งมีความชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ ในความหมายของธนาคารโลก ซึ่งสิ่งที่จะซ่อนอยู่ในคำศัพท์ก็คือ ปัจจัย 3 ด้านที่แวดล้อม คำว่า “ธรรมาภิบาล” นั่นคือ ความเป็นระบบ (Systematic) ทางการเมือง (Political) และการบริหารราชการแผ่นดิน (administrative)

ประการแรก ในแง่ความเป็นระบบ เป็นที่ยอมรับว่า คำว่า “ธรรมาภิบาล” มีความหมายกว้างกว่าคำว่ารัฐบาล (government) ซึ่งโดยทั่วไปมักหมายถึง โครงสร้างทางสถาบันแบบที่เป็นทางการ และเป็นเรื่องตัดสินใจของฝ่ายบริหาร ในรัฐสมัยใหม่ทั่วไป แต่คำว่า ธรรมาภิบาล นั้น มีในที่หลวมกว่าและกว้างกว่า การใช้อำนาจทางการเมืองภายในและภายนอกของระบบทางการเมือง ในแง่นี้ธรรมาภิบาล จึงมีลักษณะเป็นระบบความสัมพันธ์ ทางการเมืองและสังคมเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ในความหมายที่แคบ ที่ใช้กันอยู่นั้น “ธรรมาภิบาล” มีความหมายถึงระบบทุนนิยมแบบประชาธิปไตย (Democratic capitalist regime) ที่มีรัฐบาลมีอำนาจน้อยที่สุด คือ รัฐมีหน้าที่รักษากฎหมาย และความสงบเรียบร้อยเท่านั้น (Law and order) ซึ่งเป็นความคิดที่กว้างของธรรมาภิบาลตะวันตก

ประการที่สอง ในด้านการเมือง ซึ่งมีลักษณะจำกัดและระบุทางการเมืองอย่างชัดเจน ธรรมาภิบาลมีนัยว่า รัฐมีความชอบธรรม (Legitimacy) และมีอำนาจหน้าที่ (Authority) อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่ระบบประชาธิปไตยสร้างขึ้น มา เพื่อแบ่งแยกหน้าที่ทางการเมืองอย่างชัดเจน ในแง่ของนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ ซึ่งไม่ว่า จะอยู่ภายใต้ระบบประธานาธิบดี หรือระบบรัฐสภา ระบบสหพันธรัฐ หรือรัฐเดี่ยว ก็ใช้ระบบเดียวกัน ในแง่ของการมีสังคมแบบพหุนิยม ที่มีการเลือกตั้งอย่างเสรี มีการเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำงานในฝ่ายบริหาร โดยที่ต้องมีการตรวจสอบ ให้มีการใช้อำนาจอย่างถูกต้อง (Checks and balance) เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นความหมายธรรมาภิบาลในทางการเมือง ที่ประเทศตะวันตกยึดถือตลอดมา

ประการที่สาม ในแง่การบริหารราชการแผ่นดินแบบแคบ ธรรมาภิบาล หมายถึง ระบบราชการที่มีประสิทธิภาพเปิดเผย มีความรับผิดชอบ มีการตรวจสอบทางบัญชีอย่างถี่ถ้วน โดยมีระบบข้าราชการที่เข้มแข็ง เพื่อออกแบบนโยบายและปฏิบัตินโยบายที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังต้องมีระบบตุลาการที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง เพื่อแก้ไขกรณีพิพาทต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจตลาดอย่างเสรี

ดังนั้น “ธรรมาภิบาล” จึงเป็นความคิดธรรมาภิบาลประชาธิปไตยภายใต้ระเบียบของโลกใหม่ (New world order) ด้วยเหตุนี้ หากเราเดินตามเส้นทางของธนาคารโลก และองค์กรโลกบาลทั้งหมด “ธรรมาภิบาล” ในความหมายนี้ เราจึงได้เลือกรูปแบบและกลไกแบบประชาธิปไตยตะวันตก พร้อมกันไปด้วย ซึ่งประเทศกำลังพัฒนาอาจไม่สามารถสร้างขึ้นได้ชั่วข้ามคืน

หลักธรรมาภิบาล (good governance) 6 ประการ

1) หลักนิติธรรม คือ การตรากฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับ และกติกาต่างๆ ให้ทันสมัยเป็นธรรม ตลอดจน เป็นที่ยอมรับของสังคม และสมาชิก โดยมรการยินยอมพร้อมใจ และถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาค และเป็นธรรม

2) หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยม ที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กร หรือสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความอดทน ขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น

3) หลักความโปร่งใส คือ การทำให้สังคมไทย เป็นสังคมที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบ และกลไกการทำงานขององค์กร ให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร หรือเปิดให้ประชาชนสามารถ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือขบวนการตรวจสอบ และประเมินผลที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐ และภาคเอกชน ปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน

4) หลักความมีส่วนร่วม คือ การทำให้สังคมไทย เป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมกันเสนอความเห็น ในการตัดสินใจสำคัญๆของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ ประชาชนมีช่องทาง ในการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ และขจัดกาผูกขาด ทั้งโดยภาครัฐ หรือโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคี และความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน

5) หลักความรับผิดชอบ คือ ผู้บริหาร พนักงานและลูกจ้าง ต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจ ตามหน้าที่อย่างดียิ่ง โดยมุ่งให้บริการแก่ผู้มารับบริการ เพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การงาน ที่ตนรับผิดชอบอยู่ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันท่วงที

6) หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารต้องตระหนักว่า มีทรัพยากรคนค่อนข้างจำกัด ดังนั้น ในการบริหารจัดการจำเป็นต้องยึดหลัก ความประหยัดและความคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายไปที่ผู้รับบริการ หรือประชาชนส่วนร่วม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล คือ การกระจายอำนาจในการตอบสนองความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น มีการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศชาติ และการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การนำการบริหารภาครัฐลงสู่ประชาชน ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายให้ส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ตามหลักธรรมาภิบาล (good governance) โดยมีการกำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ คือ 1) หลักนิติธรรม 2) หลัก

คุณธรรม 3) หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ 4) หลักความรับผิดชอบ 5) หลักความคุ้มค่า 6) ประชาชนมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นสร้างองค์กรให้เป็นไปตามหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีการบริหารจัดการที่มีความเที่ยงธรรม โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยการดำเนินนโยบายของภาครัฐ และบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการนำนโยบายของภาครัฐ ที่สนองตอบต่อความต้องการของภาคประชาชนอย่างแท้จริงไปปฏิบัติ เพื่อให้ได้รับการบริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 หน้า 15)

การที่จะให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และขับเคลื่อนกิจกรรมหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตที่แท้จริง รวมทั้งได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยความรู้สึกร่วมกัน และมีอิสระในด้านความคิดนั้น ในทางปฏิบัติถือว่าเป็นเรื่องยาก เนื่องด้วยอุปสรรคในทางกลไก โดยมีสาเหตุหลักสำคัญ 3 ประการ

ประการที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องปรับให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกระแสโลกาภิวัตน์ ได้แพร่เข้ามาอย่างรุนแรงทั่วทั้งสังคม จำเป็นจะต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วให้ได้ (พงษ์ศานต์ พันธุลภ, 2546 หน้า 3)

ประการที่ 2 ว่าด้วยผลกระทบต่อหลักการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริการสาธารณะแก่ประชาชน และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นนั้น ปัญหาในทางปฏิบัติของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ยังขาดความโปร่งใส ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบได้โดยประเด็นนี้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากระบบการบริหารภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (จรัส สุวรรณมาลา 2543 หน้า 521)

ประการที่ 3 ไม่มีวาระที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาส่วนท้องถิ่น ประชาชนขาดบริษัททางการเมืองมีส่วนร่วม จึงได้เรียกร้องให้ตนได้เข้ามามีบทบาท และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็งเกิดขึ้นในอนาคต อันถือเป็นพื้นฐานสำคัญ ของการปกครองระบบประชาธิปไตย และเพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน (วันชัย วัฒนศัพท์ 2543 หน้า 20) (พนัส ทัศนียานนท์ 2543 หน้า 30)

ในปัจจุบันได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น สถาบันพระปกเกล้า สถาบันปว้ย อิงภากรณ์ โดยการดำเนินการแสวงหาองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีลักษณะธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อมอบรางวัลให้เป็นตัวอย่างเพื่อให้เกิดการแพร่ขยายขององค์กรที่ดี เพื่อส่งเสริมให้เกิดขวัญและกำลังใจในการบริหารงานขององค์กรระดับท้องถิ่น และพัฒนามาตรฐานธรรมาภิบาลในองค์กรส่วนท้องถิ่น (สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า, 2544 หน้า 13 – 18)

นอกจากนี้ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ได้ผ่านการร้องเรียนหรือไม่ได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานต่าง ๆ ยังมีอีกมาก ซึ่งล้วนเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข สิ่งท้าทายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในขณะนี้ คือ การปรับกลยุทธ์ทัศนคติ วิธีคิด วิธีการทำงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ไปสู่การเป็นข้าราชการยุคใหม่และตระหนักถึงการดูแลบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่พี่น้องประชาชนในท้องถิ่นอย่างดียิ่ง ปกป้อง รักษา เป็นที่พึ่งยามทุกข์ สร้างความสุขให้แก่ราษฎรอย่างทั่วถึง รอบด้านมุ่งปฏิบัติงานเพื่อเป้าหมาย คือ การพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า มุ่งกระจายอำนาจ ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน (นพดล สุรนันท์, 2547 หน้า 8)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาวะทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารที่ใช้หลักธรรมาภิบาลของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษามาตรการการป้องกันการทุจริตในเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
3. เพื่อค้นหารูปแบบของการบริหารที่ใช้หลักธรรมาภิบาลที่พึงประสงค์

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่เน้นองค์ความรู้ในการประยุกต์ การบริหารจัดการภาครัฐโดยใช้ธรรมาภิบาล โดยการออกระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะเทศบาลนครในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง

ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 2565-เดือนธันวาคม 2565

4. กรอบแนวคิดของการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

หลักธรรมาภิบาล

1. หลักประสิทธิภาพ
2. หลักประสิทธิภาพ
3. หลักการตอบสนอง
4. หลักการรับผิดชอบ
5. หลักความโปร่งใส
6. หลักการมีส่วนร่วม
7. หลักการกระจายอำนาจ
8. หลักนิติธรรม
9. หลักความเสมอภาค
10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ

ตัวแปรตาม

สัมฤทธิ์ผลในบริการสาธารณะ ของเทศบาลนคร

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน
2. ความโปร่งใสในการดำเนินงาน
ของเทศบาลนคร

5. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดดังกล่าวเป็นอย่างดี รวมทั้งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง รวมมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

6.1 เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interviews) ในการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก เนื่องจากรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ดังกล่าว เปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์สามารถเรียงลำดับการถามคำถามได้ตามความเหมาะสมกับสภาพและเหตุการณ์ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงมีความยืดหยุ่นมากกว่า แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก

6.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interviews) โดยการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับภาษาที่ใช้ และความตรงของเนื้อหาหรือประเด็นที่นำมาใช้กำหนดเป็นคำถามในการสัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากกรอบแนวความคิดของการวิจัยร่วมกับลักษณะของหน่วยงานหรือองค์การที่จะต้องเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนบทบาท ภาระหน้าที่ต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก่อนจะนำแนวคำถามที่ได้ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน ได้ช่วยพิจารณา และนำกลับมาพัฒนาปรับปรุงก่อนนำไปใช้ในการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

7 .การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

7.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนี้ ซึ่งในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเสียง ซึ่งผู้วิจัยได้ขออนุญาตทำการ การบันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์ และทำการถอดเทปภายหลังการสัมภาษณ์ทุกครั้ง และสามารถนำมาเปิดซ้ำในระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยเป็นการสังเกตแบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลร่วมด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะมีได้เข้าไป มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพียงแต่คอยเฝ้าดูพฤติกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกัน และสายสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาว่าเป็นเช่นใด หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คือ การวิเคราะห์ความหมายทางความรู้สึก หรือวิเคราะห์ที่แอบแฝงอยู่ ซึ่ง

ผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ และรายละเอียดของสิ่งที่พบเห็นต่างๆ ไว้เพื่อใช้ประกอบการสรุปผลการศึกษาต่อไป

7.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

1) โดยการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการรายงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ วรรณกรรม บทความ เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทบทวน ตรวจสอบและแสวงหาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในองค์การปกครองท้องถิ่นไทยที่เป็นชุมชนเมือง

2) จากการสืบค้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นรายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยที่เป็นชุมชนเมือง

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ทั้งในรูปเอกสารหรือข้อเขียน และคำพูดที่ได้จากการสัมภาษณ์ หรือการสนทนา ซึ่งสามารถจัดกระทำได้ 2 แนวทาง คือ วิเคราะห์ความหมายทางภาษา โดยตรงของตัวบทและเนื้อในของบท (และวิเคราะห์ความหมายทางความรู้สึก หรือวิเคราะห์นัยที่แอบแฝงอยู่ ซึ่งจะรวมถึงการตีความและนัยทางบริบท หรือสภาพแวดล้อม ประกอบข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ด้วย (นิศา ชูโต, 2548 : 233-234) ดังนั้น การวิเคราะห์เนื้อหาในงานวิจัยนี้ จะเริ่มต้นจากการจัดข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด อย่างเป็นระบบให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด ในการวิจัยที่กำหนดไว้ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป โดยนำข้อมูลที่ได้รับการรวบรวมภาคสนาม นำมาวิเคราะห์ทั้งในส่วนที่เป็นคำพูดจากการสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรมและปรากฏการณ์ที่พบในสถานการณ์จริง และจากเอกสารที่ได้นำมาสังเคราะห์ โดยให้ความสำคัญทั้งความหมายในภาษา และตีความจากความรู้สึกที่แฝงอยู่ในข้อมูลนั้นๆ

9. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยองและเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ได้พยายามใช้ทรัพยากรบุคคลให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด เพราะมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร การถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่เป็นความรู้ที่มีคุณค่าสามารถใช้เป็นแนวทางในการทำงานและเป็นพื้นฐานของการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อไป ส่วนข้อจำกัด คือ การไม่สามารถสร้างแรงจูงใจในเรื่องการศึกษาต่อให้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์กร โดยได้พยายามสนับสนุนในเรื่องอื่นๆ เช่น การสนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการศึกษา การช่วยเหลือในการค้นคว้าข้อมูล เป็นต้น รวมทั้งการสนับสนุนจัดหาหลักสูตรการฝึกอบรมที่เป็นประโยชน์เป็นการทดแทน ส่วนเรื่องค่าตอบแทน ความมั่นคงและสวัสดิการ ก็ยังไม่สามารถดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมเพราะขาดแคลนงบประมาณและแนวทางที่เหมาะสม สำหรับการให้เทคโนโลยีสารสนเทศ สรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

นำมาใช้ประยุกต์กับการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งบางแห่งยังมีปัญหาเรื่องอุปกรณ์และความพร้อมของบุคลากรที่จะพัฒนาเพื่อการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10. ข้อค้นพบจากการวิจัย

ในส่วนของการค้นพบ การป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การจัดการความโปร่งใสและการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการเสริมสร้างในการบริการสาธารณะเป็นการเสริมสร้างกรอบปฏิบัติในหลักการของคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่การเมืองท้องถิ่นและข้าราชการท้องถิ่น และเป็นเสมือนหนึ่งสิ่งที่ผู้บริหารท้องถิ่นคณะผู้บริหารท้องถิ่นข้าราชการส่วนท้องถิ่นต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด กรอบบัญญัตินี้มีผลต่อการปฏิบัติงานและการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่น คณะผู้บริหารและข้าราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อบ่มเน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับนักทฤษฎีด้านโครงสร้างของ Moore (1996) ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom (1964) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (1954) และแนวคิดการบริการภาครัฐแนวใหม่ (new public service) การบริหารจัดการภาครัฐในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และองค์กร มองผลประโยชน์สาธารณะว่าเป็นคุณค่าที่มีร่วมกัน มองประชาชนว่าเป็นพลเมืองซึ่งมีทั้งสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ มีบทบาทรับใช้ประชาชน (serving) และสร้างกลไกที่จะทำให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน มีกลไกการตรวจสอบด้านกฎหมาย ค่านิยมของชุมชน บรรทัดฐานทางการเมือง มาตรฐานทางด้านวิชาชีพ และผลประโยชน์ของพลเมือง โครงสร้างองค์กรควรเป็นแบบร่วมมือกันโดยมีผู้นำร่วมทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร ส่วนปัจจัยจูงใจ คือ การได้รับใช้ประชาชน และการได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคม ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2546) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, จำนง อภิวัฒน์สิทธิ์ และปราโมทย์ ประจนปัจจนึก (2548) โดยผลการวิจัย พบว่า

1. ประชากรที่ศึกษาเห็นด้วยในระดับสูง คือ การจัดทำบริการสาธารณะของท้องถิ่นให้ชัดเจน เพราะว่าเมื่อขอบเขตอำนาจหน้าที่ของส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะกำหนดไว้ชัดเจน การดำเนินการแก่ส่วนท้องถิ่น จะส่งผลเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะได้อย่างแท้จริง

2. ประชาชนให้ความเห็นด้วยในระดับสูงเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับดูแลให้สูงขึ้น การมีส่วนร่วมในกฎหมายและการกำกับในเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรู้สึกรับผิดชอบต่อท้องถิ่นของตนเอง สำหรับการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวคิดด้านจริยธรรมและปรัชญาชีวิตของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริการสาธารณะของท้องถิ่น สังคม ชุมชนระหว่างประเทศ เป็นเวทีแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ-การเมือง สอดคล้องกับนักทฤษฎีในด้านโครงสร้าง Moore Mark ทฤษฎีบริบทในการมีส่วนร่วม Cohen and Uphoff และแบบอย่างประชาธิปไตยของ Michael Sandel การแข่งขันที่เกิดขึ้นและกำลังจะเกิดในอนาคต จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางยุทธศาสตร์ ความสัมพันธ์จะเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยและเงื่อนไขเวลา สภาพแวดล้อมของการเมืองภายในประเทศและระหว่างประเทศ

รัฐแต่ละรัฐต้องปรับปรุงพัฒนาตนเองเพื่อความมั่นคง อยู่รอดทางเศรษฐกิจเกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีแห่งรัฐตน (พงษ์สานต์ พันธุลาก, 2546) รัฐเป็นประชาคมแห่งศีลธรรม มีจริยธรรมเป็นจุดหมาย รับเป็นกิจการของประชาชนที่ตั้งอยู่เพื่อรักษาไว้ซึ่งคุณงามความดีและความยุติธรรม รัฐเป็นประชาคมที่ปกครองกันอย่างมีศีลธรรมและฐานะของสมาชิกของรัฐก็ไม่ใช่ว่าสหรือผู้รับใช้ แต่เป็นผู้ที่อยู่ใต้การปกครองอย่างอิสระ (จรัญ โฆษณานันท์, 2549) สอดคล้องกับตัวแบบชุมชนและประชาสังคม (models of community and civil society) ที่เห็นว่า ความเป็นชุมชนเป็นหนทางในการทำให้เกิดความสมานฉันท์ โดยการสร้างสถาบันที่เป็นตัวเชื่อมซึ่งทำหน้าที่ไปพร้อมๆ กันทั้งในการเน้นความต้องการและผลประโยชน์ของพลเมือง และให้ประสบการณ์ที่จะช่วยเตรียมให้พลเมืองเหล่านั้นเข้าร่วมในระบบการเมืองที่ใหญ่กว่าต่อไป สถาบันดังกล่าวเป็นการรวมตัวกันของประชาชนที่เรียกว่า “ประชาสังคม” (Civil society) องค์การพัฒนาชุมชน (2551) สอดคล้องกับนักทฤษฎีแรงจูงใจ Vroom และผู้มีทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับผลของการวิจัยที่ค้นพบดังกล่าว ที่กล่าวไว้ในบทที่ 4

ปัจจัยในการจัดการความโปร่งใสและการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในบริการสาธารณะ ข้อค้นพบปัจจัยในการจัดการความโปร่งใสสอดคล้องกับการทำกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทั่วและ Focus Group และยังสอดคล้องกับทฤษฎีของนักทฤษฎีในด้านโครงสร้าง Moore Mark ทฤษฎีบริบทในการมีส่วนร่วม Cohen and Uphoff (1997) ทฤษฎีแบบอย่างประชาธิปไตยของ Michael (1996) ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom (1964) และทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (1954) โดยมีผลสรุปปัจจัยที่ส่งผลกระทบ ดังต่อไปนี้

1. การวางแผนและการกำหนดเป้าหมายการบริหารงานให้ชัดเจน ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงผู้ที่อยู่ในระดับปฏิบัติงาน จะต้องมีความเต็มใจในการให้บริการ และทำได้รวดเร็วถูกต้อง โดยเน้นการสร้างทัศนคติของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานให้เห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

2. การจัดระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดความคล่องตัวด้านข้อมูลข่าวสาร โดยการดำเนินการให้ประชาชนมีส่วนร่วมจากการรับรู้ข่าวสารเพิ่มขึ้นในทุกขั้นตอน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล และรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนมากขึ้น

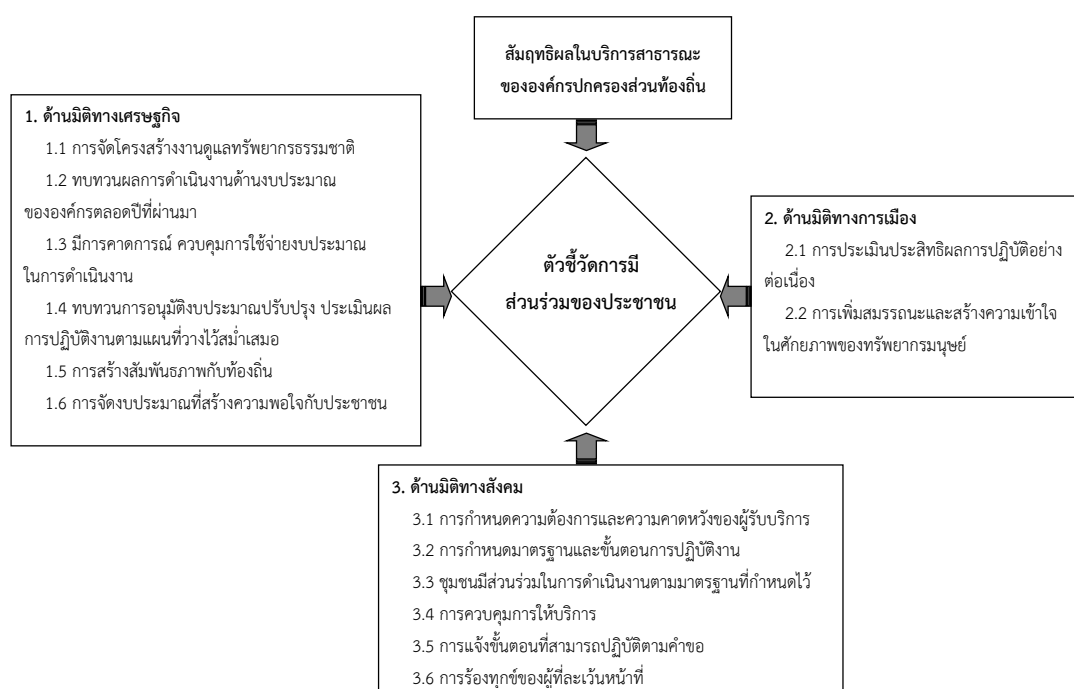
3. การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ ต้องปลูกจิตสำนึกให้ผู้ให้บริการและผู้รับบริการเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการดำเนินงานบริการสาธารณะ โดยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ จิตสำนึกของผู้ให้บริการ จิตสำนึกของผู้รับบริการและตอบสนองความต้องการและคาดหวังที่ตรงกัน

4. การส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใส และกำหนดกฎหมายที่มีบทลงโทษที่รุนแรง เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บริหารที่ขาดจริยธรรม สามารถเบียดบังหาโอกาสทุจริตได้

5. การจัดการด้านการบริหารของผู้มีองค์กรที่มีความยุติธรรม โปร่งใส และเข้าถึงความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด มีการประเมินผลการทำงานพนักงานระดับปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความโปร่งใสอันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรและช่วยลดความขัดแย้ง

6. การมีระบบบริหารจัดการความโปร่งใสที่เป็นรูปธรรมและมีกลไก ที่สามารถตรวจสอบและเปิดเผยได้ว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ กฎระเบียบและข้อบังคับทางราชการโดยทุกภาคทุกส่วนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังภาพที่ 2

11. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงานที่ดีช่วยให้องค์กรบริหารส่วนตำบลมีธรรมาภิบาลในมิติต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรับผิดชอบตามภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ หากตรวจสอบพบว่า การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนงาน มีข้อผิดพลาด บกพร่อง หรือเกิดการทุจริต ตัวอย่างเช่น หัวหน้าส่วนการคลังองค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในฐานะเจ้าพนักงานได้ปลอมแปลงเอกสารรับรองเอกสารอันเป็นเท็จ ยักยอก ฉ้อโกง และเป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบและทำลายเอกสารที่เจ้าพนักงานมีหน้าที่ต้องเก็บรักษาไว้เพื่อการตรวจสอบ ทำให้มีเงินขาดบัญชี แจ้งให้ต้นสังกัดดำเนินการตามกฎหมายทางอาญา ทางแพ่ง และทางวินัยกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2. ความโปร่งใสในการดำเนินงาน (transparency) ความโปร่งใสในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้การดำเนินการจัดหาพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสมเหตุสมผล โปร่งใส และมีการแข่งขันด้านราคาอย่างเป็นธรรม ตัวอย่างเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่ง กำหนดเงื่อนไขในเรื่องการทำหนังสือมอบอำนาจ หนังสือรับรองผลงาน และการวางหลักประกันของ แตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2538 โดยมีได้มีความจำเป็นและไม่เป็นประโยชน์แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมิได้หารือกับอำเภอหรือจังหวัดก่อนแต่อย่างใด การกระทำดังกล่าวทำให้ได้ผู้เสนอราคาหรือผู้รับจ้างในจำนวนเงินที่สูงกว่าผู้เสนอราคาต่ำสุด ทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ความคุ้มครองของการใช้จ่ายเงิน เป็นการถ่ายโอนภารกิจของหน่วยงานในส่วนกลางให้ส่วนท้องถิ่นดำเนินการ โดยเน้นการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การใช้งบประมาณมีความคุ้มค่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

12. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ในการวิเคราะห์นโยบายของผู้บริหาร โดยที่ตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทกำหนดให้ผู้บริหารจะต้องแถลงนโยบายต่อสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้ดำเนินการตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภานั้น ๆ การไม่ให้ความสำคัญในการนำนโยบายในการกำหนดยุทธศาสตร์ อาจทำให้เกิดช่องว่างระหว่างยุทธศาสตร์และนโยบาย ซึ่งจะส่งผลให้ยุทธศาสตร์ อาจทำให้เกิดช่องว่างระหว่างยุทธศาสตร์และนโยบาย ซึ่งจะส่งผลให้ยุทธศาสตร์ซึ่งกำหนดให้จัดทำขึ้นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรนำนโยบายและวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร เป็นจุดเริ่มต้นในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น

2. การกำหนดนโยบาย ควรจะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกขั้นตอน การจัดประชาคมเพื่อการรับฟังปัญหาและความต้องการไม่เป็นการเพียงพอ เนื่องจากจะทำให้ประชาชนซึ่งจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบไม่ได้รับรู้หรือเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานตลอดทั้งไม่ได้ร่วมดำเนินงาน จะทำให้ขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของ

3. การกำหนดนโยบาย ควรเชื่อมโยงกับการปฏิบัติและการเรียนรู้ และการถ่ายโอนความรู้สึกการเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน

4. การกำหนดนโยบาย การพัฒนาท้องถิ่น ควรเปิดกว้างให้มีการนำแนวความคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์แบบอื่น ๆ ไม่ควรกำหนดกรอบที่เน้นหนักความคิดแบบสำนักคิดออกแบบและสำนักคิดการวางแผนเท่านั้น จากกรณีศึกษาของการศึกษาวิจัยนี้จะเห็นได้ว่าแนวความคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์แบบอื่น ๆ ก็สามารถนำไปสู่การดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จได้เช่นกัน

5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถนำแนวทางการดำเนินขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา และการนำรูปแบบในการกำหนดนโยบาย พัฒนาท้องถิ่นตามผลการศึกษานี้ไปใช้ได้ เนื่องจากเป็นแนวทางการดำเนินที่ส่งเสริมการนำนโยบายของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งและได้นำเสนอต่อสภาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตลอดทั้งสาธารณะทราบแล้วไปสู่การปฏิบัติ และรูปแบบการดำเนินงานตามผลการศึกษานี้สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน และยังสนับสนุนความยั่งยืนของการดำเนินงานโดยผ่านกระบวนการสร้างความเป็นเจ้าของในการดำเนินงานของประชาชน ดังนั้นรูปแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ตามผลการศึกษานี้จะก่อให้เกิดความร่วมมือทั้งภาคการเมือง ภาคประชาชน และภาคราชการ แต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ตามผลการศึกษานี้ เป็นรูปแบบในภาพรวม ดังนั้นในการดำเนินงานจะต้องพิจารณาเทคนิควิธีการระดับย่อย ๆ ให้เหมาะสมกับกิจกรรม และบริบทเป็นรายกรณี

13. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การมีส่วนร่วมทางสังคม สังคมที่อุดมปัญญาเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นในประโยชน์ของชุมชน ต้องมีการกำหนดแผนการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นภายใต้วิธีการดำเนินการที่โปร่งใสโดยการตรวจสอบจากภาคประชาชน ด้วยการสร้างปัจจัยให้ประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของประชาชนมีความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ และความผูกพันต่อชุมชน ซึ่งผลของการพัฒนาจะสร้างความสัมพันธ์ทั้งมิติทางสังคมและเศรษฐกิจ มีการประชาสัมพันธ์ต่อชุมชนในการรวมตัวเพื่อเข้าแก้ไขปัญหาการแห่งปัญหาของชุมชน โดยเฉพาะวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมุ่งเน้นให้มี การประชุม อภิปราย ร่วมวางแผน พัฒนา แก้ไขปัญหา มีการร่วมปฏิบัติการในกิจกรรมของ การพัฒนาและแผนงาน ตลอดจนเข้าร่วมติดตามประเมินผลภายใต้จิตสำนึกของความรับผิดชอบสังคม มีการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการ มีการกำหนดมาตรฐานและขั้นตอนการปฏิบัติงาน ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามมาตรฐานที่กำหนดไว้การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมการให้บริการ และมีส่วนร่วมในการแจ้งขั้นตอนร้องทุกข์กล่าวโทษผู้ละเว้นหน้าที่การให้บริการ

2. การมีส่วนร่วมด้านทางเศรษฐกิจ หรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศต้องดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่อยู่ภายใต้ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี มีการจัดโครงสร้างใน

งานดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอเพียง มีการทบทวนผลลัพธ์ทางการดำเนินการด้านงบประมาณรายรับ – รายจ่ายของ องค์การตลอดปีที่ผ่านมา มีการคาดการณ์ผลและควบคุมการใช้จ่ายของงบประมาณในการดำเนินงาน มีการทบทวนขั้นตอนการอนุมัติงบประมาณ โดยนำความผิดพลาดมาแก้ไขปรับปรุง มีการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติทางประสิทธิภาพขององค์กร

14. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยแนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีด้านการตรวจสอบและตัวชี้วัดด้านการตรวจสอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวของการดำเนินการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกรอบแนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี
3. ควรพิจารณาเปรียบเทียบว่าการดำเนินการตามธรรมาภิบาลของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้ดำเนินการลักษณะอย่างไรบ้าง และภาคส่วนได้ดำเนินการอยู่ในระดับใด

บรรณานุกรม

- จารุวรรณ สุขุมลพพงษ์. (2556). **แนวโน้มของคอร์ปชั่นในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- จุมพล หนิมพานิช. (2548). **การบริหารจัดการภาครัฐใหม่ หลักการ แนวคิดและกรณีตัวอย่างของไทย**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร, (2539). **การปกครองท้องถิ่นไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์เกษมศรินทร์ตั้ง เซนเตอร์ จำกัด.
- ณัฐรัฐ วิฒณพานิช. (2550). **รูปแบบการจัดองค์กรแห่งการเรียนรู้สำหรับบุคลากรกลุ่มโรงเรียนในเครือข่าย**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2550). **ความสามารถการหารายได้ของเทศบาลและ อบต. ทบทวนทฤษฎีและการศึกษาเชิงประจักษ์**. ค้นเมื่อ 3 เมษายน, 2559 จาก <http://isc.ru.ac.th/data/PS0003283.doc>.
- ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. (2546). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันพระปกเกล้า.
- ทิพาดี เมฆสุวรรณ. (2543). **สามประสานในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในนานาสาระจากรวมพลังเพื่อการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี**. นนทบุรี: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- นพพล สุรนัครินทร์. (2547). **การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. (2543). **คอร์รัปชันในวงราชการ: กรณีศึกษาและยุทธศาสตร์การต่อต้าน คอร์รัปชันในเชิงเศรษฐศาสตร์**, ใน รายงานการวิจัยคอร์รัปชันในประเทศไทย. สำนักงาน ก.พ.
- นวนน้อย ตีรรัตน์ และคณะ. (2544). **การทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานราชการของไทย : กรณีศึกษากระทรวงการคลัง (กรมศุลกากร)**. รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพฯ : คณะทำงาน ติดตามและศึกษาปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ชุดที่ 1.
- สุดาภรณ์ คำมุกชิก. (2552). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลโนนสะอาด อำเภอ โนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมยศ นาวิการ. (2540). **การบริหารพฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตะวันออก.
- สมศักดิ์ คงเที่ยงและอัญชลีโพธิ์ทอง. (2550). **เอกสารการบรรยายกระบวนการวินา EA 733 การบริหารบุคลากรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สายันต์ แสงสุริยันต์. (2550). **ประโยชน์ของการจัดการความรู้. การจัดการนวัตกรรมและสารสนเทศ** [Online]. Available : <https://portal.in.th/inno-sayan/pages/1139> [สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2558].
- อลัมพล เจียมศรีพงษ์. (2554). **การบริหารงานตาม : Palgrave**. มปท.
- Holbeche, L. (2006). **HR and the high performance organizations**. Strategic HR Review. 5(2).
- Hughes, Owen E. (2003). **Public management and administration: An introduction**. (3rd ed.) New York: Palgrave Macmillan.
- Jessop, B. (2003). **“From The KWNS to the SWPR.”** In Rethinking Social Policy. Edited by Gail Lewis, Sharon Gewirtz, and Jogn Clark. London: SAGE Publications, 2003.
- Jolle Demmer, Alex E. Fernández Jilberto and Barbara Hogenboom. (2004). **Good Governance in the Era of Global Neoliberalism : Conflict and depolitsation in Latin America, Eastern Europe, Asia and Africa**. New York: Routledge.
- Jonathan Bostan amd et.al. (1996). **Public Management: The New Zealand Model**. Auckland: Oxford University Press.
- Kehl, (2010). **Issues Related to Language Assessment, Migration and Citizenship**.Invited symposium, American Association for Applied Linguistics conference. Washington, DC, March.
- Kjare, (2004). **The Price of Government: Getting the Results We need in an Age of Permanent**. Fiscal Crisis New York: Basic Books.

ทวารวดี : เส้นทางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย
Dvaravati : The Routes of Buddhism Propagation in Thai Society

เพ็ญพรรณ เพื่องฟูลอย

Penphan Fuangfooloy

ภัทรกุล ศิลปรัตน์

Phatthrakul Silparat

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Suphanburi-Srisuvarnabhumi Buddhist College,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Penphan.fua@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 22 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาเส้นทางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี 2) เพื่อนำเสนอผลการศึกษาเส้นทางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดีในสังคมไทย เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารและงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการลงพื้นที่ภาคสนาม มุ่งศึกษาและนำเสนอเส้นทางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพร้อมกับองค์ความรู้อารยธรรมทวารวดี ให้เกิดความเชื่อมโยงองค์ความรู้อารยธรรมทวารวดีในวงกว้างและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ

ผลการศึกษาพบว่า เส้นทางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดีในสังคมไทย เกิดจากการเชื่อมโยงอารยธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศอินเดีย ช่วงพุทธศตวรรษที่ 6 - 18 เป็นการเคลื่อนตัวมาพร้อมกับการติดต่อค้าขายของชาวอินเดียที่เข้ามาพร้อมกับศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม และศาสนา สำหรับการนำเสนอผลการศึกษาเส้นทางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดีสังคมไทย ได้สร้างโมเดลแผนที่แสดงเส้นทางของการเผยแผ่ของอินเดียและในยุคก่อนทวารวดีตอนต้น ยุคทวารวดีตอนต้น ยุคทวารวดีตอนกลาง และยุคทวารวดีตอนปลาย

คำสำคัญ : ทวารวดี, เส้นทาง, การเผยแผ่

ABSTRACT

The objectives of this research article are twofold: 1) to examine the routes of Buddhism propagation in the Dvaravati civilization, and 2) to present the study's findings on these routes within Thai society. This research adopts a documentary and qualitative research approach, involving the study of information from books, textbooks, relevant research documents, as well as field visits. The primary focus is on investigating and proposing the routes of Buddhism propagation, while also deepening our understanding of the Dvaravati civilization. The intention is to establish a comprehensive connection to the broad knowledge of the Dvaravati civilization and to provide benefits to those interested in the subject.

The study revealed that the routes of Buddhism propagation in the Dvaravati Civilization in Thai society were influenced by the interconnection of civilizations influenced by India. This movement occurred during the 6th to 18th Buddhist centuries and involved trade contacts with Indians who brought with them their arts, ancient sites, antiquities, culture, and religion. As a result, a map model depicting the propagation routes was created, representing the early pre-Dvaravati period, early Dvaravati period, middle Dvaravati era, and late Dvaravati era in India.

Keywords: Dvaravati, Route, propagation

1. บทนำ

การศึกษาประวัติศาสตร์โบราณ ถือเป็นการย้อนกลับไปมองเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต ผ่านวิธีการ กระบวนการ และข้อมูลที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน การศึกษาเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรม ทวารวดีในสังคมไทย จากการศึกษาพบร่องรอยหลักฐานทางพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงที่พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงส่งสมณะทูตจำนวน 9 สายออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนต่าง ๆ โดยสายที่ 8 มีพระโสณะเถระและพระอุตตระเถระ เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ และในประเทศพม่า จากนั้นพระพุทธศาสนาจึงประดิษฐานตั้งมั่นจนเป็นปึกแผ่น ในสมัยก่อนพุทธกาลพบว่าชาว อินเดียได้เดินทางมาค้าขายกับรัฐสุวรรณภูมิและเข้ามาตั้งถิ่นฐานเผยแผ่ศิลปวัฒนธรรมแก่ชาวพื้นเมืองในแถบ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อจากนั้นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาเดินทางเข้ามาดินแดนแหลมอินโดจีนเป็นจำนวนมาก ในสมัยทวารวดีจึงมีผู้คนผสมผสานอยู่ร่วมกันหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ หากแต่มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมประเพณี โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมผสาน จนเกิดการหลอมรวมกันทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ที่เป็น รูปแบบลักษณะเฉพาะของศิลปวัฒนธรรมทวารวดี และกลายเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงความหลากหลายทาง

วัฒนธรรม ทางสังคม คติความเชื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกัน นักวิชาการพยายามค้นหาว่าศูนย์กลางของอารยธรรมทวารวดีนั้นอยู่ตรงไหน มีเส้นทางของการเผยแผ่ความเจริญไปในทิศทางไหน ด้วยวิธีการอย่างไร

อาจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2549 : 61) ได้เสนอหลักฐานทางโบราณคดี เกี่ยวกับดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีพัฒนาการทางสังคมมนุษย์สมัยสำริดจนถึงสมัยเหล็ก ได้รับอิทธิพลทางอารยธรรมจากจีนและอินเดียทั้งสิ้น ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 – 12 ลงมาว่า ดินแดนแห่งหนึ่งในแถบนี้มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นบริเวณที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ จึงเกิดการเคลื่อนย้ายผู้คนเข้ามาแสวงหาทรัพยากรทางธรรมชาติดังกล่าว เป็นลักษณะการเคลื่อนย้ายแบบทยอยกันเข้ามาตั้งรกรากอย่างค่อยเป็นค่อยไป และดินแดนในประเทศไทยก็มีความอุดมสมบูรณ์ให้รองรับการแสวงหาทรัพยากรและการสร้างบ้านแปงเมือง (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2549 : 62) การค้นพบโบราณวัตถุในยุคเหล็กแถบลุ่มน้ำเก่าที่เป็นต้นน้ำของแม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำจรเข้สามพัน ซึ่งอาจมองได้ว่าการติดต่อทางทะเลนั้นมีเมืองท่าที่สำคัญในแถบนั้นน่าจะเป็นเมืองโบราณอู่ทองด้วยเช่นกัน

หากพิจารณาจากสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ประกอบกับหลักฐานโบราณสถานและหลักฐานเอกสารต่างๆ รวมทั้งจดหมายเหตุของประเทศจีน และจารึกที่พบในบริเวณเมืองโบราณอู่ทอง ทำให้เชื่อได้ว่า เมืองโบราณอู่ทอง น่าจะเป็นศูนย์กลางของรัฐทวารวดี และเป็นเมืองท่าสำคัญ เนื่องจากเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ใกล้ทะเลและมีทางน้ำเข้าออกต่อกับฝั่งทะเลโดยตรง อีกทั้งยังได้พบโบราณวัตถุประเภทตราประทับดินเผาซึ่งเป็นของติดตัวพ่อค้าชาวอินเดียในสมัยหลังคุปตะ (พุทธศตวรรษที่ 12-14) และจากหลักฐานด้านประวัติศาสตร์ศิลปะด้านโบราณคดี นำไปสู่ข้อสันนิษฐานที่ว่าเมืองโบราณอู่ทอง น่าจะมีบทบาทเป็นเมืองหลวงหรือศูนย์กลางของรัฐทวารวดีในยุคแรก ราวพุทธศตวรรษที่ 9-13 (ผาสุข อินทรารุช, 2542 : 101-106) เมืองโบราณอู่ทองจัดเป็นเมืองท่าที่เจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาจนกลายเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดของรัฐทวารวดี

จากประเด็นดังกล่าวนำไปสู่ความสงสัยในเรื่อง ศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของอารยธรรมทวารวดีนั้นอยู่ที่ใด นักวิชาการต่างก็มีความเห็นแตกต่างกันไป ทำให้นักวิชาการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับศูนย์กลางของ อาณาจักรทวารวดีไว้ 3 แห่ง คือ เมืองอู่ทอง เมืองนครปฐม (นครชัยศรี) และเมืองลพบุรี (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2562 : 61-74) ประเด็นของศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดีคือเมืองอู่ทองหรือไม่ พระพุทธศาสนามีพัฒนาการเป็นอย่างไรในอารยธรรมทวารวดี และเมืองโบราณอู่ทอง ที่สำคัญเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคสมัยทวารวดีนั้นเป็นไปอย่างไร มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัยนี้แบบไหน ทั้งหมดนั้นล้วนเป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาค้นหาอย่างยิ่ง

จากเหตุผลที่ได้กล่าวอ้างมาในเบื้องต้นแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี จากเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นเบื้องต้น เช่น หนังสือของนักวิชาการโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา วรรณกรรม พระพุทธศาสนาในลังกามหา ล้านนา ล้านช้าง ตลอดจนงานค้นคว้าด้านภูมิศาสตร์ของนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดี ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องทวารวดี รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านศิลปกรรมว่ามีความเกี่ยวข้องกับเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยว่าสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด แล้วจึงนำเสนอผลการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี
2. เพื่อนำเสนอผลการศึกษาเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดีในสังคมไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการกำหนดใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับวิธีวิจัยเชิงเอกสาร และวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ของการดำเนินงานด้วยรูปแบบการจัดการที่เป็นแนวทางการศึกษาในการจัดเก็บข้อมูล ที่มุ่งนำผลการวิจัยมาใช้ในการสร้างชุดองค์ความรู้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและกระบวนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ อันมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เป็นข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) 2) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เป็นการสนทนากลุ่มในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี 3) การสุ่มตัวอย่าง สัมภาษณ์แบบเจาะจงกับกลุ่มนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี อารยธรรมทวารวดีในทุกภาคส่วนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย อำเภอรอบทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 คน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำนวน 10 คน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน พื้นที่อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 10 คน (รวม 40 คน) ปราชญ์ท้องถิ่น ในพื้นที่ดังกล่าวแห่งละ 2 คน (รวม 8 คน) นักวิชาการด้านโบราณคดี และประวัติศาสตร์ แห่งละ 2 คน (รวม 8 คน) ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมทวารวดี แห่งละ 2 คน (รวม 8 คน) และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องภาครัฐและเอกชนแห่งละ จำนวน 3 คน (รวม 12 คน) โดยใช้วิธีการเจาะจงตามการศึกษาวิจัย จำนวน 80 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

1) ชนิดของเครื่องมือวิจัย แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยดำเนินการดังนี้

เครื่องมือที่นำมาใช้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย ได้กำหนดกระบวนการวิธีการวิจัยโดยการใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้ในทางวิชาการเกี่ยวกับเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นแนวทางประการสำคัญในการนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึกข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการกระบวนการสัมภาษณ์แบบชี้นำที่ไม่มี การกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยเป็นแต่

เพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างการสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นเทคนิคและกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่กำลังดำเนินการกระบวนการวิธีการวิจัย เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นหรือทรรศนะได้อย่างหลากหลายผู้สัมภาษณ์สามารถที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ และสามารถที่จะสอบถามที่สำคัญ และมีความน่าสนใจในแต่ละประเด็นของคำตอบ จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ อันทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลาย และข้อเท็จจริงในทางดำเนินการและใช้เครื่องมือ ได้แก่

แบบสำรวจ เรื่อง ร่องรอยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดีในสังคมไทย ประกอบด้วย 4 พื้นที่วิจัย ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี บ้านดอนตาเพชร อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เมืองโบราณทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และเมืองโบราณคูบัว จังหวัดราชบุรี คณะผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่สำรวจร่องรอย และสอบถามข้อมูลเบื้องต้นกับประชาชนในพื้นที่ เข้าพบเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานในการเก็บข้อมูลเบื้องต้น

แบบสัมภาษณ์ เรื่อง เส้นทางเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี โดยใช้การสำรวจลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย ประกอบด้วยเนื้อหา จำนวน 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เช่น ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้ข้อมูล เพศ สถานภาพ วัตถุประสงค์รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้และหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนามรดกโลกต่อไป

1. แบบสัมภาษณ์ ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในการศึกษาประเด็นดังกล่าว

2. การประชุมชมกลุ่มย่อย (Focus Group) หรือเวทีเสวนา เพื่อที่จะได้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึกของแต่ละพื้นที่ รวมถึงความต้องการพัฒนาความร่วมมือเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมมรดกโลกต่อไป

2) การสร้างเครื่องมือวิจัย

กระบวนการในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยได้กำหนดให้ใช้วิธี สัมภาษณ์เจาะลึก โดยกระบวนการสัมภาษณ์แบบชี้นำอันเป็นกระบวนการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะที่ไม่มีข้อคำถามที่เป็นมาตรฐานเป็นการกระบวนการวิธีสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่นำมาใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก เพียงแต่มีการกำหนดลักษณะของข้อคำถามที่มีลักษณะเปิดกว้างแต่มีความยืดหยุ่น และมีการนำคำผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนตามสถานการณ์ที่มีการขับเคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลาส่วนการกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการออกแบบการวิจัยหรือการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การสำรวจ เป็นการลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามแบบสำรวจ รูปแบบโบราณสถาน โบราณวัตถุที่ยังหลงเหลืออยู่ ร่วมกับการสอบถามข้อมูลจากประชาชนหรือผู้ให้ข้อมูล

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกระบวนการวิธีการสัมภาษณ์แบบขึ้นนำอันเป็นกระบวนการวิธีการสัมภาษณ์ที่ไม่มีรูปแบบข้อคำถามที่ตายตัว หรือกระบวนการวิธีการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะที่ไม่มีข้อคำถามที่เป็นมาตรฐานเป็นกระบวนการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่นำมาใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก เพียงแต่มีการกำหนดลักษณะของข้อคำถามที่มีลักษณะเปิดกว้างมีความยืดหยุ่น

3. สัมมนากลุ่ม มีการนำคำผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนตามสถานการณ์ที่มีการขับเคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลาส่วนการกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการออกแบบการวิจัยหรือการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เอกสารประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดี
2. การสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมข้อมูล ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี เช่น

- 1) หลักฐานและการค้นพบในพื้นที่วิจัย
- 2) หลักฐานเชิงประจักษ์ทางกายภาพ
- 3) หลักฐานที่เป็นเรื่องเล่าและความเชื่อ
- 4) การสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันทางประวัติศาสตร์
- 5) แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงโบราณคดี

3) การหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และแผนพัฒนาตำบลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยววัฒนธรรม

2. ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลวิจัยเพื่อ ศึกษาองค์ความรู้ แนวคิด วิธีดำเนินการจัดการองค์ความรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มหรือประชาชนในพื้นที่

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ แผนการบริหารจัดการกิจกรรมหรือการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเครือข่าย ตามรอยเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี ร่วมกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ แผนการจัดการองค์ความรู้ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของภาครัฐและเอกชนสามารถนำไปใช้ในงานวิชาการต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การสำรวจและสอบถามในพื้นที่ เป็นกระบวนการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพและ

เชิงปฏิบัติ (Qualitative/Action Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลตามเอกสารหลักฐาน ร่องรอย ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีอารยธรรมทวารวดี ที่ปรากฏในพื้นที่วิจัย

2) นำผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์ และประมวลชุดความรู้ที่ได้รับจากกระบวนการและแนวทางในการดำเนินงาน

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี ในส่วนที่เป็นเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่วิจัย มีผลวิจัยดังต่อไปนี้

1) เมืองอุทองกับอารยธรรมทวารวดี

ในประเด็นการศึกษาประวัติศาสตร์เป็นการมองเรื่องราวในอดีตผ่านปัจจุบัน รวมไปถึงเป็นการเดินทางตามวิธีการและแนวคิดของนักปราชญ์ นักวิชาการเฉพาะด้านทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ที่ล้วนแสวงหาข้อมูลในด้านต่าง ๆ ทั้งที่กว้างและลุ่มลึกในเรื่องอารยธรรมทวารวดี

พบว่าพัฒนาการของทวารวดี ในลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เป็นจุลภาค (ธิดา สารยา, 2532 : 64) บริเวณบ้านเมืองที่เรียกว่าทวารวดี ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งบริเวณพื้นแผ่นดินใหญ่และบริเวณที่เป็นเกาะ โดยหลักฐานทั้งเก่าและใหม่ การมอง “ทวารวดี” ในลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มองเรื่องราวของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือบ้านเมือง โดยได้เสนอให้เห็นว่าพัฒนาการของทวารวดีที่แท้จริงเกิดขึ้นจากการขยายตัวของชุมชนบ้านเมืองในเขตลุ่มน้ำใกล้ทะเล (Riverine region) ที่สร้างเครือข่ายการติดต่อทั้งภายในและภายนอก สืบต่อมาแต่สมัยเมืองอุทอง ซึ่งร่วมสมัยกับรัฐพุนนังที่อยู่ในบริเวณปากแม่น้ำโขง สำหรับเมืองอุทอง ได้พบหลักฐานประเภทขวาน หินขัด ลูกปัด ภาชนะดินเผา เหล็กในสำหรับปั่นด้าย ขวานสำริด ฆวนก หอก และเครื่องมือเครื่องใช้โลหะอื่นๆ อีกมากมาย ชุมชนในยุคนั้นเป็นสังคมเกษตรกรรม เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ทำการเพาะปลูกได้ผลดี ประกอบกับสามารถติดต่อกับชายฝั่งทะเลได้สะดวก จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ชุมชนเมืองอุทองสามารถพัฒนาสภาพสังคมและเศรษฐกิจ จนขยายตัวเข้าสู่สังคมเมืองได้ และจากหลักฐานประเภทโบราณวัตถุสถานที่พบในช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้ทราบว่าเมืองอุทอง ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับอินเดีย จนทำให้นักวิชาการหลายคนเชื่อว่าเมืองโบราณอุทอง อาจจะเป็นเมือง “สุวรรณภูมิ” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2532 : 107) พระเจ้าอโศกได้ส่งพระโสณะเถระและพระอุตระเถระมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในราวพุทธศตวรรษที่ 3 เพราะมีการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของอินเดียอย่างมาก จนทำให้ช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-12 ได้เกิดวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันระหว่างรูปแบบวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมที่มาจากกลุ่มชนภายนอก วัฒนธรรมนี้มีจุดเด่นอยู่ที่รูปแบบทางศิลปกรรมเฉพาะตัว มีการใช้ภาษามอญร่วมกัน และการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก วัฒนธรรมทวารวดีเชื่อกันว่ามี ศูนย์กลางความเจริญตั้งอยู่

บริเวณเขตที่ราบภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งมีเมืองเมืองหลัก ได้แก่ เมืองนครชัยศรี (นครปฐม) เมืองประจวบ (ราชบุรี) และเมืองอุททอง

2) เมืองคูบัวกับอารยธรรมทวารวดี

พบว่าสถาปัตยกรรมบริเวณเมืองโบราณคูบัวได้รับอิทธิพลทางด้านศิลปะจากช่วงสมัยราชวงศ์คุปตะของอินเดีย พร้อมกับการค้นพบหลักฐานว่าพระพุทธศาสนาได้รุ่งเรืองมากกว่า 1,000 ปี พบร่องรอยโบราณสถานมากกว่า 60 แห่ง และส่วนใหญ่เป็นศาสนสถานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งในลัทธิเถรวาทและลัทธิมหายาน โดยวัตถุที่ขุดค้นในเขตเมืองคูบัวนั้นเป็นประติมากรรมปูนปั้นและดินเผาที่ใช้ประดับอาคาร เช่น พระพุทธรูป พระโพธิสัตว์ เทวดาหรือบุคคลชั้นสูง เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องประดับต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางเทคโนโลยีขั้นสูงในยุคนั้น และทำให้สันนิษฐานได้ว่าเมืองคูบัวเจริญรุ่งเรืองอยู่ในยุคทวารวดีราวพุทธศตวรรษที่ 11-16 เมืองโบราณคูบัวได้เจริญขึ้นในฐานะที่เป็นเมืองท่าสำคัญของอาณาจักรทวารวดี เห็นได้จากร่องรอยของโบราณสถานหลายแห่งที่ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ร่องรอยของโบราณสถานหลายแห่งนี้ยังบ่งบอกถึงลักษณะถึงความเจริญในรูปแบบของวัฒนธรรมทวารวดี โบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบถูกสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 11 – 16 เมืองคูบัวได้พัฒนาขึ้นสูงสุดในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13 ซึ่งเป็นช่วงที่การค้าทางทะเลมีการขยายตัวอย่างมาก ร่องรอยการค้าทางทะเลของเมืองคูบัวปรากฏตามลำน้ำเก่า ที่เรือขนส่งสินค้าขนาดเล็กสามารถแล่นเข้าถึงเมืองได้ เนื่องจากตั้งอยู่ห่างจากทะเลเพียง 25 กิโลเมตร

3) บ้านดอนตาเพชรกับอารยธรรมทวารวดี

ชุมชนสมัยโบราณมักตั้งอยู่ในบริเวณที่มีทางน้ำไหลผ่าน หรือในบริเวณที่สามารถเข้าถึงลำน้ำต่าง ๆ ได้สะดวก เส้นทางน้ำเหล่านั้นสามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อกับแม่น้ำสายหลัก เช่น แม่น้ำท่าว่า ที่มาบรรจบกับแม่น้ำจะเข้สามพัน หรือแม่น้ำทวน ที่เชื่อมไปยังลำน้ำแม่กลองได้ ลักษณะการเลือกทำเลที่ตั้งชุมชนเช่นนี้ อาจชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแม่น้ำสายหลัก คือ แม่น้ำจะเข้สามพัน และแม่น้ำทวน ที่สามารถใช้ได้ทั้งเป็นเส้นทางคมนาคมเข้าสู่พื้นที่ ที่อยู่ลึกเข้าไปแผ่นดินหรือออกไปยังแม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำสุพรรณบุรีที่ไหลลงสู่ทะเลได้ แหล่งโบราณคดีบ้านดอนตาเพชร อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของชุมชนสำคัญในกลุ่มน้ำทวน ที่มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างชุมชนที่อยู่ห่างไกลกัน การขุดค้นทางโบราณคดีที่แหล่งโบราณคดีบ้านดอนตาเพชร ได้พบพื้นที่สุสานของคนยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ที่มีประเพณีการปลงศพ โดยฝังสิ่งของเครื่องใช้และเครื่องประดับอุทิศให้ผู้เสียชีวิต ด้วยวัตถุที่อุทิศให้ผู้ตายจำนวนหนึ่ง เป็นสิ่งของที่มีมูลค่าที่ผลิตจากพื้นที่ต่างถิ่นที่อยู่ห่างไกลมากจากพื้นที่ลุ่มน้ำทวน-จะเข้สามพัน

4) เมืองโบราณทุ่งขวางกับอารยธรรมทวารวดี

เมืองโบราณทุ่งขวาง อ.กำแพงแสน เป็นเมืองโบราณสมัยทวารวดี มีอายุเท่ากับเมืองนครชัยศรี แต่มีขนาดเล็กกว่า อยู่ห่างจากอำเภอเมืองไปทางทิศเหนือ ประมาณ 24 กิโลเมตร จากหลักฐานบางประการ ทำให้พอสันนิษฐานได้ว่า "เมืองเก่ากำแพงแสน" เป็นเมืองโบราณสมัยทวารวดี มีอายุเท่ากับเมืองนครชัยศรี (ธิดาสาระยา, 2532 : 49) แต่มีขนาดเล็กกว่า เนื่องจากสร้างขึ้นโดยเมืองนครชัยศรี เพื่อควบคุมเส้นทางการค้าตามคูคลอง เพราะต้องการส่งเสริมให้เป็นเมืองท่า เป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเลของเมืองนครชัยศรี ดังนั้นความ

เจริญและความเสื่อมของเมืองกำแพงแสนจึงน่าจะเป็นไปพร้อม ๆ กับเมืองนครชัยศรี สำหรับการเที่ยวชมโบราณสถานแห่งนี้ จะเน้นไปในลักษณะของคูน้ำและคันดิน ที่ยังคงสภาพเดิมไว้อย่างชัดเจน แต่ไม่ปรากฏซากโบราณสถานใด ๆ อีก ส่วนสภาพภายในตัวเมืองเก่า จะมีเนินดิน สระน้ำ ต้นไม้ใหญ่ และเป็นที่อยู่อาศัยของนกนานาพันธุ์ ปัจจุบันจึงใช้พื้นที่เป็นค่ายลูกเสือของจังหวัดนครปฐม

5. สรุปผลการวิจัย

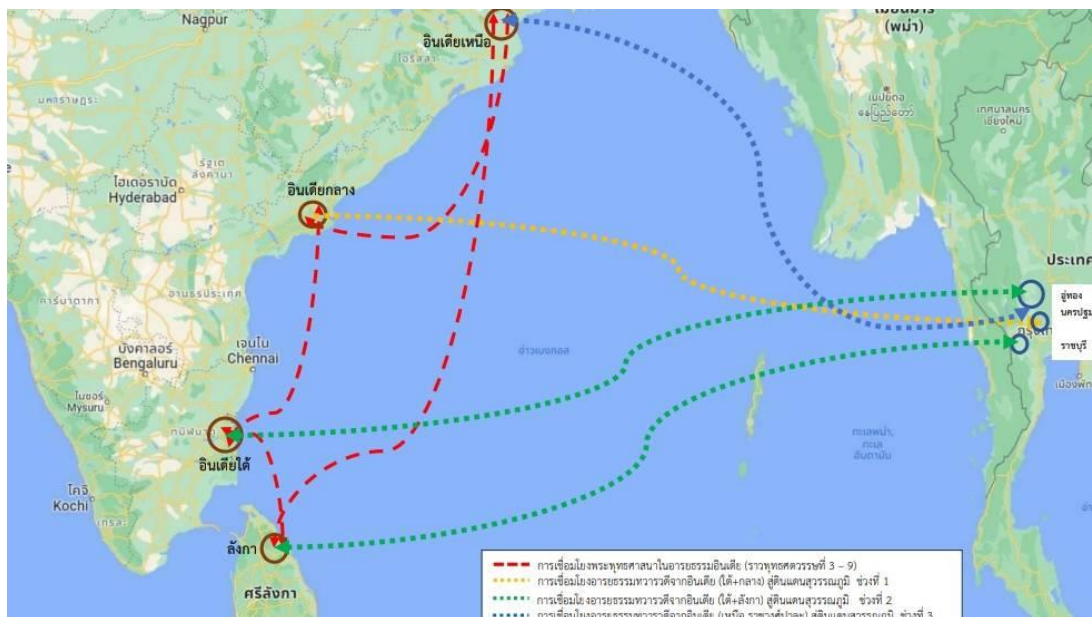
จากการวิจัยสรุปได้ว่า เส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดีในสังคมไทย สำหรับพื้นที่วิจัยทั้ง 4 แห่ง ได้รับอิทธิพลมาจากแพร่วัฒนธรรมของอินเดีย ตั้งแต่ศิลปะอมราวดี (พุทธศตวรรษที่ 6-9) ศิลปะคุปตะ (พุทธศตวรรษที่ 9-11) ศิลปะลังกาในสมัยอนุราชปุระ (พุทธศตวรรษที่ 8-16) และในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14-15 งานกลุ่มหนึ่งเป็นเรื่องของสกุลช่างท้องถิ่น ที่เกิดจากศิลปะทวารวดีได้แพร่หลายอย่างมากไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งจากงานศิลปกรรมแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากงานที่จัดเป็นฝีมือช่างหลวง (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2514 : 119) คือ พระพุทธรูปแสดงลักษณะพระพักตร์เล็ก สันและแบน ขมวดพระเศาใหญ่ พระเนตรโปน พระนาสิกใหญ่และแบน พระโอษฐ์หนา รูปแบบศิลปะในช่วงนี้เกิดจากการผสมผสานศิลปะคุปตะ ศิลปะปัลลวะ และศิลปะปาละ กับศิลปะพื้นถิ่นดั้งเดิมที่มีอยู่ จึงเกิดศิลปะที่เป็นความนิยมแบบใหม่ เช่น การยกพระหัตถ์ทั้งสองข้างขึ้นในปางแสดงธรรม พระพุทธรูปยืนที่ได้จากการขุดค้นเจดีย์หมายเลข 11 เมืองอุทองปัจจุบันจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทอง (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2549 : 49)

นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา วัฒนธรรมเขมรเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในภาคอีสานตอนล่างและในภาคกลาง ซึ่งน่าจะมีศูนย์กลางอยู่ที่ลพบุรี จึงเกิดการผสมผสานวัฒนธรรมขึ้น อย่างไรก็ตามกลุ่มชนในวัฒนธรรมทวารวดีหรือผู้ที่นับถือศาสนาพุทธแบบเถรวาทดั้งเดิมแถบนี้คงไม่ได้หายไปไหน แต่ยังคงอยู่สืบเนื่องมาโดยตลอด ดังนั้นงานศิลปกรรมจึงแยกออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนหนึ่งเป็นงานศิลปกรรมที่สืบทอดจากทวารวดีตอนกลาง แต่มีวิวัฒนาการจนกลายเป็นสกุลช่างท้องถิ่น กับอีกส่วนหนึ่งเป็นศิลปกรรมที่ได้รับอิทธิพลของศิลปะเขมร

การสืบร่องรอยประวัติศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี ซึ่งคาดว่าจะมีความเจริญรุ่งเรืองมากในช่วงพุทธศตวรรษที่ 9 - 16 จึงสามารถทำได้เพียงมองผ่านศิลปะจากโบราณสถาน โบราณวัตถุ และเอกสารเชิงประวัติศาสตร์เท่าที่ยังคงหลงเหลืออยู่เท่านั้นเอง

6. องค์ความรู้ใหม่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอารยธรรมทวารวดี เป็นลักษณะของการเคลื่อนตัวของพระพุทธศาสนา โดยการเผยแผ่ของพระธรรมทูตสายต่าง ๆ ซึ่งการเผยแผ่นั้นต้องเดินทางมาพร้อมกับเรือขนส่งสินค้า ทำการค้าขายแลกเปลี่ยนเปลี่ยนสินค้าของกลุ่มพ่อค้าวาณิช กระจายไปทั่วในภูมิภาค ผู้วิจัยพอสรุปเป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงให้เกิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากอินเดียสู่พื้นที่วิจัยได้ ดังนี้

บรรณานุกรม

ธิดา สารยา. (2532). (ศรี) ทวารวดี : ประวัติศาสตร์ยุคต้นของสยามประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ.

ผาสุข อินทราช. (2542). ทวารวดี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากหลักฐานทางโบราณคดี, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสมัย.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2549). สุวรรณภูมิ ต้นกระแสนประวัติศาสตร์ไทย, กรุงเทพมหานคร : มติชน.

สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2514). พระพุทธรูปนเกาในประเทศไทย, วารสารโบราณคดี, 3(3).

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2562). ศิลปะทวารวดีวัฒนธรรมพุทธศาสนายุคแรกเริ่มในดินแดนไทย, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2539). สยามประเทศ: ภูมิหลังของประเทศไทยตั้งยุคดึกดำบรรพ์จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาอาณาจักรสยาม, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : มติชน.

----- . (2549). ประวัติศาสตร์ โบราณคดี : เมืองอู่ทอง, กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : <https://thai.tourismthailand.org/Attraction/>.

**การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู เพื่อการบริหารงาน
โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี**
**The Development of Information Technology Skills of Teacher for
Administration Nakornnon Wittaya 5 School Transumrit Nonthaburi Province**

โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ

Sopee Wiwatchankit

วิทยาลัยทองสุข

Thongsook College

Email: sopeewiwatchankit@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 7 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู เพื่อการบริหารงานโรงเรียนนครนนท์ วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ 2.เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์ วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี ประชากร คือครู จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามระดับประมาณค่า ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าดัชนีสอดคล้อง 0.60-1.00 และมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเอฟและการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์ วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่าส่วนใหญ่คือ ด้านคอมพิวเตอร์อันดับที่สอง คือ ด้านระบบสื่อสารและลำดับสุดท้ายคือด้านเทคโนโลยีเครือข่ายตามลำดับและเพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า ครู มีทักษะในด้านคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียงด้านเดียว

คำสำคัญ : การพัฒนาทักษะ, เทคโนโลยีสารสนเทศ, ครู

ABSTRACT

This study the objective is to study the level of need for the development of information technology skills of teacher for administration Nakornnon Wittaya 5 School Transumrit . And to compare the level of need for the development of information technology skills of teacher for administration. Nakornnon Wittaya 5 School Transumrit, Nonthaburi Province . The instrument used for collecting data was the the questionnaire for estimation level. The constructed value of the study is consistent with the index of 0.60-1.00 and the average value of faith in it is equal to 0.99. The sample group used in the study was 50teacher. The statistics used in data analysis in the study. Including percentage, average, and standard deviation and the F-value test and the paired difference test using the Safe Fei method.

The results of the study showed that Respondents to develop information technology skills of teacher for administration Nakornnon Wittaya 5 School Transumrit , Nonthaburi Province Overall, it is at a medium level. When considered by side, in descending order of average from highest to lowest Found that most are Computer number ranked second Is the communication system and the last one is the network technology respectively and to compare the level of needs in the development of information technology skills. And when considering each aspect, it was found that teacher Have different skills in computers with statistical significance at the level of .05 only. eywords: Skills Development , Information Technology, teacher.

Keywords: Skills Development, Information Technology, teacher

1. บทนำ

การพัฒนาระบบการบริหารงานภาครัฐ เพื่อให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐมีความพร้อมและกำลังคนที่มีขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลมีความคุ้มค่าโปร่งใสและเกิดความเป็นธรรมในการบริการสาธารณะส่งเสริมนโยบายการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสามารถให้บริการสาธารณะ ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะปฏิรูปกฎหมายและพัฒนากระบวนการยุติธรรมทั้งระบบให้มีความทันสมัยภายใต้หลักนิติธรรมและความเสมอภาคส่งเสริมให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายสาธารณะและร่วมในกระบวนการยุติธรรมภายใต้หลักการยุติธรรมชุมชนพร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ และสื่อสารสาธารณะทุกประเภทได้อย่าง กว้างขวาง รวดเร็ว ถูกต้อง ทัวถึง และเป็นธรรม (แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2555-2558 : 132)

ในสถานศึกษาก็จะได้รับการพัฒนาไปด้วยเช่นกัน หนึ่งในนั้นคืองานวิชาการ หลักการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการบริหารงานวิชาการสรุปได้ดังนี้ ผู้บริหารควรที่จะอัปเดตความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ตลอดเวลา มีการปรับตัวให้พร้อมสำหรับโลกแห่งข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลระบบ Big Data ผู้นำควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะความคิดเห็นด้านเทคโนโลยีเพราะจะช่วยสร้างความสัมพันธ์กับบุคลากรที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาได้ดี การเป็นที่ปรึกษาในด้านเทคโนโลยี จะทำให้ช่วยเพิ่มศักยภาพในการบริหารงานที่ดีขึ้นได้ ท้ายที่สุดผู้นำที่รู้หลายภาษาในยุคนี้จึงย่อมได้เปรียบ การบริหารงานวิชาการแต่เดิมอาจมีการทำงานในภาษาเดียวมาโดยตลอด ในยุคนี้การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการบริหารงาน อาจทำให้ต้องปรับเปลี่ยนการทำงานให้มีหลากหลายภาษามากยิ่งขึ้น สถานศึกษาก็จะถูกมองว่าเป็นองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือและได้รับความไว้วางใจมากขึ้นอีกด้วย (ชินวัตร เจริญนิตย์.2563 : 2-3)

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะด้านคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคมที่ช่วยเสริมกำลังสติปัญญาของมนุษย์และสร้างความสามารถในการติดต่อเชื่อมโยงกันในโลก เป็นตัวขยายขีดความสามารถทางกายภาพแก่นุชนชาติ ทำให้สามารถเอาชนะข้อจำกัด ด้านเวลา ระยะทางหรือสภาพทางภูมิศาสตร์ได้ ซึ่งเกิดผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อระบบการศึกษาอันจะทำให้การศึกษาทางไกลแพร่กระจายและเติบโตได้ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ทำให้ข้อมูลและข่าวสารมีการเชื่อมโยงติดต่อได้รวดเร็ว จึงต้องมี การพัฒนาศักยภาพทางกายภาพและประสิทธิภาพสูงเพียงพอที่รองรับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย สร้างโอกาสการเรียนรู้ข้อมูลและการกระจายข้อมูลและข่าวสารกระจายข้อมูลที่ทันสมัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ (นิรชราภา ทองธรรมชาติ และบุญเลิศ อรุณพิบูล.2545 : 1)

การมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีเปรียบเสมือนชุมทรัพย์ทางความรู้ที่มนุษย์ต้องปรับตัวและแสวงหาอยู่ตลอดเวลา ดังที่(จิณณวัตร ปะโคทั้ง. 2561 : 6) ให้ความหมายของทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไว้ว่า คือ ทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การปฏิบัติงานและการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนาระบบการทำงานหรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ทักษะดังกล่าวครอบคลุมความสามารถ 4 มิติ คือ 1) มิติการใช้ (Use) 2) มิติการเข้าใจ (Understand) 3) มิติการสร้าง (Create) และ 4) มิติการเข้าถึง (Access) ซึ่งทั้ง 4 มิตินี้จะช่วยให้เข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในโอกาสการทำงานที่ดีและเติบโตก้าวหน้าในอาชีพข้าราชการ ด้วยประโยชน์สำหรับข้าราชการดังต่อไปนี้1) ทำงานได้รวดเร็วลดข้อผิดพลาดและความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น 2) มีความภาคภูมิใจในผลงานที่สามารถสร้างสรรค์ได้เอง 3) สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น4) สามารถระบุทางเลือกและตัดสินใจได้อย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น5) สามารถบริหารจัดการงานและเวลาได้ดีขึ้นและช่วยสร้างสมดุลในชีวิตและการทำงาน 6) มีเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้และเติบโตอย่างเหมาะสม หากมองในด้านประโยชน์ของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐมีดังต่อไปนี้1)หน่วยงานได้รับการยอมรับว่ามีความทันสมัย เปิดกว้างและเป็นที่ยอมรับซึ่งจะช่วยดึงดูดและรักษาคนรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพสูงมาทำ งานกับองค์กร 2) หน่วยงานได้รับความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากประชาชนและผู้รับบริการมากขึ้น 3) คนในองค์กรสามารถใช้ศักยภาพในการท างานที่มีมูลค่าสูงมากขึ้น4 กระบวนการทำงานและการสื่อสารขององค์กร กระชับคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น 5)หน่วยงานสามารถประหยัดทรัพยากร (ชินวัตร เจริญนิตย์.2564 : 6)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจเรื่องความต้องการของครูที่จะพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาค้นคว้าการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูที่ได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องตามความต้องการและพัฒนาให้เหมาะสมกับตัวครูเอง เพื่อนำการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนา เพิ่มพูนประสิทธิภาพให้กับหน่วยงานให้ดีขึ้นและเป็นแนวทางการพัฒนาหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ครู, ครูผู้ช่วย, ผู้ช่วยครู

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตด้านตัวแปร

- ตัวแปรอิสระ ในการศึกษาค้นคว้าการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงานโรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ครู, ครูผู้ช่วย, ผู้ช่วยครู
- ตัวแปรตาม มี 3 ด้าน คือ ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านระบบสื่อสาร และด้านเทคโนโลยีเครือข่าย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครู, ครูผู้ช่วย, ผู้ช่วยครู โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 50 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลา ตั้งแต่เดือน มิถุนายน – สิงหาคม 2565 รวมระยะเวลา 3 เดือน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการทำวิจัยการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงานโรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการศึกษาซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ครู, ครูผู้ช่วย, ผู้ช่วยครู และตัวแปรตามได้แก่ การพัฒนาทักษะการ

ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู 1) ด้านคอมพิวเตอร์ 2) ด้านระบบสื่อสาร 3) ด้านเทคโนโลยีเครือข่าย (พิมพ์โพธิ์
เหมกุล. 2563:10)

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อนำผลการวิจัยการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงานโรงเรียน
นครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและการปฏิบัติต่อไป

2. เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงานโรงเรียนนครนนท์ วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเพื่อให้การวิจัยมีการดำเนินงานให้เป็นไปตามระเบียบวิธีการให้สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัย จึงกำหนดขั้นตอนการศึกษาไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมวางแผนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงาน สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามโดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็นเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย สรุปผล และอภิปรายผลจากการวิจัย

ประชากร

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูโรงเรียนนครนนท์ วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรีได้แก่ ครู ,
ครูผู้ช่วย , ผู้ช่วยครู รวมจำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษา การพัฒนาทักษะการ
ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงานโรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี

2. การพัฒนาเครื่องมือ

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยี
สารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงานโรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี

2.2 สร้างแบบสอบถามเพื่อเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อ
พิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถามสื่อความหมายชัดเจนผู้ตอบอ่านแล้วเข้าใจ

2.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดพิมพ์

2.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และเสนอแนะเพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วนำผลการ
พิจารณาไปทำการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงซึ่งเนื้อหาด้วยวิธีการหาดัชนีความ

2.5 นำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาไปทดลองใช้ กับครูที่ไม่ได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวน 30 คน

2.6 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจให้ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามแบบครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่น .972

2.7 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วเก็บข้อมูล

2. ติดตามแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับมาครบถ้วนตามวันเวลาที่กำหนด

3. นำแบบสอบถามที่เก็บมาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบบสอบถามที่เก็บคืนมาได้มีความสมบูรณ์ทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ในรูปแจกแจงความถี่โดยการหาค่าร้อยละ จำแนก ตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และประเภทบุคลากร แล้วนำเสนอในรูปตาราง ประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อและรายด้าน แล้วนำเสนอในรูปตาราง ประกอบคำบรรยาย กำหนดระดับการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู ออกเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูตามประเภททางการศึกษา โดยวิธี เอฟ (F-test) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรของโรวินลลี และแอมเบิลตัน

7. ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงานและ เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน และเพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยเสนอผู้บริหารเป็นแนวทางการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์ วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ทำการวิจัยโดยเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรต้น คือ 1. ครู 2. ครูผู้ช่วย 3. ผู้ช่วยครู และตัวแปรตาม คือ 1. ด้านคอมพิวเตอร์ 2. ระบบสื่อสาร 3. เทคโนโลยีเครือข่ายประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมดจำนวน 50 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน σ การวิเคราะห์ความ

แปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสรุปผลมีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ประชากรใช้ในการวิจัย คือ ครู โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 50 คน ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 15 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลระดับการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของ ครู โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่หนึ่งคือ ด้านคอมพิวเตอร์ รองลงมา คือ ด้านระบบสื่อสารและอันดับสุดท้าย คือ ด้านเทคโนโลยีเครือข่าย โดยมีรายละเอียดของผลการวิจัยในแต่ละด้าน ดังนี้เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู โรงเรียนนครนนท์ วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี

1. ด้านคอมพิวเตอร์โดยรวม อยู่ในระดับปานกลางเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ลำดับแรกคือสามารถใช้โปรแกรม Microsoft Word เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 คือ มีทักษะในการพิมพ์ดีดโดยใช้แป้นพิมพ์คอมพิวเตอร์ได้อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 3 คือ สามารถใช้งานโปรแกรม PowerPoint อยู่ในระดับมากในการสร้างเสนองานและลำดับสุดท้ายคือ มีความรู้ด้านการประกอบ ซ่อมแซม เครื่องคอมพิวเตอร์

2. ด้านระบบสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่าลำดับแรกคือสามารถรับส่งข้อมูลทางอีเมลได้และสามารถส่งข้อมูล ข่าวสาร และสื่อต่างๆ ทาง Website ได้อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 คือ สามารถ Download/Upload ข้อมูลจาก Internet มาใช้ในการปฏิบัติงานได้อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 3 คือ สามารถใช้โปรแกรมที่เกี่ยวกับการสื่อสาร (Chat program) เช่น Line และลำดับสุดท้ายคือ มีความรู้พื้นฐานเรื่อง ระบบ LAN, MAN, WAN หรือ Internet อยู่ในระดับมาก

3. ด้านเทคโนโลยีเครือข่ายโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่าลำดับแรกคือสามารถใช้แอปพลิเคชันบนเครือข่าย เช่น facebook.com อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 คือ สามารถใช้เทคโนโลยีเครือข่าย Search Engine ในการค้นหาข้อมูลได้ เช่น google.com, sanook.com, thaiall.com อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 3 คือ มีทักษะในการส่งรูปภาพ คลิปวิดีโอทาง Internet ให้ผู้อื่นใช้งานโดยใช้ เช่น Youtube และลำดับสุดท้ายคือ มีความรู้ในการตั้งค่าระบบป้องกัน ไวไฟ ด้วยตัวเองอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงานโรงเรียนนครนนท์ วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม 1. ครู 2. ครูผู้ช่วย 3. ผู้ช่วยครู โดยมีรายละเอียดของผลการวิจัยในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่างผู้วิจัยจึงนำไปทดสอบรายคู่โดยใช้สถิติทดสอบของ Scheffe พบว่า ครู มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ครูผู้ช่วย และ ผู้ช่วยครู

2. ด้านระบบสื่อสาร ไม่แตกต่างกัน

3. ด้านเทคโนโลยีเครือข่าย ไม่แตกต่างกัน

8. อภิปรายผล

การพัฒนาทักษะการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี

1. เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 ระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู เพื่อการบริหารงานโรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อันดับหนึ่งที่หนึ่งคือด้านคอมพิวเตอร์รองลงมาคือด้านระบบสื่อสารและอันดับสุดท้าย คือ ด้านเทคโนโลยีเครือข่าย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านคอมพิวเตอร์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็น รายข้อพบว่าลำดับแรกคือสามารถใช้โปรแกรมMicrosoftWord เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 คือ มีทักษะในการพิมพ์ดีดโดยใช้แป้นพิมพ์คอมพิวเตอร์ได้อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 3 คือ สามารถใช้งานโปรแกรม PowerPoint อยู่ในระดับมากในการสร้าง เสนองานและลำดับสุดท้ายคือ มีความรู้ด้านการประกอบ ซ่อมแซม เครื่องคอมพิวเตอร์ ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะครูไม่ได้จบด้านเทคนิคคอมพิวเตอร์ ด้านการประกอบ ซ่อมแซม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอาภรณ์ อังสาชน (2551, หน้า 52) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตพบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านฮาร์ดแวร์มีสภาพการใช้อยู่ในระดับมาก ด้านซอฟต์แวร์ด้านอินเทอร์เน็ตและเครือข่าย มีสภาพการใช้อยู่ในระดับปานกลางส่วนด้านบริการอื่นๆ มีสภาพการใช้อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านฮาร์ดแวร์ อาจารย์มีสภาพการใช้อุปกรณ์ช่วยสอนที่จัดเตรียมไว้ในแต่ละห้องเรียน เช่น Projector, Visualize, Computer ลำโพงและไมโครโฟน เครื่องเล่น DVD อยู่ในระดับมาก ด้านซอฟต์แวร์อาจารย์มีสภาพ การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้านการจัดการงานในสำนักงานเช่น MS Word, MS Excel, MS Access, MS Outlook ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ด้านอินเทอร์เน็ตและเครือข่าย อาจารย์มีสภาพ การใช้บริการของฟรี อีเมล เช่น Hotmail, Yahoo, mail, Gmail อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการบริการอื่นๆ อาจารย์มีสภาพการใช้ระบบลงชื่อปฏิบัติงานบุคลากรในการตรวจสอบ การปฏิบัติงานของท่านอยู่ในระดับมาก ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารคือไม่มีอุปกรณ์ให้ใช้งานเครือข่ายล่าช้าและอาจารย์ส่วนใหญ่ มีความต้องการให้สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยจัดอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตและการสร้างเว็บไซต์

1.2 ด้านระบบสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ลำดับแรกคือสามารถรับส่งข้อมูลทางอีเมล ได้และสามารถส่งข้อมูลข่าวสารและสื่อต่างๆ ทาง Website ได้อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 คือ สามารถ Download / Upload ข้อมูลจาก Internet มาใช้ในการปฏิบัติงานได้อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 3 คือสามารถใช้โปรแกรมที่เกี่ยวกับการสื่อสาร (Chat program) เช่น Line และลำดับสุดท้ายคือมีความรู้พื้นฐานเรื่อง ระบบ LAN, MAN, WAN หรือ Internet ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะครูทางด้านระบบสื่อสารระบบ LAN, MAN, WAN หรือ Internet มีจำนวนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมงคล กำจร (2551, หน้า 156) ศึกษาสมรรถภาพด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้สอนคอมพิวเตอร์ กลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 4 พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับปาน

กลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 4 มีสมรรถภาพด้านความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแต่ละด้านในระดับปานกลาง ถึง ระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดไฟล์และโฟลเดอร์ ด้านความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบและหลักการทำงานของคอมพิวเตอร์ ด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบเครื่องคอมพิวเตอร์ ด้านความรู้เกี่ยวกับ การประกอบเครื่องคอมพิวเตอร์ ด้านความรู้เกี่ยวกับ การกำหนด คุณลักษณะและการใช้งานของฮาร์ดแวร์และอุปกรณ์รอบข้าง (Peripheral) ที่ใช้กับคอมพิวเตอร์ ด้านความรู้ ทาง ICT ด้านอื่นๆ ด้านความรู้ที่เกี่ยวกับการติดตั้งและการใช้งานโปรแกรมประยุกต์ (Application Software) ด้านความรู้เกี่ยวกับระบบสื่อสารข้อมูลและระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ด้านความรู้ที่เกี่ยวกับการติดตั้งและการ ใช้โปรแกรมที่ใช้ใน การคำนวณข้อมูลและการทำงานทางด้านฐานข้อมูลที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ด้าน ความรู้ที่เกี่ยวกับการติดตั้งและใช้งานซอฟต์แวร์โปรแกรมปฏิบัติการ (Operating System Software)

1.3 ด้านเทคโนโลยีเครือข่ายโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าลำดับแรก คือสามารถ ใช้แอปพลิเคชันบนเครือข่าย เช่น facebook.comอยู่ในระดับมากลำดับที่2 คือ สามารถใช้ เทคโนโลยีเครือข่าย Search Engine ในการค้นหาข้อมูลได้เช่น google.com, sanook.com, thaiall.com อยู่ในระดับมากลำดับที่ 3 คือ มีทักษะในการส่งรูปภาพ คลิปวิดีโอ ทาง Internet ให้ผู้อื่นใช้งานโดยใช้ เช่น Youtube และลำดับสุดท้ายคือ มีความรู้ในการตั้งค่าระบบป้องกัน ไวไฟ ด้วยตัวเองอยู่ใน ระดับปานกลาง ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงเร็ว ทำให้ขาดครูที่มีความรู้ในการตั้งค่าระบบป้องกัน ไวไฟซึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของกชนน บ่อบัวทอง (2553, หน้า 70) ได้ศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรทาง การศึกษาต่อการบริหารจัดการระบบสารสนเทศของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเทศบาลนครปฐมด้านการประมวลผล ข้อมูล (Processing) พบว่า ความพึงพอใจของบุคลากรทางการศึกษาต่อการบริหารจัดการระบบสารสนเทศ ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเทศบาลนครปฐม อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 3.42 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า 1) หน่วยงานมีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำระบบข้อมูล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.45 2) หน่วยงาน มี การรวบรวมข้อมูลในหน่วยงานเพื่อจัดทำคลังข้อมูล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.35 3) หน่วยงานมีการ สำรองข้อมูลเพื่อป้องกันความเสียหายอยู่ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.47 4) หน่วยงานสามารถเลือกใช้ เครื่องมือหรือซอฟต์แวร์ในการประมวลผลได้อย่างเหมาะสมกับงาน อยู่ในระดับปานกลาง มี ค่าเฉลี่ย 3.42 5) หน่วยงานมีการเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศที่ต้องการใช้ผ่านเว็บไซต์ประเภท Search Engine เช่น Google หรือ Sanook อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.22 6) หน่วยงานมีระบบคอมพิวเตอร์ที่ช่วยให้ การเรียกข้อมูล เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.52 7) หน่วยงานมีการนำเสนอสารสนเทศด้าน กฎหมายผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อบริการบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.73 8) หน่วยงานเสนอสารสนเทศที่ได้จากระบบมาเผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลาย อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.20 9) หน่วยงานนำระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาในการบริหารข้อมูลสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.60 และ 10) หน่วยงานปรับปรุงข้อมูลในฐานข้อมูลของหน่วยงานให้เป็นปัจจุบันและทันต่อเหตุการณ์ อยู่ใน ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.23

2. เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์ วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม

1. ครู 2. ครูผู้ช่วย 3. ผู้ช่วยครู การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวม ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีทักษะในด้านคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียงด้านเดียว ส่วนด้านระบบสื่อสารและด้านเทคโนโลยีเครือข่ายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังต่อไปนี้

2.1 ด้านคอมพิวเตอร์การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงานโรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่าง ผู้วิจัยจึงนำไปทดสอบรายคู่โดยใช้สถิติทดสอบของ Scheffe พบว่า ครู มีความแตกต่างด้านคอมพิวเตอร์แตกต่างจาก ครูผู้ช่วย ผู้ช่วยครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย ครู การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านคอมพิวเตอร์สูงกว่า ครูผู้ช่วย ผู้ช่วยครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ชวนิดา สุวานิช (2548, หน้า 47) ได้ศึกษา การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้ วิชาเทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา โดยใช้บทเรียนออนไลน์ 3 รูปแบบ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษา ที่มีระดับความสามารถทาง การเรียนต่างกัน พบว่านักศึกษาที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ด้านระบบสื่อสารการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อ การบริหารงานโรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สุรัชย์ ชันติธรางกูร (2549, หน้า 65) ได้สร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องการใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เอ็กเซล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีประสิทธิภาพเรื่องการใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เอ็กเซล สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลำพูนผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคปฏิบัติเรื่องการใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เอ็กเซลของนักศึกษากลุ่มทดลองกับนักศึกษากลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ด้านเทคโนโลยีเครือข่ายการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 ทานสัมฤทธิ์ จังหวัดนนทบุรี พบว่าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ชีระพงษ์เยี่ยมยัง (2548, หน้า 60) ได้ทำการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับความสามารถทางการเรียนและรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บ 2 รูปแบบ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 วิชาดิจิทัลเบื้องต้นพบว่าผลปฏิสัมพันธ์ (Interaction effect) ระหว่างระดับความสามารถทางการเรียนและแบบการเรียนบนเว็บมีปฏิสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

1. ครูควรมีความรู้เรื่องซอฟต์แวร์ระบบปฏิบัติการอย่างหลากหลาย เช่นระบบปฏิบัติ Linux และ Windows และการประกอบ ซ่อมแซม เครื่องคอมพิวเตอร์
 2. ครูควรมีความรู้พื้นฐานเรื่อง ระบบ LAN, MAN, WAN หรือ Internet
 3. ครูควรมีความรู้ในการตั้งค่าระบบป้องกันไวรัสด้วยตัวเอง
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

บรรณานุกรม

- กฤษณกนก ดวงชาทม. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานของผู้บริหาร โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. (งานวิจัย):มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กฤษณพงศ์ บุญเฉย. (2563). ความคิดเห็นในการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง (มาลีราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา: วิทยาลัยทองสุข.
- กายกาญจน์ เสนแก้ว. (2560). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของ Gen-X ใน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชนินทร์ เฉลิมสุข และ อภิชาติ คำปลิว. (2562). เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- ประวิตร จันทร์อับ. (2561). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิมพ์ไพรซ์ เหมกุล. (2563). การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูและบุคลากรทางการ ศึกษา โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง (มาลีราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสาคร. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. วิทยาลัยทอง สุข.
- นิรชราภา ทองธรรมชาติ และบุญเลิศ อรุณพิบูลย์. (2545). ลักษณะของ E-Teacher. กรุงเทพฯ: มปท.
- ในตะวัน กำหอม. (2563). การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา.เล่มที่ 2 โรงพิมพ์ทีคอม. จังหวัดมหาสารคาม. วิทยาลัยทองสุข. กรุงเทพฯ.
- สถิตย์ นิยมญาติ. (2563). การบริหารองค์การในภาวะลือคดวุ่นประเทศของภาคธุรกิจไทย. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- เอกสิทธิ์ สนามทอง. (2562). การจัดการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (HRD 4120). กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล
The Role of Mueang Mai Subdistrict Administrative Organization in Amphawa
District, Samut Songkhram towards the building of Knowledge and
understanding in digital skill to become digital citizen

พิชักษณ์ ภูตระกูล

Phichak Phutrakhul

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Public Administration Program, College of Politics and Government,

Suansunandha Rajabhat University

E-mail: phichak.ph@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 7 มีนาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยการวิจัยนี้เป็นรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามจะมีบทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจทักษะดิจิทัลต่อประชาชนในเขตพื้นที่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ และรูปแบบการเรียนรู้ด้านทักษะดิจิทัลดำเนินการผ่าน 2 โครงการหลักได้แก่ โครงการธรรมะहरษา และเวทีประชาคมที่ชุมชนจะมาแลกเปลี่ยนกับองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ รวมถึงการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้จะมีการสอดแทรกประเด็นทางสังคมทำให้ประชาชนในพื้นที่ผ่านการเรียนรู้ทักษะด้านดิจิทัลในรูปแบบทางอ้อมและไม่เป็นทางการมากกว่า

คำสำคัญ: ความรู้, ทักษะดิจิทัล, พลเมืองดิจิทัล

Abstract

The main purpose of this research was to study the role of Mueang Mai Subdistrict Administrative Organization, Amphawa District, Samut Songkhram Province in creating knowledge and understanding of digital skills to become digital citizens. This research is a form of research and development. The study found that Muang Mai Sub-District Administrative Organization, Amphawa District, Samut Songkhram Province will play a role in creating knowledge and understanding of digital skills for people in the area in informal ways and digital skills learning styles through 2 main projects: Fun dharma and a community forum where the community will come to exchange with the Muang Mai Subdistrict Administrative Organization, as well as inviting speakers to educate. Social issues will be inserted, allowing people in the area to learn digital skills in an indirect way. and more informal.

Keywords: Knowledge, Digital Skill, Digital Citizen

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกยุคใหม่เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการทำงานให้สะดวกรวดเร็วเหมือนในอดีตที่ผ่านมา การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลข่าวสาร เป็นฐานรากในการพัฒนาการสร้างความรู้เติบโตทางเศรษฐกิจ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาทางสังคมในด้านต่าง ๆ ควบคู่กันไป (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2560 : 5) ยุคดิจิทัล (Digital Age) คือ ยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลต่าง ๆ หรือสื่อมีเดียต่าง ๆ ที่ทุกคนสามารถเข้าถึง และส่งต่อได้อย่างรวดเร็วทุกที่ทุกเวลา (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559 : 2-3) ซึ่งกำลังจะเข้ามามีบทบาทในทุกเรื่องราวของชีวิตประจำวัน

แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้กล่าวถึงการพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนวัยทำงานทุกสาขาอาชีพ ทั้งบุคลากรภาครัฐและเอกชน ให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดในการประกอบอาชีพและการพัฒนาบุคลากรในสาขาเทคโนโลยีดิจิทัลโดยตรงให้มีความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับมาตรฐานสากลเพื่อนำไปสู่การสร้างและจ้างงานที่มีคุณค่าสูงในยุคเศรษฐกิจและสังคมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2560 : 50-52)

พลเมืองดิจิทัล คือ นิสัย การกระทำ และการบริโภคเนื้อหาทางดิจิทัล การใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ กล่าวคือบรรทัดฐานของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบ คือการใช้เทคโนโลยี

ดิจิทัลอย่างชาญฉลาด รู้ลึกรู้ผิด มีความรับผิดชอบ และก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวก (วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2558: ออนไลน์) ความเป็นพลเมืองดิจิทัล คือ แนวคิดและแนวปฏิบัติสำคัญซึ่งจะช่วยให้พลเมืองเรียนรู้ว่าจะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล และปกป้องตนเองจากความเสี่ยงต่าง ๆ อย่างไร รวมถึงรู้จักเคารพสิทธิของตนเองและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในโลกสมัยใหม่ ไปจนถึงเข้าใจผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อสังคม และใช้มันเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวก (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561 : 13) ดังนั้นควรที่จะมีการพัฒนาบุคคลในด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งควรเริ่มจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสถานะใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) คือหน่วยงานของรัฐที่มีการดำเนินงานเป็นอิสระจากส่วนกลาง ทำหน้าที่บริหารจัดการกิจการต่างๆ ในท้องถิ่นของตน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริการประชาชนในท้องถิ่นและการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนให้สูงขึ้น เนื่องมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนและการได้รับการกระจายอำนาจและถ่ายโอนภารกิจจากส่วนราชการต่าง ๆ มาให้เพื่อจะได้สนองตอบความต้องการประชาชน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว การผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคนให้เป็นทุนมนุษย์ ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตควบคู่กับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ล้วนเป็นภารกิจที่จำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน

องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มพื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โดยประมาณ 5.91 ตารางกิโลเมตร พื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่จำนวนประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปลายคลองเหมืองใหม่ บ้านปลายคลองอ้อม บ้านคลองวัว บ้านคลองชะนาง และบ้านบางวันทองใน การสาธารณสุขมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนบ้านคลองเหมืองใหม่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (มะพร้าว ส้มโอ และลิ้นจี่) วิสัยทัศน์ อบต.เหมืองใหม่ ตำบลแห่งความสามัคคี ยึดวิถีพอเพียง ชี้อะเอียดผลไม้ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เพียบพร้อมภูมิปัญญา ประชาสดใส ร่วมใจสู่อาเซียน โดยมียุทธศาสตร์ 7 ข้อ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและสาธารณสุข 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมกับการท่องเที่ยว 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการอนุรักษ์ ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี 6) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการจัดระเบียบชุมชนและ สังคม และ 7) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหาร การเมือง การปกครอง ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นพื้นที่ให้บริการของมหาวิทยาลัยผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ดังกล่าวเพื่อศึกษาวิจัย และบริการวิชาการ รวมถึงการเป็นพื้นที่ขนาดเล็กทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างครอบคลุม

จากความสำคัญข้างต้นการที่จะพัฒนาพลเมืองของชาติให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลย่อมหนีไม่พ้นการพัฒนาจากส่วนที่เล็กที่สุดคือท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนโดยเริ่มจากบุคลากรของท้องถิ่นที่ต้องมีความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของพลเมืองดิจิทัลเพื่อถ่ายทอดให้กับประชาชนในพื้นที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ

บริการสาธารณะที่ต้องปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบดิจิทัล จึงเป็นที่มาและความสำคัญของการวิจัยนี้ที่จะศึกษาถึงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัลในศตวรรษที่ 21

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล” มีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัลในพื้นที่ โดยดำเนินการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามผ่านการรวบรวมข้อมูลด้านกฎหมาย แผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง แล้วสรุปเป็นบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัลในพื้นที่

2. การสร้างรูปแบบของความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และข้าราชการ พนักงาน ที่เกี่ยวข้อง เพื่อถอดรูปแบบของความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลของประชาชน

3. การประเมินรูปแบบของความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยประเมินร่างรูปแบบเพื่อดูความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การนำเสนอรูปแบบของความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล” ได้นำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองใหม่ อำเภอมัวพวา จังหวัดสมุทรสงครามต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล

1.1 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัล

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองใหม่ อำเภอมัวพวา จังหวัดสมุทรสงครามต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล มีการออกแบบเชื่อมโยงนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องดังนี้ ได้แก่

(1) แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ

(2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) มีประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ โครงสร้างเศรษฐกิจปรับสู่เศรษฐกิจฐานบริการและดิจิทัล มีผู้ประกอบการรุ่นใหม่และเป็นสังคมผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการขนาด กลาง และขนาดเล็ก ที่เข้มแข็งสามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสรรค์ คุณค่าสินค้าและบริการ มีระบบการผลิต และให้บริการจากฐานรายได้เดิมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น และมีการลงทุนใน การผลิตและบริการฐานความรู้ขั้นสูงใหม่ๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน บทบาทภาครัฐในการให้บริการซึ่งภาคเอกชน ดำเนินการแทนได้ดีกว่าลดลง เพิ่มการใช้ระบบดิจิทัลในการให้บริการ รวมถึงมีบุคลากรภาครัฐที่มีความรู้ความสามารถและปรับตัวได้ทันกับยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้น

(3) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580) มีประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ สร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียม ด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการต่างๆ ผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน พัฒนาทุนมนุษย์สู่ยุคดิจิทัลด้วยการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่ม มีความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล ปฏิรูปกระบวนการทํางานและการให้บริการของภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานเกิดความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุอาศัยในพื้นที่ห่างไกล ผู้สูงอายุและคนพิการ สามารถเข้าถึงและใช้ ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล ประชาชนร้อยละ 75 มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ภายใน 5 ปี ประชาชนสามารถเข้าถึง การศึกษา สาธารณสุข และบริการสาธารณะ ผ่านระบบดิจิทัล ประชาชนมีความเชื่อมั่น ในการทำธุรกรรมออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ การพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Learning & Knowledge)

(4) แผนปฏิบัติการดิจิทัลของกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2563-2565 มีประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ มีบริการภาคประชาชนด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกบริการ

(5) แผนปฏิบัติการดิจิทัลกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 4 ปีพ.ศ. 2561-2564 มีประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ ส่งเสริมให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 พัฒนาบุคลากรของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นให้พร้อมขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล การพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล

ทั้งนี้ จาก 5 ประเด็นของกฎหมาย นโยบาย แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ต่อการนำมาจัดทำเป็นแผนดิจิทัลขององค์การเพื่อทำเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนองค์กรให้เป็นองค์กรดิจิทัลมากขึ้น

1.2 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามที่เกี่ยวข้องกับการสร้างทักษะดิจิทัล

(1) อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรีเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ

(2) แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (พ.ศ.2561-2565) มีประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการจัดระเบียบชุมชนและสังคม ประกอบด้วย แผนงานบริหารงานทั่วไป แผนงานการรักษาความสงบภายใน แผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แผนงานการศึกษา วัฒนธรรมและนันทนาการ

2. การสร้างรูปแบบของความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่

2.1 การประเมินรูปแบบของความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลที่เหมาะสมกับประชาชนในพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักได้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า

(1) ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) โดยประชาชนในพื้นที่มีทักษะในการบริหารเวลากับการใช้อุปกรณ์ยุคดิจิทัล รวมไปถึงการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างโลกออนไลน์และโลกภายนอก นับเป็นอีกหนึ่งความสามารถที่บ่งบอกถึง ความเป็นพลเมืองดิจิทัล ได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นที่รู้กันอยู่แล้วว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ขาดความเหมาะสมย่อมส่งผลเสียต่อสุขภาพโดยรวม ทั้งความเครียดต่อสุขภาพจิตและเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเจ็บป่วยทางกาย ซึ่งนำไปสู่การสูญเสียทรัพย์สินเพื่อใช้รักษา และเสียสุขภาพในระยะยาวโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

(2) ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) โดยประชาชนในพื้นที่มีทักษะที่รับมือในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การด่าทอกันด้วยข้อความหยาบคาย การตัดต่อภาพ สร้างข้อมูลเท็จ รวมไปถึงการตั้งกลุ่มออนไลน์กีดกันเพื่อนออกจากกลุ่ม เป็นต้น

(3) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานทั้งไบนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) โดยประชาชนในพื้นที่ที่มีทักษะความสามารถที่จะเข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัล ว่าจะหลงเหลือร่องรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอ รวมไปถึงต้องเข้าใจผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อการดูแลสิ่งเหล่านี้อย่างมีความรับผิดชอบ

(4) ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cybersecurity Management) โดยประชาชนในพื้นที่มีความสามารถในการป้องกันข้อมูลด้วยการสร้างระบบความปลอดภัยที่เข้มแข็งและป้องกันการโจรกรรมข้อมูลไม่ให้เกิดขึ้นได้

(5) ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) โดยประชาชนในพื้นที่มีความสามารถในการเห็นอกเห็นใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ รู้ถึงคุณค่าและจริยธรรมจากการใช้เทคโนโลยี ต้องตระหนักถึงผลพวงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ต การกดไลก์ กดแชร์ ข้อมูล ข่าวสาร ออนไลน์ รวมถึงรู้จักสิทธิและความรับผิดชอบต่อออนไลน์ อาทิ เสรีภาพในการพูด การเคารพทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น และการปกป้องตนเองและชุมชนจากความเสี่ยงออนไลน์ เช่น การกลั่นแกล้งออนไลน์ ภาพลามกอนาจารเด็ก สแปม เป็นต้น

ในขณะที่ไม่มีบทบาทในทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) และทักษะในการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking)

2.2 สรุปรูปแบบของความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่

(1) องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามจะมีบทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจทักษะดิจิทัลต่อประชาชนในเขตพื้นที่รูปแบบที่ไม่เป็นทางการเช่น การพูดคุย สอบถามประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากหากจะดำเนินการจัดรูปแบบการให้ความรู้อย่างเป็นทางการนั้นจำเป็นต้องจัดเป็นโครงการที่อยู่ในแผนงานของแต่ละปี ทั้งนี้เนื่องจากภารกิจด้านการให้ความรู้ประชาชนในทักษะดิจิทัลไม่ใช่ภารกิจหลักทำให้ยังไม่ได้บรรจุลงในแผนงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่

(2) บุคลากรไม่มีความพร้อมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเนื่องจากภารกิจงานที่ได้รับมอบหมายจำนวนมากหลากหลายตัวชี้วัดทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่ได้คำนึงถึงเรื่องการให้ความรู้ประชาชนในด้านทักษะดิจิทัล รวมถึงบุคลากรบางคนไม่มีความรู้ความสามารถในทักษะนี้ทำให้ไม่สามารถดำเนินการพัฒนาทักษะดิจิทัลได้

(3) รูปแบบการเรียนรู้ด้านทักษะดิจิทัลดำเนินการผ่าน 2 โครงการหลักได้แก่ โครงการธรรมะहरา และเวทีประชาคม ที่ชุมชนจะมาแลกเปลี่ยนกับองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ รวมถึงการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้จะมีการสอดแทรกประเด็นทางสังคมทำให้ประชาชนในพื้นที่ผ่านการเรียนรู้ทักษะด้านดิจิทัลในรูปแบบทางอ้อมและไม่เป็นทางการมากกว่า

(4) ประชาชนในพื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและผู้สูงอายุทำให้ส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้อุปกรณ์ด้านดิจิทัลมากจึงทำให้รูปแบบการเรียนรู้ทักษะด้านดิจิทัลยังคงเป็นเรื่องที่ไกลตัวและประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร

5. อภิปรายผลการศึกษา

ผู้วิจัยพบว่าจากผลการศึกษาเรื่อง “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านทักษะดิจิทัลให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัล” มีประเด็นที่สำคัญต่อการอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. นโยบาย แผนหรือยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของทักษะดิจิทัลนั้นเป็นลักษณะแบบบนลงล่าง (Top-Down Approach) ร้อยเรียงจากแผนในระดับมหภาคสู่แผนในระดับรอง และสู่แผนในระดับท้องถิ่น โดยแต่ละท้องถิ่นจะไม่ค่อยมีบทบาทในการสะท้อนแผนแบบจากล่างสู่บน (Bottom-Up Approach) ทั้งนี้เนื่องจากรัฐมีมุมมองต่อเรื่องการปฏิบัติการด้านดิจิทัลว่า ต้องการที่จะ Generalizing ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายเพื่อหา รูปแบบของพฤติกรรมที่คงเส้นคงวาและโดดเด่นในนโยบายต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างเป็นหลักการ (Matland, 1995) ดังนั้นจึงสร้างสิ่งที่เป็นสิ่งที่สำเร็จรูปเพราะจะสามารถเข้าไปจัดการได้ง่ายซึ่งจะนำไปสู่การรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง โดยมุมมองนี้จะมุ่งความสนใจไปที่เรื่องการจ่ายงบประมาณ โครงสร้างองค์การที่เป็นทางการ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ การออกกฎระเบียบและการบริหารเพื่อควบคุมให้มีการปฏิบัติตามระเบียบ เช่น การวางแผน การวางแผนงบประมาณ การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Elmore, 1978)

นอกจากนี้อีกประเด็นที่พบได้แก่การที่หน่วยงานกลางเช่น กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงมหาดไทย หรือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดแนวทางกว้าง ๆ ที่ยังต้องมีการตีความในรายละเอียดการนำนโยบายไปปฏิบัติ ข้าราชการหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายเพื่อแสวงหาแนวปฏิบัติด้วยตนเอง หรือเป็นการกำหนดนโยบายในระดับการปฏิบัติ (street-level bureaucrat) ทำให้นโยบายดังกล่าวไม่สามารถประสบความสำเร็จได้อย่างแท้จริง

2. รูปแบบองค์การแบบไม่เป็นทางการ พบว่า บทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจทักษะดิจิทัลต่อประชาชนในเขตพื้นที่รูปแบบที่ไม่เป็นทางการเช่น การพูดคุย สอบถามประชาชนในพื้นที่เป็นบทบาทหลักขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารวีร์ กุลรัตนวิโรจน์ (2548) เรื่องการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกายของประชาชน หมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง จังหวัดชัยนาท พบว่าผลจากการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของตน (Empowerment) เกิดการมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชน (Community Participation) เกิดเวทีประชาคม (Civil Society) ให้สมาชิกชุมชนได้ร่วมกันเรียนรู้ และทำให้ชุมชนมีความสามารถ (Community Capacity) ในการคิดวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง นอกจากนี้ได้เกิดโครงการสร้างสนามกีฬา อันเป็นโครงการส่งเสริมการออกกำลังกายซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนแต่อย่างใดก็ตาม การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพนั้นควรต้องทำอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการติดตามผล ซึ่งสิ่งที่สำคัญคือในขั้นตอนการศึกษาชุมชน ควรกระทำให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ซึ่งจะส่งผลให้สามารถดำเนินการพัฒนาได้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง

เช่นเดียวกับหากนำมาประยุกต์ใช้ในเรื่องของการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลตามกระบวนการนี้จะทำให้ประสบความสำเร็จได้

3. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีบทบาทในทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้กันทั้งไวบนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cybersecurity Management) และทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) ในขณะที่ไม่มีบทบาทในทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) และทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการจัดการศึกษาโดยพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลโดยให้ความรู้ของพลเมืองดิจิทัลและการปกป้องความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย ผลการวิจัยนี้สัมพันธ์กับรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2561 ที่พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตให้ข้อมูลส่วนตัวที่สำคัญ เช่น หมายเลขบัตรประชาชน เลขบัญชีธนาคาร ในบางกิจกรรมที่อาจจะเสี่ยงต่อการถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล หากผู้ใช้งานไม่ตรวจสอบหรือหาข้อมูลให้เสียก่อนที่จะสมัครใช้บริการว่าเป็นเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่น่าเชื่อถือหรือไม่ เช่น การสมัครใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (มีผู้ตอบว่าเคยให้ข้อมูลส่วนตัว ร้อยละ 50.1) การลงทะเบียนรับของรางวัล (ร้อยละ 28.3) หรือการลงทะเบียนขอรับบริการฟรี (ร้อยละ 26.3) สิ่งที่คุณไทยส่วนใหญ่ไม่เคยทำทั้ง ๆ ที่ควรจะมีก้าเป็นนิสัยเพื่อเป็นการดูแลข้อมูลส่วนบุคคลของตัวเอง แต่จากผลการสำรวจกลับพบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตยังคงมีพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ได้แก่ ไม่เคยเปลี่ยนรหัสผ่านทุกๆ 3 เดือน (ร้อยละ 45.3) บอกวันเดือนปีเกิดที่แท้จริงทางสื่อสังคมออนไลน์และตั้งค่าเป็นสาธารณะ (ร้อยละ 45.0) ไม่เคยสังเกตว่าเว็บไซต์ของธนาคารที่เข้าไปใช้บริการขึ้นต้นด้วย <https://> หรือไม่ (ร้อยละ 44.5) เปิดอีเมลหรือคลิกลิงก์ที่ไม่รู้จัก (ร้อยละ 43.4) และอัปโหลดรูปถ่าย/วิดีโอทันทีหลังถ่าย โดยตั้งค่าเป็นสาธารณะ (ร้อยละ 35.7) (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562 หน้า 26)

4) บุคลากรไม่มีความพร้อมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เนื่องจากภารกิจงานที่ได้รับมอบหมายจำนวนมากหลากหลายตัวชี้วัดทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่ได้คำนึงถึงเรื่องการให้ความรู้ประชาชนในด้านทักษะดิจิทัล รวมถึงบุคลากรบางคนไม่มีความรู้ความสามารถในทักษะนี้ทำให้ไม่สามารถดำเนินการพัฒนาทักษะดิจิทัลได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาชัย อธิพัฒน์วงศ์ (2561) เรื่อง ปัญหายุทธศาสตร์เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารภาครัฐ ว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การใช้อยุทธศาสตร์เทคโนโลยีดิจิทัลไม่สามารถบรรลุผลดีเท่าที่ควรได้แก่ บุคลากรภาครัฐยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีดิจิทัลเท่าที่ควร ทั้งนี้หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงหน่วยงานเดียวไม่มีความสามารถเพียงพอ พีรวิชัย คำเจริญ และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ (2561) ได้ให้ความเห็นว่าสภาพแวดล้อมที่ไม่ใช่รัฐ เช่น ภาคประชาสังคม และครอบครัว สามารถทำหน้าที่ในฐานะ ตัวกลางทางสารสนเทศร่วมให้ความรู้ดิจิทัล ผ่านสื่อ ผ่านท้องถิ่น ผ่านห้องสมุด ผ่านการบริการทาง สังคม อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปฐมวัยเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อการใช้ดิจิทัล ซึ่งอาจกระทำผ่าน แอปพลิเคชันที่มีอยู่ในมือของพวกเขาเองก็ได้ เช่น การ

จัดการปัญหาการรบกวนผ่านโลกออนไลน์ ของแอปพลิเคชัน ReThink และ Stopit หรือแอปพลิเคชัน “Media Watch ฝ่าสื่อ” เพื่อใช้ในการ ติดตาม ตรวจสอบ แจ้งเตือน ร้องเรียน ฝ่าระวัง หรือแอปพลิเคชัน “KidsDee” เพื่อการคัดกรอง สื่อออนไลน์สำหรับเด็กวัย 2-6 ขวบ ในการช่วยแก้ปัญหาการดูวิดีโอที่ไม่เหมาะสมผ่าน อินเทอร์เน็ต ซึ่งทำไปพร้อมกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันดิจิทัลอย่างเป็นระบบได้

6. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ช่วยทำให้มองเห็นถึงปัญหาสำคัญของการวิจัยในบางประเด็นที่ผู้สนใจควรนำไป ศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะดิจิทัล เช่น กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงมหาดไทย และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อการกำหนดนโยบายที่มี แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมแก่ส่วนราชการทั้งหลายถึงแนวทางการนำทักษะดิจิทัลไปใช้เพื่อให้ สอดคล้องและเป็นไปในทางเดียวกันตามภารกิจของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัลแก่ประชาชนในพื้นที่ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ครั้งนี้ในประเด็นต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ทั้งนี้จะได้ปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์ในอนาคตที่ประเทศไทยต้อง ปรับตัวเป็นสังคมดิจิทัลได้

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

หน่วยงานในระดับอุดมศึกษาหรือหน่วยงานวิจัยควรให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อการศึกษาด้าน การนำทักษะดิจิทัลไปใช้ในพื้นที่โดยเฉพาะในระบบราชการโดยเฉพาะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้เห็นภาพรวมที่มากขึ้นที่จะสะท้อนรูปแบบการนำทักษะดิจิทัลใน มุมมองที่กว้างขึ้น ควรคำนึงถึงความเสี่ยงในการเก็บข้อมูลเนื่องจากสถานการณ์ที่คาดไม่ถึงเช่นการเกิดโรคระบาด โควิด 19 ที่ส่งผลต่อการเก็บข้อมูลอย่างมาก

บรรณานุกรม

ธนาชัย อธิพัฒน์วงศ์. (2561). ปัญหายุทธศาสตร์เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารภาครัฐ. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 8(1).

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). **แผนยุทธศาสตร์กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ.**

2562-2565. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. (2558). **พลเมืองดิจิทัล.** เชียงใหม่: คณะสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

รพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). **คู่มือพลเมืองดิจิทัล.** กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

พีรวิชญ์ คำเจริญ และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2561). **เด็กกับการรู้เท่าทันดิจิทัล.** วารสารวิชาการ นวัตกรรมสื่อสารสังคม. 6(2): 22-30.

ปารวีร์ กุลรัตนวิโรจน์. (2548). **การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกายของประชาชน หมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง จังหวัดชัยนาท.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต. สาขาวิชาพยาบาลชุมชนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2562). **รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2561.** กรุงเทพฯ : สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

เอกชัย กี่สุขพันธ์.(2559). **การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era).** สืบค้นจาก <http://www.truelookpanua.com>.

Elmore, Richard E. (1978). **Organizational Models of Social Program Implementation.** Public Policy 26 (2).

Matland, RE (1995) **Synthesizing the implementation literature: The ambiguity–conflict model of policy implementation.** Journal of Public Administration Research and Theory 5(2): 145–174.

**การสำรวจและเปรียบเทียบผลการประเมินด้านคุณธรรมและความโปร่งใส
จากการตอบคำถามตามประสบการณ์หรือตามความคิดเห็นของผู้เรียนในชั้นเรียน**
A Survey and Comparison Results of Integrity and Transparency Evaluation from
Answers of the Questions on Experiences and Opinions of the Learners in Classroom

ยุทธนา หมั่นดี

Yuttana Mundee

จุฑารัตน์ หมอเต๊ะ

Jutharat Hmoteh

คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเนชั่น

Faculty of Medical Technology, Nation University

สุรสิทธิ์ สุวรรณสินธุ์

Surasit Suwannasin

คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

School of Allied Health Sciences, University of Phayao

E-mail: yuttana_mun@nation.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 9 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ที่มิควรได้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหน้าที่ประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ทุกหน่วยงานและทุกปีงบประมาณ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ได้สอนเรื่องคุณธรรมและความโปร่งใส ให้กับนิสิตชั้นปีที่ 3 ทั้งสาขาวิชาเทคนิคการแพทย์และกายภาพบำบัด รวมทั้งได้ทำการสำรวจและเปรียบเทียบผลการประเมินด้านคุณธรรมและความโปร่งใสจากการตอบคำถามตามประสบการณ์หรือตามความคิดเห็นของผู้เรียนในชั้นเรียน โดยเปรียบเทียบกัน 2 คู่ ได้แก่ ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ กับ สาขาวิชากายภาพบำบัด และระหว่างนิสิตกายภาพบำบัดชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 กับ 2565 ใน 3 ประเด็น คือ พฤติกรรมด้านคุณธรรมความโปร่งใสของผู้เรียน การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์โดยผู้เรียน และการประเมินพฤติกรรมการทุจริตโดยผู้เรียนจาก 14 สถานการณ์จำลองเทียบกับผลการประเมินโดยผู้สอน ทั้งหมดนี้เป็นการประเมินแบบออนไลน์ที่ไม่มีการ

ระบุตัวตน พบว่าทั้ง 2 คู่ที่เปรียบเทียบใน 3 ประเด็นดังกล่าว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p>0.05$) แสดงว่าผู้เรียนทั้งสามกลุ่มมีพฤติกรรมใกล้เคียงกัน เนื่องจากอยู่ในวัยเดียวกัน มีประสบการณ์ชีวิตไม่ต่างกัน แต่พบว่า การทำผิดกฎจราจร การเกี่ยวข้องกับการทุจริต การทุจริตในกิจกรรมการเรียนหรือการสอบ เป็นพฤติกรรมที่น่าสนใจและไม่พึงประสงค์ ที่สมควรจัดให้มีการรณรงค์ป้องกันและกำจัดพฤติกรรมเหล่านี้ให้หมดไปจากสังคมไทยโดยเร็ว ส่วนการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์นั้น ผู้เรียนให้คะแนนในระดับที่สูง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานของคณะฯ มีคุณธรรมและความโปร่งใสดี นอกจากนี้ยังพบว่าเยาวชนแยกแยะพฤติกรรมทุจริตและไม่ทุจริตออกจากกันได้ การให้ความรู้ด้านการทุจริตจึงอาจไม่จำเป็น การรณรงค์ให้เยาวชนตระหนักและไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทุจริต จึงน่าจะมีความสำคัญและจำเป็นมากกว่า

คำสำคัญ: การประเมิน, ความโปร่งใส, ชั้นเรียน

ABSTRACT

Corruption is fraud of benefit gaining. Office of the National Anti-Corruption Commission has a duty for integrity and transparency assessment (ITA) of all state agencies and enterprises in every fiscal year. This is for prevention and control of this problem. School of Allied Health Sciences (SAHS), University of Phayao (UP) taught ITA for the 3rd year students of both Medical Technology (MT) and Physical Therapy (PT) departments. Survey and comparison results of integrity and transparency evaluation from answers of the questions on experiences and opinions of the learners in classroom were conducted in 3 groups of students. The comparisons consisted of 2 pairs between the 3rd year MT vs the 3rd year PT students in academic year 2021 and between the 3rd year PT students in academic year 2021 vs 2022. Three items for comparisons were integrity and transparency behavior of the students, ITA score of SAHS evaluated by the students and evaluated results by students on 14 integrity and transparency assigned behaviors compared to the results that evaluated by teacher. The results showed not significant different ($p>0.05$) of these 2 pairs in all 3 comparisons. These indicated that these 3 groups of students had similar behavior because they were in the same age group and had similar life experiences. However the findings of violation of traffic laws, involving in some corruption situations and corruption in learning activities and examinations were very interesting and undesirable. These undesirable behaviors shall be seriously campaigned for control and elimination or eradication out of Thai society as soon as possible. Operation of SAHS, UP is highly scored by students. This confirmed that the school is healthy in integrity and transparency. In addition youth can differentiate

between corruption and non-corruption very well. Therefore teaching on the topic of corruption is not necessary. Campaigning for youth on realization and no involvement in corruption is more important and essential.

Keywords: evaluation, transparency, in classroom

1. บทนำ

การทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้องที่ไม่ถูกต้องหรือละเมิดกฎหมาย เกิดขึ้นได้ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ปัญหานี้เกิดขึ้นในหลายประเทศ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ รัฐบาลของหลายประเทศพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำหรับประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่ปัญหากลับทวีความรุนแรงและซับซ้อนยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ทั้งที่มีการรณรงค์อย่างเข้มข้นของรัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบนำไปสู่ความยากจนและขัดขวางการพัฒนาอย่างแท้จริง (จารุวรรณ สุขุมลพงษ์, 2556: 1) รัฐบาลไทยได้จัดตั้ง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ สำนักงาน ป.ป.ช. ขึ้นมารับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยจัดให้มีการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (integrity and transparency assessment; ITA) (สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2566: 8) ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1.) การเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานสู่สาธารณะ หรือ open data integrity and transparency assessment (OIT) ที่กำหนดให้มีข้อมูลในเว็บไซต์ของหน่วยงาน ให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ ซึ่งมี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1.1 การเปิดเผยข้อมูล ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน การบริหารงาน การจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการส่งเสริมความโปร่งใส และ 1.2 การป้องกันการทุจริต ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริต และมาตรการส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใส 2.) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐโดยบุคคลากรภายใน หรือ internal integrity and transparency assessment (IIT) เป็นแบบวัด ที่ให้บุคลากรในหน่วยงานเลือกตอบตามการรับรู้หรือประสบการณ์ของตนเอง มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 2.1 การปฏิบัติหน้าที่ 2.2 การใช้งบประมาณ 2.3 การใช้อำนาจ 2.4 การใช้ทรัพย์สินของทางราชการ และ 2.5 การแก้ไขปัญหาการทุจริต และ 3.) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐโดยบุคคลภายนอก หรือ external integrity and transparency assessment (EIT) เป็นแบบวัด ที่ให้บุคคลภายนอกหน่วยงานเลือกตอบตามการรับรู้หรือประสบการณ์ของตนเอง ในการมาติดต่อกับหรือมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานนั้น มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 3.1 คุณภาพการดำเนินงาน 3.2 ประสิทธิภาพการสื่อสาร และ 3.3 การปรับปรุงระบบการทำงาน

นิสิตคณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ทั้งสองสาขาวิชา ได้แก่ เทคนิคการแพทย์ และกายภาพบำบัด เป็นบุคคลภายนอกของคณะฯ ที่ถูกเชิญชวนให้ทำแบบประเมิน EIT ประกอบกับ ป.ป.ช. แนะนำให้มีการเรียนการสอนด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในระดับปริญญาตรี (สรรเสริญ สุวรรณ์, 2565: 6) ทางคณะฯ จึงได้สอดแทรกเข้าไปในรายวิชาที่เหมาะสม ในนิสิตเทคนิคการแพทย์ชั้นปีที่ 3 ได้แก่ รายวิชา 382305 การบริหารจัดการทางห้องปฏิบัติการ ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2564 ส่วนนิสิตกายภาพบำบัดชั้นปีที่ 3 ได้แก่ รายวิชา 381482 การบริหารและจรรยาบรรณวิชาชีพ ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2564 และปีการศึกษา 2565 ในหัวข้อ การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (integrity and transparency assessment; ITA) เป็น 2 ชั่วโมงบรรยายรวมกิจกรรมในชั้นเรียน การบรรยายประกอบด้วย การทุจริตและประพฤติมิชอบหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง (corruption), องค์การความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International; TI), ดัชนีการรับรู้การทุจริต (corruption perception index; CPI), สถานการณ์การทุจริตในประเทศไทย (corruption situation in Thailand), พฤติกรรมเสี่ยงต่อการทุจริตของบุคลากรภาครัฐในประเทศไทย (corruption risk behavior of government services in Thailand), การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (integrity and transparency assessment; ITA), คะแนนผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสของมหาวิทยาลัยพะเยา (ITA score of University of Phayao, 2021) และคะแนนผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสของคณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา (ITA score of School of Allied Health Sciences, University of Phayao, 2021)

สำหรับกิจกรรมในชั้นเรียน ได้แก่ ให้ผู้เรียนบอกความหมายของการทุจริตและประพฤติมิชอบหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง (corruption) ตามความรู้หรือตามความคิดเห็นดั้งเดิมของตนเองก่อนเริ่มเรียนสำรวจพฤติกรรมคุณธรรมความโปร่งใสของผู้เรียน ให้ผู้เรียนประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ตามแบบประเมิน EIT ของ ป.ป.ช. และให้ผู้เรียนประเมินผลพฤติกรรมทุจริตจากสถานการณ์จำลอง เทียบกับผลการประเมินที่คาดหวังที่ประเมินโดยผู้สอน ดังแสดงในภาพที่ 2 กิจกรรมทั้งหมดเป็นแบบออนไลน์ที่ไม่มีการระบุตัวตนของผู้ตอบ ซึ่งผู้เรียนมีส่วนร่วมและสนุกสนานกับกิจกรรมเหล่านี้เป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในชั้นเรียน เรื่องการสำรวจและเปรียบเทียบผลการประเมินด้านคุณธรรมและความโปร่งใสจากการตอบคำถามตามประสบการณ์หรือตามความคิดเห็นของผู้เรียนในชั้นเรียนนี้ ประสงค์เปรียบเทียบกัน 2 คู่ ได้แก่ ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ กับสาขาวิชากายภาพบำบัด และระหว่างนิสิตกายภาพบำบัดชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 กับ 2565 ใน 3 ประเด็น ได้แก่ พฤติกรรมด้านคุณธรรมความโปร่งใสของผู้เรียน คะแนนการประเมินคุณธรรมและความ

โปร่งใสในการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์ (EIT) ที่ประเมินโดยผู้เรียน และผลการประเมินพฤติกรรม การทุจริตโดยผู้เรียนจากสถานการณ์จำลองเทียบกับผลการประเมินโดยผู้สอน

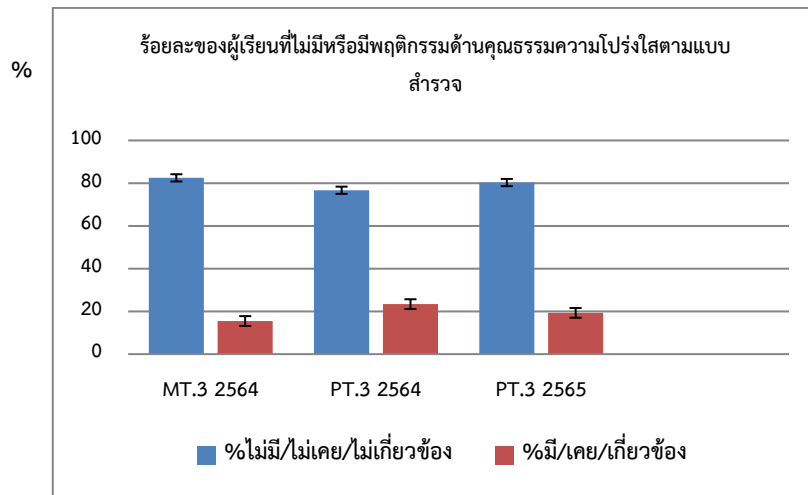
3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและเปรียบเทียบ ประชากรที่สำรวจเป็นผู้เรียนในชั้นเรียน ทั้งหมด ได้แก่ นิสิตเทคนิคการแพทย์ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียน วิชาบริหารจัดการทางห้องปฏิบัติการ ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2564 จำนวน 54 คน และนิสิตกายภาพบำบัดชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียน วิชาการบริหารและจรรยาบรรณวิชาชีพ ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2564 จำนวน 56 คน และปี การศึกษา 2565 จำนวน 55 คน ในหัวข้อ การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (integrity and transparency assessment; ITA) มีการเก็บข้อมูล 3 ประเด็น ได้แก่ การสำรวจพฤติกรรมด้านคุณธรรม ความโปร่งใสของผู้เรียน การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์ โดยผู้เรียน และการประเมินพฤติกรรมทุจริตโดยผู้เรียนจากสถานการณ์จำลองเทียบกับผลการประเมิน โดยผู้สอน ใช้วิธีการประเมินเป็นแบบออนไลน์ทั้งหมด โดยให้ผู้เรียนใช้โทรศัพท์มือถือสแกนคิวอาร์โค้ดหรือ คลิกลิงค์ที่กำหนดให้ เพื่อเข้าถึงแบบสำรวจดังกล่าว ได้แก่ แบบสำรวจคุณธรรมความโปร่งใสในนิสิต ดัง แสดงในภาพที่ 3 แบบประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์ ดัง แสดงในภาพที่ 4 และแบบประเมินผลพฤติกรรมทุจริตโดยนิสิต ดังแสดงในภาพที่ 5 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้ จึงไม่มีการแสดงตัวตนและไม่มีการบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ผู้ตอบจึงตอบ ได้อย่างอิสระ โดยไม่มีผลกระทบใดต่อผลการเรียนในรายวิชาดังกล่าว

ทำการวิเคราะห์ผลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ระหว่างกลุ่ม โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ $p < 0.05$ ในทั้ง 2 คู่เปรียบเทียบ และทั้ง 3 ประเด็น ดังกล่าว

4. ผลการศึกษา

ค่าเฉลี่ยจำนวนและร้อยละของผู้เรียนที่ไม่มีหรือมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมความโปร่งใสเชิงลบตาม แบบสำรวจ 15 ข้อ พบว่านิสิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ ตอบคำถามว่า ไม่มี/ไม่เคย/ไม่เกี่ยวข้อง ($\text{mean} \pm \text{S.E.}$) = 44.6 ± 2.4 คน ($82.5 \pm 4.4\%$) ตอบว่า มี/เคย/เกี่ยวข้อง = 9.4 ± 2.4 คน ($15.5 \pm 4.1\%$) นิสิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 สาขาวิชากายภาพบำบัด ตอบว่า ไม่มี/ไม่เคย/ไม่ เกี่ยวข้อง = 42.8 ± 2.8 คน ($76.7 \pm 5.0\%$) ตอบว่า มี/เคย/เกี่ยวข้อง = 13.1 ± 2.8 คน ($23.4 \pm 5.1\%$) และปี การศึกษา 2565 ตอบว่า ไม่มี/ไม่เคย/ไม่เกี่ยวข้อง = 44.1 ± 5.6 คน ($80.3 \pm 5.6\%$) ตอบว่า มี/เคย/ เกี่ยวข้อง = 10.9 ± 5.6 คน ($19.3 \pm 5.6\%$) คู่เปรียบเทียบทั้ง 2 คู่ ไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$) ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ร้อยละของผู้เรียนที่ไม่มีหรือมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมความโปร่งใสเชิงลบตามแบบสำรวจ

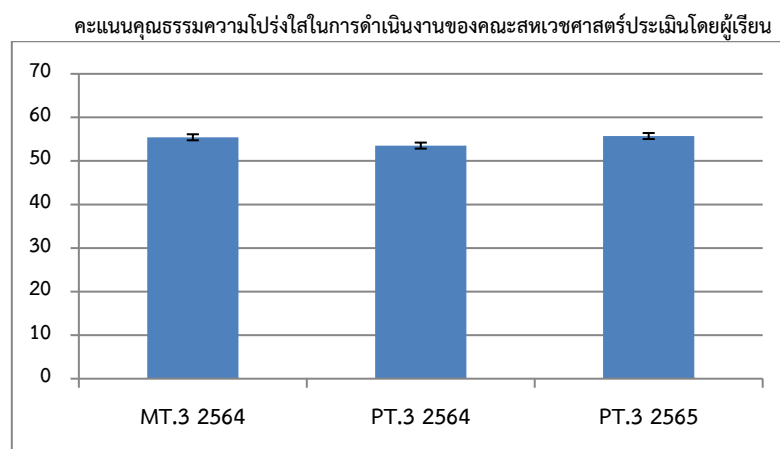
MT.3 2564 หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ ปีการศึกษา 2564 (n=54 คน)

PT.3 2564 หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชากายภาพบำบัด ปีการศึกษา 2564 (n=56 คน)

PT.3 2565 หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชากายภาพบำบัด ปีการศึกษา 2565 (n=55 คน)

รายละเอียดจำนวนและร้อยละของผู้เรียนที่ตอบว่า ไม่มี/ไม่เคย/ไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึงเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและความโปร่งใสมาก กับผู้ที่ตอบว่า มี/เคย/เกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึงเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและความโปร่งใสน้อยมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์ (EIT) และร้อยละของคะแนน ที่ประเมินโดยผู้เรียน พบว่านิสิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ ($\text{mean} \pm \text{S.E.}$) = 55.4 ± 0.2 (79.1%) นิสิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 สาขาวิชากายภาพบำบัด = 53.5 ± 0.1 (76.4%) และปีการศึกษา 2565 = 55.7 ± 0.2 (79.6%) จากคะแนนเต็ม 70 (100%) คู่เปรียบเทียบทั้ง 2 คู่ ไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$) ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ยคะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์ (EIT) ที่ประเมินโดยผู้เรียน

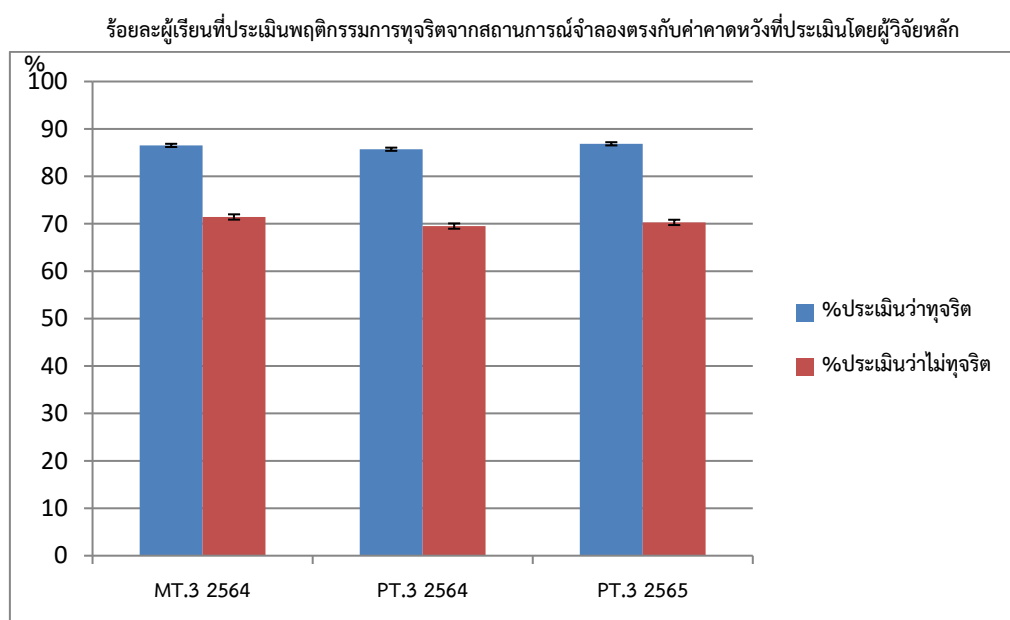
MT.3 2564 หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ ปีการศึกษา 2564 (n=54 คน)

PT.3 2564 หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชากายภาพบำบัด ปีการศึกษา 2564 (n=56 คน)

PT.3 2565 หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชากายภาพบำบัด ปีการศึกษา 2565 (n=55 คน)

รายละเอียดการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์ (EIT) ที่ประเมินโดยผู้เรียน เรียงตามข้อคำถาม

ค่าเฉลี่ยจำนวนและร้อยละผู้เรียนที่ประเมินพฤติกรรมการทุจริตตรงกับค่าคาดหวัง พบว่านิสิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ ประเมินว่าทุจริต (mean±S.E.) = 45.9 ± 1.6 คน ($86.5 \pm 3.1\%$) ไม่ทุจริต = 37.9 ± 2.9 คน ($71.4 \pm 5.4\%$) นิสิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 สาขาวิชากายภาพบำบัด ประเมินว่าทุจริต = 44.6 ± 1.1 คน ($85.7 \pm 2.2\%$) ไม่ทุจริต = 36.1 ± 3.5 คน ($69.5 \pm 6.7\%$) และปีการศึกษา 2565 ประเมินว่าทุจริต = 43.4 ± 1.1 คน ($86.9 \pm 2.2\%$) ไม่ทุจริต = 35.1 ± 3.4 คน ($70.3 \pm 6.8\%$) คู่เปรียบเทียบทั้ง 2 คู่ ไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$) ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 10 ร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่ประเมินพฤติกรรมการทุจริต
จากสถานการณ์จำลองตรงกับค่าคาดหวัง

MT.3 2564 หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ ปีการศึกษา 2564 (n=54 คน)

PT.3 2564 หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชากายภาพบำบัด ปีการศึกษา 2564 (n=56 คน)

PT.3 2565 หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชากายภาพบำบัด ปีการศึกษา 2565 (n=55 คน)

5. วิจัย

ค่าเฉลี่ยจำนวนและร้อยละของผู้เรียนที่ไม่มีหรือมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมความโปร่งใสเชิงลบตามแบบสำรวจ 15 ข้อ พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ หมายความว่าพฤติกรรมด้านคุณธรรมความโปร่งใสของผู้เรียนทั้งสามกลุ่มใกล้เคียงกัน เนื่องจากทั้งสามกลุ่มอยู่ในวัยเดียวกันคือวัยเรียนระดับปริญญาตรีในชั้นปีที่ 3 จึงมีประสบการณ์ชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาการตอบคำถามเชิงลบที่ตอบว่า มี/เคย/เกี่ยวข้อง ซึ่งแสดงถึงมีพฤติกรรมการเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและความโปร่งใสไม่มาก กลับพบข้อมูลที่น่าสนใจและสมควรต้องหามาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนี้ของผู้เรียนอย่างเร่งด่วน และอาจหมายรวมถึงเยาวชนไทยโดยทั่วไปในวัยเดียวกันนี้ด้วย ได้แก่ คำถาม ข้อ 8 เรื่อง การทำผิดกฎจราจร ที่พบว่า นิสิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ นิสิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 สาขาวิชากายภาพบำบัด และ ปีการศึกษา 2565 ตอบว่า มี/เคย/เกี่ยวข้อง = 48, 73 และ 69 % ตามลำดับ ซึ่งสูงมาก หมายความว่าเยาวชนในวัยนี้ไม่เคารพกฎจราจร ซึ่งสอดคล้องกับ รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของกระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2564 (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร สำนักแผนความปลอดภัย กระทรวงคมนาคม, 2564: 9) ภาพรวมการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน ในช่วง 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2554-2564 แยกตามช่วงอายุและเพศ พบว่า กลุ่มเยาวชน ช่วงอายุระหว่าง 15-19 ปี เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนสะสมมากที่สุด รองลงมาเป็น กลุ่มเยาวชน ช่วงอายุระหว่าง 20-24 ปี เป็นเพศชาย 16,893 ราย และเพศหญิง 3,290 ราย โดยเพศชายเสียชีวิตมากกว่าเพศหญิงอย่างชัดเจนประมาณ 6 เท่าตัว ถือเป็นความสูญเสียกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไปอย่างน่าเสียดาย รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องมีมาตรการใหม่ที่เข้มข้น เช่น รางวัลหรือการเชิดชูเกียรติอำเภอหรือจังหวัดหรือสถาบันการศึกษาที่มี นโยบาย มาตรการ การบังคับใช้ และอัตราการเกิดอุบัติเหตุทางจราจรของบุคคลในสังกัดต่ำ เป็นต้น อีกประเด็นหนึ่ง ได้แก่ คำถาม ข้อ 1 เรื่อง การเกี่ยวข้องกับการทุจริตไม่ว่ารูปแบบใดก็ตามทั้งการเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับ ผู้เรียน ตอบว่า มี/เคย/เกี่ยวข้อง = 44, 38 และ 51 % ตามลำดับ ซึ่งสูงมากเช่นเดียวกัน แสดงว่าเยาวชนในช่วงวัยนี้มีพฤติกรรมด้านคุณธรรมและความโปร่งใสไม่มากนัก การรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้ห่างไกลไม่เกี่ยวข้องและไม่ทนต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบ จึงยังคงต้องดำเนินการต่อไปอย่างเข้มข้น ต่อมาประเด็นที่ 3 ได้แก่ คำถาม ข้อ 4 เรื่อง การทุจริตในระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนหรือการสอบ ผู้เรียน ตอบว่า มี/เคย/เกี่ยวข้อง = 41, 27 และ 38 % ตามลำดับ ซึ่งสูงมากไม่แพ้กัน ทำให้ครู/อาจารย์ ต้องเพิ่มมาตรการและดำเนินการควบคุมผู้เรียนอย่างรัดกุมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการรณรงค์ให้เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือเป็นผู้เรียนที่ดีมีคุณธรรมและจริยธรรม ไม่เกี่ยวข้องกับการทุจริตใด ๆ สำหรับประเด็นรองลงไป ได้แก่ ข้อ 2 เรื่อง การแสวงหาเข้ารับบริการ ผู้เรียน ตอบว่า มี/เคย/เกี่ยวข้อง = 20, 34 และ 21 % ตามลำดับ ข้อ 10 การใช้หรือได้รับสิทธิพิเศษเหนือกว่าบุคคลอื่น ผู้เรียน ตอบว่า มี/เคย/เกี่ยวข้อง = 17, 41 และ 35 % ตามลำดับ และ ข้อ 9 การทุจริตโกงเงินในการเข้ารับบริการ ผู้เรียน ตอบว่า มี/เคย/เกี่ยวข้อง = 11, 14 และ 7 % ตามลำดับ ซึ่ง

ประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนและประชาชนไทยทุกคน ที่จะต้องมีการรณรงค์อย่างจริงจังให้พฤติกรรมเหล่านี้ ลดลงหรือหมดไปจากสังคมไทยโดยเร็ว

ค่าเฉลี่ยคะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์ (EIT) ที่ประเมินโดยผู้เรียน พบว่านิสิตทั้ง 3 กลุ่ม ประเมินให้คะแนนเกิน 75% และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ หมายความว่า ผู้เรียนพึงพอใจในการดำเนินงานของคณะฯ หรือสาขาวิชาฯ ในระดับสูง ตั้งแต่มีการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์ (EIT) ในปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา พบว่าการดำเนินงานของคณะฯ ดีขึ้นเป็นลำดับ แสดงว่าการประเมิน ITA ช่วยพัฒนาการดำเนินงานของคณะฯ ได้เป็นอย่างดี และทำให้บุคลากรของคณะฯ มีคุณธรรมและความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

ค่าเฉลี่ยจำนวนและร้อยละผู้เรียนที่ประเมินพฤติกรรมการทุจริตจากสถานการณ์จำลอง 14 สถานการณ์ ตรงกับค่าคาดหวังที่ประเมินโดยผู้สอนซึ่งเป็นผู้วิจัยหลัก พบว่า นิสิตทั้ง 3 กลุ่ม ประเมินว่าทุจริตหรือไม่ทุจริตตรงกับค่าคาดหวังที่ประเมินโดยผู้สอนซึ่งเป็นผู้วิจัยหลัก ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการประเมินว่าทุจริตนั้นตรงกับผลการประเมินโดยผู้สอนสูงมากถึง 86.5, 85.7 และ 86.9 % ตามลำดับ ส่วนการประเมินว่าไม่ทุจริตก็ตรงกับผลการประเมินโดยผู้สอนสูงพอสมควรถึง 71.4, 69.5 และ 70.3 % ตามลำดับ หมายความว่า ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนกลุ่มนี้ สามารถแยกแยะพฤติกรรมว่ากรณีใดทุจริตและกรณีใดไม่ทุจริตได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการให้ความรู้ด้านการทุจริตหรือไม่ทุจริตอาจไม่มีความจำเป็น ความจำเป็นน่าจะอยู่ที่การรณรงค์ให้เยาวชนตระหนักและไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทุจริตเป็นสำคัญ

6. บทสรุป

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมด้านคุณธรรมความโปร่งใสของผู้เรียนทั้งสามกลุ่มใกล้เคียงกันมาก เนื่องจากทั้งสามกลุ่มอยู่ในวัยเดียวกัน คือ วัยเยาวชน ช่วงอายุระหว่าง 20-24 ปี ที่มีประสบการณ์ชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน พบข้อมูลที่น่าสนใจ ได้แก่ การทำผิดกฎจราจร การเกี่ยวข้องกับการทุจริต การทุจริตในกิจกรรมการเรียนหรือการสอบ การแข่งคิวเข้ารับบริการ การใช้หรือได้รับสิทธิพิเศษเหนือกว่าบุคคลอื่น การถูกรีดไถเงินในการเข้ารับบริการ ล้วนเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนและประชาชนไทยทุกคน ที่ควรมีการรณรงค์อย่างเข้มข้นให้พฤติกรรมเหล่านี้ ลดลงหรือหมดไปจากสังคมไทยโดยเร็ว โดยการหามาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเหล่านี้อย่างเร่งด่วน สำหรับการดำเนินงานของคณะสหเวชศาสตร์นั้น ผู้เรียนประเมินให้คะแนนในระดับสูง การประเมิน ITA ช่วยพัฒนาผลการดำเนินงานของคณะฯ ทำให้บุคลากรของคณะฯ มีคุณธรรมและความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า เยาวชนสามารถแยกแยะพฤติกรรมการทุจริตและไม่ทุจริตออกจากกันได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการให้ความรู้ด้านการทุจริตอาจไม่จำเป็น การรณรงค์ให้เยาวชนตระหนักและไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทุจริตน่าจะเป็นความจำเป็นมากกว่า

บรรณานุกรม

- จารุวรรณ สุขุมลพพงษ์. (2556). **แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย**. สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ออนไลน์ https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1484. สืบค้นเมื่อ 09/10/2556.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). **ธรรมาภิบาลกับการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน**. วารสารพุทธมัตต์, 1(2), 33-41.
- เศรษฐพร หนูหนู. (2560). **ธรรมาภิบาล: การแก้ปัญหาคอร์รัปชันในสังคมไทย**. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 8(1), 1-11.
- สำนักงาน ป.ป.ท. (2562). **การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน**. ออนไลน์ https://www.pacc.go.th/pacc_2015/uploads/files/pap/22042019/620422_03.pptx. สืบค้นเมื่อ 09/10/2566.
- สำนักงาน ป.ป.ท. (2562). **การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน**. ออนไลน์ https://www.pacc.go.th/pacc_2015/uploads/files/pap/22042019/620422_03.pptx. สืบค้น เมื่อ 09/10/2566.
- สรเสรีญ สุวรรณ. (2565). **หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา**. ออนไลน์ https://pubhtml5.com/ipevi/qgsy/3_PPT_หลักสูตรด้านทุจริต_ปี_2565-ดร.สรเสรีญ/15. สืบค้นเมื่อ 09/10/2556.
- กลุ่มเสริมสร้างธรรมาภิบาลและระบบบริหารจัดการ กองขับเคลื่อนและพัฒนารัฐบาลดิจิทัล วิทยาลัยและนวัตกรรม. (2565). **ธรรมาภิบาลและระบบการบริหารจัดการที่ดีในสถาบันอุดมศึกษา**. มาลินี รัตนนันทพัฒน์ (บรรณาธิการ). คู่มือการเปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2566). **การประเมิน ITA**. ทวีชาติ นิลกาญจน์ (บรรณาธิการ). คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: กรังด์ปรีซ์ อินเตอร์เนชั่นแนล.
- สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร สำนักแผนความปลอดภัย กระทรวงคมนาคม. (2564). **รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของกระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2564**. สืบค้นออนไลน์ https://www.otp.go.th/uploads/tiny_uploads/PDF/2565-09/25650919-ReportExcident-2565.pdf. สืบค้นเมื่อ 09/12/2566.

บทความปริทัศน์ เรื่อง “นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) :

ความเป็นมาและสารัตถะ”

Dhammacakṣu magazine (1894-1911): Its background and contents

อัญชลิตา สุวรรณะชญ

Unchalita Suvarnajata

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

E-mail: unchalita@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 9 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการปริทัศน์บทความวิจัย เรื่อง “นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสารัตถะ” ที่ตีพิมพ์ครั้งที่ 1 ในวารสารธรรมธารา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (2023) : (ฉบับรวมที่ 17) กรกฎาคม-ธันวาคม จำนวน 43 หน้า (หน้า 76-119) พิมพ์ที่ ศูนย์พุทธศาสนศึกษา DCI พระนครศรีอยุธยา โดยผู้แต่งคือ พระมหาสราวุธ โพธิ์ศรีขาม และ ณัฏพล ศิริสวัสดิ์ ได้เรียบเรียงจากส่วนหนึ่งของงานวิจัยเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ หลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อศึกษาความเป็นมาของนิตยสารธรรมจักขุ พ.ศ. 2437-2454 เพื่อวิเคราะห์สารัตถะและกลวิธีนำเสนอพุทธธรรมที่ปรากฏในนิตยสารธรรมจักขุ พ.ศ. 2437-2454 และเพื่อศึกษาบทบาทสำคัญของพุทธธรรมในนิตยสารธรรมจักขุที่มีต่อพุทธศาสนาไทย ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร นำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

บทความวิจัยที่นำมาวิจารณ์นี้ มีจุดเด่น คือ การนำเสนอผลการศึกษาความเป็นมาและสารัตถะของนิตยสารธรรมจักขุ พ.ศ. 2437-2454 ที่ได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารปฐมภูมิ โดยบรรยายด้วยภาษาที่เรียบง่ายอย่างละเอียดและชัดเจน มีข้อค้นพบว่า นิตยสารธรรมจักขุเป็นนิตยสารทางพุทธศาสนาเล่มแรกในประเทศไทย และมีคุณค่าเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วทางพุทธศาสนาเถรวาทในสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนจุดด้อย คือ ข้อจำกัดของการรายงานผลการวิจัยที่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากยังอยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย โดยเฉพาะในประเด็นที่มีความสำคัญ คือ เนื้อหาพุทธธรรมของนิตยสารธรรมจักขุ ในสมัยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นบรรณาธิการ พ.ศ. 2437-2454 ที่มีบทบาทต่อพุทธศาสนาไทย

คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องของการรู้และการเห็นเสมอ มิใช่เรื่องของการเชื่อ ดังปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาที่กล่าวถึงบุคคลที่ได้กระทำสังฆกรรมให้แจ้งแล้วว่า “ธรรมจักขุ (ดวงตาเห็นธรรมที่ปราศจากธุลีและ

มลทิน) ได้เกิดขึ้นแล้ว” ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงทำให้เป็นที่ประจักษ์ตลอดระยะเวลา 17 ปี ของการตีพิมพ์นิตยสารธรรมจักร (พ.ศ. 2437-2454) นับเป็นคุณูปการแก่พุทธศาสนิกชนชาวไทยอย่างหาที่สุดมิได้

คำสำคัญ: นิตยสารธรรมจักร, ความเป็นมา, สารัตถะ

ABSTRACT

This review article criticizes the research on the Dhammacakṣu magazine (1894-1911): Its background and contents 1st Edition, Dhammatara Journal, Vol. 9, No. 2 (2023): (Consolidated No. 17), July-December, pp. 76-119, 43 pages, printed at DCI Center for Buddhist Studies, Ayutthaya. The authors are Phramaha Sarawut Phosrikham and Natchapol Sirisawad. They compiled from part of the research for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Pali-Sanskrit and Buddhist Studies Department of Eastern Languages Faculty of Arts, Chulalongkorn University. The study aims to investigate the Dhammacakṣu magazine (1894-1911) background, the Buddhist Dhamma contents and technique of presentation within, and the significant influence the Buddhist Dhamma has had on Thai Buddhism. A documentary study was thus conducted, and analytical depictions presented.

The highlight of the article review is the presentation of background information from the study of primary documents by narrating in simple, thorough, and clear language. It was discovered that Dhammacakṣu magazine was the first Buddhist magazine in Thailand and was valued as a Theravada Buddhist prose literature in the Rattanakosin period. The disadvantage is the limitation of reporting the research results that are not complete because the research is still under investigation, especially in the important issue is the content of the Buddhist Dhamma of Dhammacakṣu magazine in the reign of His Royal Highness Prince-Patriarch Vajirañāṇavarorasa was the editor (1894-1911) significant influence Thai Buddhism.

The Buddha's teachings are always regard knowing and seeing. It is not a matter of believing, as shown in the Buddhist scriptures that mention the person who has done the truth to inform that " Dhammacakṣu (eyes that see the Dhamma without dust and uncleanness) has arisen." His Royal Highness Prince-Patriarch Vajirañāṇavarorasa made it manifest during the 17 years publication of Dhammacakṣu magazine (1894-1911). It is an incomparable contribution to Thai Buddhists.

Keywords: Dhammacakṣu magazine, Background, Contents

1. บทนำ

บทความนี้เป็นการปริทัศน์บทความวิจัย เรื่อง “นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสารัตถะ” ที่ตีพิมพ์ครั้งที่ 1 ในวารสารธรรมธारा ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (2023) : (ฉบับรวมที่ 17) กรกฎาคม-ธันวาคม จำนวน 43 หน้า (หน้า 76-119) พิมพ์ที่ ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา DCI พระนครศรีอยุธยา โดยผู้แต่ง คือ พระมหาสราวุธ โพธิ์ศรีขาม และ ณัฏพล ศิริสวัสดิ์ ได้เรียบเรียงจากส่วนหนึ่งของงานวิจัยเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พุทธธรรมในนิตยสารธรรมจักขุ ในสมัยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นบรรณาธิการ พ.ศ. 2437-2454 : ความเป็นมา สารัตถะ และบทบาทต่อพุทธศาสนาไทย” ของ พระมหาสราวุธ โพธิ์ศรีขาม หลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏพล ศิริสวัสดิ์ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

การศึกษาวิจัยความเป็นมาและสารัตถะของนิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของนิตยสารธรรมจักขุ พ.ศ. 2437-2454 เพื่อวิเคราะห์สารัตถะและกลวิธีนำเสนอพุทธธรรมที่ปรากฏในนิตยสารธรรมจักขุ พ.ศ. 2437-2454 และเพื่อศึกษาบทบาทสำคัญของพุทธธรรมในนิตยสารธรรมจักขุที่มีต่อพุทธศาสนาไทย ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร นำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ จุดเด่นของบทความวิจัยที่นำมาปริทัศน์นี้ คือ การนำเสนอผลการศึกษาความเป็นมาและสารัตถะของนิตยสารธรรมจักขุ พ.ศ. 2437-2454 ที่ได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารปฐมภูมิ โดยบรรยายด้วยภาษาที่เรียบง่ายอย่างละเอียดและชัดเจน มีข้อค้นพบว่า นิตยสารธรรมจักขุเป็นนิตยสารทางพุทธศาสนาเล่มแรกในประเทศไทย และมีคุณค่าเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วทางพุทธศาสนาเถรวาทในสมัยรัตนโกสินทร์ จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงผนวช และเสด็จมาครองวัดบวรนิเวศวิหารนั้น ได้ทรงตั้งโรงพิมพ์ขึ้น เพื่อพิมพ์พระปาฏิโมกข์ บทสวดมนต์ และแบบแผนอื่น ๆ แทนหนังสือใบลาน ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงปรารถนาต่อการเข้าใจพุทธธรรมของพระภิกษุสามเณร เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอิทธิพลของชาติตะวันตกในขณะนั้น ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงทรงปฏิรูปความรู้ความเข้าใจพุทธศาสนา โดยทรงนำมาพุทธศาสนามาอธิบายด้วยหลักเหตุผลแทนหลักความเชื่อ ทรงแปลความหมายพุทธธรรม อธิบายหรือตีความพุทธธรรม และนำเสนอพุทธธรรมด้วยกลวิธีที่ทรงประยุกต์ให้เข้ากับบริบททางสังคมอย่างร่วมสมัย ทำให้นิตยสารธรรมจักขุเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญในการเผยแผ่คำสอนทางพุทธศาสนาไปสู่สาธารณชนชาวไทยที่ทันสมัยและรวดเร็วที่สุดในยุคนั้น ความเป็นมาของนิตยสารธรรมจักขุ คือ เป็นสิ่งพิมพ์ที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของมหาจุฬาราชวิทยาลัย มีเป้าหมายในการเผยแผ่พุทธธรรมไปยังพุทธศาสนิกชนชาวไทยทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ อย่างไรก็ตาม การรายงานผลการวิจัยที่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากยังอยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย โดยเฉพาะในประเด็นที่มีความสำคัญ คือ เนื้อหาพุทธธรรมของนิตยสารธรรมจักขุ ในสมัย

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นบรรณาธิการ พ.ศ. 2437-2454 ที่มีบทบาทต่อพุทธศาสนาไทย จึงเป็นข้อจำกัดของการเขียนรายงานผลการวิจัย ทำให้เป็นจุดด้อยของบทความวิจัยดังกล่าว

2. เนื้อหา

บทความวิจัย เรื่อง “นิตยสารธรรมจักษุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสารัตถะ” (พระมหาสารวัตร โพธิ์ศรีขาม และ ณัฏฐพล ศิริสวัสดิ์, 2566 : 76-119) ที่นำมาวิจารณ์นี้ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 ความเป็นมาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นของนิตยสารธรรมจักษุ ส่วนที่ 3 ผู้ก่อตั้ง บรรณาธิการ และกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนิตยสารธรรมจักษุ ส่วนที่ 4 รูปแบบของนิตยสารธรรมจักษุ ส่วนที่ 5 โครงสร้างเนื้อหาของนิตยสารธรรมจักษุ และส่วนที่ 6 สรุปผลการวิจัย สรุปได้ ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ กล่าวถึง พุทธธรรม อันเป็นรากฐานของสังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พร้อมทั้งพระเถรานุเถระ และนิสิตของมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อธิบายหรือตีความพุทธธรรมที่เป็นวรรณกรรมบาลีแปลในรูปแบบหนังสือฝรั่ง และการคัดสรรสารัตถะพุทธธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เพื่อนำมาสั่งสอนและให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชน โดยเผยแพร่ผ่านนิตยสารธรรมจักษุ ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญและรวดเร็วที่สุด สำหรับเผยแพร่คำสอนทางพุทธศาสนาไปสู่สาธารณชนชาวไทยในยุคสมัยนั้น นอกจากนี้ได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาความเป็นมาของนิตยสารธรรมจักษุ พ.ศ. 2437-2454 เพื่อวิเคราะห์สารัตถะและกลวิธีนำเสนอพุทธธรรมที่ปรากฏในนิตยสารธรรมจักษุ พ.ศ. 2437-2454 และเพื่อศึกษาบทบาทสำคัญของพุทธธรรมในนิตยสารธรรมจักษุที่มีต่อพุทธศาสนาไทย และวิธีดำเนินการวิจัยเอกสาร 4 ขั้นตอน ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลเอกสาร การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล การเรียบเรียงผลการวิจัย และสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ส่วนที่ 2 ความเป็นมาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นของนิตยสารธรรมจักษุ กล่าวถึง ความเป็นมาของนิตยสารธรรมจักษุ มีวัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์ คือ เพื่อเป็นสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับเผยแพร่ธรรมะและกิจกรรมของมหามกุฏราชวิทยาลัย และเพื่อฝึกหัดแปลพระสูตรและอธิบายธรรมะของบุคลากรมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นของนิตยสารธรรมจักษุ มีข้อสันนิษฐาน 3 ประการ ประการแรก คือ ข้อสันนิษฐานว่าด้วยการเข้ามาของสื่อสิ่งพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 ประการที่สอง คือ ความปรีดีของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เกี่ยวกับการเผยแพร่พุทธธรรมในสังคมสยามสมัยนั้นที่มีอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของนิตยสารธรรมจักษุ และประการที่สาม เป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของมหามกุฏราชวิทยาลัย

ส่วนที่ 3 ผู้ก่อตั้ง บรรณาธิการ และกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนิตยสารธรรมจักษุ กล่าวถึง สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ดำรงสมณศักดิ์ที่ “กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส” ในขณะนั้น ทรงเป็นผู้ก่อตั้งและบรรณาธิการนิตยสารธรรมจักษุ มีพระเถรานุเถระ พระภิกษุสามเณรนิสิตของมหามกุฏราชวิทยาลัย และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ร่วมจัดทำ โดยจำหน่ายและแจกจ่ายไปยังสมาชิกทุกเดือน มีกลุ่มผู้อ่าน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิต (พระภิกษุและสามเณร) ผู้เป็นนักเรียนของมหามกุฏราชวิทยาลัย และกลุ่มคฤหัสถ์

ส่วนที่ 4 รูปแบบของนิตยสารธรรมจักขุ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ที่มาของชื่อนิตยสารธรรมจักขุ ซึ่งเป็นเหมือนดวงตา (จักขุ) ได้แลเห็นหนทางกล่าวคือการปฏิบัติชอบปฏิบัติดีของผู้มีปัญญาจะพึงคำนึงคิด แล้วเว้นการปฏิบัติผิด 2) ตราสัญลักษณ์ ประกอบด้วย พระมหามงกุฏและอุณาโลม พระเกี้ยวประดิษฐานบนหมอนรอง หนังสือ ปากกาปากไก่ ดินสอ และม้วนกระดาษ ข้อดอกไม้แยมกลีบ พานรองรับหนังสือหรือคัมภีร์ วงศ์มี และคำว่า “มหามงกุฎราชวิทยาลัย” 3) รูปเล่ม เริ่มแรกเย็บเป็นสมุดใบปกอ่อน ประมาณ 96 หน้า ตีพิมพ์เป็นรายเดือนและรายไตรมาส ต่อมาเย็บรวม 12 เล่ม (ตอน) เป็นเล่มเดียวกัน เป็นสมุดปกแข็ง สีแดง พิมพ์ตัวหนังสือสีทอง ขนาดเท่าเล่มสามก๊ก ประมาณ 1,008 หน้า

ส่วนที่ 5 โครงสร้างเนื้อหาของนิตยสารธรรมจักขุ ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ สารบัญ คำนำ และสารัตถะพุทธธรรม ในส่วนเนื้อหาสารัตถะพุทธธรรมของนิตยสารธรรมจักขุ นำเสนอโดยใช้ วิธีการแปลและอธิบายความพระสูตรต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก รวมทั้งพุทธสาขิต อธิบายข้อธรรมและปณณกเทศนา แบ่งออกเป็นหมวดต่าง ๆ 10 ประจําได้แก่ พุทธสมัย วรรณภาพุทธสมัย พุทธานุพุทธประวัติ คำอธิบายความแห่งพุทธานุพุทธประวัติ ปณณกเทศนา กถามรรค ธรรมเหตุย สุภาสิตและนิทานสุภาสิต หนังสือนักปราชญ์เก่า และเรื่องเบ็ดเตล็ด สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ประจําที่ 1 พุทธสมัย เป็นการรวบรวมพระสูตรพุทธสาขิตที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนประชุมชนในสถานที่นั้น ๆ โดยแปลจากพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์สมัยรัชกาลที่ 5 ประจําที่ 2 วรรณภาพุทธสมัย เป็นการแต่งและอธิบายความแห่งพระสูตรที่ได้แสดงไว้ในพุทธสมัย ในรูปแบบปุจฉาแลวิสัชนา เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอรรถาธิบายของพระสูตรนั้น ๆ ยิ่งขึ้น โดยระบุชื่อประจํา ชื่อพระสูตร ลักษณะการอธิบายความ (ปุจฉาแลวิสัชนา) และระบุชื่อผู้แต่งอธิบายความเหมือนในพุทธสมัย ประจําที่ 3 พุทธานุพุทธประวัติ นิพนธ์โดย สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเรียบเรียงเรื่องราวหรือประวัติของพระพุทธเจ้าและพุทธสาวก จากคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาต่าง ๆ ประจําที่ 4 คำอธิบายความแห่งพุทธานุพุทธประวัติ โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงอธิบายเนื้อหาพุทธานุพุทธประวัติ โดยนำเอาหลักเกณฑ์หรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ อันเป็นข้อเท็จจริงในปัจจุบันสมัยมาเป็นองค์ประกอบในการอธิบายเนื้อหาดังกล่าวให้เห็นชัดเจนขึ้น ประจําที่ 5 ปณณกเทศนา เป็นพระธรรมเทศนาเนื่องในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น พระธรรมเทศนาพิเศษ ประารภาการที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ 4 มกราคม ร.ศ. 113 โดย พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ประจําที่ 6 ปณณกเทศนาคัดเลือกหลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบท อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต และธรรมเทศนาเบ็ดเตล็ดที่พระพุทธเจ้าตรัสในสถานที่ต่าง ๆ ประจําที่ 7 กถามรรค ว่าด้วยอธิบายความพระสูตรและหลักธรรมต่าง ๆ หรือแนวทางวิธีปฏิบัติธรรม ที่ผู้แต่งนิพนธ์ขึ้นเอง โดยอาศัยข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา หรือคำสอนของพระโบราณจารย์ทั้งหลาย ประจําที่ 8 ธรรมเหตุย เป็นข้อธรรมต่าง ๆ ที่เป็นแก่นแท้หรือหัวใจธรรมจากคัมภีร์พระไตรปิฎก 3 แห่ง คือ ทสุตรสูตร สังคีตสูตร ในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค, วิงคปกรณ และอังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต จำนวน 51 ข้อธรรม นำมาแปลความหมายและเรียบเรียงใน ลักษณะธรรมวิภาค โดย สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

และพระธรรมไตรโลกาจารย์ วัดพิชัยญาติการาม ปริจเฉทที่ 8 สุภาสิตและนิทานสุภาสิต คัดเลือกมาจากพระสูตรต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก เช่น อาฬวกสูตร เทวตาสังยุตต์ พรหมณสังยุตต์ ในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค นำมาแปลความหมาย โดยยกพุทธสุภาสิตแปลขึ้นเป็นนิกเขปบท แล้วนำนิทานชาดกหรือนิทานท้องเรื่องมาเป็นอุปมาอุปไมย ประกอบเนื้อหาแต่ละสุภาสิต เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ปริจเฉทที่ 9 หนังสือนักปราชญ์เก่า ได้แก่ หนังสือมิลินทปัญหา หนังสือมังคลัตถทีปนี หนังสือวิสุทธิมรรค และหนังสือมหาวงศ์สังเขป และปริจเฉทที่ 10 เรื่องเบ็ดเตล็ด ว่าด้วยสาระสำคัญของพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในพระสูตรแปลนอกเหนือคัมภีร์พระไตรปิฎกของพุทธศาสนาเถรวาท

ส่วนที่ 6 สรุปผลการวิจัย จากการศึกษาความเป็นมาของนิตยสารธรรมจักขุ พบว่า นิตยสารธรรมจักขุเป็นนิตยสารทางพระพุทธศาสนาเล่มแรกของประเทศไทย เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสนิยมการตีพิมพ์นิตยสารและสนองพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในการเผยแผ่พุทธธรรมในยุคสมัยนั้น ประกอบกับวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับเผยแผ่ธรรมะและกิจกรรมของมหาวิทยาลัย และเปิดพื้นที่ให้นิสิตและนักเรียนได้แปลและอธิบายความพระสูตรหรือหลักธรรม เพื่อเผยแพร่คำสอนของพระพุทธศาสนา สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ขณะดำรงตำแหน่งพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ทรงก่อตั้งนิตยสารธรรมจักขุขึ้น มีบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย เป็นบรรณาธิการและผู้ช่วยในการจัดทำ ตีพิมพ์เป็นรายเดือนและรายไตรมาส ตั้งแต่ฉบับแรก ในปีพุทธศักราช 2437 ถึงฉบับสุดท้าย ในปีพุทธศักราช 2454 รวมจำนวน 159 ฉบับ (ตามจำนวนเดือนหรือไตรมาส) ตลอดระยะเวลา 17 ปี ส่วนสารัตถะพุทธธรรมที่ปรากฏในนิตยสารธรรมจักขุ มีเนื้อหาประกอบด้วย หลักธรรมในพระสูตรต้นตปิฎก พระวินัยปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์ของพุทธศาสนาเถรวาท, พระสูตรของมหายาน คือ วัชรเจตทิกาสูตร, หนังสือนักปราชญ์เก่า แปลมาจากต้นฉบับภาษาบาลี หมวดพุทธธรรมที่ปรากฏในนิตยสารธรรมจักขุมากที่สุด คือ กถามรรค พุทธสมัย และหนังสือนักปราชญ์เก่า ตามลำดับ ส่วนพุทธานุพุทธประวัติ ธรรมหัตถ์ และวรรณภาพพุทธสมัย ปรากฏตีพิมพ์เพียง 2 ปีแรกเท่านั้น นอกจากนี้ยังแจ้งข่าวสารแก่สาธารณชนทั่วราชอาณาจักร โดยตีพิมพ์กระดานข่าว แจ้งประกาศ กิจกรรมของมหาวิทยาลัย ข่าวสารคณะสงฆ์ เหตุบ้านการเมือง พระราชกิจจานุเบกษา และสำเนาการตรวจการต่าง ๆ อีกด้วย

3. บทวิจารณ์

ผู้เขียนเห็นว่า จุดเด่นของบทความวิจัย เรื่อง “นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสารัตถะ” ที่นำมาวิจารณ์นี้ คือ การนำเสนอข้อมูลความเป็นมาและสารัตถะของนิตยสารธรรมจักขุ พ.ศ. 2437-2454 ที่ได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารปฐมภูมิ โดยบรรยายด้วยภาษาที่เรียบง่ายอย่างละเอียดและชัดเจน มีข้อค้นพบว่า นิตยสารธรรมจักขุเป็นนิตยสารทางพระพุทธศาสนาเล่มแรกในประเทศไทย และมีคุณค่าเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วทางพุทธศาสนาเถรวาทในสมัยรัตนโกสินทร์ จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงผนวชและเสด็จมาครองวัดบวรนิเวศนวิหารนั้น ทรงตั้ง

โรงพิมพ์ขึ้น เพื่อพิมพ์พระปาฏิโมกข์ บทสวดมนต์ และแบบแผนอื่น ๆ แทนหนังสือโบราณ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงปรวิติตต่อการเข้าใจพุทธธรรมของพระภิกษุสามเณร อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในขณะนั้นจากอิทธิพลของชาติตะวันตก ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าการสันนิษฐานตามบันทึกการเสด็จประพาสต่างประเทศครั้งแรกของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2413 และ พ.ศ. 2414 ในบันทึก *จดหมายเหตุเสด็จประพาสต่างประเทศในรัชกาลที่ 5 เสด็จเมืองสิงคโปร์ แลเมืองเบตาเวียครั้งแรก แลเสด็จประพาสอินเดีย* (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2468) กล่าวถึงการเสด็จประพาสอินเดียครั้งนั้นว่า พระองค์ทรงเห็นอารยธรรมความเจริญของอินเดีย ขณะเดียวกันก็ทรงเห็นภัยคุกคามอันใหญ่หลวงของอังกฤษที่สามารถยึดเอาอินเดียมาเป็นอาณานิคมได้สำเร็จ สาเหตุหนึ่งมาจากความเสื่อมของพุทธศาสนาในอินเดียนั้นเอง จึงทรงพระปรวิติตเกี่ยวกับการทำความเข้าใจ การเทศนา และการเผยแผ่พุทธธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศไทย ภายหลังจากพระองค์เสด็จประพาสยุโรป 2 ครั้ง เมื่อ พ.ศ. 2440 และ พ.ศ. 2450 ทรงนำพาสยามไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ โดยทรงปฏิรูปการปกครองและปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยทัดเทียมกับชาติตะวันตก

ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงทรงปฏิรูปความรู้ความเข้าใจพุทธศาสนาใหม่ โดยทรงนำมาพุทธศาสนามาอธิบายด้วยหลักเหตุผลแทนหลักความเชื่อ ในประเด็นเรื่องความเชื่อนี้ผู้เขียนเห็นว่า ศาสนาแทบทุกศาสนามีความเลื่อมใสศรัทธาเป็นพื้นฐาน จากหนังสือ *What the Buddha Taught* ของ วัลโปละ ศรี ราหุล (Venerable Dr. W. Rahula) กล่าวว่า พุทธศาสนเน้นการเห็น การรู้ และการเข้าใจ ไม่ใช่ความเลื่อมใสศรัทธาหรือความเชื่อแบบงมงาย ในคัมภีร์พุทธศาสนามีคำว่า “สัทธา” (สันสกฤตว่า ศรัทธา) หมายถึง ความมั่นใจอันเกิดจากความเชื่อมั่นแน่วแน่ มีความเลื่อมใสศรัทธาประกอบอยู่ด้วย ในความหมายว่าการนอบน้อมต่อพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ จึงแตกต่างจากความหมายทั่วไปของ “ศรัทธา” ที่นิยมใช้กัน อันมีลักษณะของความเชื่อมั่นอย่างเต็มเปี่ยมแน่วแน่ว่าสิ่งนั้นมีอยู่ ยินดีอย่างสงบศานติในคุณสมบัติอันงาม และมุ่งหมายที่จะบรรลุผลในสิ่งที่เชื่อมั่นอย่างเต็มเปี่ยมแน่วแน่นั้น ฉะนั้นความเลื่อมใสศรัทธาหรือความเชื่อดังกล่าว แทบไม่เกี่ยวข้องกับใดกับพุทธศาสนา (นวพร เรื่องสกุล, 2561 : 10-11) สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ จึงทรงนำพุทธศาสนามาอธิบายด้วยหลักเหตุผล ใช้วิธีการแปลความหมายพุทธธรรมอธิบายหรือตีความพุทธธรรม และนำเสนอพุทธธรรมให้ “เห็น” เพราะในทันทีที่เห็น ปัญหาเรื่องความเชื่อจะหมดสิ้นไป ด้วยกลวิธีที่พระองค์ทรงประยุกต์ให้เข้ากับบริบททางสังคมอย่างร่วมสมัยนี้ ทำให้นิตยสารธรรมจักรเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญในการเผยแผ่คำสอนทางพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนชาวไทยทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ทันสมัยและรวดเร็วที่สุดในยุคนั้นนั้น อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า บทความวิจัยเรื่อง “นิตยสารธรรมจักร (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสาระัตถะ” ที่นำมาวิจารณ์นี้ เป็นการรายงานผลการวิจัยที่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นการเรียบเรียงมาจากบางส่วนของงานวิจัยเพื่อจัดทำดัชนีพันธกิจจึงเป็นจุดด้อยของบทความวิจัยที่เกิดจากข้อจำกัดของการรายงานผลการวิจัยที่ยังอยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย โดยเฉพาะในประเด็นที่มีความสำคัญ คือ เนื้อหาพุทธธรรมของนิตยสารธรรมจักร ในสมัยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นบรรณาธิการ พ.ศ. 2437-2454 ที่มีบทบาทต่อพุทธศาสนาไทย

4. บทสรุป

ข้อค้นพบความเป็นมาของนิตยสารธรรมจักขุ พ.ศ. 2437-2454 จากการวิจัยเอกสาร ที่ปรากฏในบทความวิจัย เรื่อง “นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสาระัตถะ” พบว่า นิตยสารธรรมจักขุเป็นนิตยสารทางพระพุทธศาสนาเล่มแรกของประเทศไทย ตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ประกอบกับวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับเผยแผ่ธรรมะและกิจกรรมของมหาวิทยาลัย และเพื่อฝึกหัดนิสัยและนักเรียนของมหาวิทยาลัยในการแปลพระสูตรและอธิบายธรรมะ ซึ่งเป็นการสื่อสารเผยแผ่พุทธธรรมและคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่ทันสมัยและรวดเร็วในยุคสมัยนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงก่อตั้งนิตยสารธรรมจักขุขึ้น โดยมีพระเถรานุเถระ พระภิกษุสามเณรนิสิตของมหาวิทยาลัย และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ร่วมจัดทำ ตีพิมพ์เป็นรายเดือนและรายไตรมาส ตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงฉบับสุดท้าย (พ.ศ. 2437-2454) จำนวน 159 ฉบับ รวมระยะเวลา 17 ปี (พระมหาสารวุธ โพธิ์ศรีขาม และ ณิชพล ศิริสวัสดิ์, 2566 : 113-115) ส่วนผลการศึกษาสาระัตถะพุทธธรรมที่ปรากฏในนิตยสารธรรมจักขุ พบว่า เนื้อหาของนิตยสารธรรมจักขุ ประกอบด้วย หลักธรรมในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ พระสูตรตันตปิฎกและพระวินัยปิฎก พระสูตรของมหายาน ได้แก่ วัชรเจตสิกสูตร และหนังสือนักปราชญ์เก่าที่แปลมาจากต้นฉบับภาษาบาลี หมวดพุทธธรรมที่ตีพิมพ์เป็นประจำ คือ กถามรรค พุทธสมัย และหนังสือนักปราชญ์เก่า ส่วนพุทธานุพุทธประวัติ ธรรมเหตุย และวรรณภาพพุทธสมัย ตีพิมพ์เฉพาะช่วง 2 ปีแรกเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีกระดานข่าวแจ้งประกาศ กิจกรรมของมหาวิทยาลัย ข่าวสารคณะสงฆ์ เหตุบ้านการเมือง พระราชกิจจานุเบกษา และสำเนาการตรวจการต่าง ๆ เพื่อแจ้งข่าวสารแก่สาธารณชนอีกด้วย (พระมหาสารวุธ โพธิ์ศรีขาม และ ณิชพล ศิริสวัสดิ์, 2566 : 114-115) นอกจากนี้ยังพบว่า แต่ละปีมีการตีพิมพ์เนื้อหาหมวดพุทธธรรมปริจเฉทต่าง ๆ แตกต่างกัน แม้ว่าเบื้องต้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงจำแนกสารบัญของเนื้อหาในนิตยสารธรรมจักขุออกเป็น 10 หมวด (ปริจเฉท) ก็ตาม แต่ตามหลักฐานที่ปรากฏในนิตยสารธรรมจักขุ นั้น ปริจเฉทที่ 4 คือ คำอธิบายความแห่งพุทธานุพุทธประวัติ มีเนื้อหาผนวกเข้ากับปริจเฉทที่ 3 พุทธานุพุทธประวัติ ตามตารางที่ 1 แสดงเนื้อหาสาระัตถะพุทธธรรม จำแนกตามปริจเฉทต่าง ๆ ของนิตยสารธรรมจักขุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2437 - พ.ศ. 2454 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงเนื้อหาสาระัตถะพุทธธรรม จำแนกตามปริจเฉทต่าง ๆ ของนิตยสารธรรมจักขุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2437 - พ.ศ. 2454

นิตยสารธรรมจักขุ		เนื้อหาสาระัตถะพุทธธรรม จำแนกตามปริจเฉทต่าง ๆ								
ปีที่	พ.ศ.	พุทธสมัย	วรรณภาพพุทธสมัย	พุทธานุพุทธประวัติ	ปภินมกเทศนา	กถามรรค	ธรรมเหตุย	สุภาษิต (นิทาน)	หนังสือนักปราชญ์	ธรรมเบ็ดเตล็ด
1	2437-2438	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	2438-2439	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
3	2439-2440	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	-	✓
4	2440-2441	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	✓
5	2441-2442	✓	-	-	✓	✓	-	-	✓	✓

นิตยสารธรรมจักขุ		เนื้อหาสาระตถะพุทธธรรม จำแนกตามปริจเฉทต่าง ๆ								
ปีที่	พ.ศ.	พุทธ สมัย	วรรณนา พุทธสมัย	พุทธานุ พุทธประวัติ	ปณิณก เทศนา	กถา มรรค	ธรรม เหตุ	สุภาสิต (นิทาน)	หนังสือ นักปราชญ์	ธรรม เบ็ดเตล็ด
6	2442-2443	✓	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓
7	2443-2444	✓	-	-	✓	✓	-	-	✓	✓
8	2444-2445	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-
9	2445-2446	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-
10	2446-2447	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-
11	2447-2448	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-
12	2448-2449	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-
13	2449-2450	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-
14	2450-2451	✓	-	-	-		-	-	✓	-
15	2451-2452	✓	-	-	✓	✓	-	-	✓	-
16	2452-2453	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-
17	2453-2454	-	-	-	-	✓	-	-	✓	✓

ที่มา : ปรับปรุงจาก พระมหาสาราวุธ โพธิ์ศรีขาม และ ณัชพล ศิริสวัสดิ์. (2566). นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสาระตถะ, วารสารธรรมธารา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (2023): (ฉบับรวมที่ 17) กรกฎาคม - ธันวาคม. พระนครศรีอยุธยา : ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI. น. 113.

พระมหาสาราวุธ โพธิ์ศรีขาม และ ณัชพล ศิริสวัสดิ์ (2566 : 115) สรุปว่า “นิตยสารธรรมจักขุ เสมือนเป็นเครื่องเตือนสติ เป็นคู่มือแนะนำข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังความหมายของนิตยสารที่ว่า “หนังสือธรรมจักขุ ชื่อว่า เป็นเหมือนดวงตา (จักขุ) ได้แลเห็นหนทางกล่าวคือการปฏิบัติชอบปฏิบัติผิด ของผู้มีปัญญาจะพึงคำนึงคิดแล้วเว้นการปฏิบัติผิด ตั้งตนไว้ในทางปฏิบัติชอบ” และยังเป็นสื่อกลางระหว่างพุทธจักรและอาณาจักร สำหรับหล่อหลอมความสามัคคีของคนในชาติผ่านพุทธธรรมที่ถูกนำเสนอเพื่อประยุกต์เข้ากับสังคมร่วมสมัย”

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขออ้างอิง วัลโปละ ศรี ราหุล พระสงฆ์ชาวศรีลังกา ผู้เป็นนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ได้อธิบายความหมายของคำว่า “ธรรมจักขุ” ในทางพุทธศาสนาไว้ว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องของการรู้และการเห็นเสมอ มิใช่เรื่องของการเชื่อ ธรรมะของพระพุทธเจ้าจัดเป็น เอทิ-ปัสสิกะ เชื่อเชิญให้ มาดู มิใช่ให้มาเชื่อ ดังปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาที่กล่าวถึงบุคคลที่ได้กระทำสังฆกรรมให้แจ้งแล้วว่า “ธรรมจักขุ (ดวงตาเห็นธรรมที่ปราศจากธุลีและมลทิน) ได้เกิดขึ้นแล้ว” เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว พระองค์ตรัสว่า “จักขุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว” ซึ่งเป็นเรื่องของการเห็น โดยอาศัยญาณหรือปัญญา (ญาณ-ทัสสนะ) เสมอ มิใช่การเชื่อที่อาศัยความเลื่อมใสศรัทธา (นวพร เรื่องสกุล, 2561 : 11-12) จากคำอธิบายของ วัลโปละ ศรี ราหุล ดังกล่าว สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงทำให้เป็นที่ประจักษ์ถึงความหมายของคำว่า “ธรรมจักขุ”

ในทางพุทธศาสนา ด้วยการตีพิมพ์นิตยสารธรรมจักขุเผยแผ่พุทธธรรมแก่พุทธศาสนิกชนชาวไทย ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ทั่วทั้งราชอาณาจักร ในช่วงเวลาวิกฤตจากภัยคุกคามอันใหญ่หลวงของอิทธิพลชาติตะวันตกตลอดระยะเวลา 17 ปี ของการตีพิมพ์นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) นับเป็นคุณูปการแก่พุทธศาสนิกชนชาวไทยอย่างหาที่สุคติได้

บรรณานุกรม

นวพร เรืองสกุล (แปล). (2561). **พระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอน** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : กองทุนบุญนิธิหอไตร.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2468). **จดหมายเหตุเสด็จประพาสต่างประเทศ ในรัชกาลที่ 5 เสด็จเมืองสิงคโปร์ แลเมืองเบตาเวียครั้งแรก แลเสด็จประพาสอินเดีย** (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

พระมหาสราวุธ โพธิ์ศรีขาม และณัฏฐ์ ศิริสวัสดิ์. (2566). **นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสารัตถะ, วารสารธรรมธารา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (2023): (ฉบับรวมที่ 17) กรกฎาคม - ธันวาคม. พระนครศรีอยุธยา : ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา DCI. น. 76-119.**

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2514). **อนุสรณ์งานศพ ประมวลพระนิพนธ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระราชหัตถเลขา-ลายพระหัตถ์ เรื่องหนังสือธรรมจักขุ. พระนคร : พุทธอุปลัมภการพิมพ์.**

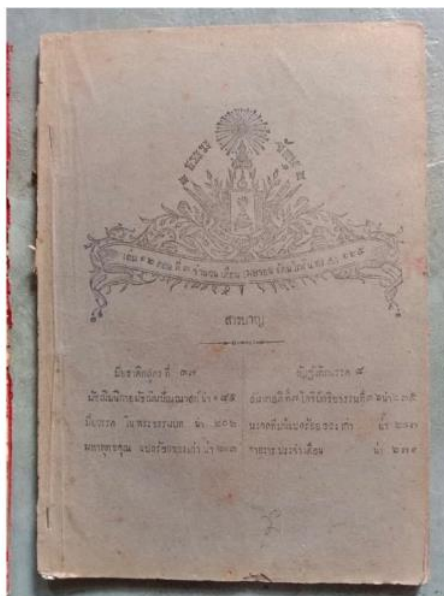
Venerable Dr. W. Rahula. (1978). **What the Buddha Taught**. Taipei, Taiwan: Corporate Body of the Buddha Educational Foundation.

ภาพที่ 1 ตราสัญลักษณ์นิตยสารธรรมจักขุ

ที่มา : พระมหาสราวุธ โพธิ์ศรีขาม และ ณัฏฐ์ ศิริสวัสดิ์. (2566). **นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสารัตถะ, วารสารธรรมธารา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (2023): (ฉบับรวมที่ 17) กรกฎาคม - ธันวาคม. พระนครศรีอยุธยา : ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา DCI. น. 97.**

ภาพที่ 2 นิตยสารธรรมจักขุฉบับใบปกอ่อน

ที่มา : พระมหาสราวุธ โพธิ์ศรีขาม และ ณัฏพล ศิริสวัสดิ์. (2566). นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสารัตถะ, วารสารธรรมธารา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (2023): (ฉบับรวมที่ 17) กรกฎาคม - ธันวาคม. พระนครศรีอยุธยา : ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI. น. 98.

ภาพที่ 3 นิตยสารธรรมจักขุ

สารบัญ /		
ประกาศนิตยสาร	หน้า ๑	นฤปิตุสว ปวิญญู ๔ หน้า ๖๓
คำนำ	หน้า ๑๑	จุติปัญญมธุรส ปวิญญู ๕
ถ้อยคำสวด ปวิญญู ๑๓	หน้า ๑๓	หน้า ๗๓
ถ้อยคำ ความ แห่ง ถ้อยคำสวด	หน้า ๓๑	คำนำ เนื่อง พุทธศาสน์ประวัติ
ถ้อยคำสวด ปวิญญู ๓๒	หน้า ๓๒	หน้า ๗๒
ถ้อยคำ ความ แห่ง ถ้อยคำสวด	หน้า ๔๓	ปวิญญู เกศนา
ถ้อยคำสวด ปวิญญู ๔๓	หน้า ๔๓	หน้า ๗๑
ถ้อยคำ ความ แห่ง ถ้อยคำสวด	หน้า ๕๔	สุภาภิต
ถ้อยคำสวด ปวิญญู ๕๔	หน้า ๕๔	นิตาน สุภาภิต
ถ้อยคำ ความ แห่ง ถ้อยคำสวด	หน้า ๖๒	หน้า ๗๔
ถ้อยคำสวด ปวิญญู ๖๒	หน้า ๖๒	หน้า ๗๗
ถ้อยคำ ความ แห่ง ถ้อยคำสวด	หน้า ๖๒	หน้า ๗๗

ที่มา : พระมหาสราวุธ โพธิ์ศรีขาม และ ณัฏพล ศิริสวัสดิ์. (2566). นิตยสารธรรมจักขุ (พ.ศ. 2437-2454) : ความเป็นมาและสารัตถะ, วารสารธรรมธารา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (2023): (ฉบับรวมที่ 17) กรกฎาคม - ธันวาคม. พระนครศรีอยุธยา : ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI. น. 100.

บทวิจารณ์หนังสือ

เรื่อง กระแสธารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต

Book Review “The Chinese Philosophical Current: Controversies on Nature, Power, and Tradition”

พระวิเชียร เตียนอี (กาญจนไตรภพ)

Phra Wichien Tein_Ee (Kanjana Traipop)

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ph.D. Student, Program in Philosophy

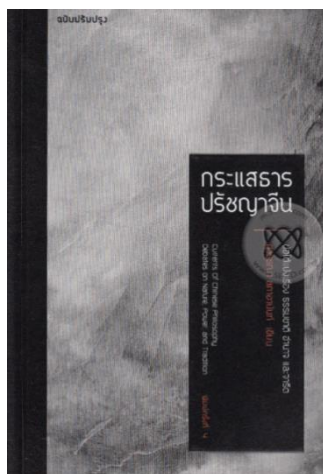
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: wichienfashi@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 15 พฤษภาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2566

ผู้เขียน: สุวรรณ สถาอานันท์

อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

จำนวนหน้า: 320 หน้า

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง “กระแสน้ำปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต” เขียนโดย สุวรรณ สถาอานันท์ เป็นหนังสือทางวิชาการที่เกี่ยวกับปรัชญาจีนและจีนศึกษา จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สยามปริทัศน์ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเดือนกันยายน พ.ศ. 2538 สำหรับเล่มที่ผู้วิจารณ์ใช้ในการวิจารณ์นี้เป็นการพิมพ์ครั้งที่ 4 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 มีจำนวน 320 หน้า เพื่อเสนอมุมมองของปรัชญาจีน และวัฒนธรรมจีน คติความเชื่อของชาวจีน และประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจีนศึกษา

เนื้อหาการเขียนของหนังสือเรื่อง “กระแสน้ำปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต” นี้ได้มีการแบ่งสัดส่วนเนื้อหาหลักของงานออกเป็น 4 บท ได้แก่ บทที่ 1 ขงจื๊อ: ปริณิพจน์ปรัชญาจีน,

บทที่ 2 เหล่าจื่อ: วิธีแห่งธรรมชาติ, บทที่ 3 จวงจื่อ: ทำทายชนบจาริต, บทที่ 4 หานเพยจื่อ: อำนาจนิตินิยม, บรรณานุกรม และประวัติผู้เขียน ซึ่งเป็นการแบ่งตามรูปแบบของหนังสือทางวิชาการทั่วไป

2. สรุปสาระสำคัญของเนื้อหา

สำหรับเนื้อหาทั้ง 4 บท ของหนังสือเรื่อง “กระแสดารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจและจาริต” นั้นสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

สรุปสาระบทที่ 1 ขงจื่อ: ปริณพลปรัชญาจีน

สาระสำคัญในบทนี้ เริ่มจากการกล่าวถึงชีวประวัติของขงจื่อค่อนข้างจะละเอียดโดยกำหนดปี ค.ศ. ตามด้วยอายุและระบุถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงอายุนั้นๆ ตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 73 ปีจึงถึงแก่กรรม เดือนเมษายนปีที่ 16 แห่งการปกครองของเจ้าไฉแห่งรัฐหลู่ เนื้อหาของหนังสือบทนี้ได้กล่าวถึงหัวข้อความรู้ทางปรัชญา : ความรักการเรียนรู้ ที่เกี่ยวกับการคิดกับการร่ำเรียน ผู้เขียนได้สรุปบริบททางความคิดของขงจื่อไว้ว่า การดำรงอยู่ของมนุษย์เป็นรากฐานแห่งการแสวงหาความรู้ทางปรัชญาโดยได้ปลูกฝังปรัชญา (การคิด) ไว้กับการะบวนการทางวัฒนธรรม สำหรับขอบเขตของคำสอนปรัชญาของขงจื่อมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับโลกนี้มากกว่าที่จะใส่ใจโลกหน้า และไม่ตั้งคำถามเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของพระเจ้า และที่เนื้อหาที่สำคัญอีกประการก็คือสิ่งที่ขงจื่อสอนและไม่สอนมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์หลุนอี่วี่สามารถแยกได้เป็น 5 ประเภท และได้กล่าวถึงปรัชญาว่าด้วยจาริตเป็นจุดเริ่มของการคิดคำนึงทางปรัชญาด้วยการพยายามที่จะสืบต่อทางจาริตจากอารยธรรมที่ดำรงอยู่แล้วในอดีต ขงจื่อเชื่อว่า การคิดจะต้องเกิดจากการเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งความรู้ตามจาริตประเพณีในรูปของกวีนิพนธ์ คัมภีร์ประวัติศาสตร์ หรือกฎเกณฑ์แห่งพิธีกรรมและดนตรี ต่อมาได้กล่าวถึงมนุษย์ธรรม หรือเหริน ที่บ่งบอกได้ว่า ปรัชญาของขงจื่อมักจะให้ความสำคัญแก่เรื่องราวของมนุษย์เป็นอันดับแรกจะเห็นได้จากในคัมภีร์หลุนอี่วี่ที่ใช้คำว่า เหรินอยู่ถึงประมาณ 60 แห่ง และยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการหลีกหลี้สังคม เป็นการให้ความสำคัญต่อปัจเจกบุคคลที่จะสามารถเลือกหนทางที่แตกต่างเพื่อสร้างสรรค์จุดหมายทางจิตวิญญาณของตนเองได้ แต่ทั้งนี้ ขงจื่อเชื่อมั่นว่า มรรควิธีที่น่าเสนอนั้นเป็นหนทางที่ถูกต้องถ้ามนุษย์ละทิ้งมรรควิธีนี้ก็จะอาจจะประสบกับความวุ่นวายสับสนได้ แม้ว่าในคัมภีร์หลุนอี่วี่จะเน้นคุณธรรมแห่งความกตัญญูที่บุตรธิดาพึงมีต่อบิดามารดาแล้วยังได้กล่าวถึงผู้หญิงไว้เพียง 6 แห่ง จากเนื้อหาที่มีอยู่ทั้งหมด 499 บท สำหรับเนื้อหาที่เกี่ยวกับปรัชญาการปกครองนั้นนับเป็นสิ่งที่ขงจื่อให้ความสำคัญ ซึ่งจะมีลักษณะที่เชื่อมโยงคุณธรรมในครอบครัวเข้ากับรากฐานของการปกครองด้วยการเน้นการขัดเกลาคุณธรรมของผู้ปกครอง เพราะเขาเชื่อมั่นในพลังชั้นนำของผู้ปกครองที่ถูกต้องมิเช่นนั้นจะนำไปสู่ทางที่ผิดพลาดและนำมาซึ่งความไร้ระเบียบในสังคมได้ ด้วยเหตุนี้การสร้างระเบียบในสังคมจึงต้องสร้างด้วยคุณธรรม และรากฐานที่สำคัญของปรัชญาการเมืองอีกประการหนึ่งก็คือข้อเสนอให้แก่ขานามให้ถูกต้อง เป็นการจัดระเบียบภาษาให้สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะขงจื่อเชื่อว่าหากนามไม่เที่ยง วาจาก็ไม่ราบรื่น หากวาจาไม่ราบรื่น กิจก็ไม่สำเร็จ และที่สำคัญจะต้องใช้พลังของคุณธรรมในฐานะกลไกแห่งระเบียบสังคม เพราะหากผู้นำเข้าไปในประสิทธิผลของการขัดเกลาทางจริยธรรมของตนแล้วจัด

วางระเบียบด้วยจริยธรรมแก้ไขนามตามสภาพความเป็นจริง เมื่อนั้นสถานการณ์ดังกล่าวจะนำมาซึ่งเอกภาพอันสันติ (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556: 19-104)

สรุปสาระบทที่ 2 เหลาจื้อ: วิธีแห่งธรรมชาติ

สาระสำคัญในบทนี้ กล่าวถึงความสำคัญของคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงที่ได้รับการแปลถ่ายทอดเป็นภาษาต่างๆ อย่างแพร่หลายมากที่สุด เฉพาะภาษาอังกฤษมีมากถึง 40 กว่าสำนวนทีเดียว แม้ในสังคมไทยก็มีศิลปิน นักวิชาการ และผู้ใฝ่รู้ทางจีนศึกษาได้ถ่ายทอดจากภาษาจีนและอังกฤษเป็นภาษาไทยไม่น้อยกว่า 10 สำนวนด้วยกัน อาจเป็นเพราะคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง เป็นคัมภีร์ฝ่ายโลกุตระธรรมที่ซ่อนความหมายเชิงรหัสลับอันเร้นลับ มีนัยยะเหนือโลก มีเนื้อหาเป็นปรัชญาชีวิตของผู้สันโดษ ละทางโลก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับโลกอีก มองอีกมุมอาจเหมาะสำหรับราชาปราชญ์ผู้ไม่ละทิ้งโลกแต่ปกครองโลกโดยไม่เข้าไปก้าวก่ายยุ่งเกี่ยว ซึ่งเนื้อหาของคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงจะมีความยาว 81 บท มีจำนวน 5,000 ตัวอักษร เนื้อหาประมาณ 2 ใน 3 จะกล่าวถึงการปกครองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นคัมภีร์ที่นิพนธ์เกี่ยวกับศิลปะการปกครองอย่างแท้จริง สำหรับการอธิบายเกี่ยวกับคัมภีร์ส่วนใหญ่ใช้กระบวนการวิศึกษาโดยการอธิบายโน้ตหลักของคัมภีร์ แม้แนวคิดเรื่องการกลับคืนสู่สภาวะดั้งเดิมก็ถูกว่าเป็นแนวคิดทวนกระแสความคิดเรื่องความก้าวหน้า แต่ถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่า การกลับคืนสู่สภาวะดั้งเดิมนั้นนับเป็นวิถีคิดทางปรัชญาอีกระดับหนึ่ง ถ้าเทียบกับวิถีคิดในระบบของขงจื๊อก็อาจจะแตกต่าง เพราะขงจื๊อใช้แม่แบบทางจริยธรรมจากอดีตนำมาเป็นวิถีคิดทางปรัชญา เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของรูป รูปธรรม วัตถุสารอันเป็นสิ่งที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ความสำคัญ แต่ดูเหมือนว่า คัมภีร์เต๋าเต๋อจิงจะปฏิเสธความจริงทางรูปธรรม หรือไม่ยอมรับความสำคัญของโลกกายภาพ แต่ในความเป็นจริงจะพบว่า คัมภีร์เต๋าเต๋อจิงมีแนววิถีการมองโลกแห่งรูปธรรมนั้นผ่านหลักความจริงนั่นก็คือความว่าง และที่สำคัญเหลาจื้อมีแนวคิดที่ว่า สภาวะธรรมชาติดั้งเดิม สภาวะธรรมดาสงบสติกว่าการสร้างกลไกทางวัฒนธรรมต่างๆ มาควบคุมพฤติกรรมทางจริยธรรมของมนุษย์ ซึ่งจะมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดกับแนวคิดของขงจื๊อที่พยายามจะสร้างขนบจารีตขึ้นเพื่อขัดเกลามนุษย์ และอีกประการหนึ่ง เหลาจื้อเชื่อว่า คำตอบจากธรรมชาตินั้นยิ่งใหญ่กว้างขวางกว่าคำตอบทางวัฒนธรรม ทั้งในระดับจริยธรรม และสังคมการเมือง แม้ในเรื่องของเพศหญิง ก็ได้รับการเชิดชูอย่างชัดเจน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า พลังเพศหญิงนั้น คัมภีร์เต๋าเต๋อจิงอธิบายในบริบทของการใช้อำนาจรัฐที่เป็นความสัมพันธ์เชิงความรู้สึกระหว่างผู้ปกครองกับประชาราษฎร์ทั้งในแง่บวกและลบ ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงมีบางประเด็นที่มองว่ามีความขัดแย้งในทางปรัชญาก็คือประเด็นที่เชิดชูความไม่รู้ เพราะโดยแก่นสารของปรัชญานั้นก็คือ ความรักในความรู้ ด้วยเหตุนี้ จึงถูกมองว่า ปรัชญาที่เสนอให้ละเลยความรู้จะถือเป็นปรัชญาได้อย่างไร และตอนท้ายของบทผู้เขียนได้นำเสนอบทวิเคราะห์และข้อวิจารณ์เพิ่มเติมด้วย (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556: 107-170)

สรุปสาระบทที่ 3 จวงจื่อ: ทำทายชนบจาริต

สาระสำคัญในบทนี้ กล่าวถึงจวงจื่อ ผู้มีพนธ์คัมภีร์จวงจื่อ และเป็นศิษย์เอกของเหล่าจื่อ จากบันทึกของสุมาเฉียน หรือซือหม่าเฉียน ทำให้ทราบว่า จวงจื่อ มีชีวิตอยู่ในสมัยของฮู่อ๋อง แห่งรัฐเหลียง หรือเว่ย และเซียนอ๋อง แห่งรัฐฉี มีถิ่นกำเนิดในมณฑลเหอหนาน เคยมีตำแหน่งเป็นคนดูแลสวนต้นรัก ภายหลังลาออกมาใช้ชีวิตเป็นอิสระ และเคยปฏิเสธการทาบทามของราชทูตแห่งเว่ยอ๋อง แห่งรัฐฉู่ เพื่อให้ดำรงตำแหน่งเสนาบดีเอก ผู้เขียนได้เริ่มเข้าเนื้อหา โดยกล่าวถึงคัมภีร์จวงจื่อ บทที่ 1 มีใจความที่เกี่ยวกับจินตนาการแห่งอิสรภาพเปรียบกับการดำดิ่งลงสู่ท้องทะเลลึกแล้วโอบยิบขึ้นสู่ท้องฟ้า จากวิธีการเปิดฉากของคัมภีร์จวงจื่อ เช่นนี้ทำให้เข้าใจได้ว่า เป็นสัญญาณเตือนให้ระลึกว่า ผู้ร่วมเดินทางพึงถอดวางมารฐานแห่งชีวิตที่ได้ยึดถือไว้อย่างแน่นหนามั่นคงหันมาใช้พลังแห่งจินตนาการของตนแทน จวงจื่อหันมาใช้วิธีการทางวรรณคดีเพื่อแสดงข้อคิดทางปรัชญาทำให้วิเคราะห์ได้ว่า กระบวนการคิดเชิงปรัชญาแบบจวงจื่อนั้นจะต้องอาศัยจินตนาการและปัญญาของผู้เข้าร่วมแสวงหามากกว่าการใช้แต่กระบวนการวิธีคิดเชิงตรรกะของมนุษย์เท่านั้น แม้การเดินทางในคัมภีร์ก็จะหมายถึงการท่องเที่ยวแห่งจินตนาการ เป็นการเดินออกจากกรอบความคิดมาตรฐานที่ใช้แยกแยะโลกของมนุษย์ที่มีจุดมุ่งหมายคืออิสรภาพ ซึ่งจวงจื่อมองว่า มนุษย์ผู้เป็นสัตว์ประเสริฐจะเป็นผู้กำหนดโลกตามมาตรฐานแห่งตน และจะมีคำตอบมากมายว่าอะไรคือความจริง อะไรถูก อะไรผิด เมื่อกำหนดแล้วก็ยึดถือโลกสมมติอย่างจริงจังเพื่อสร้างระบบทางปรัชญา คำสอนทางศาสนา หรือแม้แต่โครงสร้างทางการเมือง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม จวงจื่อมองเห็นว่า ปัญหาพื้นฐานที่สุดของมนุษย์อยู่ที่การติดยึดกับการแยกแยะที่มนุษย์กำหนดสร้างขึ้นมาเอง เช่น ข้อจำกัดของภาษา ความรู้ที่จวงจื่อเปรียบกับความรู้ของพ่อครัว เพื่อสื่อให้เข้าใจว่าความรู้แบบของตุนั้นเป็นกระบวนการแห่งการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติธรรมดาและเป็นไปเอง ซึ่งเขาเชื่อว่าความรู้ชนิดนี้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตมากกว่าและช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตจนครบอายุขัย แม้การจะสร้างสรรค์สิ่งทั้งดงามสมบูรณ์ได้ มนุษย์ล้วนจะต้องสะท้อนจากแนวคิดเรื่องประโยชน์ ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่สำคัญในคัมภีร์จวงจื่อนั้นก็คือแนวคิดเรื่อง ประโยชน์ของสิ่งที่ไร้ประโยชน์ ในประเด็นนี้ได้มีการตีตัวอย่าง ได้แก่ ต้นไม้กับช่างไม้ และเรื่องของคนพิการชู่ อีกประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ท่าทีต่อความตาย แม้จวงจื่อจะให้ความสำคัญต่อชีวิตที่มีอายุยืนยาวตามอายุขัยเป็นสิ่งตามธรรมชาติที่สุด แต่ความตายเมื่อถึงอายุขัยก็มีใช่เป็นสิ่งพึงอาลัยคร่ำครวญ ความโศกเศร้าเป็นธรรมชาติ แต่จารีตพิธีกรรมอันซับซ้อนเกี่ยวกับพิธีศพอาจมิใช่เป็นการแสดงความเคารพต่อวิถีแห่งธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ ท่าทีต่อความตายถูกสะท้อนออกมาในลักษณะที่ว่า มนุษย์เป็นเพียงแขกผู้มาเยือนชีวิต มาสักครู่แล้วก็จากไปก็เท่านั้น จึงไม่ใช่อะไรใหญ่โตพิเศษที่ต้องโศกเศร้าฟูมฟายเมื่อต้องจากชีวิตนี้ไป เมื่อกล่าวเนื้อหาที่เกี่ยวกับการปกครองจะถึงประเด็นผู้ปกครองไป แต่จะใส่ใจกับอิสรภาพของปัจเจกบุคคล ซึ่งแตกต่างจากคัมภีร์เต๋าต่อสิ่งที่พยายามพูดกับผู้ปกครอง ตอนท้ายของบท ผู้เขียนได้นำเอาทัศนะของนักวิชาการที่กล่าวถึงจวงจื่อ ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดี ที ชูสุกี ที่ประกาศว่าจวงจื่อเป็นนักปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจีน อาเธอร์ แวลี กล่าวถึงคัมภีร์จวงจื่อไว้ว่า เป็นคัมภีร์ที่ลึกซึ้งที่สุดและให้ความบันเทิงมากที่สุดในโลกเล่มหนึ่ง และศาสตราจารย์ เอ ซี แกรม กล่าวไว้ว่า ไม่มีคนจีนอื่นใดเหมือนจวงจื่ออีกเลย ต่อจากนั้น ผู้เขียนได้กล่าวถึงกระบวนการวิธีการรื้อล้างบางปรัชญาของจวงจื่อด้วยการสรุปเป็น 5

ประการ แม้ว่าปรัชญาจวงจื๊อจะมีท่าทีวิพากษ์วิจารณ์ความจริงตามชนบประเพณีอย่างรุนแรง แต่กลับไม่ได้ส่อนัยเชิงวิมตินิยม หรือ กังขาคติ (Skepticism) แต่อย่างใด ในเชิงวิถีชีวิต ปรัชญาจวงจื๊อสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการแปรเปลี่ยนตามธรรมชาติได้ยึดความจริงราวยึดคัมภีร์ มิได้หลีกเลี่ยงหนีหาย แต่เข้าร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติอย่างเป็นอิสระ (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556: 173-255)

สรุปสาระบทที่ 4 หานเพยจื๊อ: อำนาจนิตินิยม

สาระสำคัญในบทนี้ กล่าวถึง วิธีคิดของปรัชญาสำนักนิตินิยมที่มีหานเพยจื๊อเป็นเจ้าของแนวคิดนี้ที่มีจุดหมายหลักอยู่ที่การควบคุมรัฐและประชาชนทางการเมือง ด้วยวิธีการให้รางวัลและการลงโทษ แม้แต่การรุกราน การทำสงคราม และการจัดระบบสังคมอย่างทหารก็สามารถนำมาใช้ได้ถ้าวิธีดังกล่าวสามารถเกื้อหนุนอำนาจผู้ปกครอง เมื่อกล่าวถึงยุทธศิลป์การปกครองของหานเพยจื๊อก็จะมีอยู่ 3 ประการหลัก ได้แก่ อำนาจกฎหมาย และอุบาย แนวคิดทั้งสามนี้ได้ถูกนำมาผสมผสานกันด้วยลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ จากความเคารพอดีตสู่ความจำเป็นของปัจจุบัน จากการกล่อมเกลாதองจริยธรรมสู่การควบคุมบังคับด้วยกฎหมาย และจากมนุษยนิยมสู่รัฐนิยม แม้หานเพยจื๊อ จะไม่ใช่เป็นคนแรกของจีนที่สนใจเรื่องการปกครอง แต่อาจเป็นตัวแทนที่เด่นชัดที่สุดของสำนักคิดทางปรัชญาการปกครองที่มองเห็นว่าการปกครองกับคุณธรรมจริยธรรมส่วนตัวของผู้ปกครองไม่จำเป็นเป็นสิ่งเดียวกัน หรือไม่จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้องกับการปกครองด้วยซ้ำไป แต่อย่างไรก็ตามการแสวงหาบุคคลผู้ทรงคุณธรรมมาเป็นผู้ปกครองนั้นยังเป็นเรื่องที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ยากและต่อเนื่องเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ยังมีคนจำนวนน้อยมากที่จะยอมอยู่ใต้อาณัติแห่งคุณธรรมนั้น เพราะสำหรับหานเพยจื๊อแล้วคุณธรรมกับอำนาจนั้นเป็นเหมือนน้ำกับน้ำมันซึ่งไม่สามารถเข้ากันได้ ท้ายที่สุดแล้วเพื่อสนองตอบต่อรัฐไม่เพียงแต่คุณธรรมจริยธรรมของบุคคลเท่านั้นที่ต้องสละทิ้งเพื่อความมั่นคงแห่งรัฐ แม้มิติทางการศึกษา การอบรมสั่งสอน ความกล้าหาญของประชาชนล้วนแต่ต้องเป็นไปเพื่อรัฐทั้งสิ้น ตอนท้ายของบทผู้เขียนได้นำเอาแนวคิดเรื่องรัฐในอุดมคติของแต่ละคัมภีร์มาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความสอดคล้องและความแตกต่างกันให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556: 257-311)

3. ข้อวิจารณ์

ผู้วิจารณ์ มีข้อวิจารณ์ 2 ข้อ คือ 1) รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และ 2) การนำเสนอประเด็นปัญหาในหนังสือ “กระแสดารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต” ดังนี้

ข้อ 1) รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นด้านการวิเคราะห์ระบบคิดเชิงปรัชญา ของจีนยุคคลาสสิกทั้ง 4 สำนักหลักของปรัชญาจีนที่มีความแนวคิดเด่นเฉพาะอยู่แล้ว ลักษณะการเขียนของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนจะเริ่มจากประวัติย่อของเจ้าสำนักแล้วจะนำเนื้อหาในคัมภีร์มาตั้งเป็นประเด็นหลักในการเขียนอธิบายเพิ่มเติมด้วยการสอดแทรกความคิดเห็นของนักวิชาการสมัยใหม่ทั้งตะวันตกและตะวันออกสนับสนุน ตัวอย่างเช่น ในบทที่ 3 กล่าวถึงความเป็นนักปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจีนของจวงจื๊อ ด้วยการนำเอาคำกล่าวของศาสตราจารย์ ดี ที ชูสุกิ อาเธอร์

แวลี่ และศาสตราจารย์ เอ ซี แกรม (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556: 238) มาสนับสนุนเพื่อให้เกิดความมีน้ำหนักของคำกล่าวดังกล่าว และจุดเด่นประการหนึ่งก็คือ หนังสือจะมีเชิงอรรถบอกแหล่งข้อมูลเพื่อการสืบค้นเพิ่มเติมเป็นข้อดีสำหรับผู้สนใจอยากหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ และผู้เขียนก็นำเอาแนวคิดของแต่ละสำนักมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นความเหมือนและแตกต่างได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจารณ์มองว่า หนังสือเล่มนี้ยังมีบางส่วนที่ยังน้อยไปแต่ก็ยังไม่ถือว่าหายหายไปคือบทวิเคราะห์และข้อวิจารณ์ เพราะเมื่อสำรวจดูแล้วจะมีปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทที่ 2 ที่กล่าวถึงเหลาจีอเพียงแห่งเดียวเท่านั้น (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556: 238) นอกจากนั้นจะมีเพียงการอธิบายเพิ่มเติมและการตั้งข้อสังเกตในบางประเด็นเท่านั้น จึงไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนของผู้เขียนต่อการอภิปรายข้อแย้งในประเด็นต่างๆ อาจกล่าวได้ว่าผู้เขียนทำหน้าที่เป็นแค่ผู้ขยายความเท่านั้นทำให้งานเขียนขาดเสน่ห์ ไม่น่าสนใจสำหรับนำไปโต้แย้งเชิงความคิดของนักวิจารณ์หนังสือรุ่นหลัง และที่สำคัญเนื้อหาหนังสือโดยภาพรวมอาจจะไม่ตรงกับชื่อของหนังสือที่ผู้เขียนใช้คำว่า “ข้อโต้แย้ง...”

แต่ด้วยความที่เป็นหนังสือผ่านการพิมพ์มาเป็นครั้งที่ 4 และได้รับการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหา จึงมีความสมบูรณ์ในระดับหนึ่งสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสืบค้นสำหรับผู้สนใจเกี่ยวกับปรัชญาจีนได้เป็นอย่างดี แต่อาจจะสร้างความผิดหวังสำหรับผู้เรียนปรัชญาที่ต้องการประเด็นการโต้แย้ง วิพากษ์ หรือวิจารณ์ที่ชัดเจนก็เป็นได้

ข้อ 2) การนำเสนอประเด็นปัญหาในหนังสือ “กระแสรพปรัชญาจีน:

ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต” ผู้วิจารณ์มีทัศนะว่า การนำเสนอประเด็นปัญหาทางปรัชญาโดยการนำหลักคำสอนในคัมภีร์หรือแนวคิดของแต่ละสำนักมาวิพากษ์นั้น ต้องคำนึงถึงความถูกต้องในเรื่องที่มาที่ไปของเนื้อหาให้ผู้อ่านที่มีความเข้าใจเพียงเล็กน้อยมีความเข้าใจผิดหรือคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง

อนึ่ง การทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาจีนนั้น ผู้วิจารณ์มีทัศนะว่า ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบก็ได้ หากผู้เขียนวิเคราะห์ปัญหานั้นให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของมนุษย์ ประกอบกับการใช้ภาษาที่สื่อความเข้าใจได้ทั่วไปเข้าใจง่าย แต่ลึกซึ้งก็สามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

สำหรับประเด็นเนื้อหาที่ผู้วิจารณ์ประสงค์จะแสดงความคิดเห็นมีด้วยกัน 2 ประเด็น คือ

1) การหลีกหลีสังคม

2) จวงจื่อกับปรัชญาจีน

ซึ่งเป็นเนื้อหาบางส่วนที่มีอยู่ในหนังสือเล่มนี้ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1) การหลีกหลีสังคม

ประเด็นนี้อยู่ในบทที่ 1 ขงจื่อ: ปริณทลปรัชญาจีน หัวข้อเรื่อง “การหลีหลีสังคม” ผู้เขียนได้กล่าวถึงการอภิปรายประเด็นทางเลือกทางศีลธรรมและความรับผิดชอบทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคลในหลุน

อีวของ ศาสตราจารย์ เฮร์เบิร์ต ฟิงกาเรต ที่ได้ตั้งข้อสังเกตว่า “ขงจื๊อไม่ได้แจกแจงภาษาที่เกี่ยวกับการเลือกและความรับผิดชอบในแง่ที่ทั้งสองแนวคิดนี้ย่อมเชื่อมโยงกับอำนาจของปัจเจกบุคคลที่จะเลือกทางอันหลากหลาย เพื่อสร้างสรรค์จุดหมายทางจิตวิญญาณของปัจเจกบุคคล” (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556: 68) และได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “ขงจื๊อมองมรรควิธีของตนว่าเป็นหนทางอันถูกต้องเพียงหนทางเดียว...หากมนุษย์ละทิ้งมรรควิธีนี้มนุษย์จะประสบแต่ความวุ่นวายสับสน” (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556: 68-69) ประเด็นนี้ผู้เขียนได้แสดงทัศนะว่า “ไม่ใช่เรื่องแปลกแต่ประการใดที่นักปรัชญาจะมองว่ามรรควิธีของตนเห็นนั้นคือวิถีทางเดียวที่ดีที่สุด แต่น่าสังเกตว่า ฟิงกาเรตเองกำลังมองหลุนอีวจากบริบทของวัฒนธรรมทางปรัชญาตะวันตก ซึ่งให้ความสำคัญแต่อำนาจการตัดสินใจ การเลือกทางศีลธรรม ความสำนึกผิด (guilt) และความรับผิดชอบของปัจเจกบุคคล...แต่ถ้าพิจารณาจากหลุนอีวทั้งหมดพบว่า ขงจื๊อได้เผชิญหน้ากับบุคคลหลายกลุ่มซึ่งมีความแตกต่างกับขงจื๊อในขั้นพื้นฐาน” (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556: 69) และผู้เขียนได้แสดงทัศนะเพิ่มเติมไว้ว่า “หลุนอีวมีการกล่าวถึงทางเลือก แต่เป็นทางเลือกในระดับมรรควิธี เป็นทางเลือกวิถีชีวิตที่จะผูกพันหรือเกี่ยยงตนเองจากสังคมการเมือง ทางเลือกเหล่านี้อาจไม่นับเกี่ยวข้องกับการสำนึกผิดบาปอย่างในตะวันตก แต่ก็ไม่เห็นเหตุผลประการใดที่ขงจื๊อต้องเสนอเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในระบบปรัชญาของตน” (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556: 70)

ผู้วิจารณ์ เห็นด้วยกับผู้เขียนที่อธิบายเช่นนี้ เพราะวัฒนธรรมของตะวันออกโดยเฉพาะของจีนนั้นย่อมมีความแตกต่างกับวัฒนธรรมตะวันตกที่ศาสตราจารย์ เฮร์เบิร์ต ฟิงกาเรต ได้นำมาเป็นฐานความคิดในการอภิปรายคัมภีร์หลุนอีว แต่ไม่เห็นด้วยในประเด็นที่จะผู้เขียนมีท่าทีที่สนับสนุนขงจื๊อที่มองมรรควิธีของตนว่าเป็นหนทางอันถูกต้องเพียงหนทางเดียว แม้ในหนังสือจะกล่าวอ้างว่า มีบุคคลอย่างน้อยจำนวน 4 คนได้เสนอทางเลือกอื่น ได้แก่ นายด่าน คนบ้า ชายผู้ถือตะกร้าฟาง และเกษตรกรผู้หลีกหนี (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556: 70) และมีอีกจำนวน 7 คน แต่ไม่ได้ระบุชื่อไว้ ผู้เขียนไม่ได้มีคำยืนยันชัดเจนในประเด็นนี้มีเพียงคำอธิบายเหตุผลของแต่ละคนเท่านั้น ผู้วิจารณ์มองว่า การนำเอาวิถีชีวิตของคนซึ่งมีจำนวนมาเป็นมาตรชี้วัดว่า ทุกคนจะต้องมีวิถีชีวิตเป็นเช่นนี้ ย่อมเป็นเรื่องที่ไม่เป็นสากล เพราะบุคคลในโลกนี้มีจำนวนหลายพันล้านคน แต่ละคนย่อมมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปตามบริบทสังคม ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณี แม้แต่ความเชื่อทางศาสนาก็ย่อมมีผลทำให้วิถีชีวิตที่แตกต่างกันไป คำสอนของขงจื๊อตามที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอีวจึงเหมาะกับบริบทของจีนสมัยโบราณที่เคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณี แม้ในปัจจุบันก็อาจสามารถนำมาปรับใช้ได้ให้เหมาะสมกับบริบทสังคมบางแห่งเท่านั้น ผู้วิจารณ์เชื่อว่าไม่สามารถที่นำมาใช้ได้กับทุกบริบทสังคม หรือนำมาเป็นมาตรฐานสากลได้อย่างแน่นอน

ประเด็นที่ 2) จวงจื๊อกับปรัชญาจีน

จากการที่ผู้เขียนได้หยิบยกเอาคำกล่าวของนักวิชาการสมัยปัจจุบัน 3 คน ได้แก่ศาสตราจารย์ ดี ที ซูสกี ที่ประกาศว่า “จวงจื๊อเป็นนักปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจีน” อาเธอร์ แวลี กล่าวถึงคัมภีร์จวงจื๊อไว้ว่า “เป็น

คัมภีร์ที่ลึกซึ้งที่สุดและให้ความบันเทิงมากที่สุดในโลกเล่มหนึ่ง” และศาสตราจารย์ เอ ซี แกรม กล่าวไว้ว่า “ไม่มีคนจีนอื่นใดเหมือนจวงจื๊ออีกเลย”

ผู้วิจารณ์ มีความคิดเห็นว่า คำกล่าวของบุคคลข้างต้นนี้เป็นข้อยืนยันว่า จวงจื๊อ เป็นผู้รู้ในภูมิปัญญาตะวันออกแต่อยู่ในบริบทของอารยธรรมของจีนที่เข้ากันได้กับสมัยปัจจุบัน จึงทำให้แนวคิดของจวงจื๊อตรงใจของนักวิชาการปัจจุบัน แต่เมื่อมองย้อนกลับไปในอดีตสมัยของจวงจื๊อนั้นกลับถูกต่อต้านจากนักคิดฝ่ายลัทธิขงจื๊อ โดยเฉพาะสวินจื๊อได้กล่าวถึงจวงจื๊อว่า “เป็นผู้มีอคติขึ้นชมธรรมชาติ แต่ไม่รู้จักมนุษย์” (สุวรรณ สภาอานันท์, 2556: 239) ซึ่งข้อความนี้ผู้วิจารณ์มองว่าอาจจะมีความเป็นจริง เพราะเมื่อมองว่าแนวคิดที่เกี่ยวกับที่จวงจื๊อแสดงท่าทีต่อความตายที่แม้ว่าเขาจะยอมรับว่าชีวิตนั้นสำคัญ การมีอายุยืนยาวตามอายุขัยตายธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดีที่สุดก็ตาม แต่ความตายเมื่อถึงอายุขัยก็มีใช่เป็นสิ่งที่พึงอาลัยคร่ำครวญ ความเศร้าโศกเป็นธรรมชาติ แต่จวงจื๊อมองว่าจารีตพิธีกรรมอันซับซ้อนเกี่ยวกับพิธีศพอาจมิใช่เป็นการแสดงความเคารพต่อวิถีแห่งธรรมชาติ ซึ่งแนวคิดลักษณะจะแย้งกับแนวคิดของขงจื๊อที่เคร่งครัดและจริงจังกับพิธีกรรมเป็นอย่างมาก ขงจื๊อเชื่อว่า การอยู่ต่อหน้าระหว่างผู้ประกอบพิธีกับเป้าหมายของพิธีกรรมเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อความศักดิ์สิทธิ์แห่งจารีต เป็นการเชื่อมโยงมิติต่างๆ ของพิธีกรรมให้ทรงพลังสำหรับมนุษย์ (สุวรรณ สภาอานันท์, 2556: 56) แต่ตรงกันข้ามกับจวงจื๊อที่มองว่า มนุษย์เป็นเพียงแขกที่มาเยือนชีวิตมาสักครู่ก็จากไปก็เท่านั้น ไม่มีอะไรใหญ่โตพิเศษที่จะต้องโศกเศร้าหรือฟูมฟายเมื่อต้องจากชีวิตนี้ไป (สุวรรณ สภาอานันท์, 2556: 220) จะเห็นได้จากการกระทำของจวงจื๊อต่อหน้าศพภรรยาของเขาด้วยการนั่งกางขา ตีฆ้องร้องป่าว แสดงอาการไร้สัมมาคารวะขัดกับจารีตและประเพณีอันดีงามของบริบทสังคมตอนนั้น ผู้มองว่าการกระทำเช่นนี้จึงไม่เป็นเรื่องแปลกที่จวงจื๊อจะถูกต่อต้านจากนักปราชญ์ร่วมสมัยจนถึงขั้นล้างบางปรัชญาจวงจื๊อ ด้วยกระบวนวิธีต่างๆ ซึ่งผู้วิจารณ์เห็นว่าแนวทางนี้มีเหตุผลที่สุด ซึ่งอาจทำให้การปฏิบัติไร้หลักการ วิธีการ และเป้าหมายที่ถูกต้อง เพราะแนวทางการปฏิบัตินั้นมีหลายแนวทาง หากเลือกแนวทางใดก็ได้ทำให้สามารถสำเร็จบรรลุถึงเป้าหมายได้หมด

ส่วนประเด็นนอกจากนี้ในบทที่เหลือ เหตุที่ผู้วิจารณ์ไม่ได้หยิบยกนำมาวิจารณ์ก็เป็นเพราะผู้เขียนมีข้อสรุปหรือมีการอภิปรายประเด็นปัญหาต่างๆ ไม่ชัดเจนเพียงพอต่อการจะนำมาเป็นประเด็นปัญหาในการวิจารณ์ได้ ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนของหนังสือเล่มนี้ที่ผู้เขียนพยายามหยิบยกเอาแนวคำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์และแนวคิดของนักปราชญ์ 4 สำนัก มาอธิบายเพื่อจะได้มองเห็นวิถีคิดที่เป็นระบบปรัชญาของแต่ละสำนัก

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจารณ์ ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มี 2 ประการ คือ 1) การหลีกเลื้สังคมผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับผู้เขียนที่อธิบายต่างจากทัศนะของศาสตราจารย์ เฮอร์เบิร์ต ฟิงกาเรต เพราะวัฒนธรรมของตะวันออกโดยเฉพาะของจีนนั้นย่อมมีความแตกต่างกับวัฒนธรรมตะวันตกที่ได้นำมาเป็นฐานความคิดในการอภิปรายคัมภีร์หลุนอวี่ แต่ไม่เห็นด้วยในประเด็นที่จะผู้เขียนมีท่าทีที่สนับสนุนขงจื๊อที่มองมรรควิธีของตนว่าเป็นหนทางอันถูกต้องเพียงหนทางเดียว และ 2) จวงจื๊อกับ ปรัชญาจีน ประเด็นนี้ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับผู้เขียนที่

มองจวงจี้มีแนวคิดที่แตกต่างและโดดเด่นจากนักปราชญ์ร่วมสมัย จนได้รับการยกย่องจากนักวิชาการยุคปัจจุบัน แม้จะถูกมองว่าเป็นแนวคิดสุดโต่งและถูกต่อต้านจากนักคิดร่วมสมัยก็ตาม

อย่างไรก็ตาม หนังสือเรื่อง “กระแสธารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต” เล่มนี้ มีความเหมาะสมสำหรับนิสิตนักศึกษาด้านปรัชญาที่ควรอ่านหลังจากมีพื้นฐานความรู้ทางด้าน ปรัชญาจีนเบื้องต้น ก็จะช่วยต่อยอดแนวคิดเชิงปรัชญาต่อไปทั้งทางด้านปรัชญาจีนสำนักต่างๆ ทั้งนี้เพื่อต่อยอดความสนใจใคร่รู้ที่สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์วิจารณ์ในเชิงลึกได้ต่อไป

บรรณานุกรม

สุวรรณา สถาอนันท์. (2556). **กระแสธารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจ และจารีต**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารพุทธมัตต์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

วารสารพุทธมัตต์ ของศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารพุทธมัตต์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้ตีพิมพ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ตีพิมพ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้ตีพิมพ์บทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้ตีพิมพ์บทความในวารสารพุทธมัตต์

1. บทความที่ผู้ตีพิมพ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้ตีพิมพ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้ตีพิมพ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้ตีพิมพ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล หรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารพุทธมัตถ์ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารพุทธมัตถ์แล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบทหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารพุทธมัตถ์กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารพุทธมัตต์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

1. ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 โดยเว้นระยะระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.81 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 2.54 ซม.

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาดและชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการวางตำแหน่งดังนี้

2.1 ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์บทความด้วยกระดาษ ขนาด A4 พร้อมระบุเลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาและซ้ายตามรูปแบบการจัดหนังสือทั่วไป

2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์เล็ก ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.4 ชื่อผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อเรื่อง โดยให้ใส่ทั้งชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลด้วย

2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อผู้เขียน โดยให้ใส่ที่อยู่หรือหน่วยงานทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.6 หัวข้อบทคัดย่อไทยและอังกฤษ ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ได้ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน โดยหัวข้อบทคัดย่อไทยและหัวข้อบทคัดย่ออังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์ใหญ่

2.7 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์ไม่ควรเกิน 3 ย่อหน้า บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.8 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.9 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุหมายเลขข้อ

2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขข้อย่อย โดยเรียงตามลำดับตามเลขหัวข้อเรื่องเป็นหลัก

2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ให้มีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่บทนำหรือความนำ เนื้อหาหลัก วิเคราะห์และสรุป บรรณานุกรม ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ ให้มีข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์ สำหรับงานสร้างสรรค์ประเภทอื่นๆ ให้มีองค์ประกอบตามบทความวิจัยและบทความวิชาการ

3. จำนวนหน้าต้นฉบับ

เนื้อหาของบทความตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้า กระดาษขนาด A4

4. ช่องทางการส่งผลงาน

4.1 ทางไปรษณีย์ ให้พิมพ์ผลงาน 1 ชุด และซีดีบันทึกผลงานในรูปแบบไมโครซอฟต์เวิร์ด 1 แผ่น ส่งถึง พระมหาหมณวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร. 137 วัดอาวสุวิสิทธาราม ถ.จรัญสนิทวงศ์ 72 แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทร. 086-0864258 หรือ

4.2 ทาง Email โดยส่งไฟล์เวิร์ด ไปที่ maghavin9@yahoo.com พร้อมโทรแจ้งบรรณาธิการวารสาร หรือ

4.3 ทาง website โดยส่งไฟล์เวิร์ดเข้าในระบบของวารสาร หลังจากนั้น ทางวารสารจะดำเนินการตามลำดับจนกว่าจะมีการตีพิมพ์ผลงาน (<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/bdm>) พร้อมโทรแจ้งบรรณาธิการวารสาร

JOURNAL OF BUDDHAMAGGA

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุรวิภิสิตาราม